

Tomus undecimus operum.

IN QVO LIBELLI QVIDAM SPVRII ARIS· ASCRIPTI CONTINENTVR.

DE REBVS AVDITV ADMIRABILIBVS. De Xenophane, Zenone, & Gorgia. De Mundo. Quæstiones Mechanicæ. De lineis in secabilibus. Solutiones contradictionum in dictis Arist. & Auerr. Marci Antonii Zimaræ. Quibus etiam centum alias quas sub signo stellæ reperies signatas, addidimus cum eas non ingratas fore existimaremus, imprimi suis insertas locis curauimus.

IN CVIUS AUTEM CALCE AVER. VTILISsimum, & iam desideratum Tractatum de Spermate reperies.

ELABORATA, NITIDA, ATQVE NON mediocri industria in candorem luculentissimum omnia redacta suscipito.

Quæ in hoc clausa sint Tomo sequens indicat pagina.

Cum summi Pontificis, Gallorum Regis, Senatusq; Veneti decretis.

VENETIIS MDLX.

IN HOC VNDECIMO TOMO

HAEC CONTINENTVR.

INDEX AC SVMMA capitum Libri de mundo.

Proœmium Cap. Primum.

INDEX AC SVMMA capitum Libelli de spermate Auer. Cordubensis.

Caput Primum.

Caput Secundum.

Caput Tertium.

Caput Quartum.

FINIS.

CLARIS. ET AMPLIS.

Patricio ueneto Hieronymo Ferro oratori dignissimo apud Turcharum Imperatorem pro Senatu Veneto Philosophoq; grauiss.

Natalis de Com. S.

Vm multa admirabilia sint ab optimo rerum omnium opifice Deo, Naturaq; constituta Doctis. & summe naturæ inuestigatur Hieronyme; tũ nihil homine diuinus aut præclarius factum esse censeo, cui ratiocinandi & intelligendi Dei & naturæ opificium cõcessum est. Admirabilis quidam est ordo, qui in celestibus corporibus, & in motibus planetarum, conspicitur; quippe cum alia sydera cœlo infixa sint, & suapte natura immobilia; alia differenti quadam ratione a cæteris moueantur: & non inuicem modo plurimum, sed a se ipsis etiam distent, q̃ nunc tardius, nunc celerius moueantur, & nunc sublimiora sint nunc terris uiciniora. Sed hanc tamẽ ita

admirabilem stellarum distinctionem inanem fere esse contenderim, cum et alia ratione illæ agere possent, nisi præter ornatum tante uarietatis cognitioni inspectantium aliquid afferent etiã uoluptatis, & nisi inordinatus ille ordo intelligeretur hinc quidem intelligens quis & illam naturam diuinam, et ingeniũ suum diuinum quiddam habere non sentiat. Multa sunt in terris hominibus ad considerandum tradita, (ut cœlum & ea quæ fiunt in sublimi prætermittam,) quæ prorsus a diuina natura minime seiuncta esse putanda sunt, quæ si diligentius inspiciamus admirabilem Dei, & eius uoluntati obtemperantis naturæ potentiam cognoscemus. Nã q; pulegium per solstitium hybernum floreſtat a radicibus cõuulsum, & tradibus iam diu suspensum; q; lapides quidam aqua irrigati ardeant, q; magnes attrahat ferrum, & idem alii succo per unctus uim illam amittat attrahendi, quis ut rem parui ponderis neglexerint. Sunt ista quidem admirabilia, quorum ignorantur causæ, at res tamen ita fieri constat. Hæc res effecit ut Plinij, aliorũq; qui

res naturæ admirabiles scripserunt, autoritas mihi non uideatur reijcienda, quod faciunt non nulli, pro suis facultatibus ingenij cæterorum intelligentiã metientes. Huiusce meæ sententiæ assensorem habeo & astipulatorem omniũ philosophorum principem Arist. qui, cum rerũ naturalium causas multis libris explicauerit, hæc postea, quæ fieri constaret, quorum nulle inuenirentur causæ, breuiter complexus est. Describit enim illa in hoc libro, quæ humani ingenij facultates & intelligentia superant, quorum causas cum inuenire non possimus, illud tantũ super est, ut miremur, unde & libri deprompta est inscriptio. Existimo sane res huiusmodi ab optimo Deo idcirco fuisse factas, ut cum defessi fuerimus diuturna rerum naturalium inuestigatione, atq; in hæc inciderimus quasi quædã naturæ ludicro recreemur: siquidem repente incidens aliqua admiratio omnem animarum laborem ex diuturna contemplatione contractum subleuat & dissoluit. Illud præterea commodum ex his rebus percipimus, quòd cũ fieri aliqua uidemus

quorum causas ignoramus, nostri cognoscimus in genij imbecillitatem, & immensam sũmi opificis Dei potẽtiam. His ergo rationibus commotus sum, ut Arist. libellum de rebus auditu admi rabilibus in latinũ, apertius quam cæteri, antea fecerint arbitror, uerterem: quo nonnullorũ ani mos eius lectio recrearet, & aliorum contra au datia reprimeretur. Cura uero cuius nomini di caretur rectius, cõsiderarẽ, nemo mihi te uno di gnior, uel rerũ naturaliũ peritior occurrebat, uel cuius causa omnia potius deberem, quã tua. Nã cum beneficiorum tuorum in me magnitudinem considero Sapientis. Hieronyme, me tibi tantũ debere sentio quantum persoluere posse nunquam certò scio. Cum uero liberalitatẽ erga me tuam animaduerto. & eam hactenus a me fuisse silẽ tio prætermissam mihi in mẽtem uenit, uereor ne omniũ hominum iudicio qui illa acceperim bene ficia, indignus fuisse uidetur. Quid enim dici potest indignius, quam neque gratiarum, quidem actionem ab eo te reportasse, in quem singulare beneficium contuleris? uerum id certa quadã ra

tione factitatũ a me fuisse gaudeo, quia per ap tionem hanc opportunitatem summam meã in te obseruantiam amplit. tuæ primum, deinde cæte ris omnibus apertius demonstratio. Mitto igi tur ad te sapientis. Hieronyme de rebus audi tu admirabilibus libellum, quem tibi pro admira bili ingenij tui præstãtia iam diu deberi sentio: quem tanquam pignus quoddam & inditium sin gularis mei in te amoris, donec aliquid maius se se offerat per benigne complectere. Vale.

ARISTOTELIS STAGIRITAE, DE REBVS AVDITV ADMIRABILIBVS LIBER.

Natale de Comitibus Veneto interprete.

A IN monte vocato Heseno Peoniæ, qui Mediam Peoniamq; disterminat, feram quandam bolinthum nuncupatã esse aiunt, quæ a Pæonibus tamen Menepus dicitur, quæ vniuersam corporis formam bovi habet simillimam, at antecellit magnitudine, membrorũ firmitate, & iuba præterea: habet enim dependentem a ceruice, tanquam equus, eamq; valde densam, atq; a vertice vsq; ad oculos protensam, 1
cornua non sicuti boues habet lunata, sed contorta, quorum acumen inferius iuxta aures reflectitur. sunt ea porrò illius amplitudinis, vt plus capiant singula semisextare, suntq; valde nigra, atq; ita splendent, vt si abrasa essent & expolita. vbi pellis fuerit detracta, locum occupat octo thororũ. carnem habet suauem. vbi percussum fue
B rit id animal, fugit: si nequeat amplius, subsistit. atq; calcibus & stercoris iactu se defendit. qđ ad spatiũ quatuor vlnarũ proiicit, hac proiiciendi forma, & sæpius & perfacile vtitur, atq; ita comburit, vt canibus setæ inarescant ac delabantur. Huiusmodi alui profluuium commoto & perturbato esse inquiunt, at quieti excrementum, nõ etiam vrere. Vbi pariendi tẽpus aduentarit, complures in vnũ conueniunt & congregatis iis qui maximi sunt, pariunt; atq; excrementum incirculum emittunt, quod plurimum est illi belluæ.

Camelos, qui sunt in Arabia, matres non conscendere fama est; quòd 2
siquis compellat, minime potest inducere. atq; commemoratur armentarius aliquando cum non adesset admissarius, pullũ contexisse; cum

vero rem veneream tunc conscendens is ab soluisset, paulo post mor D
sibus arm[illegible]ta[illegible]ium interemit.

3 Cuculos aiunt, qui sunt in Helice, vbi pariendi tempus aduentarit, nidum non extruere, sed in, vel palumbarum, vel turturum, ni dis parere: ac neque ouis quidem incubare, neque educare, verum vbi pullus natus fuerit, reliquos quibus cum educatur, ex nido deiicere. fit autem magnitudine vti patet ac pulchritudine eximius, ita vt reliquos facile vincat, quare palumbas etiam tantopere gaudere inquiunt, vt vel suos pullos illi opem ferentes extrudant.

4 Capias quæ sunt in Creta, ubi sagittis fuerint transfixę, fama est dictamum quærere, quod ibi nascitur: atque vbi illud comederint, sagittas eiiciunt.

5 Esse ceruos quosdam asserunt in Achaia, qui vbi cornua sunt deiecturi, in locos quosdam se conferunt, vbi non facile inueniantur, quod idcirco faciunt, quia non habent quo se defendant, & quòd loca sint infirma vbi eiecerunt cornua: atq; multis accidit vt in cornuum loco E
nata sit hederę.

6 Fama est pharmacū quoddam nasci in Armenia, quod appellatur Pardalianches, quo victimam vnctam dimittunt vbi visa fuerit pardalis. vbi verò illa attigerit, quærit humanum stercus, quamobrem venatores ipsum in vase aliquo arbori suspendunt, vt illa assiliens ac defessa plurimum labore soluatur, & fiat captiua.

7 Trochilos in Aegypto in crocodilorū ora ad volare aiunt, eorūq; dentes purgare, carunculas rostris euelentes, atq; illos voluptatē percipere, minimeq; hos offendere.

8 In Cephalenia caprę, vti est hominum opinio, non bibunt singulis diebus, sicuti cætera animalia, sed faciem in ventos conuersæ aperto ore ventos percipiunt.

9 In Siria verò vnū ex agrestibus equis armento precesse dicunt: atq; vbi quis cæteris iunior existens fæminam conscenderit ductorem irasci, eumq; tandiu insectari quo ad pullum deprehenderit, qui sese flectens ex posterioribus coxis ore pudenda diuellit.

10 Fama est testudines vbi viperam comederint. origanum quærere: quod nisi cito comederint, interire: itaque multos agrestes, qui F
illud num verum sit, ingrentes, vbi viderunt illas id fecisse, conuulsisse origanum, quare paulo post ipsas videre mortuas.

11 Viuerræ pudendū non est natura simile reliquorum animalium pudendis, sed est solidum omnino & osseum, atq; id quacunq; se habeat ratione aiunt ad vrinæ difficultatem inter optima esse medicamenta, quod datur in ramenta dissectum.

12 Picum martium auem in arboribus ferunt considere nunc pronam nunc in ventrem resupinā, stellionum more, quę cum vermiculos inquirit arbores excauat, ita vt vel ipsas arbores prosternat.

13 Dicunt & pelicanos auiculas vorare conchas in fluminibus co-

A ortas, easque comedere, quarum vbi ingens multitudo fuerit absorpta illas euomere: ac ita carnibus vesci concharum, testas vero non attingere.

In Cyllene Archadiæ merulas albas nasci autumant, quod alibi minime contingit: easque varias voces emittere, & ad lunam aduersam proficisci; at si quis per diem illas venari cooptet, non sine magna illud efficiet difficultate. 14

Sunt qui circa Melum & Gnidum vinum anthimium floridum sci licet vocatum nasci affirment, quod odore quidem est suaue, at parum durat apud Erithacem, vti proditum est. 15

Sunt loca quædam apud Capadociam, vbi mel inquiunt sine fauis confici, quod ita fit spissum, vt oleo sit persimile. 16

Nascitur mel ex buxo in Pontica Trapezunte, grauis odoris, quod aiunt sanos in insaniam conuertere, si odor percipiatur: at in sanos ab ęgritudine prorsus absoluere stuporis. 17

B Quinetiam mel plurimum nasci inquiunt in Lydia ex arboribus, ex quo incolę pastillos sine cera conficiunt, quibus vtuntur cum absciderint iiq; duriores sunt quã vt possint conteri. nascitur & in Thracia, verum non ita solidum, at arenaceum, vniuersum autem mel coagulatum non ęquam magnitudinem habere inquiunt aquæ & cæteris liquoribus. 18

Chalcidica herba & amygdale vtilissimę sunt melli cõficiendo, nã plurimum fœtum aiunt ex illis fieri. 19

Fama est apes ob vnguenta caput infestari, neq; illas posse odorem perferre; atq; nonnulli dicunt vnguento perfusos homines ab apibus percuti. 20

Inualuit opinio ꝙ in Illyriis vocatis Taulentiis vinũ ex melle cõficiatur, nã vti fauos expresserint aquam infundentes, coquunt in lebete donec dimidium fuerit absumptum. Mox in fictilia effundentes, suauissimũq; iã tũ habentes super asseribus dolia reponũt, atq; in his C diutius continere inquiunt, fieriq; vinosum. accidit etiã in Græcia id ipsum, vti fama est, ita vt a vino veteri minime differret, verum cum temperamentum postea perquirerent, illud assequi nullo pacto valuerunt. 21

Tot Serpentes nasci aiunt circa Thessaliam, vt nisi à ciconiis interimerentur, opus esset colonos migrare. quamobrem Ciconiam venerantur, apud quos lege cautum est nequis eam occidat: quod si quis interimat, a reus est eiusdem sceleris atque si hominum occidisset. 22

Consimili ratione dicunt tantam viperarum copiam quibusdam temporibus natam fuisse in Lacedæmonia, vt Lacones ob annonæ penuriam illis pro cibis vsi sint ita vt oraculum Pythiam fama sit ipsos serpentum excoriatores appellasse. 23

In Cypro insula meas ferrum comedere fama est. 24

25 Chalybes etiam in insula quadã exigua illis imminente aurũ ex multis rebus aiunt componere, quare illud rescindunt in metallis, vti placuit. D

26 Quin etiam ex Susis in Mediã proficiscentibus fertur ingens scorpiorum copia in itenere secundo die reperiri, quare cum rex Persarũ iter faceret per triduum ibi cõmoratus est, ac scorpiorũ venationem imperauit: certaq; premia iis constituit, qui plures scorpios occidissẽt.

27 Non simplex muriũ genus esse ferunt in Cyrene, sed plura, eaque colore & forma plurimum differentia: alios enim latam habere faciem, cuiu modi sunt mustelę, alios viperarum formam sortitos esse, quos viperas appellant.

28 Vorticem quendam aquarum circa Siciliã esse dicunt, in quo aues suffocatæ, reliquaq; animalia, vbi fuerint immersæ, reuiuiscunt.

29 Inter eos Scytas, qui Geloni appellantur, quandam feram esse ferunt, quamuis perraro inuenitur, qui Tarandus nominatur, atq; hunc colorem villorum commutare inquiunt ad colorem eius loci in quo E fuerit: quare efficitur vt difficilis sit captu propter coloris mutationẽ. nam & arborum & locorum, & omnium denique colorem assumit. admirabile est sanè q villos immutet, cum reliqua immutent cutem vt Chamæleon ac polypus. est autem magnitudine quantus bos, at frontis formam ceruis habet persimilem.

30 Fama est in Abydo quendam insanũ extitisse, per multosq; dies accessisse in theatrum ac spectasse quosdam histriones, eosq; ad notasse: qui cum ab insania postea fuisset absolutus, per illud tempus se suauissime victitasse dicebat,

31 Dicunt etiam in Tarento quendam cauponem noctu quidem insaniisse, at interdiu cauponari solitum, qui tabernæ clauem Zonę dependentem asseruabat, quam cùm multi surripere conarentur, numquam amissit.

32 At in Lipara insula quidam terram esse autumant, in qua si olla cooperiatur, quidquid fuerit iniectum, statim coquitur. F

33 Sunt ignes ardentes in Media & in Psittacina Persidis, qui sunt in Media parũ ardent, at in Psittacina frequens est flãma & splendida. idcirco & rex Persanum multas coquinas ibi extruxit, at ambo in locis sunt planis, non autem salebrosis. hic sunt ignes & per noctem & diem conspicui, quanquam noctu solum lucent in Pamphylia.

34 In locis montanis Apolloniatidis iuxta Atitaniam, petram quandam esse aiunt, ex qua ignis emanans non cernitur; at cum in illam oleum effunditur, continuo flamma exurgit.

35 Fama est loca etiam ardere extra columnas Herculis, quędam alia spendent noctu tantum, alia semper, sicuti in Anonis nauigatione conscribitur. atq; in Lipara ignis est conspicuus & flammatus locus, non tamen per diem, sed noctu tantum. dicunt etiam in Pitheusis feruentem & calidum ignem mirum in modum reperiri, non tamen ardere,

A ſcipſit Xenophanes annos ſexdecim in Lipara illũ defeciſſe, at anno
decimo ſeptimo rediiſſe.

Ignis vndã in monte Aetna neq; mediocrem exiſtere aiunt, neque 36
eſſe continuam, ſed pluribus de cauſis exoriri .

Aſſerunt & circa Lydiam plurimum ignem naſci, atq; per dies ſe- 37
ptem ardere ;

Admirabile eſt id, quod attinet ad undam ignis in Sicilia: nam ebul 38
litionis ipſius ignis ſpatium eſt ſtadionum quadraginta, at in ſublime
non fertur per tria ſtadia .

Lapidem qui eſt in Thracia, & vocatur ſpinus , diſſectum aſſerunt 39
comburere , atque rurſus compoſitus , ſicut ſmarilla & iuxta ſepo-
ſitum , aquaque irrigatus comburit , quod ipſum facit etiam mari-
tha .

Circa Philippos Macedoniæ metalla eſſe aſſerunt , quorum fruſta 40
etiam augeri inquiunt, aurumque producere, quod eſt omnibus con-
B ſpicuum .

In Cypro iuxta Tyrrhiam nuncupatam æs fieri aiunt quod in par 41
ua fruſta diſſecantes ſeminant, atque imbribus factis augetur, & exit ,
quo pactō colligitur .

Fama eſt in Mylo inſula in locis terræ excauatę rurſus ipſam ter- 42
ram concreſcere ;

Vbi frequentes fiunt imbres in Pęonia terra liquefacta auriũ apy- 43
rum nuncupatum inueniri affirmant. ita Pœoniæ terra aurum ferre aſ
ſeuerant, vt multi vel plus mina auri inuenerint , atque regi cum in-
uĕniſsent duos obolos reportare aliũ attuliſse dicunt tres minas, alium
quinque quos menſę aſsidere ferunt , primumque inter illos ſi quid
edat, rex, illis apponere ſolitum .

Fertur Ozus etiam flumen in Bactris multa auri fruſta deuolue 44
re, & in Iberia fluuius Theŏdorus appellatus aurum multum iuxta
C labra perfundere, multumque deferre.

Dicunt & in Pieria Macedoniæ incertam quandam auri copiam 45
ab antiquis regibus fuiſse defoſſam , atque quatuor exiſtentibus
foueris ex vna illarum aurum ad palmi magnitudinem concre-
uiſſe .

Propriam quandam ortus formam eſſe dicunt ferri chalybũ , My 46
ſiniq; argenti. cogitur enim vti aiunt ex delata arena ex fluminibus:
hanc dicunt nonnulli lotam in caminum conijci ſimpliciter , at alii
quod ſubſiſtit ex natura ſæpius lauantes aiunt comburere , atq; lapi-
dem Pyrimachum nuncupatum inijcere , qui frequens in ea regione
reperitur. hŏc fertum reliquo eſt longe præſtantius , neq; differt vllo
pacto ab argento , vt apparet, niſi in eodē camino cremaretur . ſolum
autem hoc non ſentit rubiginem, at non multum eſt ;

Ferrum quod eſt inter Indos ita ſplendidum eſſe dicitur, & purum 47
& expers rubiginis , vt ex colore ab auro minime dignoſcatur , ſed

inter pocula Darii quædam esse dolia eaq; complura, quæ nemo nisi odore diiudicare possit verum ærea sint, an aurea. D

48 . Stamnum Celtarũ multo citius quam plumbum liquefieri dicunt atq; quod facile liquatur signum est, ꝙ vel in aqua liquescere appareat. cito igitur, vt par est, colorat; liquitur & per magna frigora cum gelu factum fuerit, cum interius includatur vt asserunt, quod accidit ab debilitatem cum calor qui illi inest extrudatur.

49 Est olea in Pantheo, quæ callistephanus appellatur, cuius folia contraria sunt foliis omnium reliquarum olearum, habet enim quod est viride interius, at non extra, ramos emittit tanquam myrtus, ad coronas accommodatos, ex hac plantam capiens Hercules in olympicis plantauit, ex qua coronæ donantur athletis. nascitur hæc procul ad Ilisso per sexaginta stadiorum spatium distans a flumine, quæ ab accolis muro est communita, atque magna mulcta imposita est siquis plantam attigerit. ab hac plantam capientes Elei in Olympiis plantarunt, atque ex illa coronas tradiderunt. E

50 In metallis Lydię iuxta Pergamum, quorum Eręsus fuit autor consertum est quoddam prælium, atque opifices eo confugerunt: verum ore obturato suffocati sunt. postea longo tempore interiecto metallis apertis inuenta suut vasa quibus ad manuum vsum vtebantur in lapides commutata, ac amphoræ, & vasa reliqua huiusmodi, quocunque liquore plena fuerant vna cum hominum ossibus præterea, in lapides sunt conuersa.

51 Instagno Ascanio ita nitrosa est aqua, vt vestes nulla alia indigeant purgatione: quas si diutius in aqua quispiam reliquerit euanescunt.

52 Mythepolis est oppidum ad Ascanium stagnum, quæ per centum & viginti stadia dicat à Cio, quo in oppido ita existantur per hyemem putei vt hydriæ nequeant immergi, per ęstatem ad ora vsque replentur.

53 Fretum illud quod est inter Italiam ac Siciliam vnà cum luna augeri & decrescere dicunt. F

54 Fons quidam cernitur non magnus admodum in via, quæ ducit Syracusas in quodam prato, qui aquam habet perpaucam, qui cum magna accessisset turba in eum locum, abundantissimam aquam effudit.

55 Est in Paliscis etiam Siciliæ fons qui decem thororum locum occupat, aquamque in sublime profundit ad decem vlnas, ita vt videntes planitiem existiment inundatum iri, atque in ipsum fonte aqua reuertit. est & iusiurandum quod sanctum arbitrantur: quoniam siquis iusiurandum in tabella inscripserit, & in aquam coniecerit, si recte iurauerit, tabella supernatat: sin falso, tabella grauis facta euanescit, hominemque comburi inquiunt. quamobrem sacerdotem aiũt ab ipso fideiussionem capere pro sumptu vbi aliquod ius iurandum

A eſt expiaturus.

Demoneſus inſula Carthaginenſium cognomen ab eo Demoneſo accepit, qui primus illam incoluit: qui locus metallum habet ceruleum & chryſocolam quam optimam & ad auri precium quis in uenerit: eſt enim oculorum medicamentum. eſt etiam æs ibidem natãs intra duarum vlnarum ſpatium maris, ex quo ſtatua confecta eſt Appollinis in Sicyone in antiquo templo. 56

Quinetiam in Pheneo orichalci nuncupati ſunt, in quibus inſcriptum eſt, Hercules Amphitryonis Helide capta depoſuit. potitus eſt autem Helide iuxta oraculum muliere duce, cuius patrem Augeam obtruncauerat. Illi vero qui æs effodiunt, acutiſsimum ſortiuntur viſum, & iidẽ carent palpebris: quare medici æris flore ciuereq; Phrygio vtuntur ad oculorum remedium. 57

Eſt ibidem ſpelunca, quæ Sculpta nũcupatur, in qua columnę ſunt ex quibuſdam guttulis. ſignificatur autem hoc in aſcenſu iuxta paui 58
B mentum, vbi eſt anguſtiſsimus.

Ex aquilatum pari, altera marina aquila fit infæcunda alternis vicibus donec coniungantur. atq; ex marina aquila fit oſsifraga, ex his percę & vultures: iſti vero non etiam intra vulturum hunc termi num conſiſtunt, ſed magnos producunt vultures, qui ſunt infecundi: cuiuſce rei ſignum eſt, quòd nullus vnquam vidit magni vulturis nidum. 59

Admirabile eſt illud etiam, quod accidit inter Indos, quod ad plũ bum ibi naſcens ſpectat: nam vbi in frigidam aquam liquefactum conijcitur exilit extra aquam. 60

Affirmant æs Moſſonœcũ & ſplendidiſsimum eſſet & candidiſsimum, niſi ſtamnum illi ſic admiſtum, ſed ſi quædam terra cum illo cocta fuerit, & ſimul exiſtat. afferunt illum qui primus inuentor fuit, miſtionem neminem docuiſſe, quo fit vt vaſa antiqua ærea ſint egregiæ pulchritudinis, at quæ poſtea confecta ſunt, non item. 61

C In Ponto aues nonnullas per hyemem aiunt reperiri, quæ neque excrementa alui eiiciant, neq; ſentiant ſi alæ vellicentur, neque ſi veru quidem transfigantur niſi vbi fuerint igne calefactæ. 62

Videntur apes indicare ſolſtitia, cum ad opus minime accedant, quo ſigno vtuntur apiarii: tunc enim quieſcunt. videntur etiam cicadæ poſt ſolſtitium canere. 63

Fama eſt echinum etiam ſine cibo per annum poſſe viuere. 64

Stellio, vbi exuuias eſt depoſiturus, ſicuti faciunt ſerpentes, conuerſus ſolet deglutire; quem venãtur medici cum ſit vtilis comitialibus hominibus. 65

Fertur adeps vrſi, vbi per hyemem fuerit congelatum, quo tempore vrſi deliteſcunt, augeri, & extra uaſa, in quibus fuerit, excreſcere. 66

Ranę quæ ſunt in Cyrene, ſunt mutæ prorſus; ac ſues, qui ſunt in E mathia Macedoniæ regione, integras habent vngulas.

68 Mulas Cappadociæ dicunt esse fertiles, atque alnos fœcundas in Creta. D

69 Sunt pisciculi quidam in foueis aquam habentibus in Babylonis fluuio exiccato, quos dicunt in areas exeuntes pasci, alisq; incedere, & caudam mouere: ubi quis insectatur, fugere: cauernas ingressos in faciem conuersos consistere. atq; quosdam sæpius accessisse, & irritasse. habent caput ranæ marinæ persimile, reliquum corpus gobio, at branchias reliquis piscibus

70 In Heraclea Pontica & in Rhegio pisces aiunt effossos nasci, eosq; præcipue iuxta loca aquosa & proxima fluminibus; atque aliquando contigisse per quædam tempora vt exiccatis locis sub terrā sese cō traxerint: mox etiam magis terra exiccata humorem sectantes in siluam contenderint. postea cum illa siccata etiam fuisset in humido di cuntur constitisse, sicuti feræ quæ contentę sunt in cauernis delitescentes. vbi vero excauantur tunc mouentur antequam inueniatur aqua. E

71 Dicūtur in Paphlagonia etiam pisces defossi reperiri in locis pro fundis tiq; virtute prestantes, cum neq; aquę sint propinquę palam, neque flumina influant, sed ex ipsa terra producantur.

72 Ceruæ Epiroticæ vbi cornua deliciunt, dextrum cornū dicuntur infodere, cum rebus pluribus sit vtile.

73 Fama est quòd vitulus marinus, vbi capitur, coagulum euomit, quod est salubre, & vtile morbo comitiali laborantibus.

74 Dicuntur Lynces etiam vrinam tegere, cum sit tum ad reliquas res accommodata, tum ad vtilitatem gemmarum.

75 Traditur & lætiferum quoddam venenum nasci in Coreyræo mō te iuxta Italiam, quod vires fortitum est huiusmodi, vt siquis illud aliquo pacto sumpserit, continuo concidat, corporis pili delabantur, atq; vniuersa denique corporis membra defluant, atq; ita vt mi serabilis videatur inspectantibus corporis mortui superficies. cum hoc Paulus Peucestius, & Caius Cleonymo Spartano essent daturi, F deprensi & per quæstiones conuicti a Tarentinis extremo supplicio sunt affecti.

76 In insula Diomedea, quæ in Adria sita est, delubrum quoddā Diomedis esse inquiunt sanctum & admirabile, circa quod aues sunt magnitudine præstantes, quæ rostrum habent & magnum & durū. Has aues dicunt si Græci in eum locum accesserint, quietas esse; at si quis accedat ex barbaris finitimis, aduolare, easque elatas in caput eius cō tendere, rostrisque vellicantes interimere. dictū est in fabulis, in has aues fuisse conuersos Diomedis socios, cum in insula passi fuissent naufragium, ac Diomedes dolo fuisset ab Aeneo, qui tunc locis illis imperabat, interfectus.

77 Pecudes aiunt ter parere quotannis apud umbros, terramq; fructus multo copiosiores producere quam seminentur: mulieres mul-

A tos parere plerumque, ac vnum perraro, sed maiori ex parte duos vel tres filios.

Apud insulas Electras, quæ in faucibus iacēt maris Adriatici, duas 78 statuas sitas esse dicunt, hanc quidem stamneam, illam æream, quæ more antiquo sunt factæ. Hæ Dædali opus esse dicuntur, antiquarū rerum monumentum, vbi Minos ex Sicilia Cretaq; profugiens in hæc loca penetrauit. has ipsas insulas Eridanum fluuium cumulasse dicunt.

Præterea stagnum quoddam non procul a fluuio conspicitur, qd' 79 aquam habet calidam, cuius odor est grauis, grauiterq; spirat: ac neque ullum animal ex ea bibit, neque aues superuolant, sed concidunt & suffocantur. habet ambitum ducentorum stadiorum, decem latitudinem. fabulantur incolæ Phaethōtem fulmine percussum in hūc lacum decidisse, in quo multæ sunt alni, ex quibus defluit nominatū electrum, quod gummi persin ile esse ferunt, itque fit durum tanquā

B lapis. vbi vero ab incolis fuerit collectum in Græciam deportatur. Dædalum fama est in has insulas applicuisse: cumq; illas occupasset in vna suam filiique statuam Icari deposuisse: mox cum ad nauigassent Pelasgi, qui ex Argo profugerant, Dedalum ferunt aufugisse & ad insulam peruenisse Icarum.

In Sicilia Aetna nominata speluncam quandam esse inquiunt, cir 80 ca quā tum aliam florum copiam nasci dicunt singulis anni temporibus, tum locum quendam immensum violis repleri, ex quo finitima regio odore repletur, ita vt venatorū canes odore impediantur quo minus ualeant leporum sequi vestigia. per huiusmodi hiatum cuniculus est obscurus, per quem Proserpinam a Plutone raptam deportatam fuisse affirmant. Dicunt in hoc loco triticum inueniri non illi simile quo incolæ vtuntur, neq; aduenticio, sed propriam quandam magnitudinem habens, quo argumento vtuntur, quod triticeus fructus apud ipsos primum apparuerit. efficitur etiam idcirco vt

C Ceterem suam esse indigentē contendant, cum illam inquiant apud se fuisse natam.

Neq; lupos, neque vrsos, neq; viperas, neq; reliquas huiusmodi 81 feras in Creta reperiri aiunt, quod Iupiter ibi sit natus, & educatus.

In mari quod est, extra columnas Herculis insulam desertam a 82 Carthaginensibus inuentam fuisse ferunt, quæ siluas habeat multiplices, fluminaq; nauigiis apta, & ob alios fructus sit admirabilis. distat autem per plurium dierum itineris spatium: in qua pluribus, Carthaginensibus sępius ob loci felicitatem cum incolis admistis Carthaginensiū duces mortis pænam constituerunt iis, qui eo adnauigassent, omnesque ibi habitantes dimiserunt, ne illic degerent, & ne multitudo ipsorum insulæ imperio potirentur, reliquorumque Carthaginensium quietem infestarent.

Viam quandam esse inquiunt ex Italia in Celtarū usq; regionē, 83

& in Celtiberorum ac Iberorum, quæ Heraclea nuncupatur, per quã D
siue Græcus aliquis siue indigena proficiscatur, custoditur ab accolis nequid patiatur, quoniam sicui cõlata sit iniuria pœnas dat is, apud quem facta fuit iniuria.

84 Dicunt et venenũ apud Celtas reperiri, quod peregrinũ sit dictũ, ita celerẽ facit internecionẽ ut uenãtes Celtæ ubi ceruum vel aliud animal iaculis percusserint sedulo accurrant, carneuiq; vulneratam excidant ne diffundatur uenenum: quod quidem partim cibi causa: partim ne animal putrescat, efficiunt. huic rei remedium inuentum esse corticem quercuum asserunt, alii aliud folium dicunt, quod uocatur coruacium, quoniam ab ipsis cognitum est quòd coruus remediũ illud degustauerit, qui male affectus ad ipsum folium irruit, atq; cũ ipsum edisset statim liberatus est dolore.

85 Fama est quod locus arboribus consitus a nõnullis pastoribus fuit incensus, mox cum terra sub sylua fuisset calefacta, argenti riui palam defluxerunt, terræmotuque post nonnulla tempora facto lo- B
cisq; disruptis plurimum collectum fuit argentum, quòd non mediocrem prouentum auxit Massiliensibus.

86 In gymnasiis in insulis iuxta Iberiam adiacentibus, quę maximæ, videntur esse post septem uocatas, oleum non nasci ex olea dicunt, at plurimum fieri ex terebintho, & ad omnia accõmodatum. Ita Vero Iberos incolas fęminarum studio detineri inquiunt vt quatuor vel quinque mares, pro una fęmina dent mercatoribus: qui vbi militãtes stipendia capiunt a Carthaginensibus, nihil aliud, nisi fæminas, emunt, uon enim licet apud illos aurum uel argentum posSidere. Dicitur illud deniq; quòd idcirco prohibiti sint pecuniam in patriã importare, quòd Hercules diuitiarum causa ipsorum incolarum in Iberiam militauerint.

87 In regione Massiliensium circa oram Ligusticam stagnum quoddam esse ferunt ebulliens, quod effluat extra, tantamq; piscium copiã emittat, vt credi non posSit, verum vbi flauerint Etesiæ supremã par- E
tem ita puluere obduci. tantumque pulueris ibi existere, vt superficies occultetur, appareatq; pauimentum ac terra solida. Mox cum incolę tridentibus disruperint pauimenum perfacile est illis quotquot voluerint pisces eximere.

88 Fama est quosdam Ligures ita fundis perite vti, vt vbi plures aues conspexerint inter se constituant quam auem singuli sint percussuri & capturi, ut omnibus recte iaculantibus. apud quos illud etiam dicunt esse peculiare, quòd mulieres opera agentes pariunt, pueros que aqua luentes continuo fodiunt ac sarriunt, cæteraque faciunt, quæ pariẽtibus minime conueniunt. illud est etiam admirabile apud Ligures, quòd apud eos fluuium esse dicũt cuius unda in sublime tollitur, atq; ita fluit vt qui vltra fluuium sunt uideri non posSint.

A Insula quędã Thalia nomine apud Tyrrhenos esse dicitur, in qua 89
ex eadem metalli fodina prius ęs excauabatur, ex quo omnia ærea uasa apud illos facta esse dicunt, postea non amplius æs fuit, inuentum. Mox longo temporis spatio ex eadem fodina excauatum fuit ferrum, quo nunc etiam utuntur Thyrrheni, quod Poparuum incolę appellant.

Est ciuitas quędã in Tyrrhenia Anarea nuncupata, quam egregie 90
munitam esse dicunt, cuius in medio collis est perarduus, qui ad triginta stadiorum altitudinem consurgit, habetque syluam multiplicem, & aquas. cum timeant igitur incolę ne quis tyrannus efficiatur, præficiunt familiares libertate donatos, qui ipsis præsunt per anni spatium, & sic mox alios illis pręficiunt.

Thalamus quidam subterraneus in Cuma Italiæ ciuitate ostendi 91
tur sibyllę fatidicę, quam diutissime virginem extitisse aiunt: quæ cum sit Erythęa ab aliis Italiam incolentibus Cumæa dicitur, ab
B aliis Melachrena. Hic locus sub Leucadum imperio esse fertur, atque ibi iuxta Cumam fluuiũ quendam Cetum vocatum esse aiunt, in quod res iniectas primum pullulare inquiunt, ac demum in lapides conuerti.

Fama est ab Alcisthene Sybarita tantæ magnificentiæ vestem con- 92
fectam fuisse, ut eam in Iunonis Laciniæ conuentu proposuerit, ad quam confluxerunt omnes Itali, ac præter omnium quę ostentabantur maxime illius detinebantur admiratione. cuius precium Carthaginensibus Dionysius senior centum & viginti talenta tradidit. erat ipsa quidem vestis purpurea magnitudine quindecim ulnarum: quæ ex vtraque parte animalia habebat intertexta, superius Susa, inferius Persas: in medio Iupiter, Iuno, Themis, Pallas, Apollo, Venus; at in utraque extremitate Alcisthenes aderat, Sybarisque vtrinque.

C Ad Iapygie promontorium in loco quodam pugnam accidisse fa 93
bulantur & ab Hercule cõtra gigantes fuisse commissam, atque tantã inde saniem talemq; effluxisse, ut ob molestiam eius odoris mare ibi non sit nauibus peruium. Dicunt præterea multis in locis Italiæ multa Herculis monumenta in viis reperiri, per quas ille profectus est. iuxta Paudosiã Iapygię dei ostenduntur vestigia ad quæ ne mini fas est accedere. pręterea circa summum Iapygiæ promontori um ad plaustri onus lapis accedens conspicitur, quem ab eo sublatum, & translatum esse affirmant, quem vno digito moueri contigit.

In Bœotia Orchomeniorum ciuitate vulpem apparuisse afferunt, 94
quã cũ canis insectaretur in cuniculum ingressam fuisse autumant ca neq; vna cũ illa, eũq; latrãtem per magnũ sonitũ fecisse, quasi locus ibi esset spatiosus & amplus, cum hac de causa venatores opinionem

cepissent diuini alicuius loci, aditumq; fregissent, & ipsi sunt ingres D
si: cum vero per quædam foramina lumen exiens conspexisset, reli-
quaq; aperte vidissent exeuntes, principibus explicarunt.

95 In Sardo Insula ędificia esse aiunt ad Græcorum antiquorū cō-
suetudinem extructa, & alia complura perpulchra, testudines quia
magnificis ordinibus expolitas, quæ dicuntur ab Iolao Iphiclis filio
fuisse ædificatæ, qui Thespiadas capiens ab Hercule, in ea loca, vt qui
affinitate cum Hercule esset coniunctus, habitaturus traiecit: quippe
cum Hercules vniuersæ regioni quę ad occidentem uergit, imperaue
rit, ipsa autem insula, sicut memoriæ proditum est Ichnusa prius ap
pellabatur, cum humano pedi persimilem haberet formam. fama est
illam felicem et rerum omnium feracissimam antea extitisse: nam &
Aristæus, qui maxime omnium antiquorū agriculturæ studio detine
batur, his ipsis locis imperasse dicitur, cum antea a magnis & com-
pluribus auibus occuparentur. Nunc autem nihil producit huius mo
di cum ea Carthaginenses poriantur, qui colonis iusserunt vniuersos E
fructus esui aptos excindere, capitaleque supplicium proposuerint si
quis rursus horum quidpiam plantauerit.

96 In via septem insularum vocatarum Aeoliarum: quæ Lipara nun-
cupatur, sepulchrum esse fabulantur: de quo per multa alia dicuntur
monstruosa, tum illud præsertim, quod noctu in illum locum accede
re non est tutum, quodque tympanorum cymbalorumque sonus ex
auditur, ac risus aperte cum strepitu & crepitaculis. Dicunt & rē mul-
to magis monstro similem iuxta speluncam accidisse: quendam enim
afferunt ante lucem in illa ebrium consopitum fuisse, atque hunc a fa
miliaribus quæsitum, per triduum ita deglisse; quarto autem die tan
quam mortuum inuentum fuisse a domestiris, omniaque ad funus
spectanria consecutum ad suum sepulchrum fuisse deportatum: mox
surrexisse, ea que declarasse quæ sibi contigerant: Hoc nobis sane fa-
bulosum videtur, at non tamen erat silentio prætermittendum, cum F
de illis locis conscribere aggressi essemus.

67 Stagnum est iuxta Cumam Italię Aornus appellatum; quod qui-
dem ipsum nihil habet admiratione dignum: at colles circa ipsum al
titudine non minore trium stadiorum adiacent, ipsumque est rotun-
dum, profunditatemq; habet immensam, quod ipsum est admirabile.
nam cum circa ipsum stagnum frequentes sint arbores, & nonnullæ
etiam in ipsum deflectantur, nullum folium in eo videtur consistere,
sed ita pura est aqua & limpida vt intuentes admirentur. in continē
te non multum ab eo loco distante aqua calida nascitur, multisq; ex
locis scatet, vnde vniuersus locus Pyriphlegethon est dictus. ꝙ nul-
la auis superuolet, falsum est omnino, quoniam omnes qui eo acce-
dunt magnam Cygnorum multitudinē ibi natā se vidisse affirmāt.

98 Sirenum insulas in Italia Gras esse aiunt iuxta illius promontori-
um, quod ante locum præcipitem & sinibus abundantem situm est,

A continetq; Cumam & appellatam Neptuniam: quo etiam in loco si renum ipsarum delubrum extructum est, quod magnifice colitur ab accolis, egregiisque sacrificiis condecoratur: harum nomina recensentes hanc appellant parthenopen, illã Leucosiã, ac tertiam Ligiã.

Inter Mentoricam & Istricam regiones mons quidam Delphius 99 nomine collem habens præexcellsum esse dicitur. vbi in hunc collem Mentores Adriæ finitima loca incolentes ascendunt magno interuallo distantem Pontum conspiciunt in eo mõte forum est commune, atq; a mercatoribus, qui ueniunt ex Ponto, Lesbia, Thasia, & chia vina coemuntur, ab Adriæ colonis, Corcyrea amphora ampliore.

Fertur & Ister amnis defluens ex quercetis Hercyniis vocatis di- 100 scindi. & hac in Pontum fluere, illac autem in Adriaticum sinum: cuiusce rei signum est non illud solũ, quod nostris temporibus cõspeximus, sed illud multo magis quod antiquitus, quoniam loca quæ ibi sunt nauigiis non sunt peruia. dicunt enim Iasonẽ iuxta Cyaneas B insulas ex Ponto eo nauigantem ingressum fuisse, at ex eodem loco per Istrum fuisse digressum, cuiusce rei non pauca afferunt argumẽta, & aras permultas ab Iasone extructas in ea regione ostendunt. in vna earum insularum quæ sunt in Adria, sacellum extat magnificũ Dianæa Medea erectum. afferunt præterea quòd Planctas dictas non præter nauigasset, nisi nauigandi inde fecisset initium.

In insula quinetiam Aegialia, quæ est in mari Tyrrheno, cum alia 101 ostendunt optimatum monumenta tunc etiam illud quod attinet ad calculos. in littore enim calculi colore varii esse dicuntur, quos Græci insulam incolentes colorem aiunt ex guttis cepisse, quæ ab unctis defluebant. Nam illis temporibus tantum, non autem postea, neque prius, calculos tales fuisse fabulantur. argumenta præterea his afferunt manifestiora, quòd minime per symplegades illi enauigarunt, atque poeta teste illi nituntur, qui sunt in iis locis, qui periculum difficultatemque patefacit, quod nõ licet locum nauigantibus præterire.

C Corpora mersa virum fluctu, tabulæque feruntur
Aequore discerptis ratibus, flammæq; procellæ.

Iuxta Cyaneas ignis scatere non dicitur, at illud fit iuxta sinum Siciliam intercipientem, cum in vtraque parte ignis sint scaturigines, Insulaq; assidue ardeat, & ignis vnda sæpius ex Aetna defluat in proximam regionem.

Fama est quòd Tarentini, Aeridis, Tydidis, Aeacidis, ac Laertia- 102 dis certis temporibus sacrificant, at Agamemnonidis faciunt sacrificium quoddam peculiare die quodam proprio, in quo non licet mulieribus quidquam eorum quæ in sacrificiis offeruntur gustare. Est Herculis etiam delubrum apud illos, atq; fama est quòd cum Tarentinos deuicisset & in suam ditionem subegisset Hercules, locus Heraclea fuit nuncupatus, quem nunc etiam incolunt, cum superioribus temporibus imperantibus Ionibus Pleon diceretur, & ab ante illos

prioribus habentibus, vocaretur Sigium. D

103 Dicunt eodem modo Philoctetem coli apud Sybaritas, quòd cum e Troia ad loca Mollia vocata Crotoniadis fuisset declatus: illa colonis repleuit quæ centum & uiginti stadiis distare inquiunt, arcusque suos Herculeos in Apollinis Marini templo deposuit inde vero narrãt Crotoniatas per eum ipsos in Apolliniatum transtulisse. commemorant preterea ipsum Philoctetem apud fluuium Sybarim vita functum positum fuisse, cum opem ferret Rhodiis vna cum Tlepolemo in ea loca delatis, bellum inferentibus, iis qui regione per id tempus potiebantur.

104 Palladis Grecæ facellũ in Italia iuxta vocatã Gargariẽ esse dicunt apud Metapontum, vbi instrumenta sunt Epii, quæ ille ad equum ligneum conficiendum parauerat, quod cognomen ille imposuit affirmant enim quòd isper somnũ Palladem viderit expetentem vt opus deponeret, atq; cum idcirco tardius illud iter obtineret in loco conuoluebatur, neque enauigare naluit, ex quo Palladis Græcæ facellum appellatur. E

105 Asserunt circa locum Dauniæ vocatum, facellum esse Palladis dictum Achaiæ, in quo secures sunt ęreæ, sociorumque Diomedis, & ipsius præcipue, arma deposita. Canes esse inquiunt in eo loco, qui accedentes Grecos nulla afficiuut iniuria, sed blandiuntur, tanquã essent domistici. omnes vero Daunii & accolę ipsorum tum viri tum mulieres iusta de causa, vt constat, nigris vestibus induuntur: nam Troianas captiuas in eum locum deductas aiunt verentes ne asperã & molestam seruiendi rationem sortirentur a mulieribus quæ aderãt Achæis in eorum patria, naues ipsorum incendisse: simul vt expectatam seruitutem declinarent, simul vt illi secum manere cogerentur rem machinantes, & eos maritos haberent prȩclare sane dictum est troianarũ more apud poetam. Cuiusmodi ex hisce temporibus mulieres intueri licet vestes trahentes, & profundis finibus succintas.

106 Dianæ Sacellum apud Picentinos esse inquiunt, inquo ferunt esse depositum æreum torquem vocatum in iis locis inscriptum habentẽ Diomedes Dianæ. fabulantur quòd illũ is circa cerui collum posuerit, atq; illa excreuerit. quo pacto ab Agathocle Siculorum rege inuentus in Iouis templo fuit depositus. F

107 In promontorio Siciliæ Peloro nominato tantam croci copiam nasci inquiunt, vt a nonnullis Græcis, illa loca habitantibus non dignoscatur qualis sit flos, atq; in Peloro ea magna plaustra volentibus afferre aiunt, cum etiam per vernum tempus & thoros & vmbracula faciant ex croco.

108 Scriptum reliquit is Polycritus, qui res Siculas carminibus complexus est in loco quodam mediterraneo stagnum quodam esse exigunm ambitum clypei habentem, atque id aquam habere pellucidam ac reliqua non turbulentiorem. Siquis igitur se loturus in

A hunc deuenerit, in magnum spatium dilatatur: quòd si rursus, multo etiam magis dilatur denique in tantum spatium, quantū ad capiendos quinquaginta homines sufficiat, quem numerum vbi ceperit, rursus ex profundo extumescit, corporaque se lauantium in sublime extollit extra se in solum aridum. Quod cum factum fuerit, iterū in prioris ambitus formam decrescit. Neque in hominibus solum illud efficit, sed etiam si quadrupedes eadem de causa ingrediantur.

In Carthaginensium ditione montem esse dicunt, Cui nomen est 109 Gonid uariarum arborum frequentia consitum, multisq; florum generibus variatum, ita vt vel in proxima atq; etiam lōginqua loca florum suauissimus odor redundet, iucundissimamq; prębeat uiatoribus exhalationem. hoc in loco fontem aiunt esse olei, qui odorem habet cedri ramentis simillimum, atque afferunt oportere accedentem ad ipsum fontem rem ignorare, quod ubi factum sit efferuet magna olei copia, atque istuto potest haurire. Dicunt pręterea petram B quandā esse apud eundem fontem natam magnitudine non exigua, quæ ubi fuerit æstas igneam flāmam emittit: per hyemē vero ex eodē loco riuus aquæ solet defluere. neque hoc fit per exiguum quoddā tempus sed per vniuersam æstatem scatet ignis per reliqua omnia anni tempora, aquæ erumpunt. consimili ratione duos coruos apud Iouis templum degere dicunt, quorum alter in nullum alium aduolat locum, alter priorem colli partem habet candidam.

Fama est fluuium quendam esse in Scytarum Medorumque regione appellata, qui dicitur Pontus, in quo lapides quidam ardentes deuoluuntur, contrariaque ratione sese habent carbonibus ex ligno cōfectis: nam si agitentur citissime extinguuntur, aquaq; irrigati & ardent & splendent commodius. odorē habent vbi comburuntur bitumini per similem, asperum scilicet, & acrem, ita vt nulli serpentes illis ardentibus posiint consistere. 110

Locum quendam non valde exiguum apud eosdem esse inquiunt, 111 C sed quod uiginti stadiorum spatium complectatur, in quo nascitur hordeum, quo vtuntur homines, at equi vel boues nolunt illud comedere, neque aliud quodquam animal, neq; vllus est sus aut canis qui humanum stercus gustare audeat, eorum scilicet qui placentam vel panem ex hoc hordeo comederint, & postea cacauerint, quoniā eo gustato omnia animalia moriuntur.

In Thessaliæ Scotusis fonticulus quidam perexiguus esse dici- 112 tur, ex quo aqua fluit huiusmodi, vt vlcera & contusa membra in pristrinam sanitatem cito restituatur hominum tum etiam iumentorū Sin autem quispiam lignum contuderit at non sciderit, illudque inīiciat, coalescit, & in pristrinam integritatem reducitur.

Incredibile quiddam & monstro simile contingere dicunt iis, qui 113 non uiderunt antea, in ea parte Thracię, quæ est supra Amphipolim nam vbi pueri ex pagis locisque proximis exeunt ad aucupium,

accipitres etiam assumere ad aucupandū aiunt hoc pacto;vbi in opportunum locum peruenerint magna uoce exclamantes vocant accipitres nomine,qui vbi puerorum vocem perceperunt,ad frutices accedentes obstrepunt,vbi pueri baculis percutientes eos deprendunt. Illud vero quod omnibus est admirabile, cum ipsi accipitres aliquā auiculam ceperint,aucupantibus deijciunt,ac pueri ex vniuersa prę da partem accipitribus aliquam exponentes discedunt.

114 Admirabile quiddam est illud etiam quod Venetis accidit,nam in eorum regionem innumerabilis monedularum copia sæpe fertur,triticumq; seminantium comedunt: hoc cum uereātur Veneti,priusquā tempus aduolandi aduenerit, in locis editioribus terræ multiplicium fructuum munera deponunt. & quasi semina iaciunt; ea nisi gustauerint monedulæ, quasi hostium impetum & incursionem expectant in colę, sin autem, locum ambientes fame,moriuntur.

115 In Thraciæ chalcide,quæ proxima est Olyntο, locū quędam paulo maiorem areā Cantharolethrum, interfectorem scilicet scarabęorum,nuncupatum esse aiunt,in quem vbi aliquod animal peruenerit, rursus discedit. Nullus autem ex scarabæis potest discedere, sed locum circum ambientes famę denique moriuntur.

116 Fonticulus quidam est apud Cyclopes Thracię,qui aquā habet & puram aspectu & pellucidam,& reliquorum fontium persimilem.verum vbi aliquod animal illam gustauerit, continuo moritur.

117 Fama est in Bisaltarum Gastroniæ regione captos lepores duo habere iocinora, & locum quemdam esse iugeris spatii, in quem quod cunque ingressum fuerit animal, moritur. Extat ibidem delubrum et amplum & magnificum Dionysio consecratum, in quo vbi sacra offeruntur,ac solennitas est,siquidem felicem annum deus est daturus,magnus splendor ignis apparere solet, quem omnes illi intuentur,qui sunt iuxta delubrum. vbi futura est sterilitas,lumē hoc mini me videtur, at tenebræ quædam locum hunc occuparunt, sicuti & per cæteras noctes.

118 Domicilium quoddam per octo stadia ab vrbe distans esse dicunt in Helide, in quo tres lebetes uacuos Dionysii solent deponere: qđ cum faciunt,accersunt ex peregrinantibus ibi Græcis quicunq; vasa perscrutari voluerint, conceduntque ut sigillo fores obsignent domicilii, cum vero sunt aperturi, ciuibus fores obsignatas et peregrinis ostendentes,ita aperiunt. Illi vero ingredientes lebetes vino plenos inueniunt,pauimentumq; integrum & parietes, ita vt nulla prorsus esse possit suspicio quòd illud artificiose sit factum.

119 Coruos apud eosdem esse ferunt,qui carnem ex manibus per forū deferentium arripiant,at quę in sacrificiis mactata sint,nō attingūt.

120 In Coronea Bœotiæ non posse viuere Talpas animalia,neq; terrā fodere posse dicunt, cum alioqui magna sit talparum multitudo in reliqua Bœotia.

Fontem

A Fontem quendam in Arcadiæ Colofsis esse fama est, in quo mures terrestres nascuntur & natant, vitamque ibi degunt, atque alter eiusdem naturæ est in Lampsaco. 121

At in Cranone Thessaliç duos solos coruos esse ferũt in ciuitate, qui vbi nidum fecerunt, sicuti constat, discedunt ipsi ii totidemq; ex se genitos relinquunt. 122

In Apollonia quæ proxima est Atlanticorum regioni bitumen excauatum esse dicitur, & pix eodem modo, quæ ex terra profluat aquarum more nihilque differat a pice Macedoniæ: nisi ista fuerit & nigrior, & spissior. non procul ab eo loco ignis est qui perpetuo ardeat, vt narrant loci illius coloni. locus qui ardet non est magnus, vt pàr est, sed quantũ spatium quinq; thororum capax sit, oletque sulphur & alumen, circa quod nascitur herba densa, & quod maxime videri posset admirabile, arbores prægrandes, quæ non distant ab igne per maius quam quatuor vlnarum spatium. ardet assidue similiter in Lycia, & in Megale ciuitate Pelloponnesi. 123 1

B Affirmant & pecudes quæ sunt in Illyriis bis parere quotannis, & plurima animalia bina parere: multasque capras tres aut quatuor hædos. aliquando quinque ac etiam plures: lactis præterea facillime tria mulctralia replere. quin etiam gallinas afferunt non semel parere singulis diebus, sicut apud reliquas nationes, sed bis aut ter sæpius. 124

Dicuntur agrestes boues Pęoniæ multo maiores esse omnibus bobus, quæ in frigidis regionibus inueniuntur. 125

De freto Siciliæ & alii complures multa memoriæ prodiderunt, & hic, de quo mentionem fecimus, Polycritus, monstro simile quiddã euenire inquit; ex pelago Tyrrheno scilicet multo cum strepitu ac stridore fluctum ad utrunque promõtorium incurrere, quorum hoc Siciliæ, illud Italiæ nominatur Rhegium, qui quidem fluctus ex magno pelago in angustum concludatur. hoc vbi acciderit, vndã in sublime multo cum fremitu extollitur, ita vt multum loci spatium in undet, atque longe distantibus eleuatio conspicitur haud quaquam elato mari persimilis, at alta fit vnda, & spumosa, simillima, ratione qui insuperabilibus in locis a mari verlantur undas in vtrunque prõmontorium incidere vident, & inundare. quod cum dictu incredibile fit, tum aspectu & horrendum est, & intolerabile. accidit aliquando vt vndæ ex collisione ita interse distent, vt & profundum & horrendum necessario aspectum præbeant inspectantibus, ita vt non nulli seipsos continere nequiuerint, sed præ timore fint obcæcati et pene mortui, cum vero fluctus ad alterutrum locorum incidens & in sublime elatus ad verticem vsque, in mare denuo defluens, secesserit, tunc mare rursus cum magno strepitu magnisq; & formidandis vorticibus feruet, atque in circulum ex profundo extollitur, multiplicesq; refert colores, nunc quidem obscurum, nunc cæruleum, & ſe- 126

C

pius apparet vnda purpurea Cursus & longitudo, & refluxus præterea talis est, vt neque videre, neque audire quidem ulla possint animalia, sed omnia ad montis radices confugiant. vbi cessauerit impetus vndarum, ita sublimes ferri vertices dicunt reductiones facientes vt vel serpentum vel aliarum magnarum viperarum spiris persimiles motus efficiantur.

127 Memoriæ proditum est quòd ædificātibus templum Cereris Eleusinæ inter lapides columna ærea inuenta fuit, in qua erat inscriptū; Deiopes hoc monumentum: quam alii vxorem aiunt fuisse Musæi, alii matrem Tripolemi.

128 In vna earum insularum que Aeoli nomen obtinuerunt, quandā palmarum copiam nasci dicunt, vnde etiam dicitur palmaria. non est igitur verum quod dicitur a Callisthene, quod ex Siriæ Phenicibus loca mari vicina incolentibus planta nomen accepit, sed & ipsos Phenices a Grecis & appellatos esse dicūt quidam, quia cum primi p mare nauigassent, vbi primum egressi sunt omnes obtruncarunt & trucidarunt, lingua aūt Peræborum sanguine inficere dicitur phœnixę.

129 Dicitur columna quędam in Hypata vocata fuisse reperta, quam cuius nationis esset, quorumue hominum inscriptionem haberent scire cupientes, non nullos Athenas adeam deportandam miserunt. Cum vero illi per Bæotiam iter facerent & cum quibusdam peregrinis profectionis causam communicassent, dicuntur illi in Ismeniū dictum intra Thebas fuisse introducti, cum assererent inde præcipue hanc inscriptionem fuisse decerptam, dicerentque quædam esse donaria antiqua eosdem literarum rythmos continentia: ex quo ipsos aiunt ab illis rei quæsitæ inuentionem capientes, hæc carmina ita conscripsisse;

Alcides luco hæc posuit Proserpinæ: vt idem
Duxit Erythiam, Geryonisq; boues.
Ducentem desyderio dea splendida vicit.
E nymphis Erythe sola uirum domuit.
Sub fago vmbrosa monumentum præbet amoris,
Subque Erythonte sua vincula nectit Amor.

In hoc epigrammate & locus ille Erythus appellatur, vt patet, & dictum est quod boues inde, at non Erythia duxerit: non enim inueniri posse aiunt Erythię nomen in locis quę sunt in Libya, vel in Iberia dictum.

130 In Ityca Libya ciuitate ita appellata, quæ, vti dicunt, sita est in sinu inter Hermiam equique promontorium, ac ultra Carthaginem septem stadiis supra octogina & ducenta, vti conscribitur in Punicis historiis, salem excauari asserunt ad trium vulnarum altitudinem, aspectu candidū, at minime durum. sed tenacissimis sordibus persimilē: qui vbi. ad solē exportatur, fit durior, Parioq; lapidi similis, ex quo & animalia & uasa complura a sculptoribus conficiuntur.

A Tantũ argentum primi Phœnices, qui in Tartessum applicuerũt, 131
cõportasse dicuntur, quantum vel olei, vel aliorũ nauticorũ strigmẽ
torum importauerant: ita vt neque amplius argentũ capere possent,
cũ non esset exiguum pondus, sed ex eo loco nauigãtes cũ alia uasa
facere cogerentur argentea, tum etiam anchoras omnes nauium.

Phœnices aiunt Gadira vocata incolentes, extra columnas Her- 132
culis nauigantes, aspirante subsolanno uento per quatriduũ, in loca
quędam deserta peruenisse, alga & ulua plena, quæ quidem vbi fuerit
maris recessus, humectantur: at vbi fuerit inundatio mareque excre
uerit, illa demergi contingit. in his eximia quædam thunnorum
reperitur multitudo, qui magnitudiudine atque crassitudine sint in
eredibili. hos in salsamenta condientes & in vasis componẽtes Car
thaginem deferũt: quorum exitus omnino apud Carthaginẽses de-
negatur extra regionem, quòd ipsi comedant ob suauitatem, iucun-
dißimumque saporem.

B In Pedasia Cariæ sacrificia Ioui persoluuntur, in quibus capram 133
quandam mittere solent, cui mirabile quiddam aiunt contingere:
dũ enim procedit ex Pedasis p̃ septuaginta stadia inter magnã oracu
lum expetentium multitudinem neque perturbatur in itinere, neq;
ex via diuertit, ac postea alligata fune illis præcedit, qui fert sacrifi
cia recto tramite. Quod autem reliquis nationibus fit admirandũ, il-
lud est quod eius cornua quatuor choas capiunt.

In Illyriis Ardiis nuncupatis iuxta Autartarum cõfinia montẽ es- 134
se aiũt pmagnũ, apud quem vallis existit, vnde scatet aqua non qui-
busuis anni temporibus, sed uere tantum, eaque abundantissima
hanc capientes per diem in loco obscuro recondunt, noctu vero sub
dio deponunt, quod cum per quinque vel sex dierum spatium effe-
cerint, aqua congelat fitque sal optimus, quem iumentorum præci-
pue gratia asseruant: non enim eo sal inferri solet, quia procul distãt
a mari, & quia nullo cũ cæteris commiscentur cõmercio plurimus est
C illis ad iumenta vsus, quibus bis quotannis salem tribuunt, qđ nisi ef
ficerent, contigeret sane vt plurima illorum pars moreretur.

In Argo genus quoddã nasci locustarum dicitur, quæ scorpioma 135
chi appellantur, quæ dictio aduersus scorpios pugnantes significat,
quia vbi viderint scorpionẽ in illũ insurgunt, qđ ipsum efficiũt in ip
sas ẽt scorpii. illæ. n. in girũ discurrẽtes in ipsum strident, at hic acu
leum extollit in eodem loco, paulatimque postea remittit, totumq;
demum protendit locusta circum discurrente. Illa denique accedens
illum deglutit: quare optimum esse remedium fertur ad scorpiorum
ictus si quis locustam comederit.

Fama est ꝙ vbi vespæ quæ sunt in Naxo viperam gustauerint, (est 136
enim illis iucunda cato vipetina, vt videtur) si quem percusserint, ita
molestos ictus faciunt, vt magis doleãt pcussi, q̃ si vipa momordisset.
Scytharũ venenũ, quo sagittas inficiũt, ex vipa cõfici asserũt: Schytę

enim grauidas viperas venantur, easque capientes per nonnullos dies liquescere patiuntur ac putrescere, quod cum satis factum esse apparet, capientes vniuersum hominis sanguinem vna in ollulam infundunt, eamque operculo obturantes in fimo sepeliunt. hoc vbi putruerit consistens supra sanguinem, quod aquosum est, capiunt: & cum illo saniem viperę commiscent, quod ita fit lætiferum. E

138 Genus quoddam viperarum in curio Cypri loco esse dicitur, quod vim habet aspidi ęgyptiæ persimilem, præter id quod si momorderit per hyemem nihil efficit, siue illud alia de causa contingat, siue quia animal pigerrimum fit ob frigus & congelatum, & nisi calefiat, impotens ac debile omnino.

139 Est genus quoddam spinosæ plãtæ, vti ferunt, in Ceo, cuius spinis siquis percutiatur, moritur.

140 Dicunt genus esse quoddam ursarum albarum in Mysia, que, cũ venatores insequuntur, talem emittunt anhelitum, vt canes putrescant, & reliquas pecudes esui faciant minime aptas. Siquis autem magis etiam cogat & appropinquarit, plurimam pituitam ex ore, ut patet, effundit, quę ita intumescere facit canum & hominum ora, vt suffocentur, uel certe obcęcentur. B

141 In Arabia genus quoddam Hyænarum esse dicitur, quæ cum aliquam uel feram uel hominem prędiderint ita obstupescere faciunt, itaque consistere, ut corpus mouere non valeant, quod cum fecerint, exurunt.

142 Nascitur quoddam animal in Syria, quod Leonicida appellatur; moritur enim Leo, sicuti pater, ubi ipsum comederit, quod quidem non facit sponte: sed animal illud deuitat. Verum cum venatores id comprehendent, assant, farinis que albis conspergunt sicut alia assata animalia, atque illud gustatum repente Leonem interimit. coniicit idem animal vrinam in Leonem, quę si contigerit illi fert exitium.

143 Dicuntur etiam vultures vnguentorum odore necari, siquis vel illos vnxerit, vel quidpiam unctum dederit comedendum: quod ipsum scarabæi etiam ex odore rosatum patiuntur. F

144 Mustelas in Sicilia & in Italia ferunt morsum habere lætiferum; at non sicuti nostrates debilem & mollem ac remissum. quibus accedit & illud quod genus reperitur muscarum aduolantium, quæ vbi momorderint interitum pariant.

145 In Mesopotamia Syriæ regione, & in Istronte exigui quidam serpentes nascuntur, qui indigenas non mordent, at in externos magnopere sęuiunt.

146 Affirmant istud ipsum circa Euphratem pręsertim euenire: nam cum multi serpentes iuxta ripas fluminis conspiciantur, & in vtrãque partẽ fluuii transeãt, vbi exierint, in altera tantũ fluminis ripa apparent, ibi Syros dormientes non mordent, Gręcis minime parcũt.

A Serpētem ſacrum vocatum in Theſſalia omnes interimere aiunt, 147
neque ſolum ſi momorderit, verum etiam ſi attigerit. Idcirco vbi
viſus eſt, uocemque eius audiuerunt, (apparet autem perraro) &
ſerpentes & viperę diffugiunt, & alia omnia uenenata animalia. ma
gnitudine non eſt magnus, ſed mediocris, quem in Teno aliquando
Theſſalię ciuitate interfectum eſſe dicunt a quadam muliere : quæ
cædes ita peracta eſt. Mulier circulum in terra deſcripſit, veneficiis
que ibi depoſitis ipſa vna cum filio ingreſſa eſt circulum: mox ſer-
pentis eius vocem imitanti ſerpens reſpondit & acceſsit ad eam. cũ
vero ſerpens ſibilaret mulier fere cõſopita eſt; eoque propius & ac
cedente, multo magis, ita vt ſomnum uincere non poſſet. filius aſsi
dens & percutiens illam excitabat, quod ita fuerat ab ea inſtructus,
ac dicebat; quòd ſi dormierit erant ambo ex ea re morituri, ſin au-
tem vim intulerit ſerpenti, ipſumque adduxerit & deuicerit, ambo
pariter ſeruabuntur. Vbi vero ſerpens in circulum peruenit, con-
B tinuo obiit.

a.l. habet feminam puerum verberibus excitaſſe.

Finis de Rebus Audita
Admirabilibus.

ARISTOTELIS

DE XENOPHANE, ZENONE, ET GORGIA.

Natale de Comitibus Veneto interprete.

DE XENOPHANE.

Sempiternum esse inquit, si quid est: quandoquidem nihil ex nõ existente fieri potest. Nam siue omnia facta sunt, siue non omnia, vtroq; modo accidit ut ex nihilo genita esse, necessariũ sit affirmare. Tum si oĩa fiant, nihil prius inquit existere; atq; si alia cuipiam semper adiungerentur, amplius & maius illud quod unum est, effici asserit. Id quod amplius est in minore scilicet, aut quod grandius in arctiore, non inesse cẽsuit: Nam ꝙ ęternum sit, infinitum est; quoniã neq; habet principiũ unde cęperit, neq; finem, in quẽ cũ factum sit, aliquãdo desinat. Omne sane quod infinitum est vnũ existit: quod si plura sint, uel duo, essent sibi hęc inuicem termini. At vnũ, idq; sibi consimile oĩa esse credidit: nam si dissimilia plura ponerentur quę sunt, non amplius vnum poni contingeret, sed plura. Mox cum unum sit, immensum, simile, immotum omnino quod est affirmauit: non.n.moueri posse asseruit, nisi concesserit: atq; illud quod concedat necesse sit uel in plenum concedere, vel in vacuum: quorum alterum plenũ scilicet excipere, & in se admittere non potest, alterum non esse prorsus, illud nimirum quod est vacuum. His ita se habentibus, ęgritudine ac dolore carebunt, eruntque huiusmodi, vt neq; locum mutare, neq; in aliam formam conuerti, neq; cum alio possint commisceri: his .n. omnibus modis & quod non existat vnum, & quod nõ sit procreari, & quod iam sit interire corrumpique contingit, quę fieri omnino non possunt. Nam si quod vnum est, ex pluribus commistũ esse dicatur, ac plures essent res quæ in se inuicem mouerentur, esset

A que commistio tanquā plurium in vno compositio, vel per recessum fieret quasi mistorum additamentum, illud sane contingeret, ut separarentur, quæ inter se commista sunt, atque per additamentum in cōtrectatione prioribus sublatis eorum quæ mista sunt, coniunctéq; cōstituta, unumquodq; fieret conspicuum & manifestum; quorum neutrum uidemus contingere. Hoc igitur modo nō solum multa essent, verumetiā esse nobis uiderentur: verum cū non ita res sit, neq; multa fieri possunt illa, quę sunt: sed hæc non recte profecto videntur. nā cōplura sunt etiam alia quæ per vniuersam vim sensus percipiūtur, quæ minime concedant ipsa gigni, quęq; sint impedimento quominus multa sint, id quod existit, sed perpetuum, infinitum, idq; sibi omni prorsus ratione consimile. Verum nunquid opus est haud quālibet opinionem prius resumentem, sed quæ maxime firma ac stabilis videatur, initium facere? ꝙ si non recte: oīa quę videntur ita sese habere putandum est, neq; hoc dogmate profecto vti cōueniet, neq;
B nihil ex nihilo fieri posset: est enim vna hæc opinio, eaque ex minime rectis, quam ex eo, quòd sensu perciperemus quodammodo in pluribus existentes, sumpsimus. Quod si non falsa sunt omnia quę apparent, sed quędam recte sunt ex his & integrę opiniones, vel huiusmodi rectas maxime apparentes qualitates ipsas demonstrare conandum est, quas semper oportet esse firmiores, vel certe quæ ex illarum rationibus posśint demonstrari. Nam si duæ sint contrarię inter se opiniones, sicuti si quispiam multa facta, fuisse dixerit; opus est sane ex nō existentibus illa consistere atqui si fieri illud non potest, vt multa sint ea quę sunt, sequitur illud sane ut quidquid est infinitum esse contingat. quod si ita, & vnum. Similiter vero ex ambabus his rationibus illud demonstratur non magis multa esse quam unum, illa quæ existunt. Quòd si altera magis firma est, quę cunq; ab ea proficiscentur in demonstrationem, illa magis demonstrata fuisse putanda sunt. at si opinionem vtranque habenté conse-
C cuta fuerint, quanquam moueantur existentia, ipsa magis fidem consequetur, atque hanc opinionem multi citius, quam illam omnes semper admittent. quamobrem & si contigerit contrarias esse natura opiniones, fieríque non posśit vt id quod est ex non existente oriatur ac fiat, uel res sint compiures, hæc inter se vicissim redargui poterunt. Verum quid magis ita sese habeant his contraria dicet fortasse quispiam? neque enim ostendens quòd recta sit opinio, a qua sumpsit initium; neque magis firmam, quam de qua demonstrationem conatur proferre, sumens disputauit. sumitur illud profecto magis rationi conuenire, vt ex non existente nascatur, quidquid est, quam quòd non multa sint ea quę sunt. Dicitur de illis ad modum, quòd non existentia fiant, & nascantur; & quòd non multa nascantur ex non existentibus, quod nō uulgares quidam; sed ex iis, qui sapientes habiti sunt, dixerunt. sed & Hesiodus inquit.

Omnia facta chaos præcessit: deinde secuta
Terra patens fessis sedes tutissima rebus.
Natus Amor cunctos præcellens numine diuos.

Reliqua facta fuisse ex his asserit, at hæc ex nihilo. sunt etiam alii complures, qui nihil extitisse inquiant, at omnia nihilominus facta fuisse, quippe qui ex nusquam existentibus facta fuisse dicant, quæ sunt. Quamobrem illud perspicuum est, quoniam vel ex non existē tibus quibusdam aliqua fieri posse apparent. sed num fieri possint ea quæ dicit, nec ne, prætermittendum in pręsenti. illud autem considerandum diligentius videtur utrum illud ex iis, que sumpsit, consiciatur; uel nihil impedimento est quo minus et aliter sese res habeat. Illa profecto est eius sententia, quam primam statuit, & primam sumpsit nihil ex eo quod non constat, fieri vnquam posse. An nunquid patet necessarium esse vt omnia non genita sint? Vel nihil prohibet alia ex aliis esse genita, idque in infinitum procedere? atque in circulum reflectuntur, ita vt aliud ex alio originem ducat, sic aliquo semper sese habente, atque singulis inuicem sine numero genitis? B
Nihil profecto esse potest impedimento quin omnia sint genita, uel si fuerit illud assensum, nihil ex eo quod non est, fieri posse: aut nihil prohibet quominus infinita dicamus existentia, ex iis quę unum nomen consequi consueuerunt: omnia siquidem infinito & ille adiungit, & appellari permittit. Nihil etiam vetat, ubi non extiterint infinita quin in circulum fiat illorum ortus, quòd si omnia gignantur, nihilque sit vt nonnulli affirmant, qui fieri potest ut unum sit sempiternum? ille enim de vno existente, tanquam & sit & ab omnibus concedatur differit, atque si genitum nunquam est inquit, tes sunt æternæ, quasi rebus ipsis illud necessarium sit ex ipsa natura consistant. Illud præterea accedit considerandum, quòd & si maxime fas est ac conueniens, vt illud quod non est effectum non sit, neque illud quod non est, intereat, nihil tamen prohibet ex ipsis alia esse genita, alia perpetua & ęterna sicuti Empedocles etiam asseruit, F
ille etenim omnia hæc annuit, quod minime est, ex nihilo non possę creari, quod autem existit, nefandum esse, & oratione non posse explicari, quo pacto intereat: atque semper futurum quodcunq; fuerit translatum ad alias res existentes. Hæc ea sunt quę sempiterna essę dicit; ignis, & aqua, & terra, & aer: reliqua uero asserit ex his & genita esse, & semper gigni. Nullus sane alius rebus quę consistunt, est ortus, vt is credidit, pręter unam mistionem, mistorumque ipsorum in speciem permutationem, atque illa natum ab hominibus nuncupatur. existentem ortum rebus perpetuis, easque gigni posse, negauit, quandoquidem illud fieri nequit, quare inquit.

Vnde uniuerso uenit præsentia, vel qui?

Asserit pręterea igne, cæterisque ignem consequentibus permistis atque compositis multa gigni, quibus permutatis ac segregatis intere

A unt. quinetiam complura esse mistione, ac segregatione, at quatuor omnino sine causis, vel vnum, vel infinita sint continuo hęc ex quibus compositis gignuntur, ac separatis corrumpuntur, sicuti quidam Anaxagoram dicere affirmant ea quæ fiunt, ex perpetuis & infinitis consistere. Hoc si ita sit, non essent omnia profecto sempiterna, sed quędam gignerentur, genitaque essent ex existentibus, & in aliam quandam corrumperentur substantiam. nihil impedit prætereà unam quandam substantiam, vnamque formam esse vniuersum, sicuti Anaximander, Anaximenesque iudicabant: quorum alter vniuersum aquam, alter Anaximenes scilicet aera esse putauit, & quicunque prætereà uniuersum vnum esse censuerunt. Hoc sane formis & multitudine, paucitate, quòd rarum sit aut spissum, multa & infinita fieri, & uniuersa gignere arbitrati sunt. Democritus autem inquit aquam, & aerem atq; unumquodque quod ex iis pluribus constat, cum idem sit, quid uetat fluxu dicere? atque hoc pa
B cto complura, gigni et interire, ex existente semper in existens permutato cum ante dictis vnius differentiis, cum neque tamen ipsum totum aut maius aut minus efficiatur? Quinetiam quid prohibet ipsa corpora aliquando ex aliis fieri, rursusque interire? quod si quis hæc ita concedat, ac si quidpiam sit non genitum, quid magis infinitum esse demonstratur? nam si infinitum sit, nequaquam factum fuisse inquit, cum generationis termini ac fines sint principium & finis. Attamen quid est impedimento illi quod non est genitum quo minus ex antedictis finem obtineat? si enim genitum quid est, principium habere putat idem, vnde et genita consequi possunt. Verum quid prohibet, vel si non genitum extiterit habere principium, non illud quidem vnde natum est, sed alterum: atque sese inuicem teminare, quæ sunt sempiterna? Quid item vetat cum totum sit non genitum infinitum esse, at ea quæ in illo gignuntur, terminari, principiumque habere & finem generationis? Huc ac
C cedit quod inquit Parmenides nihil impedire vniuersum esse vnum, idemque non esse genitum, veruntamen terminatum esse, & existere.

Vndiq; persimile hoc sphęrę, circoque rotundo,
Par spatium a medio cedant quocunque patere
Partes; nec quidquam maius, nec firmius illo est.

Cum enim primum medium habeat, ac extrema, finem obtinet, quamuis ortum non habuerit. Quinetiam & si vnum est, vt is asserit, et hoc ipsum habet corpus, sunt tamen ipsius partes hæ omnes consimiles: nam simile ita inquit non alteri cuiquam, quod terminatum esse conspicitur. refellit postea quòd simile sit infinitum: nam simile alteri simile, quare duo uel plura sint necesse est ea quæ sunt, at non vnum idque infinitum. uerum simile fortasse sui ipsius ratione intelligit, ipsumque vniuersum consimile esse dicit, quoniam cum

aqua, tum etiam terra similes partes habeant, & siquid aliud est huius D modi. Manifestum est autem quod hic cũ unũquodq; corpus esse idq; duabus partibus constare crediderint, non statuit infinitum, siquidẽ vniuersum est infinitum: quamobrem cum hæc non genita sint, mutuo interse termino comprehenduntur. Præterea si perpetuũ infinitumque sit, quo pacto illud quod existit, vnum esset corpus? nam si dissimilium partium, essent complura: atque ipse ita putauit. sin autem tota aqua, vel tota terra, vel aliud sit existens, multas sane partes complectitur, sicuti Zeno existens conatur demonstrare id, quod ita sit vnum. sunt & plures ipsius partes, quam vel minorum sint, vel inferiorum, illæque inter se differentes, si hac ratione nullo vel addito corpore, vel subtracto, possit per mutari. Quòd si neq; sit corpus, neque vllam habeat longitudinem, neque latitudinẽ, quo pacto esse possit infinitum? quod impedit multa ac innumera esse huiusmodi? quid prohibet vbi plura quam vnum extiterint, magnitudines esse infinitas, sicuti Xenophanes terræ aerisque profunditatem dicit esse E infinitam? idem patefacit & Empedocles, quippe qui nõnullos etiam carpat, quasi qualia fieri non possint, dicentes; cum tamen ita res ipsa posset contingeret.

Si modo sunt terræ vasta, atq; immensa profunda.
Splendidus huic æther qui commiscetur ab ore
Vaniloquo. verbis hominum labentibus: atque
Cuncta vniuersi rimantum arcana reposta.

Præterea cum vnum existat, non est præter rationem, si non fuerit omnino consimile: sane vniuersa aqua, vel ignis, vel aliud quid piam simile, nihil vetat quin plura, quam vnum dicamus existentia. Neque vnumquodq; sibi ipsi simile esse constat; nam & rarum est, & densum; quamuis rarum non insit vacuo, nihil prohibet tamen in partibus nonnullis seorsum diuisum inesse vacuũ; ita vt totius hæc pars rara sit, hęc densa, ac vniuersum ita sese habeat: atq; cum plenum sit vniuersum, simili ratione aliqua pars minus plena est, quam densa. sin autem non genitum existat, ac idcirco infinitum quoque esse F fuerit concessum, neq; aliud atque aliud infinitum esse valeat, neque idcirco vel in hoc iam erit vnum statim dicendum. qua enim ratione vel totum infinitum, vel non totum vacuum, vnũ esse possit? Inquit etiam immobile esse, nisi fuerit vacuum, siquidem omnia cum locum mutent mouentur: atqui hoc non placet multis. sed quoddam sentiunt esse vacuum, quod quidem non sit corpus, sed cuiusmodi chaos inquit Hesiodus in generatione extitisse, quod locum prius vniuersis iis præberet, quæ essent. Tale quidpiam & vacuũ quasi vasculũ quod dam in medio requirimus. Verum etsi non sit vacuum, neque quidquam fortasse moueri poterit. quamuis Anaxagoras vbi hoc ipse antea pertractauit, neque solum illud patefecit ꝙ non est vacuum, sed etiam existentia moueri posse inquit, si non est vacuum. similiter

A vero & Empedocles moueri semper inquit ea, quæ mouētur assidue, ac per tempus perpetuum; at nihil esse vacuum affirmat in vniuerso, neque esse unde uacuum quidpiam superueniat: at vbi in vnam formam fuerit secretum, ut unū sit, nihil neq; inane, neq; superuacaneū esse affirmat. Quid .n. obstat quin & conferatur, & simul quoduis aliud in aliud cōuoluatur atq; hoc ipsum aliud, & in primum alio sem per se cōmutante? Quinetiam tum alii afferunt, tum ēt idem, formę rei in eodem loco permanentis mutationem esse, & alterationē. ita vt ex illis quæ ab eo dicuntur, nihil uetet quominus res ex albo nigrū, vel ex amato fit dulce, mouea̅tur. Nihil sane impedit siue non sit vacuum, siue nihil plenum recipiat, fieri in speciem permutationē: quāob rem neq; sempiterna sunt omnia necessario, neq; vnū, neq; infinitū, neq; complura infinita, neq; vnū simile, neq; immobile, neq; complura quędam. His ita propositis, nihil prohibet res vel in speciē permutationem efficere, uel innouari, ex iis quæ ab eo dicebātur: & cum
B vnū sit uniuersum existente ēt motu, multitudine ac paucitate differre, tum nulla alia re sese addente in speciem permutari. Quòd siquid accedat, nequaquam corpus sane; & si complura, illa inuicem commista & separata. Mistionem.n. neq; additamentum esse huiusmodī par est, neque compositionem cuiusmodi dicit: quare vel continuo se parari cōuenit, vel vbi auersa fuerint, alia ante alia ferentur, atq; hęc seorsum inter se: sed ita coordinata componuntur, vt quæuis pars ita cum qualibet parte permista sit, vt non composita, sed commista appareat, neq; liceat dignoscere quales sint ipsius rei partes. Quoniā vero non est minimum corpus, unaquęque pars cummista est, atq; totum eadem protsus ratione.

DE ZENONE.

Fieri non posse inquit, ut siquid est, genitum sit: hoc inquiens de Deo, nā quod gignitur ex similibus, vel dissimilibus gigni
C necesse est: quorum neutrum potest contingere. Neque .n. simile a simili potest produci, uel producere: quòd omnia æqualibus ac similibus vicissim adsint: neq; ualet dissimile proferri a dissimili: nam si gigneretur, vel ex debiliore potentius, vel ex minore maius; vel contra, ex melioribus peiora, & ex non existente, aliquid: quod nequit contingere. asserit hisce rationibus sempiternum esse Deum: atque si Deus est omnium præstantissimum quiddam, vt vnus sit conuenire affirmat. nam si duo sint, uel plures, non etiam illud sequeretur vt esset præstantissimum ac omnium optimum, quoniam cum similis vnusquisque deorum aliorum existeret, esset talis nimirum. Hoc et Deum esse, & Dei potētiam dicit, vt dominetur, non autem subiiciatur, omnibusq; pręsideat: quārobrem qua nō sit melior, ea ratione neq; Deum quidem esse. Quòd si plures sint, atq; ii prestantiores inter se, & deteriores, non erunt sane Dei: siquidem

illa est Dei natura vt non subiiciatur. sin pares extiterint, non erit D
amplius illa Dei natura vt sit præstantissima: quippe cum neque
melior sit pari, neque deterior; ita vt si esset, & Deus omnino esset
similis. Vnum inquit prętereaesse deum, alioquin non possent fieri
quæcunque vellet neque posset pluribus existentibus ipse esse solus.
cum vero sit vnus similem prorsus aspectu, & auditu; reliquisque sen
sibus ita se habentem asserit: sin autem; & dominarentur & subiiceren
tur uicissim Dei pares, quod fieri nequit. cum vero sit sibi simillimus
inquit esse globosum: non.n.hac ratione est, illa nō est; sed est vnde-
quaque cum vero perpetuus sit, vnus, globosus, neque infinitum, ne-
que terminatum esse existimauit. Infinitum quia non sit existens;
hoc enim neque medium, neque principium aut finem, neque aliam
habet partem: atque tale infinitum existere: nam illud quod non est,
non est cum existente comparandum Sin autem sint complura, sese
inuicem terminabunt: atque vnum neque non existenti, neque pluri
bus est simile, vnum enim nihil habet, ad quod terminetur. Quod E
tale sit, cum vnū existat, Deum esse inquit, qui neq; mouetur, neq;
est mobilis, quod enim non existit immobile, in quod nec alterū, nec
in alterum ipsum, potest accedere. Moueri possunt quæ plura sunt
vno, quoniam alterum in alterum moueri oportet. quod autem non
est, neque moueri quidem potest; nam quod non est, nusquam exi-
stit, si mutentur inter se plura sunt vno; atque idcirco mouentur quę
duo, vel vno plura extiterint, illud autem quod non est, conquiescit
& est immobile: at vnum neque conquiescit neque mouetur: neque
non existenti, neque multis est simile. omnino vero ita sese habet
Deus, est enim æternus. vnus, similis, globosus, neque finitus, neque
infinitus, neque conquiescit, neq; est immobilis. Primum sane su-
mit & hic quod fit ex existente fieri, sicuti Melissus, verum quid ob-
stat quominus ex neq; dissimili neque simili id quod fit, sed ex non
existente? Huc accedit quòd nihilo magis non genitus erit Deus,
quam reliqua omnia, si modo cuncta vel ex simili vel dissimili facta F
sunt, quod fieri nequit: quamobrem vel nihil erit præter Deum, vel re
liqua omnia sempiterna. Quinetiam præstantissimum Deum esse su
mit, hunc inquiens optimum ac potentissimum, at illud minime vi
dentur ex lege, sed Dii multo præstātiores inter se apparent: hanc igi
tur de Deo concessionem minime sumpsit ex iis quę videntur. Ne
que ea sententia Deum præstantissimum esse dicimus, quasi ad aliud
quidpiam talis Dei natura referatur, sed ad suam ipsius conditionē:
quoniam si ad aliud respiciamus, nihil obstaret illum non ob suam ip
sius ęquitatem ac potentiam præstare, sed ob aliorum imbecillitatē.
at nemo sanæ mentis ita Deum præstātissimum esse dicit, sed quòd
ipse per se sit quantū fieri potest, perfectus, neq; quidquam illi de-
sit, quo minus bene recteq; se habeat: simul vero ita sese fortasse ha-
bent, & illud potest contingere. Nihil autem impedit vel si plures

A illi sint, ita esse affectos vt omnes secuti nonnulli arbitrantur, optime sint affecti, cum sint aliorum, non autem ipsorum præstantissimi. sunt autem, vt par est, & alia. cum Deum præstantissimum esse dicat, id aliquorum necesse est. at vni, omnia videre & audire, minime conuenit: non enim hac ratione deterius, videt, si non hac videat, sed fortasse non videt. Illud intelligit quòd omnium ex parte, sentiat, quod optime ita sese habeat, cum omni ratione sibi sit consimilis, ac talis existat. efficitur idcirco vt sit potius sphæræ similis & globosus, non autem aliam potius formam prę se ferat: quod omni ex parte audiat, omniq; ex parte præsit. Nam quemadmodum vbi cerusam dicere consueuimus totam esse albam, nihil aliud significamus, nisi in omnibus eius partibus in esse candorem, quid ita ibi etiam omni ex parte videre, & audire, & dominati dicere prohibet, ita vt quancunq; ipsius partem quispiam sumpserit, eodem modo affecta reperiatur? Quemadmodum neq; ibi cerusam, neq; hic etiam Deum idcir-
B co globosum esse necesse est, Preterea neq; terminatum, neq; infinitum cum sit corpus habeatq; magnitudinem qui fieri posset, si modo illud est infinitum, quod non habet finem, cum finem ac terminum capere possit? terminus autem in magnitudine & multitudine inest, & in omni deniq; quanto: quare si magnitudo non habeat finem, est infinita. Deinde quod globosum est, necessario habet finem, siquidem extrema si habent medium, plurimum ab eo distant. medium autem habet globosum existens, vt extrema ignis corpora medium circunueniunt: extrema verò vel fines habeat, nulla est differentia, nō enim si non existens infinitum sit, idcirco & quod est erit infinitum: quid enim impedit quędam de vtroq; dici, & de illo quod sit, & quod non existat? Nullus est sanè qui sentiat id quod non extat, atque quod est aliquis non sentire poterit: quæ ambo & dictu & cogitatione possunt comprehendi. Non album vero, non existens est. an nun
C quid omnia quæ sunt idcirco alba esse dicemus, ne idem non dicamus de illo quod extat, quod minime? vel nihil obstat album etiam esse ex his quæ non sunt? ita verò & aliam negationem percipiet infinitum; nisi, quod iam dudum dicebatur, magis est vnum quodq; ex eo ꝙ habet, quam ꝙ non habet: quare quod existet vel est finitum vel infinitum. Sed absurdum fortasse videbitur illi quod nusquam est in iungere vt infinitum sit, quando non omne quod non habet terminū infinitum dicere consueuimus, sicuti neq; impar diceremus non existens. Huc accedit ꝙ cum vnus sit Deus finem non habet, quod ad alium deum attinet. Quòd si vnum solum sit Deus, solus erit & illius partes, quoniā illud est absurdum si pluribus existentibus sese inuicem terminare contigerit; patet ex his id quod vnum sit non habere terminum; nam profecto multa sunt quæ eadem & multis & vni conueniunt, quando & esse ambobus est commune. Videri posset

fortasse absurdum si idcirco Deum esse non diceremus, si multa sunt, D
ne in his illis persimilis esse videatur. Præterea quid est impedimen to quin terminatus sit Deus ac finem habeat, cum vnum existat, sicu ti inquit Parmenides ipsum vnum existens.

Vndiq; persimile hoc sphęrę, circoq; rotundo.
Par spatium a medio cedant quocunque patere
Partes.

Terminum sanè alicuius necesse est esse terminum, at nō tamen ad aliquid: non est .n. necessariū vt quod habet finem, alicuius gratia finem habeat, sicuti finitum referatur ad id quod infinitū subsequitur: at finitum esse extrema est habere, quæ cum quid habuerit, non necesse est alicuius habere gratia: aliquibus enim non contingit mutuo terminari. Rursus autē quod de immobili ac mobili existente dicitur, & existens mouetur, similiter vt in superioribus absurdum fortasse con tingere poterit. quinetiam nunquid pro eodem aliquis sumpserit, nō moueri, et esse immobile? an magis illud negat moueri tanquam nō E
ęquale, sicuti de non existente etiā, si modo vere dicitur. Immobile verò est quodāmodo sese habere dici, sicut & inęquale: & in eo quod est contrarium vt moueatur; quiescendi facultas: nam negationes quæ sunt ab initio, de contrariis etiam dicuntur. Non moueri sane & de non existente verum est, at quiescendi facultas non est nusquā existenti: similiter verò neq; illud quidem immobile esse significat, hic autem pro quiescere immobile esse sumpsit. Quinetiam non existens ait quiescere, quoniam non habet quò pertranseat: at sicuti superius dicebamus, absurdum est fortasse, si non existenti hoc iniunxerimus, idcirco non esse verum illud dicere de existente, tum aliis de causis, tum maxime si fiat negatio, sicuti dicebatur non moueri, & non pertransire. multa sane, sicuti etiam dictum fuit, ne de existentibus dicantur, subtraherentur; neque verum esset omnino multa non vnum dicere, siquidem non existens non sit vnum.

Postea in nonnullis contraria videntur contingere secundum ipsas negationes; siquidem necesse est omnem multitudinem vel æquam esse, vel non æquam: atque eadem ratione vel parem vel imparem, si sit numerus: atque non secus moueri & conquiescere, si fuerit corpus, necessarium. Deinde si Deus et vnum, non mouentur hac de causa, quod multa moueantur, & in sese mutuo pertranseant, quid obstat quo minus & Deus in aliud moueatur? sin autem ipse cum solus & vnus sit Deus non moueatur, quid impedit in sese inuicem partibus motis, & Deum circum moueri? Est enim hu iusmodi vnum, cuiusmodi id Zeno multa esse natura censebat: ipse si quidem Deum corpus esse credidit; siue hoc vniuersum, siue quodcunq; ipse dicere & mente concipere solebat. Quòd si deus vacet corpore, quo pacto globosus esse certe poterit? quando neq; ita mo- F

A ueretur, neq; conquiesceret, nusquam existens. Verum cum sit corpus quid vetat quominus moueatur, sicuti dictum est?

DE GORGIA.

Nihil esse inquit, aut certe siquid est, illud cognosci non posse: atq; si cognosci aliquo pacto possit, nulla tamen ratione posse manifestari. Deinde se non ea quæ alii dixerint, composuisse affirmat, quicunq; contrarias orationes de rebus existentibus proferentes, quæ sibi viderentur demonstrabant. Nam cum alii vnum, ac non multa; alii multa, ac non vnũ esse contenderent, aliiq; non genita, alii genita hæc esse patefacerent. ipse contra vtrosq; ita ratiocinabatur. Necesse est, inquit, siquid est, neq; vnum esse, neq; plura; neq; genita, neq; non genita: id nihil igitur. nam si nihil sit horum, alterum sane consequetur, ꝙ neque vnum sit, neq; multa; neque genita, neque non genita. acciduut hæc partim vt Melissus, partim vt Zeno conatur demonstrare, post primam eius propriam demonstrationem, in qua neque esse, neq; non esse licere inquit. Nam si non esse,
B sit non esse; non minus erit non existens, quam id quod est: siquidem non existens non est, at extat existens quare non magis rebus non esse licebit, quam esse. Quòd si similiter atque non esse existendi sit facultas, non datur oppositum: quia si non esse, est esse; vel esse cõuenit, vel nõ esse. Efficietur sane inquit hoc pacto vt nihil sit, siquidẽ idẽ sit esse, ac nõ esse: ita verò nihil esset; nam neq; est nõ existẽs neq; existẽs. quãdo idẽ ẽ atq; nõ existẽs. Hæc est illius sanè oro: verũ ex iis q̃ dicit illud minime sequit, vt nihil sit: q̃.n. demõstrat hoc modo ratiocinatur; si nõ existẽs, est; quod est, & non est, existit atque eadem ratione quod non existit, & existit, est; quasi, est, simplici modo sit assumptum, illud autem neque ita videtur esse, neque est necessarium; sed tanquam de duobus, hoc existente, illo non existente, dicitur;
C atque hæc consistunt, hæc autem non verè, quod est non existens, quamobrem non est. Neque licet sane ambo esse, neque non esse, neque alterum non est: atque nihil esse poterit inquit inter esse, & non esse, si modo liceat aliquid etiam non esse: nullus tamen est, qui esse non esse dicere posit. Quòd si sit non existens quod non est, neque hoc quidem pacto similiter sese habebit atque existens, quod non est: hoc enim est non existens, at illud iam consistit. Prætcrea si simpliciter dicere vere liceat, mirum admodum videri posit si quod non est, existat: quod si ita concedatur: verum magis esse omnia, an non esse contingeret? res ipsa sanè hoc modo fieri videretur contraria. Si enim & quod non est, & quod est, sit; omnia sunt, nam & quę existunt, quę minime, & omnia sunt nihilominus, nõ est profectò nęcessarium si fuerit non existens: id quod est non esse: Sed siquis hoc ita concederet, esset etiã illud quod non est; & quod non est, nõ esset;

atq; esset nihilominus, siquidem ex eius ratione constarent illa etiam quæ non essent. Si.n.idem sit esse, & non esse; neq; hoc quidem pacto magis non esset, siquid est; nam ad hunc modum & ille inquit, quòd si idem sit non existens, & quod est; & quod est, non est; & quod non est. atqui conuersa oratione omnia esse dicere possumus; ꝙ & non existens est, & quod est, ita vt omnia sint omnino. Post huiusmodi rationem iniunxit; at siquid fuerit, vel erit genitum, vel non genitũ: ac si non genitum, illud ex Melissi dictis infinitum esse sumit. verum infinitum nusquam esse asserit, cum neque in se insit, neque in alio; sic enim vel duo esset, vel plura; at quòd ipsum sit, & in quo, nulla ratione, at ęquum est, vt neq; sit quidem ex Zenonis sententia de loco. Non genitum idcirco esse asserit: neq; tamen contra genitum esse. cum nihil neque ex eo quod est, neque quod non est, fieri possit: nam si existens, ceciderit, non amplius erit existens, sicuti si fieret non existens, non esset amplius non existens. neque tamen ex non existente factum est, nam si non est non existens, nihil ex nihilo fieri poterit: at si sit non existens, quandoquidem neq; ex eo quod est, neq; idcirco ex non existente orietur. Si necessarium est igitur siquid est vel genitum esse, vel non genitum, hoc autem fieri neque illud quidẽ efficietur vt quiquam sit. adde ꝙ si fuerit aliquid, vel vnum vel plura erunt necessariò: ꝙ si neutrum horum, nihil erit prorsus. at si vnũ extiterit, patet quòd erit sine corpore, sicuti in oratione Zenonis explicatur de vno existente. Neque vt multa sint rursus contingit. Quòd si neque vnum sit, neq; multa, non potest moueri, vt inquit: Si enim posset moueri, vel non esset vnum, vel non haberet se similiter; sed hoc iam non esset, non existens, esset genitum. Præterea si moueatur, transferretur, quod si fiat, non continuum diuersum est; neque hac quidem ratione consistens: quamobrem vndiq; mouetur, & vndiq; diuisum est. ꝙ si ita sit, non est omnia, siquidem ea parte quà diuisum est ab existente deficit inquit, qui diuisum esse pro vacuo nuncupauit, sicuti in Leucippi orationibus vocatis conscribitur. si nihil dicant hæ demonstrationes, esse omnia conuenit, opus est siquidem vt quæ cogitatione complectimur, sint; atq; non existens, si modo non est, neque excogitari quidem par, quod si ita extiterit. nullũ inquit esse mendacium ab aliquo prolatum, neq; si currrules quidem pugnas in mari factas esse dixerit: quoniam essent hæc omnia. cuncta igitur visa & audita sunt idcirco, ꝙ eorũ singula cogitantur: ꝙ si non idcirco, attamen quid ita magis videmus esse, ea quæ videmus, quam quę mente concepimus? nam sicuti sese habent, complures illa possunt intueri, & hic multi illa mente concipere. Quæ autem magis ita sese habeant. & qualia sint, quæ vera sunt, obscurum est profecto quamobrem vel si sint quidem, res nobis sunt incognitæ, aut certè si nobis pateant, qua ratione alteri possemus explicare? quod enim

quispiã

A quiſpiam vidit quopacto inquit id oratione poſſet explicare? vel quo modo id audienti illi manifeſtum fieret, niſi viderit? nam ſicuti ſonos haud vidit oculus, ita neque auditus poteſt colorum percipere naturam, ſed potius ſonos. Dicit autem qui loquitur, at non colorem quidem, vel rem. ꝙ ſiquis mente perceperit, quomodo poſcit vel oratione, vel alio aliquo ſigno ſibi explicari? quin enim non vidit colorem, orationem intelligit, at colorem nihilominus non admittit: contrà verò, qui colorem intuitus eſt, non audita de illo oratione, non amplius neſcit colorem, ſed ſolam orationem. Patet ex his ꝙ neque colorem animo percipere licet, ſiquis colorẽ ignorauerit, ſed videre; neque ſonos cognoſcere, ſed audire. Quod ſi liceat, cognoſcit quidem dicens, & recognoſcit. Verum quo pacto auditor idem excogitauerit? non enim fieri poteſt vt idem in vno ſit & in pluribus: eſſet enim vnum duo. at ſi in pluribus etiam extiterit, inquit, hoc ipſum, nihil vetat quin non ſimile illis appareat cum minime ſimiles ipſi fuerint.

B Atque in eodem ſiquid vnum, at non duo eſſent, neq; illud quidem cõ ſimile merito videretur. Apparet inſuper quod neque ſibi ipſi conuenientia ſentiat eodem tempore, ſed alia auditu, alia viſu, & nunc percipiat, & dudum non eodem modo: ita vt nullo modo quiſpiam hoc ipſum vniuerſum quod alter, ſentire poſsit. ſic ſanè ſi vnum eſt, quod cognoſci poteſt: nemo id alteri valebit oratione patefacere. tum ꝙ res non ſunt quæ verbis explicari poſsint, tum etiam quia nullus id quod alter etiam in animo concipit, ſed omnes hæ & aliorum antiquorum ſunt dubitationes, quamobrem in earum inueſtigatione & conſideratione, & hæc ipſa ſunt perquirenda.

F I N I S.

ARISTOTELIS
LIBER DE MVNDO.
Gulielmo Budæo interprete.

Prœmium. *Cap. I.*

Liber hic si Stagiritę doctrinā, phrasimq; nō sapit,(vt fama est) illū fortè edidit, qui & Rhetoricam ad Alexandrum.

Ihi quidem sæpe diuina quædam res, Alexander, admirationeq; digna visa est Philosophia: pręcipuæ vero ea in parte, in qua sola ipsa sublimc sese tollens ad cõtemplandas rerum naturas, magno illic studio contendit existentem in eis veritatem pernoscere. Et cum cæteri quidem mortales altitudine ipsa rei, atque magnitudine deterriti, eo instituto abscessissent, dignum id inceptum esse duxit Philosophia, quod intrepide ipsa nec dubitanter aggrederetur, Earum etiam rerum disciplinam sibi tum cognatissimam, tum maxime decoram arbitrata est. Siquidem cum per rerum naturam negatum hoc esset homini, cęlestem vt in locum corpore sese conferret, vtque veluti e terra peregre proficiscens, locum illum oculis perlustraret, id quod stolidi illi Aloidæ quondam facere instituerunt: eo factum est, animus vt humanus huius viæ ducem nactus intellectum, peregrinabundus illuc importaretur. Ex quo euenit, viam cum inuenisset Philosophia lassitudinis vacuam atque laboris, res vt inter se situ longissime seiunctas vna intelligentia complecteretur: facile nimirum eas res noscitans, queis cum sibi naturalis intercedit necessitudo. Eadem etiam cum diuino animę oculo diuinarum rerum naturam comprehendisset, hominibus subinde ea interpretari cępit, quasique antistitis officio perfungi. Id enim libens Philosophia faciendum susceperat, vt quas res cunque pręcipuæ commendationis esse existimasset, eas quoad eius fieri posset, inter homines erogaret, quibus vtique ipsis abunde, atq; prolixe consultum ipsa cupiebat. Quapropter istos miserari quiuis iure possit, vt pusilli animi scriptores, res quaslibet, vulgoque expositas summa admiratione prosecutos, qui nobis vnius loci naturam, aut vt

A bis cuiusdam formam situmque, aut magnitudinem fluminis, aut denique ameni montis aspectum describere instituerunt: cum interim magnifice de semetipsis sentiant, ob exilem quampiam naturæ perceptionem. Cuiusmodi nonnulli magno illi quidem studio fecerunt accurata vt dictione describerent, hic Ossam montem, ille Nyssam, alii Corycæum specum, alii quiduis eorum, quæ inter orbis particulas censentur. Id quod ideo euenit, quod illis maiora vidisse non contingit, mundum scilicet & pręcipuas eius partes. Haud quaquam enim illi tantopere quælibet admirarentur, si hisce contempiandis incubissent legitima contentione: omnia vero & parua, & floccifacienda duxissent, duntaxat præut horum extat excellentia. Proinde dicere ipsi aggrediantur de iis omnibus vniuersum collectis, quamq; fieri potest maxime, theologica commentatione edisserere, quæ nam sit cuiusque horum natura, situs, motus. Tibi vero, vt pote imperatorum præstantissimo, hoc quoque decorum consentaneumque esse arbitror, cum maximarum rerum commentationem
B animo consectari, tum vero ex Philosophię studio nihil iam non grãde animo agitare, optimates etiam viro iis rebus inuitare, quibus rebus ipsi ab eadem munifice prædito esse contingit.

De Mundi partibus, ac ipsarum inter se ordine, Cap. II.

Vndus & compages e cœlo terraq; coagmentata, atq; ex iis naturis, quæ inter ea continentur. Dicitur etiam aliter mundus, ordo & digestio vniuersorum, quæ a Deo, & per Deum asseruatur. Huius situm medium immotum & stabilem Terra vitæ fęcunditate prædita, sortita est: animantium quidem illa omnifariam distinctarum sedes & parens. Huius vniuersitatis suprema pars omnis omnem in partẽ
C finita est, & terminata. Cuius id quod in celsissimo loco situm est, Cęlum dicitur, dei domicilium. Hoc cum diuinis corporibus plenum sit, que Sidæ Sidera nos appellare solemus, motuque sempiterno agatur vno circum actu, orbisq; ductu eodem, perrenni vtique in æuum tenore rapta secũ illa circumagit corpora ad nnmerum, in moremque prælultoris. Vniuersi autem mundi cęlique globosa, vt dictum est, forma compacti, iugique vertigine exagitati, duo esse puncta necesse est inter se e regione obuersa; itidem atque si globus in torno circumagatur, stabilia quidem illa, globumque continentia: circa quæ mundus vniuersus vertitur. hos Vertices appellant, aut Cardines. Per quos si lineam rectam ab vno ad alterum porrectã intellexeris, quam nonnulli Axem vocitant, erit hæc vtique mundo linea dimetiens, ita vt terrã in medio, ambos autem cardines habeat pro terminis. Qui cum ipsi fixi sint & immoti, alter eorum sem

Mundus.

Terra.

Cęlum. Sidera.

Vertices & Cardines.

Axis.

persublimis apparet super verticem, ad tractum cœli aquilonarem · ab Vrsa appellatus Arcticus. At infra terram alter semper conditus circa tractum australem, Antarcticus dictus est, vt contrarius arctico. Cæli porro siderumq; substantiam appellamus Aetherem: non quidem ideo, quòd ignita flagret ipsa, vt aliqui censuerunt, (plurimum vtique aberrantes circa potentiam illam maxime ab ignea natura abhorrentem) origine vero huius vocabuli inde ducta, quòd semper æther currat motu circunductili, cum sit illud elemētū a quatuor illis diuersum: tum diuinū, tum interitus expers. Eorum vero siderum, quæ intus cohibentur, ea quæ errationis nescia sunt, cum cęlo circumferuntur, easdem utique sedes, positusque eosdem tenentia. Quorum medius circulus (cui signifero nomen est) duos per orbes trāsuersus cœlum cingit, qui a conuersionibus ipsius solis, Tropici quasi conuersionales appellati sunt, in duodecim ille quidem regiones totidem signorum diuisus. At uero quæ erratica dicuntur, nec eadem ipsa celeritate cum prioribus moueri suapte natura comparata sunt, nec inter se inuicem: sed in aliis atq; aliis orbibus, ita ut orbium ipsorum partim proprius terrā accedant, partim sublime ferantur. Et statariorum quidem numerus iniri prorsus nequit ab hominibus: tametsi omnia eadem in superficię moueantur, quæ vnica est totius cœli. At vero errabundorum numerus septenario collectus, in totidē orbibus situs est deinceps substitutis, ita vt subinde inferior superiore minor sit, septemq; orbes sese complectentes inuicem atq; coercentes, a globo denique siderum inerrantium comprehendātur. Huic porro globo contiguam habet semper posituram, Phęnontis, simul, & Saturni circulus dictus. Cui proximus ęst Phaetōtis, qui & Iouis appellatur. Post hunc sequitur Pyrois, Herculis idem, Martisque appellatus. Ab hoc rursus est Stilbon, qui sacer Mercurio esse creditur, a nonnullis etiam Apollini, secundum quem Luciferi orbis est: quem Veneris nonnullį orbem, quidam Iunonis vocant. Ab eo est orbis Solis. Et denique Lunæ nobis citimus, ad ęerram vsque fines suos proferens. Aether vero cum diuina contineat corpora, ratas ēt vices motuum complęctitur. At vero ætherię diuinæq; naturæ (quā certa lege constare demonstrauimus, constitutisq; vicibus, mutabilitatis etiam immunem, atq; in aliam aliamq; speciem conuersionis) confinis est natura patibilis prosus & vertibilis, atq; (vt in vniuersum dicam) solubilis, & obnoxia. Cuius etiam ipsius principia obtinet substātia tenuitate particularū prædita, flammulisque ignita, quas ætherea natura magnitudine sua excitat, & motus celeritate. Iam uero in natura ipsą ignita, eademq; incondita appellata atque incomposita, cum fulgores emicant, & iacula traiiciuntur flagrantia: tum trapeculę, foueæ, & crinitæ fixæ visuntur, & sæpe restinguuntur.

Hanc naturam excipię Aer illi substratus: suopte ille quidem ingenio, caligine, & gelu permixtus, cætetū illustratus agitatione atque

Marginal notes: Arcticus. Antarctic'. — Aether. — αἰθὴρ ὁ ἀεὶ θέων. — Stellæ fixæ. — Signifer. Tropici. Planetæ. — Planetarum nomina, & positure. — Aether. Aer.

Margin letters: D, E, F

A succensus: vnde calorem concipit & claritatem. In hunc autem ipso vim patibilem sortito, omnifariamq; in aliam aliamq; naturam cōmeare natura comparato, nubes concrescunt, imbres cum strepitu decidunt, niues, pruinæ & grandines: flatus etiam ventorum tempestarumque cientur: simul tonitrua & fulgetra existunt: fulmina inde cassitant: sexcentæ deniq; ibidem conflictationes aeriæ opacitatis fiūt.

Ab aeria porro natura, Terra protinus, & Mare situm habent fixum, & affirmatum, stirpibus illa quidē animantibusque scatens: fontibus etiam & fluminibus, partim per ipsam lapsus suos implicantibus, partim aquas suas in mare eructantibus. Insuper ipsa distincta, simul innumerarum herbarum indidem enascentium varietate, fructificantiumque simul montium verticibus, nemorum opacitatibus, vrbiumque frequentia, quas animantes sapientiæ participes, homines scilicet, condiderunt. insuperque insulis maritimis, atq; cōtinentibus. Terra.

Orbem vero terrarum, hominum fere sermo in insulas diuisit & cōtinentes, scilicet ignorantium vniuersam ipsam terram insulam esse vnicam, Atlantici maris ambitu circūdatam. Multas autem, & alias longe quidē illas summotas, sed tamen veluti dirimente freto, huic ipsi esse obuersas, non absimile veri est, partim hac maiores, partim etiam minores, sed quarum nulla præter eam sub prospectum nostrū sita sit. Nam quod insulis nostris accidit, vndique vt nostra maria eas alluant, idem orbi quoque huic contigit, rationem insulæ vt obtineat Atlantico mari cinctæ. Complures item alii terrarum orbes eadem posítura constantes, insulæ naturam habent in vniuerso mari sitæ: quod latissime patet: eorumque nonnulli pręgrandes, prægrandibus quoque ipsis maribus circunfusis. Enimuero humoris vniuersi naturam finitam merito esse cēseas naturæ animabili, & aeriæ, ita vt ipsa innatabunda existere terram faciat per quasdam saxosas eminētias, quas habitabiles vocamus. postquam protinus in imis mundi partibus & summersis, atque in medio maxime mundi vniuersa iam terra stabiliter defixa compressaque ita consistit, vt immota permaneat, atq; illabefactabilis. Atque hæc est mundi vniuersitas, quam infernam appellamus. Quinque igitur hæc elementa in regionibus totidem globose incumbantia, mundum ipsum ita totum coagmentarunt, minor vt deinceps atque minor regio a maiore cohibeatur: terra (verbi gratia) vt ab aquę globo, aqua ab aeris, hic ab ignis, ab ętheris denique globo ignis coerceatur: cum interim supremam regionem, Deorum fecerint domicilium: infimam animalium in diē vi ctitantium. Huius porro id quod liquore constat, flumina & scatugines, & maria vocare consueuimus: quod aridum est, terram & continentes insulasque appellamus. Iam insularum nonnullæ grandes sunt, veluti hæc cuncta habitabilis a nobis iam dicta est, aliæq; quas ingentia maria vndis ambiunt circunfluis: aliæ minores nobis notæ & intestinæ. Quarum rursus quędam memorabiles, vt Sicilia, Sardi-

B Orbis terrarum diuisio.

Plures terrarum orbes.

C Vniuersitas inferna. Quinq; elementa.

Insularū partitio.

nia, Cymus, Creta, Eubœa, Cyprus, & Lesbos: quædam longe exi- B
liores, tum Cyclades, tum Sporades, tum aliæ aliis nominibus nun
cupatæ. Porro autem pelagus, quod extra orbem nobis habitatum
Atlanticum pelagus. Oceanus. fusum est, & Atlanticum dicitur, & Oceanus: a quo ipsi circumlui-
mur. Qui in faucibus ipse angustis, quæ vergunt ad occidentem ve-
luti via patefacta, qua parte Herculis columnæ vocitatæ sunt, eliso
Herculis columnę. Mare interius. fluxu irrumpens, mare interius efficit, ferme vt dicere eum possis in
portum se recipere. sensim deinde amplior infunditur: sinus interea
ingentes complectens inter se contingentes, angustiis etiam cervici-
bus in fauces sese comprimens, vicissimq; latius expatians. Ac pri
mum quidem insinuari dicitur dextrorsus ab Herculis columnis in-
Syrtes. tro nauigantibus, circa vtranq; Syrtim, alteram earum magnam, par
uam alteram vocant. At vero in alteram partem non iam itidem si-
nuosus inundans, efficit tria maria, Sardoum, Gallicum, & Hadriā.
A quibus continuo Siculum sequitur, porrectum in obliquum: qd'
& ipsum excipitur a Cretico. Cretico coniuncta sunt parte alte- E
Pontus. ra Aegyptium, Pamphylium, Syrium: altera Ægæum & Myrtoū.
At pontus, velut antedictis obiectus, atque ex aduerso protensus,
Mæotis. multis partibus constat. pars eius in intima penetrans, Mæotis appel
Propontis. latur. quæ autē ad Hellespontum vergit, in fauces contracta est, quam
Propontidem vocant. Rursus ab Ortu Solis in orbem terræ exun-
dās Oceanus infert sese velut in medium procedēs, Indico sinu, Per
sicoq; perfosso, finitimum mare Rubrum intercipiens. Ad alterum
aūt cornu simul atq; oblonga ceruice angustaque penetrauit, rursus
amplificatus Hyrcaniæ fines, Caspiæque amplectitur. Mare vero,
quod super Hyrcaniam est, vastum illum obtinet locum, qui est su-
per Mæotin paludem. Tum autē, qua parte Scythas, Celtasq; com-
plectitur, sensim astringit orbem terrarum ad vsque sinum Gallicū,
supradictasq; columnas, extra quas Oceanus terrā fluctibus suis ober
Insulę maiores. rat. Quo ipso in mari insulæ duę sitę sunt quā maximę, quas Britan
nicas appellāt, Albium, & Ierna iis etiam maiores, quas cōmemora- F
uimus supra Celtas iacentes. Queis tamen ipsis magnitudine nec
Taprobane cedit, nec ea cui Phebol nomen est, illa super Indos po-
sita, situ ad terrarum orbem inflexo, hæc ad Arabicum sinum. Sunt
etiam non paucæ, sed exiguæ, circa Britannica, & Iberiam, quę quasi
corona cingunt hunc orbem hominum domicilium, quem superius
Orbis latitudo, & longitudo. insulam esse differuimus. Huius orbis latitudo qua continens est am
plissima, paulominus quadraginta millia stadiorum paret, vt quidam
perhibuerūt authores rectæ & exquisitæ geographiæ: lōgitudo ad sep
Tres partes orbis. tuaginta milia. Diuiditur porro in Europam, Asiam, & Africam.
Europa his finibus circūscribitur: Herculis cippis, Pōti recessu, Hyr
cano mari: secundū quam angustiæ Isthmi similes ad Pontum vsque
pertinent. Nonnulli tamen ab illo Isthmo Tanaim fluuium Europæ
terminum esse dixerunt. Asia est quicquid terræ situm est ab Isth-

A mo iam dicto, a Ponto, Hyrcanoq; mari ad Isthmum vsque alterum, qui Arabicum sinum interiacet & mare interius, illud quidem cohibitum ab eo mari, & ab Oceano, qui eum complectitur ambitu. Sunt qui fines Asiæ statuant spatium, quod a Tanai protenditur ad Nili vsque ostia. Africa ab Arabico Isthmo ad columnas Herculis porrecta est: vel vt alii cẽsuerunt, ab Nilo. Nã Aegypti quicquid Nili ostiis septum est, alii Africæ, alii attribuunt *Asiæ*: insulasque ετibus terræ partibus adiacentes, scriptorum partim vt exemptiles ab orbe terrarum censuere, partim vt contributas iis partibus, quibus earum quæque viciniare coniuncta est. Proinde terræ, marisq; naturam, ac sitũ huiuscemodi prodenda censuimus, quem habitum orbem appellare consueuimus.

De his, quæ in Aere generantur. Cap. III.

B Vasres autem tum in eo orbe, tum circa eum existere cõtingit, quibus ille rebus quodammodo afficiatur: eatum ipsarum rerum vt quæque maxime commemorandæ videbuntur, dicere porro aggrediamur, summam quandam colligentes eorum, quæ sunt necessaria.

Duas igitur exhalationes ab eo sursum ferri nouimus in aera nobis impendentem, tenues illas quidem omnino, nec nobis conspicuas, nisi si quid est huiuscemodi ad tractus orientales, & præter ea quæ ex amnibus, & locis irrigulis sublimia ferri videntur. Earum autem exhalationum altera sicca est, in fumumque conformata, e terra manans: altera humida, rosidæ expirationis plena, ab humida natura exhalata. Ex hac nebulæ, rores, & gelu omne genus, nubes, pluuię, niues. & grandines oriuntur. A sicca autem illa vẽti & flatuum differentiæ exoriuntur, tonitrusq;, & fulgura, turbines, Exhalationum duo genera.

C & fulmina, aliaque his cognata. Nebula est expiratio quædã rosida, aquæ nequaquam genetrix, vt aere crassior ipsa, sic nube rarior. Gignitur vel ex nubis primordiis racescẽtibus, vel ex reliquiis nubis. Huius aduersaria, vt est, ita esse dicitur Serenitas: nihil aliud ipsa existens, quan aer nubibus nebulaq; vacuus. Ros est humidũ quid e sereni tate concretum, minutimq; delabens. Glacies est aqua conferta a serenitate compactilis. Pruina ros est concretus. ὀρθοπάχνη composito nomine dicta, est ros semiconcretus, quasi ros pruinosus. Nubes est crassamentũ exhalationum conuolutum, vim habens aquæ gignendæ. Imber fit expressione nubis magnopere addensatæ, tot habens differentias, quotuplex est nubis compressio. quippe quæ remissi si fuerit, molles stirias dispergat. sin vehemens, pleniores. Hocque appellamus pluuiam, imbris contorta stillicidia, cum maiuscula ipsa, tum vero iugi tenore casitantia. At vero nix gignitur den sitate nubiũ fritiali, quæ simul ac in aquam verti cęptæ sunt, in minu

Nebula. Serenitas. Ros. Glacies. Pruina. ὀρθοπάχνη. Nubes. Imber. Pluuia. Nix.

ta contunduntur: cum eo, vt illa contusio speciem spumæ, exactumque candorem, humoris autem, qui inest, concretio, quiq; nondum D
νιφετός fusus est aut rarefactus, rigorem efficiat. Hæc impetu & confertim
decidens, νιφετός appellatur. Quo genere volutim contorto, li-
Grando. bramentumq; ex compressu capientes ad celeriorem lapsum, fit quæ
Grãdo vocatur: cum interea pro fragmentorum magnitudine quæ
abrumpuntur, tum corpuscula maiora grandinis, tum delapsus vio
Ventus. lentiores fiant. Atque hæc quæ hactenus dicta sunt, naturæ vi ab humida expiratione euenire comparatum est. A sicca vero tum Ventus oriri solet, cũ a frigore, ita vt fluat, illa truditur: nihil et aliud vẽ
Spiritus. tus sit, nisi aer multus fluctuãs & coactus, qui etiam spiritus appellatur: cum alioqui spiritus appelletur substantia animata & genita-
Flatus. lis, in stirpibus, atq; in animantibus existens, per omniaq; pertinens:
Aura. de qua nũc disserere nihil necesse fuit. Flatus vero, qui in aere spi-
Expirationes. rant, vẽtos, auras, expirationes dicimus, quæ ex humore prodeunt.
Ventorum genera. Venti, qui e terra vliginosa & humefacta prodeunt, ἀπόγειοι, quasi B terra oriundi: qui e sinibus prosiliunt, ἐγκολπίαι, quasi sinuales vocã
Ventorum nomina. tur: inter quos ipsosq; qui e fluminibus erumpunt, ex aquisq;. stagnãtibus, intercedit nonnihil proportionis. ἐκνεφίαι appellantur, qui in fractura nubis, resoluendaq; eius crassitudine colliduntur inter se, quasi quidam nubigenæ. ἐξυδρίαι, quasi aquatores dicuntur, qui cum pluuiis aquis grassantur, impetu & confertim effusis. Et ii quidem qui ab oriente iugi tenore perflant, εὖροι & vulturni: qui ab vrsa, βορέαι, & Aquilones vocantur: ζέφυροι, & Fauonii, qui ab occasu: qui a meridie, νότοι dicuntur & Austri. Vulturnorum porro is καικίας dictus est, qui nascitur ad ortum solstitialem: Subsolanus ad æquinoctialem: ad brumalem Vulturnus. At eorum qui ex obuersa parte prodeũt, quos Fauonios vocamus, ἀργέστης, & Corus ab occasu solstitiali, qui etiam ὀλυμπίας ab aliquibus dictus est, & ab aliis ἰάπυξ. Fauonius ab æquinoctiali, Africus ab hyberno oritur. At ve E
ro Aquilonum is, qui καικίᾳ coniunctus est, peculiariter appellatur Aquilo: qui autem hunc a vertice statim excipit per meridianum spirans, Septentrio dicitur. θρασκίας deinceps a Coro spirat, quem nonnulli Cæciam appellauerunt. Rursus ex Austris is, qui a vertice nobis condito sese infert ex aduerso Septentrionis, Auster nominis prærogatiua dicitur. Qui inter hunc & Vulturnum est εὐρόνοτος est vocitatus, quasi dicas Vulturnauster. At qui spirat altrinsecus inter Africum & Austrum, hunc alii λιβόνοτον quasi Africaustrum: alii λιβοφοίνικα vocant. Ventorum porro quidam flatus rectos, quidam reflexos habent. Rectos habent ii, qui lineis rectis semper grassari solent: reflexos & refractos, ut is quem καικίαν nuncupant. Rursus quidam hyeme pollent, vt Austri: quidam æstate, ἐτησίαι qui dicuntur, id est aniuersarii, cinnum quendam conficientes Se-

A ptentrionum atque Subsolanorum. ἐτησίαι, quasi auiarii, venti quidam dicti sunt, ex aquilonio genere, verno tempore inualescentes. Cæterum e genere violentiorum flatuum, καταιγὶς nomen est flatus ingruentis superne, repenteque euerberantis. θύελλα flatus est præualens, qui repente prosilit. λαῖλαψ, & στρόβιλος nuncupatur, qui inferne sursum versum versus repente conuoluitur. ἀναφύσημα, quasi ef flatus terræ, dicitur ventus sublimen sese rapiens, cum aut e specu al tius depresso flatus emicuerit, aut e terra in hiatum discedente: qui Turbo terrestris est tū, cum multus ac contortus ferri cœptus est. Fla tus vero in nube implicitus & crassa & humida, continuatum nubis spissamentum violēta eruptione perstingēs, mugitum edere cum ingēti fragore solet, qui Tonitru dicitur, modo haud absimili spiritus vehementer in aqua impulsi. Fulgetra est spiritus igneus & coruscans, dum nubes dirumpitur: quæ tonitru antecedere solet, cum tamen post ipsum fiat. Siquidem quod oculis percipitur, ei quod

Turbo.

Tonitrus
Fulgetras

B auribus obiectum est, anteuertere natura comparatum est: quippe il lo e longinquo aspectabili, hoc tum demum exaudibili cum auribus appulsum sit. præsertim quando alterum omnium naturarum celeritate maxima præditum est, ignita scilicet natura: alterum minus volucre, quod est naturę spirabilis & aereæ, non antequam aures pepulerit, aditum peruenit. At vero quod fulserit, si ad terram vsq; cursim illisum sit, Fulmen vocatur. Sin semiustum quidem, sed vniuersum tamen, violentumq; incubuerit, πρηστὴρ, hoc est acceusustur bo, dicitur. Quod si prorsus ignis nihil interim conceperit, τυφῶν vocatur, qui est vertex procellosus, & euerberans. Horū quicquid it ter rā impetu decubuerit σκηπτός, id est Fulmen, nominatur. Qui ψολόεις dicitur, cum fuliginem contraxit: ἀργὴς, si raptim emicuerit: ἑλικίας si lineari specie conformatus est. σκηπτοὶ dicuntur, quæcunq; fulmina in quiduis illisa sint. Ad summam, eorum quæ in aere apparēt, alia pecietenus existunt: alia etiam habent naturæ subsistentiam. Spe-

Fulmen

Prester

Typhon

C ciem tantum exhibent arcus cœlestes, & virgulæ aliaque huiuscemodi. Substantia etiam apparent fulgores cœlestes, & quos emicātes vocamus, & Crinitæ stellæ, & iis similia. Arcus est species segmenti solaris, vel lunaris, ędita in nube humida, & caua, & perpetua, quā ve lut in speculo intuemur, imagine relata in speciem circularis ambitus Virga est arcus cœlestis exhibitio in directum conformata. Area est ędita imago sydereæ claritatis vndique illustrata: hactenus arcu differens, quod ille e regione Solis ac Lunæ visendum se exhibet: cum area sidus totum ambitu cingere orbiculari soleat. Fulgor est ignis collectio qui in aere exatsit per cælum ille quidem, aut iaculari specie transmeans, aut vno loco fixus. At eiaculatio, ignis est enatus attritu, in aere pernici motu inuehens, ob eamque pernicitatem oblongam formā simulans. Fulgor fixus est extēsio longe porrecta, & loco permanens, & tanquam profluuium sideris. Quod si in alteram

Arcus

Virga
Area

Fulgor.

Eiaculatio.

Crinita stella. partem dilatetur, Crinita stella vocatur, Sæpe numero autem eue- D
nit, vt fulgores tẽpore multo maneant, sæpe vt confestim extinguan
tur. Complures item & aliæ rerum formę cernuntur in cœlo appa-
rentium, vt quæ Faces, quę Trabeculæ, quæ Dolia, quæ Scrobes nũ
cupantur: omnia ab earum rerum similitudine appellata, vnde nomi
na mutuata sunt Eaq; partim in occidua mundi parte, partim in ori
ente cernũtur, partim etiã ambiguo in vtrãq; partem æditur: raro vel
septẽtrionali, vel austrino. Cæterum omnia incerta, quippe nihil
huiuscemodi hactenus proditum est memorię, ita fuisse constabili-
tum raro situ, & constituto, vt semper conspicuum fuerit. Atque hu
iuscemodi sunt, que in natura animabili, aeriaq; fiunt.

De his, quæ in Terra fiunt. Cap. IIII.

Spiritus, & ignis scaturigines.

Am vero terra continet etiam ipsa in se, vt aquæ, ita spi- B
ritus ignisque scaturigines: quarum quædam sub ter-
ra latent, oculis humanis subductę: multæ spiracula ha
bent emissariaq; vaporis, oculis humanis subductæ, vt
Lipara, vt Aetna, vt Aeoliæ insulæ, quæ quidem sæpe,
& ipsæ fluminum more fluunt, ignitasque ferri glebas euomunt.

Aquę calidę. Nonnullæ vero huiusmodi scatebræ secundum fontes sitæ, aquas
inde manantes inde calefaciunt, aliquæ inde vt tepentes, efferue-
Spiracula terrę. factæ aliæ, quædam modicæ temperatæ vt emittantur. Multis ẽt in
locis orbis exitus spirituum pari ratione patefacti sunt: quorum par
tim fanatico furore afficiunt homines propius antecedenteis: par-
tim tabifica vi absumant: partim fatidicos efficiũt; vt Delphici, & Le
badici. sunt & qui prorsus enecent, vt in Phrygia. Frequenter fit
etiam, vt congenitus spiritus in terra conditus, cum aberrans insinua
rit, in abstrusos quosdam eius, atque cæcos meatus, quasi sedibus
suis erumpens, multis in locis vibrantem motum cieat. Est etiam
nec raro, cũ flatus aduena, introrsus in terræ caua irruinpens, dein- E
de exitu omni exclusus, intus sese versando ingenti vi terram qua-
tiat, nequicquã exitum inde quæritans. ex quo fit naturæ facinus, qd'
Terrę motus. vocamus Terræmotũ. Terræmotuum autem ii, qui ad angulos acu-
tos in obliquum quatiũt, ἐπικλίνται appellantur, quasi in transuersum
sese agẽtes: Sursum vero deorsumque ad angulos rectos iactantes,
βράσται vocantur, a similitudine aquæ efferuescentis. At qui labes ter
ræ relinquunt in caua subsidentis, ab hiatu χασματίαι nominati sunt.
Quẽ hiatum ii qui vi eruptione facta patefaciunt, ῥῆκται, idest effra-
ctores, dicti sunt. Iam horum aliqui flatum secum eruptурũ rapiunt,
alii saxa, alii cœnum. Sunt qui fontium scatebras ędidere, quæ an-
tea non erant, ὦσται, id est trusores, vocant, qui vno obnixu subuer-
tunt, quod impulerunt. Sunt etiam qui quassabundi, atque vtroq; de
clinantes, vibrantesq; qd' mouerint, semper erigũt: ob id παλματίαι

A hoc est vibratores, dicti. efficiuntque terræmotum tremori non dissimilem. Appellantur etiam μυκητίαι terræ motus, qui cum mugitu quatiunt, indito ob id nomine quanquam sæpe terræ mugitus absque terræ motu contigerit. id quod assolet, cũ spiritus impar quatiendæ terræ fuerit, intusque cohibitus ac conuolutus arietarit impetu vehementi. Adde quod flatus, qui terram subierint corroboratiores fiunt a liquoribus terrenis, qui intus conditi sunt.

De his, quæ in Mari eueniunt. *Cap. V.*

Roportione his respondent ea quæ in mari eueniunt. nam & hiatus fiunt maris, & recessus, vndarumque excursiones interdum reciprocantes, interdum eluuie retro non recurrente. id quod proditum est circa Burã, Helicemque contigisse. Sæpenumero etiam in mari B euaporationes ignis existunt, fontes excaturiunt, ostia fluuiorum aperiuntur, arbores enascuntur, fluxiones & vorices existunt, instar eorum habentes, quę a flatibus designari dictum est non in medio mari modo, sed etiam in euripis, & in fretis. Aiunt ẽt multos æstus, vndarumque sublationes statis quibusdã temporibus cum Luna circũagi. Atque vt in vniuersum dicam, cum elementa in aere, in terra, & in mari, cõmodã inter se temperatura mixta sint, nimirũ affectionum quoque similitudines iisdem constat in ipsis: in singulis illæ quidem naturis ortus alternantes, & interitus, vniuersitatem verò asseruantes generationis immunem atque corruptionis.

Dubitationis solutio, quo pacto mundus ex contrariis constitutus, iam diu non dissolutus fuerit. *Cap. VI.*

Ametsi extiterunt, qui sese admirari addubitabundi dicerent, quin fieri tandem posset, si e principiis contrariis mundus constitit (siccis dico & humidis, frigidis & calidis) vt iam diu non dissolutus fuerit, atque interierit. Perinde quasi mirari quisquam debeat, quonam pacto ciuitas incolumis perduret, quæ e gentibus contraiis composita sit, egenis inquam & diuitibus, iuuenibus & senio confectis, infirmis & valentibus, prauis atque innocentibus. Ignorantia est ista vtique hominum, hoc est in concordia ciuili non videntium longe admirabilissimum, quod ex multis ipsa vnum efficit affectum, & e dissimilibus similem, omnis illa quidem naturę susceptrix & fortunę. Atque haud scio an etiam contrariorum appetens sit natura: ex eisque consona, non item e similibus conficiat. Sic certe ipsa marem cum fœmina coniunxit, non etiam cum suo horum vtrũque sexu. Quin primã etiam concordiam per contraria, non per similia deuinxit. Adde

Naturã appetens contrariorum.

ꝙ ars naturæ æmulatrix hoc idem facit. siquidem Pictura alborũ nigrorumq; colorum, luteorumque & rubrorum naturas inter se attemperans, effigies rerum efficit consonas exemplaribus. Musicę acutis & grauibus sonis, longisq; & breuibus vna permixtis in diuersis vocibus, vnum ex illis concẽtum absolutũ reddidit. Grammatica ex elementis vocalibus & mutis inuenta temperata, artem omnem literaturę ex illis compositam reliquit. Hocque nimirum illud est, qđ apud Heraclitum legitur, Scotinũ ab oscuritate cognominatum. Crispa, inquit, & minime crispa vna vinxeris, consentiens & dissentiens, consonans & dissonans: Vnum etiam ex omnibus, omniaque ex vno. Itaq; vniuersorum coagmentationem (cœli inquã & terrę, & vniuersi mundi) ciuno quodam pricipiorum summe contrariorum commode attemperato, natura ipsa digessit, vna eademq; concinna cohærentia: quippe siccum humido, calidum frigido, graui leue mixtum, & rectum orbiculari. Terram etiam omnẽ, omne mare, ętherem, Solem, Lunam, & postremo totum cœlum vis vna per omnia pertinens, certo ordine descripsit, concinneque digessit, e diuersis ipsa naturis, atque impermixtis, aere, terra, igne, & aqua mundum architectata. Cumq; cum etiam globosa superficie comprehendisset naturas quam maxime contrarias, veluti edicti concordia & imperata, adstrixit ad consensum, mutuũque commercium: cuiusmodi rerum mollitione vniuersitati ipsi salutem machinata est. Huius autem rei causa est concordia elementorum. Concordię porro causa est æquabilitas, & quod alterum altero non plus pollet. ad æquilibrium enim adęquant grauia cum leuibus, calida cum iis quæ ipsis opposita sunt: natura vtique nos docente in maioribus, æqualitatem tutricẽ essę concordiam & seruatricem: concordiam autem mundi esse salutem rerum omnium parentis, ac longe omnibus pręstantis pulchritudine. Nam quę tandem natura præstabilior ipso? Quam enim dixeris cumque, eius vtiq; ipsius mundi pars erit. Nam quicquid pulchritudine prædiũ est, id quasi gentile habet cũ eo societatem, adeo ꝙ recte, atque ordine constitutum esse id a mundi nomine cõcinne digestũ Græco sermo, consentaneaque partiũ cõpositione speciosum esse significatur. Ecquid nam est autem singularium partium, quod cum eo æquiparari possit ordine, quo cœlestis motus temperatus est & constitutus? Sole vtique & Luna, reliquis item sideribus intra spatia se mouẽtibus exquisitissime emodulata a seculo in seculum alterum. Age ecquæ tandem vices tam ratæ esse possunt, quam est exacte comparatus a natura tempestatũ anni tenor in orbem redeuntiũ: omnium ille quidem rerum fæcunditate prędirus: æstates deinceps hyemesque referens temporibus destinatis: simul dies & noctes inoffensis vicibus alternantes, e quibus mensis annusque conficitur. Ac magnitudine quidem ambitum longe summum complexus motu pernicissimo circumagitur, claritate syncerissima prædirus &

Margin letters (right): D (beside line 1), E (beside "ętherem, Solem, Lunam…"), F (beside "chritudine prædiũ est…").

Margin notes (left): Elementorũ concordia. — Aequabilitas concordię seruatrix. — Mundi ornatus.

A vi etiam tempontiaq; fretus exorte, vt senij, sic interitus. Hic omnium animantium naturas, tum aquatilium, tum pedestrium, tum etiã in elemento spirabili victitantum segregat, iisq; spatia vitæ suis admetitur motibus. Et hoc animam ducunt omnia : ab hoc animam habent animantia: ex hoc deniq; miracula rerum nouarum existunt quæ statis temporibus efficiuntur. Vis ventorum omniuaga in se ipsa conflictatur: fulmina è cœlo cadunt: pluuiæ procellosæ atque stupende subitos fragores edunt. Vnde fit vt & vi humoris expressa, & vi ignea difflata, constituatur vniuersi concordia. Iam vera terra omni genere vestita stirpium fruticantium, reguisq; exuberans largę erumpentibus trita vestigiis animantium quæ in ea passim circunferunt: omnia tempestiue proferens ex sese & vegetans, hospitalique sinu excipiens: cum innumeras ipsa rerum formas perferat, ab eisq; multipliciter afficiatur, nihilo secius tamen naturam asseruat indomitam senectute, quamlibet ipsa motibus contremefacta, vndis super-
B fluentibus prolata, incendiis deniq; inflammata, modo hac, modo illa parte sui. Quinetiam illa ipsa omnia censeri merito possint incolumitatis eius causa commode euenire, salutemq; illi sempiternam præstare. Siquidem ea motu quassata continuo prosiliunt venti qui introrsus insinuarant, vtique spiraculis terrarum discessibus patefactis vt superius dictum est. Imbribus etiam tum expurgatur, cum omnia pestifera in ea abluuntur: ad synceriorem q; constitionem supersubterque tum reducitur, cum auris perspiratur. Et conflgrationes quidem quod concretius est terræ, concoquunt: congelationes item quod inflammatum est, id attemperant ipsæ atque remittunt. Ac singularum quidem rerum aliæ oriuntur, aliæ vegetantur, & aliæ occidunt; cùm interim ortus compescant grassanteis interitus, rursusq; interitus rerum leuent ortus exuberanteis. Vnica vero ex omnibus conflata incolumitas permanet ipsa in æuũ: cùm inter se rebus ex aduerso obsistentibus, & cedentibus vicissim atq; præualentibus vniuersitas
C consectuctur in sempiternum, noxam nullam contrahens.

De Deo. Cap. VII.

Restat vt summatim de causa disseramus, quæ cunctarum ipsa rerum vim habet tutricem & continentem, quemadmodum cætera per strinximus. Flagitii enim instar esset, cum de mundo dicere instituerim, tractatu si minus exquisito fortasse, at certe qui sat esse posit ad formulam doctrinæ crassiorem, intactam præcipuam mundi partem principemque præterire. Vetus igitur sermo est, a maioribusque proditus inter omnes homines, vniuersa tum ex Deo, tum per Deum constituta fuisse atq; coagmentata, nullamq; naturam satis instructam ad salutem esse posse, quę citra Dei pręsidiũ suæ

ipsa demum tutelæ permissa. Quocirca veterum nonnulli eo vsq; D prouecti sunt, vt hæc omnia dictitarent, Deorum esse plana, hauriq; eorum spectra ab hominibus, oculis, & auribus, reliquisq; sensibus scientiæ illi quidem fundamenta iacientis diuinæ fortasse potentiæ, non item naturæ diuinæ congruentis. Etenim cunctorum, quę rerum natura complectitur, cum seruator est Deus, tum vero quæcunq; in hoc mundo quoque modo perficiuntur eorũ omnium genitor est: non sic tamen ipse vt opificis in morem, animalisq; lassitudinem sentientis, labore affici possit; vt qui ea facultate vtatur, quæ nulli cedat difficultati, cuius ipse vi facultatis omnia in potestate continet: nec minus etiam quæ longius ab ipso videntur esse submota. Summam igitur & primam sedem mundi sortitus, ea de causa ὕπατος, quasi supremus appellatus est: & (vt inquit Poeta) in summo culmine vniuersi cœli suum habet ipse domicilium situm & collocatum. Maxime vero vim eius sentit, nemineq; eius ante omnia fruitur id corpus, qđ proxime eum situm est: tum quod secundum ab hoc situm habet, E & vnumquodq; deinceps, prout situum ordo ad nostrum vsque locum natura constitutus est. Quo fit, vt & terra, & terrena omnia quã longissime ab diuinitatis adminiculatione abscedunt, tam infirmitate summa sunt ipsa, concinnitatisq; sibi consentaneæ maxime expertia: atq; ideo multo tumultu exagitata. Atqui cùm ita sit numen diuinum natura sua comparatum, quoquo vt versus permeet, nimirum ea in quibus ipsi versamur, ac nobis superiora, pro eo quantus est accessus ad Deum, vel abscessus ab eo, eius opitulationem quoque sentiunt. Proinde id pręstabilius esse censemus. Deoq; tum decentius, tũ magis consentaneum, ita de eo opinari, vt dicamus, potestatem illam in cœlo sedes suas habentem, incolumitatis causam rebus vniuersis præstare, iis quoque longius ab ea remota sunt; nec illis assentire, qui eam ipsam potestatem per omnia pertendentem, & venitatem ad ea F quoque, quæ nec adire ipsam honestum est nec dictu speciosum, sua illic opera efficere contendunt, resque terrenas administrare. Atqui ne ex hominum quidem principium dignitate esse dixeris, cuilibet operi incumbere: vt (verbi gratia) exercitus ducis aut vrbis præfecti, atque etiam domus primarii dispensatoris, si fasciculum sarcinarium componere, aut viliorem aliquam operam obire vsu venerit vt necesse sit: cuiusmodi munere, magni regis tempore, ne quoduis quidem mancipium eius facile obiuisset. Quippe, vt proditur, visenda quędam species Cambysis, Xerxis, & Darij regnantium in exquisitum maiestatis fastigium exornata erat, compositaque magnifice, omnibusq; numeris venerationis augusta. Et quidem (vt fama est) Susis ipse ac Echatanis sedibus collocatis procul hominum conspectu regiã sanè admirandum obtinebat, ambitu septam auro, electro, eboreque fulgenti. Cui vestibula multa erant atriaque continentia: multæ vero ianuæ multorum stadiorum interstitiis ita dimensæ inter se, atquę

Dei domicilium.

Terrena.

Regis magni fastigiũ.

A diremptæ, vt aditus æneis foribus, murisque magnis obstructi, atque muniti essent. Tum autem viri principes & lectissimi in stationes digesti erant, atqua decuriati recte atque ordine. pars munere stipantiū regem ipsum fungentes, eiq; famulantium: pars custodes circa septa regiæ appositi (ianitores emissariosque appellabant) cum interim rex ipse qui idem dominus Deusque vocitabatur, omnia & videret, & audiret. Ab his item erant alii vectigalium quæstores obuentionumq; constituti: alii duces tum bellici, tum venatores: alii coactores munerarii: alii denique munerum reliquorum curatores, prout vsus ratioque administrandarum rerum ferebat. Tum autem vniuersum Asiæ imperium, Hellesponto quidem ab occidentis partibus terminatum, India autem ab orientis regunt pro potestate prætores, præfacti, & reguli, serui regis ipsius, qui magnus appellatur. Cursores etiam, exploratoresque, statores, & custodes stationarii, & denique speculari excubitores. Quorum erat ipsorum is apparatus, ea descri-
B ptæ collocationis ratio tam, rato ordine vice, munerum constitutæ: & præsertim eorum qui ignes ædere prænuncios, & tollere e speculis soliti sunt, deinceps in aliam, illi quidem ex alia dantes accipientesq; signum in orbem, abusque finibus imperii adusq; Susa & Ecbatana, quicquid rerū nouarum quisquam in Asia moliretur aut inceptaret, rex vt ipse vno die resciseeret. Atqui statuere nos oportet magni ipsius regis fastigium, præut quidem est Dei eminentia, qui pro potestate mundum tanquam prouinciam obtinet, tam esse infimum, quā esse summum hoc ipsum regis fastigium, si cum animante quodam vilissimo, atque infirmissimo componeretur. Quapropter si è dignitate regis haud quaquam esset, Xersem functione propria administrare omnia & absoluere, quæcunque facta cuperet, ne ipsum quidē operibus faciendis instantem curatoris operum officio perfungi: longe id nimirum minus Deo conuenit. Quare augustius id decentiusq; existimandū est, Deum summo in loco ita esse collocatum, numinis
C vt tamen eius vis per vniuersum mundum pertineat, tum Solem Lunamque moueat, tum cœlum omne circumagat: simulq; causam præbeat eorum quæ in terra sunt, salutis incolumitatis. Neque vero illi ipsi itidem vt principibus mortalium, opus est aut artificiosa mollitione, aut alieno ministerio, quando ii propria infirmitate præditi operarum decurias rebus conficiendis, & numerosas manus adhibent. Illud autem diuinitati maxime consentaneum, vt formas rerum omnium citra difficultatem simplicique motu absoluat: non secus atque illi machinatores solent, qui instrumento vno demittendo, multos & varios affectus ædunt: aut vt illi præstigiatores facient, νευροσπάσται ob id appellant, quod imagunculas animatas esse fidiculis ductitandis ementiuntur. Qui cum funiculum ipsi aut neruum adduxerunt, cieri ceruicem & manum, quasi animantis simulachri, humerumq; itidem, & oculum faciunt, interdum etiam omnia membra, idque

quadam cum venustate atq; æquabilitate motus. Hoc igitur modo natura diuina ab vna eodemq; simplici motu primo vim suam immittit in ea, quæ sunt primo continentia, ab illisq; subinde in ea quę longius atq; longius absunt, quoad permeauerit per vniuersa. Quippe alterum ab altero motum rursus ipsum quoque aliud mouet cum mundo: cùm vnumquodque interit agat conuenienter constitutioni suæ, nec tamen eadem sit via omnibus, sed diuersa, nonnullis etiam contraria: tamet si primus illis velut ad concentum, atque æquabilitatem auspicatus, natura sit comparatus ad vnum motum: similiter atque si quis ex eodem vase simul iaciat globum, tesseram, turbinem & columellam, nempe vnumquodque eorum accommodate suæ formæ mouebitur: aut si quis animal vnum aquatile, aliudq; terrestre, & aliud volucre è sinu suo emittat. Planum est enim, ꝙ natatile eò prosiliens enatauerit, vbi ei commodum est victare: terrestre ad suas sedes, pascuamque sua erepserit: at aerium è terra sublime raptum euolauerit, vna vtiq; eademque prima causa propriam eorũ vnicuiq; aptitudinem reddente. Eademq; ratio est in mundo. Squidē ab vna cœli vniuersi conuersione, quæ die noctuq; finitur, aliæ atque aliæ permeationes fiunt. Cumq; vno omnia coerceantur globo, pars tamen celerius, pars mouetur tardius: nimirum interuallorum longitudine, & singulorum opificio eam differentiam efficiente. Et Luna quidem mense suum peragit orbem, augescens vicissim, imminutaq; & tabescens. Sol anni spatio suum orbēm metitur: & qui eum ęquāt cursu, Lucifer, & Mercurius. Pyrois spatio altero tanto maiore. Iouis stella spatio Pyroentis sexcuplici. Vltima Saturni quæ dicitur tempore sesquipeo maiore quàm quantum est id quo circumagitur illa quæ infra ipsam est proxime. Qui vero ex omnibus concentus existit consonantibus in cœlo, chorumque conficientibus, vt ex vno ille quidem oritur, ita in vnum desinit. Vniuersumq; ipsum cōmodius κόσμον nomaueris, id est compagem rerum compositam, concinnoq; ordine digestam, quam ἀκοσμίαν, id est congeriem confusam & inconditam. Quemadmodum porrò fit in choro, vt auspicanti præsuli, aut præcentori accinat omnis chorus è viris interdum fœminisq; compositus, qui diuersis ipsi vocibus, grauibus scilicet, & acutis concentum attemperant: eandem ipsi ratiōnē statuimus & in Deo, qui vniuersum mundum moderatur & regit. Et sidera enim semper & vniuersum ipsum cœlum eos ad numeros mouentur, quos Deus sursum quasi auspicando præcinendoq; emodulatur: quem a similitudini sanè congrua κορυφαῖον mundi recte appellaueris, quasi præsultorē ipsum huiusque chori magistrum. Geminis autem itineribus Sol ingreditur lumine suo cuncta quoquo versus collustrans: diem noctēq; altero itinere disterminans, ortu suo scilicet & ocasu, altero quatuor anni tempora secum ducitans, vltro citroq; per cœlum pereptando nunc acquilonius ipse, nunc austrinus. Quid dicam pluuias tempe-

A ſtiue exiſtentes, ventos, & rores, omneſque permotiones, quæ in aere eueniunt à principe rerum cauſa, atque primordiali? Adde fluminũ lapſus, maris æſtus intumeſcenteis, enaſcentium arborum incrementa, frugum maturitates, fœturas animalium: denique vegetationes rerum omnium adoleſcentium primum, deinde tabeſcentium: eodem accedentibus cauſis (vt dictum eſt) a conſtitutionibus ſingulis rerum atque opificiis. Itaque ille omnium princeps parenſque animi tantum ſenſu ſpectabilis, ſimul ac ſignum naturis dedit inter cœlum terramque vehentibus, earum vnaquæque in orbibus ſuis iugi motu cietur, atque inter ſuos limites, alternis conditis atq; apparens, ſexcentas illa formas eodem a principio exhibens, viciſsimque ſubducens. Quod vero in hiſce rebus agitur, magnopere ſimile eſt iis, quæ belli tempore inter homines factitantur. Nanque ſtatim vt claſſicum exaudiri in exercitu cœptum eſt, alios ipſe videas, ſcuta ſibi aptantes, loricam alios induentes, alios ocream vel galeam ſumere, vel B balteo ſe cingere feſtinanteis. Rurſus videas qui frenatos equos admittant, alios qui currus conſcendant, qui deniq; teſſaram per explicatam aciem prodant. Tum manipuli ductor ad manipulum, centurio currit ad centuriam. Poſtremo equites ad cornu, velites ad ſtationem quiſque ſuam feſtinat. Cùm interim ſub vno ductore omnia moueantur, qui imperia & ipſe ſignificanda accepit ab eo, apud quem ſumma eſt imperii, eodem nos & ipſos modo cenſere conuenit de Vniuerſo. Cùm enim ab vna vi impultrice cieantur omnia, fit vtique quod cuique commodum eſt, & conueniens. Nec verò ſi ea vis ipſa, nec cerni ab hominibus, nec apparere poteſt quoquo pacto id obſtat, aut illi ad ea, quæ diximus agenda, aut nobis ad finem hiſce rebus accommodandam. Nam & anima ipſa, qua viuimus, qua vrbes, qua domus habitamus, cùm haudquaquam ſub aſpectũ noſtrum ſita ſit, operibus tamen ipſi videtur. Omniſque vitæ cultus nitorque vtque ab ea inuentus eſt, & deſcriptus, ita ex ea tenorem ſuum ſeruat, Terræ cultura & conſitio, artium excogitationes, vſus legum reipublicæ C recte atque ordine conſtitutæ ratio, adminiſtrationes ciuiles, bellum extra fines patriæ, & rurſus pax in ea. Proinde hęc etiam de Deo ſentienda nobis ſunt: illo quidem, ſi vim ſpectes, valentiſsimo, ſi decorem, formoſiſsimo, ſi vitam immortali: denique ſi virtutem, præſtantiſsimo. Quapropter cùm ſit inconſpicabilis naturæ omni interiture, ipſis nihilo ſecius ipſe cernitur ab operibus. Atque ea quidem, quę in aere fiunt quoquo modo affecto, quæ in terra, quæ in aqua, ea certe Dei opera eſſe merito dixerimus: Dei inquam opera, cum imperio ſummo mundum ac pro poteſtate obtinentis. Ex quo Deo, vt inquit Empedocles phyſicus:

Elegans ſimile.

Omnia quotquot erunt, quot ſunt præſentia, quoq;
Orta fuere ante hac, ſtirpes, hominesq;, feræq;,

Inde etiam volucres, pisces que humoris alumni. D

Enimuero non tam absurda quam pusilla comparatio (vt opinor) fuerit, si mundum cum illis lapidibus componamus, qui in operibus fornicatis, forficis in modū dispāsi conformati, structura sese intersecante, vmbilici vocantur. Etenim ii lapides in medio collocati qua parte scilicet vtroque versus structura arcuata pendatur, quasiq; oneri cedit: in cohærentia continent, atque in constructione ordinata totam formam operis, immobilemque asseruant. Fama est etiam Phidiā illum statuarium, cum Mineruam illam, quæ est in arce, coagmentaret, in medio eius scuto faciem suam expressisse, oculosq; fallenti in artificio ita deuinxisse simulachro, eximere inde vt ipsam si quis cuperet, minime posset: aliter quidem certe quā vt ipsum solueret simulachrū, opusq; eiusmodi cōpactile confunderet. Hanc eādē igitur rationem Deus habet in mundo, vtpote qui vniuersorum coagmentationem cohærentem cohibeat & coarctet, incolumitatemque vniuersitatis conseruet: nisi quatenus non medio ille loco, in terra scilicet, vbi turbida regio est: sed in excelso situs est, purus ipse in puro loco. Quem locum tum οὐρανὸν ab origine vocis dicimus, quasi terminum extimum supremorum corporum: tum etiam Olympum, vt vsquequaque lucidum, ab omni caligine secretum, motuque omni inconditio, cuiusmodi sunt qui apud nos venti fiunt, & tempestates. B

Phidię statuarii in sculpēda Mineruę preclarū artificium.

Id quod his verbis significat Homerus:

Esse solum diuis subnixum semper olympum
Fama est, haud ventis tremefactū, haud inbribus
Ac procul a niuibus subductum: nubibus illinc (vdum,
Splendida summotis, candensque expanditur æthra.

Huius autem rei elogium est mortalium consensus, regionem mundi summam non dubie Deo tribuentium. Quam ob causam ipsi manus tollimus sursum inter vota concipienda. Qua ratione nec male illud quoq; ab eodem Poeta pronunciatum:

Cœlum sorte tulit simul æthera Iuppiter altum. F

Quinetiam quæ maxime eximia sunt inter res sensu perceptas, eundem illa locum obtinent, vt sidera, vt Sol & Luna. Vnde fit, vt cœlestia concinno ordine digesta, suas ipsa vices conseruent perennes & constitutas, nullique obnoxias mutationi. longe illa secus atq; terrena: quæ ita natura comparata sunt, ipsa in alias vt ex aliis affectiones transeāt, fieriq; identidem altera atque altera non respuant. Certe contigisse aliquando constat, vt terræmotus violentia terra ipsa multis in locis discesserit, indeque hiatus extiterint: vt imbres vi maiore ruentes, diluuium in terram inuulerint: vt excursiones vndarum recessusq; tum continentes mari obruerint sæpenumero, tum rursus maris alueos adiecerint continentibus: vt vis flatuum & verticū oppida funditus disturbarit: denique vt incendia atque inflammatio

A nes aliquæ ſuperne delapſantes partes orbis exuſſerint verſas ad
orientem, vt Phaethontis tempore contigiſſe dicitur: quædam etiam
vt e terra erumpentes veluti ex pirabundæ idem fecerint, vt cum cra
teres Aetnę abrupta terra patefacti conflagrationem emiſerunt in-
ſtar torrentis per terram graſſabundam. Quo tempore qui e morta-
lium genere pietate erant imbuti, ii a numine diuino eximio honore
ingentique affecti ſunt. Siquidem iuuenes & robore valentes, cum pa
rentes ſuos ętate iam confectos humeris ſuſtuliſſent, igneo flumine
iam iam opprimendi, in eo erant ipſi vt interirent: cum ecce flumē
ipſum ita ſe ſcidit, vt huc & illuc diuerſi fluctus digrederentur, iuue
nesque intactos cum ſenibus tranſmitterent. Vt vero ſummatim
iam loquamur, quod in naui gubernator eſt, quod in curru agita
tor, quod in choro præcentor, quod denique lex in ciuitate, & dux
in exercitu, hoc Deus eſt in mundo. Niſi ſi hactenus intereſt,
quòd labor & motus multiplex illos exercet, & curæ angunt variæ:
B cum huic eloberata ſuccedant omnia, omnis moleſtię expertia, citra
que corporis infirmitatem: quippe cui in loco ſtabili, immotoq; collo
cato omnia mouere, & circumagere pro arbitratu liceat, quo libitū
eſt cumque, & quomodo libitum eſt: idque diuerſis in formis ſimul
atque naturis. Id autem ratione ſimili facit ille atque lex ciuilis, Lex ciuilis
quę immobilis ipſa exiſtens in vtentium animis, regit omnia ad ré-
publicam pertinentia. Et ciues quidem quaſi eius aſſeclæ in medium
prodeunt: qui autem principes vocantur ad prætorium ſe conferūt:
legislatores ad propria tribunalia; ſenatores denique, & qui concio-
natores dicuntur ad conſeſſus ſibi contributos conueniunt. Rurſus
is in Prytaneum it, cui ſcilicet id datum eſt, in eo vt publico victu
epuletur: alter rapitur ad iudicium, cauſam vt ibi dicat: in carcerem
alius compingitur, vt ſupplicio afficiatur illic. Tum vero epulones
in ciuitate celebres ad epulas legitimaſq; conueniunt. Iam vero agū-
C tur dies feſti, iam ludicra ſolennia: iam anniuerſaria ſacrificia fiūt
diuis, heroesque ritu ſuo coluntur: poſtremo inferiæ mortuis infe-
runtur. Sic alia ab aliis facta vno vel imperio, vel legis vna authori
tate, aſſeruant eum, qui obtemperat.

Sic vrbis ſimul plena eſt vaporibus ſacris,
Reſonatq; cantibus piis, ac luctibus.

Hoc idem de vrbe quoq; maiore, de hoc in quam mundo exiſtimare
debemus. Deus enim nobis lex eſt, in omnem illa quidem partem
ad æquilibrium vergens, nullam correctionem admittens, nullam
varietatem: quippe quæ potior ſit illis legibus, & ſtabilior, quæ in ta
bulis perſcriptæ: ſunt. Eius enim auſpiciis perenniter, & compoſitæ
præeuntis vniuerſus hic cœli ordo regitur atq; adminiſtratur, nume
ros omnes concinnitatis habens: in omneis ipſę naturas partitus pro
vniuerſitate ſeminum, in ea quæ hęrent ſolo, atque in animantia,

Crateres Aethnę patefacit.

Pietati premium apud Deum.

quę etiam suis ipsa generibus formisque distincta sunt. Nam & vites sunt, & palmæ, & perseæ, ficiq; dulces, & oliuæ (vt inquit poeta) D
Tum quæ fructus expertes, alios vsus præstant platani, pinus, buxi, alni, populus etiam nigra, & cupressus odorata. Tum quæ autũni tẽpore fructum suauem fundunt, sed conditu difficilẽ, piri, punicæ, mali. At vero animantium aliæ feræ sunt, & alię cicures, tum in aere, tum humi, tum in aqua victitantes: oriunturq;, & inualescunt, & deinde intereunt, legibus obtemperantes diuinis, atq; cedentes. Omne enim reptile (vt inquit Heraclitus) terram depascitur atque possidet. Vnus porro Deus cum sit, pluribus nominibus appellatus est: ab iis vtique suis omnibus effectibus denominatus, quorum specimẽ

Dei nomina plura.

edere ipse solet. Atque eum quidem ζῆνα tum δία vocant, inter se compositis vtentes nominibus, atque e regione collocatis, tanquã duabus his vocibus significare velint, per quem viuimus. Is Chrono, id est Saturno, & chrono, idest tempore ortus esse dicitur: nimirum ab æuo sempiterno ad alterum æuum pertinens. Vocatur E
& Fulgurator & Altitonans, & Aetherius, & Fulminator, & Pluuius: a pluuiis vtique, & fulminibus, aliisque operibus, e quibus vocabula ipsa deducta sunt. Quin & Frugipotens, & Custos vrbium vocitantur, & Natalitius, Septitius, Cortalis, Gentilitus, & Patrius videlicet a communione, quæ diuino ipsi numini iis cum rebus intercedit. Ad hæc Sodalitius, & Amicitiæ præses, tum Hospitalis, Castrensis, Trophæalis, Expiator, Sanguinarius, & Suplex, & Placabilis vt Poetæ loquuntur: deniq; Seruator dicitur, ac Assertor: & (vt semel omnia complectar) Cælestis, & Terrenus, ab omni natura, sorteque nomen adeptus vtpote qui omniũ rerũ author sit. Quã ob rẽ q̃ de ipso in Orphicis carminibus dicta sunt, haudquaquam perperam dicta sunt. Equidem Necessitatem ipsam etiam nihil aliud, quam Deum dici censuerim & intelligi: ἀνάγκη cui ex eo nomen est, quòd natura quædam sit immobilis. Eundemque εἱμαρμένην, id est fatum, dictum a serie rerum conserta, inoffensoque tenore procedente. Quẽ F
alio nomine πεπρωμένην ideo appellauerunt, quòd ab eo omnia terminata sunt, ac nihil in rerum natura infinitum est. Quin & μοῖραν, id est Sortem, appellatum eundem Deum a partitione rerum dixerim: & νέμεσιν, quasi potestatem diuinam, eius quod visum est cuiq; distributricem. ἀδραστείαν etiam, quasi causam quandam natura comparatam, quam fallere nemo queat, aut vitare. αἶσαν denique dictum, quasi semper existentem. Iam quod de Parcis & de fuso proditum est earum, eodem id etiam quodammodo pertinet. Siquidem

Tres Parcę.

tres Parcas prisci tria in tempora partiri sunt: filumque fusi partim iam peractum, partim futurum, partim iam intorqueri dixerunt. Fatum vnam statuentes in eo, quod iam profligatum est: quam Atropon ideo nuncuparunt, quoniam ea quæ iam prætetiere, rettor-

D ſus agi nequeunt. At Lacheſis functio futuris deſtinata eſt. omnium enim quæ ſecundum naturam ſunt, ſors ſua quodq; manet. Præſentibus autem rebus aut inſtantibus Clothus opera attributa eſt, quę actu vnicuique conficit, quod ſuum eſt. Hocquę fabulamentum recte atque ordine compoſitum eſt. proinde hæc omnia non aliud quicquam, quam Deum eſſe planum eſt, vt eximius Plato cenſuit. Enimuero Deus (vt eſt vetuſto verbo proditum) principium, & finem, & media rerum omnium tenēs, rectaq; linea incedens, operatur ille quidem ſecundum naturam, e veſtigio comitem habens iuſtitiæ pręſidem, quam δικ nominauerunt, diuinæ legis vindicem, ſimul vt quicquam ſanctionum eius prętermiſſum eſt. Cuius vt ſit particeps numinis iam inde oportet ab initio, qui ad vitam beatam euaſurus eſt, atque felicem.

Libri de Mundo

F I N I S.

ARISTOTELIS STAGIRITAE.

PERIPATETICORVM PRINCIPIS.

QVESTIONES MECHANICAE,

Nicolao Leonico Thomæo interprete.

Quæ sit artis Mechanicæ facultas.

Iraculo ſunt ea quidem, quæ natura contingunt, quorum ignorantur cauſæ: illa vero, quæ præter naturam, quę cunque ad hominum vtilitatem arte fiunt. In multis enim natura ei, quod nobis vſui eſſe poteſt, contrarium facit. natura etenim eundem ſemper habet modum, & ſimpliciter: vtile autem multifariam commutatur. Quando igitur quippiam præter naturam oportuerit facere, difficultate ſua hæſitationem præſtat, arteque indiget. quam ob rem eam artis partem, quæ huiuſmodi ſuccurrit difficultatibus, Mechanicam appellamus. Quem admodum enim Antipho ſcribit poeta, ſic ſe res habet: arte enim ſuperamus ea, a quibus natura vincimur. Huiuſmodi autem ſunt, in quibus & minora ſuperant maiora: & quæcunque momentum paruum habentia, magna mouent pondera: & omnia fere illa, quæ mechanica nuncupamus problemata. Sunt autem hæc neque naturalibus omnino quęſtionibus eadem, neque ſeiugata valde: verum mathematicarũ contemplationum, naturaliumque communia.

A

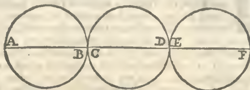
De dignitatibus, admirandisq́; Circuli proprietatibus.

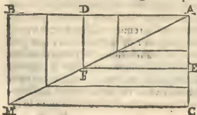
E numero autem eorum, quæ hoc in genere dubitantur, illa esse dicuntur, quæ circa vectem fiunt. Absurdum enim esse videtur, magnum moueri pondus ab exigua virtute, cum pluri præsertim pondere. quod enim sine vecte quispiam mouere non potest, idipsum ponderis citius mouet, vectis ad illud pondus adiungens. Omnium autem huiusmodi causæ principium habet circulus. Istud vero ratione contingit: ex admirabili etenim mirandum accidere quippiam, non est absurdum. Maxime autem est admirandum simul contraria fieri. Circulus vero ex huiusmodi est constitutus. statim enim ex commoto effectus est, & manente, quorum natura ad se in-
B uicem est contraria quam ob rem isthæc cernentes minus admirari conuenit contingentes in illo contrarietates. In primis enim lineæ illi, quæ circuli orbem amplectitur, nullam habenti latitudinem, contraria quodammodo inesse apparent, concauum scilicet, & curuum. hæc autem eo a se inuicem distant modo, quo magnum & paruum. illorum etenim medium est æquale: horum vero rectum. quapropter cum ad se inuicem commutantur, illa quidem prius æqualia fieri necesse est, quam extremorum vtrumlibet: lineam vero, rectam, quando ex curua concaua, aut ex huiusmodi rursum curua fit, & circularis. Vnum quidem igitur istuc absurdum inest circulo.

Alterum autem, quod simul contrariis mouetur motionibus. simul enim ad anteriorem mouetur locum, & ad posteriorem. Et ea, quæ circulum describit, linea eodem se habet modo ex quo enim incipit loco illius extremum, ad eundem rursus redit. illa enim continuo commota, extremum rursus efficitur primum. quam ob rem
C manifestum, quod inde mutatum est. quapropter (vt dictum est prius) non est inconueniens ipsum miraculorum omnium esse principium. Ea igitur, quæ circa libram fiunt, ad circulum referuntur: quæ vero circa vectem, ad ipsam libram: alia autem fere omnia, quæ circa mechanicas sunt motiones, ad vectem. Præterea etiam, quoniam vnica existente, quæ ex centro est, linea, nullum aliud alii, quæ in illa sunt punctorum æqua velocitate feratur, sed citius semper quod a manente termino est remotius, pleraque miraculorum accidunt in circuli motionibus: de quibus in iis, quæ post hac adducentur, quæstionibus erit manifestum. Quoniam autem secundum contrarias simul motiones mouetur circulus: & alterum quidem diametri extremum vbi A, in ante mouetur, alterum vero vbi B, ad retro: efficiunt nonnulli, vt ab vnica motione multi contrario simul moueantur circuli: quemadmodum sunt illi, quos in lo-

cis proponunt sacris, æneos, & fereos fabricantes orbiculos. Si enim D
A B circulum alter contigerit circulus in quo C D, mota circuli in quo A B, diametro in ante, mouebitur C D ad retro, diametro circuli vbi est A, circa idem mota. In contrarium igitur mouebitur circulus vbi C D, ad illum vbi A B. & rursus ipse contiguum vbi E F, contrarium sibiipsi mouebit propter eandem causam.

Eodem etiam modo si plures fuerint, idem facient, vno solo commoto. Hanc igitur in circulo existentem animaduertentes naturam B
architecti, instrumentum frabicant, celantes principium, vt machinæ solum manifestum sit illud, quod admirationẽ præstat, causa vero lateat. In primis igitur, quæ accidunt circa librã, dubitare faciũt, quam nam ob causam exactiores minoribus maiores sunt libræ. huius autem rei principium est, quam ob rem in ipso circulo, quæ plus a centro distat linea, eadem vi commota citius fertur, quam illa, quæ minus distat. Citius enim bifariam dicitur. siue enim in minori tempore æqualem pertransit locum, citius fecisse dicimus: seu in æquali maiorem. Maior autem in ęquali tempore maiorem describit circulum. qui enim extra est, maior eo qui intus est. Horum autem causa, q̃m duas fertur lationes ea, quę circulũ describit, linea. Quando quidem igitur in proportione fertur aliqua id, quod fertur, super rectam ferri necesse: & hęc diameter efficitur figuræ, quã faciunt illę, quæ in huiusmodi proportione coaptãtur, lineę. Sit enim proportio F
secundum quã latum fertur, quã habet A B ad A C: & A quidem feratur versus B, A B vero subterferatur versus M C: latum autem sit
*D A quidem ad D, vbi autem est A B * versus E: quoniam igitur lationis erat proportio quã A B habet ad A C, necesse est & ad A E hanc habere proportionẽ Simile igitur est proportione paruum quadrilaterum maiori: quam ob rem & eadem illorum est diameter: & A erit ad F.

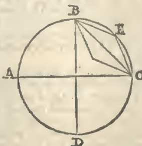

Eodem etiam ostendetur modo, vbicũque latio deprehẽdatur: semper.n. supra diametrũ erit. Manifestum igitur, quòd id,

A quod secundum diametrũ duabus fertur lationibus, necessario secundum laterum proportionem fertur. Si enim secundum aliam quamplam, non feretur secundum diametrum. Si autem in nulla feratur proportione secundum duas lationes nullo in tempore, rectam esse lationem est impoßibile. Sit enim recta. Posita igitur hac pro diametro, & circumrepletis lateribus, illud quod fertur, secundum laterum proportionem ferri necesse est: hoc enim demonstratum est prius. non igitur rectam efficiet id, quod secundum nullam proportionem in nullo fertur tempore.* Si autem secundum quampiam feratur proportionem, & in tempore quopiam, hoc necesse est tempus rectam esse lationem, per ea quæ retro sunt dicta. Quam ob rem circulare est id, quod secundum nullam propotionem nullo in tempore duas fertur lationes.

* Hoc vsq; ad id, per ea q̃ retro sũt dicta, ideo asterisco signaui, qm̃ nõ videtur philosophi breuitati conuenire, frustra .n. replicat quod dictũ est supra, & iteriecta cuidam glossulę simile est, qualia in iis ipsis cõmẽtariis pleraq; alia esse animaducrtipt.

Quòd quidem igitur ea, que circulum describit, duas simul feratur lationes, manifestũ est cum ex

B ictis, tum quia secundum rectum lata, ad perpendiculum peruenit, vt sit rursus ipsa a centro perpendiculũ. Sit circulus A B C D: extremũ autẽ vbi est B, feratur ad ipsum D: peruenit sane aliquãdo ad ipsum C. Siquidem igitur in proportione feratur, quam habet B E, E C: ferrut vtiq; secundum diametrũ vbi B C. nunc autem quoniã in nulla proportione, in circunferentia certe fertur vbi B E C.

Si autem duobus ab eadem potentia latis, hoc quidem plus repellatur, illud vero minus, rationi consentaneum est tardius moueri quod plus repellitur, eo quod repellitur minus: quod videtur accide
C re maiori & minori illarum, quæ ex centro circulos describunt. quoniam enim propius est manentis, eius quę minor est, extremum, quã id quod est maioris, veluti retractum in contrarium ad medium, tardius fertur minoris extremum. Omni quidem igitur circulum describenti istuc accidit: ferturque eam quæ secundum naturam est lationem, secundum circunferentiam: illam vero præter naturam, in transuersum, & secundum centrum. maiorem autem semper eam, quæ preter naturam est, ipsa minor fertur. quia enim centro est vicinior, quod retrahit, vincitur magis: Quòd aũt magis quod pręter naturã est mouetur ipsa minor, quã maior illarũ, quæ ex centro circulos describunt, ex iis est manifestum. Sit circulus vbi B C D E: & alter in hod minor vbi M N O P, circa idẽ centrũ A: & proiiciantur diametri in magno quidẽ, in quibus, C D, B E, in minori vero ipsę M O, N P: & altera parte lõgius quadratũ suppleat D K R C: si quis

dem A B circulum describens ad id perueniet, vnde est egressa, manifestum est, quòd ad ipsam fertur A B. Similiter etiam A M ad ipsam A M perueniet. Tardius autem fertur A M, quam A B, quem admodum dictum est: quia maior fit repulsio, & magis retrahitur A M. Ducatur igitur ipsa A L F, & ab ipso L perpendiculum ad ipsam A B, ipsa L Q in minore circulo: & rursum ab L ducatur iuxta A B L S, & S T ad ipsam A B perpendiculum, & ipsa F X: ipsæ igitur vbi sunt S T, & L Q, æquales: ipsa ergo B T minor ē, quam M Q. æquales enim rectæ lineæ in æqualibus coniectæ circulis perpendiculares diametro, minorem diametri resecant sectionē in maioribus circulis. est autem ipsa S T æqualis ipsi L Q. In quanto autem tempore ipsa A L ipsam M L lata est, in tanto temporis spatio in maioris circulo maiorem, quam sit B S, latum erit extremū ipsius B A.

Latio quidem * igitur secundum naturam æqualis: ea autem quæ præter naturam est minor, videlicet B T, quam M Q. Oportet autem proportionabiliter esse, sicut quod est secundum naturam, ad id quod est secundum naturam, ita quod est præter naturam, ad id quod est præter naturam. maiorem igitur circunferentiam pertransiuit, quam sit ipsa S E. Necesse autem est ipsam F B in hoc tēpore pertransisse. hic enim erit, quādo proportionabiliter vtrinque accidit quod est præter naturam, ad id quod est secundum naturam. Si igitur maius est quod est secundū naturam in maiori, & quod est præter naturam, magis vtique hic coincidet vno modo: ita quòd B sit latum per ipsam B F in tanto tempore, in quo M punctum per ipsam M L. hic enim secundum naturam quidem signo B fit X F: est enim ab ipso F perpendiculum: præter naturam vero ad ipsam X B. Est autem quemadmodum F X ad X B, sic L Q ad M Q. manifestum autem, si coniunguntur ab ipsa B M ad F L. Si autem minor, aut maior, quam sit F B, erit illa quam latum est B, non similiter erit, neq; proportionabile in vtrisq; quod est secundum naturam, ad id quod est præter naturam. Quam igitur ob causam ab eadem potentia celerius fertur id quod plus a centro distat punctum, ex iis quæ dicta sunt, est manifestum.

* enim

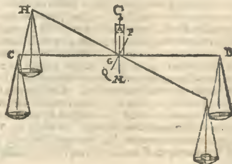
Quæstiones.

CVr autem maiores libræ exactiores sunt minoribus, palam est ex iis. Spartum enim fit centrum: id nanque manet. quod aūt

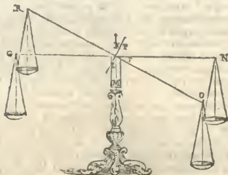
A librę vtrinque est, exeuntes a centro. Ab eodem igitur pondere ci-
tius moueri necesse est extremum libræ, quo plus a sparto discesse-
rit. Et nonnulla quidem in paruis libris imposita non manifesta sen-
sui sunt pondera: in magnis autem manifesta. nihil enim prohibet
minorem moueri magnitudinem, quam vt visioni sit manifesta. In
magna autem libra idem pondus visibile efficit magnitudo. Quædam
vero manifesta quidem sunt in vtrisque, sed multo magis in maiori
bus, quoniam multo maior inclinationis fit magnitudo ab eodem
pondere in maioribus. Quam ob rem machinantur ii, qui purpu-
ram vendunt, vt pendendo defraudent, tum ad medium spartum
non ponentes: tum plumbum in alterutram libræ partem infunden
tes: aut ligni quod ad radicem vergebat, in eam quam de ferri vo-
lunt, partem constituentes: aut si nodum habuerit. ligni enim gra-
uior illa est pars, in qua est radix. nodus vero radix quędam est.

Cur siquidem sursum fuerit sparrum, quando deorsum lato pon- 2
B dere, quispiam id amouet, rursum ascendit libra: si autem deorsum
constitutum fuerit, non ascendit, sed manet? An quia sursum qui
dem sparto existente, plus libræ extra perpendiculum fit: spartum
enim est perpendiculum: quare necesse est deorsum ferri id quod
plus est, donec ascendat quę bifariam libram diuidit, ad ipsum per-
pendiculum, cum onus incumbat ad libræ partem sursum raptam.
Sit libra recta vbi B C, spartum autem A D. hoc igitur deorsum
proiecto perpendiculum erit vbi A D M. Si igitur in ipso B pona-
tur onus, B quidem erit vbi E, C autem vbi H. quam ob rem ea
quę bifariam libram secat, primo quidem erit D M ipsius perpen-
diculi: incumbente autem onere erit D C. quare libræ ipsius vbi
E H, quod extra perpendiculum est A M, vbi est P Q, maius est
dimidio. Si igitur amoueatur onus ab ipso B, necesse est deorsum
C ferri H. minus enim est ipsum E. Si quidem igitur sursum habue-
rit spartum, rursum propter hoc ascendit libra.

Exemplaria oĩa hac in q̃stione ad eo sunt mendosa, p̃cipueq; in sc̃da eius parte, vt vix ex eis sensus elici possit, ac cum diffi cultate rei ipsi aptari valeant.

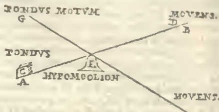

Si autem deorsum fuerit, id quod subſtat contrarium facit. plus enim dimidio fit libræ, quę deorſum eſt pars, quam quod perpendiculum ſecet. quapropter non aſcendit: eleuata enim pars leuior eſt. Sic libra recta vbi N C, perpendiculum autem K L M. bifariam igitur ſecatur K G. Impoſito autem onere in ipſo N. erit quidem N vbi O, ipſum autem G vbi R K L autem vbi L P. quare maius eſt K O, quàm L R, ipſo P K L. Et ablato igitur onere, neceſſe eſt manere incumbit enim ceu onus exceſſus medietatis eius vbi eſt F. A

B

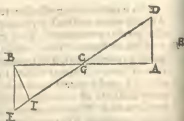
Cur exiguæ vires (quemadmodum à principio dictum eſt) recte magna mouent pondera, vectis inſuper onus accipientes? cùm facilius ſit minorem mouere grauitatem: minor autem eſt ſine vecte. An quoniam ipſe vectis eſt in cauſa libra exiſtens, ſpartum inferne habens, in inæqualia diuiſa. hypomochlion enim eſt ſpartum. ambo nanque ſtant, vt centrum. quoniam autem ab æquali pondere celerius mouetur maior earum, quæ a centro ſunt: duo vero pondera quod mouet: & quod mouetur: quod igitur motum pondus ad mouens, longitudo patitur ad longitudinem, ſemper autē quanto ab hypomochlio diſtabit magis, tanto facilius mouebit. Cauſa autem eſt, quæ retro commemorata eſt: quoniam quę plus a centro diſtat, maiorem deſcribit circulum. quare ab eadem potentia plus ſeparabitur mouens illud, quod plus ab hypomochlion diſtabit. Sit vectis vbi A B, pondus vbi C, quod mouet autem vbi D, hymopochlion vbi E. quod autem vbi eſt D mouens, vbi F. motum autem vbi C, pondus, vbi G. F

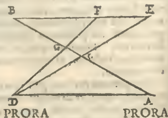

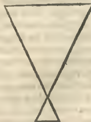
Cur ii qui in nauis medio ſunt remiges, maxime nauem mouent? 4
An quia remus vectis eſt: hypomochlion autem fit ſcalmus, ſtat enim
ille: pondus vero mare eſt, quod propellit remus: vectem autem mo
B uens ipſe eſt remex. Semper autem plus mouet ponderis, quanto ma-
gis ab hypomochlio diſtabit, quicunque id mouet. maior enim ita fit,
quæ ex centro. ſcalmus autem hypomochlion exiſtens, centrum
eſt. In medio autem nauis plurimum remi intus eſt: illa enim
parte latiſsima eſt nauis: quare maior vtrinque nauis parietem in-
trinſecus eſt. Mouetur autem nauis, quoniam appellente ad mare
remo, extremum illius quod intus eſt, in ante promouetur. nauem
vero ſcalmo alligatam ſimul promoueri contingit, quo remi extre-
mum, vbi enim plurimum maris diuidit remus, eo maxime pro-
pelli neceſſe eſt. plurimum autem diuidit, vbi pars plurima remi à
ſcalmo eſt. Et eam ob cauſam remiges, qui in media ſunt naui, mo
uent illam maxime, maxima enim remi pars a ſcalmo in nauis me-
dio intus eſt.

Cur paruum exiſtens gubernaculum, & in extremo nauigio tan-
tas habet vires, vt ab exiguo temone, & ab hominis vnius viribus 5
C alioquin modice vtentis; magnæ nauigiorum moueantur moles?
An quoniam gubernaculum vectis eſt: onus autem mare: guberna-
tor vero mouens. Non autem ſecundum latitudinem, veluti remus,
mare accipit gubernaculum, non enim in ante nauigium mouet, ſed
ipſum cōmotum mare accipiens inclinat oblique. quoniam enim pon
dus eſt mare, contrario innixū modo nauem inclinat. hypomochlion
enim in contrarium verſatur: mare vero interius, ſi illud exterius. il-
lud autem ſequitur nauis, quoniam illi eſt alligata. Et remus quidem
ſecundū latitudinem onus propellens, & ab eodem repulſus, in rectū
propellit gubernaculum autem, vt obliquum iacet, hinc inde in obli-
quuum motionem facit. In extremo autem, & non in medio iacet quo
niā mouenti facillimum eſt ab extremo motū mouere. Prima. n. pars
celerrime fertur: quoniā quēadmodū in iis quę feruntur, in fine deficit
latio, ſic ipſius cōtinui in fine imbecilliſsima ē latio, imbecilliſsima aūt

ad expellendum est facile, Propter hęc igitur in puppi gubernaculum ponitur. Nec minus, quoniam parua ibi motione facta, multo maius interuallum fit in vltimo. quia ęquali angulus semper maiorē spectat: tantoq; magis, fuerint illæ, quæ continent. Ex iis etiam manifestum est, quam ob causam magis in contrarium procedit nauigium, quam remi ipsius palmula, eadem enim magnitudinem iisdem mota viribus, in aere plus, quam in aqua progreditur. Sit enim AB remus, G vero scalmus: A autem in nauigio sit remi principium, B vero in mari palmula. Si igitur A vbi D translatum est, non erit B vbi E: æqualis enim B E ipsi A D. æquale igitur translatum. erit igitur vbi est F. minor enim B F, ipsa D G. quare ipsa G F, similes enim sunt trianguli. Stans autē erit medium vbi est C in contrariū enim ipsi, quod in mari est, extremo videlicet B procedit, vbi extremū in nauigio est A. Nō procederet autem vbi est D, nisi commoueretur nauigium, & eò transferretur, vbi remi est principium. Id ipsum etiam facit gubernaculum, nisi quòd (vt dictum est retro) nihil nauigio ad id, quod in ante est, confert, sed solum puppim in obliquum pellit, vbicunq; fuerit. in contrarium enim eo modo vergit prora. Vbi igitur applicatum est gubernaculum, id oportet rei motæ, ceu quoddam intelligere medium; & quemadmodum scalmus remo. Medium autem procedit secundū quòd gubernaculum transfertur, siquidem introrsus agit, & puppis eò transfertur, prora vero ad contrarium vergit, in eodem enim existente prora, totum transfertur nauigium.

6 Cur quanto antenna sublimior fuerit, iisdem velis, & vē to eodem celerius feruntur nauigia? An quia malus quidem fit vectis: hypomochlion vero mali sedes, in qua collocatur; pondus autem, quod moueri debet ip-

A sum nauigium: mouens vero is, qui vela tendit, spiritus. Si igitur quanto remotius fuerit hypomochlion, facilius eadē potentia & citius idem mouet pondus, altius certe sublata antenna, velum à mali sede, quæ hypomochlion est, remotius faciens, id efficiet.

Cur quando ex puppi nauigare voluerint, non flante ex puppi vento, veli quidem partem, quæ ad gubernatorem vergit, constringunt: 7 illam vero quæ proram versus est, pedem faciente relaxant? An quia retrahere quidem multo existente vento gubernaculum non potest: pauco autem potest, quem constringunt. Propellit quidem igitur ipse ventus: in puppim vero illum constituit, gubernaculum retrahēs, & mare compellens: simul & nautæ ipsi cum vento contendunt: in cōtrariam enim se reclinant partem.

Cum ex figurarum genere, quæcunque rotundæ sunt & circinatæ, facilius mouentur? Trifariam autem circulum rotari contingit. aut 8 enim secundum absidem centro simul moto, quemadmodum palu-
B stri vertitur rota: aut circa manens centrum, veluti trochileæ stante centro: aut in pauimento manente centro, sicut figuli rota conuertitur. An celerrima quidem huiusmodi sunt, quoniam parua sui parte planum contingunt, veluti circulus secundum punctum: & quoniam nō offensant. à terra enim semotus est angulus. Præterea etiam cui obuiam fiunt copori, id rursum secundum; pusillum tangunt. si autem rectilineum esset, rectitudine sua multum plani contingeret. Ad hæc quo nutat pondus, eò motor mouet. cum igitur ad rectum super plano circuli fuerit fuerit diameter, planum secundum punctum contingere circulo æquale vtrinque podus disterminat diameter. cùm autem mouetur, plus illico, ad quod mouetur ceu inde nutans, ab impellente facilius in ante mouetur. quò enim vnumquodque vergit, mouetur ex facili: siquidem difficulter ad contrarium nutus sui mouetur modum. Propterea nonnulli autumant quòd circuli linea in perpeti versatur motu, quemadmodum manentia propter contrarium nixum
C manent: sicut maioribus contingit circulis ad minores. Celerius enim ab æquali mouentur potentia maiores circuli, mouentq́; onera, quoniam circuli maioris angulus ad minoris angulum circuli notum habet quendam: & sicut diameter ad diametrum, ita maior circulus ad minorem. infiniti autem sunt minores. infiniti autem sunt minores. Si autem ad alterum nutum habet circulus, similiter est bene mobilis. Et aliam sanè habet inclinationem circulus, & ea quæ à circulo mouentur, licet planitiem absidie non contingat, sed aut iuxta planitiem, aut veluti trocleæ. etenim hoc se haben-

tes modo facillime mouentur, & onera commouent. An non quia par ua sui portione cùm tangit, tū offensat circulus: sed aliam ob causam ea autem est, quæ dicta est prius, quod circulus scilicet ex duabus effectus est lationibus: quam ob rem illarum alteram pro notu semper habet, & veluti continuo motum illum mouent, quicunque mouent, quando secundum circunferentiam illum mouerint: latam enim ipsam mouent. Eam quidem igitur, quæ in obliquum est motionem, ipsum impellit mouens: secundum vero illam, quæ super diametrum est, seipsum mouet circulus. D

9 Cur ea, quæ per maiores circulos tolluntur & trahuntur, facilius & citius moueri contingit, veluti maioribus trochleis quam minoribus, & scytalis similiter? An quoniam quanto maior fuerit illa quæ à centro est, in æquali tempore maius mouetur spatium. Quam ob rem æquali inexistente onere, idem faciet: quemadmodum diximus & maiores libras minoribus exactiores esse. spartum enim in illis centrum est: libræ autem vtrinq; partes, quæ ex centro sunt, existunt. E

10 Cur facilius quando sine pondere est, mouetur libra, quàm cum pondus habet? Similique modo rota, & huiusmodi quippiam, quod grauius quidem est, maius autem minore & leuiore? An quia non solum in contrarium quod graue est, sed in obliquum etiam difficulter mouetur. In contrarium enim ei, ad quod vergit onus, mouere difficile est: quò autem vergit, est facile. in obliquum autem haud quaquam vergit.

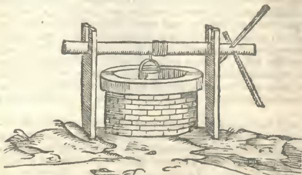
11 Cum super scytalas facilius portantur onera, quàm super currus, cùm tamen ii magnas habeant rotas, ille vero pusillas? An quoniam in scytalis nulla est offensatio, in curribus autem axis est, ad quem offensant. desuper enim illum præmunt, & lateribus, quod autem est in scytalis, ad isthæc duo mouetur, & inferne substrato spatio, & onere superimposito. in vtrisque enim iis reuoluitur locis circulus, & motus impellitur.

12 Cur longius feruntur missilia funda, quàm manu missa: cùm alioquin proiector manu magis pondus comprehendat, quàm cùm illud suspendit? Præterea sic quidem duo mouet pondera, fundæ videlicet, & missilis: illo autem modo solum missile. An quia in funda quidē cōmotum missile funditor proiicit; fundam enim circulo subinde rotans, id iaculatur: ex manu autem à quiete est initium: omnia autem cùm in motu sunt, quàm cùm quiescunt, facilius mouentur. An & eam ob causam est. sed nec minus etiam, quia in fundæ vsu manus quidem fit centrum: funda vero, quod a centro exit. quanto autem productius fuerit id, quod a centro est, tanto citius mouetur, iactus autem qui manu, fit fundæ respectu breuis est. F

13 Cur circa idem iugum maiores tollopes facilius, quā minores mouentur? & item suculæ, quæ graciliores sunt, ab eadem vi, quam crassiores?

An

A

B An quia sucula quidem, & iugum centrum est: prominentes autem lõgitudines eę, quæ sunt a centro Celerius autem & plus mouentur quę maiorum sunt circulorum ab eadem vi, quam qua minorum. ab eadem enim vi plus transfertur id extremum, quod longius a centro distat. Quam ob rem ad iugum quidem instrumenta faciunt collopas, quibus facilius versant: in gracilibus autem suculis plus fit id, quod extra lignum est. hoc autem id efficitur, quod a centro exit.

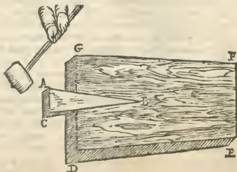
Cur eiusdem magnitudinis lignum facilius genu frangitur, si quispiam ęque deductis manibus extrema comprehendęs fregerit, quàm si iuxta genu: & si terrę illud applicans pede superimposito, manu longe deducta confregerit, quam prope? An quia ibi quidem genu centrum est, hic vero ipse pes. quanto autem remotius a centro fuerit, facilius mouetur quodcunque. moueri autem quod frangitur, necesse est. 14

C Cur eæ quæ circa littora appellantur Crocæ, rotunda sunt figura, cum alioquin a principio ex magnis sint lapidibus, ostreisue. An quia ea, quæ plus recedunt a medio in motionibus, feruntur celerius medium enim fit centrum: interuallum vero ea, quæ a centro. Semper autem maior ab æquali motione maiorem describit circulum: quod autem maius in æquali pertransit tempore, celerius fertur: quæ autem celerius ex æquali feruntur spatio, vehementius impetũt: quæ autem magis impetunt, impetuntur & magis. quam ob rem ea quæ plus a medio distant, confringi necesse est. id autem cum patiantur, rotunda fieri est necessarium. Crocis autem propter maris motum, quoniam simul cum illo agitantur, in perpeti esse accidit motione, eoque versatas modo semper offensare. id autem ipsis maxime extremis contingere partibus est necesse. 15

Cur quanto longiora sunt ligna, tanto imbecilliora fiunt: & si tollantur, inflectuntur magis: tametsi quod breue quidem est, ceu bicu- 16

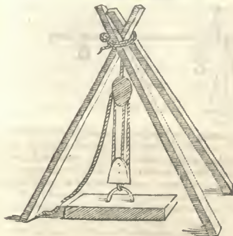
bitum, fuerit tenue: quod vero cubitorum centum, crassum? An quia & vectis, & onus, & hypomochlion in leuando ipsa fit lig... proceritas: prior nanque illius pars ceu hypomochlion fit, quod vero in extremo est, pondus. quam ob rem quanto extensius fuerit id, quod ab hymochlio est, tanto inflecti necesse est magis. quo enim plus ab hymochlio distat, eo magis incuruari necesse est. necessario igitur extrema vectis eleuantur. Si igitur flexilis fuerit vectis, ipsum inflecti magis cum extollitur necesse est: quod longis accidit lignis: in breuibus autem quod vltimum est, quiescenti hypomochlio depropefit.

17 Cur a paruo existente cuneo magna scinduntur pondera, & corporum moles, validaq; fit impressio? An quia cuneus duo sunt vectes sibi inuicem contrarii vterque autem & pondus habet, & hypomohclion, quod diuellit, & comprimit. Plagæ quinetiam ipsius latio pondus, quod percutit & mouet, magnum facit: & quoniam motum mouet, ipsa celeritate valentius fit. paruo existente vecte, magnæ illum consequuntur vires: quam ob rem vltra magnitudinis decentiam latet mouens, Sit cuneus vbi A B C, quod vero cuneo scinditur, D E F G. vectis igitur fit ipsa A B, pondus vero ipsius B inferior pars, hypomochlion autem D G, huic autem contrariu, vectis B C. percussa igitur A C, vtroque illo tum vtitur vecte: scindit enim ipsum B.

18 Cur si quispiam trochleas componens duas in tignis duobus ad se inuicem iunctis contrario ad trochleas modo circulo funem circũduxerit, cuius alterum quidem caput tignorum appendatur alteri alterum vero trochleis sit innixum, et a funis initio trahere cæperit, magna trahit põdera, licet imbecillium fuerit virium.

A

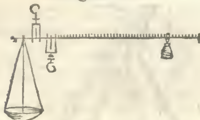

B

An quia idẽ pondus a minori potentia ſi mouetur, vecte medio transfertur magis, quam a manu: trochlea autem idem vecti facit. quam ob rem ſi vna facilius trahet, & ab vnico tractu multo grauius trahet, qua facere poſsit manus, idipſum duæ trochleæ plus quam in dupla velocitate leuabunt. Minus enim altera trahit, quam ſi ipſa per ſe ipſam traheret, quãdo circa alteram iniectus fuerit funis: illa nanque minus etiam pondus effecit. Pariique modo ſi ad plures iniectus fuerit funis in paucis trochleis, multa ſit differentia. quam ob rem a prima pondere quatuor minas trahente, ab vltima trahi multo minus. Et in re ædificatoria faciliter magna mouent pondera. traducunt. n.
C ab vna trochlea ad aliam, & rurſus ab illa ad ſuculas, & vectes. hoc autem idem eſt, ac ſi multæ facerent trochleas.

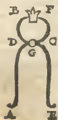
Cur ſi quis ſuper lignum magnam imponat ſecurim, deſuperq; illi magnũ adiiciat põdus, ligni quippiã qđ curãdũ ſit nõ diuidit: ſi vero ſecurim extollẽs pcuciat, illud ſcindit, cũ alioquin multo minus habeat põderis id qđ pcutit, q̃ id qđ ſupiacet, & premit? An quia oĩa cũ motu fiũt: & graue ipſũ grauitatis magis aſſumit motũ dũ mouetur, q̃ dũ quieſcit. Incũbẽs igitur cõnatã graui motionẽ nõ mouetur, motũ vero & ſcđm hanc mouetur, & ſcđm eã quę eſt percutientis. Pręterea ſecuris ipſa efficitur cuneus, paruus aũt exiſtẽs cuneus magna diuidit, cũ ex duobus ſit vectibus cõtrario ad ſeſe inuicẽ mõ cõſtitutis. 19

Cur ſtatera, qua carnes ponderantur, paruo appendiculo magna trutinat onera, cum alioquin tota dimidiata exiſtat libra vni n. onus imponitur, ſolũ ſuſpẽditur lãx: in altera vero parte, ſola eſt ſtatera.

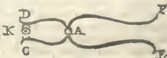

An quia simul libram & vectem ipsam contingit esse stateram. librã quidem, vbi spartorum quodcunque stateræ fit centrum: in altera enim parte lancem, in altera autem pro lance æquipondii appendiculum habet, quod libræ incumbit, ceu si quis alteram apponeret lancem, & illi pondus imponeret. manifestum enim quòd tantundem trahit ponderis ei quod in altera iacet lance. Quemadmodum autẽ si vna libra multæ sint libræ, sic talia insunt sparta multa in eiusmodi libra: quorum vniuscuiusq; quod intrinsecus est ac appendiculum, stateræ est dimidium. & omnino istuc libra est, vnam quidem habens lancem, in qua pondus appenditur: alteram vero, vbi in statera æqui pondium. Quam ob rem appendiculum ad alteram sui partem est statera. huiusmodi autem existens multæ sunt libræ: totq;, quot fuerint sparta. Semper autem quod lanci propinquius est spartum, appensoque oneri, maius trahit pondus: quoniam sit quidem omnis statera inuersus vectis, hypomochliõ nanque vnumquodq; spartum superne existens: pondus vero id, quod lanci inest. Quanto autem productior vectis fuerit longitudo ab ipso hypomochlio, tanto ibi quidem facilius mouet: hic aũt æquilibrium facit, pondusq; stateræ trutinat, quod ad æquipondii vergit appendiculum.

21 Cur Medici facilius dentes extrahunt dentiforcipis onere adiecto, quam si sola vtantur manu? An quia ex manu magis quã ex dẽtiforcipe lubricus elabitur dens. An ferro id potius accidit, quam digitis, quoniam vndiq; dentem non comprehendunt quod mollis digitorũ facit caro: adhæret enim, & cõplectitur magis. An quia dentiforceps duo contrarii vectes vnicum habentes hypomochlion, eius scilicet instrumenti connexionem. Hoc igitur ad extractionem vtuntur organo, vt facilius moueant. Sit dentiforcipis alterum autem quidem extremũ vbi est A alterum autem quod extrahit, B. vectis autem vbi A D F: alter vero vectis vbi B C E. hymochlion autem C G D: connexio vero vbi G: dens autem pondus. Vtroque igitur B & F simul comprehentes mouent. quando autem commotus fuerit, facilius manu trahitur, quam instrumento.

A Cur nuces absq; ictu facile confringunt instrumentis, quæ ad eum 22
finnt vsum? multum enim aufertur virium, motionis scilicet, & vio
lentiæ. Præterea duro & graui comprimens instrumento citius con
fringet, quam ligneo & leui. An quia sic vtrinque a duobus compri
mitur vectibus ipsa nux: a vecte autem facile diuelluntur onera. id
enim instrumentum ex duobus componitur vectibus, idem habens
tibus hypomochlion, connexionẽ videlicet ipsum vbi est A. Queád
modum igitur fuere diductę secundum extrema motis C D ipsæ F
E, sic a parua faciliter porentia conducuntur. Quod igitur cum per-
cussione fecisset pondus, id va

lentiores illa E C, & F D vectes efficiunt. eleuatione enim in contrarium elati & comprimentes, frangunt vbi est K. Hác etiam ob causam quantọ vici-
B nus fuerit K ipsum A, confringitur celerius. quanto .n. ab hypomochlio plus distat vectis, facilius & plus mouet ab eadem porentia. Est igitur A quidem hypomochlion: ipsa autem D A F vectis: & itẽ ipsa C A E, Quãto igitur ipsum K vicinius fuerit angulo ipsius A, tã to vicinius sit cõnexioni vbi est A. hoc autem est hypomochlion. Ab eadem igitur potentia applicante F E plus extolli necesse est. Quam ob rem quoniam ex contrario est eleuatio, necesse est magis comprimi: quod autem comprimitur magis, citius frangitur. 23

Cur si duo extrema in rhombo puncta duabus ferantur lationibus, haudquaquam æquale vtrunque eorum pertransit rectam, sed

multo plus alterum? Idem autem est sermo, cur quod super latus fertur, minus pertransit, quam ipsum latus. illud enim diametrum minorem, hoc vero maius latus. & hoc quidem vnica, illud vero duabus fertur lationibus. Feratur enim ex ipsa A B, A quidem ad ipsum B, B vero ad ipsum D eadem celeritate. feratur autẽ & ipsa A B in ipsa A C iuxta C D eadem celeritate cũ illis necesse igitur est A quidẽ in ipsa A D diametro ferri, B vero i ipsa B C & vtraq; simul ptrãsisse, & ipsam A B ipsum latus A C. latũ .n. sit ipsũ A ipsã A E, A B aũt ipsã A F, & piecta sit F G iuxta ipsum A B, & ab ipso E similiter repleatur. Simile igitur sit qđ repletũ est ipsi toti. æqualis igitur A F ipsi A E. ipsa aũt A E ipsã A F lara erit. i diametro igitur erit sedm K. & semper necesse est ipsum ferri

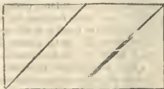
ſecundum diametrum . & ſimul A B latus pertranſit latus A C, & ipſum A diametrum pertranſit A D. Similiter etiam demonſtrabitur & ipſum B in ipſa B c diametro latum. æqualis enim eſt ipſa B E ipſi B G . Repleto igitur ab ipſo G , quod intus eſt,toti eſt ſimile:& ipſum B in ipſa diametro erit ſecundum laterum conuexionem . Et ſimul latus pertranſit latus, & B ipſum B c diametrum. Simul igitur A multo plus ipſa A B pertranſit.& ipſum latus, minus latus eadem lata celeritate & ipſum latus maiorem , quam B, pertranſiuit vna latum latione.Quanto.n.acutior fuerit rhôbus,diameter quidem minor fit. A C autem maior : latus vero ipſius B C minus. Abſurdum eſt enim (vt dictum) id quod duabus fertur lationibus , aliquando ferri tardius illo, quod fertur vnica: & vtriſque poſitis æquali velocitate punctis,alterum pertranſire maiorem . Cauſa autem eſt,quoniam ei qđ ab obtuſo fertur angulo , ambę fere contrariæ fiunt lationes, & illa ſecundum quam ipſum fertur,& illa ſecundum quam ipſum a latere defertur. Ei autem quod ab acuto fertur, accidit ut ad idē feratur, coadiuuant enim quæ ipſius eſt lateris,illam quę eſt ſuper diametrū. & quanto hunc quidem acutiorem feceris,illum vero obtuoſum magis : hæc quidem tardior erit , illa vero celerior. Hæ quidem igitur magis contrariæ fiunt, quoniam obtuſior ut angulus. illæ vero ad idem magis , quoniam lineæ coarctantur : ipſum enim A fere ad idem fertur ſecundum ambas lationes. Coadiuuatur igitur altera :& quanto ſane acutior fuerit angulus , tanto magis ipſum A ad contrarium. ipſum enim ad B fertur: latus autem defert ipſum ad D . Et quanto ſane obtuſior fuerit angulus , magis contrariæ fiunt lationes rectior enim efficitur linea . ſi autem omnino recta fieret , penitus vtique eſſent contrariæ . latus uero ſecundum vnicam latum lationem a nullo præpeditur : rationabiliter igitur maiorem per-
24 tranſit.

Dubitatur quam ob cauſam maior circulus æqualem minori circulo conuoluitur lineam , quando circa idem centrum fuerint poſiti . ſeorſum autem reuoluti , quemadmodum alterius magnitudo ad magnitudinem ſe habet alterius, ſic & illorum ad ſe inuicem fiunt lineæ . Præterea vno etiam & eodem vtriſque exiſtente centro, aliquando quidem tanta fit linea quam conuoluuntur, quantam minor per ſe conuoluitur circulus , quandoque vero quantam maior . Quod quidem igitur maiorem conuoluitur maior , manifeſtum eſt . angulus enim ſenſu videtur eſſe cuiuſque circunferentia proprię diametri , maioris circuli maior , minor . quam ob rem eandem habebunt proportionem ſecundum ſenſum ad ſe lineę, ſecũdum quas fuerint conuoluti . Verum enimuero quòd etiam ęqualem conuoluuntur , quando circa idem fuerint poſiti centrum , manifeſtum eſt : & ſic fiunt aliquando quidē æquales lineæ , ſecundum quā maior conuoluitur circulus , aliquando vero ſecundum quam minor ,

A Sit enim circulus maior quidem vbi D F C: minor vero vbi E G B, vtrisque autem centrum A. Et quam quidem per se magnus conuoluitur, sit vbi F I: quam vero per se minor vbi G K, æqualis A. Si igitur minorem mouero, idem mouens centrum vbi A, maior autem sit annexus quando igitur A B fuerit recta ad ipsam G K, simul & A C fit recta ad ipsam F I. quam obrem æqualem semper translata erit ipsam quidem G K, vbi est G B circunferentia: ipsam vero F L, quæ est vbi F C. Si aũt quarta pars æqualem conuoluitur, manifestum est ꝙ totus circulus toti circulo æqualem conuoluetur. quare quãdo B G linea ad ipsum
B peruenerit K, & ipsa F C circumferentia erit in ipsa C L & vniuersus erit conuolutus circulus. Similiq; mõ si magnum mouero, illi paruum annectens, eodem existente centro, simul cum A C ipsa A B perpendiculum & recta erit: hæc quidem ad ipsam F I, illa vero ad C M. Quam ob rem quando hæc quidem æqualem ipsi G M pertrãsiuerit, illa vero ipsi F I, & rursum facta fuerit recta ipsa F A ad ipsam F L, & ipsa Ac rursum recta, veluti a principio erant in ipsis M I. Hoc autem neque aliqua interredente mora maioris ad minorẽ, vt.s. per aliqđ temporis spatium staret in eodẽ puncto: neque transiliente minore aliquod punctum, maiorem quidem æqualem minori pertransire, hunc autem maiori, absurdum est. Præterea vnica etiã semper existente motione, centrum motum interdum quidem magnam, nonnunquam vero minorem conuerti, admirandum est. Idem enim celeritate eadem latum æqualem natum hoc est pertrãsire: eadem autem celeritate vtroque modo equalem licet mouere.
C Principium autem sumendum est circa illorum causam, quòd eadem potentia & æqualis hanc quidem tardius mouet magnitudinem illam, vero celerius. Si enim fuerit quidpiam quod a seipso moueri natum non sit, si simul & illud mouerit, quod natum est moueri, tardius mouebitur, quam si ipsum per se moueretur. Et si quidem natum fuerit moueri, non simul autem moueatur, similiter se habebit. Et impossibile certe est plus moueri, quam mouens: non.n. suam ipsius mouetur motionẽ. Si igitur circulus maior vbi A, minor aũt vbi B, si minor maiorem impellet non reuolutũ ex se, manifestum est ꝙ tantum ipsius rectæ maior pertransit, quãtũ est impulsus: tantum autem est impulsus, quantum paruus est motus: æqualem igitur ipsius rectę pertransiuerunt. Necesse igitur est si reuolutus minor maiorem impellet reuolui simul cum impulsione: tantum autem quantum minor reuolutus est, si nihil ipse suiipsius

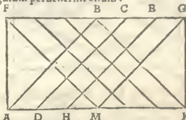
motione mouetur. Quomodo enim, & quantum mouit, tantum mo tum esse necesse est, quod mouetur ab illo: sed profecto paruus circu lus tantum seipsum circulariter mouit, quantum est pedalis quanti-tas: (tantum enim sit id quod motus est) & magnus igitur tantũ mo tus erit. Similique modo si magnus paruum mouebit, motus erit par uus queadmodum maior. Per se autem motus illorum vtrumlibet, siue celeriter, seu tarde eadem velocitate, statim quantum maior na-tus est circũferri lineam: quod difficultatem facit, quod nõ similiter faciunt, quando fuerint connexi. hoc autem est, si alter ab altero mo ueatur, non quam natus est, neque peculiarem motionem. Nihil.n. refert circumponere, & annectere, aut coniungere vtrumlibet alteri. similiter enim quando hic quidem mouet, ille vero mouetur ab isto, quantum vtrique mouerit alter, tantum alter mouebitur. Quando quidem igitur adiacens mouerit, aut propensus, non semper con-uoluitur: quando vero circa idem positi fuerint centrum, alterum ab altero semper conuolui necesse est. Sed nihilominus non su-am ipsius motionem mouetur alter, sed veluti nullam haberet mo-tionem: & si habuerit, illa autem non vtatur, tantundem accidit. Quandoquidem igitur magnus mouerit sibi alligatum paruum, par uus mouetur quantum ille: quando autem paruus, rursus magnus quantũ iste: separatus aũt vterq; seipsum mouet. Quòd aũt codẽ exi stente centro, & mouente eadẽ velocitate, accidit inæqualẽ illos per transire lineam, paralogismo sophisticè vtitur is, qui dubitat. idem enim ambobus est centrum, verum per accidens, veluti musicum et al bũ. esse enim vtriusq; circuli centro non eodẽ vtitur. Quando quidẽ igitur mouẽs fuerit paruus, vt illius cẽtrũ & principiũ: quãdo vero magnus, vt illius. nõ igitur idẽ simpliciter mouet, sed est quo modo.

25 Cur lectulorum spondas secũdum duplam faciunt proportionẽ, hanc quidem sex pedum, vel paulo ampliorem, illam vero trium? cur ve non secundum diametrum illos restibus extendunt?

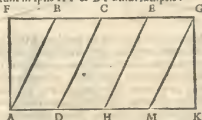
An tantos quidem magnitu-dine faciunt, vt corporibus sint proportionem habẽtes: fiunt enim sic secundum spõ das dupli, longitudine qui-dem cubitorum quatuor, lati tudine vero duorum. Ex-tendunt autem illos non se-cundum diametrum, sed ex opposito, vt & ligna minus distrahantur. celerime enim scinduntur secundum naturam diuisa, & eodem mo do distenta laborant maxime. Amplius, quoniam opus est, vt restes pondus ferre possint, sic certe pondere imposito minus laborabunt, si transuersim, quam si oblique extendantur. Præterea hoc etiã mo do minus absumitur restium. Sit enim lectulus A F G K, & bifariã

A diuidatur ipsa F G secundũ B, æqualia certe foramina sunt in ipsa F B, & in ipsa F A, latera.n. sunt æqualia. nam totũ F G duplum est. Extendunt autem, vt descriptum est, ab ipso A ad ipsum B. ita vbi est C, ita vbi est D: ita vbi H, postea vbi E, & eodem semper modo, donec ad angulum peruenerint alium.

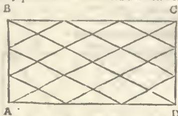
B Duo enim anguli recti habent capita. æquales autem sunt restes secundum curuaturas, videlicet A B, & B C ipsis C D, & D H, & aliæ simili se habent modo, quoniam eadem demonstratio. ipsa enim A B æqualis est ipsi H E: equalia enim sunt latera spatii B G, M A, & foramina æquę distant. ipsa autem B G æqualis est ipsi M A: angulus enim B æqualis est angulo G: in æqualibus enim hic quidem intus, ille vero extra. & B quidem est semirectus: est enim F B æqualis ipsi F A: & angulus vbi F, rectus est. B autem angulus æqualis ei vbi est G: quoniam quadratum altera parte longius duplum est: & ad medium est curuatura, quam ob rem A D ipsi E G est æqualis: huic vero ipsa H M. Similique modo demonstrantur alię, quoniam æquales sunt duæ, quæ secundum curuaturas sunt, duabus. Quare manifestum est, quod tot sunt restes in lectulo, quot sunt quatuor, sicut A B. Quanta autem foraminum est multitudo in ipso F G latere, & in eius dimidio F B est medietas. Quam obrem in dimiato lectu

C lo tantæ restium magnitudines erunt, quantum est A B: multitudine vero tot, quot in B G sunt foramina. Hoc autem nihil refert dicere, quam quot sunt in ipsis A F & B F simul sumptis.

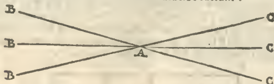

Si autem secundum diametrum extendantur restes, quemadmodum se habet in lectulo AB C D, dimidia nõ tot sunt, quot amborũ latera F A F G. æqualia aũt, quot in ipsis F B, F A, sunt foramina: maiores

autem ſunt ipſæ A F, B F, duæ exiſtentes, quam A B. quare reſtis in tantum maior, quantum ambo latera diametro ſunt maiora. D

26 Cur difficilius eſt longa ligna ab extremo ſuper humeros ferre, quam ſecundum medium, æquali exiſtente pondere? An quia vibrato ligno ipſum extremum prohibet ferre vibratione magis retrahens lationem. An quoniam licet nihil inflectatur, neque multam habeat longitudinem, difficilius tamen ad ferendum eſt ab extremo, quoniam facilius ex medio eleuatur, quam ab extremo, & ideo ſic ferre eſt facilius. Cauſa autem, quoniam ſecundum medium quidem eleuato ligno, ſemper ſeſe inuicem ſuſpendunt extrema, & altera pars alteram bene ſubleuat. medium enim veluti centrum fit, vbi habet is, qui eleuat, aut fert. Extremorum igitur vtrunque deorſum vergens, ſurſum ſuſpenditur, quòd ſi, ab extremo eleuetur, aut feratur, non ſane facit: ſed vniuerſum pondus ad vnum vergit medium, quo eleuatur, aut fertur. Sit medium vbi A, extrema B C. Eleuato igitur aut portato ſecundum A, ipſum quidem B deorſum nutans, ſurſum eleuat C: ipſum autem C deorſum nutans, B ſurſum eleuat: ambo autem ſurſum eleuata hoc faciunt. E

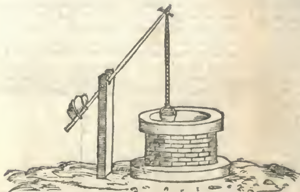
27 Cur ſi valde procerum fuerit idem pondus, difficilius ſuper humeros geſtatur, etiam ſi medium quiſpiam illud ferat, quã ſi breuius ſit? Quod enim dudum dictum eſt, cauſa non eſt: ſed vibratio nũc eſt cauſa. quando enim productius fuerit, vibrantur extrema: quam ob rem contingit portantem difficilius geſtare. Vibrationis autem cauſa eſt, quoniam ab eadem motione magis transferuntur extrema, quanto procerius fuerit lignum. Humerus quidem, ſit centrum vbi A: manet enim is. ipſæ autem A B, A C, quæ ſunt ex centro. quãto autem maius fuerit id, quod ex centro eſt, ſiue A B, ſiu A C,

A plus transfertur ſpatii. Demonſtratum autem eſt hoc prius.

A B C

Cur iuxta puteos celonia faciunt eo quo viſuntur modo: ligno enim plumbi ad iungunt pondus: cum alioquin vas ipſum & plenũ, & vacuum pondus habeat? 28

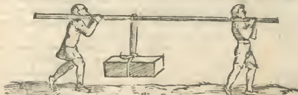
B

An quoniam duobus temporibus hauriendi. diuiſo opere, (intingere.n.oportet, & id furſum trahere) continget demittere quidẽ vacuum faciliter, trahere vero plenum difficulter. Commodum igitur eſt paulo tardius illud demittere, cũ multo leuius effectũ ſuſtollatur pondus. id autem facit in extremo celonio adiunctũ plũbum, aut lapis. demittenti quidem maius fit pondus, quam ſi ſolũmodo vacuũ oporteret demittere: cũ vero plenũ fuerit, furſum id rapit plumbũ, aut quicquid illi ponderis inerit. Quam ob rẽ faciliora hoc mõ am-

C bo ſunt, quam illo.

Cur quando ſuper ligno, aut huiuſmodi quopiam duo portauerint homines æquale pondus, non ſimiliter premuntur, ſi ad vnum non declinet pondus, ſed magis, quãto vicinius fuerit geſtantibus? 29

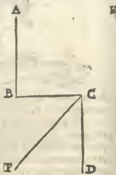

An quoniam vectis quidẽ lignum efficitur, pondus vero hypomochlion: qui aũt propior eſt ponderi ex iis qui illud geſtant, id qđ mo

uetur: alter vero portantium, quod mouet. Quanto igitur plus distat a pondere, tanto facilius mouet, & alterum premit magis insertus, veluti contranitente pondere imposito, quod hypomochlion factũ est. Si autem in medio merit pondus, nihilo magis alter alteri fit pondus, aut mouet: sed eodem modo alteri alter fit pondus. D

Cur surgentes omnes, femori crus ad acutũ constituentes angulum, & thoraci similiter femur, surgunt? quod si non, haudquaquam surgere poterunt. An quia id, quod æquale est, quietis vbiq; est causa: rectus aũt angulus æqualitatis est, stationemq; facit: quã ob rem ad similes fertur angulos ipsi terræ circunferentiæ: non enim quod ad rectũ est ipsi pauimento. An quoniam surgens fit rectus, stantem vero necesse est perpendiculum esse ad terram siquidem igitur ad rectum debet esse, hoc autem est caput secundum pedes habere, & fieri oportet cum surgit. Quando quidem igitur fuerit sedens, secundum paralelum pedes habet & caput, & non in æquali.

Caput sit A, thorax A B, femur B C crura C D ad rectũ aũt sit & thorax vbi A B, ipsi femori, & cruri femur sic sedente. quam ob rem eo se habentem modo surgere est impossibile, necesse autẽ est crus reclinare, pedesq; constituere sub capite. hoc autem erit, si C D fiet, vbi C F, & simul surgere continget, & in eadem æquali habere caput & pedes. ipsa autem C F acutum facit angulum ad ipsam B C.

Cur facilius mouetur cõmotũ, quã manens? veluti currus citius cõmotos agitãt, quã moueri incipientes. An quia difficillimũ est pondus mouere, quod in contrariũ mouetur. aufert .n. quiddam ex motoris potentia, licet multo sit velocior: necesse nanq; est tardiorem esse impulsionẽ illius quod repellitur. Secundo aũt loco si quieuerit: resistit .n. ipsum quiescens. Quod F autem mouetur ad id ipsum, ad quod impellitur, impellenti simile facit, ceu si cuispiam mouentis potentiam, & celeritatem augeret. quod enim ab illo pateretur, vtiq; ipsum facit ex se cõmotum.

Cur ea quę proiiciuntur, cessant a latione? An quia impellens desinit potentia, vel propter retractionem, vel propter rei proiectæ inclinationem quando ea valentior fuerit quã proiicientis vires. Aut isthæc ambigere, principium relinquentes, absurdum est.

Cur quippiam non peculiarem sibi fertur lationem, impulsore alioquin non consequente? An videlicet quoniam primum id efficit, vt alterum impellat: illudq; rursum, vt alterum. Cessat autem qñ nõ põt amplius facere primũ impellẽs id qđ fertur, vt impellat: & qñ ipsius lati grauitas nutu suo declinat magis, quã ĩpellẽtis in ante sit potentia.

Cur neq; parua valde, neq; magna longe proiici queunt, sed com-

A menſurationem quandam illa habere oportet ad id, qđ proiicit? An quia neceſſe eſt quod proiicitur, & impellitur, contraniti ei vnde impellitur. quod autem magnitudine ſua nihil cedit, aut imbecillitate nihil contranititur, non efficit proiectionem, neque impulſionē. Quod enim multo impellentis excedit vires, haudquaquā cedit: quod vero multo eſt imbecillius, nihil contranititur. An quia tantum fertur id quod fertur, quantum aeris mouerit ad profundū: quod autē non mouetur, neque mouebit quippiam. accidit autem illis ambo iſthæc habere. Valde enim magnum, & valde paruum, ceu non mota exiſtunt: alterum nanq; nihil mouet, alterum vero nihil mouetur.

Cur ea quæ in vorticoſis feruntur aquis, ad medium tandem aguntur omnia?

An quia magnitudinem habet quodcunq; fertur: quā ob rem illius extrema in duobus ſunt circulis, hoc quidem minori, illo vero maiori: quare maior diſtrahit, quoniam celerius fertur, & tranſuerſum impellit illud ad minorem. quoniam autem id quod fertur, latitudinem habet, & iſte rurſus idem efficit, & ad interiorem propellit, donec ad medium perueniat. An quia quod fertur, ſimili ſe habet modo ad omnes circulos propter medium. mediū enim in vnoquoq; circulo æqualiter diſtat. An quia quorum quidem circumactæ aquæ latio non ſuperior propter magnitudinē, ſed grauitate ſua circuli celeritatem excellunt, ea neceſſe eſt relinqui, & tardius ferri. tardius autem minor circulus fertur. non idem enim in tempore C æquali magnus cum paruo reuoluitur circulus, quando circa idem fuerit medium, quā ob rem in minori circulo relinqui eſt neceſſe, donec ad mediū perueniant. Quorumcunq; autem ſuperior à principio fuerit latio, ea finiens idem efficiet. oportet enim hunc quidem ſtatim, alterū vero celeritate ſuperare grauitatē. quā ob rem ad interiorē ſemper circulū relinquetur quodcunq;. Neceſſe .n. eſt quod non ſuperatur, aut in exteriori, aut in interiori moueri: in illo autem in quo eſt, impoſſibile eſt ferri, quod non ſuperatur: adhuc vero minus in exteriori: celerior enim exterioris circuli eſt latio: reſtat igitur, vt id, quod non ſuperatur, ad interiorem transferatur. ſemper autem vnumquodque proficit, vt non ſuperetur. Quoniam vero peruenire ad mediū, finem quidem efficit vt quippiam non moueatur: ſtat autem ſolummodo ipſum centrum: ad hoc ſanè omnia congregari neceſſe eſt.

Mechanicarum quæſtionum finis.

ARISTOTELIS

LIBER DE LINEIS INSECABILIBVS,

APVD LATINOS NONDVM VISVS:

NEC NON

GEORGII PACHYMERI EA DE RE compendium, hactenus falso Aristoteli ascriptum: nunc vero fidelissime è græco in latinum sermonem conuersum.

Iulio Martiano Rota interprete.

Aristotelis textus.

Vnquid vlllæ reperiuntur lineæ, quæ secari neque- F
unt? & vt in vniuersum res ista pertractetur, est
ne in omni quantitate, sicut nonnulli statuunt, aliquid carens partibus? An confitendum est lineas aliquas insecabiles esse nam, si vt paucum, sic & paruum est aliquid in rerum natura: quod autem infinitas ferè sectiones sustinet, neq; paucum neq; paruum est, sed potius, & multum, & magnum, quæ pauco, & paruo sunt opposita: statim manifestum euadit, paucum, & paruum finitas habere diuisiones. Quòd si finitas diuisiones habent, necesse est magnitudinem insecabilem aliquam extare. Quare omni quantitati insecabile quiddam inerit, modo reperiatur quippiã quod paucum, & paruum nuncupari debeat.

A

Georgii Pachymerii compendium.

Icebat Parmenides ens vnum esse, & quod pręter ens esset nihil esse, eo ꝙ non ens foret: ita vero dicebat, ne si multa fateretur, non ens quoq; esse concedere. Nam omnia quę sunt inquit, quatenus sunt, vnum sunt, multa vero forent si, & quod habente diuersum est, & quod pręter ens est, ipsum non ens videlicet extaret. Item alia de causa, ne & vacuum introduceretur, quo ea distinguit, quę multa sunt, quo sane magnopere commoti Xenocrates, & Plato manus argumentationi dederunt, & illi etiam, qui indefinentem entis sectionem in duas partes introducunt, tanquam demonstratum sit ens esse multa, neque sit ens proprię vnum, si diuiduum fuerit, sicut Parmenides sidentes esseuerabat, & cum ipso Zeno, qui multa negabat esse. veluti colligere licet ex Parmenide Platonis dialogo. His igitur ex aduerso obiectis, Xenocrates & Plato obuiam euntes, indiuiduas magnitudines commenti sunt, inter quas & ens illud collocarunt, vt & vnum & indiuiduum
B conseruaretur. Philosophus itaq; magnitudines indiuiduas esse non posse, sed diuisibiles semper ad huc remanere, cum alias sępe suis in libris asseruit, dicens non esse difficile lineas indiuiduas e medio tollere, tum maxime in commentarijs de Gene. & Corrup. vbi, cum pręclare ex aduerso argumentatus esset, propriam deinde sententiam exponit, quę non dari magnitudinem indiuiduam asserit, verum diuiduam, & sine fine diuiduam, atque hanc sine fine diuisionem cuiusmodi sit, ipsemet in Tertio Physicorum declarat potentia non actu vnquam reperiri. Nam si quis absoluere moliatur huiusmodi diuisionem, hęrebit tandem, & in posterum operis partem reseruabit. Idem istud igitur, & hoc in libro, huic rei dedicato, explanat Aristoteles, argumentationes vltro citroque prius adducens, qui mos est dialecticis consuetus, & inter cętera vtilitate pręcipuus. Nam qui possunt hinc inde rationes collidere quid quaq; in re probabilius sit, inueniunt.

Nunquid igitur, inquit, vllę reperiuntur lineę quorum longitudo secari nequeat, vel superficies aliqua, cuius longitudo, & latitudo findi non? vel possit corpus, quod diuisionem tribus diametris non admittat? & deniq;, eo ne quantitas vlla indiuidua, sicut aliqui dicunt. Incipit igitur, & rationes adducit, atq; primo sic introducit magnitudines indiuiduas. Simili modo se habet in omnibus rebus, paucum & paruum, ac multum, & magnum. Si ergo & in hac par-
C ua magnitudine sunt infinitę diuisiones, vt Philosophus supponit, non erit illa pauca, & parua, sed multa, & magna. Nam quo modo paucum esse potest, quod infinitas sectiones admittit, & quomodo paruum illud erit, quod tot diuisiones sustinere valet? Vel igitur non erit alicubi paucum & paruũ, sed erunt omnia multa & magna: vel si quidem est & paucum & paruum, idem erit quod multum, & magnum: vel tertium dabitur, & erit magnitudo indiuidua, quæ hanc pauci & parui appellationem obtinebit, vt quę nequeat in minora se diuisam esse, nec plures diuisiones sustinere quod si quis aliter dicat, & infinitas sectiones habiturum concedat tam magnum quam paruum, nec velit magnum plures, paruum autem pauciores & minores, qua in re differet magnum, a paruo? Quapropter ob ista necesse est esse magnitudinem partibus carentem. Quo posito, & magnum multas diuisiones suscipiet, & paruum paucas: non tot, quo magnum. Per hoc etiam magnum a paruo distabit, est autem ostensio, vt patet ducens ad inconueniens.

Deinde si lineæ extat forma, atque idea, fatendum est lineam indiuiduam esse. nam constat ideam omnium, de quibus prædicatur, primam esse. At partes totum natura semper antecedunt. Quare

diuidua erit ipsa linea. Et eodē modo ipsum quadratum, ipse triangulus, & aliarum figurarum ideæ, ac deniq; superficies ipsa, & corpus ipsum. Continget enim ideis, prius alia quædam esse. D

Preterea si per eum, qui hæc asserit ideę atq; formę existentium rerū sunt, & non solum hominis, & bouis, sed corporis, etiam, & superficiei, & lineę: Atq; idcirco lineę quoq; forma reperitur, hęc autem forma lineę, singulas quasque lineas formę nomē participantes, pręcedit, sicuti dicunt, qui formas ideasue rerum ponunt, partes vero natura toto priores sunt diuidua foret & linea illa linearū omniū prima, ac si non in infinita, saltem infinita, sicut volunt illa, sicq; partes erunt priores illa linea, quę prima omniū supponitur. Quare diuiduā illā esse, cōmunis est omnibus philosophis difficultas, quoniam & illa magnitudo est, & omnis magnitudo diuidua. Quid vero sermoni lineam finities diuidenti hoc confert, si necesse est ipsam finitas in partes, & non in infinitas diuidi prout ipsi dicunt? Magis igitur, & pulchrius se ab hac difficultate expediet qui finities lineam diuidit, quā qui infinities, quatenus ille principia lineæ illius, partes finitas faciet, hic aūt infinitas, infinitorū aūt neq; scientia, neq; compositio est vlla. An dicendum ꝙ ista ratio impugnat ideas, ac nullas prorsus esse ostendit. Nam si forent ideę, illæ quoq;, vt pote magnitudines diuiderentur, quemadmodum proculdubio & ipse ex linearū ideis coagmentatus triāgulus, ipseq; quadratus, & deniq; superficiens omnis plana, & corpus omne. Possumus & aliud etiā respondere, ꝙ illi ideas supponēdo, lineas indiuiduas per ideas astruebant, vt cum ipsam lineam inter ideas posuerint, non cogantur eam amplius diuidere (nam & eius impassibilitas, & immobilitas destrueretur prout ipsi opinantur:) verum vt indiuiduam multo magis suscipiant illam ipsam primam lineam. Atque hoc modo bene procedit secunda ratio, sequitur tertia. E

Amplius si elementa sunt corpora, & elementis nihil est prius, sunt que partes toto natura priores, indiuiduum proculdubio ignis erit, & vniuersaliter quicquid corporis alicuius est elementum. Quare, non solum in rebus, quæ cognoscimus intellectu verum etiam in his quæ sensu percipimus, quippiam erit, quod partes non habet.

Si corpora sunt elementa, si elementis nihil est prius, partes aūt toto priores sunt, & ignis & elementa cętera nullam sustinebunt diuisionem, ne partes primis elementis priores deprehendantur. Quare non solum res, quæ tantum intellectu percipiūtur, erunt indiuiduę, sicut Deus, & mens, verum etiam inter ea, quę sensu comprehenduntur, erunt eiusmodi aliqua, velut elementa. Sed obijceret aliquis, quid hoc ad orationem facit, quę ad finita, & non ad infinita diuidendo procedit? Dicendum igitur, ꝙ illi non modo ideam insecabilē posuerunt, sed etiam elementum, velut ignem, & cętera, vel potius ipsum triangulum, & ipsum quadratum: & hinc abeuntes, ostenderunt, non tantum non omne corpus esse diuiduum in infinitum, sed neq; simpliciter omne corpus diuidi posse. Nam elementa corpora cum sint, indiuidua remanent, ne priora primis inueniantur, partes inquam toto. Est autem syllō ostensiuus. Elementa, quamuis sint corpora, non diuidentur, ne principijs principia inueniantur priora, partes; videlicet toto: quare talia corpora nō diuiduntur. elemēta igi: nō diuidēt maior propositio conditionē ex disiunctione continet, Huiusmodi corpora vel diuiduntur, vel nō diuiduntur sed si diuidūtur, erunt quędam priora primis: qm̄ autem nequeunt per naturā diuidi, indiuidua sunt igitur, per tertium modum conditionalium syllogismorū, qui per ablationem vnius alterum astruit. F

Præterea per Zenonis argumentationem, necesse est aliquam extare magnitudinem, quę partibus careat, si modo fieri nequit, vt res aliqua per singula quæque tangenda decurens, finito in tempore tan-

A gat infinita. Nam oportet vt ad medium mobile prius veniat. At rei,
quæ partibus non vacat, medium subinde semper aliquod superest.
Si autem tangit infinita, finito in tempore, id quod super lineam fer-
tur, & mobile celerius æquali in tempore plus spatii transigit, cogita-
tionisque nostræ velocissimus est motus, cogitatio quoque finito in
tempore in singulis rerum motibus, tangit infinita. Quare si cogi-
tationem in omni rerum progressu singula tangere, nihil aliud est
quam numerare, continget finito in tempore cogitationem infinita
numerare. quòd si hoc fieri nequit, indiuidua sanè dabitur aliqua
linea.

Adhuc autem a Zenonis argumentatio negat magnitudines in infinitum di-
cidi posse, quandoquidem, sicut ille dicebat, fieri nequeat, vt in tempore finito
res, quæ moueatur, tangat infinita. Nam esto vt aliquis vna hora stadium con
ficiat. si stadium ergo diuidi potest in infinitum, tanget quispiam stadium absol
uens infinita stadii puncta finito in tempore, nẽpe vna hora. Et aliter, quia opor
tet ambulantem prius ad medium veniat, q̃ ad vltimum stadii, rei vero, quæ
B subinde semper partes habet, nunquã prorsus defutura sunt media, q̃ si tangat in
finita finito in tẽpore, res, quę super linea fertur, idq; quod celerius est ęquali in
tẽpore plus pertransit. (Nam velocius est quod in ęquali plus, & in minori, tũ
ęquale, tũ plus etiam peragit. sicut in physicis declaratum est). Celerior vero
sit cogitationis motus omni proiensa, & corporea latione, cogitatio quoq; sin
gulum quodq; infinitorum finito in tempore contanget, Quare si cogitationem-
tangere vnumquodq; est numerare, continget ipsum numerare infinita finito in
tempore. q̃ si hoc esse non potest, insecabilis linea fuerit.

Postremo & ex iis, quæ tradunt mathematicis imbuti disciplinis,
quiuis lineam aliquam insecabilem esse concedet. Nam si, vt dicunt,
ille commensurabiles sunt lineæ, quæ eadem mensura demetiri que-
unt: & quæcunque sunt commensurabiles, vt dimetiantur omnes, ni-
hil impedit, nimirum longitudo aliqua extabit, qua mensurabuntur
omnes, hanc necesse est indiuiduam esse. Nam si diuidua statuatur,
huius quoque mensuræ partes, mensuram aliam aliquam habebunt.
partes enim toti commensurabiles sunt ita, vt partis portio, quæ di-
midia fuerat, efficiatur dupla. quoniam vero hęc fieri nequit, indiui-
C sibilis esse mensura debet. Eodem modo & quæ semel ab ipsa mensu-
ra sunt mensuratę, sicut omnes ex mensura compositę lineæ, ex indi-
uiduis componuntur. Idem etiam continget in figuris planis, nam om
nes inter se sunt à constitutis lineis procreatæ, commensurabiles. qua-
re ipsarum quoque mensura indiuidua erit.

Insuper ex iis, quę mathematicis disciplinis Periti tradunt, erit aliqua linea
indiuidua, sicut aiunt. si modo ille commensurabiles lineę sunt, quę eadem men
sura dimetiuntur, siq; omnes, quę commensurabiles sunt, etiam mensurari que
unt. (extabit enim aliqua longitudo, qua dimetientur oẽs) hanc mensuram in
diuiduã esse necesse est. Nam, si diuidua supponatur, & huius partes aliquam
mensuram admittent, toti quippe cum metiuntur, & quia cum toto hęc cõmen
surabilia sunt habebunt & ipsa mensuram cum toto communem: nam cõmensu
rabilia sunt, quę eadem mensura metiuntur. Quare, quoniam mensurę partes cõ
mensurabiles sunt cum toto, dabitur alia mensura communis partibus mensu-
rę, & toti. Rursusq; eadem quæstio de illa mensura excitabitur: etsi ipsa quoq;
fuerit diuidua, hoc & in ea fiet, atque ita semper procedemus, Quod si alicubi

finis occurrat, indiuiduaque linea deprehenſa fuerit, nihil prohibet nos, & primam menſuram indiuiduam concedere. Quare omnes ex menſura coagmentatę lineę ex impartibilibus lineis erunt copulatę. Atque hoc inquiunt, & in planis figuris accidet, nedum in lineis, ex quibus figurę ſunt compoſitæ: nam omnes figurę, quę a conſtitutis lineis (ſunt autem conſtitutę lineę rhitas grammas grę̨ci vocant, ad quas alię rectę numero infinitę, & commenſurantur, & nõ commenſurantur, inter ſe vero vel longitudine, vel poteſtate tantum commenſurabiles) ſunt omnes, inquam, ab huiuſmodi conſtitutis lineis figurę ſibi inuicem cõmenſurabiles ſunt. Quare & hę communi quadam menſura quę ſuperfices ſit, menſurabuntur, quę pari modo, ſicut de lineis aiunt, erit & ipſa partibus carens menſura. Quocirca non ſolum neceſſe eſt eſſe lineam inſecabilem, quę commẽſurabiles lineas metiatur, ſed etiam figuram plãnam inſecabilem, quę figuras planas commenſurabiles dimetiatur Quod autem non omnia omnibus communi quadam menſura commetiri queat, oſtendit diſſectio lineę ex duobus nominibus compoſitę ſicut in .42. Decimi libri Elementorum Euclidis ſcriptum eſt, vbi aſſerit lineam ex duobus nominibus vno in puncto diuidi in nomina, quam ſane rem pro viribus in ſequentibus explicabimus.

Cæterum ſi quis menſuram diuidet, conſtitutam quandam & determinatam lineam, non erit amplius neq; conſtituta, neque irrationalis linea, neque aliarum vlla, de quibus modo dictum eſt, velut quam ἀποτομην vocant ex duobus nominibus compoſitam. Verum neq; ſecundum ſe aliquam definitam naturam habebunt, ſed collatę ſibi ipſis & conſtitutæ, & irrationales erunt omnes. E

Cęterum inquit, ſi quis menſuram diuidet, conſtitutam quandam & determinatam lineam, non erit amplius, neque conſtituta neque irrationalis linea, velut quam apotomin vocant ex duobus nominibus compoſitam. Verum neque ſecundum ſe quidem aliquam habebunt naturam, ſed ſibi ipſis collatę, conſtitutæ & irationales erunt. Primũ igitur quoad fieri poteſt explicandum eſt iſtud theorema, & tamendum quid ſit conſtituta linea, quidque irrationalis, quid commenſurabile, & quid incommenſurabile, quidque duo nomina Geometrę vocent, atque ita deinceps argumentationem exponemus. Commenſurabiles magnitudines appellant, quę eadem menſura dimetiri queunt. Et aliter etiam, quę talem proportionem inter ſe ſeruat, quam numerus habet ad numerum. Velut octo, & vigintiquatuor commenſurabiles ſunt quia communis ipſarum menſura ſunt quatuor. Magnitudines incommenſurabiles ſunt, quarum nulla communis menſura reperiri contingit. Ac in numeris quidem inueniri nequeunt vlli numeri, qui à latere commenſurabiles non ſint: nam ſi nullus alius numerus ipſos dimetiatur, vnitas ſaltem vtroſque per ſe ipſam menſurabit. vnde & illi, qui incommenſurabiles videbantur, ab vnitate communi omnium numerorum menſura menſurari queunt. In cotinua vero quantitate Pythagorici incommenſurabile primi deprehenderunt ex eius in infinitum diuiſione. Rectę vero lineę commenſurabiles ſunt, vel longitudine, & poteſtate: quipppe cum fieri nequeat, vt quę longitudine, non etiam poteſtate commenſurabiles ſint: vel poteſtate ſolum, non autem longitudine quoque. velut, vt exemplum ſubiiciam, ſit vna linea pedes ſex protenſa, ſit alia pedes quatuor extenta, commenſurabiles hę ſunt longitudine: menſurat enim ipſas, linea duorum pedum, poteſtate igitur iſtę cõmenſurabiles ſunt. Nam ſex quater, viginti quatuor implet & quater quatuor, ſexdecim. Atque ſexdecim, & vigintiquatuor commenſurabilia quoque inter ſe ſunt: quippe cum quaternario dimetiantur. Quę vero poteſtate tantum commenſurabilia ſunt non etiam longitudine commenſurabilia eſſe, diameter & latus vnius & eiuſdem quadrati manifeſtabit. Sit igitur ad quadratum numerũ, nomen puta, figura in plano deſignata: habeatque huiuſmodi figura quadrata diametrum, a quo quadratum aliud progrediẽs, duplum erit quadrati primi, qui ex latere conſurgebat.

F

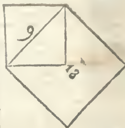

Figura ostēdens quadratum ex diametro quadrati procedens, illi duplum esse.

A Quare hæc duo quadrata sibi inuicem commensurabilia sunt quia quadratum a diametro nascens duplum est, si quadrato ex latere procreato conferatur: duplum autem & medium commensurabilia sunt. At vero lineę, quę constituunt quadrata, latus dico quadrati, & diameter, non sibi longitudine commensurabiles sunt. et si potestate commensurabiles inueniantur, cum possint ipsorum quadrata communi mensura mensurari. Si quis vero ponat latus & diametrum longitudine quoque commensurabiles, erunt imparia, idest nouem. ęqualia paribus, hoc est octo: nam sexdecim medium, sine controuersia, sunt octo. medium est etiam quadratum a latere consurgens quadrati prodeuntis ex diametro: est autem quadratum lateris vnitatum nouem: si ergo etiam dia-

B metri quadratum supponatur ortum fuisse ex latere commensurabili diametro, vt latus quidem sit trium vnitatum, diameter autem quatuor(sic enim & longitudine commensurabiler lineę forent: fiet quadratum diametri vnitatum sexdecim. Quare sexdecim ad octo dupla erunt ex communi omnium opinione, & ad nouem similiter dupla. Nam lateris quadratum nouem vnitatum fuerat, cui hoc ex diametro consurgens quadratum, geommetricis ostensionibus duplum demonstratur. erunt igitur ęqualia nouem & octo, paribus imparia, quod sane est impossibile: Itaque recta qualiscunque propositi, ad quam alię lineę comparatę aut commensurabiles inueniuntur vel longitudine & potestate, vel potestate tantum, aut incommensurabiles, talis inquā linea rithi idest constituta vocatur a Geometricis: perinde atque signum aliquod propositum & manifestum. nam manifesta, & determinata linea constituta nominatur sicut, diclmus in constitutis concentibus. Hoc igitur quatenus constitutum, constitutum, & vt nomen proprium Geometrę proferunt: constitu a igitur linea, hęc quę proposita est nominetur, & quę cum ea demetiri queunt, constitutę dicantur, siue potestate tantum, siue longitudine & potestate sibi commensurabiles sunt: quæ vero cum hac in mensura non conueniunt, irrationales inquit appellentur. Quadratum etiam, quod a proposita & constituta linea prodi, constitutum vocetur: itē quęcunq; quadrata demetiri cum eo poterunt. Quę vero cum ea

C mensura non communicabunt, irrationalia nominentur, inquit, Magnitudines igitur, vt sibi commensurabiles sint, aut incommensurabiles, natura facit: vt autem constitutę, vel irrationales dicantur, voluntas decernit, vt huic propositę lineę, hęc quidem sit, vt ita dicam constituta, tanq̄ commensurabilis, illa vero irrationalis, velut in commensurabilis, & rursus vt hęc ipsa constituta, alteri alicui collata fit irrationalis, & hæc, quę modo est constituta alteri comparata, constituta fortassis euadat. Inquit igitur Geometria linea ex duobus nominibus composita siue ex duabus constitutis, vno tantum in puncto secatur in nomina. He igitur constitutę lineę potestate sunt commensurabiles, quę vero potestate commensurabiles, cōmunem mensurā non habent, nisi longitudine quoq; commensurabiles fuerint. Quocirca non omnis linea cuiuis est commensurabilis: sed hęc quidem huic, & longitudine & potestate commensurabilis est: vt viginti pedum linea, triginta pedum lineę ipsarum enim communis mensura est quinque pedes extensa linea. hęc autem, huic forsitan si non longitudinę, at potestate saltē cōmensurari potest. velut cōtingit in lineis, quę ex duobus nominibus coagmentatę sunt, & in latere & diametro vnius & eiusdē quadrati, quę licet cōmensurabiles inter se longitudine non sunt, quadrata tñ gignunt, quę sese metiuntur: vnum enim alteri duplum est: quas sane lineas, constitutas etiam vocat vnam ad extensam aliam, Est etiam alia linea, quę alteri comparata neque longitudine, neq; potestate in mensura conuenit, quam irrationalē nominat

ad extensam aliam conferendo. Quoniam ergo, & linea ex duobus nominibus copulata, vno in puncto diuisionem admittit, si debeant segmenta esse lineę constitutę, & inter se potestate commensurabiles, nec vllo alio in puncto secari potest, vt segmenta constitutas lineas afficiant. Igitur huiusmodi linea ex indiuiduis composita est, & eius vna tantum erit diuisio, vt constituat duas lineas quę mensurę sint quadratorum ab ipsis procreatorum, & sibi ipsis commensurabilium, quorum mensure, sicut ostendimus, indiuisibiles sunt. si quis enim inquit, mensuram diuidat, constitutam quandam & determinatam lineam, non erit neque constituta illa, neque irrationalis per se ipsam neque enim aliquam per se ipsas naturam habebunt, sed & constitutę, & irrationales ad alias collatę dicuntur. Ex his igitur colligunt illi hoc pacto dicentes, quoniam linea componitur ex duobus nominibus, & vno tantum in puncto diuiditur: si quis velit segmenta lineas constitutas & sibi potestate commensurabiles esse, non autem vllo in alio diuidi potest: igitur ex indiuiduis linea partibus constitit. Est autem hęc argumentatio captiosa. non enim si linea non potest in portiones quasdam rationales, nisi semel vno in puncto diuidi, propterea partibus expers, & insecabilis prorsus est linea. D

An primo quidem non oportet id quod infinitas habet diuisiones non esse paruum, aut paucum. Nam locum, lineam, superficiem, & summatim omne continuum, paruum dicimus, & in quibus conuenit paucum etiam, nec ob id tamen infinitis diuisionibus ipsa carere affirmamus. E

Hęc Philosophus sibi tanquam ex aduerso cum opposuisset, respondere, & quoad fieri potest obiecta emendare, aggreditur. Ac primo aduersus primam illorum argumentationem instat dicens, An primo quidem non oportet id quod infinitas habet diuisiones non esse paruum, aut paucum, sicut ipsi dicunt. nam inquit & locum, & lineam, & superficiem, & denique omne continuum, paruum quidem dicimus, & in quibus conuenit, paucum etiam. velut, quando tanquam definitam quantitatem sumpserimus, id quod est continuū, sicut in tempore, quod continuum est dicimus & paucum tempus. vtputa mediam horam, dicimus & paucum tempus, duos dies, vel duas horas aut aliud aliquid eiusmodi, non tamen, inquit, a rei paruitate prohibeamur, quin cōtinuum in infinitum diuidamus idcirco quia facultas qua diuidi queat, huic inest, etiam si paruum existat.

Deinde si de lineis hisce indiuiduis, quæ sunt in composito ex lineis, paruum dicitur, atq; ipsis puncta insunt infinita, hatq; diuisio secundum puncta, & in quibusuis punctis æqualiter, poterit infinitas sectiones suscipere omnis lineæ, vt quę non sit insecabilis, & quædā ipsarum in parua secari, eruntq; infiniti puncti pauca. fieri vero potest, vt omnis nō indiuidua linea talibus soluatur diuisionibus, quibus coagmentata fuerit. F

Deinde vero si & compositæ lineę quatenus lineæ secundum puncta diuidentur: prędicatur autem de lineis insecabilibus paruum, nam hoc ipsi intendunt: tunc sane & infiniti puncti huic insunt potestate: istud enim & ipsi confitentur in quauis linea, & in ea ipsa, quam illi statuūt indiuisibilem, infinita potestate puncta inessent. Atqui, & ipsa diuisa esse per puncta posset, sustineret que etiam hęc infinitas diuisiones, sicut & non insecabilis linea faceret, omnem vero non indiuiduam lineam diuisam esse pro compositionis ratione possibile est.

Tertio si magnum ex paruis quibusdam componitur, aut magnum nihil erit, aut quod finitas habet diuisiones non erit magnum. Nam totum qualecunq; fuerit magni sectiones admittit. Est autem proba

A bile, & paruum, finitas, & magnũ, infinitas habere diuisiones, sicque illi etiam arbitrantur. Quare manifestum euadit, non hac ratione paruum, aut magnum quicquam dici, quia finitas, aut infinitas sectiones admittat.

Ad hęc magnum ex paruis quibusdam componitur, quę vero neque diuidi queunt, neque partes habent, parua sunt, vt ipsi dicunt, vel nihil erit magnum, vel quod finitas sectiones habet, sicut illi statuebant, non erit magnum. Nam quid magnum esse poterit, si in tot pauca finita diuidatur, pręsertim cum huiusmodi paucum partibus careat, & sectiones non admittat: totum enim diuisiones habet, quę magnis conueniunt: similiter etsi solum sit, modo totum aliquod sit. probabile est autem & paruum finitas, & magnum infinitas habere diuisiones, sicque illi arbitrantur. nam magnum, quatenus contingit ipsum diuidi, multa atque infinita parua erit. Quare quod ipsi dicunt, tanquam indiuiduum, paucum, diuidetur, & quando infinita, diuidetur, sed unumquodque segmentum illius secundum pauci naturam diuidetur, & si in finita. Rursus quoque & in illis idem fiet, & deinceps in alijs neque enim consistet paucum, quod semper diuisibilem habet naturam per hypothesim. atque ita rursus diuisio in infinitum procedet. Quare manifestum euadit, non hac ratione paruum, aut magnum quicquam dici, quia finitas paruum, infinitas magnum diuisiones habeat, sicut illi dicere
B videntur, qui illud carere partibus, & insecabile esse in illud reijciunt, quod neque paruum dicitur. siquidem paruum quoque sicut ostendimus, diuidere contingit. Nam paruo minus quantum libuerit erit. & si finitas pauci habebit diuisiones. Igitur quia minus, & minus pręcedente, demere licet, infinitę diuisiones erunt.

Quòd si quispiam propterea quod in numeris paucum definitas sectiones habet, in lineis quoq; putet finitas paruum habere, stolidum se prodit, eo quod numerus e rebus partium expertibus procreatur, & ab initio quodam constituto originem sumit. Hinc omnis numerus, modo infinitus non sit, finitas diuisiones habet: magnitudines autem tali ratione non consistunt.

Quod si quis propterea quod in numeris paucum definitas sectiones habet, in lineis quoque putet finitas paruum habere, stolidum se ostendit, siquidem numerus e rebus partium expertibus, videlicet ex vnitatibus procreatur: & est aliquid, quod numeris principium facit; quodque paucum determinat, tria quippe, nisi quis duo velit, aut vnitatem, non vt numeros, sed vt numeri principia dice-
C re, ac imparium quidem tria, parium autem duo. Hinc omnis numerus, modo infinitus non sit, finitas diuisiones habet, magnitudines autem tali ratione non consistunt: magnitudines enim infinitum, in decremento habent, sicut in Physicis dicebat: at numeri, in incremento. Quare in numeris paucum definitum est, multum autem in infinitum crescit. In continuis autem multum quidem definitum est. Nam quacunque in re sumere complementum possumus, nec aliquis cogitare poterit magnitudinem aliquam, quę cœlum excedat, & extra ipsum protendantur, paruum autem indefinitum est, cum magnitudo in infinitum decrescat, atque hæc Philosophus inquit ad primam argumentationem respondens.

Qui vero lineis indiuiduis ideam constituunt, minus credibilia fortasse decernunt, quã præsens affirmet opinio, quæ nunc in disceptationem venit. Nam linearum ideam faciendo, modo quodam ideas tollunt, quibus demonstrare, quod instat, moliuntur. Hac enim ratione destruuntur ideæ.

Secunda autem argumentatio fuit ab ideis sumpta. nam, qui eas magnitudines posuerunt, indiuiduas ipsas faciebant, ne hisce principijs, atque primis, idea

rum partes priores essent. Inquit igitur. Qui vero lineis indiuiduis ideam constituunt, minus credibilia fortasse decernunt, quam pręsens affirmet opinio. Nā linearum ideam faciendo, modo quodam ideas tollunt, quibus demonstrare, quod instat, moliuntur. Hac enim ratione ideę destruuntur. Minus credibilia dicit, quę minus sunt probabilia. probabilius est enim affirmare magnitudines indiuiduas, quam ideas esse. Velle igitur minus credibili assumptio, magis probabile pronunciatum affirmare, absurdum est prorsus. Quare cum per ea, quę aliquantulum probabilia sunt, id, quod valde est improbabile, destrui soleat, de medio potius tollentur ideę ob ista, quoniam cum & ideę sint magnitudines, sunt autem magnitudines in infinitum diuiduę, vel penitus diuiduę secabuntur ideę quoq; si prorsus sint, atque siue diuidantur, siue diuidi queant, neq; immobiles, neq; impatibiles erunt, velut ii, qui ideas statuunt, voluerunt. D

Rursus quoque stultum est arbitrari elementa corporea partibus carere nam etsi quidam sic affirmant, tamen quantum ad præsentem quæstionem attinet, principium petunt. Et quanto magis, quod probandum est assumere videntur, tanto plus diuiduam esse longitudine lineam, latitudinem superficiem, altitudine corpus apparet.

Tertię Philosophus rationi occurrit, quę probat, q cum elementa sint magnitudines, & omnis magnitudo diuisibilis, continget, & elementa diuisa esse, atque ita subinde principiorum principia erunt partes videlicet elementorum totius elementi: sic inquam Philosophus occurrit. Rursus quoq; stultum est arbitrari elementa corporea partibus carere. nam etsi quidem sic affirment, tamē quantum ad pręsentem quęstionem attinet, principium petunt, & quanto magis, quod probandum est assumere videntur, tanto plus diuiduam esse longitudine lineam, latitudine superficiem, altitudine corpus apparet. Quomodo autem principium petunt: an quia cum in disceptatione positum sit hoc, vtrum diuiduum corpus sit, an in infinitum diuiduum, ipsi tanquam concessum hoc assumpserunt in elementis, dicentes ecce elementa sunt corpora, nec diuidua suapte natura sunt: quare, si hęc indiuisibilia sunt. & alia quędam indiuidua esse credendum. Cum itaq; isti hoc pacto sumant quod probandum fuerat, nihil aliud hinc lucrantur, quam quod plura congerunt, corpora quędam dicentes insecabilia, quorum diuisibilitatem potius demonstrare queunt: atq; illis dissolutis. reliquorum quoq; insecabilitatem dissoluere. Quod autem facile dissolui queat in elementis insecabilitas, sensus attestatur. nam aqua & terra, quęcunq; nobis occurrit, in partes dissoluitur. Quamobrem dimittere sensum. & rationi soli inseruire absurdum, & stolidum est. quoniam hac de causa non pauci deuiarunt a veritate, & ab iis, quę conueniunt velut & Parmenides, qui dicit ens vnum esse, & Zeno, qui motum non esse contendit, & alii plures. E F

Zenonis autem ratio sibi ipsa non consonat, cum non sic vno modo velit finito in tempore rem motam tangere infinita. At qui tempus & linea simili modo finita, & infinita dicuntur, ac totidem vtraque diuisiones suscipiunt. Neque numerare est singulas infiniti particulas animi cogitatione tangere etiam si quis ita nos cogitatione singula infiniti puncta tangere concedat: quod quidem fortasse fieri non potest. Non enim in rebus continuis, & substratis cogitationis motus consistit, sicut earum, que feruntur rerum. Sed, si quis animi cogitationem sic etiam moueri consentiat, non erit is motus numerus. nam numerare non nisi interposita quiete absoluitur. Verum absurdum est fortasse quempiam præ ignauia succumbere, propterea, quod non audeat oblatas argumentationes dissoluere, atque sic

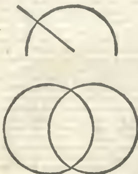
A imbecillitatem suam fouendo, grauioribus insuper fallaciis se decipere.

Quartum argumẽtum ab illis adductum probans magnitudines in infinitum nõ diuidi, fuit ratio Zenonis, quam ille propter aduersus motum opponebat dicens, si stadium in infinitum secatur: si definito aliquo tempore, per ipsum quispiam mouetur, tanget infinita finito in tempore. Et rursus, si celerius equali in tempore plus spatij peragit, quam tardius faciat, cogitationis autem motus celerrimus, & cogitatio dinumerare poterit infinita in aliquo finito tempore. Zeno itaque rem de potentia ad actum transferens hec absurda collegit. Hic autem Philosophus sicut, etiam in alijs faciebat, occurrit ad hec respondens & sophisma talem rationem esse demonstrat, neque enim, inquit, in finito tempore, infinitas stadii partes tanget id quod fertur: sed in infinito etiam ipso. Nam simili modo tempus, & longitudo finita, & infinita dicuntur. ac sicuti tempus finitum est extremis, ita longitudo finita est extremis. Et demum sicut tempus infinitum est diuisione, sic & longitudo infinita est diuisione. Zeno igitur captiosum syllogismum compones, aliter in tempore, aliter in stadio finitum capit: tempus enim a ma[illegible]e ad vesperam, quod est diuisione infinitum quemadmodum, & longit[illegible]do est diuisione infinita, finitum extremis accipit, nec tamen ita finitum accipit stadium, extremis videlicet, sed prorsus diuisione. Neque rursus Philosophus, inquit singulas infiniti particulas animi cogitatione tangere, est nume
B rare, etiam si quis ita nos cogitatione singula infiniti puncta tangere concedat: quod quidem fortasse fieri non potest. nam quo pacto tanget actu singula infinitarum rerum puncta tam breui tempore? non enim, inquit, in rebus continuis, & substratis cogitationis motus consistit, sicut earum que feruntur rerum: sed si quis animi cogitationem, sic etiam moueri concedat, non erit is motus numerus. nam numerare interposita quiete perficitur. Verum absurdum est fortasse, eos qui nequeunt soluere obiectiones pre ignauia succumbere, atque sic imbecillitatem suam fouendo, grauioribus insuper falacijs seipsos decipere.

Quòd vero de commensurabilibus lineis postremo dicunt, omnes vna quadam et eadem mensura oportere mensurari, falsum est admódum, & nequaquam Mathematicorum suppositionibus concordat. Non enim ita supponunt Geometre, neque vtile ipsis istud foret: immo potius aduersaretur, lineas omnes commensurabiles esse, & omnium commensurabilium linearum communem mensuram existimare. Quamobrem ridiculum est, eos, qui dicunt se demonstrare ex Geometrarum decretis, & ex quibus Mathematici docent, in
C contentiósam pariter atque fallacem diuertere argumentationem, presertim tam inualidam. nam multis modis imbecillis est eiusmodi ratio, & quouis modo licet euitare, ne aut inusitata dicere, aut ar gui videamur.

Supponunt enim Mathematici, communem mensuram magnitudinem commensurabilium, sed ipsam non indiuisibilem supponunt, sed quae posit & ipsa alicui commensurabilis esse alia quadam communi mensura. Nouem quippe communis mensura sunt trigintasex, & octuaginta vnius. illis quidem si quater plicẽtur, his autem, si nonies, & preterea quadraginta quinque, si quinquies assumatur. Verum & ipsum nouem commensurabilis est cum viginti vno: ternarium enim communis est vtriusque mensura, illius quidem, si ter replicetur, huius autem si septies repetantur. Atque omnis linea, que mensura cum alia non conuenit cum hac & ista conueniunt, quia cum his communem mensurã habet, cum illa vero non habet. Quare non omnes lineae vna quadam & eadem mensura dimetiuntur, sed alio quidem istae, vt hoc modo commensurabiles, alio autem hec, vt illo modo.

Præterea abſonum foret, ſi quis a Zenonis oratione vltra quam D
par ſit perſuaderetur, lineas indiuiduas concedere, quia ipſi reſpondere neſciat, ob rectæ vero lineæ motum in ſemicirculũ diuiduas non credere, quam neceſſe eſt in rectum ita diuidere, vt infinitę circunferentiæ, & interualla totidem interueniant. Rurſus quoque facile perſuaderi poteſt ex motu circulorum æqualium.

Figurę oſtẽdẽtes lineas tum ex motu rectę lineę in ſemicirculum, tũ ex motu duorum circulorum ęqualiũ eẽ diuiduas.

Nam quiſquis horum moueatur, oportet per maius ſemicirculum moueri, & quæcunque alia huiuſmodi conſtituta ſunt de lineis, fieri nõ poſſe, vt talis vllus motus peragatur, quin prius omnibus & ſingulis interiectis occurrat. atque hæc Mathematicorum ſcita multo magis ab omnibus cõceſſa ſunt, quam illorum dicta. E
Quamuis autem ex confutatis nuper rationibus appareat, vt neque neceſſarium, neque probabile ſit lineas vllas indiuiduas extare, tamen ex iis etiam, quæ deinceps ſubiungã, multo magis per ſpicuum euadet, & primo quidem per ea, quæ Mathematici demonſtrat, atque addiſcenda proponunt, quę mutare non decet, niſi probabiliores rationes habeamus. Nam neque lineæ, neque rectę lineæ, definitio cum inſecabili linea conſentit, vt quæ nec inter duo puncta extenſa ſit, nec medium vllum habeat. manifeſtum eſt igitur ex antedictis rationibus, quòd neque neceſſarium, neque probabile ſit lineas inſecabiles eſſe. ex his aũt, quæ ſubiiciuntur, manifeſtum adhuc magis fieri porit. ac primo quidem per ea, quę in mathematicis demonſtrata ſuppoſitaq; ſunt, quæ iuſtum non eſt aliter quã certioribus rationibus amouere. Nam F
ſi quam inſecabilem lineam vocant eſt et linea, & recta linea, nimirum ipſi & lineæ & rectæ definitio conueniet: ſed neque lineæ, neque rectæ definitio ipſi conuenit, cum neque aliquorum media queat eſſe, neque medium omnino vllum habeat.

Nam indiuidua linea quomodo longitudo erit, & ſine latitudine: quoniam inſecabilis cum ſit, intra latitudinem conſiſtere non põt, vt enim punctus duarum linearum medius eſt potentia, cum adhuc indiuiſæ ſunt, quando vero actu diuiſę fuerint, tunc punctus ambabus partibus actu diuiſio eſt. ſic & linea media eſt duarum ſuperficierum potentia, ſuperficie indiuiſa, & vna remanente: quando vero actu diuiſa fuerit, & duę ſuperficies euaſerit, linea actu diuiſio, eſt: inſecabilis autem illa exiſtens, & ob hoc inſeparabilis, quo pacto medium conſyderabitur ſuperficierum perlatum diuiſibilium. neceſſe eſt igitur cum ſuperficiebus in geminas partes diuiſis ſimul diuidi, & indiuiduam lineã, quę ambas partes diuidit, & media inter duas ſuperficies iacet: neque igitur in medio aliquorum eſt, vt lineę naturam oſtendat, neq; medium habet inſeca

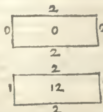
A bilis cum sit, ac quo tandem pacto ipsi competet rectę definitio. recta namq; dicitur, cuius medium non obstat finibus.

Deinde omnes lineæ commensurabiles erunt. Nam omnes ab indiuiduis lineis dimetientur, quęque longitudine, quæque potentia sunt commensurabiles: indiuiduę aūt lineæ sibi ipsis commensurabiles sunt longitudine, cum inter se sint æquales. quare potentia quoque. Quod si hoc est, diuiduum erit quadratum.

Deinde omnes lineę cōmensurabiles erunt. nā quę distinctio adhiberi poterit, vt hanc quidem mensuret, illam autem non mensuret communis illa, atque insecabilis mensura, illa inquā indiuidua linea: nam cum insecabilis sit, & partibus careat omnibus quadrabit, & omnes ab indiuiduis mensurabuntur, & quę longitudine commensurabiles sunt, & quę potentia. insecabiles autem cum sint, & ipsę commensurabiles sibi ipsis erunt lōgitudine ęquales enim sunt. Quare, & potentia commensurabiles erunt: nā quę longitudine commensurabilia sunt, potestate quoque sunt commensurabilia: non tamen e contrario sicut dicebamus.

B Tertio cum linea breuior grādiori copulata latitudinem faciat, si sumantur æquales portiones ab indiuidua, & a pedali linea, bipedalique coniungantur, minoremque latitudinem indiuidua faciat quam reliqua, minor erit latitudo, quę ab indiuidua prouenit.

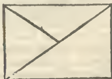

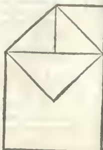

Quarto, si ex tribus datis rectis triangulus componitur, ex tribus quoque lineis indiuiduis componi poterit: in omni autem æquilatero perpendicularis in mediam basim incidit. Quare & medium indiuiduæ diuidet.

Preterea si ex tribus datis rectis triāgulus componatur, atque ex insecabili C bus constituatur in omni triangulo ęquilatero perpendicularis linea in mediam basim descendit, (est aūt ęquilaterus prorsus, & qui ab indiuiduis lineis constituitur) ęquales enim sibi sunt indiuiduę lineę. Quare in subiectam lineam, quę insecabilis defenditur, perpendiculum veniet: eritque medium indiuiduę lineę, quod esse non potest: medium enim indiuidua linea non habebit.

Quinto si quadratum ex quatuor insecabilibus lineis consistat, diametro protracta, & perpendiculari ducta, quadrati costa potentia perpendicularem diametrumque dimidium equat. Quare non erit minima, neque duplum erit spatium a diametro consurgens illius, quod ab indiuiduo procreatur. nam æquali ablato reliquum erit minus indiuiduo: nam si æqualis, diameter quadruplū describeret, hæc, atque huiusmodi complura colligere quispiam pos-

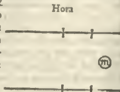
set, eo quòd omnibus, vt ita dixerim aduersantur, quæ a Mathematicis traduntur quorum nõnulla denuo subnectam. Eorum quę partibus carent, vnus esse contactus potest at linea duos habet. nam tota, totam, & extremis vtrinq; finibus tangit. Deinde hoc pacto vna linea alteri copulata non efficeret ex vtrisque coniunctum maius, idcirco quia partibus carentia sibi ipsis adiuncta maius non faciunt. D

Preterea linea apposita lineę non faciet maius id, quod ex ambabus conficitur totum. nam quod partibus caret alteri copulatum, non auget id, quod prius fuerat.

Posteanihil continuum e duobus efficitur, quæ partes non habeant, propterea quod omne continuum plures partes continet: omnis autem linea, præter indiuiduam, est continua: quam obrem linea non erit, quæ indiuidua fuerit. B

Insuper ex duabus non habentibus partes cõtinuum nihil gignitur, quia plures partes continuum omne complectitur: omnis autem linea preter insecabilem continua non fore: quare non est indiuidua.

Amplius si quæuis linea, præter insectilem, in partes diuidi potest, tum equales, tum inæquales: scindatur linea in tria frusta, quæ non ex tribus insecabilibus, & vniuersaliter imparibus constet, diuidua fiet insecabilis linea. Similiter autem si in duo diuidatur linea nea, quæ ex imparibus consistit. Quòd si bifariam quidem non omnis linea finditur, sed quę solum ex partibus coagmentata fuerit, si iam in duas partes diuisam in quæcunque diuidi potest diuideretur, sic quoque insectilis linea diuidetur, quando ex paribus compo sita per inæqualia scindetur. Rursus si mobile per totum spatium vna hora mouetur, horæ dimidio per medietatem spatii mouebitur, & in minori tempore per minus spatium, quam sit medietas: ergo si quidem ex imparibus indiuiduis spatium illud componitur, redibit insectilĩũ in medietates diuisio. siquidem media hora, medium spatium, mobile pertransit. similiter enim tempus, & linea secabitur. Quare si nulla ex compositis lineis diuidetur in æqualia, & inęqualia, neque sicuti tempus scindetur, non erunt indiuiduæ lineæ. Est autem eiusdem rationis sicut dictum est ex indiuiduis omnia, vel affirmare, vel negare. Ad hec, omnis linea, modo non sit infinita, duos fines habet, siquidem linea hisce terminatur: at indiuidua linea non est infinita, fines igitur habebit quare diuidua erit, finis enim aliud est, & non illud cuius est finis F

A aut extabit aliqua linea præter istas, quæ neq; finita neq; sit infinita.
Præterea, omnis linea vel est infinita, vel fines habet: igitur insecabi-
lis linea non est infinita: fines ergo habebit atq; diuidua erit. nam fi-
nis aliud est ab eo cuius est finis, vel erit aliqua linea, quæ neque fi-
nibus careat, neque fines habeat. Insuper non erit in quauis linea
punctus: non enim in indiuidua. nam si vnius punctus insit, ipsa pri
mum linea sola erit, & inde punctus, sin plures inerunt, diuidua fiet.
ergo si punctus indiuiduę lineæ nullus inest, neq; prorsus inerit li-
neę, cum reliquę ex indiuiduis, sicuti dicunt, conflauerint.

Insuper non erit in quauis linea punctus, in indiuidua enim non erit: ac si
indiuiduę non inest punctus, neque prorsus in linea erit: nam ex indiuiduis, vt il
li volunt, constant.

Postea, vel nihil inter duo puncta, vel linea, erit: quod si linea, cum
in omnibus lineis puncta insint, non erit insecabilis vlla linea.

Postea vel nihil erit inter duo puncta, vel linea: quod si linea, cum in omni-
bus lineis plura puncta insint, non erit insecabilis linea: nam indiuisibile esse so
B lius est puncti.

Amplius non esset cuiusuis lineæ quadratum: habebit.n. longitu-
dinem, & latitudinem, atq; idcirco diuisibile erit, cum illa quidem
aliquid, hæc autem aliquid aliud. quòd si quadratum diuiduum est,
& linea vnde procreatur diuidua erit.

Amplius non cuiuscunque lineę quadratum esset. nam omne quadratum ha-
bet longitudinem, & latitudinem: quare diuiduum est, quo igitur pacto diuiduū
ex indiuiduo conficitur. quod si quadratum est diuiduum, igitur linea quoque erit
diuidua.

Præterea finis lineæ punctus est, & non linea. finis enim extre-
mum est, extremum vero indiuiduum: igitur, si punctus est finis,
indiuiduæ lineæ pars erit punctus: atquę ita vna linea maior erit al
tera puncto: sin indiuiduæ lineæ punctus inest, quia finis idem sit
continuatarum linearum, dabitur finis rei carentis partibus, & de-
mum quid a linea punctus distabit, cum proprium nihil habitura sit
C indiuidua linea a puncto, preter nomen.

Prętereа finis lineę punctus est, punctus autem indiuiduus, vtpote finis: li
nea vero, vtpote finibus comprehensa, non est indiuidua, punctus igitur non li-
nea finis est lineæ. Vel erit vna linea puncto maior alia linea, si linea fuerit fi
nis, & indiuisibilis: omnis enim linea, quę lineam aliam excedit, linea exce-
dit, si vero punctus insit lineæ quę supposita est insecabilis, & finis esse, quia
idem est finis continuarum linearum, non carebit finis partibus, sed rei, quę par
tes non habet, finis erit. & ab ea diuersus, quoniam finis diuersus est a re fini-
ta, demum vero non differet punctus a linea: neque enim proprium quicquam
habebit indiuidua linea a puncto pręter nomen,

Adhuc etiam, vt linea, sic & superficies, & copus erit impartibile.
vno quippe indiuiduo existente, cætera quoque consequentur, idcir-
co quia vnum ad aliud diuiditur. at corpus indiuiduum non est cum
in se latitudinem, & altitudinem contineat. Quare nec linea potest
esse indiuidua. corpus siquidem in superficies, superficies in lineas
soluitur.

Adhuc autem, & superficies, & corpus similiter erunt indiuisibilia. nam vno existente insecabili, cętera quoq; consequuntur, quia vnum ad aliud secatur, veluti corpus ad superficiem, superficies ad lineam scinditur. Atqui corpus insecabile non erit, cum in ipso sit altitudo, & altitudo, neque igitur linea poterit esse insecabilis. D

Quoniam vero rationes, quibus isti nituntur sententiam suam persuadere debiles sunt, & falsæ: aduersæ autem opinionis omnes plurimum valent ad fidem faciendam: vnicuique liquere iam arbitror, quemadmodum nulla queat esse linea, quæ diuidi non possit. Ex his autem quę subiiciuntur manifestum euadit nec punctis quidem componi lineam posse, quam insecabilem affirmant: ad quod probandum illamet pene quadrabunt argumenta, aut plurima saltem. Oportet enim punctum diuidi, quando linea, vel ex imparibus in ęqualia secatur, vel ex paribus in non æqualia scinditur. Item lineę partem non esse lineam, nec superficiei superficiem, & rursus lineam puncto maiorem esse linea: ex quibus enim vnũquodque componitur, his etiam quoduis aliud excedit. Atqui istud vnum est eorum, B quæ nullo modo fieri queunt, & per ea, quæ Mathematici docent, aperte falsum. Insuper quoque continget punctum esse illud, quod in tempore fertur, modo maior in longiori, æqualis in æquali tempore, motus fiat, excessusque temporis tempus sit. sed fortasse tempus quoque rem quandam esse ex instantibus compositam, suntque vtraque tempus & linea, ex suis quæque indiuisibilibus composita, dicet aliquis. At si nunc, est principium temporis, & finis, itemque lineæ punctus: neque sibi coniuncta sunt principium & finis, sed in medio semper aliquid habent: nequæ nunc, neque puncta sibi continua esse poterunt.

Insuper si linea caret partibus, & tempus carebit partibus: indiuidua vero sunt in tempore, quę nunc & instantia nominantur: quare tempus quoq; quiddam erit ex instantibus compositum, eiusdemq; rationis ambo dicentur. Atqui nec instantia sibi ipsis continua sunt, tangerent enim se: at nõ se tangunt, nec igitur puncta sibi continua sunt. F

Amplius si linea magnitudinem aliquam habet, punctorum aũt iunctura magnitudinem nullam efficit, idcirco quia maiorem locum non occupant. Nam & quando linea, lineæ superimponitur eique coniungitur, nulla prouenit inde maior latitudo, sunt autem in linea puncti, qui nec ipsi maiorem locum occupare queunt, proculdubio sequetur, Vt non possint longitudinem coniuncti facere.

Quare neq; compositio rerum indiuisibiliũ faciet aliquam magnitudinem, quia maiorem locum non occupant: quando enim lineæ adiunctum fuerit indiuisibile quippiam, & adaptatum, non euadit maior latitudo, quotquot adiuncta fuerint indiuisibilia, quare fiet idem & in punctis, nec maiorem comprehendent locum, etiam si complura puncta fuerint adiecta, quãdo quidem nec puncti vllius per se locus aliquo erit. Quocirca non fiet ex indiuisibilibus magnitudo continua, & ideo neq; linea e pũctis, neq; tempus ex instantibus componetur.

Præterea si res omnis, rem quamlibet aliam tangit, vel tota totam, vel pars partẽ, vel tota partẽ tangit, tanget & punctus vnus indiui-

A duus punctum alium indiuiduum, totus totũ. At necesse est cũ totus
tangit totum, cum ipso vnum fieri.nam si quid remanet, quod alteri
non coniungatur, non tetigit totus totum, sin nihil remanet, & simul
sunt hæc duo indiuidua puncta, eundem implebit locum id quod
plura nunc est, & prius vnum fuit. Duobus.n in vnũ coeuntibus, quę
nullam ex se habeant extensionem, idem locus sufficit. Atqui parti-
bus carentia extensionẽ nõ habẽt, quocirca nec ex indiuiduis vlla cõ
paginabitur magnitudo: igitur neque e punctis linea, neque ex instan
tibus tempus componetur. Insuper si qua ex punctis componitur li-
nea, pũctus tanget punctũ, igitur si ex K signo protrata fuerit a b &
g d tangent se primum, & punctus, qui est in a k & punctus qui est
in k d. Quare, & diuersa parte tanget:nam res, quæ partibus caret,
tangit rem partibus carentem, tota totam. Ergo eundem locum pos-
sidebunt, quem k punctus obtinet, & sese puncti coniungent in eodẽ
loco, quòd si in eodem iuncti fuerint loco, se etiam tangent: quę enim
B in eodem sunt loco primo se tangant oportet.

Insuper si qua linea componitur e punctis, tanget punctus punctum: At pun-
ctus partes non habet, & ideo non tanget: omne enim quod tangit, vel toto totũ,
vel parte partem, vel toto partem tangendo tangit. at punctus partem non ha-
bet, totum autem si tangit, vnum fit oportet.

Deinde hoc pacto recta rectam duobus punctis tanget: punctus
enim in a k, & punctus in k g alterum etiam tangit pũctum, qua
re linea ex g d pluribus tangit punctis. Eadem ratio fuerit, etiam
si non seinuicem, sed quouis alio modo linea lineam tetigerit. Quin e-
tiam orbis circunferentia rectam lineam pluribus tanget punctis: pũ
ctus enim contactus quiq; est in circulo, quiq; in recta consistit sese
mutuo tangunt, quod si hoc fieri non põt, neq; punctus punctum
tangere valet, quod si se tangere nequeunt, neq; linea punctis consta
re potest. nam neq; punctum tangere necessarium est. Postea quonã
pacto recta vlla est linea, & circularis, quando nihil differat conta-
C ctus punctorum in recta, & circulari? Nam res, quę partibus careat,
rem, quæ partes non habeat, tota totam contangit neq; prorsus eo
modo est tangere, si sunt ergo lineæ quidem differentes, contactus
autem indifferentes non fiet ex punctorum contactu linea circula-
ris, & recta: quare neq; e punctis constabit.

Postea quonam modo recta, circularisq; erit vlla linea, cũ nullã differentiã
habitura sit coniunctio, neq; punctorũ, neq; rerũ partibus carentiũ in recta &
circulari: nam quod partibus caret, si tangat aliquid, quod partes nõ habeat, to-
tus totum tanget. immo potius nequeunt ea, quę partes non habent se mutuo tã
gere, ꝙ si lineę differunt, punctorumq; coniunctio non differt, non constabunt
lineę e copulatione, vt vna sit recta, circularis altera: quare ne e punctis quidẽ
lineę constabunt.

Insuper necesse est puncta vel sese mutuo tangat, vel non se inuicẽ
tangant. si igitur id quod deinceps est tangat oportet, eadem redibit
ratio sin contingit quod deinceps est non tangere, non erit linea con
tinuum: nihil.n. aliud continuũ dicimus, quã quod est ex se tangenti-

bus compositum. Quare oportebit, & hoc modo vel puncta sese mutuo tangere, vel lineam continuam esse. Amplius si absurdum est puncto, punctum superimponere quo fiat linea, & lineæ lineam adiungere, quo fiat superficies, impossibilia sunt, quæ ab eis dicta fuerunt: siue enim deinceps puncta, diuidetur linea per neutrum ipsorum, sed per id quod intercedit, siue se tangunt, linea erit vnius puncti spatiũ. hoc autem esse non potest. Postremo omnia diuiderentur, & resoluerentur in puncta, corporisque pars punctus esset, siquidem corpus è superficiebus, superficies è lineis consistat, si vero illa, ex quibus primis inexistentibus singula constant, elementa sunt puncti corporum elemẽta esse poterunt. Quare vniuoce corporum, & linearum elementa puncti erunt non specie diuersa. D

Postremo cuncta diuiderentur, & soluerentur in puncta si e punctis, & rebus indiuiduis componerentur: foretq; punctus pars corporis, modo corpus, e superficiebus, superficies e lineis, lineę constituantur e punctis. Quod si illa sunt elementa ex quibus primis inexistentibus queque fiunt, puncta forent elementa corporum. E

Apparet itaq; ex dictis non esse lineam è punctis, neque ab ea punctum auferri posse. nam si contingit & punctum auferri, contingit & apponi: quoniam autem apposito, illud cui addiunctum est, maius euadit, quam prius fuerat, si tale sit appositum, quale quod suscipit, erat. Quare est ambobus unum totum facere licebit, & erit una linea maior alia puncto: id quod fieri nequaquam potest. Verum per se quidem non potest a linea punctus auelli, per accidens autem potest, eo quod ablatum lineam sequatur. cum enim totum aufertur, totius & principium, & finis auferatur oportet. at lineæ principium, & finis punctus erat, licet itaque partem de linea demere: quare, & punctum auferre, sed ea per accidens censebitur ablatio. Si vero finis tangit illud cuius est finis, vel ipsum, vel aliquam eius partem, & punctus quatenus finis lineam tangit: sequetur, vt hæc quidem linea puncto maior alia sit. hæc autem ex punctis nihil in medio comprehendentibus. F
Eadem ratio est & in diuisione. nam si diuisio per punctum est, & diuisio tangit aliquid tam in solido, quam in superficiebus, & superficies e lineis conficitur. Non est autem verum dicere per punctum fieri diuisionem, neque paruissimam aliquam lineam in minimum, quod in sit, diuidi. minimum quippe minus est etiam eorum, quorum minimum dicitur. at lineæ nihil aliud quam punctus inest, & linea, atque lineę: linea vero puncto maior non est. nam neque superficies est linea maior: quare punctus non erit in linea minimum. Si vero lineæ cõiunctus est punctus, & minimum est quod a tribus faciebus, hoc est a tribus partibus deficit, non erit punctus eorum quæ lineæ insunt minimum. nam & alia quædam insunt longitudini præter puncta, & lineam. Non enim è punctis longitudo consistit. Si vero id, quod est in loco punctus est, longitudo quippe superficies, & solidum, quædam ex his compositæ res sunt; illa siquidem ex quibus constat linea, sunt

A in loco. etenim & linea eſt in loco, ac neq; corpus, neque ſuperficies, neque ex his quippiam in linea ſunt, non erit aliquid penitus in longitudines præter puncta & lineas. Amplius ſi res, quæ maior dicitur eſſe, in loco eſt, vel longitudo, vel ſuperficies, vel corpus: eſt autem punctus in loco, nihilque longitudini prædictarum rerum inſit præter puncta, & lineas. ſic quoque non erit punctus rerum inexiſtentium minimum. Præterea, ſi vas aliquod, eorum quæ in domo ſunt, minimum appellatur, non domui comparatum, ſed per ſcipſum conſiderratum, iiſq; & in aliis loquendi modus ſeruari ſolet, nihil eorum, quę quę ſunt in linea minimum erit ad lineam comparatum, quare puncto non conueniet minimi appellatio. Quoniam vero quod non eſt in domo, minimum eſſe non poteſt eorum, quæ in domo ſunt, ita & in cæteris eſt iudicandum, contingit autem lineam ipſam per ſe ipſam eſſe, non erit de puncto verum dicere, quod minimum ſit eorum, quę in linea ſunt.

B Apparet igitur ex antedictis, e punctis lineam non conſtare, neque inſecabilem & partibus expertem eſſe lineam, ſed diuiſibilem eſſe omnem lineam, atq; in infinitum diuiduam. eſt autem punctum vtpote finis minimum quiddam, linea vero minima non eſt, ſed pręcedente minor ſemper, ſemperq; diuidua, quemadmodum igitur minimum aliquid eorum quę ſunt in domo, & nihil ad ipſam comparatum, non dicitur eſſe aliquid, quod ad domum pertineat, eodemq; & in aliis pacto. quid enim, ad pilam, vt ita dixerim, nigredo confert? vel ad ſtatuam facit, ſitam eſſe in dextra vrbis parte, ſic neque in linea minimū, quod finis eſt, & punctus ad lineam collatum aliquid erit. Quare non conueniet quidem lineę minimum eſſe, punctus autem in ea, vtpote finis, erit etiam minimū, quod nihil erit ad lineam comparatum, non erit itaq; linea inſecabilis.

Poſtremo non eſt etiam punctus articulus indiuiduus, nam articuli ſemper duorum termini ſunt, punctus autem, & vnius lineę terminus eſt. Inſuper punctus, finis. articulus, diuiſio potius eſt. Adhuc ſi lineam ſtatuamus articulos, ſuperficiem quoque articulos concedamus oportet, idcirco, quia proportionem inter ſe ſeruant. Præterea articulus quodammodo differentia eſt. quamobrem Empedochles in ſuis

C carminibus inquit.

Articuli ſemper conſtat iunctura duobus.

Punctus autem etiam inter immobilia collocatur: Poſtea vero nullus habet infinitos articulos in corpore, vel in manu at puncta habet. Et denique lapidis articulus eſt nulli, neque ſaxum articulos vllos habet: puncta vero habet.

Libri de Lineis Inſecabilibus finis.

S O L V T I O N E S

CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS ET AVERROIS, MARCI ANTONII ZIMARAE, ET QVORVNDAM ALIORVM

Præclarißimorũ Philosophorũ.

Vtrum hoc nomẽ homo Aequiuoce dicatur d homine docto, & in docto, sicut de viuo & mortuo.

Ver. in prologo phy. loquendo de vtilitate scientiæ naturalis dicit, & in hac scientia manifestum est, ꝙ prędicatio nominis hominis perfecti a scientia speculatiua, & non perfecti, siue non habentis aptitudinem, ꝙ perfici possit, est ęquiuoca, sicut nomen hominis prędicatur de homine viuo, & de homine mortuo, siue prędicatio hominis de rationali, & lapideo. Ex quibus habetur, ꝙ hoc nomen homo ęquiuoce dicitur, & consequentur ratio ipsius nõ vniuoce dicitur. Oppositum huius habetur ab Arist. 3. metha. 15. vbi dicit, in indiuiduis vero non est hoc prius & illud posterius, & clarũ est, ꝙ indiuidua alicuius speciei non æquiuoce sunt sub illa. Ad hoc respondẽt multi, & dicunt, ꝙ homo doctus, & indoctus vno modo possunt considerari, quo ad actũ primũ, & hoc modo homo de eis vniuoce dicitur, quia in his, quę sunt vnius speciei, non est hoc prius, & illud posterius, vt bene dicit textus adductus. Alio modo considerari possunt, quo ad operationem; & isto modo homines docti, & ignari non sunt vniuoce homines. Vnde. 7. metha, 39. manus operans, & lapidea æquiuoce sunt manus. Et isto modo isti difficultatem effugiunt. Sed ista expositio se ipsam destruit. quia. 1. cœli. 19. illa, quæ habent eandem diffinitionem, habent eandem formam, & eandem operationem, ergo implicat dicere homines habere eandem formam, & non habere aptitudinem ad operationem illius formę. Confirmatur, quia in disputatione. 6. in solu. 6. dubii inquit, posuerunt peripatetici, ꝙ passio ducit nos in cognitionem materię, & actio in cognitionem formæ. Vnde aliter dicendum est, ꝙ hoc nomen homo potest sumi vno modo, vt dicit diffinitionem hominis mere substantialem, & per intrinseca ipsi homini datam, vt animal rationale. Et hoc nomen homo sic sumptum, non dicitur ęquiuoce de homime docto; & indocto, quia talis diffinitio vnicuique eorum competit. Alio modo potest sumi hoc nomen homo, vt dicit quandam diffinitionem sumptam ex fine extrinseco ipsius hominis. s. felicitate. Et isto modo sumptum hoc nomen homo, adhuc dupliciter potest sumi, secundum ꝙ duas potest importare diffinitionem. s. secundum ꝙ homo duas felicitates potest hbebere, Nam de intentione Auer, immo Aristo, 10. ethi. 9. est, ꝙ

D

Responsio aliquorum.

E

Impugnatio

Solutio propria.

Homo duas felicitates posest habere.

homo

A homo duas haberere potest felicitates; vna est politica secundum virtutes mo
rales, & hęc est in appetitu sensitiuo, (licet non nulli opponunt sententiam)
hoc etiam habet Aristo.6.ethi.9. & isti felicitatem possunt omnes consequi,
& de hoc nomine homo, vt importat diffinitionem datam per hanc felicitatē
non loquitur Auer. quum dicit ꝙ æquiuoce dicitur,&c. Alia est felicitas, quę
competit homini, secundum ꝙ est in eo aliquod diuinum, & secundum hoc ho-
mo est felix per scientias speculatiuas; & illud non omnes participant, sed so-
lum philosophi, qui speculatiuis incumbunt, & non in alij, Licet glorientur, vt
sunt isti morales, & cœteri artifices Vnde Georgius Nisenus in libro de li[illegible]
ro arbrio dicit, ꝙ secundum Arist. intellectus separatus, nō est participatus [illegible]
omnibus, nisi a Doctis, Et de hoc nomine homo, vt importat diffinitionem da
tam per istam felicitatem, loquitur, quū dicit, ꝙ ęquiuoce dicitur homo de do-
cto, & indocto. Et sic omne dubium remouetur,

Aueirois in suo, proœmio super primo phyſi.in.2. cap. vbi ponit vtilitatem scientiæ speculatiuæ, dicit ꝙ hominem esse perfectum per scientias speculatiuas est hominem habere suam vltimam perfectionem, & talis dispositio est sibi felicitas vltima, & sempiterna vita. Nos autem inuenimus oppositum ab ipso tertio de Anima.com.36.& nono meta.cō.vltimo, vbi habet ista verba. Et declarauimus super.3.de anima.cō.allegato, ꝙ fortunitas maxima, quæ est in- — In proœ.primi physi.

B spicere intellectum separatū, est per potentiam, quæ fit i intellectu speculatiuo apud suam vltimam perfectionem similem potentię, quæ fit. in visu apud aspectum ad colores, non per potentiam de modo potentiarum cogitatiuarum, quę acquiruntur per cognitionem: quoniam non est sicut existimauit Auempace. ꝙ hoc acquiritur per cognitionem. Et in hoc etiam ipse accusat Alfarabium.3. de anima, vbi supra, sicut patet intuenti. Contradictio igitur consistit in hoc, quia hic in prœmio dicit felicitatem hominis consistere in acquisitione scientiarum speculatiuarum: in alijs vero locis allegatis dicit felicitatem hominis nō consistere in huiusmodi scientijs. quę per discursum acquiruntur, sed in intuitiua cognitione Dei, quæ habetur per intellectum adeptum. & hoc etiam videtur velle Themistius, sicut ipse allegat.3. de anima. Ad hoc soluentes dicimus ꝙ.3. de anima vbi erat locus proprius discutiendi istam difficultatem, locutus est ex propria sententia: hic vero locutus est secundum mentem aliorum. Aut aliter, & subtilius potest prima controuersia conciliari, vt dicamus felicitatē hominis consistere in acquisitione scientiarum speculatiuarum dupliciter posse intelligi vel dispositiue, vel completiue. Et tunc dicimus ꝙ primo modo est verum secundum viam Auer. secundo vero modo est falsum. primo modo loquitur hic, secundo modo loquitur.3.de anima, &.9.meta, vbi negat felicitatem consistere in scientijs speculatiuis, completiue scilicet. nam cognitio scientiarū speculati- — Solutio prima. / Solutio secunda.

C uarum non est felicitas, sed est via ad illam. Et, quia quandoq; via ad terminū consueuit sumere denominationē a termino, iuxta illud Philosophi.2. phy.tex. cō.14. generatio est natura, quia est via in naturam, ita etiam scientia speculatiua est felicitas, quia est via ad felicitatem: quæ felicitas est primum principiū, a quo cœlum dependet, & natura, sicut patet expresse.12.meta.&tex.& cō.38.

Secunda contradictio ibidem est ista. Quia declarans quomodo ad scientiarū speculatiuarum acquisitionem consequantur omnes virtutes morales, ostendit quomodo consequatur magnanimitas, & inquit ꝙ sapiens, cum cognouerit prauitatem vitæ suæ, & perpetuitatem sempiternam, & motum continuū & ꝙ proportio suæ vitæ ad tempus sempiternum est, sicut puncti ad lineam, vel sicut minimi finitorum ad infinitum, non procurabit propriam vitam. & parum infra subdit quod eligit mortem præ vita. Sed huius oppositum nos inuenimus ab Arist. in tertio ethicorum, cap.xi. vbi habet ꝙ, quanto aliquis magis omni virtute pollet, quantoq; felicior est, tanto magis illi mors molesta est. nā huiusmodi vir maxime dignus est vita, & maximis bonis priuatur idipsum sciens. Sed ad hoc soluentes dicimus ꝙ Philosophus in alio casu loquitur, & in alio casu loquitur Auer. hic. Nā, si cōparentur felix & miser, i. nō habens scientiarum, tūc sine dubio felix magis timebit mortē, ꝙ miser, & ratio est quia plus pdit quā. — In proœ.primi physi.

do moritur q̄ miser. Auer.autem hic loquitur in casu, quo sapiens dubitat ne felicitatē amittat, tunc .n. in illo casu debet præeligere mortē pręe vita. Et hoc expresse sonant verba eius. Inquit.n. & propterea cum habet perfectionē humanā, & dubitauerit ꝙ a perfectione expolietur, tunc non est mirum, si aliquando eligit mortē præ vita. & sic sedatur contradictio. D

Dubitatio maxime,

Sed hic est locus dubitationis contra Auer. perarduus. Tum, quia malum non habet rationē appetibilis: sicut patet ex primo ethico. cap. primo. Bonū ipsum est, qđ omnia appetunt, & 5. ethico. malum a nullo appetitur: mors autem malū: ergo, &c. Amplius est contradictio in dictis eius, Quia ipse dicit ꝙ sapiēs debet eligere mortē, ne expolietur felicitate. Sed hoc nihil est scđm fatuā opinionē eius de vnitate intellectus. Et videtur esse etiā contra Philosophum, 3. ethico. cap. 9. vbi reddens causam, quare mors omniū terribiliū, inquit. Mors autem maxime, omnīū rerū est horribilis: quippe cum terminus sit: nihilq; amplius homini mortuo neq: bonum, neq; malū esse videatur Et primo ethico. ca. 14. mortuum felicē non dicimus. ista sunt, quę faciunt difficultatē in hac materia. Et nos soluimus prolixe in superiori anno in expositione nostra super quatuor primos de physica auscultatione.

Solutio.

Pro nunc tamen breuiter dicendum puto, ꝙ sententia Auer. non contradicit Philosopho ad intellectum datum: immo ipsemet Arist. 9. ethico. ca. 9. expresse tenet ꝙ sapiens appetitu conformi rationi recte debet vitā porpriā morti exponere. mens enim omnis eligit optimum sibi probus vero menti obtēperat. E Verū autem est quod de probo viro dicitur, eum amicorum causa & patrię multa agere, etiam si pro ipsis mors fuerit oppetenda. nam & pecunias, & honores proijciet, & demum ea bona, quæ in certamen apud homines veniunt, dum quod honestū est sibi ipsi vendicant. Breui enim tempore lætari vehemēter magis eligent q̄ longo leuiter: & viuere honeste vno anno. q̄ multis quomodolibet: vnam item actionem honestam, & magnam, quam multas & paruas hoc autem iis fortasse euenit, qui pro alijs mortem obire consueuerunt. Eligunt enim magnum quoddam honestum sibi ipsis, &c. Et ex istis verbis clare patet solutio ad obiecta, mors enim non est illud, quod primo appetitur, sed bonitas, & honestas actus, quem exercet sapiens in tali casu. Nam, sicut patuit in verbis Philosophi, maximum bonum sapiens sibi tribuit in exercendo illum actū virtutis. & hoc bono priuaret se, immo vitiose viueret, si illo actu tunc preter misso, saluare suum esse per quantumcunq; esse. vnde melius est simpliciter maximum bonum & momentaneum, q̄ remissum bonū virtutis. vel vita vitiosa per magnum tempus. Et ex isto loco colligitur de intentione Philosophi euidenter ꝙ bonum cōmune secundum rationem rectam est magis eligendum q̄ bonum proprium. quia totum bonum proprium debet homo exponere etiam destrutioni simpliciter, si nesciat animam immortalem propter saluationem boni communis. Sapiens igitur in casu isto agit, sicut agit agens naturale, quod F primo intendit inductionē formæ generande. sed quia forma illa nō potest induci nisi ad destructionē pręexistentis in materia, secundario, & per accidens intendit corruptionē, sic sapiens, quia non pōt in casu, in quo loquitur Auerrois cōsequi felicitatē, & euitare miseriam, nisi exponat se morti, mortē ꝑ accidēs, & secundaria intentione pręeligit. Ad obiecta autē ex dictis patet iam solutio.

Vt hoc nomen Elemētū dicatur đ causis intrinsecis, an etiā hoc nomen principium.

Auer. primo phy. 1. ait, & intendebat per principia in hoc loco causas agentes, & mouentes, & per causas, fines, & per elementa causas, quę sunt partes rei scilicet materiam & formam & quinto metha. Co. 4. ait elementum non dicitur de causis extrinsecis. Oppositum huius dicit Aristoteles primo physicorum vbi causas intrinsecas vocat principia, & Auerrois ibi dicit, & oporteret necessario secundum naturam diuisionis vt principium existens in re, sit vnum, aut plura vno. Ad hoc primo quod (vt dicit Auerrois. duodecimo metha. 23. principium, dignius est, vt dicatur de causis extrinsecis, elementum autem de causis intrinsecis: & sic ex hoc habetur, quod non conuenit, ꝙ aliquando principium dicatur de causis intrinsecis. Vnde. 8. metha. Com. 2. habetur, principium dicitur de existenti in re, & existenti extra rem. licet in propria significatione supponat pro causa agente, & mouente. etiā, 5. metha. 4

A principium est vniuersalius causa, quia principium dicitur de principiis transmutationis, & dicitur de quatuor causis. Inde sumitur omnem causam principium esse, vt patet, 5. meta. 1. & non omne principium causam esse. Et huius ratio est quia ibidem principium sumitur inter alias significationes, pro principio transmutationis, & motus. Vnde priuatio principium est, sed non est causa, aliter causarum genera non quatuor sed quinque essent. Sed ab aliquibus huius scilicet quare principium in plus quam causa se habeat, alia ratio assignatur, & dicunt, quia, 5. metaphy. t. omnis principii commune esse videtur primũ esse, & ideo in ordine ratio consistit: sed ratione causæ est, ꝙ aliud sequitur ad ad eius, & quia entibus priuatio adueniens entitate entia priuat, vt. 1. phyli. 80 Altera vero pars contrarietatis multoriens imaginabitur ad maleficium ipsius protendens intellectum, neque esse pœnitus & extra omne, & eodem libro textu. 69. sufficiens enim erit alterum contrariorum facere absentia, & præsentia mutationem. In subiecto enim apto nato nihil aliud est nisi absentia formæ, ipsa priuatio. Sed contra istos instatur, quia, si illa est ratio causę (vt dicunt) tunc materia minime causa erit. Nam Auerro. septimo metaphysic. 37. ait formæ est pars, quę quum fuerit, erit res, materia vero cum fuerit, non erit re. Hoc etiam innuit Themistius in. 2. de anima cap. 1. dum ait, ac re vero hoc aliquid est, modo illud discrimen intelligat res, a materia vt fierent, a forma vt essent, habere. Et etiam Themistius super 2. phy. super tex. 11, dicit, quamlibet B rem, id quod est, habere ex forma, & non ex subiecto, Et in 2. de anima, 2. forma describitur forma est per quam, est hoc aliquid, hoc nomen etiam elementum (vt dicit Auer. in. 5. meta. 4. in principio Com.) non dicitur de causis extrinsecis, sed de causis intrinsecis, & dignius de materia, sed hoc intelligitur, dũ sumitur in significatione propria (vt similiter Auer. in. 1. phy. t.) vnum tamen omittendum non est, ꝙ (vt dicit Auer. 3 cœli. 31.) elementa, de quibus Aristo. egit. 3. & . 4. cœli. sunt alia ab elementis, de quibus perscrutatus fuit in. 1. physico. illic enim declarauit elementa vniuersaliã corporum simplicium, & compositorum. scilicet primam materiam & forma. in libris autem de cœlo declarauit elementa corporum compositorum tantum, quæ æquiuoce dicuntur, elementa cum illis; quoniam, quum diuiditur, non existunt in actu. Forma enim corrumpitur, & materia induit aliam formam. Ad formam igitur contradictionis redeundo dico, quod si bene consideratur, de quibus hoc nomen principium dici potest, quod satis declarato puto. non amplius contradictio apparebit. Potest. 2. dari alia responsio, ꝙ Arist. in. 1. physicorũ. 6. vbi vocauit causas intrinsecas principia, vsus sit modo loquendi antiquorum, & vocabulis cõmunibus: quia antiqui causas intrinsecas appellabant principia, & non elementa. Plato enim elementa primus vocasse traditur causas intrinsecas, rem componentes, quę ab antiquioribus principia dicebantur (vt tradit Eudemus Simplicio recitante in prologo physi.) & hoc ostendit Aristo, ante ipsos. 1. phy. 48 C vbi dicit, omnes enim elementa, & ab ipsis vocata principia, & vere sine ratione ponentes, tamen contraria dicunt, tanquam ab ipsa veritate coacti. & . 1 primæ philosophiæ dicit cap. primo dubitabit autem vtiq; aliquis, si oportet quærere quæsitam scientiam circa principia vocata ab aliquibus elementa. Et in principio secundi de partibus animalium, vbi ponit triplicem esse compositionem, dicit primam vtiq; quis ponit eam, quæ ex vocatis ab aliquibus elementis, puta terra, acqua, aere, igne, & sic omnis dubitatio remouetur. Sed quæritur quare est, ꝙ causa, quum accipitur pro causa finali, & elementum, pro materia & forma, & principium, pro causa agente & mouente, dicuntur sumi propriẽ, dico, ꝙ (vt habetur ex. 2. phy.) finis est causa causarum, & causalitas si nit in causata est, ideo quum causa pro causa finali supponit, propriẽ dicitur sta re: elementum vero pro causa formali & materiali proprie dicitur sumi, quia 5. metaphysicor. 4. elementum est, ex quo fit aliquid in existente, ideo quum capitur pro materia & forma, proprie dicitur capi. tamen (vt dicitur ab Auerroes ibi) elemẽtũ dr̃ de causis intrinsecis, vt dignius de materia. & causa est, ꝙ digniori modo dicatur de materia, quia elemẽtũ diffinit̃ p esse id, ex quo fit aliquid,

Principium est vniuersalius causa.

Instat cõtra solutionem.

Dictum Themi.

Sanior solu.

Pulchrum quæsitum.

Famosior autem ex significationibus est (vt testatur Auer. 5. metha. 29) est quã D
do dicitur de causa materiali. Vnde etiam materia. 2. physi. 31. isto modo describitur, videlicet, materia est id, ex quo fit aliquid in existente, quare, &c. principium vero, pro causa agente & mouente stat propriè; quia vt scribitur. 5. metha. 1. de ratione principij est primum esse; & quia causa efficiens in esse reali, præcedit omnem aliam causam, ideo nomen principij appropriate causæ causę agenti & mouenti attribuitur. Finis enim, licet in intentione, & quo ad causalitatem, præcedat agentis causalitatem, quo ad esse tamē opposito modo. Vnde Zimara in tabula cuidam dubio circa illud, quod Auer. 1. phy. 3. ait ꝙ si nos ageremus res naturales, tunc causę essent notiores apud nos, &c. satisfaciens ait, effectus non est primus in cognitione, in ratione effectus, secundum esse, sed quo ad causalitatem: vnde id, quod est finis quo ad suam causalitatem, secundum quam mouet agentem methaphorice, prius occurrit in cognitione, & in intentione agentis. Vnde phylosophus in primo de generatione. 55. vbi ponit differentiam inter causam efficientem, & finalem, inquit. Est autem efficiēs causa, vt vnde principium motus, cuius autem gratia non actiuum, nisi secundum methaphoram. Nam sanitas non factiuum est, nisi secundum methaphoram. Id igitur, quod est finis, vt habet rationem in intentionem agentis, sic est causa, & mouet methaphoricè in genere causæ finalis, non tamen pro esse, quod habet in anima, quia finis non mouet nisi ratione, qua habet bonitatem, E
sic enim ratione bonitatis mouet in ratione amati & desiderati, bonitatem habet in esse reali, quia aurum si appetitur, non appetitur ab auro pro esse cognito, quod habet in mente, sed pro esse reali, quod habet in bursa, ideo Auerrois dixit 12. methaphysic. 36. balneum in anima mouet, vt efficiens, & balneum extra animam mouet, vt finis, non quod id, quod producitur secundum esse in effectu, habeat rationem causæ, immo vt sic, est effectus agentis realiter productus ab agente; sed quia bonitas, secundum quam mouet in ratione finis, est secundum esse reale: sic finis in intentione agentis cum tali tendentia ab talem bonitatem, est causa finalis, & methaphorice mouet agentem; & sic habet rationē causæ & non effectus: quę quidē dicta, si bene considerentur, conformia sunt sententiæ, quam posuit præceptor meus Excellentissimus Odus de odis, Patauinus in lectura primi canonis Auicennę quam fecit, dum ordinarie in Patauino studio theoricam medicinæ legeret, in quæstione illa. Nunquid sanitas extra mentem sit causa finalis medicinæ: vbi ex malo intellectu verborum Auicen. in sexto suæ methaphysic. capit. vltimo nonnulli volebant quod res in mente artificis sit causa finalis: vbi præfatus doctor vult quod nō est intelligendum ex verbis Auicen. quod res illa in mente artificis sit causa finalis, & non extra mentem (vt illi deducebant) sed bene requiritur, vt aliqua res sit F
causa finalis, quod imaginetur ab artifice, & hoc vt accidentalis conditio, & necessaria requiritur. & hoc bene vult ibi Auicen. & ꝙ causa finalis per essentiam, & quod primum, & per se intenditur ab artifice, est bonum, & optimum, quod est extra animam: & hoc est illud, quod est causa, vt cæteræ causæ sint causæ in effectu, &c. quod vero causa finalis non habeat causalitatem, nisi vt est in anima, & mente artificis, non efficit vt ratio formalis causæ finalis sit esse, quod habet in anima. sed est quoddam necessario requisitum, & accidentale, vt causa finalis sit causa vt alię causę sint causæ in effectu: vt durities est quoddam accidentale necessario requisitum, vt serra possit secare. Et sicut species, & imago loci, qui scopus est, in oculo recepta, similiter est quoddam necessario requisitum, vt sagitta in scopum dirigi possit. Et sic patet, ꝙ substantia serrę est, quæ primo & per se agit, non durities. Et sicut locus est, in quem diriguntur sagittæ, non imago in oculo ipso, ita etiam res extra animam, quæ bona est, amabilis, & desiderabilis, est essentialiter primo & per se finalis causa, non autem ipsius imago, & esse eius in mente. Et plura alia annotatu digna circa hanc materiam, quę breuitatis gratia omitto, ab ipso ponuntur. Et ex his clare patet quare, quum causa pro finalis causa: & elementum pro materia & forma; & principium pro agente, & mouente, supponunt, proprie

Aurū nō appetit ab auro pro esse cognito.

Quid sit primo & per se finalis causa

A dicuntur stare. Et hæc sufficiat.

Tertia contradictio est super.1.cõ.primo. phy. Ibi .n. exponit per principiũ causas agentes & mouentes per causas autem exponit fines: & per elemẽta cau sas, quæ sunt partes rei, s. materiam & formam. Huius tamen oppositum inueni mus in dictis eius.12.meta.cõ.23. vbi habet φ causa dicitur de omnibus, principium autem dicitur de extrinsecis, elementum vero de intrinsecis. & subdit. Et ideo dixit in Physicis φ dispositio scientiæ in omnibus artibus habentibus principia, causas, & elementa, quia intendebat per principia causas mouentes, & per causas illud, quod est cõmune illis quatuor, & per elementa, ea que sunt in re. Contradictio igitur est super expositione illius verbi, causa, quia hic expo nit causam pro fine, ibi vero causam pro cõi ad omnia genera causarum. Sed soluitur, φ hoc nomen causa summitur dupliciter, cõiter & proprie. Et primo quidẽ modo dicitur de oibus. & sic sumpsit Philosophus & Cõmen. causam.2. phy.tex.28. & 29. & etiã.12.meta.23. & sic est synonimũ cũ principio: sicut et ipsemet Cõm. dicit.1.phy.cõ.1. inquit enim φ, cum hoc nomen principium, & causa vsitantur cõiter, sunt noĩa synonyma. & sic sumpsit etiam causam Philoso phus 5.meta. ad principium. Alio modo sumitur causa propriæ, & sic distinguũ contra principium, & etiam contra elementum, causa.n. proprie sumpta ve- ... atur solum de fine. Et huius ratio est. quia causalitas finis est simpliciter in ... iuxta illud Philosophi.2.physi. finis est causa causarum: principiũ aũt

B proprie sumptum dicitur de causa agente & mouente. Et huius ratio est, quia.5. meta.tex. cõ. 1. de ratione principij est primum esse. & quia causa agens scd̃m esse præcedit, alias causas: licet causa finalis præcedat quantum ad causalitatẽ: ideo hoc nomen principium appropriatur causæ efficienti. alia .n. est ratio cã rum quantum ad esse, & alia quantum ad causalitatem, sicut late disputauimus superiori anno.12. phy. Elementum vero proprie sumptum dicitur de causis intrinsecis, s. de materia & forma. & ratio est, quia vt dicitur.5.meta.tex.cõ.4 elementũ est ex quo fit aliquid primum inexistente indiuisibili scd̃m speciẽ. Et comparando adhuc materiam ad formã, magis proprie elementũ dicitur de materia φ de forma, sicut scribit Cõmen.cõ.4.5.meta. & ratio est ista, quia magis propriæ definitio elementi cõpetit materiæ φ competat formæ. materia.n. sic describit.2.physi.28. materia est, ex quo fit aliquid cum insit. forma vero ibi de scribitur per hoc φ est ratio ipsius quid erat esse. Et sic solutio ista quantum ad rem satisfacit, sicut tu vides, tamen quantum ad verba non videtur satisfacere Auer. quia eandem propositionẽ hic expositã aliter exponit hic, & aliter ibi, Sed ad hoc dicimus φ forte peccauit per obliuionẽ, dum dixit φ in Physicis ꝑ causas intellexit illud, quod est cõe oibus. Aut aliter φ primo phy. quando ipse exposuit per causas fines, locutus fuit scd̃m sententiã Alex. sicut dicit ipsemet

C hic, inquit enim & sic exposuit ipse Alex, vt mihi videtur in.12.meta.23.cõ.licet exponat istam eandem propositionem, quæ ponitur in tex.1. primo phy, dũ exponit causam pro cõi ad omnes causas, ubi φ locutus est scd̃m propriam sen tentiam. Aut tertio, & magis iuxta realem solutionem prius realem solutionẽ prius datã insistendo, ideo Auer. idẽ verbũ aliter exponit hic, & aliter in metaphysicis, vt ostenderet nobis distinctionem huius verbi causa, φ videlicet quan doq; potest sumi cõiter, & quandoq; proprie. &, dũ cõiter accipitur, potest sumi pro omni causa: quando verum sumitur proprie, dicitur solum de fine. Et tũc dico φ cãm hic sumsit proprie: cãm vero.12.meta.23.sumpsit comuniter.

Quarta contradictio super cõ.1. est. Quia hic dicit φ Methaphysica considerat tria genera causarum, s. mouentẽ, formalẽ & finalẽ. Huius tñ oppositũ inuenimus ab isto.2.meta.cõ.6. vbi d. Metaphysicũ consyderare omnia genera causarũ. Similiter.3.meta.cõ.3. & 12.meta.cõ.6. dicit Metaphysicorum duo ge nera causarũ consyderare, s. formam & finem. Sed ad hoc soluentes dicimus φ refert apud me plurimũ dicere aliquẽ artificẽ consyderare quatuor prima genera causarũ, & ipsum cõsyderare quatuor genera causarum, & c. refert aliquem artificẽ consyderare oẽs causas sub rationibus vniuersalibus, & eundẽ consyde rare easdem sub rationibus proprijs, Et tunc dico φ cũ in omni genere, causæ

Primo phy. cõ. primo.

Solutio.

sit deuenire ad vnum primum in illo genere, sicut probat Philosophus.12. meta.dico ꝙ duo prima genera causarũ consyderat Metaphysicus, & duo prima consyderat Naturalis. prima enim forma, & primus finis a Metaphysico consyderantur, sicut scribit Commen.3.meta.comen.3.& 12.meta.comm.6. Et huius ratio est. quia ratio primę formę, quatenus prima forma est, & ratio primi finis, quatenus prima finis est, abstrahit a motu, & transmutatione, sicut colligitur ex intentione Auer.7, meta. commen.5.&.9 prima autem materia, & primum mouens consyderantur a Naturali, quia ratio primę materię, & primi mouentis est ratio concernens, vt sic, motum & transmutationem, Diuiserunt igitur sibi hereditatẽ istæ duę scientię, Naturalis, s.& Diuina, & ex quatuor primis causis duas primas causas vendicauit sibi Naturalis, & duas primas appropriauit sibi Diuina. Vlterius dico ꝙ Diuina omnes causas consyderat sub rationibus vniuersalibus, & transcendentibus. Nam materia prima, de qua minus videtur sub ratione qua substantia, & sub ratione, qua ens seu potentia a Diuino consyderatur, sicut patet.7.meta.cõ.9. & 2.phy.21.&.12.meta.cõ.14. & alibi frequenter. materia tamen sub ratione propria consyderatur a Naturali, vt.s.est principium transmutationis, ex quo aliquid fit vt inexistente: sicut patet. 7.meta.com.9. Ita etiam dicas de primo mouente, ꝙ sub ratione, qua ens & substantia seu actus, a Metaphysico consyderatur sed sub rõne, qua mouens a Naturali. Et breuiter quodlibet genus causę sub rationibus vniuersalibus a Diuino consyderatur. Et hoc sonat authoritas Auer.2. meta.com.6.vbi scribit, & consyderatio vniuersalis, in eo ꝙ sunt causę, est huius scientię, s.diuinę, recte dixit, vniuersalis: quia sub rationibus vniuersalibus, videlicet sicut est ratio causę, ratio actus, & potentię, ratio entis, ratio substantię, & huiusmodi, sub istis rationibus omnes causę a Diuino consyderantur. omnes etiam causę consyderant a Naturali, vt quęlibet dat esse per motum, non vt dat esse absolute. sicut etiam subtilis Scotus declarat prim.suę meta. quęstione prima & Albertus magnus super.2.phy.super tex.27. Sed quõo Diuinus tria genera causarum consyderat? Ad hoc d. Burleus in pręsenti loco ꝙ hoc est quantum ad illam partem, quę cõsyderat de abstractis substantiis, in quibus non est materia. Sed ista solutio consueuit a Modernis molestari, quia a pari Naturalis in. 8. phy. vbi agit de primo motore, qui est a materia separatus, diceretur abstrahere a materia. Et propter hoc aliter ipsi respondent, & dicũt ꝙ Metaphysicus solum tres cãs consyderat, vt causę sunt.s.formam, finẽ & efficiens nã hę cões sunt abstractis, & materialibus sub ratione, qua causę, sed quia materia vt materia non est communis abstractis & materialibus, ideo solum illam consyderat sub ratione potentię, quæ est vna de differentiis entis. Diuinus enim consyderat abstracta a materia & a motu, vel per essentiam, vel saltem per indifferentiam, sicut est sententia Aui.in primo suę Meta. cap.2. Sed ista opinio non potest stare. primo quantum ad instantiam contra Burleum, dico ꝙ non cogit. quia Diuinus quidditatiue consyderat abstracta a materia. & ideo in prima parte, in qua Diuinus agit de abstractis substantiis, recte põt dici ꝙ in illa parte abstrahit a materia, Naturalis aũt in illa parte, in qua agit de abstractis, non dicitur agere de eis, nisi quantũ ad si est, non quãtũ ad quid est. vñ quantũ ad ea, q̃ quidditatiuę a Naturali consyderantur, dico ꝙ in eis reperitur ratio materię vel habitudo essentialis ad materiã. sumo aũt materiã hic analogicę, sicut nosti ex via Auer. Et propter hoc dixit Cõm.in.2.phy.cõ.70. ꝙ oportet Naturalem dare in responsione omnes cãs: q̄m in sciã Naturali apparet materia, & in quo est materia, sunt oẽs causę. artifex ergo aliquis dicitur proprię a materia abstrahere quantum ad consyderata quidditatiue ab eo, non quantum ad ea, quę solum quantũ ad si est consyderat. scientiarum.n. speculatiuarũ distinctio est penes quidditatiuã cõsyderationẽ, & non penes simplicẽ intuitionẽ consyderatorũ sicut patet ex intẽ Philosophi.6.meta.t.c.2.& 2 phy.t.c.26.vbi ponitur terminus physicę consyderationis. quicquid igitur sit de responsione Burlei in se, dico ꝙ instantia modernorũ non cogit contra illam. Peccat iterũ responsio modernorũ in eo, qd dicunt, ꝙ Diuinus consyderat solum tres cãs, vt causę sunt: non

Quo pacto Diuinus tria genera causarum consyderat,

A sit materiam Diuinus consyderat, vt causa est, sed solum vt potentia. Sed ista
responsio est purus error. Nam Commen.2.meta.cō.6.dicit ꝙ consyderatio
vniuersalis in omnibus causis, in eo ꝙ causę sunt, est huius scientię, s. Diuinę. &c
&c ꝙ dicit in omnibus causis, & non in tribus. Nec obstat dictum ipsorum, ꝙ
quia materia non est communis materialibus & abstractis, ideo non consyde-
ratur a Diuino sub ratione qua causa, quia tunc, cum ratio lapidis non sit ratio
communis abstractis & materialibus, sequeretur ꝙ lapis non posset a Diui-
no consyderari sub ratione qua ens, vel sub ratione qua causatū est absolute, qḋ
est contra Philosophum in proœmio meta. & 4. meta.tex.com.1. &.6.meta.ad
principium, qui vult ꝙ Diuinus consyderat ens inquantum ens, & omnia in-
quantum entia, & vt contingit. Licet igitur ratio materię consyderatę non sit
communis abstractis & materialibus, quia tamen ratio causę, quę est ratio, sub
qua materia consyderatur, est ratio indifferens ad materialia & abstracta, iuxta
illud Auer.12.meta.cō.29. in substantia ęternam inueniuntur causæ, quę per si
militudinem dicuntur causę cum causis generabilibus & corruptibilibus: &
eandem sententiam habet ibidē cō.44, &.4.cęli.c.1.&.2. generatione. cō.51.
propter hoc dico ꝙ materia a Diuino etiam consyderatur, vt causa. Vnde pro
positio ista, materia est causa, est diuinę consyderationis, sicut ista, materia est
ens in potentia. sicut.n. potētia & actus sunt de differentijs entis, ita cā & cāīt
B & licet materia in suo genere non nisi per transmutationē causalitatem habeat
supra cōpositū, prior tn̄ est ratio causandi sc̄dm naturā, q̄z rō motus & transmu-
tationis. & ideo in illo priori ad Diuinum spectat. Abiectis igitur aliorum so-
lutionibus, dico ꝙ Diuinus debet tria genera causarū cōsyderare ꝓprie, ꝓ quā
to forma & finis & efficiēs idē sunt subiecto, & sola ratione distinguuntur, 12.
me.c.6.&. quia materia prima non coincidit cū aliquo istorū, ideo materiā Di-
uinus non consyderat, nisi sub rationibus transcendentibus. Et breuiter concor
dia in omnibus dictis Auer. consistit in hoc puncto, vt dicamus Diuinum sub
rationibus communibus omnes causas consyderare, sub rationibus transcendē
tibus tres tantum, pro quanto in vnum subiecto coincidunt, vt vero compara-
tur Naturali Diuinus quo ad quatuor prima genera cāru, sic appropiate Na-
turalis duo prima consyderat, s. materiam primam & primum mouens, sicut pa
tet.12.meta.com.6. est sententia Alex. primus aūt finis, & prima forma a Di-
uino appropriate consyderantur. Et hoc est, quod elegāter dixit Auer.in.7.me
ta.com.5. vbi dicit, ꝙ prima diuisio, sc̄dm quam diuiditur ens, est in substantiā
& accidens. Et ista quęstio differt ab illa, quę est in sciētia Naturali quoniam
ista quęstio inducit ad sciendum primam formam omnium entium, & vltimum
finem. & prima quęstio, quam incępit in scientia Naturali, inducit ad scien-
C dum primam materiam, & formas naturales, & primum motorem. Et hanc ean
dem sententiam scribit Commen. 1.phy.in suo proœmio. vbi dicit ꝙ Natura-
lis habet cognoscere causas primas, sc̄dm ꝙ possibile est sciri in hac scientia, si
cut materiam primam, & mouens primū: forma aūt prima & primus finis a Me
taphysico consyderantur. Ita.n. iacet vera litera in antiquissimo codice manu
scripto, & sic castigaui. Et concordat hoc Auer.3. meta.cō.3. vbi dicit, snīa Na
turalis consyderat de duabus primis causis, s. motore & materia: ista autem de
duabus vltimis, s. forma & fine. Nota igitur bene istam solutionem, quia nul-
lus ante nos vidit veritatem in hac materia, sicut videre potes.

Quinta contradictio est in eodem commento primo. Ibi enim in expositione Primo phy.
probationis maioris per prima principia exponit primum agens & vltimū finē cō.primo.
omnium rerum: ex quo videtur ꝙ vltimus finis omnium rerum a Naturali
consyderetur. Nos autem inuenimus oppositum huius.7.meta.com.5.&.3.me.
com.3.&.12.me.c.6. vbi.d. vltimum finem omnium rerū a Diuino consydera- Solutio.
ri. Sed ad hoc soluentes dicimus ꝙ Naturalis consyderat vltimum finem omnium
rerū naturaliū, Diuinus aūt consyderat vltimū finē oīum rerū simpliciter, &
absolutę: sicut in simili dicit Commētator ꝙ de principijs substantię quatenus
substantia est consyderat Diuinus, de principijs aūt substantię sensibilis quate
nus sensibile est, consyderat Naturalis, 12.meta, primo, 5, &, 6, commentis.

Primo phy. cõ.4.

Sexta cõtradictio est in te.cõ.4. Quia ibi philosophus & Cõm. volunt ꝙ ab vlibus ad paricularia sit i scia pcedēdū. Huius iñ oppositū inuenimus ab ipsis . 2. poste.tex.cõ.12. vbi dicit, ꝙ facilius est singulare definire ꝙ̃ vlẽ. vnde oportet ex singularibus in vlia ascendere.nanq; equiuocationes latent magis in vniuersalibus ꝙ̃ in differentibus specie. Respondet ꝙ nulla est contradictio. Nã Philosophus hic loquitur de ordine doctrinę, qui ordo non est aliquod genus demonstrationis, sicut dixerũt vulgares, sed est respectus quidẽ scdm prius & posterius, qui fundatur in scibilibus sciẽ. & de isto respectu locutus est Philosophus ibi, & Commen. quãdo dixit, ꝙ ex vniuersalibus ordine doctrinę ad particula:a, i.ad minus vniuersalia scibilia debet ordo scientiæ Naturalis attẽ si. Sed in posterioribus locutus fuit de definitione, quę inuestigari habet per viam diuisiuam, & compositiuam, & resolutiuam: sicut d. Lincoliensis. in illo loco. Et d. ꝙ facilius est definire speciem, quę singularibus est communis & proxima, ꝙ̃ genus, quod est commune speciebus propter latentiam ęquiuocationum existentem in ipso genere: sicut etiam patet septimo physico. text. commen. 31. D

Primo phy. tex.4.

Septima contradictio est etiã super.t.4. Dicit Philosophus compositum est notius apud sensum. vbi Commen. exponit indiuiduum demonstratum. Sed vr̃ contradictio. quia licet etiam Ari. hoc asserat hic in textu, dum d, totũ enim notius est apud sensum. &.2.de anima tex.cõ.60. scientia est vniuersaliũ, & sensus est singulariũ, iñ oppositum legitur apud Aris. in.2. poster. in fine in illo cap. De principijs aũt, vbi dicit ꝙ sensus est vniuersalis. Et cõfirmatur per rationẽ demonstratiuam, quam innuit Themistius ibidem. & Commen. eandem rationẽ adducit in.2.de anima in tex.cõ.65. quia, si sensus esset alicuius singularis tanquam obiecti adęquati, tunc sequeretur ꝙ sensus non posset sentire nisi illud, vt si respectu visus aliquis color demonstratus esset obiectum adęquatum, accideret nullum alium colorem esse visibilem a visu pręter illum demonstratum. qd est absurdum. Et propter hoc Arist. vbi supra animaduertens ad hoc, quod modo dixi, inquit, sensus est hominis, non callidę hominis. Ad formam igitur contradictionis dicitur ꝙ in .2.de Anima, & etiam hic Aristo. consyderat sensum, vt est in actu secundo, & tunc est verũ ꝙ id, quod sentitur, est singulare: tamen ratio obiectalis ipsius sensus motiua est natura communis. & ideo dixit ꝙ sensus est vniuersalis, licet sentire sit singularis. Sed tunc est difficultas, quõ est differentia inter sensum & intellectũ, si vtriusq; obiectum est vniuersale. E

Solutio.

Nisi esset ꝙ obiectum intellectus est vniuersale in actu, quia est ipsa natura communis abstracta ab hic, & nunc, & vniuersaliter ab omnibus appẽdicijs materię virtute intellectus agentis, cuius operatio est transferre res de ordine in ordinẽ, et facere de potẽtia intellectis actu intellecta.3.de aĩa cõ.18. sed obiectũ virtutis sensitiuę est natura cõiũcta singularitati & appendicijs materię. Et ideo.d.Cõ.12.met.cõ.14. ꝙ communitas, quę intelligitur in formis cõibus extra aĩam est in potentia. Est ẽt alia dr̃ia inter intellectum & sensum, vt.d.Thẽ quia intellectus primo intelligit vniuersale, & subinde intelligit singulare.3.de aĩa.t.c.9. sed sensus primo sentit singulare, & subinde sentit vniuersale. nã, qui videt hoc rubicundũ, dicitur ẽt rubicundum videre, & qui videt hunc hominẽ, dicitur etiam hominem, videre. F

Vtrum intellectus sit infatigabilis.

Auer.1.physicorum auscultationum.5. in fine ait. & cum vigoratur intellectus &c. Ex quibus habetur, intellectum vigorari, & per consequens fatigari. Oppositum huius habetur ex doctrina Aristo.in.3.de anima.7. vbi ponit differentiam, inter intellectum & sensum. Ad hoc quidam dicunt ꝙ fatigatio, dupliciter potest sumi, vno modo, pro resistentia merito virtutis in contrariũ tendentis ipsi virtuti agenti, qualis inuenitur in naturalibus corporibus quę communicant in materia. Alio modo accipitur pro omni ineptitudine subiecti ad receptionem alicuius operationis. Ad propositum ergo dicunt, intellectum fatigari. secondo modo lassitudinis, cum multis intelligibilibus fiat ineptus, & hoc modo remouent contradictionem. Sed hęc responsio nisi aliud dicatur, nulla est ad propositum, nam sequeretur, ꝙ intellectus per se aliquibus intelligi

A bus esset aptior, aliquibus ineptior, hoc autem est derisibile apud Aristo. &
Aris. quoniam intellectus ad omne intelligibile summe inclinatur ergo de se
n illi est ineptior. Et ideo aliter dicendum est, vt dicit Auer.3.de anima .7.
qui ait, & ideo non oportet obiicere huic argumento, ex eo ꝙ accidit in intel
lectu de transmutatione propter transmutationem virtutum imaginationis, &
maxime cogitatiuæ. In intellectu enim existimatur accidere fatigatio, hoc mo
do, & non est ita, nisi accidentaliter. Virtus enim cogitatiua est de genere vir
tutum sensibilium, imaginatiua autem, & rememoratiua, non sunt, nisi in loco
virtutis sensibilis hęc illę. Quę responsio in hoc consistit, ꝙ si intellectus fa-
tigatur, hoc non est essentialiter, & immediate, sed solum accidentaliter, & me-
diate, propter transmutationem factam in virtute cogitatiua, imaginatiua. & me
moratiua, quę deseruiunt intellectui in operando, quibus essentialiter, & imme
diate, accidit transmutatio, quia sunt virtutes in corpore. Vnde ad propositum,
fatigabilis est intellectus per accidens non autem per se, seu ratione sui. Et sic
vigoratur, quia per statiuum decursum redditur virtus cogitatiua apta vt di
sceptione. i. separatione imaginum, quæ simul venerunt ad phantasiam. Qua
separatione facta, possibilis est intentionis vniuersalis, abstractio in intellectu
possibili, ab intellectu agente. Et sic apparens contradictio remouetur.

Intellectus ad oē intelligibile summe inclinatur.

Aristo.1.phy.6.dicit, Parmenidem vnum principium posuisse. Oppositum
B huius dicit eodē libro.41. vbi ait, Parmenidem duo posuisse principia. Ad hoc
respondetur. & est responsio Auer. ꝙ parmenides loquendo de rebus corrupti
bilibus, ponebat duo principia. Vnde secundum ꝙ rebus diuersimode loque-
batur, diuersimode ponebat. Vnde dictum Aristo. vtrobique est verum. Et
sic tollitur dubium.

Vtrum Parmenides posuerit vnum principium vel duo.

Auer.1 phy.7.ait, quia solum perceperunt materiale principium, & non for
male. &.2.de anima. 30. ait sicut existimabant antiqui non concedentes cau-
sam formalem esse. neq; finalem. Hoc etiam habetur ex co.8.7.metha. ista di-
cta videntur repugnare illi quod Aristo. & Auer. dicunt. s. ꝙ antiqui cognoue-
runt plura principia: quia si antiqui non cognouerunt principium formale, ergo
non cognouerunt multitudinem differentem secundum formam. Ad hoc respon
detur ex intentione Alberti magni, & dicitur, ꝙ antiqui non cognouerunt nisi
causam materialem, & hanc dicebāt esse substātiam omnium rerum, &.2.phy.
ç. omnes antiqui vsque ad tempora socratis non cognouerunt formam substan-
tialem. Dico igitur, ꝙ antiqui ponebant differentias accidentales secundum spe
ciem, & non secundum formā veram. & hęc responsio videtur etiam, ꝙ sit ex
mente Auer. dum.2.phy.9.ait, quia tunc nondum sciebant causam formalem,
neq; erat distincta ab aliis accidentibus, sicut dixit Alexander. Et hęc est veri-
tas. Et sic cessat obiectio.

Vtrum Antiqui solum Materiale principiū cognouerit & nō formale.

Responsio scdm Albe.

C Octaua contradictio est in cō. 17. vbi habet ꝙ totum nihil aliud est ꝙ͞ sue
partes. Huius tamen oppositū inuenimus.7.meta. tex cō. vlti. & alibi frequen-
ter. Ista contradictio est satis difficilis. omnes tamen Auerroistę currunt eodē
cursu dicentes de intentione eius fuisse totum nihil aliud esse ꝙ͞ suas partes si-
mul sumptas. Et pro hoc facit authoritas Auer. 7. metaph. cō.20. vbi habet ꝙ
Socrates nihil aliud est quā animalitas & rationalitas. & infra ibidē. cō.44.
dicit ꝙ in indiuiduo non est nisi materia & forma, ex quibus componitur. &
Philosophus .2. de anima. tex. commen.10.d. ꝙ, vt pupilla visusq; oculus est
sic anima & corpus animal. Dicunt insuper ꝙ totum est aliud a suis partibus
diuisim sumptis. Et primo modo dicunt Auer. locutum fuisse hic: secundo vero
modo locutus est.7. meta. cō. vltimo, & in aliis locis, vbi videtur oppositum
sentire. Et istam sententiam etiam imposuit Auer. subtilis doctor in.3. senten-
tiarum distinctione.2. quęstione. 2. Nobis autem videtur ꝙ non sic vniuersali
ter verum de intentione Auer. hoc. manifestum est enim, si totum quodlibet
nil aliud esset quam suę partes simul sumptę, tunc mixtum ex quatuor elemē-
tis nil aliud esset ꝙ͞ quatuor elementa simul sumpta. & sic non haberet ali-
quam formam superadditam formis elementorum, per quam esset hoc aliquid,
& vnum ens, quod est contra Aristot. in fine primi de generatione, & con-

Primo phy. cō.17.

An totū sit aliud a suis partibus.

tra Auer .3.cęli.cō.67.7. meta.cō.60.dicit ꝙ caro non est terra & ignis, ex D
quibus componitur, sed est aliquid aliud additum. & eandem sententiam ha.
bet.1.de anima. cō.77.&.1.de generatione.84.&.1.meta.cō.12.Nec valet di.
cere ad hoc, sicut quidam dicunt ꝙ elementa non sunt partes mixti, quia quęli.
ber pars mixti mixta est.nam elementa secundum Auer.formaliter sunt in mix
to,& sunt partes materiales eius. Amplius Commen .3. de anima commen.
5.in solutione secundę quęstionis principalis d.ꝙ ex intellectu & intelligibi.
li fit verius vnum quam ex materia & forma.Et reddens causam sui dicti sub
dit, quod enim componitur ex eis non est aliquod tertium aliud ab eis, sicut
est de aliis compositis ex materia & forma. ecce ꝙ vult expresse compositum
dicere tertiam entitatem distinctam a partibus etiam simul sumptis. nam,si sic
non intelligeretur dictum suum, non esset ad propositum. Amplius Com.
men.5.meta.commen.6. in fine commenti d.ꝙ in compositis est natura addita
naturę componentium,s.illud,quod fit ex compositione.quid clarius? Ampli.
us Commentator.7.meta.cō. 26. habet ꝙ generatum componitur ex materia
& forma,& est aliud ab eis.ecce qđ dicit ꝙ est aliud. & hoc nō dixisset, si te.
nuisset cōpositū non superaddere aliquam naturā partibus componentibus. Am
plius ibidem cōm.27.dicit.in natura hac,s.singulari sunt tria, materia,forma,et
aliquid quasi medium,i.mixtum inter materiam & formam . ecce quomodo po
nit tertiā entitatem. Amplius Philosophus.2.de anima,& Commentator diui E
dunt substantiam, tex.cō.2.&.8 meta.tex.cō.3.&.12.meta tex. c.14.in tres,s.
in materiam.formam.& compositum. & dicunt ꝙ substantiarū quędam est ma
teria,quę non est per se hoc.& quædam est forma per quam res est hoc.est au
tem tertia,& est illud,qđ fit ex ambobus.ecce ꝙ volunt substantiam cōpositā
esse vnam tertiam substantiam,aliam ab ambobus.si autem substantia composi
ta nō esset nisi materia & forma simul,tunc proprie nō diceretur substantia ter
tia,sed essent duę substantię simul: qđ est contra oēm Philosophiam. Amplius
Cōm.2.phy.cō.4.comparat materiam, formam, & compositum adinuicē,dicit
cōpositū igitur est dignius habere hoc nomen substantia, quam materia: quia
est in actu,& materia est in potētia. & forma est dignior habere hoc nomē su-
bstantia ꝗ cōpositū: qm̄ per illā compositū est in actu:& causa rei est dignior
cāto.patet aūt.ꝙ inter cām & cātū cadit realis distinctio iedm principia oium
Philosophorum & Theologorū.nullus.n.intellectus capere potest, ꝙ aliquid
seipsum causet,sicut colligitur ex intētione Philosophi.2.de aīa.t.c.47.& ex
intētione diui Augu.in.1.de trinitate. Vnde, si substantia composita nil aliud
esset ꝗ̄ materia & forma simul sumptę, accideret formam esse suimet cām, &
tā ēt de materia. Et confirmatur.certum est ꝙ materia & forma sunt duę cau
sę reales intrinsecę ipsius compositi.vel igitur causant aliquid reale, vel nihil F
si nihil pro nihilo habeatur. si aliquid,illud vel est aliquod absolutum vel ali-
quod respectiuum .&,si absolutum, vel erit substantia,vel accidens. non po-
test dici,qđ sit accidēs, quia tunc generatio substantialis non distingueretur ab
accidētali.si igitur sit substātia, tunc vel est substātia formę. hoc nō,quia for-
ma nō est cā intrinseca formę, nec etiam materia est cā essentialis intrinseca
formę. vel est materia. & hoc non, propter eandem rationem. ergo oportet ꝙ
tīia substātia sit quędā substātia tertia, alia a substātia formę & materię.Nec
valet rōlio chimerica,quę consueuit dari ꝙ causalitas materię,& formę termi
natur non ad formam absolute, nec ad materiam absolute, sed ad materiam &
formam simul.Sed contra.simultas ista est relatio, modo relatio non potest es-
se primus & p se terminus generationis substantialis, licet sit conditio neces-
saria ad illā.Amplius sequetur aliquid cāre seipsum, qa forma cū materia erit
cā formę cū materia.si.n.cōpositū nō d.nisi formā cū materia,cū sit verū dice
re formam cum materia causare compositum ineuitabiliter sequitur, sicut
vides idem causare seipsum. Amplius omnis motus & omnis mutatio per
se vna debet habere per se vnum terminum . si generatio igitur est per se
vna, mutatio ergo habet per se vnum terminum. Si aūt cōpositum,quod est
terminus per se generationis ,7, meta ,26. & 27, &.31.cō,nil aliud esset nisi

A sue partes simul sumptę, tunc ibi non esset aliquid per se vnum, sed: duo materia enim & forma simul sumpta non sunt vna substantia, sed sunt duę substantię. Et confirmatur, omne, quod per accidens dicitur generare, est ratione alicuius, quod per se generatur: sed tam materia quam forma per accidens dicuntur generari. 7. meta. cō. allegatis: ergo vltra materiam & formam est aliqua substantia, quę per se generatur. & ista non est nisi substantia composita. Nec valet si dicas quod materia & forma simul, est illud quod per se generatur. quia vt supra dictum fuit, tunc contingeret respectum aliquem esse primum & per se terminum generationis substantialis. quod nullus sani capitis concedit. Nec valet, si dicatur, vt quidem imperiti dicunt, quod partes distributiue causant suum totū, & vt sic non sunt suum totum partes vero collectiue non causant suum totum, & hęc sunt suum totum. Sed istud dictum est adeo fatuum, quod forte esset magis fatuum ipsum improbare. Aristo. 8. meta. in tex. cō. 15. ostendit ideo ex forma & materia fieri vnum per se, quia illud potentia, illud vero actus. nunquam enim reperitur ab Aristo. nec ab aliquo Peripatetico quod materia sit causa cōpositi sine forma, vel forma sine materia, sed semper inuenimus materiam & formam simul causas esse compositi, vnde Albertus cognomento magnus super. 27. tex. 2 physi. dicit expresse materiam esse causam compositi, vt est formę subiecta: sicut etiam est cognitionis principium, vt stat sub forma. Et Auer.
B 8. physi. cō. 4. expresse habet quod impossibile est aliquid generari a materia, vt intelligitur nuda a forma. stat igitur argumentum superius factum quod, si compositum nil sit aliud quā forma & materia simul, cū materia & forma simul sint causę cōpositi, tunc idem esset causa suimet & eodē modo: quod est merū impossibile. Amplius. Cōmen. expresse cōtradiceret sibi, & Arist. 8. meta. tex. cō. 15. vbi ponunt cōpositum per se habere maiorē vnitatē ꝙ̄ compositū per aggregationem quod non esse verū, si compositum substantiale nihil aliud esset, quā suę partes simul sumptę, quia ita etiam est de composito per aggregationem. vnde Cōmen. cō. vltimo. 7. meta. hanc ponit differentiam inter composita per se, & composita per contactum. quia in compositis per contactum nō fit vnum nisi per contactum, sed in compositis per se ex partibus componentibus simul congregatis fit vnum additum aliud a cōponentibus. Et ideo nō possum nō mirari quomodo isti superficietenus consyderantes imponant istam positionē manifesti erroris ipsi Auer. com tñ ipsi se emeritos in via eius opinētur. Ad authoritates omnes Auer. in opositum, quę videntur sonare totum nihil aliud esse quā suę partes simul sumptę, respōdetur ꝙ hoc est verū cōstitutiue & integratiue, quia nihil aliud intrinsece per se concurrit ad totius constitutionē, ꝙ̄ suæ partes simul sumptæ. cum hoc tamē stat ꝙ entitas totius sit alia ab entitate partium etiam simul sumptarum. Aut aliter. non est totū aliud a partibus simul sum-
C ptis, verum est aliud distinctū loco & subiecto: bene tñ est aliud scd̄m rē ipsam. Primo phy. cō. 18.

Nona contradictio est in cōmen. 18. Ibi. n. ex sententia Auer. videtur colligi ꝙ nullum indiuisibile sit in prędicamento, & ita habitus intellectuales, cum in indiuisibili consistant, non videntur esse in prędicamento. Cuius tamē oppositum inuenimus in prædicamentis ab Aristo. cap. de Qualitate, & alibi. Nisi esset ꝙ via Auer. est ista, sicut patet ab ipso super Porphyrio, capitulo de Specie, & 2. cœli. cō. 49. quod solō materialia & corruptibilia sunt in p̄dicamēto. Solutio. Et ideo ipse posuit genus generum prędicamenti substantię non esse substantiā, sed corpus cōpositum ex materia & forma. vnde Deus & intelligentię nō sunt in prędicamento. & iuxta hoc dixit hic in cō. 18. primi physi. ꝙ omne, quod est in aliquo decem prędicamentorum, est diuisibile, aut per se, aut per accidens. de habitibus autem intellectualibus existentibus in nostro intellectu dicendū puto in via eius, ꝙ si consyderentur ratione phantasmatum, cū quibus sunt colligati, sicut patet. 3. de Anima cō. 30. & 39. sic tales habitus spectant ad prędicamentū qualitatis. quia vt sic continuo & tempori subduntur, iuxta illud Philosophi. 2. & 3. de Anima. nostrum intelligere fit cum continuo & tempore. Si autem habitus intellectuales consyderētur, vt sunt in intellectu possibili, vt sic cōstituūt in indiuisibili. & vt sic nō spectant ad aliquod prędicamentum scd̄m viam eius.

Eligo istam distinctionē ex cōm.5.tertij de anima. in solutione primæ q̄stionis. D
Et, si tu habes subtiliorem modum, dicas illum: quia facile est inuentis addere.

Primo phy. cō.24.

Decima contradictio est in tex. cō.24. Quia ibi dicitur aliquid moueri posse secundum partes, toto remanente immobili. Huius tamen oppositum inuenimus, 4.physi.comē.41, contra Themistium, si intelligatur dictum istud de omnibus partibus: quia secundum ipsum totum nihil aliud est quam suę partes maxime loquendo de toto integrali. Si autem intelligatur dictum suum de vna parte iterum hoc videtur falsum esse. quia.5.meth.tex commen.8.mota vna parte cōtinui totum mouetur.

Solutio.

Ad hoc dici potest quod dictum Philosophi,& Commentatoris verificari potest hic, vt dicamus quod partibus totius motis secundū materiam stat totum immobile esse secundum materiam, sicut declara Commen.6. phy.comm.85.sed quando.4.physi.cō.43.negat hoc,dico quod non habet illud pro inconuenienti de motu secundum materiam tantum,sed de motu tam secundum formam,quam secundum materiam. Aut aliter,& magnis iuxta literam sedari potest illa controuersia.vt dicamus Auer.contra Themi.4.physi.43 locutum fuisse de omnibus partibus, hic vero de vna parte tantum, Et hoc consona literæ decēt,sicut cum pars vna,&c. Alij autem dixerunt.4.physi.Auer. locutum fuisse de motu locali puro hic vero de motu indifferenti ad purum & non purum, Et multi formātur casus de rarefactione & condēsatione, in quibus ostenditur manifeste totum non mutare locum qualibet parte mota.vt,si aer rarefiat secundum vnam medietatem uersus aliam medietatem, sed alia medietas tantum condensatur, vltima superficie remanente immobili,quantum prima rarefit,tunc totus aer non mutat locum, & tamen quęlibet pars mouetur.nec in tali motu oportet quicquid est illius moueri, vltima enim superficies est immobilis. Similiter formatur alius casus,in quo aliquid mouetur,aliquo eius quiescente. sicut si vna pars mouetur rarefaciendo versus vnū extremū, & alia versus aliud,tunc superficies media remaneret immobilis. quia non magis haberet moueri ad vnam partem quam ad aliam. hęc & alia dici consueuerunt, quæ gratia breuitatis omittimus, alibi diffusius pertractaturi domino concedente. B

Primo phy. cō.24.

Vndecima contradictio est in eodem cō. 24. Quia ibi d. quod opinio dicens omnia esse vnum in substantia non potest verificari,nisi secundum illud,ex quo generatur,s.materia. quod autem entia sicut vnum in forma impossibile est opinari, videtur uelle omnia entia materialia communicare posse in eadem materia. Huius tamen oppositum inuenimus in 8.phy. cō.46.vbi ex diuersitate materierum infert diuersitatem formarum contra Aui.

Solutio.

Nisi esset quod materia est duplex, remota & propinqua. materia remota est vna omnium per indifferentiam priuatiue.12.metaphysi.cōmen.14.sed materię propinquæ sunt plures, & sunt distinctę secundum formarum numerum & distinctionem. & hoc tenet expresse Phylosophus. 8. meth. tex. cōmen. xi.de materia igitur remota dictum Auer.hic habet locum: de materia autem propinqua verificatur dictum suum in.8.physi. Et ex isto commento poteris colligere quod distinctionis prima radix est ipsa forma,iuxta illud Phylosophi.7.met.49.actus separat & distinguit & ideo distinctio in formis entium est manifestior quam in eorum materijs. F
Et ideo d. Auer.in fine istius commenti.24.quod autem entia sint vnum in forma,impossibile est opinari. homo.n.manifestum est qđ est alius ab equo in forma.

Primo phy. cō.28.

Duodecima contradictio est in cō.28. Quia ibi d.partes definitionis esse reales Huius tñ oppositum inuenimus primo phy.cō.5.vbi partes diffinitionis appellat partes scđm imaginationē.&.7.meta.cō.33.34.&.46.idem sentire videtur.

Solutio.

Nisi esset q̄ de partibus definitionis dupliciter possumus loq. vel fundamētaliter,vel formaliter. Et primo quidē modo sunt reales.nā.7.meta.43.genus sumitur a materia, & differētia sumitur a forma: sicut ēt habet ipse Commen. 2.cœli.cō.49.Et iuxta hoc dixit ipse.1.de aīa.cō.7.q̄ partes diffinitionis sumūtur a diuersis principijs,quę sunt in re.& ita etiam loquitur in p̄senti loco,dum dicit,q̄ aīal,quod est genus hominis, & bipes, qđ est eius differētia sunt entia in rei veritate nam partes rei, quę sunt secundum p̄ęcedunt rem in esse. Loquando aūt de partibus definitionis formaliter,sic illę sunt partes scđm imagina

A tionem, & scdm rationẽ. prędicata. n. quiditatiuà de intentione eius sunt ab intellectu, sicut est genus & differẽtia: sicut colligitur ex sententia eius. 1. meta. cõ. 45. vbi habet ꝙ Arist. opinabatur ꝙ intellecta rerum notificant substantias rerũ, & non sunt substantię earum. Et isto quidem modo loquitur de partibus definitionis. 1 physic. cõ. 5. & in alijs locis, vbi videtur dicere ꝙ sunt a ratione, & non reales.

Primo phy. cõ. 29.

Decimatertia contradictio est in cõ. 29. vbi ad principium d. partes definitionis pręcedere definitum, non definitum præcedere definitionem. Huius tamen oppositum inuenitur. 1. phy. tex. cõ. 5. Respondetur, non inconuenire totum pręcedere partes, & pręcedi a partibus secundum distinctas rationes. Auer. enim. 7. meta. cõ. 35. habet ꝙ prioritas totius ad partes est prioritas formę ad materiam: prioritas aũt partium ad totum est prioritas materię ad formam. Ita in proposito partes definitionis pręcedũt definitum simpliciter, & cognitione distincta: definitum autem pręcedit partes definitionis quo ad nos, & cognitione cõfusa.

Verum accidẽs vni, possit alteri esse substãtia. Sciẽtia equiuoce dicitur de nostra, & de sciẽtia dei

Aristo. 1. Phy. 30. & 27. dicit, quod vere est nulli est accidens. Et Auer. ibi. Oppositum huius videtur dicere ipse Auer. in libro destructionum dispu. 12. solutio secundi dubij & 12. metha. 51. dicit in Deo scientiam esse substantiam: tamen in nobis qualitas est. Ad hoc dico, ꝙ propositio philosophi in. 1. phy. (sic et aliter possemus dicere) habet veritatem in his quæ vniuoce participant rationem eius. Et ꝙ dicta propositio sic intelligatur, est mens ipsius Auer. 8. metha. 5. nam quando istam propositionem assumit, contra Alexandrum arguẽdo; dicit & si esset in aliquo accidens, & in aliquo substãtia tunc diceretur equiuoce. Vnde patet, ꝙ si aliquod equiuoce dicitur de aliquibus: tunc dicta propositio non habet locum. Scientia autem equiuoce dicitur de nostra, & de scientia dei, vt dicit Auer. 12. metha. 51. & sic non est contradictio.

B

Primo phy cõ. 32.

Decima quarta contradictio est in cõ. 32. vbi recitans opinionem Anaxa. de mundo, dicit ipsum posuisse mundum factum a principio sed, a parte post voluisse ipsum in infinitum permanere. Huius tamen oppositum inuenitur primo cœli cõ. 102. vbi recitans quatuor opiniones de mundo, d. quod opinio Anaxa. fuit mundum esse generabilem & corruptibilẽ. & hanc eandem sententiam habet. 8. physi. cõ. 2. Aliqui voluerunt conciliare istam controuersiam, dicentes literam commenti esse deprauatam, & volunt quod vbi est Anaxag. d. hic stare Anaximander. Sed istud non potest stare, quia etiam textus Arist. loquitur de Anaxagora & Emped. quomodo differebat in generatione mundi. Propter hoc aliter dicendum puto cum Alberto magno super. 1. cœli, trac 4. cap. 1. vbi habet quod Empedo. & Anaxa. differebant circa generationem & corruptionem mũdi sic. quia Anaxag. posuit mundum incœpisse per generationem, & dixit ipsum corrumpi, nunquam tamen idem numero reiterabitur. Empedocles autem C dixit mundum generari & corrumpi, & cum hoc eundem numero reiterari in magno anno, qui sacramento Deorum confirmatus est qui annus magnus erat spacium, quo superiores orbes. & stellæ reuertuntur omnes simul ad principium primum sui motus, quod non accidit secundum Ptolemęum, nisi in. 36. milibus annorum. Et stante ista sententia facile potest contradictio in Auer, quia quando d. mundum a parte post in infinitum permanere verum est secundum vnitatem specificam, non secundum unitatem numeralem, quando vero. 1. cœli. & . 8. physi. dicit mundum apud. Anax. & infinities generari, & infinities corrumpi, illud veritatem habet secundum vnitatem numeralem.

Solutio,

Virũ detur minima caro? Responsio Burlei & achillini.

Ari. 1. physi. auscultationũ. 38. dicit. Carnis aũt determinata est quantitas in magnitudine, & paruitate. Ex quibus habetur ꝙ datur. Oppositum huius habetur ab ipso philosopho in dicto prim. 39. vbi ait, secundum quantitatẽ quidẽ qm̃ non est minima magnitudo. Ad hoc respondet Burleus super dicto loco, & Alexander achillinus, & dicunt ꝙ caro est res naturalis, ideo terminatę quantitatis, sed magnitudo est res mathematica, & ideo non est terminata. Vnde secũdum istos responsio stat in hoc, ꝙ Aristo. diuersimode loquutus fuit de magnitudine. videlicet in tex. 38. loquutus fuit de magnitudine naturali, tu. 39. tex. loquutus fuit de magnitudine mathematica, Sed cũ supportatione dico, ꝙ isti viri

decipiuntur, & videtur, ꝙ nõ bene considerauerunt intentionem Aristo. ibi, & D ꝙ suum Cõmen. Auer. nõ viderunt, nec optimos expositores. Nam Aristo. in
Impugnatio vtroq; tex. de magnitudine naturali loquutus sit, sed in primo tex. secũdum rei veritatem, & consensum propriũ, in secundo vero, dicit illud cũdm Anaxagoram. Nam ibi (vt patet) ad hominem loquitur, & arguit contra ipsum. Et sic non est contradictio in dictis Ari. & ꝙ hęc sit mens Auer. patet, si bene eius verba ponderentur in expositione dicti tex. 39. vbi ait, in quãtitate vero, quia partes consimiles, quas intelligentia diuidit, ab inuicem sunt apud ipsum mixtę mixtione infinita, & in omni parte, quam diuidit sunt partes infinitę. Et sic nititur distinguere secundum quantitatem quod nunquam distinguet. Quid enim clarius si hęc verba considerentur ? hoc etiam asserit Simplicius. hoc etiam dicit. s. Thomas in expositione istius tex. Et hoc sufficit.

Primo phy. cõ. 41. Decimaquinta cõtradictio est in tex. cõ. 41. Ibi enim d. Parmenidem posuisse ignem & terram principia rerum naturalium. Huius tamen oppositum inuenimus primo de Aĩa tex. cõ. 32. vbi dicitur oĩa elementa iudicem acceperunt pręter terram. Et eandem sententiã inuenimus. 1. meta. tex. cõ. primi, &. 14. Hãc autẽ contradictionem quidam sedare conati sunt dicẽtes, ꝙ per terram & ignẽ Parmenides intellexit calidum & frigidum, non substantiã terrę vel ignis. Sed ista solutio, vt mihi videtur, dicit totũ oppositum illius, quod est in textu. nam textus d. Parmenidem posuisse calidũ & frigidum principia materialia rerum: E hęc autẽ appellat terrã, & ignẽ. & sic contradictio adhuc est in suo robore. Di-
Solutio. camus igitur melius ꝙ nullus ex naturaliter loquentibus posuit solam terram esse principiũ materiale rerũ, sicut quidam posuerũt solã aquã, vt Tales milesius: & quidam solum aerẽ, vt Diogenes: & quidã solum ignẽ, vt Hyppasus Metapontinus, & Heraclitus, vt dicitur in erratis primi meta. Solũ autem ponentes leges posuerũt terrã solam esse principium, sicut Hesiodus, qui fuit ex Antiquis theologizantibus, qui hanc opinionẽ metrice figurauit. Non tñ negauit Philosophus vel Cõ. quin aliqui Physici posuerint terrã vna cũ aliquo alio elemẽto, vel cum oĩbus reliquis esse principiũ materiale. Empedocles. n. posuit quatuor elementa esse principia materialia oĩum, & litẽ & amicitiã esse principia efficientia. ita etiã Parmẽnides terrã cum igne posuit principiũ, non terrã solã. Solutio ista colligitur in Aue. 2. phy. cõ. 9. ad finem, vbi habet. Et cũ dixit. & quidã terrã, intendebat cum alijs elementis, vt dixit Parmenides terrã & ignem. nullus. n. dixit solam terram esse principium, supple de naturaliter loquentibus.

Primo phy. cõ. 41. Decimasexta contradictio est in eodem cõm. 41. vbi habet ꝙ figura diuiditur per cõtraria. Huius tamen oppositum reperitur. 3. cœli. tex. cõ. 75. Respondetur ꝙ aliquid contrariari figurę dupliciter cõtingit, vel vere, vel apparẽter. Et primo quidem modo figurę nihil est contrarium. & sic verificatur dictum
Solutio. Philosophi. 3. cœli. 75. Secundo modo potest apparenter & secundum famositatem aliquid figurę contrariari. Et ideo d. Cõme. hic ꝙ figura diuiditur in contrarias differentias secundum famam. & in fine cõmenti ponit documentum dicens. Et notandum est ꝙ hoc nomen contrarium vtitur hic large, pro contrario & priuatione & habitu, siue sit in rei veritate, siue secundum famam, quod contrarium, secundum ꝙ ego credo, nos appellamus disperatum. F

Primo phy. tex. 42. Decimaseptima contradictio est super tex. 42. Ari. enim ponit ꝙ conditiones principiorum sunt ꝙ non fiunt ex alijs, ex hoc ꝙ sunt prima: & ꝙ non fiunt ex alteruiris, ex hoc ꝙ sunt contraria: & ꝙ omnia fiant ex eis. Sed obuiabam, quia forma fit ex materia, & priuatio etiã. Soluitur. litera translationis
Solutio. Arabicę, quam fere omnes Latini imitantur, habet ꝙ Arist. ibi probat prima principia sunt contraria, sed rei veritas est ꝙ probat conuersam ꝙ prima contraria sunt principia. & ita legunt Gręci expositores. & tunc instantia nulla est, quia materia nulli est contraria, cum sit ens in potẽtia, sed bene est subiectũ contrariorũ: sed vnũ contrariũ non põt esse subiectũ alterius. Si replicetur ꝙ illę ẽt sunt conditiones principiorũ, & cum materia sit principiũ, adhuc argumẽtũ stat i suo vigore; Dic negãdo assumptũ, ꝙ forma fit ex materia, sed formatũ. 7. meta. tex. cõ. 26. & ibidẽ tex. cõ. 27. necesse est omne, qđ fit, diuisibile esse, &

A hoc esse hoc, & hoc hoc, dico a it hoc materiam, illud vero, formam. vnde ista, forma fit, & priuatio fit ex materia, sunt verę per accidens, de quibus scientia non consyderat. &c. vnde Cõ. 12. meta. com. 13 . scribit, imaginati o super creatio nes formarū induxit homines dicere formas, idest ideas esse, & datorem esse formarum, quod dixit Auicen, primum autem fuit dictuus propter Platonem.

Auer. 1. phy. 43. videtur pluribus innuere, ꝙ priuatio sit principium generationis per se, & ꝙ musicū per se, fiat ex non musico. Et apertius videtur hoc innuere in. 44. vbi ait, & dicit vniuersaliter, ꝙ corruptio, etiam principaliter & per se est aut de contrario in contrarium, aut de habitu in priuationem, aut ad medium, sicut est dispositio in generatione, & hoc manifestum est per inductionem. Ex quibus apparet, ꝙ velit priuationem esse principium generationis per se. Oppositum huius habetur ab ipso Auer. in. 74. primi phy. in fine, vbi ait, & declaratum est, ꝙ priuatio est principium generationis per accidens, & ꝙ est necessarium in generatione scilicet secundum ꝙ accidit subiecto, ex quo est generatio ergo necesse est, vt generatio sit ex non ente per accidens. Ex quibus clare habetur, priuationem esse principiū generationis per accidēs. Ad hoc respondeo, & dico, ꝙ ista quæstio. s. Vtrum priuatio sit principium generationis per se vel per accidens, est nimis dubia, Nā expositores Aristo. inter se disconueniūt. Simplicius aūt in expositione. 65. 1. phy. determinando istam

B ambiguitatē, dicit, ꝙ priuatio potest cōparari ad duo, s. ad generationē, & ad rē generatā. Si cōparetur priuatio ad generationē, dicit, ꝙ est principiū ipsius per se. si vero comparetur ad rē generatā quia non remanet, est principium per accidens. Hęc est solutio Simplicij, quam multi doctores sequuntur, tamen (quicquid sit de ista quęstione in se) non intendo pro nunc tractare. Intentio autem mea est, sententiam Auer. in hoc narrare, & soluere contradictionē in suis dictis apparentem. Vnum scio, ꝙ solutio Simplicij est nimis dubia, & multas instantias contra se habet, vt alias (si altissimo placuerit) declarabo: quia non apparet, quo pacto illud principium per se possit esse alicuius. quod cum illud incipit esse, illud incipit non esse, & quam diu aliquid fit, vel est illud, tam diu corrūpitur: sicut in priuatione apparet respectu fieri, quia quū motus, & fieri incipiūt esse, priuatio incipit non esse, & quam dius est fieri, & motus, tam diu priuatio corrūpitur, vt satis patet. Et maxime contra se solutio Simplicij habet, ꝙ Ari. quādo de principijs loquitur, & dicit, ꝙ vnum est principiū per accidens, videtur, ꝙ dicat, ꝙ priuatio sit principium per accidens ipsius generationis, & non rei generatę. Tamen de hoc alias. Sententia vero Auer. sine dubio in hoc est, vt patet bene doctrinam suam intelligenti (quicquid aliqui dicant) est, ꝙ priuatio sit principium generationis per accidēs necessariū. Nam (vt dicit ipse Auer. 66. 1. phy.) per accidens est duplex, aliud enim est necessarium. aliud vero ratissimum, priuatio autem est principiū generationis per accidens, necessarium

C tamen & absq; hęsitatione hęc est mens eius, licet in illo. 66. non nulli ad pauca respicientes facile enuntiauerunt, & in suis expositionibus isti sic viuntur, ꝙ quando ipsi tenent aliquam opinionem erroneam, & Auer. in aliquo loco obscure loquitur de illa re, licet Auer. teneat oppositum illius, quod ipsi tenent: tamen exponendo illum, trahunt ad suam opinionem modo quo possunt. Vbi vero Auer. clare loquitur & apperte, absque expositione sententiā suam ponit quę opposita illis est. ipsi exponendo illud commentū dicunt, quum veniunt ad illum locum, cōmentū patet: non oportet insistere. & de sua opinione erronea nihil dicunt. De his tamen curandum nimis non est. Ad propositum redeundo, dico, ꝙ nescio, quam causam habent in hoc dubitandi in via Auer. Nam Auer. in. 66. non sic obscure loquitur (vt ipsi credunt ꝙ loquutus fuit) in. 74. primi phy. in fine, ad literam posuit hanc sententiam, & in pluribus locis, in 1. phy. hoc etiam habetur ex. 5. phy. 55. nec obstant illę duę auctoritates in principio adductę: nam ex illis auctoritatibus (si bene ponderetur) non habetur, quod priuatio sit principium per se ipsius generationis, sed habetur, ꝙ priuatio sit per se id est necessarium principium generationis, & ꝙ non quodlibet ꝙ se pōt fieri ex quolibet sed necesse est, ꝙ illud qd fit, fiat ex determinato modo

Vtrū priuatio sit principium generationis per se vel per accidens?

Determinatio Simplicij.

Per accidēs duplex.

quo ibi Auer. dicit. per accidens tamen quodlibet fieri potest a quolibet : nam ibi Auer. capit per se, vt dicitur aliquid necessarium: quia vt sic, opponitur ad accidentia contingentia aliter se habere, & vt sic, planum est, quod priuatio sit principium per se ipsius fieri, cũ sit necessaria in generatione. sed nõ dicit Auer. quod sit principium per se, loquendo proprie de per se, pro vt per se opponitur ad omne per accidens, siue necessarium, siue contingens aliter se habere. Et sic remouetur contradictio, quę videbatur in Auer. huius etiam opinionis est Zimara in expositione. 74. primi phy. in lectura, quam fecit in Gymnasio Patauino vbi dicit, quod ipse aetas dum legeret extra ordinariam philosophiam, tenuit opinionem Simplicij, tamen magister suus redarguit eum in circulis vnde ibi impugnat ipsum.

Opinio Zimarę.

Vtrum quilibet motus, sit de contrario in contrarium?

Arist. 1. phy. 43. ait, quod omnis motus fit ex contrario in contrarium, & pluries hoc dicit maxime in. 5. Phy. Oppositum habetur. 1. cœli. 30. & pluries in libro cœli. Ex quibus habetur, quod motus cœli non est de contrario in contrarium. Ad hoc dicitur (vt dicit ipse Auer. 1. phy. 43.) quod quando Arist. dicit, quod motus sit de contrario in contrarium, habet veritatem in his, in quibus actio & passio, est quasi genus, & non in omnibus. Et sic intellexit Aristo.

Vtrum contrariũ fiat ex contrario?

Rñsio ex Auer.

Aristo. 1. phy. 42. ait, quod contraria non sunt ex alterutris. Oppositum dicit ipse in tex. sequentibus. s. quod omne fit ex contrario. Ad hoc respondet Auer. 8. phy. 4. vbi responsio talis est, quod vnum contrarium fieri ex altero potest intelligi dupliciter. Vno modo vt ex subiecto: alio modo vt termino: & isto modo, vnum contrarium fit ex altero. 1. post. Sed non vt materia. sic respondet Auer ad hoc, & nulla restat oppositio. Multa circa hoc adducere possem : quę ab alijs diffuse adducuntur ideo breuitatis gratia omitto.

Primo physic. cõ. 49.

Decimaoctaua contradictio est in com. 49. in quo dicit Cõmentator quod rarũ & densum sunt minus vniuersalia quam magnum & paruum, quia rarum & densum solum sunt in corporibus sensibilibus naturalibus, magnum autem & paruum comprehenduntur in corporibus naturalibus & mathematicis. Sed huius oppositum sequitur ex cõm. 84. quarti phy. vbi habetur quod raritas & densitas insequuntur quantitatem. cum igitur in mathematicis sit ratio quanti, erit etiam ratio illius, quod inseparabiliter & immediate consequitur quantitatem.

Solutio.

Soluitur. rarum & densum in via Auer. quandoq; sumuntur pro qualitatibus sensibilibus consequentibus calidum & frigidum. & sic solum reperiuntur in corporibus naturalibus generabilibus & corruptibilibus, quod addo propter raritatem & dẽsitatem existentẽ in corporibus cœlestibus, quę ęquiuoce dicitur, vt inquit Cõmen. 2. cap. de substantia orbis, cum raritate et densitate istorum materialium. & sic locutus est Commentator hic, & 7. physi. 11. & 15. & 1. de generatione commen. 15. Alio modo sumuntur pro distantia & approximatione partium quantitatis adinuicem, & sic sequuntur quantitatem; & vt sic reperiuntur in mathematicis corporibus, et naturalibus indifferenter. & sic locutus est de raro & denso Cõmen. 4. physi. com. 84. & 72.

Primo physico, tex. 50.

Decimanona contradi. est super tex. 50. Aristoteles enim & Commen. primo physi. tex. com. 50. volentes numerum principiorum scdm veritatem inuestigare, adducunt illam rationem, quia in omni genere est vna contrarietas, substantia autem est vnum genus. vbi Cõmenta. dicit quod Aristo. probat quod principia non sunt infinita, quia cum in omni genere sit vna contrarietas : & substantia sit vnum genus, cuius principia sunt quęsita, cum substantia sit subiectum aliorum generum : necesse est vt contrarietas existens in principijs sit vna, & est contrarietas existens in substantia, nedum vt sint infinita. Sed opponebam per authoritatem Philosophi primo de anima tex. cõmen. 78. vbi Cõmẽta. dicit in commen. quod impossibile est substantiam elementum esse aliorum prędicamentorum: principia enim non substantię sunt non substantię. Amplius peccat etiam dictum Commen. in alio, quia dicit substantię elementa inquiri. hoc autem falsum est, quia infra tex. cõmen. 57. Philosophus proponit se inuestigaturum principia cuiuslibet generationis simpliciter, videlicet tam generationis, quæ est in substantia, quam generationis, quę est in accidentibus.

Et ita

A Si ita Philosophus, si volebat inuestigare numerum principiorum, debuit com munem contrarietatem decem prædicamentorum inuestigare, & non illam, quæ erat solum in prædicamento substantię. Ad hanc autem secundam dubitationem dicit Ammonius, & etiam Alexan. quod contrarietas in substantia primitus est, & eius principaliter principia quęruntur, in alijs vero est secundario. vnde eius primo saluat i substātia. & ideo prima cōtrarietas saluatur in primo ente, in alijs autem secundo loco, tanquā in his, quę sunt ab vno, & ad vnum. Ad contradictionem autem respondetur, quod principia substātię sunt principia ē ceterorum prædicamentorum, in genere causę subiectiuę siue materialis, vt dicit Cōmenta. hic, &. 4. metaphy. cōmen. 2. substantia est causa aliorū prædicamentorum, non scdm agens. neq; finem, sed quia est subiectum & materiā eorū. Et ad authoritatem Cōmen. primo de anima. cōmen. 78. vbi habet quod substātia impossibile est vt sint elementum aliorum prædicamentorū, soluitur quod bene verū est loquādo de elemēto proximo, sed fallit de elemēto remoto. ista enī est determinatio Philosophi in. 12. primę philosophiæ, vbi inuestigauit vtrū eadem sint principia omnium prædicamentorum. & solutio est quod loquendo de principijs propinquis, sunt diuersa, sed loquendo de remotis, sunt eadē. quia principia substantiæ illo modo sunt principia ceterorum, vt etiam clare scribit Commentator in commen. 22.

B Aristo. 1 phy. 51. post plura verba ait. Sed hoc est materia, sicut si fęmina masculum, & turpe bonū. Ex quibus clare patet, ꝙ in scientia methaphoris vtatur philosophus. Oppositum huius habemus ab ipso Aristo. in. 2. poste. 22. vbi ait. Disputandum, neq; diffiniendum, per methaphoras esse. & Auer. ibi in magnis comentarijs, & est super tex. 84 secundum illum sectionem, hoc preceptum vtile est in diffinitionibus, & est, ꝙ non facias diffinitionem nominum exemplarium translatorum ad rem ex similitudine, quoniam huiusmodi diffinitiones tradunt vtique similitudinem rei non veritatem ipsius, & non est longinquum. ꝙ accidat propter nomina exemplaria, illud quod accidit ex nominibus communicātibus. hoc est, ꝙ existimetur de rebus multis ꝙ ipsę sunt res vna &c. Hoc etiam habetur ex Arist. in. 2. topicorum. cap. 2. etiam ex. Auer. ibi. Ad hoc dico, & inuenio duos respondendi modos. quia hęc ambiguitas fuit mota per Auicennam contra verba philosophie, & primus modus est, ꝙ rei veritas est, ꝙ in scientia metaphorę haud sunt ponendę, & ad Aristo. in. 1. phy. dicunt, ꝙ Aristo. ibi hoc facit, quia ibi loquitur contra Platonem, qui talibus methaphoricis locutionibus vtebatur, assimilans materiam matri, & fęminę, & formam, masculo: ideo Aristo vtitur methaphoris ab eo sumptis. Iste modus tangitur a sancto Thoma. Sed mihi videtur, ꝙ talis respondendi modus, nō

C sit euacuans bene dubitationem in doctrina Aristo. quia dato, ꝙ auctoritati primi phy. 81. satisfaciat: tamen non solum ibi Aristo. methaphoris vtitur. sed etiam alibi, vt. 3. de anima, 14. vbi assimilat intellectum possibilem tabulę non scripti. Alter modus respondendi ponitur ab Auer. in fine commenti, 81. primi. phy. dum ait. sed materia appetit formam, sicut fęmina marem, & licet, non vsitatur in doctrina demonstratiua, tamen vsitatur in rebus non sensibilibus, quę non intelliguntur, nisi per comparationem. Ex quibus habemus, ꝙ licet Arist. abhorreat locutiones i stas methaphoricas in scientijs speculatiuis, tamen, quum, loquimur de entibus, quæ non possumus cognoscere, nisi per analogiam, possumus vti meth aphoris. Nota etiam (vt dicit Alexā. in paraphrasi de anima in cap. de phantasia) ꝙ vbi est indigentia nominū in propria significatione, possumus vti transumptione, & methaphoris. Hoc ēt habetur ex Themistio in lib. de memoria, & reminiscentia. Vnde relinquitur, deductis aliquibus casibus, non licet in sciētiis methaphoricis sermonibus vti, Et pro hoc facit, quod Auer. contra plurimos dicit in. 2. cęli. 106. ꝙ aut peccant, aut deuiant a veritate, aut male docent, & Themistius in paraphrasi primi de anima cap. 20. inquit. nam non est ęquum in altissimis philosophię quęstionibus aliud sentire, aliud dicere, cum enim res semper digna homine est ne a mente verba dissentiant, tum id maxime in rebus obscuris, & cæteris obseruā

Solutio con tradictionis.

Vtrū in sciē tia possimus vti metha phoris.

Impugnatur primus modus dicendi secundus mo dus.

Dictum Ale xandri.

dum quo ea, quę suapte ingenio, & natura remota, & condita videntur, verbis illustribus & quam maxime potest declarantibus vendicantur a tenebris: hoc etiam ex sententia philosophi habetur in.2.meteo.cap.1. vbi opinio Democriti de mari impugnatur, vbi dicit ꝙ a fabulis Esopi illa opinio non deficit, & magis ipse Democri. increpatur, quia more poetarũ, Esopo aliquid in metha; horis tradere licebat, sed philosophis veritatẽ inquirentibus, non licet hoc facere.

Primo phy. cõ. 52. Vigesima contradictio est in com.52. vbi dicit ꝙ ratio coegit Antiquos ad ponendum principia esse contraria. Huius tamen oppositum dicitur in tex. cõ. 48. supra, ꝙ omnes Antiqui sine ratione, tanquam ab ipsa veritate coacti, posuerunt elementa, & ab ipsis vocata principia esse contraria.

Solutio. Soluitur per dicta Auer. co. 48. quia dicit Antiquos sine ratione quoquo modo posuisse principia esse cõtraria, quia sine ratione perfecta & demonstratiua. nã vt dicit Com. ibi, inductio induxit eos ad hoc, in qua non inducuntur omnia particularia. quã do autem dixit Commentator. co. 52. ꝙ ratio coegit eos ad dicendum principia esse contraria, intelligendum est de ratione imperfecta. Sed tunc est dubitatio,

Instantia. nam inductio, in qua non indicuntur omnia singularia, est inductio demonstratiua, quę fit in materia necessaria, in qua idem est iudicium de vno indiuiduo, & de oĩbus.2.cęli.com.59. talis autem inductio est perfecta ratio: quia non petit, sicut alię inductiones: sicut patet.2.priorum.cap.23.in Auerro.

Solutio. Respondetur ꝙ refert dicere inductionẽ, in qua nõ inducuntur omnia singularia, esse inductionem perfectam, & dicere illam esse rationem perfectam. Et primum quidem est verum, pręcipue loquendo de inductione, quę fit in materia necessaria, & secundum quidem dictũ est falsum. sicut refert dicere aliquid esse perfectissimum animal, & illud esse perfectissimũ aĩnõ. inter species enim argumentationis solus syllogismus est ratio perfecta: alię vero sunt rationes, imꝑfectę, & quasi obliquitates eius.

Primo phy. cõ. 52. Vigesima prima contradictio est in eodẽ cõ. 52. vbi videtur dicere substantias habere contrarietatẽ fcd̃m formas, non aũt secundum subiectum. Huius tamen oppositum reperitur in dictis eius.5.phy, co,10.&.8.meta,com,5.

Solutio. Soluitur hic loquitur secundum mentem Alexan. vt ostendit series verborum suorum sed.5.physico.&.8.methaphysicę loquitur secundum intentionem propriam.

Primo phy. tex. 54. Vigesima secunda contradictio est super tex.54. Aristoteles enim primo metaphy. tex.13. videtur dicere ꝙ ponentes ignem esse principium conuenientius videntur dixisse, ꝙ̃ ponentes vnum ex reliquis. Sed huius oppositum habetur hic, vbi dicit ꝙ ponẽtes ac eem melius dixerunt.

Solutio. Soluitur secundum diuũ Thomam. vide ipsum & verba eius. Aut aliter Aristo. hic loquitur fcd̃m veritatẽ, et mentem propriam, nam vt scribit Commen. in pręsenti com, subiectum in rei veritate est materia, cuius esse est in potentia. & quia illud est verius, quod est primo vero propinquius, cũ verũ subiectum generationis secundũ, essentiam sit denudatum ab omni contrarietate, illis qui posuerunt minorẽ contrarietatem, rectius fuerunt propinqui veritatem videre, ꝙ̃ ponentes maiorem, & quia minor est contrarietas in medijs, ꝙ̃ in extremis, ponentes vnum medium pro subiecto rectius dixerunt, ꝙ̃ ponentes vnũ ex extremis. & eadẽ rõne ex ponentibus vnũ ex quatuor elementis rectius dixerunt, ponentes illud cuius differentię & qualitates sunt magis occultę, ꝙ̃ qui posuerũt pro elemento illud, qd̃ habet qualitates magis manifestas. & quia aer est huiusmodi, ideo fcd̃m veritatem ponentes aerem melius posuerunt, ꝙ̃ qui ignẽ posuerunt. Sed in primo meta. Aristo. loquitur fcd̃m mentem Antiquorũ, asserentium generationem fieri per congregationem, quia congregatio mixtio ꝑ minima, & subtilia melius & expeditius fit. vt patet in fine primi de generatione & corruptio. tex. c. 89. sic, fcd̃m hanc rationẽ asserentiũ generationẽ fieri ꝑ minima & subtilissima, sequi videtur, ꝙ qui posuerunt ignem conuenientius dixerunt. Et hoc videtur esse de mente Philosophi in primo meta. tex. cõ. 13. inquit enim, apparet enim vtiq; maxime elementare esse oium, ex quo fit primo congregatione, tale vero est, quod minutissimarũ partiũ, subtilissimũq; sit corporũ. Vnde quicunq; statuũt ignẽ principium maxime conuenienter huic rationi dicunt, idest fcd̃m istum modũ asserentẽ ge-

A nerationem fieri, per congregationem partium magis videntur ad hanc rationē & fundamentum dicere ponentes ignem esse elementū, ex quo per congregationem partium omnia generantur, quam ponentes vnum ex reliquis, quia est subtilissimū partium inter omnia. non igitur Aristo. laudat eos absolute. sed d. hoc sequi ad rationē eorū erroneam. & ista est melior solutio ꝙ̄ prima, quę est beati Thomę in primo physic. in loco allegato. Et, cū hęc scripsissem, inueni Alexandrum isto modo dicere. inquit enim, Hęc prefatus quęrit, cur nulla rōne terra debeat aliorum elemētum esse, vt vulgo mortales putāt, atq; adeo Hesiodus existimauit, qui hanc primā post chaos genitam esse tradit, sententiā suam vulgi testimonio confirmans. sed fortasse de terra dicit, nisi priores ad modū generationis spectātes illa elemēta esse rebantur, cur non terram quoq; ipsam, vt homines cōmmuniter opinantur elementum esse dicebāt. quibus dictis, redit ad id qđ dixerat, elementū videri id, quod tenuissimis est partibus, docetq; scđm hanc sententiā, qui preter ignē quodpiam aliud corpus elementū est statuebant siue de horū quatuor numero, siue medium corpus inter ignem & aerem, horū neminem recte dicere. Ecce quomodo Alexander exponit illa dicta sequi ad fundamentum erroneum Antiquorum, non ꝙ istis assentiat Aristo, ex mente ꝓpria, & multū fuit gauisus animus meus. inquit, n. Ari. in te. 14. scđm igitur hāc rōnem, nec si quis horū aliquid preter ignem dicit, nec si quis aere quidem densius hoc

B ponit, aqua vero tenuius, non recte vtiq; dicet. Vnde scđm solutionē sancti Thomę Aristo. videtur assentire illi dicto, ꝙ videlicet generatio fiat secundū subtilitatē partiū. qđ tn̄ falsum est, quia Arist. non assentit Antiquis generationem fieri presertim simplicē per congregationē, immo primo de generatione & corruptione tex. com. 86. & 89. & 90. & 2. de generatio. tex. com. 48 dicit mixtionē non esse per paruitatē partiū, licet illud coagat ad illud, quia tūc mixtio esset ad sensum. Et hoc testatur etiam. Com. primo meta. commen. 16. in quo enim mixtio non est per paruitatē partiū, sed mixtio vera est, vt mixta alterentur, donec ex eis fiat forma media: verbi gratia forma oxymellis, quę fit ex mixtione mellis & aceti.

Vigesimatertia contradictio est in co. 54. ibi enim dicit ꝙ contrarietas est minus sensibilis in medijs ꝙ̄ in extremis. ex hoc sequi videtur ꝙ, cū terra sit extremum, aqua autē sit mediū, vt etiam hic dicitur. sequitur terram frigidiorem esse aqua. Et hoc idē formari potest ratione. nam quanto aliquid distat a motu cęli tanto illud est frigidius, quia, vt scribit Commentator. 2. cœli. com. 94. Remotio a motu dat grauitatem, & quietem, & frigiditatem, sicut vicinitas dat leuitatem, & caliditatem & motum. modo sicut simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis, & maxime ad maxime. si remotio igitur a motu dat frigiditatē, ergo maior maiorem, & maxima remotio maximam frigiditatem dabit, sed huiusmodi est naturę remotio. vt patet: ergo terra est primum frigidorum. Huius tamen oppositum inuenitur in dictis Arist. & Commenta. 2. de generatione, tex. cōmen. 23. vbi habet terram esse magis sicci ꝙ̄ frigidi, aquam vero magis frigidi ꝙ̄ humidi. Ista materia est multum difficilis solutionis. & signum difficultatis eius est diuersitas opinantium. Aliqui propter primam rationem moti, & alias quamplures tenuerunt terram aqua frigidiorem esse, sicut Albertus Alema. & multi sequaces, Alij vero tenuerunt aquam esse terra frigidiorem propter authoritatem Philosophi allegatam, in. 2. de generatione, & propter duplicem rationem, vnam a priori, & aliam a posteriori: quarum quęlibet de perse innititur quintuplici medio, vt est videre in Conciliatore in differentia. 12. Alij vero conati sunt vtranq; viam tenere, vnica distinctione conciliantes dicta istorum repugnantia. dicunt tamen duplicem esse frigiditatem, sicut enim duplex est caliditas, elementalis & cęlestis vt est videre. 2. de generatione animalium. ca. 3. & . 2. cap. de substantia orbis. & . 12. meta. commen. 18. sic duplicem aiunt frigiditatem esse vna elementalem: & tali aquam frigidiorem inquiunt esse terra. aliā vero cęlestē: & tali terrā aiunt esse frigidiorem aqua. & hac via processit Egidius Roma. Est etiam materia ista difficilis, quia multas secū trahit difficultates, quarū vna est, vtrū quęlibet qualitas in elemētis exi-

Primo phy. cō. 54.

Digressio de qualitatibus elementorū,

ftens sit in summo, vel vna tantum.&,si fuerit vna tantū, nūquid alia sit remis
sa p admixtionē sui contrarij,nec ne.& alia quidē est,vtrū vna & eadem pro-
prietas elementalis posit esse eiusdem speciei cū consimili reperta in alio ele
mēto.& tertia est,vtrū duabus qualitatibus in summo existentibus in elemen-
tis adhuc mixtio posse fieri , vel nō: vt videtur velle Auer.4.meteororū,cō,
20.Et videre meo Thomas de garbo in summa sua tracta. primo in summa de
elementis quest.secunda multum subtiliter prosecutus est istas difficultates,&
declarauit ꝙ opiniones narratę non habent aliquā rōnem demonstratiuā ad-
herendū potius vni parti q̄ alteri, quia si quæ fuisset ad hoc ratio demonstra-
tiua,probabile est Arist.eā adduxisse: sed ex medijs rationis innixis quādoq;
videtur sequi vnū.quādoq; videtur sequi oppositū.Et dixit ꝙ illud, super quo
debemus inniti in hoc quęsito,est via sensus,quia rectissimus iudex de qualita
bus tangibilibus est sensus tactus:&,quia p tactū discernimus aquā frigidiorē
esse terra, ideo tenendū est hoc hac sola via : & non propter aliquas rationes ,
quæ omnes solui possunt:sicut patet intuenti ipsum.Illud autē,quod mihi vide
tur dicendum in hac materia est vnū,ꝙ dicere vnum elementum esse frigidius
aut calidus altero contingit dupliciter:vno modo quantū ad gradum & inten-
sionem formæ,alio modo quantū ad agere & posse.stat enim pro primo modo
aliquid esse calidus altero,non tn̄ secundo modo.sicut flāma stuppæ est calidi.
or intensiue ferro ignoto:ferrū tamen plus calefacit,& potentius q̄ faciat ipsa
flāma,sicut etiam sensus ostendit.Dico tūc terrā. quantum ad gradum esse fri-
gidissimā,sicut & acqua.Et hoc sentit Philosophus primo mete.vbi dicit ex
presse ꝙ in medio,& circa mediū est quod grauissimū & frigidissimum. & ita
argumentum primum ex remotione a motu credo ipsum demonstrare ad istū
sensum.Nec obstat ꝙ vna,& eadē qualitas in summo reperiatur in duobus ele
mētis,vbi fuerit diuersis associata qualitatibus,& vbi vna minus pricipaliter
cōperat vni q̄ alteri.Vno teneo frigiditatē tā in aqua,q̄ in terra esse in sūmo
sed in aqua est humiditati cōiūcta, in terra vero siccitati.aquę ēt principaliu
cōpetit q̄ terræ ex isto fundamēto,quia scd̄m fundamentū Philosophi ab vno
inquantum vnū immediate non prouenit vnum.Et ideo probabile est ꝙ,si am
bæ qualitates in summo reperiuntur in vno elemento,tamen prius natura vna
illarum consequit̄ formā elementi q̄ altera . vnde cū ignis sit formalissimum
elementorū,conuenientissimū videtur ꝙ formalissima qualitas prius scd̄m na
turam sibi cōpetat.Et,quia caliditas formalior est siccitate,hinc est ꝙ,igne ca
lido & sicco existente, dicimus igne plus esse calidi,q̄ sicci.& ita discurrendo
per alia dicas cōsequēter.Si vero quæratur, vtrū aqua sit frigidior terra scd̄o
modo,quia magis infrigidat,& pōt magis infrigidare, hoc patet ad sensum,q
qui de hoc dubitat sensu indiget.& sic possunt dicta ista cōcordari.Et licet po
sitio ista cōtradicat Auer.4.meteororū.cōm.10.vbi videtur dicere duas qua-
litates in fine nō posse reperiri in vno & eodē elemento,quia tunc non posse
ex elemētis contrarijs in ambabus qualitatibus fieri aliquid,nec possent ad in
uicē misceri,& tēperari,istud tn̄ nō multū mouet:tū quia authoritas eius in il
lo libro,non multū cōmuniter tenetur:quia ibidē primo meteororū posuit dan
epiciclos,& ecentricos,quos tn̄ destruit infinities in.2. cœli: tū etiam,quia si
ratio illa aliquid cogit , sequeret̄ ꝙ ignis & aqua inuicē nunquā possent age
nam,cū actio sit merito contrarietatis ignis , ergo p caliditatē aget frigiditat
aquę.& cū ambæ istæ sint in summo,sequitur igitur ꝙ non erit actio:Nec va
let si dicat ꝙ reactio non fit p easdē qualitates.quia tunc sequeretur ꝙ quodl
bet elementū nō posset in aliud immediate cōtra Philosophū. 2.de generatio.
ne.Quomodo enim tunc ignis conuerteret̄ in aerem ? Si enim ignis patitur ab
aere per humiditatē,per quid reaget.si per siccitatē habeo intentū,ꝙ reactio fi
per easdem qualitates. si per caliditatē, hoc non pōt quia actio est merito con
trarietatis.modo caliditas nō contrariatur humiditati, sed frigiditati. Nec va
let,si dicatur reactionem non posse fieri in elementis habentibus symbolum,si
cut quidā dicunt.quia istud est contra Philosophum primo de generatione i
infinitis locis,vbi dicit ꝙ quæcunq; contrarietatē habentia cōmunicāt in ma

A teria, in agendo repatiuntur. Et ista etiã est mens Alexãdri, & Ioan. grãmatici
in.1.de generatione, & in secundo, præcipue super expositione tex.cõ.8. vbi
expresse ponit reactionẽ per easdem qualitates cũ actio fit mentio contrarieta-
tis: sicut expresse Philosophus dicit. Itẽ tunc sequeretur ꝙ in habentibus sym
bolũ nõ esset facilior transitus, sicut patet discurrenti. Si igitur Cõmentator in-
telligat ambas qualitates in elemento simplici nõ ẽe in fine, i. in summo quãtũ
ad gradũ, sed vna sit in sũmo, & alia sit remissa, non sum cũ ipso. nam in haben
tibus cõtrariũ remissio fit per admixtionẽ cõtrarij, iuxta illud Philosophi, il-
lud est albius, quod est nigro impermixtius. Et ideo sequeret ꝙ elementũ non
esset simplex. Et hoc est quod ante nos tenuit præcipuus expositorũ Antiquio
rum Alexander super cõ. suo in primo meteo. Inquit enim magis quidẽ aqua
frigida q̃ terra: sed non minus caliditatis terra est minus frigida q̃ aqua. &
magis est terra sicca q̃ ignis: sed non ignis mixtura humiditatis est minus sic
cus. & magis, quidem non calidus ignis q̃ aer: sed nõ mixtura frigiditatis aer
minus calidus q̃ ignis. & aer magis quidẽ humidus q̃ aqua: sed nõ solidi alicu
ius mixtura aqua minus humida q̃ aer. non .n. vtriq; aliquod simpliciorũ cor-
porũ esset. hęc ille ad literã. Potest ẽt illud alia rõne fulciri. quia, si qualitas al
tera esset permixta suo contrario, tunc Arist. & cõbinationibus quatuor qua-
litatũ primarũ non sufficienter ostendisset numerũ quaternariũ elementorũ. di-
B cit .n. ꝙ caliditas & siccitas cõstituunt ignem. ꝙ si vidisset aliquam humidita-
tem siccitati ignis cõiungi, vtiq; & illius meminisset. & hoc videtur sentire ẽt
Commentator in .3. cœli. cõ. 67. Si autem authoritas Cõmentatoris intelliga-
tur quantũ ad posse, scilicet ꝙ vnum elementum non habet ambas in fine, sic
sum cũ ipso. quia, vt est ipsius Philosophi sententia. 2. de generatione. tex. cõ-
men. 48. mixtio non fit, quando alterum dominatur super alterum, neq; quan-
do habent ęqualem potentiã. Si enim potentia alterius fuerit simpliciter domi
nans, corruptio erit dominati & generatio dominantis. &, si ęquales fuerint po
tentię, tunc non fiet alteratio, sicut declaratũ est in. 4. meteoro. supple tu in cõ
men. to. superius allegato. &, cũ potentia alterius fuerit dominans dominati
non dominans simpliciter, generabitur ex eis aliquod medium, sed tamen de-
clinat ad partem dominantur. hęc Cõmentator. Patet igitur exponendo Aue.
per Auerroẽ, ꝙ elementa non habent ambas qualitates in fine: non quantũ ad
gradũ. ita ꝙ vna sit in summo, & alia sit remissa per suũ contrariũ, sicut com-
muniter omnes posteriores exposuerunt: sed hoc intelligitur quantum ad po-
tentiam agendi: sicut ipsemet se ipsum declarat in verbis allegatis. Et sic veri
ficantur dicta Philosophi, quæ adinuicem videntur aduersa, quando enim di- Solutio contradictio.
xit primo meteororũ terram esse frigidissimã, hoc est verũ quantũ ad gradũ.
quia non est terrę frigiditas caliditati permixta, vt bene dixit Alexãder, quan
C do vero dixit. 2. de generatione. 23. aquam esse magis frigidi q̃ humidi, & ter-
ram magis sicci q̃ frigidi, hoc intelligitur quantũ ad posse, quia plus potest in-
frigidare acqua q̃ terra: sicut sensus demonstrat. Aut aliter potest dicit ꝙ Phi
losophus ibi non comparat vnũ elementum alteri in eadem qualitate, ita ꝙ ve
lit aquam esse terra frigidiorem: hoc. n. non dicitur in litera: sed ibi comparan
tur duæ qualitates ad vnum, & idem elementum. &, quia ab vno, inquantum
vnũ, non prouenit immediate nisi vnum, propter hoc dicunt ignem per prius
sibi determinare caliditatẽ q̃ siccitatẽ, & aerem per prius humiditatẽ q̃ cali-
ditatẽ, cũ hoc tamen stat tam ignis q̃ aeris caliditatẽ summã esse. nulla enim in
hoc est contradictio, ꝙ eadem qualitas in summo possit reperiri in duobus su
biectis specie differentibus, sicut patet. Ad contradictionem igitur formaliter
respondentes dicimus, ꝙ quando dicit Cõmentator ꝙ contrarietas est magis
sensibilis in extremis q̃ in medijs, illud habet veritatem de medijs per compo
sitionẽ ex extremis, non autem habet locum de medijs per comparationem.
aqua autem est medium inter terrã & ignem secundo modo. Quod si dicatur ꝙ
Cõmentator, & Philosophus loquuntur de medij scd̃m comparationẽ, quia
laudat illos, qui posuerunt aerem esse subiectum, vel aquam, potius q̃ illos, qui
posuerunt ignem vel terram, Respondetur, ꝙ Philosophus loquitur ibi scd̃m

opinionem Antiquorũ, qui credebant aquam ex quo est mediũ fcdm fitum,& etiam fecundum comparationem inter elementa, ficut Cõmentator. 4.cœli.cõmen. 26.ꝙ haberet minus fenfibiles qualitates ꝙ̃ terra vel ignis. quod tamen non eft verũ, maxime loquendo de aqua, vt comparatur terræ in qualitatibus alteratiuis; ficut eft frigiditas & humiditas. nulli enim dubium eft ꝙ frigiditas aquæ eft magis fenfibilis quam frigiditas terræ. Si vero intelligatur propofitio Cõmen. etiam in iftis medijs fecundum fitum & comparationem, dicimus contrarietatem in medijs talibus effe minus fenfibilem quam fit contrarietas in extremis, verũ eft quantũ ad qualitates localiter motiuas. quia terra eft grauis fimpliciter, aqua autem eft grauis in refpectu. fimiliter aer eft leuis in refpectu, fed ignis eft leuis fimpliciter. quo autem ad qualitates alteratiuas non credo illam propofitionem effe vniuerfaliter veram in talibus medijs non per cõpofitionem extremorum refultantibus, licet quãdoq; verificari pofsit. ficut caliditas ignis eft magis fenfibilis ꝙ̃ caliditas aeris, fed ꝙ vniuerfaliter verificetur hoc non video. Et per hoc patet ad authoritatem Philofophi & Commentatoris hic. Sed ad authoritatem eius. 2. de generatione iam dictũ eft. Ifta funt, quæ fentimus in hac materia, quę licet noua videantur, forte tamen funt fatis antiqua, ficut poteris intueri. Non me latet concordia Modernorũ dicentium aquam frigidiorem terra quantum ad gradum, terram autem frigidioeem quantum ad formam: quia multitudo formæ infequitur multitudinem materiæ. tamẽ primum dictum eorum non credo verum effe, quia non video quomodo poffet teneri fimplicitas in elementis cum remisfione alterius qualitatis per admixtionem cum fuo contrario. Et tu magnifice domine Marceantoni fuper hoc cõfyderabis. fufficit mihi excitare intellectum tuum in iftis, tu autem bonitate ingenij tui, & folertia poteris facile veritatem intueri.

Primo phyfico. cõ. 55. Vigefimaquarta contradictio eft eod. cõ. 56. Quia ibi d. ꝙ fubiectũ eft in potentia pura vtrunq; extremum. Huius tñ oppofitũ dicere videtur infra in cõ. 82. primi phy. Ad hoc eft dicendũ diftinguendo de duplici fubiecto, primo, & fecundo: ficut ipfemet diftinguit in cõ. illo. 82. Et loquendo de primo fubiecto,

Solutio. quod verius appellatur prima materia ꝙ̃ fubiectũ, vt ftatim dicã, tale eft in potentia pura vtrunq; extremũ. & tale fubiectũ Cõ. diftinxit contra medium in hoc cõ. 56. Sed loquendo de fcdo fubiecto, quod vere fubiectum dicitur, tale nõ eft in pura potentia vtrunq; extremum: quia tale eft in actu, aut modo medio inter actũ & potentiã. Dixit autem nobiliter primũ fubiectũ, quod eft in pura potentia vtrunq; extremũ, rectius dici materiam ꝙ̃ fubiectũ, & per oppofitũ fecundũ fubiectũ rectius appellari fubiectũ quam materiã. Et ifta fuit fententia Philofophi ad principiũ. 1. meteo. vt ibi deducit Alexander fuper illo verbo, quare accidentium circa ipfum ignem quidẽ & terrã, & cognata his, vt in materię fpectæ, oportet putare eorũ, quæ fiunt. fubiectũ. n. & patiens appellamus hoc modo. Et ifta etiã eft fentẽtia lucidisfimi Themiftij in paraphrafi fuper. 1. phy. in digresfione, quã facit de potentia materię, & eius priuatione. Nomen materiæ cũ potentia & priuatione eft, dicitur. n. materia earum rerũ, quæ nondum ortæ aut factę funt. Vnde, fi confyderemus materiam, vt eft priuata forma, fic materia recte dicit. fed cũ accipitur pro fubiecto, vt fic cũ priuatione non eft. vnde materia, ex qua generatur homo, anteꝙ̃ hominis formam recipiat materia recte nuncupatur. fed vbi forma hominis eft affecta, nõ amplius vt fic materia dicitur, fed fubiectum. Vnde authoritate Boethij materia qualitatibus informata non amplius materia remanet. nam fcdm fe informis eft, & fpeciebus omnibus caret: fed adhibitis qualitatibus materia abit in fubiectũ. Et pp hoc dixit etiam Auer. imitando iftam fententiam in. 2. ca. de fubftan. orbis: & in. 8. meta. 12. ꝙ cœlũ rectius dicitur fubiectum quã materia. quia videbat in cœlo non effe materiã, quę fit in potentia pura vtrunq; extremũ: ficut fonat ratio materię. nec eft ibi priuatio formæ fubftantialis, ad quam fit in potentia: quę priuatio importatur per nomen materiæ ex fcientia Themiftij: fed quia femper eft actu fub fua forma, ideo rectius dicitur fubiectum, quam materia. Accedit ad hoc, quia materia etiam eft ex quo fit aliquid, vt in exiftentis. 2.

A physic.27. Sed, quia forma cœli non educitur de potentia eius, cum sit abstracta, hinc etiam dictum est, & bene, cœlum tectius subiectum, quam materiam dici.

Vigesimaquinta contradi.est in cō.56. Quia ibi ponens differentiā inter subiectum, & medium d. ꝙ mediū est vtrunq; extremū, non pura potentia. Huius tamen oppositū reperitur in dictis eius. 10, meta.cō.7.vbi loquens de coloribus medijs, inquit ꝙ non deber aliquis dicere ꝙ alij colores cōponuntur ex albo & nigro:qm̄ nigrū est priuatio albi, sicut obscuritas est priuatio lucis. Ad hoc cōsueuimus dicere, limitando propositionē istam Auer. quæ dicit, ꝙ media componuntur ex extremis, distinguendo de duplici medio: sicut ipsemet distinguit.4.cœli.cō.26. Quoddā .n. est mediū per cōparationē, sicut dicimus ꝙ aer est mediū per cōparationē inter graue simpliciter. & inter leue simpliciter, nam respectu ignis grauis est, respectu aquæ & terræ est leuis. propter hoc tamen non dicimus aerē esse compositū ex graui & leui. & ideo de talibus medijs loquendo, extrema non sunt in actu permixto positione in essentia mediorū, sed solum quantū ad denominationē sunt in eo, quia talia media in comparatione vnius extremi sumunt denominationē alterius. Aliud est mediū per realem compositionem ex extremis. & de talibus verificantur dicta Auer. hic, & 5. physi.cō.6.19.& 52. & 10.meta. cō.23. vbi adducit rationem demonstratiuā super hoc, ꝙ media inter contraria sunt cōposita ex extremis. alter, n. non
B esset motus. & sic in coloribus medijs sunt colores extremi formaliter, in esse tā refractō. & ista est indubitata scientia Cō. in hoc. quicquid dicat Burleus in hoc. & quidam iuniores, qui nouas phantasias imponunt Auer. Et tunc ad authoritatē Auer. in oppositū dico, ꝙ noluit dicere ꝙ colores medij non cōponātur ex albo & nigro absolute, sicut male intellexit Burleus, & sequaces. Sed nō cōponuntur tanq̄ ex duobus principijs æque perfectis mēsurantibus suum esse. Et hoc voluit dicere ibi Philosophus, & Cōmen. quia ibi volunt ostendere ꝙ in omni genere est deuenire ad vnum primum, quod est metrum & mensura omnium quę sunt in illo genere. & ita in genere calorū est color albus, qui est metrum omniū aliorum colorū. Et, aliquis posset dicere ꝙ cū colores medij sint cōpositi ex ambobus extremis, s. albo & nigro, posset aliquis opinari ꝙ tā albedo quā gredo est mensura aliorū, & ita non esset vnū primū metrū respectu oīum. Et philosophus, & Cō. videntes istam obiectionem excludunt eam, dicentes ꝙ hoc non potest dici, quia nigrū est priuatio albi, sicut tenebra est priuatio lucis, modo ratio mensurandi competit habitui non priuationi, iuxta illud Philosophi.1.de anima.85. Recto & ipsom, & obliquum cognoscimus. Et ꝙ ista fuerit mens Auer. ostendunt verba sua sequentia. quia vbi dixit ꝙ non debet aliquis dicere ꝙ alij colores cōponuntur ex albo & nigro, quoniā
C nigrū est priuatio albi, sicut obscuritas est priuatio lucis, statim subdit. ergo in coloribus non est principium & mensura, nisi vnū. Bene igitur diximus glosando colores medios non cōponi ex extremis, tanquam ex duabus mensuris nō tamen absolute sunt in compositi quantum ad esse.

Vigesimasexta contrad. est in cō.60. vbi d. ꝙ illud, quod vere generatur, est materia. Huius tamen oppositū d. ipse infra cō.74.& .7.meta.23.26.& 25. vbi habet ꝙ vere generatū est compositum, & materia & forma generantur per accidens. Nisi esset ꝙ aliud vere generari dupliciter summitur, subiectiue, & terminatiue. subiectum .n. generationis vere dicitur generari, prout videlicet est fundamentum deferens generationem. nam, cū motus sit vere in mobili non in motore nec in forma quæ acquiritur, vt accidens in subiecto, ideo mobile debet dominari a motu. vnde Cōmen. 5.physi. cō.3. Cum motum est illud ab eo quod est motus & est forma, manifestum est ꝙ motus est in moto, non in illo, ad quod est motus, & est forma. sicut igitur passio vera dominat passum, sic motus vere denominat mobile, & ideo, cum materia sit vere subiectum generationis, ideo verissime dicitur generari. Alio modo aliquid dicitur generari terminatiue. quia videlicet tale accipit esse per generationem. & modus iste est famosior. & de isto locutus fuit Philosoph. in.7.meta.tex.cō.27.& 32. vbi d. ꝙ

Primo physic. cō. 56.

Primo physic. cō. 60.

Solutio.

illud, quod fit, oportet quod fit diuisibile semper, & ꝙ nō fit ęs, nec sphęra sed ænea sphęra. Et Cōmen. in cō, 26. ibidem d. ꝙ agēs facit ex alio aliud nō aliud in alio. facit. n. ex materia formatum, nō in materia formā. Et scđm istum modū verificatur dictum suum ꝙ compositum vere & per se generatur: materia autē & forma per accidens. primus igitur modus est verior, & secūdus est famosior. Valeant igitur qui dicunt ꝙ materia non potest dici aliquo modo generari. dicūt. n. ꝙ ista distinctio posita nunꝙ̄ inuenta est in Arist. nec in Auer. Sed videāt isti quæso p̄sens cō. 60. primi phy. & inuenient ꝙ omne generatū semper indiget aliquo subiecto, & est illud, ꝙ in rei veritate dicitur generari. s, in tēpore, in quo generatur in actu. generatū. n. cōpletū fuit generatū, & non est in actu generatio igitur, scđm ꝙ est motus, necessario habet subiectū, & est illud, quod dicitur gn̄ari in actu. hęc ille formaliter. Et in eodē cōmē. parū infra d. recipiens formā hominis est illud, quod in rei veritate dicitur generari, s. illud in quo inuenitur iste motus. & reddens causam subdit. motus enim debet esse in subiecto, sicut diximus. Recte igitur diximus nos qđ primus modus est verior, & secundus est famosior. & hoc prouenit propter latentiam materiæ, quę est subiectum generationis. Et ideo prouenit ꝙ subiectum generationis modo denominatur generari secundum famositatem, licet vere generatur modo exposito.

Primo phy. cō, 60.

Vigesima septima contradictio est in eodem commen, in paucis verbis. Primo enim dicit quod a veritate nunquam est impedimentum, sed impedimentum semper est a falsitate. Sed parum infra dicit, quod qui prius audiuit leges, & postea Philosophiā, nō habet recipere veritatem. quia qui habet consuetudinem audiendi falsum aptus est vt impediatur a veritate.

Solutio.

Soluitur. sermo eius sic intelligitur, quod impedimentum, & malum semper est a falso, nunquam a vero, quia bonum intellectus est veritas, & falsitas est malum eius, & imperfectio, vnde hoc declarat exemplum eius. nam ille, qui consueuit comedere panem, qui est cibus temperatus, & conueniens, semper nutritur eo, & nunquam impeditur, quin eo nutriatur, sic veritas semper perficit intellectum, per oppositum qui nutritur cibo non conueniente naturę, potest impediri ab eo vt non nutriatur. sic est de assuetis sermonibus falsis, quod isti non perficiuntur. aliter. duplex est impedimentum, quoddam, quod attestantur malo, & sic veritas non impedit: quoddam vero, quod est mali destructio, & sic veritas est impedimentum mendacij, quia destruit illud. & sic patet concordia.

Primo phy. cō. 60.

Vigesima octaua contradi. est in cō. eodem Auer. dicit ꝙ in legibus non est verum neque falsum. Sed hoc videtur impossibile. nā oīs oratio & opinio, quę significat, aut opinatur aliter quā est, est falsa: & si significat, aut opinatur, sicut est, est vera ex prędicamentis in cap. de substantia.

Solutio.

Nisi esset ꝙ dictū est sic intelligendū, ꝙ opiniones legū nō sunt simpliciter verę, neq; similiter falsę, quia famosum non potest esse ex toto falsum. vnde Alexāder d. in libro de Fato, ꝙ huiusmodi opiniones, quę sunt famosę apud oēs gentes, & sunt eędem apud omnes, sunt nobis naturaliter insitę. Pro hoc vide verba eius ī fine solutiōis. 2. quęstionis, in. 3. de anima, cō. 5. vbi scribit ꝙ ista intētio apparuit a remotis aīam esse īmortalē, s. intelectū speculatiuū. & quibusdam interpositis subdit. Et vniuersaliter ista intentio animæ est pars vera in propositionibus probabilibus, ꝙ dicunt aīam esse vtrunq; , s. īmortalem & mortalem, probabilia eum impossibile est vt sint falsa scđm totū. & hoc apologizauerūt Antiqui. & in representatione illius cōueniunt oēs gētes. intelligas autē tu ista de lege sua. fallit aūt hoc de lege nostra, quia tradita est ab illo, qui est infallibilis veritas. Si ēt intelligitur dictum Philosophi de legibus suo tēpore institutis, de quibus inquit in. 2. meta tex. cō. 14. quantum vim habet consuetudo leges ostendūt, in quibus fabulosa & puerilia plus possunt propter consuetudinē quam si cognosceremus ea. Dicit. n. Cōmenta. ꝙ plures opiniones scientię Diuinę ponūtur in legibus non ad sciendum, sed ad inquirendum bonitatem. Et causa in hoc est, quia hominū cōplementū non completur nisi per congregationē, & congregatio per bonitatē, esse ergo boni est necessarium, & nō est necessarium eos scire veritatem. ita ēt scribit Philosophus in. 12, meta, ī tex, cō, 50, multa iā adducta sunt fabulose ad

A persuasionẽ multorum, & adoportunitatem multorum ad leges & conferens. Vnde Themistius in primo de anima. cap.22. scribit ꝙ Pitagoras fabulose con minisceba te transmigrationẽ animarum in corpora indiscriminatim ad ciuilẽ aliquẽ vsum. Vnde Vergilius, Primus orbe Deus timor fecit. sapientes.n. vt in quit Plato in Dialogo de morte: vt vulgus instituerent, persuaserunt supplicia esse potest mortem animarũ in alia vita, & etiã Mahumeth obseruantibus legẽ promisit mel & lac, Quicquid sit de alijs, lex Christi vera est, & pro veritate moriuum esse fatemur, & vere rexurrexisse, qui iudicabit in veritate omnem creaturam rationabilem.

Vigesimanona contradictio est in tex.62. Arist. distinguit duplicẽ generationẽ, s. in simpliciter dictam, quę est substantiarum, & in secundũ quid, quę est ac cidentiũ. Sed huius oppositum legitur in.3. meta. in tex.cõ.16. vbi dicitur, ꝙ generationes non sunt nisi in substantijs, non in accidentibus. Soluitur Aristot. & Cõmen. loquuntur ibi cõtra Antiquos ponẽtes vnũ esse ens, sicut fuit Parmenides, nam oportet ipsum intellexisse ens, quod erat vnum, esse substantiam. nã si esset accidens, cum accidẽs non possit esse sine substantia tunc plura essent ea, quę sunt apud ipsum. igitur sequitur ꝙ, cum nullum sit ens, nisi substantia, oĩs generatio erit in substantijs, non in accidẽtibus. Ad hominẽ igitur est sermo eius, non, ꝙ ipse hoc concedat. — Primo phy. tex.cõ.62. — Solutio.

B Trigesima contradictio est in.commen. 62. vbi dicere videtur generationem successiue fieri. inquit enim quod partes oppositi successiue recedunt a subiecto, fiũt in ipso partes generati. & similiter est in substãtia. in spermate enim apud generationem hoĩs non cessant partes spmatis recedere, & partes fieri hominis, donec forma humana perficiatur, & hoc, si forma hominis recipit partitionem. Et huius tamen oppositũ reperitur in dictis suis super. 6. phy. cõ.32. vbi vult generationẽ fieri subito, & ꝙ nõ est motus, sed finis motus. Debes scire ex sententia Auer. ꝙ generatio sumitur dupliciter. primo pro aggregato ex alteratione pręuia, & ex subito puenctu formę: alio modo ꝓ subito ꝓuẽtu formę tantum. ista distinctio colligitur ex cõ.55. sexti phy. Viterius scias. Auer. tenuisse oẽm formã materialem extensam esse ad subiecti extensionẽ, sicut potest videri ab ipso.1. cap. de substantia orbis. Viterius notare debes Auer. posuisse minima naturalia in rebus naturalibus. datur.n. minima caro.1. phy.38. & alibi Isinities. Dubium istud arduum est, an de intentione Auer. in formis inteñsibilibus & remissibilibus, sicut sunt formę elementorũ, scdm ipsum sit dare minimũ: sicut ẽt dubium est virum in qualitatibus habentibus cõtrariũ sit dare minimũ ex parte formę. Et in hoc est magna discordia apud viros magnos. Aliqui voluerũt dari minimũ ignem genitum ita ꝙ volũt generationem elementi fieri isto modo. imaginantur quod primo inducitur minimum ignis materia. sed post illud minimũ imaginantur generationem elementi fieri successiue per partẽ ante partem in infinitum. vnde isti consequẽter dicunt ꝙ etiam in qualitatibus elementorum est dare minimã quantitatẽ, cui correspondeant minimum alteratum esse, minimum generabile de forma elementi. & quia post illud minimum qualitas p partẽ ante partẽ generatur, & fit ita dicunt de forma elemẽti post minimum generabile sui fit per partẽ ante partem in infinitum. Alij vero magnę authoritatis viri tenent de intentione Auer. formas elementorũ, cũ illę intensibiles sint & remissibiles, scdm ipsum ad intentionẽ & remissionem suorum accidentium intendi, & remitti, & satis probabiliter videtẽ meo tenent non dari minimũ ex parte formę in talibus. & consequẽter tenet ꝙ in qualitatibus ipsorũ elemẽtorũ non est dare minimum, immo tales qualitates inducuntur per partem ante partẽ i infinitum, & ratio est ista quia tales qualitates habent contrariũ: vbi aũt cõtrarietas ibi resistentia: vbi autẽ resistẽtia ibi de necessitate successio, sicut patet in.4. phy. cõ.71. & ita, si debet induci minimus gradus caloris, cũ talis cõtrariũ habeat, quõ in instanti inducetur nõ video. & in veritate istud argumentum apud me est satis efficax pro ista via. & multi, qui oppositã partẽ tenuerũt, non potuerunt euadere ab hoc argumẽto sine incursu in grauiora incõueniẽtia. Et ideo probabilius videtur nobis tenere viã istã, ad quam pauciora incõuenientia — Primo phy. cõ.62. — Solutio. — C — Difficultas, an detur minimũ in formis elemẽtorũ, & etiã in qualitatibus habentibus contrarium.

In motu datur minimũ quo ad subiectum, nõ autem vniuersaliter quo ad formam.

ста sequuntur, iuxta illud Cõ.2.coeli.cõ.1.ex sententia Alexandri sustentati sumus super sermonibus istius viri, quia inuenimus eos magis remotos a contradictione. Vnde dicimus non dari minimã qualitatem, loquendo de qualitatibus habentibus contrarium.& licet non detur propter rationẽ dictam minima qualitas tamen bene tenemus dari minimũ alteratũ. quia in talibus datur bene minimũ quo ad subiectum, non tamen quantũ ad formam. Et, si adducatur authoritas Cõ.in.8.phy. cõ.23. vbi dicit quod in omni motu est dare primum: & per consequens in motu alterationis est dare primũ, & ita dabitur minima qualitas. Ad hoc dicimus ꝙ bene in omni motu est dare primũ, verũ est quantũ ad subiectum non autẽ vniuersaliter hoc est verum quantũ ad formã. & ita dicimus ꝙ in motu alterationis est dare primũ alteratum non primã qualitatem per alteratonẽ inductam.& per istam glosam soluuntur omnes authoritas, in quibus Cõ. videtur ponere minimum in talibus formis, quę varię & fere infinitę sunt, Loquendo autẽ de formis materialibus mixtorũ, quia allię sunt verę substantię, & non intenduntur, neq; remituntur, tales acquiruntur partibiliter. sed ista partibilitas & successio non habet attẽdi sic, ꝙ continue per partẽ ante parte in infinitũ acquirantur, sed acquiruntur per minima. prius enim disponitur materia qualitatiue & quantitatiue, & deinde introducitur vnũ minimum formę in primo non esse formę pręcedentis.& sic de secundo minimo dicendum est. & sic intelligitur dictũ Auer. hic dicẽtis ꝙ nõ cessant partes spermatis. p partes. n. spermatis, & hominis intelligit ipse minima, quę successiue, i. vnũ post aliud inducũtur, non successiue, quia continue. His igitur stantibus, respondetur soluendo contradictionẽ ꝙ loquendo de generatione simplicũ, talis fit successiue ad modũ declaratũ. ex hoc tamẽ nõ sequetur generationẽ illã esse motum quia est fallacia consequentis. quia vltra diuisibilitatẽ formę requiritur ꝙ subiectum motus sit ens in actu, ad hoc quod sit vere motus. Vnde et Liconiensis.1.posterio.in, fine illius capituli Si autẽ est idẽ syllogistica interogatio sup isto exẽplo Philosophi dicẽtis ignẽ generari in multiplicata analogia, dicit ꝙ i simplicibus forma generata inducit partẽ materię post partẽ successiue quia pars generari propinquior citius pręparatur ad receptionem formę substantialis: vnde prius recipit eã ꝙ̃ pars remotior. sed inquit ꝙ. cũ pars aliqua recipit formã substantialem, nõ vltra recipit intensionẽ in prima forma recepta. sed, si forma accidentalis fuerit recepta in aliquo, potest intẽdi successiue vsq; ad summũ caloris: & erit alteratio successiua, & per diuersitatẽ & diuisibilitatẽ caloris, & etiã propter receptionẽ partis eius post partẽ in parte sua. & hãc successionẽ, quę est per diuersitatem vel diuisibilitatem formę recepta, non habet generatio. tamẽ generatio substantię bene habet successionẽ, quę est per diuisibilitatẽ materię recipiẽtis formã substantialem in parte sua post partẽ. Et per ista dicta Lincontensis voluerũt aliquꝰ concordare, quõ generatio sit successiua, & quomodo successione caret. sed iudicio meo istud nõ potest stare quantũ ad omnia. Nam sc̃dm. Auer. in formis simpliciũ potest esse successio in forma recepta. quia ipse tenet ꝙ formę elemẽtorũ intẽdũtur & remittunt. & ideo adhuc remanẽt difficultas qualiter generatio formę elementi ab alteratione distinguatur, cũ vtrobiq; sit vtraq; successio, maxime sc̃dm secundam viã. Et propter hoc dicimus ꝙ differentia est ex parte subiecti, & ex parte termini, quia subiectũ generationis est ens in potentia. alterationis vero subiectũ est ens in actu, similiter terminus vnius est substantia, aut modo loquendi Cõ. id quod est mediũ inter substantiam & accidens, alterius vero terminus est qualitas. si igitur generatio sumatur pro aggregato ex alteratione pręuia, & subita prouentu formę in formis mixtorum, successio est quantum ad alterationem, sed generatio pro subito prouentu formę in talibus fit subito: sicut patet per Commen.6.phy.59.de carne. in simplicibus autem dicas consequenter iuxta alteram duarum viarum, quarum prima communior, & secunda verior: vt mihi datur cernere.

Vtrũ materia prima habeat initiũ.

Auer.1.phy.63.& alibi ait materia esse vnam numero. Si ergo vnitam numeralem habet certum est, ꝙ communis neque de pluribus predicabilis esse potest. Oppositum huius videtur dicere Aristo.12.diuinę philosophia.27.vbi ait,

D E F

A singularium aliud, tua materia & specie, & mouens & mea &c. Ex quibus ap nem alicuius
paret, ꝙ materia prima extra animam est multiplicata in diuersas partes, quę vniuersalis.
stant sub diuersis formis, & certum est, ꝙ illa portio materię, quę est sub hac
forma, est materia, & similiter quęlibet alia portio, & ita cum iste partes sint nu
mero differentes, sequitur, ꝙ ipsa materia dicta de illis, habeat vnitatem vni-
uersalis: & non numeralem. Ad hanc contradictionem suppositis illis quę cir Modus rñ-
ca hoc in alia concordantia scripsi, quę breuitatis gratia non adduco. Dico, ꝙ dēdi prę stan
(vt recitat Zimara in tabula) sunt varij modi respondendi, quorum vt ego opi tior.
nor modus positus ab ipso Zimara est alijs præstantior, quia mihi videtur, ꝙ
sit modus sumptus ex doctrina Auer. 12. meth. 14. ideo illum fideliter adducã &
quia doctrina est ipsius Auerro. nec verum est sermo non intellectus a moder-
nis, quia apud aliquos modernos ego vidi eundem respondendi modum.
(licet non sub eisdem verbis) responsio talis est. ꝙ materia prima (vt dicit
ipse Auer.) habet duplex esse, vnum est esse, quo intelligitur, aliud est esse
secundum quod sentitur. in primo esse consideratur in se: & dicitur esse vna nu
mero priuatiue modo dictu in alia concordantia: & illo modo non predicatur,
nec de se ipsa, nec de alijs: non de se ipsa, quia talis predicatio innaturalis est,
& in fine abhominationis, (vt vult Auer. in. 1. priorum in digressione de quar
ta figura) & nugatoria est. Et (vt ait Themistius, 1. poste. 38.) non meretur
B dici prędicatio, nec de alijs predicatur: quia illo modo non habet formam in
tellectam ab ea: & ideo non habeo rationem alicuius formę communis, neque
generalis neque specificę, quia forma est subiectum vniuersalitatis (vt ait Auer.
1. cœli. 92.) & de materia isto modo accepta, nulla traditur predicatio, neque
essentialis, neque denominatiua, quia presissime consideratur: & habet esse vt
sic in anima tantum. Habet & aliud esse, secundum quod sentitur, & hoc ha-
bet extra animam in composito sensibili, cuius est pars, & in tali esse materia
considerata, licet sit vna secundum subiectum est tamen plures secundum potē
tiam & habilitates. & in primo quidem esse pertinet ad diuinum. & in secun-
do quidem esse pertinet ad naturalem. Vnde philosophus primo de generatio Materia est
ne. 22. dicit, ꝙ materia est qualiter eadem, est autem qualiter altera, vbi Com- vna scdm su
mentator dicit, ꝙ materia est vna secundum subiectum, & multę secundum biectum.
potentias, & habilitates ad recipiendum formas contrarias: & sic recipit di-
uersitatem, & secundum speciem, & secundum numerum, secundum diuersita-
tem formarum. quibus afficitur, & accipit rationem predicabilis de pluribus &
quia tunc consideratur, vt est formata. sic enim rerum specie differentium
3 materię sunt specie differentes (vt ait Auer. 8. physi. 46. & 1. de anima. 53.)
& materię rerum numero differentium, sunt numero differentes (vt dicit Ari
stote. 12. metha. 27. & 7. metha. 28.) & de materia taliter considerata, verifi-
C catur dictum philosophi in. 7. & . 8. metha. 6. vbi Commentator ponit docu-
mentum dicens, & non debes dubitare in hoc, quod fuit dictum in. 7. s. ꝙ ma
teria non predicatur de aliquo secundum nomen, & secundum diffinitionem &
& est dictum hic, ꝙ diffinitiones naturales constituuntur ex formis & mate-
rijs. Vbi patet consideranti, ꝙ loquitur de materia, vt est sub forma, & in se-
cunda sui notione, & vt comparatur ad materiatum tunc enim prędicatur, vt
denominatiuum predicatum, Dicimus enim idolum est ligneum, aut ęreum:
sed non ęs: aut lignum, & de tali materia formata etiam verificatur, ꝙ in diffi
nitione accidentium cadit, vt differentia, pręsertim quando in abstracto diffini
untur, sicut nasus, in diffinitione similaris. Sed patet, ꝙ non est consideratio
ista de illa materia. de qua Auer. loquebatur, nec secundum considerationem
secundum quam dicitur habere esse in anima tantum. Nunquam igitur mate-
ria habet rationem predicabilis, nisi ratione formę, sed non ratione sui in se pre
cisse conceptę. Hęc Zimara, ad contradictionem si alias responsiones vis vi-
dere, illum videas, qui nonnullas adducit, & reprobat.

Ver. 1. phy. 63. ait, materiã primam esse vnam numero. Oppositũ huius vide Vtrum ma-
tur innuere, 12. diuinę philosophię. 14. dum ait, ista alit cõmunitas, q̃ intelligitur teria prima

sit vna numero.

Vnū numero bifariam sumitur.

Difficultas

Duplex respōdendi modus.

Rñsio ex Alber.

in materia, est pura priuatio, cum non intelligatur nisi secundum ablationem D
formarum indiuidualium ab ea. Et postea subdit, ꝙ pluribus materia cōis est.
Ex quibus apparet, ꝙ sibiipsi contradicit, nam si cōis, vnitatem numeralem nō
habet. Ad hoc respondetur, & dico, ꝙ (vt ex ipso Auer. 12. metha. Cō. allega
to habetur) vnum numero bifariam sumitur, positiue, & priuatiue, vnum nume
ro positiue, est illud, quod habent vnam formam substantialem, dantem sibi talē
vnitatem forma. n. est substantia, per quam est hoc aliquid. 2. de anima. 2. &
primo de anima Auer. 90. Omne quod est vnum numero & continuum, est per
suam formam, & non per suam materiam. Priuatiue aūt dicitur aliquod vnum
numero, quia formam aliquā sibi dantem vnitatem numeralem non habet: sicut
hic hō est vnus numero per suam formā. Hoc stante, dico, ꝙ quādo Auer. dicit,
ꝙ materia est vna numero intelligitur priuatiue, & nō positiue, pro quanto ma
teria in se cōsiderata nō est forma, neq; formatū, & sic dicitur vna numero, quia
non habet formā sibi dantē vnitatē numeralē. Nam si positiuę esset vna nume
ro, tunc esset aliquod indiuiduum demonstratum in actu, cōpositum ex materia
& forma, & non esset substantia simplex, quod absurdum esset dicere. Sic ēt di
citur cōis pluribus, quia non habet differentias formarū indiuidualium, ex qui-
bus est multitudo, & sic ista cōitas est priuatiua, & sic intellexit Auer. & ista
(si recte considerentur inter se) repugnantiā non habēt. Sed est ardua difficul-
tas adhuc, quā mouit Pręceptor meus excellēs Hieronymus Stephanellus Pa B
tauinus philosophiā publice in patauino gymnasio profitens, dum argumentare
tur in solēni disputatione, quę difficultas talis est. Accipio materiā in prima sui
notione (vt ait Them. in. 1. phy. in digressione de materia) tūc quęro. Vtrū ma
teria illa prima notione sui, qua a diuino consideratur, sit vna numero, vel nō?
non pōt dicere, ꝙ non sit vna numero, quia clarū est, ꝙ non est vna genere, vel
spē. quia hoc si esset, forma esset, & non materia, si dicis, ꝙ est vna numero, hoc
erit, vel positiue vel priuatiue, vt patet per diuisionem Aue. si dicis, ꝙ positiue,
tunc sequitur, ꝙ materia in illa. 1. notione habet formā dantē sibi vnitatē nume
ralem, vt patet per Auer. quod impossibile est. Si dicas, ꝙ in prima notione
sui est vna numero priuatiue, & illa vnitas est priuatiua, & nō positiua. Cōtra,
cū priuatio sit potētię annexa, nam (vt dicit Themi. 1. phy. sup tex. 78.) priua
tio efficit, vt materia sit in potētia. & . 5. phy. sup. 22. priuatio ad eas res perti-
net, quę paratā habent naturā, vt possint id capere, quod nondum ceperunt. Et
ex Arist. habetur, vbi de priuatione loquitur, sequitur, ꝙ materia in prima sui
notione includat potentiam, quod est contra Themistiū & peripatheticos, in di
gressione prædicta. Huic dubitationi respōdetur (non audacie sed exercitij gra F
tia) & inuenio duplicem modum respondendi. primus talis est, & est ex mente
Alexandri & Themistij, vt refert Zimara in sua tabula, ꝙ quando dicitur, ꝙ
materia secundum se est inaffecta, & in formis, ꝙ illa vera priuatio nō est, sed
est negatio pura, dicit enim negationem formę & formati, quia de se neq; for
ma est, neq; formatū materia prima. Differentia. n. magna est inter negationem
purā, & ipsam priuationē, quia (vt habetur in. 2. libro de interpretatione) nega
tionē puram affirmatio priuatoria non sequitur, quia non si aliquid non videt,
cœcum propterea esse affirmabitur, de lapide. n. verum est dicere, ꝙ non videt,
tñ lapis cœcus non est. neq; si aliquid capillitium non habuerit, caluum prope
rea esse affirmabitur. Priuatio. n. quodāmodo est qualitas quędam, & ideo talis
informitas in prima materia vel inaffectio nō est vera priuatio, sed negatio sola
alioquin sequeretur, materiam in sui substantia habere aliquā qualitatem, vnde
Aristo. 10. primę philosophię. 24. materia negatione ostenditur. Vnde ad dubi-
tationē dicitur, ꝙ materia in sui prima notione est vna numero priuatiue, & pri
uatio sumitur largo uocabulo pro negatione, & tunc non sequitur, ergo includit
potentiam, nam verum esset, si priuatio sumeretur proprie. Alius modus respon
dendi habetur ex doctrina magni Alberti in scientia diuina in tractatu. 2. cap.
4. qui modus talis est. ꝙ qñ queritur. An materia in prima sui notione sit vna nu
mero positiue, vel priuatiue? Respondetur, ꝙ est vna numero positiue, tamen
non a forma dante vnitatē numeralem (vt dicebat Aue.) sed quod tribuit sibi

A talem vnitatem numeralem, nihil aliud est, nisi indiuisio sui esse, secundum ꝙ sic vel sic consideretur, quemadmodum de Deo si diceretur, nūquid Deus sit vnus numero? certū est ꝙ sic non priuatiue. Nam in Deo priuatio non est, sed posi tiue, & hoc non erit a forma, modo ab Auer. dicto. Nam in Deo cōpositio non est, ergo ibi est vnitas numeralis positiua alio modo, ab illo ab Aue. posito. Et si dicitur, ergo Auer. diminutus, & in sufficienter loquutus fuit in illo loco, nega tur consequentia, quia Auer. ibi loquutus fuit de vnitate numerali positiua mo do congruo suo proposito ibi, & non de vnitate numerali positiua, quę in istis entibus simplicibus inuenitur, nec Auer. hoc negaret. Ne tamē credas istas du as responsiones, quia vna positiue, & altera priuatiue, respondet quæsito, sibiin uicem repugnare, quia modus priuatiuus primę responsionis, & modus positi uus secundę responsionis stant bene simul, si bene considerentur, quia alio modo respicit vnitatem numeralem positiuam prima responsio, & alio modo secūda. Sed facit magnam difficultatem dictum Auer. 2. cap. de substantia orbis. circa materiam cœli, quæ orbis est, vbi ait, ꝙ si intellectus poneret illam sine intelli gentia, esset sicut de motu. Vnde sicut motus non remanet, sic nec orbis. ergo orbis non pōt abstrahi a sua forma, ergo materia cœli, quę est orbis, non pōt in telligi sine forma. Si ergo materia cœli nō pōt intelligi sine forma, nō videtur, ꝙ materia prima possit intelligi per priuationē omnium formarum, si materia

Dubitatio circa materiam cœli.

B cœli, quæ est magis actualis, quā materia prima, non pōt abstrahi a sua forma, multo minus igitur materia prima, quæ est in fine & vltimo gradu potētialita tis & imperfectionis, poterit abstrahi a sua forma. Huic dubio satisfacit doctis simus Zimara (quiquid dicant alij & præcipue Alexā. achillinus in libro de elementis. Sua. n. intentio in hoc menti Auer. cōformis non est) vt patet illā con sideranti (quę breuitatis gratia nō adducitur.) Et responsio talis est, ꝙ intelle ctus pōt separare quęcunq; sunt realiter distincta, licet in re non separentur (vt ait Auer. 12. diuinæ philosophię) materiā. n. a forma diuidit, licet natura nō di uidat. & hoc tam in corruptibilibus quā in rebus æternis, maior enim longe di uersitas est inter intelligentiam & orbem. quā sit inter materiam istorum & for mas corporales, & maior est diuersitas cœli ab intelligētia, quā sit distantia & diuersitas corporū cœlestium a corporibus quæ sunt hic, quia corpora omnia in eodem ordine sunt, licet prioritas & posterioritas ibi sit, & natura corporis & natura intellectus sunt in diuersis ordinibus. Et ideo sic intellectus abstrahere potest a substantia spirituali corpus ęternum, sicut abstrahere potest copus cor ruptibile a corpore ęterno. Vnde Auer. dixit. 2. cœli. 3. ꝙ licet ex intelligentia, & orbe, fiat vnum numero, tamen est secundum dispositionem magis diminutā, quā sit dispositio recipientis & recepti, in forma abstracta, propter causam prę dictam. Non dicit igitur Auer. in. 2. cap. de sub. orbis, ꝙ intellectus non pōt in

Responsio Zimaræ.

C telligere cœlum, intelligentia non intellecta, quia nō ignorabat Auer. hoc falsum esse. Sed vult Auer. ꝙ cœlum non pōt remanere in existentia, si causa eius nō existeret. Vnde Auer. ibi ponit casum possibilem secundum imaginationē, & quęrit, posito ꝙ intelligentia non esset, quid esset de orbe? & ipse respondet, ꝙ esset, sicut est de motu: vt ostendat ꝙ tam, & si cœlum non habeat compositio nem, neq; principiū intrinsecum, per quod possit corrumpi. Si enim ex se forma liter loquendo est necesse esse, est tamen causatū ab intelligentia in ratione cau sę efficientis & finalis ab ęterno (licet plurimi exclament contra hoc, de qui bus curandum non est) & ita sicut motus cœli non esset, si intelligentia motā ef ficiens non esset, Sic cœlum non esset, si intelligentia quę dat sibi permanentiā ęternā, non esset: Et de hoc difuse (si Deo placuerit) agetur, pro nūc hęc dicta sufficiāt. Et hęc responsio Zima. mihi apparet, ꝙ multū ad Aue. mentē attigat.

Quęsitum Auer.

Arist. 1. phy. 96. ait, subiecta autem natura scibilis est secundum analogiam, sicut enim ad statuam ęs, aut ad lectulum lignum &c. Ex quibus habetur, ꝙ philosophus ostendens modum, secundum quem materia cognoscatur a nobis, dicit ꝙ cognoscitur per analogiam. Oppositum huius dixit. 10. metha. 24. vbi ait, nam materia negatione ostenditur. Ad hoc respondetur, & licet de hac re multa adduci possent, quę a Themistio habentur in digressione, quam facit

Vtrum materia prima cognoscatur per analogiā an priuatiue?

de prima materia in primo phy. tamen breuitatis gratia omitto. Solum consequentiam, quam Auer. circa hoc propositum facit, declarare intendo, antequam ad contradictionem respondeatur. Vnde quia aliquis diceret, cur materia a uobis cognoscatur per similitudinem ad res artificiales, & maxime, quia solet dici, ꝙ intelligibilitas est passio entis, materia est ens, ergo est de se intelligibilis. Auer. reddit causam huius dicti, dicit, ꝙ ista natura, quę est subiecta substantię idest formę, non potest intelligi per se ab intellectu, quia non habet quiditatē. Dubitatio est, quare hoc sit. ꝙ materia non sit intelligibilis de se, quia non habet quiditatem. vide. 9. metha. 10. vbi inquit intelliguntur autem diagramata actu, ita ꝙ nihil intelligitur, nisi sit actu ens. Vnde intelligibilitas non est passio prima in eo ꝙ ens, licet nonnulli oppositum teneant. quia primo posito illa est passio propria subiecti, qua posita, ponitur, & remota, remouetur. Ens inquantū ens non est tale, vt posita ratione entis, ponatur ratio intelligibilitatis, quia materia est ens, vt ex his quę philosophus ait primo physicę auscultationis, 79. haberi potest, vbi inter materię essentiam secundum se, & priuationem differentiam ostendit, quę a Platone fuit ignorata, & ex hoc inter materiam & priuationem minime distinxit. Nam materia est ens, & proprie substantia aliqualiter, sed priuatio est non ens per se. Vnde Auer. ibi in com. ait, ꝙ priuatio non est accidens, ne dum vt sit substantia. Patet autem, ꝙ de nuda materię essentia ad priuationem ipsa comparatio ibi fit. Et confirmatur. Quia Auer. in primo capite de substantia orbis ponit differentiā inter materiam, & materię potentiam, penes hoc, ꝙ materia est de numero entium per se, sed potentia est de numero entium ad alterum. Vbi ad ipsam potentiam nuda materię essentia comparatur. Nec valet, si dicatur, ꝙ materia non est ens per se, sed per formam, quia licet materia non sit, nec esse possit naturaliter in effectu seu in actu sine forma, quia (vt ait Auer. 2. physi. 12.) sequeretur, ꝙ illud quod non est in actu, esset in actu, tamen entitas formę non est causa entitatis materię, sed est diuersa ab illa, materia igitur per propriam rationem includit rationem entis, & tamen materia non est per se intelligibilis (vt dicit Auer.) confirmatur, quia. 7. metha. 35. materia secundum se est ignota, sed materia secundum se est ignota, sed materia secundum se est ens, ergo &c. & ideo subiectum primum intelligibilitatis est ens in actu, & ens est intelligibile ratione actus. Vnde actus est ratio intelligendi, & cognoscendi. Est tamen bene aduertendum, ꝙ non quilibet actus est ratio intelligendi, nam secundum ponentes actum entitatiuum, non est prima ratio intelligendi, si dabilis est tali actus, nam materia secundum ipsos, per se est in actu entitatiuo, & tamen non est secundum se intelligibilis. Etiam intelligibilitas non sequitur actum, medium inter puram potentiam & actum purum. Et dicitur materiam in actu & subiectum. Et tamen non est per se intelligibilis, nec habet de se rationem intellectam in actu, (vt dicit Auer. primo cœli. 95.) orbis enim seclusa intelligentia non est natura composita ex materia & forma, nec de se est principium alicuius operationis, qua mediante cognosci possit, nec etiam actus subsistentię, siue hypostaticus, quia est ipsius singularis, est prima ratio intelligibilitatis (sicut non nulli opinati sunt) ponentes singulare esse primo cognitum ab intellectu. Relinquitur ergo, ꝙ actus qui est forma, & quiditas, & est per se principium, est ratio per se prima intelligibilitatis. forma enim (ait Auer. primo cœli.) est subiectum vniuersalitatis, & vniuersale secundum Aristo. 2. de anima. 60. est obiectū intellectus, & singulare ipsius sensus. hoc etiam dicit Auer. in dispu. 6. in solut. 6. dubij. & ita consequentia Auer. habet robur, ꝙ materia non est intelligibilis per se, quia non habet quiditatem actu. Ad contradictionem autem redeundo, dico, ꝙ (vt ex Auer. habetur. 12. metha. 14. & ex Themistio.) duo artifices de materia prima considerant scilicet naturalis, & methaphisicus. Cognitio de materia est vltima quo ad nos, quia methaphisica est vltima ratione nostri, 2. metha. 3. & 7. metha. 39. & ideo cognitio naturalis de materia est prior quo ad nos, & posterior quo ad naturam. Hoc posito, respondetur, ꝙ naturam materię cognouit naturalis per transmutationem, vt habe-

A tur in.63.primi phy. & naturalis habet istam cognitionem de materia per proportionem ad formam. hac cognitione habita ascendimus ad methaphysicum, qui accipit primam materiam esse a naturali (vt declaratur in fine primi phy.) tunc inuenit, ꝙ materia quia est pars substantię, concludit, ꝙ sit substantia. quia .2. physi.4. substantia & accidens sunt differentiæ entis, & ideo ista consideratio est de scientia diuina (vt habetur.12. metaphisice.14.) & ideo methaphysicus cognoscit materiam negatione, idest cognoscendo, ꝙ est substantia non habens fomam, & ens in potentia.7.metha.9.& ideo istę duę scientię cōplete cognoscunt materiam, neq; naturalis cognoscit materiam absolute, quia 2. physi. 26. naturalis cognoscit materiam in relatione. Et sic omnis contradictio tollitur. Sed cadit dubitatio. Nunquid scientia de prima materia sit difficilior scientia de intellectu? Ioannes andegauensis in quæs.6.primi de anima huic dubio respondet, & dicit, ꝙ scientia de intellectu est difficilior scientia de materia prima. quia anima intellectiua possibilis est in pura potentia in genere intelligibilium, sicut materia prima in genere sensibilium, vnde (sicut dicit Commentator. 3.de anima.5.) opinandum est, ꝙ istud est quartum genus esse, quemadmodum enim esse sensibile diuiditur in formam, & in materiam, sic intelligibille esse, oportet diuidi in consimilia, his duobus silicet in aliquod esse simile formę, & in aliquod esse simile materię &c. ideo ista scien-

B tia est ita difficilis ex parte rei cognitę, sicut illa. Sed ex parte nostri modi cognoscendi scientia de intellectu est difficilior illa: quia nec anima intellectiua, nec suæ operationes cadunt sub sensu. Materia autem prima licet secundum se non cadat sub sensu, sua tamen operatio cadit: sua enim propria operatio est transmutatio secundum substantiam, (vt dicit Auer.1.cœli.) & ideo ipsa arguit materiam, sicut operatio formam, vt ipse dicit.9.methaphy.&.1. physi. transmutatio autem est sensibilis, quare &c. Ex quibus patet, ꝙ Ioannes tenet, ꝙ ex parte obiecti est ęqualis difficultas, sed ratione nostri modi cognoscendi, facilius cognoscitur prima materia, quia .1. cœli.20.transmutatio est operatio materiæ, & ista operatio est magis sensibilis, quam operatio intellectus possibilis quę est intellectio. In hac solutione aliquid. veri est, & aliquid falsi. Quod dicit, ꝙ ex parte modi cognoscendi facilius cognoscitur prima materia, bene dicit, primo physi. 48. Alteratio contrariorum coegit omnes dicere corpora ista esse composita. & primo physi. vltimo, nullum est medium cognoscendi ista transmutabilia nisi transmutatio. intellectus autem possibilis non cadit sub sensu: quantum vero, ꝙ dicat ęqualem esse difficultatem respectu rei intellectę, videtur, ꝙ non bene dicat, quia.3.de anima. 18. intellectus est infima intelligentiarum. sed intellectus est maioris entitatis, quam materia, vt Dicit. D. Augustinus in.12.confessionum, materia est prope nihil. Vn-

C de (vt habetur in fine de substantia orbis) materia habet gradus, & perfectior modus materię est orbis cœlestis, vt habetur in .2.cap.de substantia orbis: ideo intellectus possibilis plus entitatis habet, quam prima materia. Immo orbis cœli habet maiorem entitatem, quam prima materia, quia est in potentia ad motum solum. Prima autem materia est in potentia ad alia quam ad motum. Et ideo non est tanta difficultas ex parte rei cognoscibilis, vt ęqualis sit respectu primę materię, & intellectus possibilis. Et hęc sufficiant.

Questio de scientia primę materię intellectus.

Dictum Augustini.

Trigesimaprima contradi. est in tex.69. Arist.enim & Cōme. asserunt materiam scibilem esse per comparationem, & Cōme. asserit in cōm, ꝙ nō potest intelligi per se. Sed obuiabam per tex.24. decimi primæ philosophiæ, vbi scribitur ꝙ materia negatione cognoscitur. Amplius si verum esset ꝙ materia per se intelligi non potest, sed intelligitur in cōparatione, sequeretur ꝙ materia esset ꝑ se in cap. relationis, qđ abhorret Ari. locans ipsam in prędicamento substantię, vt patet in.2.de anima. tex. cō. secūdi, & tūc relatio esset in substantia materię: quod etiam ipse Cōmen. abhorret in.1.phy.cō.70.& in.1.cap.de substantia orbis. Dicimus nos ꝙ duplex est cognitio materię. Vna est, quā venamur ex nostra prima cognitione cognitione naturali. & ista est prima quo ad nos, & pertinet ad naturalē, et de hac verū est ꝙ cognoscit semper ꝑ analogiā, & cōpara-

Primo phy. tex.69.

Solutio.

tionem ad formam.aut ad habens formam.& sic intelligitur sermo eius hic.et D
sic materia dicitur relatiue ad formā.vt a Naturali concipitur. Et propter hoc
Aristo.in.2.phy.tex.cō.26 dixit ꝙ materia dicitur relatiue ad formā. Alia est
cognitio a priori de materia.& ista pertinet ad Diuinū. vnde, cum scientia Di
uina ordine doctrinę sit vltima,vt asserit Com.in.7.meta. cō.39.& Auicen. in
principio suę primæ Philosophię,postquam Diuinus pręsupposuit esse materię
inuestigatū per transmutationē substantialem ab ipso naturali, vt vult Cō.prius
phy.cō,vlti.contra Auic.deinde ipse cognoscit ipsam per negationem.& cogno
scit ipsam a priori inquantum ens,& inquantū substantia, immo ēt inquantum
ens in potentia,quia potentia & actus sunt de differentijs entis. Et ista est sen-
tentia lucidissimi Themistij in primo phy.in disgressione de potentia & priua
tione materię.& est sententia Alexandri,quam etiam insequitur diffuse Com.
in.12.primę philosophię in com.14.

Primo physico,cō. 69. Trigesima secūda contradi.est in cō.69.primi physic. ibi enim dicit ꝙ pri-
mum principium in hoc genere non potuit sciri in hac sciētia,sicut primū subie
ctum. per primum aūt principium intelligit primam formam, quę Deus est.
Huius tamē oppositum reperitur com.vltimo in hoc.1.& cō.3. 8.physi. vbi ha
bet contra Auic.hęc verba. Et quod existimauit Auicen.ꝙ Diuinus debet de
mōstrare primū principiū esse est falsum.Et accedit ad hoc ꝙ primū subiectū
fuit scitum in scientia Naturali demonstratione signi: sed substantię separatę se
cundū ipsum,& per consequens prima forma,quę est primū principiū in scien-
tia Naturali,demonstrantur demonstratione signi: ergo primū principiū pōt
sciri in hac scientia,sicut potuit sciri primum subiectū: cuius oppositum ipse di-
cit.Et ad hoc aliqui de nouo incipientes philosophari dixerunt de intentione
Auer.Metaphysicū posse demonstrare substantias separatas esse demonstratio
ne signi.sed dixetūt ꝙ altiori mō ꝙꝫ sit mediū naturale. Naturalis .n. demon-
stratione signi in.8.phy.probat primū motorē esse: sed Diuinus in.12.meta.de
mōstrat primā formā esse,quę est idē re cū primo motore. Et confirmant hoc
authoritate Commen.12.met.cō.5.&.6.&.3.meta.cō,3.Sed istud est dictum er
roneum,& nullo modo potest stare qd dicunt.Et ratio est ista,quia scdm Auer,
1.phy.cō.vlti.&.2.physic.cō,22.&.26.nulla scientia,siue vniuersalis fuerit,si-
ue particularis,demōstrat suum subiectū esse aliquo genere demonstrationis. Et
ratio est . quia vt ipse dicit subiectū in qualibet scientia supponitur tanquā no-
tū: vel quia ipsum de se est notum : vel quia assumitur ex alia scientia tanquā
notum.tunc sic,prima forma, vt prima forma, est subiectum in Methaphysica.
mō loquendi Auer.de subiecto, siue sit adęquatum siue principalior pars subie-
ctiua:ergo primā formam esse, vt sic diuinus non potest demonstrare. Et ideo
aliter nobis visum est dicere, repetentes ea , quę diximus a principio ꝙ de dua
bus primis causis consyderat Naturalis.s.de primo motore , & de prima mate-
ria.de prima autem forma,& de primo fine consyderat Diuinus . Nam vt scri
bit Co.7.meta.cō.9.in Naturali philosophia potuit cognosci prima materia,
non aūt prima forma.& ratio est ista.quia ex transmutatione substantiali , quę
est actio materię.vt dicit, materia omniū materialiū sciri potuit: vtpote ex me
dio cōmuni,in quo omnia ista inferiora cōmunicāt participatione materię.sed
formę rerū naturaliū,quia plures sunt,& non habent vnam actionē cōem,ideo
non potuit Naturalis ex actionibus formarum in scientia Naturali demonstra-
re primam formā esse.cōsyderatio autem de forma,inducens ad primam formā
est,consyderatio de forma.vt est substantia Naturalis autem non sic consyde-
rat. Et forte ista verba male intellecta fuerūt cā illius opinionis adductę. Sed
aduerte ꝙ Diuinus bene declarat primum principium,ꝙ sit forma & finis om
niū entiū:tā hoc est,postquam accepit pro constanti a Naturali Philosophe,ꝙ
mouēs ęternam substantiam est abstractum a materia . Diuinus enim tunc esse
Dei declarat, vt est prima forma,& primus finis,& primum efficiens oīum en-
tiū.Bene igitur tenemus de mēte Auer. ꝙ postquā Naturalis via motus demō
strauit substantias abstractas esse, tunc Diuinus declarat ꝙ tales abstractæ sub-
stantiæ sunt principia sensibilium substantiarum, vt substantiæ sunt sub ratio-
ne formę

A ne finis & sub ratione formæ: nunquam tamen concedimus Diuinum demonstrare primam formam esse demõstratione signi, sicut fatui sibi imponunt, quia impossibile est scientiam aliquam habere rationem formalem sui subiecti ignotam, modo, vt dixi, substantiæ abstractæ sunt subiectum in Metaphysica: nõ vt sunt motrices, sed vt sunt forma & finis omnium. Et licet Cõmen. dicat. 2. me. 12. cõ. 4. ꝙ prima causa omnium entium declaratur in scientia Naturali, illud tamen non oportet intelligi inquantum omnium entium absolute contractę, videlicet vt est prima causa omnium entium sensibilium & mobilium. Naturalis enim formaliter demonstrant primum motorem esse, qui est primum ens, nõ tamen formaliter demonstrat primum ens esse, vt sic. Et ex hoc colligas de intẽtione Cõme. philosophiam Naturalem nõ demonstrare subiectum formale Metaphysicæ, sed materiale tantum, Nam subiectum formale Methaphysicę sunt substantiæ separatæ, vt sunt finis & forma. & sub istis rationibus non demõstrãtur esse in scientia Naturali: sicut expresse scribit Comen. in cõ. allegatis, videlicet cõ. 9. 7. meta. & cõ. 5. 12 meta. & . 7. meta. cõ. 5. Dicit etiam ꝙ prima quæstio in scientia Naturali deducit in cognitionem primæ materiæ, & formarũ na-
B turalium, & primi motoris. sed prima quæstio in scientia Diuina perducit in cognitionem primæ formę omnium entium, & vltimi finis. Sed cõtra hoc magnificentia tua subtilissime dubitauit. Nam scdm Auer. 12. meta. cõ. 5. &. 6. &. 10. meta. cõ. 7. idem est primum mouens, prima forma, & primus finis. si igitur Naturalis demonstrat primum motorem esse: ergo poterit etiam demõstrare primã formam & primum finem. & ad hoc dico iuxta doctrinam Auer. 12. meta. cõ. 6 stat aliqua est subiecto eadem, quæ tamen propriis rationibus sunt distincta. & sic est in casu isto. licet enim primus motor, & prima forma, & primus finis sint eadem subiecto, non sunt tamen rationibus formalibus eadem. Et ideo stat vnũ & idem obiectum sub vna ratione consyderari ab vna scientia, & secundũ aliã rationem consyderari ab alia scientia: sicut testatur Cõme. 2. phy. cõ. 71. Et per hoc soluitur argumentum Subtilis doctoris, quod adduxit, quęst. 4. in. 6: meta. inquit. enim. Si naturalis demonstrat subiectum Metaphysicę, tunc philosophia Naturalis esset prior Diuina. quod falsum est. Et hoc dicimus nos ꝙ hoc argumentum demonstraret, si Naturalis formale subiectum Metaphysicę demonstraret, quia, si tales demonstraret, non posse illud a posteriori demonstrare. quia, vt dixit Cõmen. consyderatio de forma, quę inducit. ad primam formã, est consyderatio vt forma est substantia, non vt forma est naturalis, relinquerentur igitur ꝙ illa demonstratio fieret a priori. & ita Naturalis haberet aliquã rationẽ prio-
C rem simpliciter, per quam demonstrare posset primum subiectum Diuinę scientię: quod est mere impossibile. & sic Naturalis esset scientia simpliciter prior. nunc autem Naturalis non demonstrat nisi subiectũ materiale Metaphy. quia demonstrat primum motorem esse, qui est subiectum materiale Diuinæ scientiæ quia illud, quod est primus motor, est subiectum materiale: prima autem forma & primus finis est subiectum formale. Ad subiectum igitur materiale Naturalis habet medium a posteriori: & illud est motus. & sic ex quo Naturalis materiale subiectum scientiæ Diuinæ esse demonstrat a posteriori, sequitur ꝙ sit prior via doctrinæ, non autem simpliciter. quia subiectum formale eius, nec a priori, nec a posteriori Naturalis demonstrare potest. & ad hæc non aduertunt Moderni, sicut nostri. Et tunc dubitabis. Cum subiectum formale Metaphysicę nõ videatur omnino notũ esse, videtur igitur ꝙ in aliqua scientia demonstrari possit: in nulla autem scientia videtur demonstrari posse, nisi in Metaphysica: ergo prior opinio vera. Et ad hoc dicimus cum Arist. nostro & Themistio, & Auer. 2. posterio. tex. cõ. 9. ꝙ talia subiecta scientiarum demonstrari non possunt: sed, si indigeat aliqua notificatione, illa non erit demonstratio, sed inferior ad illam, & ad syllogismum categoricũ. Vnde Themis. ibi habet ista aurea verba, quæ volui adducere propter quosdam peruersores Arist. & bonarum literarum. inquit enim in . 11. ca. hęc verba. At quæ per se sunt nec, in alio insunt, in his eadem ratio obseruari non põt: ꝙ videlicet demonstrari possint ꝙ sint res alteri inhærentes, de quibus supra locutus fuerat in verbis immediate præcedentibus.

Et rectē: cām subdit, quia causā superiorē non habēt, per quā monstrentē: cuius
modi sunt sua scientijs singulis subiecta, quę tum vt sint, tū quid sint certū &
cōstitutū esse necesse est: nec alio modo cognoscibiliora euadūt q̄ aut inductio
ne, aut fide aliqua, aut periculo, demonstratione nō euadunt. & hoc est. quod di
cit Cō. ēt. 4. cœli cō. 22. Alia est latentia, quæ indiget syllogismo, & alia est la
tentia, q̄ indiget inductione. & . 2. phy. cō. 3. dixit q syllogismi hypotetici p na
turā summitur ī declaratione illorū, quæ indigēt modicula innuitionē: sicut vs
satur diuisio & inductio. per talia. n. nullum omnino ignotū naturaliter ostēdi po
test quia aūt implicat contradictionem aliquod subiectum in scientia, in qua est
subiectū, esse oīno ignotum naturaliter quia tūc nō esset subiectū, cū de subiecto
oportet pręcognoscere qd, & quia, si tñ contingat subiectū illud aliqualiter in
digere aliqua declaratione, illud fiet p disciplinę manerię, & nō per viā doctri
nę, sicut est triplex genus demōstrationis. Et hoc ēt est de intentione Auer. ma
nifeste in. 1. priorū in digressione de syllogismis hypotheticis. Dicamus ergo Di
uinum, subiectū suum formale, habito & recepto pro constanti a Naturali subie
cto suo materiali, declarare illud posse aliqua fide, aliquo periculo, aliqua indu
ctione. vt dicit Arist & Them. locis allegatis, sed dicimus ipsū tale demōstrare
nō posse. Vnde Cōm. cō. 5. 12. meta. dicit q primus Philosophus declarat abstra
ctum esse q est principiū substantię sensibilis, sed postquā accipit pro concesso
hmōi esse substantiam a Naturali, ecce quod dicit declarat, & nō demōstrat. qa
scdm Arist. expresse. 2. poste. tex. cō. 9. talia oportet supponere, vt sint, & quid
sint. & si indigeāt aliqua delclaratione, oportet ea alio modo, supple q̄ demōstra
tiuo, ea nota facere, sicut bene exposuit ibi Them. & Cōm. Vnde, si q̄ras exē
plū quo modo potest declarare Diuinus ex cōsyderatione substātię vt ens, pri
mā formā esse, dico p syllogismū hypotheticū per naturā, sic arguēdo, si substā
tię, quę sunt entia per participationē, sunt primū ens est, & prima forma est, sed
substantię per participationem entis sunt, ergo primum ens est, & prima for
ma est, ista est declaratio, non demonstratio, est intuitio, est fides aliqua non
vera probatio quia syllogismus iste habet adduci ad confirmandum ea, quæ
indigent aliqua suasione, non ad probandum naturaliter ignota.

Primo physic. com. 70. Trigesima tertia contradi. est cō. 70. vbi dicit q potentia materię nō est de
essentia materię. Et. 1. ca. de substan. orbis dicit oppositū, inquit. n. q potentia
est differentia substātialis materię. Et ad hoc quidā Auerroistę dixerunt in ma
Aliorum responsiones. teria duplicē esse potentiā, vnam, quę est potentia receptiua formę, & est altera
pars cōpositi. & ista potentia est substantia materię, & essentia eius & de hac
locutus fuit Philosophus, 8. meta. te. cō. 15. vbi reddēs causā quō ex materia &
forma fiat vnū dicit q nullā aliā esse nisi qa materia est potentia, & forma est
actus. ex actu aūt potētia fit p se vnū & de hac locutus est Cōmē. 1. ca. de sub
stantia orbis, qñ dixit potentiā esse differentiam substantialem materię. Aliam
dixerunt potentiam esse in materia, qua respicit potētiā actiuā agentis, per quā
potentia deducitur de potentia in actum, vt actu imprimatur sibi forma. & illa
potētia, qua sic respicit agēs, dic de genere relationis, & est quędā pprietas cō
sequēs essentiā materię. & de hac potentia dicūt locutū fuisse Auer. in hoc cō
70. dū dixit q potentia nō est in. essentia materię, quia tūc materia esset de prę
dicamēto ad aliquid. Alij dixerunt in materia duplicem esse potentiam, remotā
& propinquam, sicut est sententia. Com. 1. cœli cō. 120. & 4. phy. com. 120. &
tunc dixerunt potentiam remotam esse de essentia materię. secundā vero dixe
rūt esse relationē, & sic concordant dicta. Cōmē. alij dixerunt distinguētes de
duplici potentia. vna est absoluta, & hanc dicūt esse propriā materię passionē,
& dicunt eam esse absolutam nō quia per talē materia nulla ratione relatiua sit
ad operationē, sed eo q respicit generatione, & indifferēter omne genus, omnē
que speciē, ac omne indiuiduū formę. & dicūt hāc potentiā esse propriam ma
terię naturalē. Aliam vero dicunt potentiam esse respectiuā, quę non vna tōne
est. sed si ad formam genericam, generalis est, si ad specificā specifica, si ad indi
uidua indiuidualis primo igitur modo potētia est differētia substātialis, vel loco
differētię posita, secūdo modo est relatio, & dicūt potentiam secundo modo di:

B ftam esse generabilem & corruptibilem omnino.& ideo dicunt istam secundā potentiam differre a materia. Ista sunt dicta oīum fere Auerro. istarum vs; ad nostra tēpora. Et licet nos fecerimus prolixā satis qōnem hoc anno super isto loco, vbi diffuse satis materiā istā pertractauimus: nunc tamen quædā breuiter volo colligere pro vtilitate vestra, & pro inquisitione veritatis. Et, qa oīs cōtra dictor super inqsitione veritatis in primis excusandus est, dico salua reuerentia oīum taliter opinantiū q ipsi non habent mentē Auer. nec recte glosant eius verba. oēs istę tres responsiones concordant super hoc puncto, q in materia est duplex potētia, vna quę est relatio, alia quę est distincta a relatione, & per consequens illa est absoluta. omne.n. ens distinctum contra relationem est ens absolutū. Sed istud est purus error, & contra oēs Peripateticos. Nā quęro de potētia illa absoluta quid sit, vtrū sit potētia actiua an, potētia passiua: an, vt alij dicūt, sit aliqua potētia obiectiua, &, si fingendi daretur licentia, nō posset in casu verificari, nisi alterū istorū. Nō est dicendū q sit potētia actiua: quia omnes dicunt q per istam potentiam materia recipit formam. Nec obiectiua. quia, si obiectiua, ista est res relatiua ad actum entitatiuum, & per consequens non est absoluta. Si passiua, vt dicere videntur oēs, tunc arguatur sic. Potentia passiua non est aliquid absolutum: quia suum esse est ad aliud se habere nam potentia passiua est principium transmutandi ab altero inquantum alterum. patet au-

Earum impugnationes

B tem q hoc importat respectum ad actum receptum ab agente vt ab agente: sicut potentia actiua importat respectum ad actum, vt imprimitur in passum quęlibet igitur potentia respectiua est. ergo vti distinctione, vbi non opus est, est distinguere de lana caprina. Preterea specialiter contra tertiam viā, falsum est q potentia respectiua sit corruptibilis oīno. Nam potentia respectiua specifica & generica sunt ęternę simpliciter, & a parte ante, & a parte post respectu primi termini, ad quē primo referuntur, cum species sint ęternę scdm Philosophos. bene verū est q potentię istę respectu formę indiuidualis, q̄ per accidēs & scdario respiciūt, sunt corruptibiles p accidens a parte post tantū, sicut recte declarat Commen. 1. cęli cōmen. 120. 4. phy. commen. 120. Et propter hoc aliter nobis visum est dicere, q quęlibet potentia in materia existens respectus est. Et vlterius dico potentiam istam vno modo esse de essentia materiæ, & alio modo minime. vnde indubitāter credo Auerro. imitatū fuisse Themistiū in sua disgressione speciali & aurea, quam facit super 1. phy. cuius opinio, vt summatim dicam, consistit in hoc puncto. Materia dupliciter pōt cōsyderari.

Propria solutio, Sermo de potentia materię.

Vno mō in se, & quo ad sua prædicata, quę in suo esse quiditatiuo sibi attribuūtur: & sic, cū materia sit quoddā ens absolutū. cū substantia sit, sic non includit quiditatiue. & essentialiter aliquē modū potentię, neq; remotam, neque propin-

C quā, neq; passiuā, neq; actiuam, neq; obiectiuā. Nam vt dixit Auic. 5. suę me. Equinitas est tantum equinitas, nec vna nec plures, nec singularis nec vniuersalis, nec actu nec potentia. Et istā primā consyderationē subtiles nominauere primum signum naturę. Alia est consyderatio materię, vt habet comparationē ad alia, & ad ipsam formā, quā recipit, & ad agens, a quo ipsam formam recipit. & in tali consyderatione, quæ consyderatio in comparatione cōsistit, ipsa materia includit quiditatiue ipsam potētiā, quę potētia est potentia passiua, q̄ potentia passiua non est res absoluta, immo est relatio quędā, quæ identificatur realiter cū essentia materię: & est differentia substantialis materię eo mō, quo Auer. loquitur de differētijs, dū dixit. Actus & potentia sunt differentię valde oppositę entis, & circuunt oē genus. Declaraui enim alias de intentione Com. duplex esse genus, & duplices esse differentias, s. per analogiam, & per vniuocationem. vnde sicut ens, scdm ipsum, genus est analogū, ita actus & potentia sunt differentię analogicę entis: quas Moderniores modales differentias nuncupauere. ens igitur per potentiam constituit materiam, sicut ens per actum cōstituit formam. Vnde Philosophus. 12. met. tex. com. 8. volens declarare qd sit esse materię, diuidit prius esse p potētiā & actū, & concludit materiā esse ens in potētia. Et, si consyderetur probatio Philosophi, & processus eius, loquitur de potētia passiua et receptiua materię, & nō de potētia obiectiua, sicut qdā volue

re.sed hoc alias. Ad propositū igitur dico tam actū, quam potentiā esse de quidita D
te & materiæ & formæ, in secunda sui cōsyderatione, scd'm q̄ habent adinuicē
comparationē: quia materia, vt ens in potentia refertur ad formam, vt est ens
in actu. Et ista consyderatio de materia, in qua consyderatur quo ad prædicata
quidditatiua, quæ sibi cōpetunt in primo signo naturæ, est Diuini. prædicata.n.
sub quibus concipitur materia in tali esse. sunt absoluta, cuiusmodi est substan-
tia & ens, patet autem q̄ talia pertinent ad Diuinum. Naturalis enim non con
syderat materiam sub aliquo prædicato absoluto, quod cōpetat materiæ in pri-
ma sui contēplatione. quia, si quod esset, maxime esset natura autem prædicatū
respectiuum est, cum sit principium motus. Et hoc expresse sentit Cōmenta. 2.
physi. cōmen, 21. vbi dicit, q̄ materia, vt est vnum entium, pertinet ad Diuinū.
Et cōmen, 4. ibidem, necnon. 7. meta. cōmen. 9. & 8. metaphysi. cōmen. 4. ex-
presse dicit, q̄ materiam esse substantiam pertinet ad Metaphysicum: sed ma-
teriam esse subiectum pertinet ad Naturalem. Et hoc etiam sentit Cōmenta. 12.
metaphy. cōmen. 14. vbi dicit q̄ consyderatio materiæ in se, & absolute perti-
net ad primū Philosophum. sed de consyderatione materiæ in secunda sui cōsy
deratione, p quā cognoscitur in consyderatione ad alia, distinguendū est. nā ta-
lis comparatio potest esse transcendens, & potest esse limitata. & primo quidē
modo consyderatur adhuc a Diuino. nam Cōmen. expresse. 7. metaphy. cōmen.
9. dicit q̄ materia, vt est ens in potentia, cōsyderatur a Diuino Philosopho. & E
ita etiam forma, vt actus, consyderatur a Diuino. quia Philosophus. 8. meta. 15.
dicit ideo ex materia & forma fieri per se vnū: quia illud potentia, hoc vero
actus sed loquendo de materia in secundo esse quo ad comparationē limitatā.
videlicet vt est in potentia ad formā per transmutationem, sic pertinet ad Natu
ralem. Et sic intelligitur dictum Cōmentato. in. 2. physi. cōmen. 21 q̄ materia
in respectu formæ est consyderationis naturalis. vnde licet materia scd'm sē nō
sit in potentia ad formā, nisi per transmutationē, tamen prior est ratio potentiæ
& actus, quam ratio transmutationis, iuxta illud Philosophi. 9. metaphy. tex. cō-
men. primi. in plus est potentia & actus eorū, quę dicuntur secundū motū so-
lum. Dico igitur iuxta Themistij. & Cōmen. sententiā materiā in secunda sui
consyderatione includere quiditatiue potentiā, siue limitata sit, siue transcen-
dens. nā potētia absolute est de quiditate materię, vt materia refertur ad formā
quia, materia, vt refertur ad formam, quæ est actus, nō potest absolui a potentia
in suo intellectu, cum potentia sit ratio referibilitatis ad actum. vnde licet pater
nitas non sit de ratione Socratis, vt est substātia, est tamen de ratione Socratis,
vt refertur ad filium: quia nō nisi paternitate refertur. Vnde Boetius super prę
dicamētis dixit nihil inconuenire vnum, & idem reponibile esse in diuersis prę
dicamētis sub diuersis consyderationibus. homo absolute est in prędicamento
substantiæ: sed homo, vt pater, est in prędicamento relationis. similiter materia F
vt refertur ad formam vt ad actū transmutabilem, quiditatiue includit vt sic po
tentiā transmutabilem: & sic consyderat eam Naturalis. vnde oīs consyderatio
quam habet Naturalis de materia est cōsyderatio relatiua. Et ideo non inconsu
nienter dixit Philosophus. 2. physic. 26. materiā relatiue dici ad formam, non
omnis tamen consyderatio, quā habet Diuinus de materia, est relatiua: quia ēt
aliquā absolutā habet, sicut illā, quę est prima, & mere quiditatiua. Vnde Natu
ralis consyderat materiam vel sub habitudine, quā habet ad formā transmuta-
bilem nondum existentē in ipsa, vel sub habitudine ad formā transmutabilem,
quæ actu est in ea. Et primo quidē modo recte dicitur materia, & secūdo modo
rectius dicitur subiectū, vnde Cōmen. 7. meta. cō. 9. dixit q̄ materia. vt est ens
in potentia per transmutationē. ptinet ad Naturalē. Et hoc dicit quantū ad istā
consyderationē, scd'm quā materia a Naturali consyderata respicit futura. & in
octauo methaphisi. cōmen. 4, dixit materia vt est subiectū, consyderatur a Na-
turali. & hoc dicit quantū ad considerationem, qua respicit præsentia. Vnde
Themistius authoritate Boethi, materia qualitatibus sensibilibus īformata ex
materia transit in subiectū. Et istam sententiā voluit dicere Cō. 1 cap. de sub
stantia orbis, ibi .n. consyderat materiā naturaliter, & vt est receptiua omniū

A formarũ per tranfmutationem. Et ideo dicit ꝙ neceffe eft naturam huius fubie cti effe naturam potentiæ, f. ꝙ potentia fit differentia fubftantialis eius. & ideo nullam habet formã. Et patet ꝙ hic loquitur de potẽtia pafsiua materię: quia illa eft, per quam recipit omnẽ formam a primo motore, in cuius potentia actiua funt oẽs formę. Et hoc teftaẽ Philofophus & Cõmen. 9. meta. tex. cõ. 2. vbi habent ipfi ꝙ in definitione omnis potentiæ pasfiuæ accipitur definitio primę materiæ: ficut in definitione omnis potentiæ actiuæ fumitur definitio actionis primæ formæ. & fequitur poftea Cõ. in eodem. 1. cap. & d. Et ideo nullã habet formã propriam, & naturam exiftentem in actu: fed eius fubftantia eft eius poffe. & ex hoc materia recipit omnes formas, ecce ꝙ loquitur de potentia pafsiua materiæ. Et poftea fequitur. fed poffe, quo fubftantiatur hoc fubiectum, differt etiã a natura fubiecti, quod fubftantiatur per hoc poffe, in hoc, ꝙ poffe dicitur refpectu formæ. hoc aũt fubiectum eft vnum entium, f. abfolutorũ. Ecce, bone Deus, quomodo Cõ. de vna & eadem potentia materię loquitur femper vniformiter, & vno modo, quia de illo poffe, de quo fupra dixerat, ꝙ erat differentia fubftantialis materiæ, de illo ponit differentiam poftea cum ipfe materia, ꝙ tale poffe eft relatio. & materia eft ens abfolutũ. Quomodo igitur errauerunt ita grauiter expofitores Auer. exiftimantes ipfum in contradictione effe? Et quõ imaginantur aliam effe potentiã, quã Cõ. dicit effe differẽtiã fubftan-

B tialem materiæ, & aliam effe potentiam, quę fit relatio, & non fit de eius effentia, cum vniformiter de vna potentia loquatur femper, ficut luce clarius oftendunt verba eius. Et quomodo finxerunt potentiam receptiuã materię effe ens abfolutũ, cũ ipfe dicat eã effe relationẽ. Et vbi inuenerunt in Arift. vnquã potentiã abfolutam non video: nifi velint impropriе loqui, & metapho, quod nõ decet Philofophũ. Dicamus ergo ꝙ imaginatio Auer. eft eadem cum imaginatione Themiftij, fed fub obfcurioribus verbis dicta. Eadẽ potentia pasfiua eft de effentia materiæ, & eft differentia fubftantialis materię. & dico ꝙ eft differentia analoga, non vniuoca: ficut ens eft genus analogũ. 2. de anima cõ. 30. & 5. meta, cõ. 4. & 4. meta. cõ. 2. & 1. de anima. cõ. 7. & 3. de anima. cõmen. 4. Et non oportet dicere ꝙ fit differentia circũ locutiua: vt dicunt oẽs, qui multum detrahunt intellectui noftro. fere enim dicunt omnes rerum differentias effe circumlocutiuas. & mirum & quomodo intellectus nofter fit adeo rudis, cum tamen nihil fit naturaliter ignotum noftro intellectui. 2. phy. 47. & talis potentia non eft de effentia materiæ, nifi in fecunda fui confyderatione. Et quia aliquis poffet credere talem potẽtiã omni modo effe de quiditate materiæ &, quia cõ. tet et cũ Themiftio ꝙ materia in fui primo intellectu non includit nifi prędicata quiditatiua, quæ abfoluta funt, propter hoc ftatim documentũ appofuit, declarando differentiam inter materiam & talem potentiã, dicens ꝙ materia eft

C ens abfolutũ, & talis potentia eft ens refpectiuum. & quia abfolutũ, vt abfolutum, nõ includit in primo figno naturæ aliquid refpectiuũ, fic materia in primo figno nõ includit potentiã, fed folum in fecundo. Et fic ẽ locutus eft Cõ. de potentia. 1. phy. cõ. 7. vbi dicit ꝙ, fi potentia effet de quiditate materie, tunc fubftantiã materiæ, effet ad aliquid. ibi enim habet pro inconueniẽti materiã in fuo effe quiditatiuo primo fcdm quod in fe confyderatur, ꝙ potentia fit de eius quiditate: quia tunc fine dubio materia non effet ens abfolutũ, fed ens refpectiuum. fimiliter fubftantia materiæ corrũperetur ablatione potentię & pręfentia formę, nã talis potẽtia pasfiua refpectiũ dicit ad formã recipiendã fub rõne, qua recipit eam ab agente & talis potentia, quo ad illum refpectũ corrũpitur, inducta forma. & ideo, fi potentia effet de 1. conceptu materiæ, materia effet corruptibilis: quod tñ falfum eft, quia materia in fuo primo effe abftrahit a generatione & corruptione: quia eft tantũ ipfa, eo modo, quo Auic. dixit ꝙ equinitas eft tantũ equinitas. Sed tu dices. cũ per te materia in fcda contẽplatione fui includat quiditatiue talẽ potentiã: igitur, cum talis potentiã fit corruptibilis, fequiẽ ꝙ materia erit corruptibilis. Et ad hoc dico ꝙ materia p potẽtiã fui pafsiuã includit refpectum ad formã cõmunẽ p fe primo in ordine ad agens, & talis nõ eft corruptibilis nifi per accidens: quia non corrũpitur ille refpectus, nifi in or

dine ad indiuidualem formam, quę per accidens respicit a tali potentia. & sic nō habeo ꝑ inconueniēti materiā esse corruptibilem & variabilē scd̄m esse, dū tamen secundum sui essentiam inuariabilis permaneat. Bene tamen pono in materia potentias proprias distinctas a materia, per quas materia primo respicit formas indiuiduales. numerus. n. formarum cogit ponere numerum potentiarū. 12. met. c. 11. Et istę potētię indiuiduales sunt bene simpliciter generabiles et corruptibiles, et tales nullo mō sunt de q̄ditate materię. Et istę sunt infinitę successiue, nō in actu, sicut pessime opinatus est Ioannes de Gandauo in quęstione ꝓpria de potētia materię sup̄ 1. phy. sed ipse nō vidit Com. 1. cęli. c. 120. nec recordatus est c. 120. 4. phy. Ista est igitur sñia nostra. quę vt vides oēm cōtradictionē excludit, oēmq; difficultatē absoluit. & licet noua sit, non tñ propter

Vtrum Priuatio sit accidens.

hoc contennenda: cum consuetudo sit quid extraneum, accidens veritati.

Auer. 1. phy. 79. ait, priuatio autem non est neq; propinque neque remote neq; est accidens, ne dum vt sit substantia: & hoc dicit, dum verba tex exponit. Vnde secundum ꝙ ipsę exponit, ex verbis Aristo. habetur, ex quibus patet priuationem nec substantiam nec accidens esse. Oppositum huius habetur ab ipso Auerro. 1. phy. 67. dum ait, de principiis loquendo sunt duo per se, & non duo, quum accipientur secundum ꝙ sunt principia simpliciter, non distinguendo illa quæ sunt per se ab illis, quę sunt per accidens. accidit enim principiis quę sunt per se, aliud, & est priuatio, & sic erunt in tria, quod ipsę Auer. ex Arist. accipit. dum dicit in tex. propter id quod alterum est esse ipsi. Ex quibus clare habetur. ꝙ priuatio accidens est. non enim accideret si accidens non esset. Ad hoc respondeo (vt habetur ex Simplicio) ꝙ accidens (vt ad propositum spectat) est duplex, quoddam est accidens reale & quoddam est accidens per intellectum. Hac posita distinctione, dicit Simplicius, ꝙ priuatio est accidens materię, sicut dicitur accidere mihi non esse in foro, me nō esse in foro, est negatio, quia non est ens reale. 4. metha. 27. metha. 15, negatio est ens rationis: ens reale non dependet ab intellectu: quia. 5. metha. 14. & in fine 6. diuidit eus extra animam in decem prędicamenta, ideo Auer. dicit in. 79. 1. phy. priuationem non esse accidens. s. reale: sed bene tenet, ꝙ sit accidens per intellectum, vt est rei veritas: & est ens rationis. Et sic cessat dubium.

Responsio ex Simplicio.

Accidens duplex.

Primo phy. tex. 79.

Trigesimaquarta cōtradi. est in tex. 79. Dicit Arist. & Commen. ꝙ Plato defecit in hoc, ꝙ nō animaduertit differētiā inter materiā & priuationē, vnde Cō. d. commen. 79. ꝙ Arist, incępit inducere differentias veras inter materiam & priuationem, Sed opponetiam per cap. 3. primi de partibus animalium, vbi habet Arist. ꝙ priuationis, quia priuatio est, nulla differentia. Dicimus ꝙ Plotinus ille nobilis Platonicus multū insistit aduersus Peripateticos asserētes materiā & priuationē esse vnum subiecto & ratione tamen differre. Nam debuisset prius Arist. ponere vtriusq; rationem, & tunc debuit videre an distinguātur definitione. nam quę rōnibus, & definitionibus differunt, oportet talia definitiones habere. Et tūc, si materia habet rōnem, & priuatio similiter, hoc quidem esse nō poterit, nisi altero trium modorū, aut ꝙ neutrum in ratione alterius ponatur, & tūc erūt nō solum duo in rōne, immo duo in esse & subiecto aut vtrūque ponitur vicissim in rōne alterius, sicut simū cū naso simo. nā in definitione simi ponitur nasus, & econtra in definitione nasi simi ponitur simum. & tūc et sequitur ꝙ sint duo. si vero se habent ꝙ vnum ponatur in ratione alterius, & non econtra, sicut calor ponitur in ratione ignis, non autem ignis in rōne caloris, tunc sequitur ꝙ priuatio erit sicut forma, & materia vt subiectum & tunc adhuc sequitur ꝙ non sunt vnū. Dicimus ꝙ se habent tertio modo, quia priuatio ponitur in rōne materię, quantū ad scd̄am sui notionē, qua refertur ad aliā. materia enim negatione cognoscitur, vt dicit Philosophus in. 10. metaphy. in. 1. comm. 24. non tamen ex hoc sequitur ꝙ sint duo, nisi scd̄m rationem. Et quod obiiciebatur, quia tunc priuatio erit species, & materia erit subiectum, sicut calor respectu ignis: nam calor necessario ponitur in ratione ignis, & non econtra: Soluitur, ꝙ priuatio, q̄ est in prima materia, est sicut spēs, vt d. Philosophus in scd̄o phy. in tex. comm. 11. scd̄m alteram expositionem Comm. ibi, sed non

Solutio.

A est vera species. sicut calore respectu ignis, unde est differētia magna inter calo rē & ignē & inter materiā & priuationem, calore enim dicit formam quandam positiuam, & rem additam supra naturā ignis, siue sit substātia siue accidēs nō curo. sed priuatio supra naturam materię nō ponit aliquam formam positiuam, alioquin materia ipsa esset formata, nec ponit aliquam rem positiuā, quę sit substantia vel accidens, sed solum dicit negationē omnium formarū formaliter loquendo. & hoc est, quod pulchre dicit Themistius in digressione ꝙ cū dicimus materiam informē, vel in affectā, nomē in affecta, non dicit aliquā priuationem, quia cum priuatio qualitas quędam sit accideret materiā esse qualem, sed dicit negationem puram. Et hoc asseuerat etiā Cōmenta. in cōmen. 79. dicens quod priuatio non est substantia nec accidens, formaliter loquendo. dicitur autē talis priuatio in materia, quę negationem formarū omnium importat, esse quodāmodo species materiæ, inquantum natura eius tali priuatione seu negatione cognoscitur. dicimus enim vt asserit Commenta. in. 7. metaphy. commē vltimo, quod materia est natura illa, cuius quiditas & forma est recipere formam. nā. 7. meta. tex. com. 8. Materia non est quid, nec quale, neque quantum, nec vniuersaliter aliquid eorum, quibus ens est determinatum, sed est potentia omnia hęc, quia igitur in secunda notione sui materia, qua comparatur ad alia, priuatione & negatione describitur, sic priuatio est de rōne eius, & est illi sicut species & forma. in prima autem sui notione est quędam substantia & entitas absoluta, & sic

B numeratur in entibus, & quia eius priuatio formaliter consyderata nō numeratur in entibus, sic sunt duo in ratione, materia & eius priuatio. Ad authoritatē autem Aristote. respondetur quod verum est, quod priuatio differentias non habet, quibus in species diuidi possit. Arguit enim ibi contra illos, qui differentias per priuationes dicebant fieri non posse, vt eius quod non est species aliqua, esse possit. per hoc tamen non negat Philosophus, quin ratio priuationis non sit aliquid ratione distinctum a materia. priuationis enim quodammodo habent definitiones Moderni autem formalizantes dicunt non ens esse non idem enti, & non proprie concedunt differre, aut distingui ab ente. sed nos illum modum vsitatum inuenimus apud Peripateticos, & ideo non curamus de dicto eorum.

Trigesima quinta cōtradictio est in tex. 81. Dicit philosophus, Existente. n. quodam diuino, & bono, & apetibili, alterum quidem cōtrarium ipsi esse dicimus alterum vero quod aptum natum est appetere, & desyderare ipsum sc̄dm suipsius naturam. vbi Themistius & Cō. per bonum diuinū, & appetibile exponunt primam formam & primam causam. Sed tunc est contradictio, quia sequitur ꝙ priuatio sit contraria primę formę, sed hoc est inconueniens, quia ex. 8 nr duodecimi primę philosophię. Primo nihil est contrarium, & ratio est, vt ibi dicitur, nam omnia cōtraria materiam habent. est enim eadem materia cōtrariorum prima causa autem seu prima forma est abstracta a materia. Themistius dicit, hinc igitur formę primę, quę ab omni abiūcta est materia quę libera vndiq; & impromiscua in totūq; abstracta & separata, atq; his pterea formis, quę pro sicę sunt ab illa, & in materia cōstitutę cōtraria est & aduersa priuatio. Et ista sententia Themistij est valde difficilis, & forte falsa. quia licet formis in materia constitutis, quę sunt participationes quędam primę formę, & primę psectionis, sit cōtraria priuatio, tamē quomodo priuatio sit contraria primę difficile, immo impossibile est saluare, non enim omni bono malum, aut priuatio dicitur esse contraria sed bono existenti in materia & in generatione quod est bonum sc̄dm participationē dictum, malum dicitur esse contrarium, similiter nō omni cognitioni ignorantia dicitur esse contraria, vt testatur Philosophus in fine duodecimi primę philosophię contra Antiquos inquit. n. & alijs quidē necesse est scīe nę honoratissimę, & sapientię aliquid contrarium esse, nobis autem nō, Et ideo dicendum puto, quod bene formis in materia existentibus, quę sunt participationes primę formę, & bonitatis, eius ratione, cuius materia naturaliter formas tales desyderat, priuatio est contrarium. sic enim consequitur, vt participet perfectionē primæ formę, inquantum recipit formas, quę sunt participationes quędam diuinę bonitatis & diuini esse, Si quis tamē ob Themistij authoritatē vel

C

Primo phy. sic, tex. 81.

Solutio.

let dicere priuationem esse contrariam primæ formę, dicat ꝙ per contrariũ intellexit diuersum. nam cum prima forma sit omnis forma in virtute & eminenter. 12. primę philosophię commẽ. 18. omnes formę sunt in potentia in prima materia, & sunt in actu in primo motore. priuatio autem, cum inquantum priuatio, sit absentia formę, inquantum forma, sic intellectus priuationis, est primo diuersus ab intellectu primę formę. Formis igitur in materia existentibus priuatio contrariatur, sicut priuatio habitui. primę formę autem priuatio aduersatur modo prędicto, quia sunt isti conceptus talium primo diuersi.

Primo phy. tex. 82.

Trigesimasexta contradi. est in tex. 82. Arist. & Commen. asserunt priuationem in materia existentem corrumpi per se, non autem potentiam. Sed obuiabam per authoritatem Cõmen. in quarto phy. commen. 120. vbi dicit ꝙ potentię, quę sunt in materia, corrumpuntur. & 12. meta. commen. 11. dicit ꝙ multiplicantur ad multiplicationem formarum. Amplius non valeret ratio eius in primo physi. cõmen. 70. ad probandum ꝙ potentia non est de substantia materię, quia tunc accideret materiam corrumpi in aduentu formę, si talis potentia, quę est in materia, esset incorruptibilis. Amplius, quo modo priuatio per se corruptibilis esse potest, cum non sit neque substantia, neque accidens, primo primo physi. commento. 79? Solutio. In materia duplex est potentia. Remota, per quam videlicet materia est in potentia ad formam communem, verbi gratia specificam, & per istam per accidens respicit materia formas indiuiduales. & ista potentia est sicut quędam materię proprietas, & est eadem realiter cum materia. & de ista intelligitur ꝙ sit incorruptibilis per se, sicut & materia. Sunt iterum quędam potentię propinquę respectiue, quę multiplicantur ad multiplicationem formarum. & istę pręcipue indiuiduales sunt generabiles & corruptibiles: & postquam sunt corruptę amplius redire non possunt. quia tũc corruptum posset idem numero redire, quia quando materia fuerit eadem, & agens fuerit idem, & potentia eadem, tunc quod fit est idem, vt dicit Commẽta. 12. metaphysi. coment. 11. potentia igitur remota materię non est corruptibilis per se, sed per accidens, sicut materia. Ad illud autem, quod quęrebatur, quomodo materia dicitur corruptibilis per accidens ratione priuationis, quę per se corrumpitur, cum priuatio sit formaliter non ens, dico ꝙ hoc intelligitur quantum ad denominationem: quia in aduentu formę non amplius materia denominatur priuata illa forma, vnde etiam de non entibus possunt suo modo propositiones verę formari, vt ꝙ chimerica est non ens, & ꝙ hircoceruus est figmentum. Materia igitur dicitur corrumpi per accidens ratione alterius, scilicet priuationis, quę dicitur per se corrumpi, quantum ad denominationem.

Solutio.

SOLVTIONES CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS, ET AVERROIS.

Super Secundo Physicorum.

Rima contradictio in.2. phy. est super tex. primo. Aristot. enim in principio libri inuestigaturus naturę definitionem, incępit a rebus naturalibus, quia res naturales sunt manifestiores apud nos quam natura, vt dicit Commen. in commen. primo Sed op ponebam. quia tunc, cum innata sit nobis via, vt a manifestio ribus nobis ad notiora naturę procedamus, vt patet primo ph. tex. commen. 2. septimo primę philosophię. tex. commen. 10. tunc igitur Natura Secūdo phy cō. primo.
B lis posset ex rebus naturalibus demonstrare demonstratione quia naturam esse: cuius oppositum scribit Philosophus. 2. phy. tex. cō. 6. & Commen. in commē. 3. ibidem. Nisi esset, ꝙ ad hoc, ꝙ aliquid demonstretur in aliqua scientia, non sufficit ꝙ sit aliquid notius eo, vel quo ad nos, vel quo ad naturam, sed requiritur cum hoc de necessitate ꝙ illud sit quęsitum in illa scientia, & per consequens ꝙ sit naturaliter ignotum, quia ad per se nota, vel ad ea quę sumuntur pro per se notis ex superiori scientia, scientia non potest erigere aliquod genus demonstrationis, quia non demonstratur nisi illud, quod est dubium, & ignotum, alioquin sequeretur ꝙ Naturalis posset demonstrare motum esse demonstratione signi contra Philosophum primo phy. tex. commen. 11. vbi habet, Nobis autem subijciatur omnia, aut quędam eorum quæ natura constant moueri. & Commen. primo phy. cō. 8. dicit ꝙ motum esse, & pluritatem entium esse sunt de principijs cognitionis in scientia Naturali. Probatur consequentia, quia mobile est notius quo ad nos ipso motu, vt testatur Philosophus in. 4. physico. tex. cō. 104. vbi dicit ꝙ mobile maxime notum est, & motus propter id quod mouetur, & loci mutatio propter id quod fertur. & reddit causam hoc aliquid enim est quod fertur, motus autem non. vbi Commen. inquit ꝙ motum est notius motu, quia est demonstratum, & motus non est demonstratus. sed mens fa- Solutio.
C cit ipsum, & idem dicit, 7. phy. cō. 12. vbi dicit ꝙ motus apud nos est notius motu. idem. 4. phy. com, 99. propterea igitur dicimus cum naturam esse sit per se notum, licet natura a quo ad nos sint notiora, non sequitur ꝙ ex illis natura possit demonstrari. Vnde etiam Commen. in. 2. physic. loquens de principijs subiecti scientię dicit ꝙ possunt demonstrari in illa scientia demonstratione signi & possunt etiam demonstrari demonstratione propter quid in scientia continēte subiectum illius artis. & hoc verum est inquit, si principia illa latuerint. quod ideo apposui, quia ad hoc, ꝙ aliquid demonstretur in aliqua scientia, vel a posteriori, vel a priori non sufficit ꝙ scientia habeat effectum, aut causam notiorem, sed requiritur ꝙ illud lateat, & sit quęsitum in illa arte.

Secunda contradi. & manifesta est in eodem tex. & cō. Quia Arist. inter ea, quę natura constant, enumerat animalia, & plantas, & partes ipsorum, & d. ꝙ omnia, quę natura constant, habent principium intrinsecum alicuius motus, hęc quidem secūdum locum, hęc aūt secūdum augmētum & diminutionem, quędā aūt secūdum alterationē. vbi Commen. exponens quę habent principium augmenti, innuit. & innuit principium transmutationis proprię in vegetabilibus & augmētum. vbi etiam Themistius eodem modo exponit, videtur igitur motus augmēti in vegetabilibus & animalibus a natura ꝓficisci. Sed huius oppositū habet in secundo de anima, in tex. cō. 39. vbi contra Empedoclem Aristote. con- Secūdo phy. tex. primo.

cludit animam esse causam alimenti & augmenti. Et confirmatur ratione, quia D
ibidem innuitur. quia natura non mouet ad contrarias positiones: sed motus augmenti fit, non solum sursum, verum etiam deorsum: igitur non est a natura sed ab aĩa. Et confirmatur, quia aĩa est actus corporis physicalis, naturalis, potẽtia vitã habentis.

Solutio.

patet autẽ ꝙ vita sumitur pro operationibus vite, quæ sunt vegetare, sentire, moueri secundum locũ, & intelligere. Nisi esset ꝙ non inquit ꝙ eadem res sit aĩa, & natura diuersis, nam natura proprie est principiũ intrinsecũ motus, aut passiuum quod est materia, aut actiuum quod est forma. natura. n. duplex est, materia videlicet & forma. Omnia igitur corpora physica dicuntur, si composita fuerint naturata, seu naturalia pro quãto sunt composita ex materia & forma. &, quia in libro physico. agitur de principijs & elemẽtis, tã corporum simplicium, ꝙ̃ compositorũ, vt scribit Commen. 3. cęli cõ. 31. sic corpora perfecta ẽt vt sunt animalia & plantę, vt habent istam compositionem ex materia & forma, dicuntur naturalia corpora. nam vt dicitur tx. 2. de anima semper in perfectiori continetur in virtute minus perfectum, sicut in sensitiuo vegetatiuum. & sic etiam in vegetatiuo naturale continetur. Anima igitur, vt est forma & principium intrinsecum. faciens per se vnũ cum corpore vt materia, natura dici potest. & sic corpora animata vt sunt composita ex anima & corpore, tanquam ex materia & forma, vt ex duabus naturis, dicuntur entia naturalia & differunt ab entibus artificialibus per habere principium aliquod E
intrinsecum sui motus. talia etiam sunt & cętera a natura constantia: ꝙ non habent artis opera inquantum talia sunt ab arte. sed pro quanto anima est ex sui ratione actus corporis organici, quod non est de ratione naturę: & similiter pro quanto anima est principium mouens ad oppositas differentias positionis, quod non est de ratione naturę. sic anima distinguitur a natura, & dicitur esse in altiori gradu entium, quam sit natura. Philosophus igitur concessit viuentia esse a natura secundum prędictum modum, & non secundum quod anima a natura secundum rationem distinguitur.

Secũdo ph cõ. primo.

Tertia contradictio est in eodem commen. primo. Ibi enim dicit ꝙ vnumquodq; ens naturale habet principium transmutationis. & numerãdo ea. quę habent principium motus localis, enumerat elementa, & habentia animas, & corpora cęlestia. videtur igitur velle motum cœli esse naturalem. Et pro hoc facit authoritas eiusdem primo cęli cõ. 81. vbi d. ꝙ non est corpus naturale, cuius motus non sit naturalis.

Solutio.

Sed huius oppositũ ipse habet expresse. 2. cęli. cõ. 3. vbi d. motum cœli nõ esse naturalem. Solutio istius quęstionis pręsupponit solutionem quęstionis, qua quęritur, vtrum cęlum sit corpus naturale, quã diffuse F
pertractat Commen. primo cęli. commen. 5. sed quantum ad rem nostram attinet, debes scire ex sententia. Aue. cõ. 5. primi de cęlo. & cõ. 3. secundi Phy. Natura dicitur secundum prius & posterius de inferioribus, & superioribus corporibus. vnde secundum naturam rei natura per prius dicitur de superioribus, vtpote de causa, ꝙ̃ de inferioribus, quę sunt causata respectu superiorũ. tamen secundum famolitatem ista inferiora dicuntur magis naturalia ꝙ̃ superiora, sicut testatur Commen. manifeste. 2. metaphy. cõ. 16. Dico igitur ꝙ Com. tenet motum cęli esse naturalem, quia est ipsum cęlum quoddam motum ex se cõpositum: ex duabus naturis. scilicet natura agente motũ. & natura recipiente motũ: sicut patet primo cap. de substan. orbis. & 8. phy. tamen non est naturalitas motus cęli eiusdẽ rationis cũ naturalitate istorũ inferiorũ. Et in tantum processerunt quidã cũ hoc fundamento, ꝙ coacti sunt dicere intelligentiam esse formam formaliter dantem esse ipsi orbi, non enim aliter cęlum esset motum ex se.

Vtrũ intelligentia det esse orbi formaliter.

Nec valet, si dicatur ꝙ cœlum pro aggregato ex intelligẽtia & orbe sit motũ ex se, quia a pari diceret ꝙ aggregatũ ex plaustro & bobus moueret localiter. Et cõfirmãt istud. 7. ph. t. c. 10. Oĩs motus localis aut ex se, aut ab alio. Motus autẽ ab alio, aut est pulsio, aut tractus, aut vectio, aut vertigo. & si pulsio, aut impulsio, aut expulsio. ergo, si intelligẽtia nõ sit forma intrinseca cęlorũ formalẽ inhęrẽtiã, sequitur igitur cęlũ nõ esse motũ ex se, sed ab alio. & si ab alio, mouebitur igitur aliqua istarum quatuor specierũ motus, videlicet vel pulsionis, vel tra-

A ctionis, vel vectionis, vel vertiginis: quod impossibile est dicere, sicut patet ex
rationibus formalibus istorum. Nos autẽ, licet fecerimus prolixã quęstionẽ de
triplici causalitate intelligentie, in qua diffuse declaratum fuisse putamus intel-
ligentiã non esse vnitam per informationem ipsi orbi, sed solum per appropria-
tionẽ eo modo quo motor dicitur forma mobilis, vnde Cõ.8.phy.cõ.1. Princi-
pium motus de omnibus mobilibus est, sicut anima de rebus viuis: tñ quantum
spectat ad præsens dicimus motũ cœli non esse naturalẽ a sua forma, cũ sua for
ma nõ sit natura, sed sit supra naturã, natura enim est inferior ad animã, & ani
ma est inferior ad intelligentiã, Q uo igitur dicunt motum cœli esse naturalem
ab intelligentia? sequeretur igitur intelligentiam esse naturam: si intelligãt mo-
tum cœli formaliter esse naturalẽ quia est a forma, quę est natura. si autem in-
telligant motũ cœli esse naturalem effectiue ab ipsa intelligentia, tunc non se-
quitur q intelligentia sit forma dans esse orbi. quia stat aliquem motũ esse natu
ralem a principio passiuo intrinseco, tamen motus afficitur ab aliquo principio
effectiuo extrinseco: sicut est respectu simplicium motus alterationis in via Cõ.
Vnde forma contra istas rationem, cuius solutionem adhuc habere nõ potui, q
impossibile sit intelligẽtiam esse formã sui orbis, vt ista asserũt. Quia si hoc es-
set propter appetitum, aut propter motũ in loco nam, vt scribit Cõ.1.cap.de sub
stantia orbis, non fuit dictum cœlum habere animam nisi propter appetitum,
B & motum in loco: sed neq; propter appetitum, neque propter motũ necesse est
intelligentia formaliter animare ipsum orbem: ergo nullo modo informat, vt
isti dicunt. Maior est Auero, vt. dixi, & minor probatus, Primo q non propter
appetitum indiget intelligentia, vt sit forma informans orbem. Nam intelligen
tia intelligit & appetit per suam essentiam, vt est de intentione Commento.12.
meta.commen,25.36.&39.&.51. qui vult quod in abstractis a materia idem est
intelligens & intellectio & intellectum. si enim intelligentia in intelligendo de
penderet a suo orbe, cum sua intellectio sit sua substantia secundum ipsum, acci
deret ergo intelligentiam esse causatam a suo orbe, quod est impossibile, & cõ
tra Commenta.8.physi.commen.63. Si vero dicas propter secundum, s. propter
motum, intelligentiam esse formam Contra, intelligentia ad causandum motum
habet omnem actiuitatem absq; hoc, q vniatur sibi formaliter. ergo propter
istam causam non oportet ipsam dare esse orbi, assumptum probatur. quia intel
ligentia non mouet orbem manu, aut pede, aut aliquo corporeo instrumento, sed
solo intelligere, & velle, iuxta illud Auer.12.meta.commen.36. corpora cœle-
stia sunt animata. & declarat quomodo sint animata, & d. & non habẽt de vir
tutibus animę nisi intellectum, & virtutem desyderatiuam, quæ mouet in loco.
si igitur intelligentia mouet orbem mouet per intelligere & velle. sed suũ intel
ligere & velle abstractum est, & non fit mediante corpore, nec mediante ali-
quo existente in corpore. sequitur ergo propter neutrum istorũ intelligentiã da
C re esse formaliter orbi. Et hoc testatur etiam cõ.8.meta.cõ.12, vbi d. q corpora
cœlestia sunt animata ex corpore & forma intelligibili, Et declarans quomodo,
subdit, non ita q anima sit res animata, neq; sic q ibi sit aliquid quod anime-
tur per animam, aut viuat per vitã, sed sunt animata per se, & viua. omne. n. q
viuit per vitã, & animatur per animam, est generabile & corruptibile. Itã autẽ
verba pro tanto dicit, quia in rebus anima informãte aĩatis res animata est ani
ma sua, quia tota quiditas talis nõ est a sua forma, 7. meta, 34. & 21. qditas homi-
nis est homo vno modo. Sed corpora cœlestia sunt aĩata p se, & viua, hoc est di
ctu, habent formam, quę appellatur vita & anima orbis per se, quia non trans-
funditur in orbem formale viuere, & animatũ, esse. Si. n. sic esset, vtiq; verũ esset
dicere orbẽ viuere per intelligẽtiã. sicut est in istis inferioribus. & ideo ẽt scdm
ipsum non ponitur ibi aĩa imaginatiua, sicut posuit Auic. Sunt igitur animata
corpora cœlestia, & viua per se, i. solitarie quia habent sibi appropriatum prin-
cipiũ qd potest dici anima & vita, iuxta illud supra allegatũ principiũ, motus
de omnibus mobilibus, est sicut anima de rebus viuis, vnde in quinto cap. de sub
stantia orbis declarãs quomodo itelligẽtia est separata ab orbe, dicit q hoc est
inquantum istud corpus non indiget ipsa, q̃a ipsum est pmanens per se. Reuerta

Quo pacto motus cœli dicatur esse naturalis.

amur igitur, & dicamus motum cœli esse naturalem: non quia sit a forma natu- D
rali causatus, sed, quia est a principio passiuo habente ex sui ratione intrinseca inclinationem ad suscipiendum motum ab ipsa intelligentia, quę est intrinseca cœlo: sumendo cœlum pro aggregato ex intelligentia & orbe. & est intrinseca quantum, ad operationem, non quantum ad formale esse. & sic dico cœlum esse motum ex se. Orbis autem natura est, & quiditatiue a Naturali consyderatur, est autem natura quę est materia non in potentia, sed in actu, natura enim analogice dicitur de illa & ista materia. Naturalitas autem accidentium habet attendi penes subiectum suum, & non penes efficiens. substantia enim vt dicit, Commento 4. metaphy. commento. 2. non est causa accidentis secundum finem & efficiens, sed secundum materiam. motus enim lapidis proiecti deorsum ab aliquo non est naturalis ratione proijcientis sed ratione sui. Et quando dicitur quod a pari aggregatum ex plaustro & bobus esset motum ex se, quia boues sunt intrinseci tali aggregato. Respondetur negando consequens, & consequentiam. quia non est talis habitudo inter plaustrum, & boues, qualis est inter orbem & intelligentiam. nam secundum Auer. 2. cœli. commen. 3. ex intelligentia & orbe fit verius vnum quam ex materia & forma, nam intelligentia non vnitur orbi diuisibiliter, nec mediante quantitate, sicut vnitur forma materię. simpliciter plaustrum non habet naturalem inclinationem ad motum, sicut orbis ad motum. & ideo bene motus plaustri est ab alio. & de illo bene concedi- E
mus quod si de aliquo illorum generum, videlicet vel pulsio, vel vectio, vel vertigo, vel tractio. Vnde illa diuisio pertinet ad motus violẽtos: violentum autem vt d. Philosophus in. 3. & hic. est, cuius principium extrinsecum est, nihil conferente illo, cui vis affert, qualiter nõ est in proposito de orbe. licet hoc sit verũ de plaustro respectu bouũ. quare patet solutio. Ad formã igitur cõtradictionis principalẽ dicimus motũ cœli esse naturalẽ. Ad oppositũ autẽ respondetur ꝙ Cõmẽ. non negauit motum cœli omnibus modis esse naturalem: sed negauit ipsum non esse naturalẽ, sicut motus elementorum est naturalis, vt ipse expresse habet. Pro quo aduerte ꝙ elemẽta mouẽtur a principio intrinseco actiuo, sicut patet p ipsum cõ. 1. & 3. in. 2. phy. & in cõ. 71. sup. 4. phy. & 3. cœli. cõ. 28. & alibi infinities. elemẽta enim nõ habẽt principiũ passiuum intrinsecũ. per quod moueantur, quia illud est ens in actu: elementa autem non habent nisi primam materiam & formam, prima autem materia est ens in pura potentia. & ideo naturalitas in motu elemẽtorum est a principio intrinseco actiuo quod est natura: tale autem est ipsa forma elementi. motus autem cœli est naturalis opposito modo. quia sua naturalitas est ex parte principij passiui: quia cœlum habet materiam in actu. & non habet naturalitatem suam a forma, quę sit natura: immo sua forma est aliquando natura. Et hoc consyderauit Magnus Albertus in. 2. physi. F
ad principium, dum dixit motum cœli non esse motum naturę, sed intelligentię: comparando videlicet ipsum motum ad principium actiuum, quia tale non est natura, sed intelligentia. Recte igitur dixit Commento. corporis cœlestis motum non esse naturalem, sicut est motus elementorum. nam naturalitas in motu elementi est a forma, non a materia, sed naturalitas in motu cœli est a materia, non a forma. Huius tamen oppositum sentiunt Moderni ad pauca respicientes.

Secũdo phy si. cõ. primo.

Quarta etiã contradi. est in cõ. 1. Dicit ꝙ nõ inuenitur corpus simplex, quod alteretur ex se, sicut inuenitur corpus simplex, ꝙ mouetur in loco ex se. Huius tamen oppositum videtur sentire. 7. meta. cõ. 29. vbi vniuersaliter loqui videtur de mobilibus motu locali, & de mobilibus motu generationis & alterationis. inquit. n. ꝙ quemadmodũ eorum. quæ mouentur in loco, quędam mouetur ex se, & quędam ex alio, sic est de generabilibus. & ita videtur ꝙ motu alterationis ꝙ generationis aliquid mouetur ex se. Ad hoc dicimus ꝙ aliud est loqui in simplicibus corporibus, aliud in mixtis, vnde ipsemet Cõ. in hoc cõ. dicit ꝙ in compositis potest esse principium alterationis in ipso alterato ab eis, quę adueniunt corpori suo, vt in animalibus, & plantis. In. 7. igitur meta. loquitr de cõpositis: sed hic loqtur de simplicibus. vide & glosa sic Auer. ĩ. 8. phy. com. 20. & tex. commen. 60. & 4. cœli, commen. 24. & 2. de aĩa, commento, 50. & 9. meta.

Solutio.

A commen.2. Et pro ista solutione vide textum cōmen.34. primi de generatione.

Auer.2.physicarū auscultationum,3.ait, est igitur natura principium alicuius & causa mouēdi, & quiescendi, in eo, in quo est primum, & per se, & non secundum accidens. Ex quibus videtur, ꝙ natura sit principium motus & quietis, in quo est. Oppositum huius habetur ab Auer.2.phy.1. vbi dicit, & dixit quędam in loco, & in hoc collocantur quatuor elementa, & habentia animas, & corpora cœlestia, &.1.cœli.5. vbi ait, ꝙ hoc nomen natura dicitur de cœlo, & nihil refert pro nunc si non vniuoce. satis est, ꝙ in ipso natura reperiatur, & diffinitio naturę ipsi cōpetat. Quod etiam ostendit Aristo. (licet aliqui magni viri oppositum sentiant) sed in hoc audiendi non sunt, nam in.1.cœli Aristo. venaturus cœli substantiam quid sit, & qualis sit naturę, pro maximo fundamēto (vt omnes expositores dicunt) sūmit illam propositionē, ꝙ omne corpus physicum est mobile secundum locum, vt patet tex. 5. & probat illud ex naturę diffinitione. Frustra autē hoc fecisset, si naturę diffinitio superioribus non competit. Et tamen in cœlo quies nō est (vt dicit Aristo. 9. metha. 17.) nō est aūt timendū ne quando stent, terra aūt quiescit, vt habetur.1.cœli co.57.&.3.phy.co.51.&.8.phy.32.& alibi. Et tamē clarū est, ꝙ corpus naturale est. Ad hoc respōdeo, & quia (vt pluries dixi) nos in hoc opusculo intentionē Auer. ostendere intendimus, dimitto ad hoc Simplicij responsionem & Alberti, & plurimorū ex latinis.

Vtrū natura sit principiū motus, & quietis, in omni re in qua est natura?

B Et respondeo, vt Auer. respōdet, ꝙ naturę diffinitio habet intelligi diuisim. Vnde ly, & debet sumi pro aut. In cœlo.n. natura est principium sciens sempiternū motū, in terra sempiternā quietē. In cœteris motū, & quietē. Ista responsio clare habetur ex Aue.2.meth.vlt. vbi ait, natura est vniuersaliter principiū transmutationis, in rebus transmutabilibus per se, & est principium priuationis transmutationis in rebus, quę quādoq; trāsmutātur, & qnādoque nō. illa aūt quę semper remanēt eadē modo modorū transmutationis. s. in motu locali, ęquiuoce dicitur de eis natura, & de aliis. Vbi clare colligitur, qualiter diffinitio naturę secundum Auer. nō potest vniformiter intelligi, nec copulatiue, sed diuisiue. Hoc etiam haberi potest ab eodem Auer.2. cœli.84.&.9.metha.13. ista etiā est sententia multorum. s. Porphyrij & aliorū. Posset etiam alio modo saluari, qui quidem modus breuitatis gratia omittitur: multi enim de hoc diffuse loquuti sunt, satis nobis est sententiam Auer. ostendisse circa hoc.

Naturę deffinitio debet intelligi diuisim.

Solent aūt non nulli contra Aristo. dubitare, ꝙ diffinitio naturę male assignetur, quia natura est res absoluta, aut forma, aut materia, vt infra habetur in illo.2. ista autem substātię sunt & absoluta, ergo male diffinitur per principiū & causam, quia causa, & principium, dicunt respectus respectiuos, & res absoluta non debet diffiniri per respectiuum. Ideo illi dixerunt naturam esse rem quandam insitam rebus.

Dubia cōtra Aristo.

C Respond. Alber. & diuus Thom. quā responsionē sequitur Zimara super.2.phy. ꝙ nomen naturę importat aliquē respectū principij. Vnde illa dicuntur nasci, quę sunt propinqua generāti, materia aūt & forma, sunt naturæ, vt habent principium motus, & quietis, ideo deffiniuntur per principiū. Vnde licet materia & forma in sua prima notione sunt entia absoluta, tamē vt sic, non considerantur a naturali, sed a diuino, vt asserit Simplicius.1.phy.70.12.metha.1.5.6.29.&.7.metha.5.9.&.2.phy.4.21.& in alijs locis, de materia & forma, considerat naturalis, & diuinus, sed diuersimode. Vnde (vt dicit Zimara) naturalis vt naturalis, nō habet intellectum de materia & forma, vt est absolutum, sed vt est respectiuum ex.2.phy.26. materia dicitur respectiue ad formam, vt consideratur a naturali. metha. autē considrat materiā absolute.7.metha. & ita patet solutio ad dubitationē. Mouetur alia dubitatio, quia videtur, ꝙ Ari. in deffinitione naturę vtatur synonymis, cū dixerit, principiū, & causa, cum Auer.5.phy.1.1.cœli.1. dicat, ꝙ non debemus vti nominibus synonymis in doctrina demōstratiua. Huic dubio plures sunt satisfaciendi modi, Magnus Albertus respōdēdo dicit, ꝙ principiū sumitur, vt est distinctū ratione a causa.5.metha.1. omnis causa est principiū, & nō econtra. Vnde priuatio est principiū generationis, sed non est causa, quia de ratione principij est primum esse, & quendā ordinē importat, ꝙ potest importari iam per priuationem, quā

Responsio sedm Alber.

per habitum. Causa autem est illud, ad cuius esse sequitur aliud. Priuatio aūt nō habet esse, sed eius esse est non esse, quia aūt priuatio est natura, & est per. uia materiæ, quia sicut diaphanū fit peruium a lumine, & in actu, ita forma inchoata in materia, est in esse imperfecto, & appellatur priuatio, & cuagit in materia, quia ergo illa forma sub esse imperfecto habet rationē priuationis, quę dicitur principiū, & non causa, ideo dixit principiū. Et ly causa supponit pro materia, & forma, quia sunt verę causę naturali, & sic soluit Albertus. Sed quia hęc responsio (quicquid nō nulli dicant) ponit formæ inchoationē, dimittatur tanquā de veritate suspecta qd videre non est presentis negotij. Ideo alij adducūt ir modi, & dicitur, q cū motus positus in diffinitione naturę sit motus largo modo sumptus, qui diffinitur in 3. phy. Vnde Aristo. in principio. 3. phy. ostendens rationē ordinis, dicit, q quia in diffinitione naturę ponitur, motus: ideo oportet diffinire motum, quid sit, & patet, q motus ibi se extendit ad generationē substantialē, & tunc potest dici, q natura est principiū effectiuū, aut materiale, vt vult Auer. in alijs motibus proprie dictis, in motu vero generationis, qui rectius dicitur mutatio, natura est causa silicet finalis vnde Aristote. secundo. phy. t. 4. dicit generationem esse, aut dici naturā, quia est via in naturam. Denominationes enim in naturalibus fiunt a termino ad quem. & a fine secundu de anima. 49. a fine vnumquodque denominare iustum est. Alius est respondendi modus, qui dicit, q principium notat causam efficientem, quia pro causa agente, & mouente, principium proprie capitur. Vnde Simplicius, & omnes gręci expositores dixere, principium in naturę diffinitione positum stare pro causa efficiente. Dicitur autem & causa, quia natura non solum dicitur de forma, cuius est agere, & mouere, verum etiam de materia, cuius est pati, & moueri. secundo de generatione & corruptio, 53, & quia (sicut dicit Auer. 2. phy. t.) aliqua corpora naturalia habent actiuum principium tantum, respectu alicuius motus, vt elementa in motu locali, non enim habent principium pa siuum, maxime dum mouentur de potentia accidentali, quia intrinsecam resistentiam non habent. Non enim in partem per se mouentem, & in partem per se motam diuiduntur, sicut animalia, cum sint solum composita ex prima materia & forma, & materia non potest esse subiectum motus. 5. phy. 8. & ista est sententia eius, 4. phy, com. 71. vbi habetur, q elementa in vacuo moueri non possunt, & in. 8. phy, com, 30. & 3. cœli com. 28, & alibi frequenter. In motu autem alterationis principium passiuum, & non actiuum habent, & ideo principium in descriptione naturæ, sumitur equiuoce pro principio actiuo, & passiuo idest analogice sicut dicit, quia in descriptionibus non potest aliquis plus isto facere, & ideo causa, cum a principio distinguatur secundum rationem. stat pro materia. Et sic soluitur dubium secundum istum modum. Alius etiam reperitur modus satisfaciendi, qui talis est, omnes cōueniunt, q ista nō est diffinitio proprie, nec vniuoce, & omnia quę sunt in hac diffinitione, dicuntur secundum prius, & posterius. dicitur ergo, q natura est principium motus, & quietis. sed (vt testatur Aue. in media expositione sua) quies dicit priuationem transmutationis, dicitur, q ly principium appropriatur motui, & ly causa quieti, quia principium stat pro causa agente, motu autē est habitus. ideo potest habere principium. Causa autē cum dicatur de quiete, tunc quies est priuatio, & est defectus virtutis, & dicitur habere causam, & nō pricipium. videas in cap. vltimo de substantia orbis. natura ergo non vniuoce respicit priuationem, & habitum, sed per sui actiuitatem efficit motū, & per sui deffectum efficit quietem. ly. causa respicit quietem. Videas. 2. cœli. 102. quies, quę est in terra, nō causatur a medio, sed a grauitate terrę. Et si medium est causa, est causa conseruans, ergo causa potest dici de quiete, & sic soluitur dubium. & omnes iste responsiones sunt magnorum virorum, ex tribus vltimis eligatur quę lectori magis placet. Sed quia in vna responsionum tangitur materia de motu grauium & leuium. pro maiori intellectione, & ne ista res penitus intacta relinquatur, videmus breuiter (solum veritatem rei secundum Aristote. mentem de intentione Auer. nucleando) Vtrum grauia, & leuia tam de essentiali potentia quam accidētali moueantur a motore

Margin notes: Alia respon sio. / A fine deno minari iustū est. / Quæstio de motu grauium & leuiū.

A extrinseco vel intrinseco? Ista quęstio habet multas ac varias opiniones, nos tamen conabimur mentem Auerr. fideliter ostendere superfluis resecatis, licet eius doctrina quo ad hoc sit dispersa per multa loca, quam ob rem multi in varios erroris prorupere, & non nulli ipsum varium, ac dubium crediderunt, ostēdamus igitur, quę sit eius mens ex multis locis in vnum redacta, sicut accepimus a Zimara in sua quęstione. Et ante quam ad quęstionem respondeatur, vt remoueatur confusio, est aduertendum pro tituli declaratione, ꝙ in hac quæstione graue & leue, secundum peripateticorum acceptionem sumuntur. Et hoc quia Plato in Thimeo grauitatem vocabat illam dispositionem secundum quā elementa ad sua loca naturalia mouentur, vt quando leuia ascendunt, quia mouentur ad sua loca cognata & naturalia, dicebat, ꝙ talis dispositio vocabatur grauitas. Eodem modo terra, quando descendit, descendit per grauitatem. Leuitatem vero vocabat dispositionem, per quam ad loca præter naturalia elementa mouentur, vt quando terra ascendit, ascendit per leuitatem, Ignis vero per leuitatem descendit. Isto modo Plato vtebatur istis nominibus. Nos vero sumimus, vt Aristo. deffiniuit primo. cœli. 17. & 4. cœli. 20. descriptio grauis data per motum est, ꝙ mouetur ad medium, alia descriptio est data per quietem, & est, graue est, quod sub omnibus residit. Et licet describatur per motum, & quietem, similiter & leue, tamen Auerro. 3. cœli. 26. & 31. dicit, ꝙ descrip-
B tiones datę de istis per quietem sunt magis naturales. Nos autem loquimur de graui, & leui, peripatetice. Est etiam sciendum, ꝙ in hoc dubio per motum, intelligimus motum localem. Et quia localis motus est duplex quidam est naturalis, & quidam est violentus, quæstio erit de motu naturali facto a natura. Est etiam aduertendum, ꝙ vt ad propositum spectat duplex est potentia, essentialis & accidentalis. 8. phy. 32. & 4. cœli. 22. & 25. potentia es- Duplex est potentia.
sentialis respicit actum primū. potentia vero accidentalis respicit actum secundum. v. g. Puer est in potentia ad speculandum, & ista est potentia ad actum primum. & est essentialis. Iuuenis vero dormiens est in potentia accidentali, quia habet potentiam ad actum secundum. sic etiam est in proposito graue est in potentia, vt sit sursum. ignis hic generatus est in potentia, vt sit sursum, sed alio modo, nam potentia, quæ est in graui, vt sit sursum, est essentialis, quia talis potentia est in terra, quatenus terra, est in potentia ad ignem. Ignis vero impeditus est in potentia solum ad motum. Et circa hoc fuit deceptus Ioannes grāmaticus, (vt ei imponitur) in hoc, ꝙ potentia essentialis fundatur in re ex qua debet elementum leue generari. accidentalis potentia in subiecto genito fundatur. Nam in oleo potentia essentialis fundatur ad sursum, accidentalis vero potentia in igne iam genito fundatur. Et hoc innuit Auer. 4. cœli. 24. 8. phy. 4. contra Ioannem grammaticum. Est etiam sciendum, ꝙ semper, quum dici-
C tur motum ex se, intelligimus motum ab aliquo principio intrinseco actiuo, isto modo animalia mouentur ex se, quia ab anima quę motus principium est intrinsecum, mouentur. 2. physico. 22. elementa quoque sunt mota ex se, quia immediatum principium motus est forma. Et istud motum ex se, est dupli- Motum ex se dupliciter
citer, quoddam est motum ex se per se, & quoddā per accidens. Illa sunt mota ex se per se, quę sunt mota ab intrinseco, & habent principiū actiuū distinctiuū a principio passiuo, huiusmodi sunt animalia quę in animam, & corpus diuiduntur. Similiter cœleste corpus, quod in intelligentiā, quę per se mouet, & in orbem, qui est quoddam per se motum, & fuit demonstratum. 7. & 8. physi. ꝙ ad vnum motum ex se per se, deueniendū est, quod est cœleste corpus. Et hoc ait Auer. in principio de subs. orb. Motū vero ex se per accidens, vocatur omne, quod est motū a principio intrinseco effectiuo, non tamē pōt distingui in duo in actu, quorū vnū sit per se mouens, & aliud per se motum, & sic sunt elemēta, in quibus sunt solum duæ substantiæ .s. prima materia, & forma. Materia prima non potest esse motum per se, quia non est ens in actu. Materia autem solum potest esse subiectum generationis, non autem motus. Et hęc pro titulo sufficiant. Ad quęsitum ergo respondendum est, & dicitur, ꝙ Auer. & consequenter Arist. respondet quęstioni per vnam distinctionē, quę posita est supra.

Et aduertas, ꝙ Auer.3.cœli.28.dicit. ꝙ ista quęstio fuit in physicis inchoata, D
& perfectius fuit determinata hic, Dicitur ergo ad quęstionem, ꝙ quando quę-
Potentia essentialis quæ dicatur. rimus, a quo grauia & leuia moueantur? distinguendum est de potentia, quia quędam est essentialis, & quędam accidentalis, vt dictum est. Potentia essentialis est ad actum primum, i. ad formam, vt intellectus queri ad scientiam. Est alia potentia accidentalis, & hęc est ad actum secundum, vt dormiens habens scientiam, est in potentia accidentali ad contemplandum. ista est diffinitio habitus, 3. de anima, 18. Et nota, ꝙ prima potentia dicitur essentialis, quia est ad essentiam, & ad formam, secunda vero vocatur potentia accidentalis, quia est ad operationem. Et scias, ꝙ ista potentia essentialis, vocatur potentia remota, a Themistio. 8. physi.32. quia eget agente extrahente de potentia actum, potentia vero accidentalis quandoque vocatur potentia propinqua, quandoque vocatur potentia remota, & vocatur propinqua, quia est ad actum secundum, & etiam quia non eget agente extrinseco. vt exeat ad actum, potentia enim essentialis eget per se agente, vt exeat de potentia ad actum (vt dicit Auer.12. metha.18.& .44.) sed ignis genitus in actu non dicitur esse in potentia essentiali, sed accidentali. Et ideo non eget agente per se, sed eget agente per accidens. potentia essentialis vocatur quandoque naturalis, quandoque remota. Potentia accidentalis quandoque vocatur potentia violenta, quandoque vocatur potentia propinqua. & vocatur violenta, quia talis potẽtia est propter E
violentiam passam, quia elementum mouetur de se, nisi impediatur ab extrinseco. dicit Auer. & Aristo. dum quęritur, grauia & leuia a quo moueantur? ista quęstio est multiplex, vel quęritur a quo moueantur de potentia essentiali vel de potentia accidentali. Tunc ponit duas conclusiones prima est, ꝙ si loquamur de potentia essentiali, dicitur, ꝙ mouentur a generante, & in tali motu elementa habent solum principium passiuum. Et hoc videtur dicere Aristo. 8. phy 32. & probatur per tex. 22. 4. de cœlo. & per Aue. in. 25. eiusdem, 4. si bene verba eorum ponderentur. Et confirmatur, quia omnis potentia essentialis, educitur ad actum primum per agens educens de potentia actum, ergo elementa mouentur per se a generante. Et ista est sententia Aristo. 8. phy. 32. Videas Aue. 8. phy. 32. ad dimidium, vbi ex ipso habetur, ꝙ quum fuerit quæsitum, a quo mouetur elementa? distinguendum est, si enim quęstio erit, a quo mouentur de potentia naturali, quę potentia naturalis est in subiecto, ex quo generantur elementa, talia mouentur essentialiter a generante. Si vero quęratur, a quo mouentur de potentia accidentali? respondetur, ꝙ per accidens mouetur a remouente prohibens, ergo generans est id quod essentialiter mouet elementa.

Oppositio. Sed oppositum videtur dicere Auer. 3. cœli. 28. vbi habetur, ꝙ elementa existimatur esse de numero eorum, quę mouentur ab extrinseco, quia mouentur a generante, & dicit, quia iste motus primo debet esse a motore, & iste motus pri- F
mo non causatur a generante, sed a forma, ideo motor essentialis est forma ipsius elementi. Nam ignis generat ignem, non dat ei motum, nisi mediante forma, ideo iste motus non est primo a generante, sed a forma.

Responsio. Huic oppositioni respondent Zimara in quęstione de grauibus & leuibus, ꝙ Auer. imaginatur, ꝙ quando elementa mouentur de potentia essentiali, ꝙ ista potentia est in subiecto alio, & in hoc subiecto sunt duę preparationes, vna est ad formã, & alia ad motum, & iste duę preparationes in elementis sunt in eodem subiecto, & per hoc differunt elementa ab animalibus, quia preparatio ad formam animalis, est in materia prima preparatio ad operationem, est in subiecto. & vult, ꝙ iste preparationes elementis non habeant ordinem inter se, sed habeant ordinem causę, & causati, & ordinem naturę, ita ꝙ in materia elementi simul tempore recipitur preparatio ad formam ignis, & preparatio ad motum sursum, tamen prius natura recipitur, & præparatur materia pro forma, & posterius materia pro motu, & hoc propter literam translationis Aristo, 25. 4. de cœlo, quę dicit, dicamus, ꝙ quando ex aqua fit aer, transmutatur ad leuitatem, deinde transmutatur ad motum sursum, dicit Auero. ꝙ ly deinde, non dicit ordinem temporis, sed vult dicere ordinem causæ & causatis idest ꝙ prius natura recipit

formam

A formam & posterius recipit motũ. Dico ergo, φ subiectum prius natura præparatur pro forma. secundo pro accidentibus formę. Quo stante respondetur ad contradictionem, φ quando Auer. dicit elementa de potentia essentiali moueri a generante, intelligit respectu formę, quam acquirunt a generāte, φ generans est per se generans, si vero comparemus talem transmutationem de potentia essentiali quo ad terminum, qui est posterior natura, tunc dicitur, φ iste motus est primo a forma ignis generati. Et isto modo intellexit in .3. cœli. 28. quia forma est agens proximum. generans autem est agens remotum. Sed in hoc est dubium primo quia ipse deuenit ad istam speculationem propter literam deprauatam, quia litera græca non habet ly deinde. ideo ista opinio est suspecta. secundo est suspecta, propter determinationem Arist. 8. phy. 32. vbi ite cōcludit, quare huiusmodi corpora non habet principium ex se, nisi patiendi, & hoc in suo motu, tunc quęritur ab Auer. vel ista verba intelliguntur de potentia essentiali, vel accidentali? non de potentia accidentali, quia vult Auer. de potentia accidentali, elementa non habere nisi actiuum principium, non autem principium passiuum, vt inferius videbitur. Dices, φ intelliguntur de potentia essentiali, & ratione huius elementa habent principium per se passiuum. Tunc sic, per te elementa de potentia essentiali habent principium per se actiuum; ergo elementa habent de potentia essentiali principium per se actiuum & passiuum.

B ergo dictum Aristo. est falsum, qui dicit, φ elementa de potentia essentiali non habent principium intrinsecum actiuum. præterea iste ordo naturæ non videtur aliquid in hac re cooperari, Videas Auer. 2. cap. de substantia orbis, vbi dicit, φ duplex est prioritas, prioritas secundum esse, & secundum tempus, & dicit, φ prioritas temporis est incorruptibilibus; tunc sic. secundum te Auer. elementa simul tempore acquirunt motum, & formam, ergo sicut a generante agunt formam, a generante etiam acquirunt motum. videas Prophyrium, vbi ait, φ genus est prius natura differentijs diuisiuis, & hoc probat sic; quia si omnes differentię adhuc essent interemptę, adhuc potest intelligi diffinitio generis, dices ista prioritas naturæ ponit ne, φ in re sit genus sine differentijs suis? nō quidem, sed per intellectum. vt dicit Auer. 12. metha. 79. φ intellectus potest separare materiam ab omni forma, quod non potest natura, ergo iste ordo naturę nihil ponit in re in isto motu. Nos autem quęrimus causas reales istorum effectuum. Vnde non valet argumentum dicendo, φ substantia sit causa accidētis, vt orbis est prior natura, quam motus ergo orbis est causa effectiua motus, non valet, sic etiam non valet, forma est prius producta, quā motus, ergo forma est causa motus, non valet. His respondet doctus Zimara, vbi supra. Et ad primum dicit, φ litera sua dicit, id, & excusandus est, propter suum textum, & dato, φ litera non diceret hoc, tamen habemus dicere hoc, de mente Aristo. quia

C secundo de generatione, ab vno, vt vnū, non prouenit, nisi vnum. ergo si plura ab vno proueniant, proueniunt ordine quodam, & ideo generans prius natura dat formam, secundo dat motum, dicitur ergo; quia ista consequentia formam, non sunt ab agente, nisi mediante forma, ideo non sunt a generante immediate, sed mediate, idest mediante forma. Ad aliud responderetur, φ elementa habent principium passiuum, respectu generantis, & non habent principium actiuum, nisi per accidens dicit Auer. & hoc dupliciter exponitur, quia forma illa est mouens per accidens, quia dum mouet, mouetur, bene forma mouet elementū per accidens, vel dicitur, φ elementa non habent principium actiuum nisi per accidens, idest respectu accidentis, idest motus. Ad hoc respondetur, φ in ęternis reperitur solum ordo naturæ, sed in corruptibilibus stat etiam, φ simul reperiatur ordo naturæ, & temporis. Ad aliud dicitur, φ Auer. non vult semper, φ quando sunt duo effectus, ab vna causa, quorum vnus est, prior natura alio, sit ordo causę ad causatum in quolibet genere causę, sed in aliquo genere causę. Nam orbis. cum sit prior motu natura, habet causalitatem materialem respectu motus, non autem effectiuam, & hoc sufficit. Oportet videre, a quo elementa moueantur de potentia accidentalem vocamus, potentiam violenta, idest potentiam, quæ non est in elementis, nisi propter violentiam, quam sunt passa,

Dubium.

In ęternis reperitur solū ordo naturę

& ista fundatur in elemento iam genito. Non est dubitatio, quod initiatiue ista potentia reducitur ad actum a remouente prohibens. Nos autem quærimus de causa, quę immediate talem motum producit, & continuare. Respondet Auer. quod talia elementa remoto impedimento, mouentur a suis formis, vt a principijs intrinsecis. Et licet non nulli huius oppositum tenuere, tu via Auerr. tamen per multa loca ipsius ostendi potest, quod hec sit mens eius, & consequenter, quod illi ab eius intentione deuij fuerunt. In primis videas Auer. 2. phy. co. 1. vbi dicit, quod est differentia in motu locali, & in motu alterationis, in elementis. Voluerũt peripatetici, quod elementa non habeant principium effectiuum suę generationis nec alterationis ab intrinseco. Tamen habent principium effectiuum motus localis intrinsecum, nec dici potest, quod ista auctoritas intelligitur de principio passiuo; quia nulla esset differentia in elementis inter generationem & motum, etiam est locus expressus. 2. phy. 3. vbi Auer. digreditur contra Auic. volentem diffinitionem naturę posse demonstrari, vbi ait, ipse Auer. quod de corporibus simplicibus nos non dubitamus, quod moueantur ex se, & nõ a motore extrinseco, quasi dicat, quod est manifestum ex se, quod non mouentur ab extrinseco. Sed dubium est, Vtrum motor in eis sit alius a moto, pro hoc etiam videas. 4. phy. 71. vbi determinat, quod forma elementi est, quæ mouet, vt. 8. phy. 30. & 32. vbi determinat, quod elementa immediate mouentur a sua forma, dato quod mediate mouentur a generante, similiter de potentia accidentali, vt, 1. cœli. 17. vbi diffinit graue, & leue per motum & quietem. Et Auer. in co. dicit, quod per grauitatem, & leuitatem intelligebat naturam mouentem elementa, dato quod grauitas & leuitas, cõmuniter de accidentali dicãtur, ergo vult formas esse causas motus elementorum, & ex illo loco trahitur, quod virtus, quæ mouet elementum, est forma substantialis, & non accidentalis. Videas pro hoc Auer. 4. cœli. 2. & vbi Ari. determinat, quod per graue intelligit, quod potest moueri ad medium, & leue a medio, & ponit Auer. documentum, quod Arist. per grauitatem, & leuitatem intelligit formas, & potentias actiuas, vbi expresse patet, quod quando graue diffinitur per potentiam ad motum, per potentiam, intelligimus potentias actiuas, & non passiuas. Iste locus non potest glosari. & 1. cœli. 81. in duobus locis in eo co. dicit, quod manifestum est per se, quod elementa mouentur ex se, & non ab extrinseco, & inferius in. 89. in principio dicit, quia vna ex propositionibus, in quibus demonstrationes predictę fundabantur, erat ista, quod elementa mouentur ab intrinsecis principijs, ideo Aristo. intendit destruere opinionem eorum dicentium elementa moueri ab extrinsecis motoribus, vt a cœlo. in cõmentis allegatis tamen nies, quod Auer. vult, quod diuersitas in motibus corporum simplicium, non est nisi propter diuersitatem formarum substantialium mouentium. & 4. cœli. 22. 24. quod forma est, quę mouet, & forma, vt est in materia, mouetur. & hoc ostenditur ex Aristo. 1. cœli, vbi inuestigãs diffinitionem corporum simplicium, prępofuit diffinitionẽ naturę, naturę autem nõ est principium, nisi intrinsecum, pluresauctoritates possent adduci, sed hęc sufficiãt. veritatem paucis (vt est possibile) intendimus ostendere. Restat videre, quomodo scilicet causetur talis motus a talforma? Et scias, quod doctrina Auer. est dispersa, ideo pro ampliori declaratione quędam sunt supponenda, deinde declarabitur, quid tenendum. Primum supponendum est de mente Aristo. 1. de genera. 53. materię est pati, & moueri, potentiæ autem alterius est facere, & mouere, vnde potentia, cuius est facere, est forma, potentia vero, cuius est pati, est materia. Secundum supponendum est, quod impossibile est, quod ab vna natura per se proueniat actio, & passio, & hoc potest probari per multas auctoritates Aristo. & Auerro. Tertium suppositum est, quod quum quilibet motus sit successiuus, successio in motu non causatur nisi respectu resistentię, vt patet. 4. phy. 71. Ex hoc sequitur, quod vbi non est resistentia, nõ est motus. Vltimo ponitur, quod in elementis nõ sunt nisi duę substantię, ideo in eis non est nisi forma & materia prima. Videas etiam Auer. 8. phy. 30. vbi ait, quod materia prima nõ potest esse, qd' mouetur, quia non põt esse ens in actu. Istis stantibus, dicitur, quod modus Auer. talis est, imaginatur enim, quod elementum totum mouet pe se, & essentialiter medium, & ad motum medij, moueri se per ac

Dubitatio.

Quomodo causetur talis motus a forma.

A cidens. Videas.3.cœli.28.vbi expressius dicit opinionem suam, quā alibi, vbi dicit, ꝙ idem accidit de elementis, vt de nauta in naui, vt nauta mouet nauim, & mouendo nauim per se, mouet se per accidens, quia ad motum nauis, eodem modo, est de elementis. Tota terra mouet aerem, & ad motum aeris mouetur terra deorsum per accidens, & ratio est, quę Auerro. induxit ad hoc. quia nisi esset medium, elementum non posset moueri, dicant alij quicquid velint, quia in motu cum sit successio, successio non est nisi per resistentiam, & quia elementa non habent resistentiam intrinsecam, quia materia est eius in pura potentia, pura autem potentia nulli resistit, materia autem non contrariatur nec formę, nec priuationi. Tu dices, ꝙ forma resistit sibi hoc est falsum, quia nullum resistit sibi, medium ergo, quod est eius in actu, est quod resistit sibi in motu, & non materia prima, hęc est intentio Auer, quę multas instātias habet a latere, quas omnes remouebis, si bene verba eius ponderentur, & supposita prębabita ideo eas omitto, solum aliqua adducam, & suas solutiones, quia nō nulli credunt demonstrare per ista contra Auer. Gregorius Ariminensis in.2. sententiarum distin.6.q.1. conclusione.4. dicit. Auer. tenet, ꝙ elementa de potentia accidentali, habent principium intrinsecum actiuum, quod est forma, & elementum per se mouet medium, & medium motum per accidens mouet elemēta, sicut de nauta in naui. Ista opinio non potest stare, & ad mentem Aristo. Oppositum vult

Positio Gregorij Ariminensis.

B probare. eandem sententiam habet Scotus.2. sententiarum distin.2.q.10. & ait si lapis mouetur in aere, dico, ꝙ prius natura mouet se, secundo mouet aerem. Et arguo sic, quia licet simul tempore lapis moueat se, & aerem, probo, ꝙ prius natura moueat se, quia motus aeris, dependet a motu lapidis, tanquam a causa, quia in.7.phy. probatum est, ꝙ omne mouens corporeum, in mouendo mouetur, si ergo lapis mouet aerem, necesse est vt prius natura moueatur. Vnde nō quia aer mouetur, lapis mouetur sed econtra, ergo lapis prius natura mouetur a se ipso, deinde mouet aerem, ergo non mouet se accidentaliter. Huic argumento aliquibus dimissis responsionibus, respondetur, ꝙ motus aeris dependet a lapide, & dependet etiam ab alio motore mouente lapidem. Si motus aeris comparatur ad lapidem precise, moueri aeris, præsupponit moueri lapidis sed non pręsupponit moueri lapidis precise, Videas Auer. 8. physi.27. vbi facit diuisionem. ꝙ eorum quę mouentur, quędam mouentur ab intrinseco, & quędam mouentur ab alijs, & in his ponit elementa. Auerro. ponit documentum, quia textus dicit, ꝙ elementa mouentur ab alijs, dicit, & posuit ista in numero eorum, quę mouentur ab alijs, quia talia non mouentur ex se, nisi cum prius fuerint mota ab alijs, & isto modo possunt glosari multę auctoritates, quia si elementa mouentur de potentia accidentali, non possunt moueri ab intrinseco, nisi prius fuerint mota ab alijs, similiter de potentia essentiali, quum ergo tu dicis,

C ꝙ motus aeris supponit motum lapidis, si compares moueri aeris passiuum, ad mouere lapidis actiuum, tunc mouere lapidis actiuum est prius natura, si vero compares mouere aeris actiuum ad mouere lapidis actiuum, dico, ꝙ in lapide non potest esse mouere actiuum, quia in lapide nō est motus per se. quia non est resistentia intrinseca, sed fuit motus ab extrinseco motore, & ideo patet solutio ad hoc argumentum, ꝙ motus aeris nō solum est ab elemento, sed est ab elemēto simul cum agente extrinseco mouente elementum, & ideo non valet, ꝙ motus elementi actiuus, sit prior, quam motus aeris. Sumebat in eodem argumento Doctor, ꝙ videtur esse simile de motu lapidis in aere, sicut si quis moueret aerem mediante lapide, certum est, ꝙ tunc prius moueret lapidem, quam aerem, ergo lapis prius mouetur, sic est in proposito, lapis cum mouet aerem, prius mouet se. Respondetur, ꝙ non est simile, quia lapis non habet omnia sufficientia ad motum, ad hoc, ꝙ moueat se, nam lapis non habet principiū motus per se, quia nō habet intrinsecam resistentiam, ideo nō prius mouet se, quā moueat aerem. Et si dices omne mouens in mouendo mouetur. Dico ꝙ verum est, sed corpora simplicia in mouendo, prius mouentur ab extrinseco, vt dicit Aris.8. phy.27. Vnde motus aeris pręsupponit, moueri lapidis causatum in lapide ab extrinseco motore. Vnde omne mouēs in mouēdo mouetur, nō a se solū,

Corpora simplicia in mouendo prius mouentur.

sed etiam ab alio extrinseco, & etiam conceditur, ꝙ prius natura fuit aliqua mo D
tio passiua in lapide, quam in aere, sed motio actiua non fuit prius in lapide,
quam in aere. & sic remouetur dubium. Est tamen aduertendum, ne decipiaris,
ꝙ motus aeris factus a lapide, non est simpliciter violentus, quia licet graue
impellat aerem, tamen aer ab intrinseco mouetur. Vnde videas. 8. phy. 82,
&. 3. cœli. 23. vbi habetur, ꝙ elementum non potest moueri, nisi in elemen-
to raro, & molli; dicit Auer. ꝙ aer & aqua, quia sunt elementa rara, & humida,
ideo carent termino, & recipiunt quandam penetrationem, seu condensatio-
nem. quia portio lapidis impellit portionem aeris, quę recipit quandam conden
sationem, & illa affert id graue, super aliam portionem aeris, sicut de naui
quę fertur ab vnda, super aliam vndam. Vnde dicit Auer. ꝙ aer, & aqua, post
quam receperunt motum ab extrinseco, mouentur per principium intrinsecũ.
Vnde aer per grauitatem coagit ad motum grauium, & per leuitatem coadiu-
uat ad motum leuium. Et hoc est notandum, quia plurimi non viderunt, ꝙ aer,
postquam accepit motum ab extrinseco, ꝙ moueatur ab intrinseco, similiter
aqua. Sed facit dubium, quia si istę motus sit motus vehitionis, videtur, ꝙ sit
violentus, quia Aristo. 7. phy. ponit motum vehitionis, inter motus violentos.
Respondetur, ꝙ secundum ꝙ dicit Aristo. in eo loco, illud quod vehitur, moue
tur per accidens, quia mouetur ratione eius, in quo est, & dicit, ꝙ ille qui vehi
tur mouetur, aut pulso, aut tractu, aut vertigine. Dico, ꝙ elementum pellitur, B
& pellit. Dices; vectio est motus violentus. Dico, ꝙ in his quę vehunt, sic
se habent, ꝙ si illę, qui vehit, non habet alium motum, nisi motum, quem rece
pit ab extrinseco, talis est motus violentus. Si vero quod vehit, habet alium
motum naturalem, post motum eius quod vehitur, nõ est simpliciter violentus,
isto modo est de motu aeris, qui motus aeris, postquam fuit factus ab elemento,
est ab intrinseco ab ipso aere, ideo nõ est violẽtus. Vnde dicit Auer. 28. 3. de cœ
lo, ꝙ elementa nõ diuiduntur in duo ex se per se mouentia, quia nõ habent duo
per se in actu, sicut animalia, licet elementa assimilentur eis, quę mouentur ex
se per se. quia elemẽta mouẽtur ab intrinseco, nec ẽt vere cõnumerantur elemẽ
ta inter ea, quę mouentur ab extrinseco, quia elemẽta mouentur mediãte medio,
Est ẽt aduertendum, ꝙ ex isto loco Aue. habetur modus respondendi illis, qui

Respõsio secundũ Aue. sententiis.

ex aliquibus locis Arist. volunt dicere, ꝙ elementa videntur esse locanda inter
mota ab extrinseco. Vnde sic est respondendum secundum Auer. sententiã, ꝙ
motus elementorum videtur quasi esse medius inter ea, quæ totaliter mouentur
ab extrinseco, & ea quę mouentur ab intrinseco quia quę vere mouentur ex se
per se, sunt quę habent principium per se mouens, & principium per se mo-
tum, & huiusmodi sunt animalia. & cœlum, & comparando motus elemento
rum ad talia, sic motus elementorum non numeratur inter ea, quę mouentur ex
se, sed inter ea, quę mouentur ab extrinseco, sic dicit Auer. 4. phy. 71. & 8. F
phy. 27. elementa non mouetur ex se, nisi prius fuerint mota ab aliis, & sic in-
telligit Aristo. elementa moueri ab extrinseco. comparando vero elemẽta ad
ea; quę totaliter mouentur ab extrinseco, vt sic, elementa mouentur ab intrinse
co, & sic cessant sua argumenta. Sed adhuc dubitatur; omne per accidens redu
citur ad aliquod per se, sed elementum a remouente prohibens mouetur per ac
cidens tantum, ergo reducitur ad aliquod per se. Respondetur, ꝙ moueri per
accidens elementi de potentia accidentali reducitur ad moueri per se medij,
quia mouendo medium essentialiter, mouet se per accidens. Tu dices: Istud
moueri elementi si est per accidens respectu sui, ergo etiam debet esse per se re
spectu sui. Dico, ꝙ bene iste motus debet esse per se respectu alterius, & non a
se ipso, necesse est, vt sit per se. Potest responderi, ꝙ moueri per accidens de po-
tentia accidentali, debet reduci ad moueri per se de potẽtia essentiali, quia quan
do mouetur de potentia essentiali, est motum essentialiter, & hoc est materia, ex
qua elementum generatur. Vnde istud, quod vere generatur, est materia, Et si di

Materia habet vere generari.

ces; Aristo. ait, ꝙ materia est æterna. Aduertas, ꝙ motus subiectiue est in ma
teria, & habet denominare mobile, & ideo materia habet vere generari. Vi
de. 1. phy. 60, vbi Auer. dicit hoc, iste autem modus loquendi non est vitatus

A quia materia prima est incognita, quę dicitur vere generari, subiectum vero aliorum motuum dicitur generari, quia nota sunt talia, & ideo subiectum in ele mentis, est quod vere generatur, & tale est materia, in qua est in potentia ip sum motum. Et.8.phy.32.vbi dicit, q materia est, quę mouetur de potentia es sentiali. Illud autem, quod essentialiter mouet, est generans. moueri ergo, & mo uere per accidens, de potentia accidentali, reducitur ad moueee, & moueri per se, de potentia essentiali. Et hoc nõ inconuenit, quia per se, & per accidens vnius generis, possunt reduci ad per se alterius generis, vt patet de accidẽtibus. Et ista est solutio Auer.8.phy.32.& 4.cœli.22. Sed dices, natura non abundat in superfluis, nec deest in necessarius, quare ergo non dedit elementis omnia ne cessaria pro motu? ergo quare non dedit eis principium passiuum? Respondetur, q natura (vt sępe dixit Aristo.) non transcendit de extremo, ad extremum sine medio, & quia prima compositio est, qua elementum componitur ex prima materia, & forma, & ista elementa sunt materię aliorum, ideo ista elementa sunt imperfectissima, & ideo fuit necesse, vt essent composita ex prima materia, & forma, quæ possit intendi & remitti, & ideo non dedit eis principium passiuum intrinsecum. Dedit autem eis principium passiuum extrinsecum, & hoc sufficit, quia non est necesse, vt quodlibet principium passiuum sit intrinsecum, sed sufficit, q sit aut intrinsecum, aut extrinsecum, & ideo elementa non ha-

B bent principium intrinsecum passiuum, cum sint materię aliorum entium. Restat adhuc difficultas, adducta a Scoto. 2. sententiarum distin.2.q.11. quę difficultas multos vexauit, & quam credunt non nulli concludere. Et talis est. si elementa non habent principium passiuum de se, ergo iste motus non esset na turalis, probatur, quia natura est principium motus & quietis, in quo est, ergo oportet, vt illud, in quo est talis motus, habeat inclinationem ad talem motum, sed ista inclinatio non potest esse nisi a principio passiuo, non autem a principio actiuo ergo &c. Huic respondetur, & dicitur, q naturalitas in motu non attenditur a principio passiuo, & probatur, quia Aristo.2.phy.4.diuisit naturam in materiam, & formam, Et in.5.metha.tamen dicit, q prius dicitur de forma, quam de materia. Tunc sic si forma est natura; ergo diffinitio naturę per prius debet conuenire formę, quam materię, ergo diffinitio naturę magis verificatur de principio actiuo, quam passiuo. Nõ ergo est verum, q motus dicatur naturalis solum a principio passiuo, sed etiam actiuo, & hoc confirmat etiam Themistius, qui dicit elementa esse naturalia, a principio actiuo. Et ideo diffinitio naturę verificatur de principio actiuo, & passiuo, sed prius de actiuo quã de passiuo. Ideo dicit Auero. q principium in deffinitione naturę sumitur ęquiuoce idest analogice, quia aliqui sunt motus naturales ex principio actiuo, aliqui autem ex principio passiuo. Et ideo argumentum non concludit, si be-

Difficultas adducta a Scoto.

C ne rimetur. Quod motus sit naturalis a principio passiuo dicant alii quidquid velint, Tamen pro complemento huius materiæ est aduertendum, quod facit difficultatem in hac materia, est quia Auerr. vario modo loquitur, quia quando que videtur dicere elementa moueri per se, aliquando per accidens. Vide, 1. cœli.89.&.81. vbi dicit, q vna ex demonstrationibus Aristo. fundatur in hoc, q elementa mouentur ex se per se, & .4. cœli.22.&.3. cœli.28. dicit, q mouentur per accidens. Omnes istas contradictiones vna distinctione possumus saluare. iste terminus per se, quandoque sumitur pro immediate, aliquando pro le accipitur pro vt distinguitur contra per accidens. Hoc stante dicitur q quã do Auer. dicit, elementa moueri per se ab intrinseco, intelligit immediate, ista est glosa Aue. 3.cœli.28.vbi dicit, quia iste motus fit a forma immediate, ideo dicitur moueri per se, quandoque sumitur moueri per se, pro vt distinguitur cõ tra per accidens, & vt sic elemẽta mouentur per accidens, quia nõ habent duo principia, quorum vnum sit per se mouens, & aliud per se motum, & ideo vocantur mota per accidens, quia quod mouetur per se, est medium, & mouendo mediũ mouet se per accidens. Auer. autem sic loquutus est in habendo modicã solicitudinem de nominibus. Vnde breuiter opinio Auer. est talis, q elementa de potentia essentiali habent principium passiuum intrinsecum, & principium

Per se dupliciter sumit.

actiuum extrinsecum, quantum ad actum primum, quia generans est, quod immediate educit formam de potentia materię. respectu autem motus localis talis motus per se causatur a forma, elementi immediate, mediate vero a generante. Si autem loquamur de motu elementorum de potentia accidentali, sic initiatiue causatur motus a remouente prohibens, sed immediate & effectiue causatur a forma, & per se mouet medium, per accidens autem mouetur a medio. Et forma est, quæ pee se effectiue mouet illum motum. locus autem in motu elementi concurrit, vt causa finalis. cœlum etiam concurrit remota. Multa alia possem adducere ad probandum istam opinionem, & ad impugnandas oppositas. Sed quia intentio fuit solum mentem Aristo, breuiter secundum intentionem Auer. ostendere ideo mentem eorum posui, & solum illam declarantia. Si plura argumenta ex vtraque parte cupis videre, videas.q.de graui & leui doctissimi Zimarę ex cuius mente tbi, quę hic dicta sunt accepta fuere. Hęc sufficiant. D

Locus concurrit vt cã finalis.

Scdo physi. tex.4.

Quinta contradictio est in tex 4. Aristot. enim declarans quæ sunt naturata, dicit ꝙ sunt quæcunque naturam habent, & hæc omnia sunt substantiæ. reddens autem causam huius asserit, quia subiectũ est quoddam, & in subiecto est natura sempee. quasi dicat natura non est nisi subiectum, & forma, quæ est in subiecto, & talia sunt substãtiæ, & ideo composita naturata ex naturis, quę sunt substantię, sunt substantię. Ista est vera illius loci expositio. non enim potest legi, vt hęc omnia Arist. asserat esse substantias, videlicet subiectũ, quod est materia, B et id quod est in subiecto, quod est forma. quia ex primo cœli & mun. tex. cõ. secundi, duos ambos dicimus, & ambos duos, omnes vero non dicimus. Pro illo tamẽ dicto in expositione tex. & sunt hęc omnia substantia, Cõm. refert ly hęc omnia ad naturam, & ad habens naturã. Et si dicitur ꝙ ly omne, nõ dicitur de duobus, sed de tribus, modo natura & habens naturã sunt duo: Soluitur ꝙ natura claudit duo, materiã & formã, & habens naturam est tertium. ista enim denominatio ad numerum ternarium spectat. Sed tunc scdm istam Philosophi sententiã, forma dicitue esse in subiecto. Huius aũt oppositũ legitur in prędicamentis, vbi dicitur propriũ esse substantię in subiecto non esse. Nisi esset vt inquit Alex. ꝙ sermo Philosophi in prædicamẽtis intelligit de substantia cõposita ex materia & forma, & nõ de forma, quę est substantia simplex. Aut aliter, nõ intellexit Arist. in hoc loco esse in subiecto proprię dictũ, sicut sumpsit in prędicamẽtis, sed large, videlicet id, qđ ad hoc vt sit indiget aliquo subiecto. Et hoc ẽt adnotat Cõm. in pręsenti loco, ꝙ forma est in subiecto, quod substentatur per illam, non quia est in subiecto, per quod substentatur, sicut accidentia. Vbi Commentator dat pulchram differentiam, ex qua intelligi potest ꝙ esse in subiecto ęquiuoce dicitur de formis substãtialibus & de accidentibus. nã forma substantialis est in subiecto, idest in prima materia, quæ substentatur, idest quę est in actu per ipsam. quia materia nõ est in actu seu in effectu, nisi p formã, nec sine forma potest existere, vt deducit Commen. 2. physic. cõmen. 12. sed accidentia sunt in subiecto existentia, a quo sumunt actualem existẽtiam. dicit. n. Philosophus in prędicamentis, ꝙ destructis primis substantijs impossibile est aliquid aliorum eemanere. Alia ẽt differentiam innuit Cõmen. in. 2. de aia cõmen. 4. quæ est causa istius. nam subiectum formę substantialis scdm qđ est subiectum, est ens in potentia, & subiectũ formę accidẽtalis est ens in actu. Ex hoc. n. sequitur vt subiectum formæ substantialis substentetur per suam formam, & forma accidentalis substentetur per suum subiectum, quod est causa eius, sicut materia, 4. metaphy. commen. 2. quia tale est ens in actu.

Solutio.

Secũdo physic. tex. 6.

Sexta contradictio est in tex. 6 Dicit Aristo. ꝙ cæcus de nominibus disputans de nominibus rõnem habebit, nihil tamen intelliget. & consimilẽ sententiã habet in. 1. posteriorum analyticorum in illo ca. Planum aũt, quoniam deficiente aliquo sensu, necesse est sciẽtiam illius sensibilis deficere. Sed huius oppositũ habet Themistius in. 2. de animã. in expositione tex. cõ. 155. vbi Aristot. ponit differentiã inter imaginationem & sensum. nã cæci imaginantue colores, licet non sentiant illos. & si habent imaginem de coloribus, possunt igitur habere scientiam, quia intellectio immediate dependet ab imaginatione; sunt enim igitur

A lecta vniuersalia colligata cum intentionibus imaginatis, vt dicit Cōmenta.3. de anima cō.30. ibi enim dicitur in tex. φ phantasmata apud intellectum sunt, vt sensibilia apud sensum. Propterea visum est quibusdā cæcum, licet nō possit habere scientiā de coloribus per inuētionem, vt qui a natiuitate cęcus existit, posse tamen habere scientiā per doctrinam & per auditū. & in hac sententia est Paulus Venetus, & aliqui Moderniores. Sed ista opinio est contra Arist. quia imaginatio est motus factus a sensu secūdum actum, cum autē proprius sensus colo ris sit visus & non auditus, quia auditus non iudicat de colore, nec visus de sono, nisi per accidens. & 2. de anima tex. cō. 134. & Themistius ibidem sensibile, per accidens non mouet sensum, nec imprimit suam speciem in sensum, & ita per auditum non potest generari species coloris in imaginatione, & per consequens neq; intellectus potest habere speciem coloris. Amplius ista positio destruit iudicium Aristote. in presenti loco, qui asserit cęcum de coloribus disputantē de nudis nominibus habere rationē, sed non habere cōceptū rei, quę apta erat significari. & ideo dicit ipsum nihil intelligere. Et ideo assero ex mēte Ari. cęcum a natiuitate non solum non sentire, nec posse sentire, immo neq; imagina ri colorem, ita φ habeat coloris speciem, & sic neq; colorem potest intelligere per speciem, licet possit habere quandam cognitionem negatiuam, vt videlicet φ est res quædam, quę neque auditu per se percipitur, neque tactu, nec gustu, B nec olfactu, sed positiuam nequaquā. nec de tali cæco intelligitur dictum Themistij, sed de illo, qui ex tempore obcęcatus est, & non a generatione. Solutio quorundam. Solutio propria.

Septima contradictio est in cōm.10. ibi enim dicit formam esse comprehensibilē intellectu. & hoc idem ipse sentit in primo cœli cōmen.92. vbi habet formam esse subiectum vniuersalitatis, & per consequens intelligibilitatis. Huius in oppositū inuenimus ab ipso in.2. de anima.cō. 2. vbi videtur velle formā sensu comprehendi. Ad hoc dicendum puto cum Auer.12. meta.cō. 14. φ forma non comprehenditur secūdum se a sensu, sed secundum suam actionem. & ideo non comprehenditur ipsa nisi ab intellectu, quando igitur dixit hoc, & 1. cœli ab intellectu comprehendi formam, hoc est intelligendum de ipsa forma in se, sed quando dixit eam sensu comprehendi, hoc est quantum ad suam actionem. Sed si sic soluamus, tunc restat maius dubium. quia secundum Auerro.2. de aīa. cō.63. sensus hominis, & pręcipue virtus cogitatiua cognoscit Intentiones indiuiduales omnium decem pr̨edicamentorum, & per consequens ipsa forma sub stantialis cognoscitur a sensu, nedum in sua operatione, verum ēt in seipsa. Dicamus ergo aliter cū ipso, primo meta. cō.27. vbi dicit φ sensibilia habent duos modos comprehensionis modum, qui non est scientia eorum, sed imago, & modum, qui est scientia eorum, & est intellecta vniuersalia. Vnde solutio consistit in hoc. sensibilia ista particulariter concepta, & formę ipsorum vt sic, a sensu cō C cipiuntur, & pręcipue a sensu hominis, qui est virtus cogitatiua: sed sensibilia ista, & sic formę vniuersaliter conceptę a solo intellectu concipiuntur, & hoc intellexit, cō.10. dum dixit φ per rationem intellexit definitionem. & dixit hoc, quia forma comprehenditur per intellectum, ecce quomodo sumitur ibi forma pro forma vniuersali, quę definitionem constituit. Vnde Commentator plerunq; vniuersale formam appellat. & intelligere formare per intellectum. Secūdo phy sic. cō.10. Solō prima. Secunda.

Octaua contradi. est in tex.12. Aristo. ibi in tex. videtur dicere φ forma est natura, quæ nō est separabilis a materia secūdum esse, sed secūdum rōnem. Huius in oppositum legimus ab ipso.2. phy. tex, cō.26. vbi dicit φ materia & forma dicūtur relatiue, & per consequens vnum non potest intelligi sine alio. Amplius aūt Cō. 4. phyticę auscultationis cō.16. scribit φ scire quiditates vltimorum principiorū difficile est, & scire materiam absque forma, aut formam sine materia, impossibile est. Quod si dicatur. vt dicit Cō. ibi φ debet intelligi secūdum definitionē, nō secūdum esse, q; potest definiri sine materia licet nō possit esse sine mate... Hoc iterum stare non pōt. quia 1. de aīa cō.16. qui in definitionibus natur... uenitur materiam, videtur demittere aliquod non necessarium, sed non est ... quia forma debet sumi in dispositionibus, in quibus existit. Amplius viden... ... in definitione aię ponere corpus, & ita de alijs formis naturalibus dicēdū Secūdo phy sic. tex.12.

Solutio. est. Soluitur, dicit Alexan. ꝙ modus abstrahendi mathematicus in multis deser- D
uit sciẽ Naturali. Et dat exemplum in principio libri Priorum in casu nostro,
puta q̃ñ Naturalis per intellectum abstrahit formã a materia, quę tamẽ scd̃m es-
se est in materia, in hoc.n. imitatur Geometram, qui lineam existentem in mate-
ria sensibili abstrahit a materia sensibili, similiter quando abstrahit prędicamẽ-
tum substantię ab alijs prędicamentis, & in multis alijs casibus. Vnde scire de-
bes ꝙ licet Arist. distinxerit in. 6. primę philosophiæ scientias speculatiuas pe-
nes triplicem modum definiendi, tamen modus abstrahendi scd̃m rõnem in plu-
ribus inuenitur cõis in his duabus scientijs, vt dicit pręfatus doctor. & est di-
ctum aureum & magni momenti: soluit.n. multas arduas difficultates in philo-
sophia. Et istum modũ dicendi latenter innuit Arist. in. 1. de aia in tex. cõ. 13.
vbi scribit ꝙ si anima nõ habuerit aliquã operationẽ sibi propriã, scd̃m q̃ pos-
sit esse separata scd̃m esse a corpore, tunc erit de illa, sicut est de recto, cui mul-
ta contingũt, inquantũ rectũ est, quę non contingere sibi possunt, vt est in corpo-
re sensibili: & sicut est de sphęra, & plano, q̃ scd̃m rõnem mathematicã & ima-
ginatã contangit planum in puncto, cum tamen naturaliter hoc fieri nequeat,
quia omnis contactus naturalis est diuisibilis, quia corpora coniunguntur in su-
perficie. ibi. n. Arist. voluit dare intelligere ꝙ aĩa in illo casu solõ scd̃m rõnem
posset abstrahi a corpore, nõ scd̃m esse, sicut sunt entia mathematica. Et ideo
respondetur ad formam contradictionis. Pro quo aduerte ꝙ vt scribit Comm.
in. 12. primę philosophię, cõ. 39. intellectus est maioris virtutis, quã sit natura, E
potest enim aliqua diuidere quę natura non potest. sicut diuidit materiam a for-
ma, quod non potest fieri per naturam, materia enim per intellectum potest ap-
prehendi in secunda notione post illã, quam habuit Naturalis, scd̃m quam co-
gnita est per analogiam ad formam per priuationem omnium formarũ, & ista
consyderatio pertinet ad Diuinum, vt scribit Commen. 12. meta. cõ. 14. materia
enim negatione cognoscitur, vt patet. 10. meta. tex. cõ. 22. Et si intellectus po-
test abstrahere materiam a forma, multo magis poterit formam abstrahere a
materia. quia vt scribit Ari. in. 7. primę philosophię in tex, cõ. 8. forma est ma-
gis separabilis. Et rõ est, quia vt dicit Commen. 2. phy. cõ. 26 materia est pro-
pter formã, & forma non est propter materiam. & est sententia etiam Philoso-
phi in 2. phy. text. commen. 91. vbi habet ꝙ forma est causa materię, sed non
econtra. Et quod dicitur, ꝙ sunt ad aliquid, soluitur ꝙ sunt secundum dici, &
non secundum esse, licet physice loquendo dici possit ꝙ materia refertur ad
formam relatione reali, cum sit propter formam. forma autem ad materiã aut
non refertur, aut si refertur, refertur relatione rationis, sicut est de potentia &
actu. scribit enim Comm. in. 12. primę philosophię. cõ. 37. ꝙ potentia refertur
ad actum, sed actus non refertur ad potentiam. & est sententia Philosophi in. 9.
primę philosophię in tex. cõ. 13. potentia aũt reducitur ad materiã, & actus ad
formam, vt scribit. Cõ. 12. meta. cõ. 26. Dic igitur ꝙ licet, quando Naturalis de- F
finit formam Naturalem, cum definitio debeat complete & distincte declarare
naturam definiti, non põt sine materia eam definire, vt notat Comm. in primo
de anima cõ. 16. potest tamen abstrahere in prima intellectus operatione for-
mam a materia, pro quanto potest intelligere formam, non intelligendo mate-
riam. hoc enim abstrahere hoc ab hoc, videlicet intelligere prius non intelle-
cto posteriori, sicut est de linea. in plus enim abstrahere quam definire, vt pa-
tet. Scd̃m aũt sñiam Auer. forma est separabilis a materia scd̃m definitionem,
non scd̃m esse quia alia est formę definitio, & alia materię, eo mõ, quo talia de-
finitiones habere dicuntur. sed non possunt separari in esse, quia materia non
potest existere sine forma, neq; forma potest existere extra materiã. Noluit tñ
Commen. dicere formam separari definitione a materia, quia sine materia defi-
niri possit, sed modo, quo diximus.

Secũdo phy- Nona contradi. est in cõ. 18. vbi d. Astrologiam abstrahere a motu. Huius tñ
sico. cõ. 18. oppositum videtur dicere 1. me. c. 19. Nisi esset ꝙ Astrologus abstrahit a motu,
pro quanto nõ consyderat, & demonstrat per mediũ sensibile, sicut demonstrat
Solutio. Naturalis, immo formale mediũ in consyderatione Astrologica est mathemati-

A com.bene iñ consyderat motũ in rõne materię, nõ in rõne formę .cõsyderat.n. motus corporũ cœlestiũ scdm sui quantitatẽ, & scdm velocitatem & tarditatẽ.& scdm proportionalitatẽ. quã habent adinuicem. & patet ꝙ oẽs isti modi sunt mathematici.formale igitur in Astrologia est mathematicũ, sed materiale est naturale.& ideo recte dixit Cõ.1.meta.cõ.19. &.2.cœli. cõ.57.me.cõ.44. ꝙ Astrologus cõsyderat corpora cœlestia, ꝗ sunt substantia eius, non tamen consyderat ea,secundum ꝙ sunt mota.& sic sedatur contradictio, sicut vides.

Secũdo physic,tex.19.

Decima contradi.est in tex.19.Arist.contra ponentes ideas inquit ꝙ ipsi ea quę non sunt separata scdm rõnem a materia,iactũt esse separata scdm rõnẽ.et latet eos hoc contingens,quia ipsi formas materiales ponunt esse separatas secundum esse a materia.sed vt dicit Commen.in.cõ.quę sunt separata scdm esse possunt separari & rõne, & non conuertitur. Them. ĩt.2.phy.26.d, ꝙ formę materiales possunt quandoq; a materia cogitatione atq; animo eximi, sed non actu,aut subsistentia. Sed obuiabam per dictum Aristot.in.2.physi.tex. cõ. 12. vbi definiens naturam,quę est forma,dixit eam scdm rem non esse separabilẽ, sed secundum rationem,& Themistius ibi exponens inquit . formã poro dicimus nõ re ipsa,sed ratione abiungi.& ita Arist.patitur easdem angustias,quas patitur Plato. Nisi esset ꝙ, vt d, Alexander,Naturalis in abstrahendo formas materiales a materia vtitur mathematica abstractione,& nõ naturali,sed apud

Solutio.

B Platonẽ sequitur ꝙ ẽt Naturalis posset definire sine materia . quia quicquid est separatum in esse,põt ẽt definiri sine eo. hoc autem est impossibile,quia Naturalis definit per materiam 1,de anima,t6.&.2.phy.vltimo Definitiones naturales, vt naturales,oẽs concernunt materiã,aut a parte,aut consecutiue .

Secũdo physic,tex.25.

Vndecima contradi.est in tex.25.Arist.& Commen.videntur velle ꝙ in artibus artifices,qui solam habent cognitionem,sunt pręstantiores artibus operãtibus,vnde Commen.in commen.d.ꝙ Geometria operationum non facit materiã neq; formam,licet vtrunq; cognoscat, & pręcipiat aliis vtentibus seu operantibus.Ex aduerso autem est authoritas Philosophi in,2.ethic.ca.4.vbi habet ꝙ in virtutibus ipsum scire paruum est,aut nihil . Et confirmatur,quia tales sunt propter opus,tanquam propter finem,& per consequens artes quę operãtur,sunt nobiliores & honorabiliores artibus solam cognitionem habentibus . Soluitur secundum Peripateticos cognoscere simpliciter & absolute honorabilibus & preciosius est ipsa praxi seu operatione . Cuius ratio est.quia praxis ad aliud & non sui gratia expetitur,sicut cognitio,cuius argumento est,vt notat Alexa.in principio primę philosophię ꝙ actus maxime expetibiles & praxes a nobis sunt.quęcunque sunt a virtutibus, & tamen tales non propter se, sed aliud relationem habent,puta ad passiones & affectus ordinatę . Cuius argumento est ꝙ in animalibus diuinis non sunt huiusmodi virtutes morales. nõ

Solutio.

C indigent enim,cum sint impassibiles, vt testatur ẽt Arist.in.10.ethi cap.10.sed nos,qui natura sumus affectibus & passionibus obnoxij,indigemus illis.vnde etiam in factiuis cognitio pręfertur operationi , nam artes architectonicę sunt honorabiliores artibus operatiuis.Et ista est snĩa Philosophi ĩt proęmio primę philosophię,quicquid senserit Scotus & sequeces eius in hoc. Ad saluandã aũt cõtradictionẽ scire debes,vt notat Philosophus in.2.ethi,in illomet cap.ꝙ differentia est inter artes & virtutes.Nam quę ab arte procedunt in se laudem habent,quare sufficit illa ita existere.sed quę a virtute ita proficiscuntur, non satis est si ipsa iuste quodammodo se habent , & modeste agantur : sed si agens ita egerit,primo si sciens,secundo si eligens,& eligens propter ipsa,tertio si certo immobili iudicio agat.ad ceteras vero artes habendas nihil horum requiritur pręterquã scĩa.& ipsa est rõ diuersitatis,sicut vides. Amplius aũt scire debes ꝙ differentia est inter vtile & honorabile,vt colligitur ex proęmio me.et ideo snĩa Philosophi & Alex.fuit artes cognoscentes esse principaliores scdm dignitatẽ et honorẽ,licet scdm vtilitatẽ forte oppositũ cõtingat. vnde Philosophus ẽt de scĩa Diuina scribit,ꝙ necessariores q̃dẽ hac oẽs, dignior vero nulla.

Secũdo physic,cõ.26.

Duodecima contradi. est in cõ.26. vbi d.consyderationem quidditatiuam esse vsq; ad formã hoĩs vltimam,quę est media inter formas materiales & abstra

ctus, ex quo patet dari aliquã naturã mediam inter naturam abstractã & mate- D
rialem. Huius tñ oppositum scribit ipse.1.meta.cõ.39, vbi d. ꝙ notũ est per se ꝙ
Solutio.
nulla natura est media inter abstractũ & materiale. ad hoc dicimus medium duplex esse, videlicet per abnegationẽ extremorum. & sic d.Cõ.1.meta. nullam esse naturam in effectu, quę nec sit materialis, nec abstracta, sicut videtur sequi contra Antiquos, cõtra quos inuenit ibi Philosophus & cõ Aliud autẽ est medium sc̃dm comparationem, vel participationẽ proprietatum ipsorũ extremorũ & sic dicimus de intentione Auerro. elementa media esse inter substantiã & accidens. sic etiam verificatur dictũ eius hic, ꝙ intellectiua, quę est forma hominis vltima, est media inter abstracta & materia. quia pro quanto in sua operatione dependet a phantasmatibus, sic cũ materialibus cõuenit pro quanto vero non est forma educta de potentia materiæ. & habet aliquã sibi operationẽ propriam in se consyderata, in qua nõ dependet a corpore sc̃dm ipsum.3.de anima. cõ.20. sic cũ abstractis dicitur cõuenire, Et hoc forte voluit dicere Themistius super.1.phy. ad principiũ. ꝙ scientia de anima est Mathematica & media. est enim mathematica opposito modo, quo sunt Mathematica, quia talia secundum esse sunt in materia, sed sc̃dm cõsyderationẽ a materia abstrahunt, scientia vero de anima, & pręcipue quo ad istam partem, in qua agitur de anima intellectiua est de obiecto sc̃dm esse abstracto a materia, non autẽ sc̃dm consyderationẽ, cum ẽt anima intellectiua ibi consyderetur vt actus corporis. Dicamus igitur B
nihil prohibere sc̃dm consyderationẽ dari medium inter abstractũ & materiale: sed bene secundum esse inconueniẽs est aliquid esse quod non sit neque hoc, neque illud. Et ita hęc potest esse secunda solutio, vel ex duabus fiat vna.

*
Verum finis sit nobi... hijs quę sũt ad finem.

Aristo.2. de physic.auditu. 31. ait quod autem est cuius causa potissimũ est & finis alterum voluit esse. Ex quibus sumitur, finem nobiliorem esse hijs quę sunt ad finem. Et hoc etiam ibi Auer. Hoc etiam habetur ab Aristo.2.metha. 8.5.metha.3.&.2.phy.23. Oppositum huius habetur ab Auer.2.phy.4. vbi habet, quod compositum est ignobilius forma. Et quod causa rei est nobilior causato. Compositum vero esse finem ipsius formę, & materię, patet, per ipsum Auer.2.de anima.37. vbi ait, dicimus enim quod anima, & corpus, vtrunque non sunt nisi propter animatum. Et sic habetur, quod finis non est nobilior hijs quę sunt ad finem Ad hoc respondetur quod duplex est finis, vt habetur ab Aristo. in.2. phy.24.&.2.de anima.37. & ab ipso Auer. in dictis locis videlicet finis cuius, & finis cui. finis cuius, est vt forma & est finis materię. finis cui est, vt homo qui est finis creatarũ rerum propter ipsum. Et vt habetur ab ipso Auer. 2. de anima Com. allegato corpus animatum seu compositum ex anima & corpore respectu animę, & corporis, est finis cui, & non finis cuius. Hoc stante ad contradictionem dico quod proposito Aristo.in.2 F
phy. loco allegatus intelligitur de fine cuius, & non est vniuersaliter vera de fine cui & cũ dubium soluitur.

Finis duplex, videlicet, cuius & cui.

Secũdo physic.tex.31.

Decimatertia contradictio est in tex.31. Aristo. videtur velle hic propositiones esse materiam conclusionis. Sed huis oppositum habetur infra in hoc secundo in tex.commen.89. vbi habet quod propositiones cum conclusione se habent sicut finis cum his, quæ sunt ante finem. finis autem & materia non coincidunt, vt patet in.2.phy. in tex.commen.70. Amplius pręmissę videntur esse causa efficiens conclusionis, dicit enim Linconiensis in primo posterio. quod notitia pręmissarum videtur gignere notitiam conclusionis in anima. Amplius Auic.in.6. suę meta.ca.4.d. Iam autem posuerunt quidam propositiones similiter materiam conclusionis, & est error: immo propositiones sunt materia figurę syllogismi. conclusio vero non est forma propositionum, sed est quoddam quod consequitur ex illis, cum propositiones efficiant eam in anima. vbi manifeste Auicen. videtur reprehendere Aristo. in hac sententia. Simplicius in pręsenti loco, animaduertens super hoc, dixit propositiones respectu totius syllogismi esse materiam, sed respectu conclusionis esse causam efficientem. & redit in opinionem Auic. sed non saluat tex. quia textus d. suppositiones esse, sicut ex quo respectu conclusionis, & non respectu syllogismi, Dicamus igitur ꝙ

A propositiones quodammodo sunt materia, quodammodo efficiens, & quodammodo finis, nam ista verificantur respectu diuersorum respectu conclusionis. Nā respectu extremitatum, quę sunt dispersę pręmissis, sunt materia conclusionis, & sunt materia compositionis tantum, & conclusio, in qua est vnio, & compositio extremitatum, est forma compositionis respectu earum. Ratione termini medij, virtute cuius infertur conclusio, sic habent quodammodo rationem causę efficientis, quia mediū est causa in inferendo, & etiam in demonstratiuis in essendo cōclusionis, saltē instrumentalis. Pręmissę vero in doctrinis in propria forma respectu cōclusionis, se habent sicut finis cū his, quę sunt ante finē. nā sicut ex fine sequunē ea, quę sunt ante finē, & nō econtra, sic in doctrinis veritas pręmissarū infert necessario veritatē conclusionis, & nō contra. & sicut destructio finis infert destructionē eorum, quæ sunt ante finem, sic destructio conclusionis infert destructionem præmissarum, quia, si conclusio non est vera nec præmissę sunt verę. Et ideo ad hæc forte pręfatus Simplicius dixit in secunda solutione quod forte aliquo modo pręmissę sunt in cōclusione, sed nō declarauit distincte. Non inconueniens ergo respectu diuersorum idem posse dici materiam efficiens, & finem respectu eiusdem, quia hoc est secundum diuersa, & secundum diuersos modos consyderandi. Solutio.

Decima quarta contradictio est in tex.33. Arist. ibi innuit quod causarum per B accidens quędam sunt propinquiores, quędam remotiores alijs. Sed huius oppositum habetur ex.2.physi.tex.cō.50. vbi Arist. ponit differentiam inter causas per se & per accidens, dicens causam p se esse finitā, sed causa per accidens est infinita, sed in infinitis nō est accipere, neq; primū neque vltimum vt patet. 2.meta.tex.cō.6. & per consequens non est ibi neq; propinquū neq; remotum. Soluitur, & est dictum Themistij. & Simplicij in.2.phy.in expositione tex.cō. 55. vbi sēdm Simplicii Arist. videtur hanc dubitationē inducere, & eius solutionē omisit, inquit, n. tum etiā in quibusdam dubitabit aliquis nunqd contingentia fiant causę fortenę, i. eius quod est a fortuna, vt sit in terris spiritus aut ętas, sed nō depilari vt sanitatis, sunt enim causarum per accidens, aliæ alijs propinquiores, vnde dubitatio consistit contra. id ꝙ Arist. ibi predixerat tex.cō.53. ꝙ etas quod est a fortuna sunt causę infinitę, Sed tūc est dubitatio quia cū fortuna sit causa per accidens, & in talibus sit propinquū & remotū, non videtur quod sint infinitæ causæ quia in illis non est propinquū. Themistius autem & Simplicius soluunt ꝙ causæ per accidens si actu summātur & vicissim comparentur, potest discerni quę sunt propinquę & remotę, sed absolute nō potest, quia sunt infinitę vt sic. Sed tunc est difficultas, quoniā, si causę per accidens infinitę sunt constitui actu non possunt & sic inuicē comparari, cum infinitū non detur, nec cōstitui potest in actu, vt patet.3.phy. Nisi esset quod sunt in potentia finitę, & C tales possunt determinari ad actum per comparationē ad causam per se sicut licet causę per accidens domus sunt infinitę absolutę cōsyderatę, & sic in eis nō posīt discerni quę sint propinquæ, & quę remotę. si autem comparētur ad causam per se, quę est ędificatiua, sic musica est causa p accidens magis propinqua quam albedo, & Polycletus est causa per accidens magis propinqua quam homo, & homo magis quam animal. & eodem modo patet solutio, quomodo fortuna, cum sit causa per accidēs, & per consequens infinita cognosci potest, cū in finitū sit ignotum, & tunc opus est eadē distinctione, quā Themistius adduxit Scdo physi. tex.33. Solutio.

Decima quinta contradictio est in tex.64. Dicit Arist. pones differentiam inter id quod est a casu, & a fortuna, quod in his, quæ natura fiunt, non dicitur aliquid a fortuna fieri, si extra naturā fiat, sed magis a casu. & subdit quod differūt, quia huius causa est extra, illius vero intra; ita ꝙ videtur dicere id quod est a casu, habere causam intra sed id quod a fortuna habere causam extra. & isto modo exponit diuus Thomas locum illud. Sed huius oppositum inuenimus in eodē 2.phy.in tex.cō.61. vbi Ari. tam id, quod est a casu ꝙ id quod est a fortuna dicit habere causam extra. Ad hoc dicimus sine dubio omnium Gręcorum, vt Alexan. Themi. Simpli. hanc fuisse sententiam, ꝙ ambo in hoc cōueniunt, quod non habent causam intra, vnde dicunt in.69.tex. ꝙ licet tripes cadens, quęrēs Scdo physi. tex.64. Solutio.

suum locum,cadat sub tali situ sub quod potest esse aptus sessioni,& hoc a casu D esse dicatur. si autem corpus cubum cadere vt esset aptum sessioni a casu non esset,quando quidem intra se talem retinet figuram, quod qualitercũque cadat semper est sessioni aptum, Vnde sine dubio diuus Thomas non bene interpretatus est locum illum ideo secundum Simplicij expositionem Aristo. ibi notat differentiam inter formam & casum, quia tñ his.quę a natura fiunt, non tamẽ secundum naturam, i. secundum naturalem ordinem talia nullo pacto a fortuna esse dicuntur,quia fortuna est in his quibus est propositum seu electio,sed magis dicuntur a casu fieri,non autem dixit simpliciter talia a casu esse, sed dixit magis possunt dici a casu quã a fortuna, propterea quia fortuna solum vbi est electio esse potest,sed casus potest esse in rebus carentibus electione.Ne tamen aliquis suspicaretur talia vere & proprie a casu esse,& nõ a natura,ideo posuit differentiam & dixit.Et autem & hoc alterũ,vbi Cõ. dicit quod est hic alius modus naturę.nã proprie loquendo monstra,i natura esse dicuntur,sed est alius modus naturæ a modo consueto & ordinato,& talia,cum sint a natura,aliquo modo differunt ab his, quę vere & proprie dicuntur a casu fieri, quia quę vere & proprie dicuntur a casu fieri dicuntur.horum causa est extrinseca, vt casus tripedis,ita quod sit sedes,aut salus equi fugiẽtis propter sitim,qui a casu saluatus est.sed talium monstrarum causa est intra.quia proueniunt ex materia. vel propter superabundantionem,vel propter defectum materię,vel propter malam com. E plexionem eiusd.m. vbi pondera illud dictũ Cõmen. quia dicit tmum esse alium modum naturæ.Pro quod debes scire vt scribit Alex. & Them.& Simplicius in.2 phy.in tex.cõ.5.differentia magna est inter esse a natura & esse scdm naturam,esse non solum ea dicuntur, quę secundum debitum naturæ ordinem & naturalem institutionem fiunt, verum etiam & monstra & priuationes,atque defectus a natura esse dicuntur,sed secundum naturam solum illa fieri & esse dicuntur, quęcunque secundum naturalem ordinem fiunt.& ideo bene dicit Cõmen. quod talia,quę pręter natura fiunt, sunt collocata sub alio modo naturę,quam supple sunt entia perfecta, quæ secundum naturę ordinem & intẽtionem proueniunt. vnde talia secundum Peripateticos pręter naturam aut preter fatum euenire dicuntur,sicut quę secundum naturalem ordinem in sunt,fiunt secundũ naturam,& secundum fatum fieri dicuntur,cum fatũ & natura idẽ significet apud Peripateticos, vt bene notauit Alex. in tracta. de fato & elicitur ex sententia Arist.4.phisi.i tex.cõ.57. vt amplius notaui i speciali quæstione mea de fato.

Scdo physi. cõmen.70. Decima sexta contradictio est in cõ.7.vbi dicit cõ.quod Diuina scia consyderat res.existentes secundum quod existunt. Huius tamẽ oppositum scribit ipse.& Philosophus.7.meta.tex cõ.53 vbi hñt rerum existentiã non esse definitiõcs.neq: demõstationes.Nisi esset φ per res existẽtes,scdm φ existũt,Cõ.voluit res materiales,volu.t.n.dicere Diuinã.sciam nõ solũ cõsyderare de rebus ab F stractis a materia, verũ ẽt de rebus exñtibus scdm φ existẽs, i.de rebus materialibus, vnde de istis materialibus Diuina scia cõsyderat i quantũ existũt,i.in quãtum entia sunt & sub rõnibus,q̃ cõpetũt enti tnquãtũ ens est.Et ista est expressa sentẽtia cõ.12. meta.cõ.1.&.29.&.4.meta.tex.cõ.primi &.6.meta.tex.cõ.primi Scientia Diuina est entis inquantũ ens,& eorũ, quę huic insunt & in procemio metaphysicę Sapientis est oĩa cognoscere, vt contingit.i.sub rationibus transcendentibus. Per res igitur exñtes non intellexit res cum actuali existentia,sed quidditates materiales sub rationibus transcendentibus consyderatas.

Scdo physi. tex.73. Decima septima contradictio est in tex.73. Scribit Philosophus quod principia mouẽtia naturaliter duo sunt quorum alterum non physicum est,non.n.habet motus principium in seipso.ex quo videtur φ primus motor, qui est Deus gloriosus,naturaliter mouet. Huius oppositũ scribitur ab Aueroe i libro destructio destructionũ in dispu.12.in solutione dubij,vbi d.Cum autem dixit de Philosophis quod ipsi tenent φ id,quo prouenit a Deo glo. prouenit naturaliter, est sermo corpus de eis. & qui tenent in rei veritate φ emanatio entium sit ab eo, est profecto nobiliori modo quam naturaliter, & voluntate humana, Soluitur. Multi antiqui doctores,vt Algazel & rabi Moyses, & ex Latinis Scotus cũ

A sequacibus suis tenuerũt hoc, videlicet Deũ scdm Peripateticos agere ex necessitate naturæ, Vnde super hoc fundamẽto Scotus in.2. distinctione primi quæstione.2. ostendit in via Philosophi sequi omnia ex necessitate prouenire. Sed Cõ. & alij Peripatetici oppositum tenent. Et Vltra authoritatẽ Auer. consueui formare aduersus talem rationẽ, quę videtur in via Aristo. maximam fidem facere. Nam, si anima agit altior modo, ꝙ̃ natura, & intellectus agit altiori modo ꝙ̃ anima, cũ Deus sit altior intellectu, aget altiori modo ꝙ̃ intellectus: ergo a fortior, altiori modo ꝙ̃ anima, & multo altius ꝙ̃ natura. assumptũ ostenditur. nã anima agit altiori modo, ꝙ̃ natura, quia natura non agit. nisi scdm vnũ motũ determinatum mouendo, sed anima scdm quamlibet differẽtiã. vnde motus animæ est circulus. qui est perfectior motu recto. sic enĩ Arist. in .2. de anima. tex cõ.41. & infra, arguit & accusat Antiquos, asserentes motum augmenti esse a natura ignis. & Arist. dicit ꝙ est ab aĩa quia ignis concurrit vt instrumẽtũ immo Cõ. & Aristo. in.2. de genera. & corrup. tex. cõ.55. motio ignis est deterior in generatione, ꝙ̃ motio organi aut instrumẽti. & ibi redditur causa. intellectus autẽ agit altiori modo ꝙ̃ anima, quia intellectus est altior anima, vt patet.2. de anima. tex. cõ.21. vbi dicitur ꝙ videtur, esse aliud genus animę, & hoc solũ cõtingere separari, sicut perpetuũ a corruptibili, Deus autẽ est altior intellectu, vt d. Philosophus in libro de bona fortuna. vbi inquit, quid enim est melius scientia & intellectu, nisi Deus, B Vnde Cõ. in.4. phisi. auscultationis in cõ.128. d. ꝙ esse essentialiter in aliquo non est nisi a causa agente, quę est aut anima: aut natura. aut intellectus, & ego addo quartum. aut Deus, nam distantię entium sunt valde diuersę. Quantum autem spectat ad præsentem cõtradictionem scire debes quod natura multipliciter dicitur & naturę nomẽ vt patet ex quarto primę philosophiæ tex. cõ 5. & vt notauit etiam lucidissimus Themistius i.2. phy. in tex. cõ.7. sic est etiã de naturaliter agere, quãdoq; sumitur ꝓprie. vt distiguitur contra agere scdm animã aut intellectũ, & quandoque sumitur cõiter, vt illud dicatur naturaliter agere, quod ex sua natura agit, vnde vt inquit Cõmen. primo coeli, sicut ĩ natura formę naturalis est habere ꝓpriã naturã vt forma ignis sic formę abstractę, secundum quod sunt formę abstractę innatę sunt, vt illud, mouetur ab eis, non sit graue, neque leue, & vt motum ab eis sit rotundum, vnde est similitudo proportionis vel analogiæ, & non vniuocationis.

Auer.2. ph. 18. ait, ꝙ Astrologus non considerat de figuris lunę, & solis, secundum ꝙ natura illorum exigit illam figuram, sed secundum ꝙ mens abstrahit eas a motu, & transmutatione, s. quoniam consyderat de figuris eorum, secundum ꝙ sunt figurę tantum, non secundum ꝙ sunt cęlestia mobilia, & quia esse istarum rerum, est alio modo ab eo, quo Astrologus considerat de eis. Considerat enim de eis secundum ꝙ sunt abstractę a materiis, sed extra C animam sunt in materijs. Ex quibus patet, ꝙ de substantia non considerat, cum de figuris consideret secundum ꝙ sunt figurę tantum. Et hęc videtur fuisse mẽs Themistii.2. phy.18. vbi ait. Nam Astrologus vna cum geometra figuram cęli consyderat, non substantiam considerat. Oppositum huius habetur ab Aristo. in 2. methaphysi.44. vbi habetur, ꝙ nulla mathematicarum scientiarum de substantia sensibili considerat, prœter astrologiam. Et Auer. in Com. ait, ista autem ars propria est huic intentioni, inter alias mathemaicas: quia considerat de substantiis ęternis sensibilibus. Aliæ autem scientię mathematicę considerant de accidentibus, vt ars Arithmetica & Geometria. Huic dicitur. & respondetur per verba Auer. in fine Commenti. 18.2. physi. vbi ait ꝙ Geometria est magis abstracta de his rebus, quam Astrologia quia Geometria consyderat de figura simplici, idest in vniuersali, sed astrologia considerat de figura terminata, idest cęli. Vnde Geometria, & Arithmetica nihil tractant de substantia, sed se solis quantitatibus, & omnibus accidentibus earum, vt talia sunt: sed Astrologia de figuris solum consyderat, de figura, quę reperitur in cęlo, aut terra, aut mundo: & isto modo astrologia videtur consyderare de substantia, non quia substantiam consideret, sed pro quanto subiectum eius non est subiectum vniuersale, sed est subiectum determinati corporis, vt

* Vtrum Astrologia de substãtia cõsideret.

corporis cœl estis, sed figura cœli, vt fluit a corpore cœlesti, demonstratur a na- D
rurali. Et ista dicta non contradicunt Aristor. nec Auer quia ipsi intelligunt
ꝙ astrologia est de substantia, pro quanto considerat figuram determinati cor.
potis. Et sic soluitur dubium. Et quia astrologia est vna de scientiis, quę
medię nuncupantur. hic quęri potest. Vtrum scientię medię sint magis natura-
les, quam mathematicę: Sanctus Tho.2.phy.20.Burleus, Gaietanus Tienensis,
tenent, ꝙ tales scientię magis sunt naturales, quam mathematicæ: & principa-
liter mouentur ex tex.20.2.physi.qui huic sententię fauere videtur. Egidius ve-
ro eo loco dubius videtur de hac quęstione, & dicit, ꝙ hoc videre alibi habe-
bit locum. Tamen (quicquid alii dicant) veritas est in oppositum: quia.4.
methaphy.4.habetur, ꝙ mathematicarum quędam sunt purę, quędam non pu-
re. Vnde colligitur scientias medias magis enumerandas esse in genere scien-
tiarum mathematicarum, quam cum naturalibus, & ratio est, quia.6.metaphy.
2.distinctio in scientijs venatur ex varia ratione definiendi: quando medium
formale est mathematicũ: & materiale est naturale: medium formale est, quod
distinguit.7.metha. 49. Sed modus procedendi in his scientijs est mathemati-
cus. Vnde eędem definitiones sumuntur in his scientijs, & in geometria vt pa-
tet: & nulla est differentia, nisi quia connotat materiam sensibilem. Et habitus
scientificus specificatur a medio, quia autem media talium scientiarum sub al-
ternatarum mathematica sunt, licet materię sensibili applicata sint, dicimus, ꝙ E
cum de dominatio insequatur formam, & non materiam, actum & non poten-
tiam, [illegible] est de intẽtione phy.2.phy.11.&.9 metha.7.propter hoc, & si ma-
teriale in talibus naturale sit, cum formale sit mathematicum, potius mathema-
ticę, quam naturales de[illegible] noncupati. Et ꝙ tales scientię sint magis mathema-
ticę, quam naturales habetur ex sancto Tho. qui & si in 2. phy. dicat, ꝙ iste
scientię medię sint magis naturales, Oppositum tamen dicit in quęstionibus su-
per Boetio de trinitate, in illa quęstione. Videtur ꝙ mathematica consideratio
non sit sine materia, &c. Vbi expresse patet, ꝙ se ipsum de hoc retractauit.
Vbi in responsione ad.6.ait. Et inde est, ꝙ de rebus naturalibus & mathema-
ticis ordines scientiarum tres inueniuntur. quędam enim sunt purę naturales
quę considerant proprietates, rerum naturalium, inquantum huiusmodi, sicut
phylica, & agricultura, & huiusmodi: quędam vero sunt purę mathemati-
cę, quæ determinant de quantitatibus absolutę, vt Geometria de magnitudi-
ne, Arithmetica de numero. quędam vero sunt medię, quę principia mathema-
tica ad res naturales applicant, vt Musica, & Astrologia, quę tamen magis
sunt affines mathematicis, quia in earum consideratione: id, quod est
physici, est quasi materiale, quod autem mathematici, quasi formale. Et post
subdit ꝙ demonstrant suas conclusiones per media mathematica. Et respon-
dendo ad.7.ait, dicendum, ꝙ scientię medię, de quibus dictum est, communicat F
cum naturali secundum id quod est materiale in earum consyderatione. Diffe
runt autem secundum id, quod in earum cõsideratione est formale, &c. hęc ille
Ad illud autem, quod dicunt, ꝙ textus Aristo. videtur expresse ipsis fauere, res
pondetur: & dico, ꝙ, ille textus non fauet ipsis (vt ipsi credunt (quia textus
gręcus dicit. quę sunt magis naturales ex mathematici: & textus non intelligi-
tur illo modo (vt dicunt) sed vt exponit Auer. qui vult ꝙ Aristot. non vult
comparare scientias istas medias ad mathematicas puras, & dicere, ꝙ sint ma-
gis naturales (vt ipsi credunt) sed Aristo. vult ꝙ scientiarum mathematicarum
scientię medię sint magis naturales, quam scientię purę mathematicę sint natura
les, & dicit textus, ꝙ purus mathematicus physicam lineam contemplatur,
quia eadem realiter est linea naturalis & mathematica, distincta ratione tan-
tum. perspectiuus mathematicam lineam contemplatur, non inquantum mathe-
matica sed inquantum physica, dicit Auer, ꝙ non considerat sub ratione physi
ca, sed mathematica: & Perspectiuus mathematicam lineam contemplatur, in
quantum physica. i. quia sua consideratio de linea est magis physica, quam
consideratio Geometrę de linea. Et ista est intentio Auer. ista etiam exposi-
tio videtur, ꝙ sit de mente Themistij, & aliorum illustrium doctorum, mente

Vtrum sciẽ medię sint magis naturales, quam mathematicę.

Sanctus Thomas se ipsum retractauit.

De rebus naturalibus, & mathematicis sunt tres ordines scientiarum.

E Aristot. penetrantium. Qui etiam sensus tactus fuit ab Egidio. Est etiam animaduertendum, ꝙ de mathemathicis scientiis solet communiter dici, & inuenitur etiam apud Aristo. & Auer. ꝙ in eis non est bonum, neq; finis quod tamen est sono modo intelligendum, cum & ipse dr numero bonorum sint. 1. de anima tex. commẽ. 1. sunt enim & ipsę de numero scientiarum speculatiuarum secundum Aristot. 6. methaphysi. 2. Sed pro tanto hoc dicitur, quia (vt habetur. 2. physi. 18.) cum lineę, & magnitudines naturales, & mathematicę sunt eędem, tamen forma magnitudinis non habet rationem boni, nisi vt est terminus & finis generationis naturalis, aut terminus sensibilis corporis, non autem absolute, inquantum magnitudo est abstrahens a tali motu, & sensibili etiã sicut est. dum est in sola imaginatione, sic enim propositiones geometrę sunt imaginationis fundamenta. 3. phy. 60. & isto modo intelligitur, ꝙ in mathematicis non est ratio boni neq; finis, in respectu, quo a naturali considerantur, vt sunt in imaginatione huiusmodi, & esse tale est esse in anima, & esse in anima est esse diminutum. 6. methaphysi. vlt. Est non intelligitur in scientijs mathematicis non esse bonum. Esset enim expresse contra sententiam Aristo. cum sint de numero scientiarum speculatiuarum, & sic sunt de numero bonorum. & in eis est ordo, & ex earum cognitione intellectus perficitur, & non solum exercetur, vt voluerunt Platonici, vt dixit Ammonius super Porphyrio. Nota etiã

In Mathematicis nõ ẽ bonũ, q̃lo intelligitur.

B ꝙ Auer. 3. methaphysi. 3. dicit, ꝙ potest contingere, vt sit in mobilibus bonum sed non per se, sed per accidens. Quod ideo dicit pro quanto sunt eadem subiecto cum rebus mobilibus, inquibus per se est ratio finis, qui attingitur per motũ quia ibidem Auer. ait, ꝙ mathematica licet sint in re mota, tamen non mouentur nisi per accidens, & sic etiam per accidens sunt finis motus, & sic bonum in eis inuenitur per accidens illo modo. Sed non propter hoc tollitur, quod contemplatio entium mathematicorum, quorum finis est veritas, non sit de genere bonorum, Et quia etiam illarum scientiarum cognitio multis artibus, & mechanicis, & speculatiuis possit esse proficua, & vtilis. Etiam aduertas, ꝙ mathematicę scientiæ non semper vtuntur demonstrationibus simpliciter, absolute loquendo: quia scientia vno modo potest considerari in sua puritate, secundum propriam sui naturam, non respiciendo aliquo pacto ad aliquod extrinsecum, Alio modo potest considerari, vt occurrit addiscenda a nobis. Et primo quidem modo scientię mathematicę procedunt per demonstrationes simpliciter, quę procedunt ex notioribus naturę, & nobis. sed secundo modo considerate, descendunt quandoq; ad aliquas exemplares manuductiones & aliquas probationes, quę non sunt simpliciter demonstrationes, immo aliquę vt sic, fundãtur super locis extrinsecis. Ex hoc notatur contra Iacobum forliuiensem in pri

In mathematicis quomodo sit finis.

Scientia dupliciter põt cõsiderari.

C mo artis medicinalis in. questi. prima in solu. 2. argumenti principalis, qui conatus fuit aliquam ponere demonstrationem quę non est quia, neq; propter qd, nec simpliciter: patet etiam quę sit causa ꝙ ibi multę sint demõstrationes ducẽtes ad impossibile, cum tales demonstrationes sint de numero signorum. vt ait Auer. 2. cęli. 95. Et hęc sufficiant.

Contra Iacobum Forliuiensem.

Decima octaua contradictio est in commento. 79. Scribit Commentator quod illud, quod innatum est existere casu, non est innatum existere per intẽtionem, Sed huius oppositũ habetur in. 2. phy. in tex. cõ. 63. vbi. Aris. d. in litera ꝙ percussio capitis a lapide potest fieri a casu, & eadẽ potest fieri p se ab aliquo proijciente cum intentione percutiendi. Soluitur. dictum Cõmen. intelligitur de speciebus pręsertim, quę sunt in substantiis. nã secũ ipsum i. 8. phy. in cõ. 46. nulla species fit a casu, quia illud, quod est a casu, semper est oppositũ & ꝙ est a natura vnde a natura sunt species. nulla enim species est a casu sed a casu sunt mõstra nõ naturalia. idem. 6. meta. te. cõ. 4. & 7. meta. cõ. 22. &, quia Antiqui, contra quos arguit Philosophus omnes species rerum naturalium asserebant esse a casu, ideo Cõ. secundum Philosophum tenet oppositum vnde in cõ. 2. tex. 82, ostendit quod ea quę sunt a casu, proueniunt ab impedimento naturę: sed ea, quę sunt a natura, & secundũ cursum naturalem non proueniunt ex impedimẽto naturę, sicut sunt monstra, Dictum aũt Philosophi in. 2. phy. nõ est de speciebus, sed de

Scđo physi. cõ. 79.

Solutio.

actione seu accidente. quia percussio vtroque modo potest prouenire, & sine in D
tentione. & cum intentione, vt patet.

Decima nona contradictio est in commento. 80. Ibi enim d. Philosophus &
Scdo physi. Commen. apes & formicas agere sine cognitione. Huius tamen oppositum scri-
cō. 80. bit commen. 2. de anima cōmen. 156. Nisi esset quod dictum in hoc loco intelli
Solutio. gitur sic, ꝙ videlicet talia animalia agūt sine cognitione finis rei actę sicut Hirū
do quę quādo nidificauit agit, non tamē agit per cognitionē finis rei actę mota,
bene tamen agit per cognitionē respectu rerum, quę ad finem ordinantur, vel ad
opus. nisi enim cognosceret paleas, & lutum, vtique nidum construere nō posset.

SOLVTIONES

CONTRADICTIONVM

IN DICTIS ARISTOTELIS,

ET AVERROIS. B

Super Tertio Physicorum.

Tertio phy si, tex. prio. Prima contradictio est in tex. primo. Arist. enim habet quod in-
finitum primum apparet in continuo. Sed obuiabam. quia pri-
mo poste, tex. primo in illo cap. Certior autem scientia alte-
ra est, & prior, videtur Aristo. velle quod scientia illa, quę
de simplicioribus pricipijs est, illa est natura prior, sicut Arith-
metica. Geometria, Nā Arithmetica est de vnitate, quę est prin
cipiū numeri. Geometria vero de pūcto, ꝙ est principiū magnitudinis. vnitas
aūt simpliciter, est qa vnitas situ caret punctus autē est substantia posita, vt ibi
dicitur, Et ex hoc videtur quod quando eadem accidentia competunt indifferē-
ter quātitati continuę et discretę, eadem prius natura conueniunt discretę quam
cōtinuę. cū igitur infinitudo inueniatur in numeris & in magnitudinibus, quia
sicut magnitudo est diuisibilis in infinitum, sic numerus est augmētabilis in infi
nitum, videtur quod infinitudo prius natura competit numeris ꝙ̄ continuis. &
Solutio. confirmatur. quia primo Phy. tex. cō. 15. infiniti ratio congruit quantitati. idē. 3. F
phi. tex. cō. 35. & 36. Nisi esse ꝙ vt d. Alexā. & Themistius, ideo infinitū pri-
mū dicūtur apparere in cōtinuo ꝙ̄ in discreto. quia in definitione cōtinui poni-
tur infinitum, non autem in definitione discreti. nā continuum est quod diuiditur
in infinitum, non sic autem est de discreto, Aut quia cū discretum causetur ex
diuisione continui, sicut enim continuū est diuisibile in infinitū, sic discretū est
augmentabile in infinitū. nō enim discretū est diuisibile in infinitū, nec augmē
tabile est continuum in infinitū. 3. phi. tex. cō. 60. & quia ex hoc, quod cōtinuū
est diuisibile in infinitum, ex hoc discretum est augmentabile in infinitū, nume-
rus enim causatur ex diuisione continui, vt dicitur in tertio phy. ideo dictum est
infinitū primo apparere in cōtinuo, & hoc pręcipue locū habet scdm naturalē
consyderationem asserentem numerum causari ex diuisione continui, sicut iam
Aristo. hic loquitur. sed scdm mathematicā cōsyderationē, quę est scdm abstra-
ctionē & imaginationē credo quod infinitudo, & alia hmōi accidētia cōmunia
vtriq; & cōtinuo & discreto, ex parte qua sunt quāta, prius natura participari
a discreto ꝙ̄ cōtinuo, si quantū dicit' analogice aūt saltē ęqualiter, si vniuoce
dicat'. sed, quia scdm cōsyderationem naturalem quātitas discreta, quę est nu-
merus, causatur ex diuisione cōtinui, sic infinitudo inuenitur in numero propter

continuum

A continuum, saltem in genere causę materialis. Sed Arithmeticus, qui natura pręcedit Geometram, non consyderat istam rationem numeri, qui est subiectum eius, inquantum a continuo habet causari, quia ista ratio sibi est extranea, inquantum est subiectum suę consyderationis: alioquin scientia Arithmeticę natura esset posterior Geometria, & præsupponeret illam: quod tamen falsum est. Nec videatur tibi mirum hoc, quia multa habent verificari sc̃dm naturalem consyderationem, quorum opposita sunt vera sc̃dm consyderationem mathematicam, sicut d. Commen. in primo cœl. cõ. 32. ꝙ motui circulari nihil est cõtrarium naturaliter, & tamen potest esse cõtrarietates in motibus circularibus mathematice, & secundum imaginationem.

Secunda contradictio est super eodem tex. Aris. in principio tertij physi. d. ꝙ sicut Naturalis considerare debet de motu, quia motus ponitur in definitione naturę, eadem ratione, quia motus videtur esse de generatione continuorũ, Naturalis debet consyderare de continuo. vbi Themistius expresse dicit ꝙ cõtinuum assumitur in definitione motus. & ita etiam videtur dicere Cõme. in cõ. 1. & clarius in sua media expositione, vbi cõtinuando intentionẽ Philosophi d. ꝙ, quia in definitione naturę posuimus motum, oportet loqui de motu. definiẽtis. n. interest declarare partes definitionis, & de passionibus partium. cum autem in definitione motus apparet continuum, & continuũ consequitur infinitum, quare etiam de continuo. & infinito loqui debet Naturalis. videtur igitur ꝙ continuũ sit de quiditate motus. Ex aduerso autem videtur esse authoritas ipsius Cõmen. in. 4. phy. cõ. 99. vbi d. ꝙ vnum accidentium motus est cõtinuatio. Amplius est ratio. Si enim continuatio esset de quiditate motus, quilibet motus esset continuus. quia quod per se competit superiori, & primo, competit omnibus inferioribus per se, licet non primo, sicut sit vniuocum, siue analogum: sed non quilibet motus est continuus, vt patet. 3. phy. cõ. 6. & . 8. phy. cõ, 23. igitur cõtinuum non est de quiditate motus. Amplius videtur, esse authoritas Philosophi in 5. meta. in cap. de quanto. tex. cõ. 18. ꝙ quantitas, & diuisibilitas, & continuatio accidunt motui. Dicimus, sine pręiudicio melioris sententię, ꝙ motus quiditatiue non includit continuum, licet videatur continuatio esse de accidentibus cõsequentibus substãtiam eius. & ideo videtur mihi, ꝙ Cõmen. in. 3. physi. in cõ. 2. animaduertens ad ea, quę paulo ante dixi, inquit, ꝙ illorum, quę consequuntur motum, quę sunt propinqua substantię eius, est continuum. vnde non dixit absolute cõtinuum esse de substantia motus, sed de his, quę sunt propinqua substantię eius. quia, quando vera genera & verę rerum differentię latent, licet nobis circũloqui illa per proprietates & accidentia, sicut d. Cõmen. in. 7. meta. in cõ. 42. & . 8. meta. cõ. 5. contra Alex. & ideo dicimus nos ꝙ contrarium cadit in descriptione motus, nõ ꝙ illa sit vera definitio. vnde Alexan. in primo libro naturalium quęstionum quęstione. 21. expresse determinat motum per se non esse quantitatem, sed secundum diuersas consyderationes, spectare posse ad diuersa prędicamenta, vt poteris ibi clare videre. Solutio.

B (margin letter beside "re etiam de continuo"); C (margin letter beside "turalium quęstionum")

Tertia contradictio est in tex. 3. Aristot. diuidit ens per ens in actu tantum, & per ens in actu & potentia simul. postea diuidit ens actu in decem prędicamenta. Ex hac igitur diuisione videtur ꝙ ens in potentia non diuidatur in decem prędicamẽta, sed ens actu solũ. Ex aduerso aũt videtur esse sententia Philosophi in. 12. met. tex. cõ. 26. vbi vult ꝙ potẽtia & actus sunt principia omniũ decem prędicamẽtorum. &, cum hoc est authoritas Cõme. in primo de aĩa cõ. 6. vbi scribit ꝙ potentia & actus sunt differentię entis valde oppositę, & circuũt omne genus prędicamẽti. Soluitur. nã vt recitat Simplicius in. 3. physi. in pręsenti loco, sunt circa hoc duę expositiones. prima est Alex. & Themistij, qui sequentes antiquã seriem textus, qui cõiter inueniebatur, exponunt ꝙ entiũ quędam sunt actu tãtum, sicut sunt res materia carẽtes, vt sunt abstractę substantię, quę semper eodẽ modo se habẽt, & mutari non possunt: quędam vero sunt cõposita ex potẽtia & actu, vt sunt generabilia & corruptibilia. cœlum aũt quodam modo est actu, pro quanto sc̃dm substantiã transmutari non põt, & quodãmodo in potentia est, inquantum localiter moueri potest, & idem sc̃dm se totum vbiq;

Margin notes: Tertio phy. tex. primo. — Solutio. — Tertio phy. tex. 5. — Solutio.

esse nõ potest.& istius etiã opinionis est Cõmẽ.in lib.de substantia orbis,& pri D
mo cæli in paraphrasi in summa sexta iuxta principium. Porphyrius istam ex positionem non admittit, sed vult diuisionem dari per actum & potentiam quod confirmat ex his, quę repetit, ac reassumit Philosophus infra in eodem loco in sex.commen.6.vbi dicit.Diuiso autem vno quoque generum per potentiam & actum.& vult quod ens in actu diuidatur per decem prędicamenta, non ens in potentia,quia ens in potentia non dicitur decẽ modis,sicut ens in actu, imo ens in potentia sm̃ non dicitur nisi vno modo tãtum, videlicet de prima materia omnium. Sed nec ista expositio Porphyrii soluit contradictionem propositam, nec vera esse videtur tum quia sibi ipsi contradicit,quia primo dit eus in potẽtia nõ diuidi in decem prędicamenta,& tamen adducit dictũ Arist.in tex.6.quod con tinet oppositum quia d.Diuiso sedm vnũquodq; generum per potentiã ad actũ. Amplius contradicit antiquę literæ,quæ cõtter sic iacet. Borũ quę sunt quędã sunt actu tantum quędã vero potentia & actu. horum autẽ aliud est hoc aliquid aliud tm̃,& aliud tale. vbi manifeste patet quod per illam notã exclusionis,tm̃, contra diuiditur,id quod est in actu tm̃ cõtra id,quod simul est in potentia & in actu alioquin si diuiditur ens per actum & potentiam,quid igitur deseruit illi di uisioni illa exclusionis nota. Dico igitur quod Arist. quandoq; consueuit ens di uidere per potentiam & actũ,sicut fecit in nono primę philosophiæ. sed illi di uisio est entis sensibilis,vt dicit Cõmen.in.7.meta.in procemio quod sciẽtia Di E
uina diuiditur in tres partes. in prima igitur de diuisione entis in substantiã & accidens.in secunda de diuisione entis per potentiam & actum. in tertia de diui sione entis per potentiam & actum, in tertia de diuisione entis per vnũ & mul ta.Et,quia substantia alia sensibilis,alia abstracta, de substantia sensibili tractat in.7.&.8.met.deinde in nono agit de potentia & actu. tertio in decimo agit de vno & multo.postea in vndecimo tractat de substantijs separatis & numero eo rum,qui est duodecimus apud nos. vbi patet illas diuisiones in libris pręceden tibus librũ duodecimum esse respectu substantiarum sensibilium. Vnde in nono meta.tex.cõ.17.dicitur quod nullum sempiternũ est in potentia. & confirmatur authoritate Cõmẽ.in.12.meta. cõ.8. vbi Aristo. volens declarare quod esse sit esse materiæ,diuidit ens per potẽtiam & actum.& Alex.d.quod hoc fuit decla ratũ in nono tractatu,in quo loquitur de potentia & actu, & intendebat per hoc quod in hoc tractatu demonstrat,potentiam pręcedere actũ & dicit impossibilia contingentia ad negantes potentiam esse. ecce igitur quod potentia quę cũ actu condiuidit eus in nono, est illa quæ est ante actum:talis autem non est,nisi in re bus generabilibus & corruptibilibus. vnde oẽ ens, in prędicamento existens est quandoque in potentia, & qñq; in actu. & ideo actus & potentia sunt prin cipia omnium decem prędicamentorum vt dicitur in.12. meta.in tex.cõ.26. Et qãq; Arist.consueuit adducere diuisionem magis generalem comprehendentẽ, F
omnia entia simpliciter,& est ista. quam innuit hic,videlicet quod entium quę dam sunt actu tm̃ quędã sunt in actu potẽtia simul & sedm naturã diuisionis quę dã sũt potẽtia tm̃,licet propter breuitatẽ illud sit omissum:aut vt d.Simplicius, quia non reperitur aliquod ens, quod sit in pura potẽtia tantũ sedm substantiã quin aliquo modo actu sit aliquid,quia Plotino teste illud,quod est in potẽtia ad aliquid,oportet vt illud prius sit aliquid actu in se.vt ęs,quod est in potentia sta tua, prius est actu ęs. & hanc diuisionem,generales etiam innuit philosophus. 12.meta.in.capitulo,8.vide etiam sanctum Thomam.in.12.metaphy si. in lectio ne nona secundum secundam expositionem,quomodo illa tertia diuisio per actũ tantum,per potentiam tantum,& per vtrũque sit intelligenda,quia placet.

Tertio phy. tẽ.cõ.4. Quarta contradictio est in cõ.4.Ibi.n.cõ.definiens motum materialiter sum ptum dicit ꝙ motus nihil aliud est ꝙ̃ generatio partis post partem illius perfe ctionis ad quam vadit motus, donec perficiatur, & sit in actu,ex quo patet mo tũ fieri, & maxime motum intẽtionis, per additionem partis gradualis ad patẽ gradualem.Huius tamen oppositum videtur sentire expresse. Cõmẽ.in.4.phy. cõ.84.ibi. enim dicit additionẽ caloris agentis in calorẽ corporis nõ fieri sedm additionem.partis in toto,& vt partis materię in materiam, sed sedm additio-

A nem agentis in passionem patientis, s. quod quando calor agentis vigorabitur, crescat calor patientis, non secundum additionem partium calidarum extrinsecarum, cum ad patientem non transferatur aliquid ab agente. Ista contradictio tangit maximam controuersiam inter duos principes nostrę militię, s. sanctū Doctorē, & Doctorē subtilem, qui in primo sententiarum, distin. 17. in materia de habitibus, quęstione .2. de modo augmenti charitatis sunt discordes. vnus. n. tenuit intensionē illam non fieri per additionem gradus ad gradum. quia illi gradus aut essent specie distincti, aut numero: non specie, quia omnes charitates sunt eiusdem speciei: neque etiam distinguūtur numero, quia talis est ex parte materię: sicut hęc albedo differt numero ab illa, quia est in alio subiecto. charitas aūt, quę addi pōt, additur in eodem subiecto, in quo est precedens, intensio igitur charitatis, & cuiuslibet formę non fit per additionem alicuius gradus, sed solum quia illa qualitas, quę prius inerat, intenditur secundum propinquitatem ad terminum. Et ista est via sancti Doctoris vbi supra. Scotus vero ponens suas echeitates, dixit intēsionem fieri per additionem gradus ad gradū, & dixit istos gradus numero differre per suas echeitates, licet in eodem subiecto sint. In via etiam sancti Doctoris diuersitas est inter sequaces suos, vtrum intensio formę fiat secundum esse, aut secundum gradum. Nam quod secundum essentiam fiat, impossibile est, quia essentię rerum consistunt in puncto, sicut videtur velle Philosophus. 8. meta. cō. & tex. 10. B oportet ergo quod ista intēsio fiat, aut secundum esse, aut secundum gradum. Quidam autem precipui Thomistarum tenuerunt intensionem formę fieri non secundum esse. quia hoc videtur esse cōtra sanctum Thomam in infinitis locis, primo sententiarū. distin. 17. qōne. 1. ae. pri. & in secūda secundę. qōne. 24 ar. 4. in tēsione ad tertium. Et ideo dixerunt istam intensionem formę fieri per additionem gradus ad gradum: qui tamen gradus additus identificatur preexistenti, & non remanent distincti, sicut posuit Scotus. Et hanc viā imitatus est subtilissimus Thomistarū Herueus Brito in quolibeto .2. qōne. 13. sicut est in alimento, quod pars sequens addita identificatur preexistenti, sic est de intensione formę quantū ad gradus. Capreolus aūt primo sententiarum tenuit intēsione formæ fieri secundum esse. quicquid sit, vna istarum viarum videtur habere authoritatem Cōm. 3. phys. cō. 4. pro se, & alia habet cō. 84. & textum etiam quarti phy. & ita Cōme. ipse remanet in contradictione. Nisi esset, quod hic dixit motum esse acquisitionē partis post partem. quæ quidem acquisitio est vniuersalis in omnibus formis acquisibilibus per motū: quia secundum ipsum sunt partibiliter acquisibiles. vtrum autem oēs per minima, nec ne, in primo satis diximus sup cō. 62. Istam aūt acquisitionem ponit Cōm. ita, quod fiat ex potentia materię educta ad actū. negat tū Commenta. 4. phy. cō. 84. acquisitionem partis post partem ab extrinseco factam. & ista nō contradicūt, sicut vides. vnde, si pōderabis verba cō. 84. nihil plus inuenies. vi C dere aūt quę illarū viarū extremarū sit verior, non est presentis speculationis. vbi. n. est discordia inter Scotum & sanctū Thomā, difficile est videre veritatē. Solutio.

Auer. 3. phys. 4. in digressione, qua querittur. Vtrum motus sit in pluribus predicamentis, ait, secundum autem, quod est via ad perfectionem, necesse est, vt sit genus per se, via enim ad rem est aliud ab ipsa re, & secundum hoc fuit positum predicamentum per se. Ex quibus habetur quod motus pro via est in predicamento passionis, vt ibi patet. Oppositum huius videtur velle ipse Auerr. 5. phy. 6. vbi ait. Et videtur quod si potentia ad vnū quodque predicamentum, est in illo genere predicamenti, quod est in actu, & similiter via de potentia ad actū scilicet a potentia ad substantiam, est quoquomodo in predicamento substantię, & similiter via ad generationem substantię, & similiter potentia ad quantum, & ad alia predicamenta. Et sic habetur, quod motus pro via est in genere termini ad quem. Ad hoc respondeo, & dico, quod Auerr. in. 3. phy. per viam sumit viam formaliter pro transmutatione coniuncta cum tempore, & isto modo non est in eodem predicamento cum termino vię. Alio modo sumitur via pro materiali illius vię, vt caliditasque cōsideratur sub esse imperfecto, dicitur esse via sibimet, ad gradum perfectum, & sic via non distinguitur a termino vię, nisi accidentaliter. Et sic tollitur contradictio. Vtrum Motus pro via, sit in predicamento passionis.

Vtrũ Motus sit in Predicamẽto Passionis, vel in alijs.

Arist.3.phy.4.ait,mutatur enim semper id quod mutatur, aut secundum sub stantiam,aut secundum quantitatem , aut secundum qualitatem , aut secundum locum.Cõmune autem in his nullum est accipere , sicut diximus , quod neque hoc,neque quantum,neq; qual:, sit neque aliorum predicamentorum nullum. Ex quibus patet Aristote,collocare motum in quatuor predicamentis.Opposi tum huius habetur ab ipso Aristo. in libro predicamentorum vbi collocauit motum solum in predicamento passionis . Ad hoc dimissis aliorum verbis, Dico , ꝙ huic dubitationi satisfacit Auer. in cõmento.4.3.phy,vbi mouet hãc dubitationem. Et soluendo dicit, ꝙ motus sumitur dupliciter , vno modo pro. per fectione,quę acquiritur per motum, idest forma quę acquiritur per motum. Vnde in omni motu est terminus a quo , & ad quem , vt istud vbi a quo recedit,est terminus a quo,& istud,ad quod accedit, est terminus ad quem, Similiter in motu alterationis , terminus a quo abijcitur , per motum,& terminus ad quem, est quod acquiritur. Similiter in alijs . Motus primo modo est forma quę fluit in motu,idest quę continue acquiritur per motum,vt aqua frigida quę calefit per horam , motus calefactionis est illa forma caliditatis quę continue intenditur in subiecto . Et iste motus non differt a termino motus , nisi secundum magis, & minus,quia eadem caliditas a principio vsque ad finem est eadem specie,vt albedo intensa, & remissa nõ variant speciem,sed est differentia accidentalis quę insequitur materiam , & non formam , sicut.5.physi.9.forma quę fluit in motu,nõ differt nisi,vt puer a viro,ita est de forma quę est in motu. B

Motus sumi tur duplici- ter.

Et dicit Auer. ꝙ recte dictum est , quia motus est generatio formę per partem, post partem.donec illa forma compleatur . Et hoc fuit dictum Alpharabij (vt notat Albertus) a quo Auerr.accepit. Pro quo videas Zimaram in solu.contradic,3. physi.secunda acceptio motus est pro via, qua ista forma acquiritur. Quando aqua calefit est ibi caliditas, quę fluit, est secundo illa transmutatio, per quam caliditas acquiritur , vt illa transmutatio coniuncta cum tempore, istud est motus, pro via. Differunt autem ista duo,quia via,alilud est a termino vię,vt si vado Romam,est terminus vię,& iter per quod vado,istud iter est distinctum,a termino vię ita in motu est terminus transmutationis,quæ est forma fluens, quę est alia a via transmutationis,quę est fluxus formæ. Et ideo differentia est inter motum pro forma fluente, & pro fluxu formę, quia motus pro forma fluente,nõ difert a se ipso vt perfectum ab imperfecto. sed motus pro fluxu formę , est res distincta, a termino motus . Secundo differt, quia motus pro forma fluente , est in diuersis predicamentis , & est forma per mixta potentię, quæ vt est terminus motus, dicit perfectionem distinctam ab imperfectione, tamen non differt essentialiter,quia albedo vt sex, & vt octo , est in eodem predicamento . Similiter de alijs , sed motus pro fluxu formę est in prædicamento passionis , & ideo Aristo. bene dixit in . 3. physi. ꝙ motus est in quatuor predicamentis, quia sumit motum pro forma fluente,& in predicamentis sumit motum pro fluxu formę , idest pro via . & iste modus est magis famosus , & ideo de eo loquutus est in predicamentis , quia prima facie vnusquisque per motum intelligit illam transmutationem coniunctam cum tempore . In physicis autem, quia naturaliter loquitur de vera realitate motus , quę est forma acquisita per motum, ideo ponit eum in quatuor prędicamentis. Et hęc est magis propria naturali,illa autem in predicamentis est magis propria artifici rationali . Sed aliquis posset dicere ꝙ non habet locum in quatuor generibus ista motus distinctio,quia substantia, quantitas . & vbi,non recipit magis & minus , ergo solus motus alterationis posset sumi pro forma remissa. Huic dubitationi satisfacit Zimara super.3. physicæ auscultationis.4.& etiam Burleus ibi, ꝙ per formã diminutam possumus intelligere formam remissam, & sic motus non est nisi in predicamento qualitatis . Alio modo per formam diminutam possumus intelligere formam in potentia, vt aqua calida , vt vnum, non dicitur calefacta , quia si quelibet forma remissa diceretur moueri sequeretur, ꝙ quodlibet remissum diceretur moueri, quod est falsum Motus ergo pro forma fluente , non dicitur de forma remissa,sed de forma remissa,i.diminuta, sub qua mobile nõ quiescit, F

Dubitatio

Responsio

A sed ad vlteriorem perfectionem tendit,& sub ea mobile non quiescit. Et sic for
ma illa dicitur esse motus. Motus enim duo dicit.s.formam diminutam, & for-
mam tendentem ad vlteriorem perfectionem, & ista forma nõ distinguitur a ter
mino motus,nisi accidentaliter, secundum ꝙ perfectum, ab imperfecto distin-
guitur. & ista forma si est in substantia dicitur generatio, si in quantitate, est
augmentatio &c. Et sic tollitur dubium.

Auer.3.phy 6.ait, & similiter etiam apparet ex hac diffinitione continuatio
motus. Huic sententię videtur contradicere ipsemet Auer.8. physicę ausculta-
tionis. 23. vbi dicit, ꝙ sermo Alpharabij est sermo nõ verus in hoc quod dicit,
ꝙ ex vniuersali diffinitione motus apparet continuitas. Ad hoc respondeo,&
dico,ꝙ Auer. illud quod dicit in .3. silicet ꝙ ex diffinitione motus apparet cõ
tinuatio eius,non vult ꝙ sic simpliciter intelligatur. sed vult ꝙ hoc pacto intel
ligatur (vt ipsemet in.8.phy.23. dicit) ꝙ quum dicitur ꝙ continuitas ex dif-
finitione motus apparet: ꝙ hoc sit verum in motibus localibus. vnde sic ait
loquendo de hoc: sed non apparet hoc nisi in motibus localibus de quibus di-
citur hoc nomen motus principaliter. In alijs autẽ motibus in quibusdam est
possibile vt appareat continuatio silicet vt partes eorum inueniantur indistin-
ctę ab inuicem. & in quibusdam non apparet hoc:quia partes eorum non inue
niuntur secundum illum modum. Ecce quomodo Auer. aperte insinuat quo pa
B cto dictum.3. phy. intelligendum sit. hoc stante dico,ꝙ non sibiipsi oppugnat,
reprehendendo Alpharabium: quia Alpharabius in principio sui libri de en-
tibus transmutabilibus dicit, ex diffinitione motus apparere in vniuersali con-
tinuationem inueniri in omni motu. Sed Auer.ait, ꝙ in motu locali solum ex
illa diffinitione manifesta est continuatio. Qui motus est primum analogatum
sub illa diffinitione,quia ipso a principio motus vsque ad finem apparet, conti-
nuationem esse. Sed in aliis hoc latet vtrum continuari possint a principio vs-
que ad finem. Nam quando motus quiescit, tunc motus est perfectio eius quod
est in actu, vt Auer.ait.3.phy.6.Et quia motus annexi mutationibus, necessa-
rio merito mutationis, quę fit in instanti quiescunt. Hinc est ꝙ omnis augmen-
tatio, viuentis, & omnis alteratio annexa necessario mutationi non potest esse
continua a principio vsque ad finem, vt Auerroi placet, & sic contradictio re-
mouetur, vt placet Zimarę in tabulis.

Vtrũ se diffinitione motus quę dat tertio phy. sexto appareat cõtinuatio motus.

In motu locali a principio vsq; ad finẽ apparet cõtinuatiõe esse.

Quinta contradictio est in textu.16. Aristoteles dicit ꝙ omne mouens physi-
ce,vel vt habet alia litera,quam legit Alexander (omne quod mouetur, phy-
sice mouetur) cum sit potentia mobile,& cui immobilitas quies est,& Aristo.
ibi ponit causam. quia agere in hoc nil aliud est, ꝙ mouere. hoc autem facit
tactu,quare simul & patitur. vnde ibi expositores dicunt mouens corporeum,
cui immobilitas quies est,in mouendo mouetur. Sed tunc est cõtradictio. quia
C idẽ respectu eiusdem esset in potentia, & in actu scđm idem cõtra Philosophũ.
8.phy.tex.cõ.40.& contra Cõme.3.de anima cõ.4. Pręterea motor nõ põt mo
uere nisi habet proportionem maioris inęqualitatis supra mobile. si igitur om-
ne mouens in mundo moueretur ab eo, quod mouet, ex parte, qua mouet, su-
peraret,ex parte,qua mouetur,superatur ab eodem. quod non capit intellectus.
Ad tollendam huiusmodi contradictionem dixerunt aliqui ꝙ non inconuenit
idem esse mouens & motum,& agens & patiens respectu eiusdem, sed non se-
cundum idem, sed secundum diuersa. vnde dico ꝙ reactio non fit per easdem
qualitates, sed per diuersas. vnde,si ignis agit in aquam per caliditatem, aqua
reagit in ignem per humiditatem. Sed ista opinio stare non potest.quia Aristo.
in.2.de generatione & corrup.in tex. cõ.24. d. ꝙ omnia elementa possunt ad
inuicem transmutari & in tex.25.d.ꝙ differunt in citius & tardius.quia in ha
bentibus symbolum citior & facilior est trãsmutatio. & ex consequenti cum
talia elementa habentia symbolum, habent contrarium solum vnam qualitatẽ,
& sicut in materia,& talis alteratio fit per contactum, tunc talis reactio erit se
cundum easdem qualitates: quod concedimus. Et ideo aliter dicendum puto
ad præsentem contradictionem, vt locus iste requirit. nam materia ista perti-
net magis ad librum primum de generatione & corruptione, Dico igitur ꝙ

Tertio physi.tex.16. Difficultas de Reactione.

Solutio quorundam.

Impugnatio

Alia solu.

L 3

omne agens corporeum cõicans in eadem materia cum passio in agendo patitur. & hoc potest esse respectu eiusdem contrarietatis. sed hoc non erit eodem modo, sed diuersis. & hoc non inconuenit, dicit.n. Cõmen. 3.phy.cõ.8. ꝙ idem respectu eiusdem potest esse in actu & in potentia scd̃m duos modos. vt panis respectu corporis est in actu, & in potentia. nam panis vt est in actu, agit in corpus, vt vero est corpus in potẽtia patitur a corpore. similiter ignis, vt est actu calidus agit in aquam vt est potentia frigida, sed ignis patitur ab aqua vt est potentia frigidus, aqua vero agit vt est actu frigida. ecce igitur ꝙ si agit & patitur ignis, non est eodem modo, sed diuersis modis. nam agere & mouere actus sunt. 3.phy.17. & primo de generatione & corruptione te.cõ.53. moueri vero, & pati alterius sunt principij, videlicet materię & potentię. quia igitur passio est ratione potentię, & ratione materię, quę subijcitur per potentiã, ideo quorũ materia vna est, talia dum agunt, necesse est ꝙ patiantur in agendo, quia talis actio est per contactum. &, cum sit cõicatio in materia, quę est subiectum contrarietatis, per quam fit actio, de necessitate sequitur dictõ Philosophi, ꝙ omne tale, dum agit, patitur. Sed, si instetur ꝙ idem respectu eiusdem erit superans & superatum, excedens & excessum, quod videtur absurdum. nam, si ignis agit per calorem in aqua, habet proportionem maioris inęqualitatis in frigiditatem aquę: si econtra aqua per frigiditatem reagit in caliditatem, sequitur ꝙ frigiditas habet proportionem maioris inæqualitatis respectu caliditatis: & ita idem erit excessum respectu eiusdem. Amplius sequeretur ꝙ nunquã ignis posset assimilare sibi aquã, si ita agendo patitur, & patiendo reagit. Et confirmatur, quia agens & patiens, aut sunt adæquata potentijs, & tunc non prouenit actio: aut agens est maioris potentię, & tunc mouebit, & non mouetur: aut est minoris, & tunc mouetur & non mouet. Amplius, sit maior agens secundum vltimum virtutis in passum aliquod per longam distantiam, patet ꝙ passum per totam illam distantiam non potest agere in passum: igitur aliquid agit & non patitur. Dicit Burleus ꝙ secundum Aristo. & Commen. agens corporeum in materia conuenien̄s cum passo, patitur in agendo non a toto, sed a proximo. & d. ꝙ non omne mouens mouetur, vt patet de primo motore, nec omne mouens corporeum mouetur a moto ab eo, vt corpus cœleste, sed omne corpus comunicãs in eadem materia cum moto, dummodo materia sit receptiua formæ, qua agens agit. quod apponitur propter sensibile, qđ agit in sensum, sed nõ patitur a sensu: & est motus alterationis per formam, qui licet fiat per contactum, vt patet. 7.phy.tex.cõ. 12, nihilominus non fit reactio, quia cum materia nõ sit receptiua formæ contrarię, ideo sensibile nõ patitur a sensu. & tunc ad illud de excessu d. ꝙ est secundum diuersas formas. sed illud stare non potest, vt diximus, quia tũc non posset in elementis symbolis esse reactio. Amplius, si aqua frigida ponatur in calidam, patet ad sensum ꝙ caliditas remittitur a caliditate. Paulus Venetus dicit ꝙ quęlibet qualitas est actiua & passiua, & ideo idem respectu eiusdem est agens & patiens, sed non eodem modo, licet sit scd̃m idem. quia mouens per formam eãdem mouet, vt est in actu per illam, & mouetur, inquantum per eandem est in potentia, vt illa est passiua. vnde ignis per calorem agit, & per calorem patitur: sed agit per calorẽ vt est actiua, & patitur per calorẽ vt est passiua. & similiter est de aqua respectu frigiditatis. vnde motor mouet vt est ĩ actu, & mouetur vt est potẽtia mobilis. licet igitur mouẽs moueatur a moto, nõ mouetur ab eo inquãtum motum, sed vt est motiuum: & motum mouet mobile, nõ vt est mobile mouẽs, sed vt est potẽtia motiui, vnde licet minus agat in mai[illegible], tñ agit a proportione maioris inęqualitatis, ex quo maior est potẽtia actiua minoris, quã potentia passiua maioris. Ista positio est contra principia Philosophię, ꝙ aliquid sit in actu & in potentia per eandem formam respectu eiusdem. tunc enim rueret totus octauus phy. & demõstratio Philosophi in.8.phy.tex.cõ.40. vbi habet ꝙ totum non potest per se mouere totum, quia tunc idẽ esset in actu & in potentia. Rueret etiam ratio Cõm. 3.cœli cõ.28. vbi habet ꝙ elementũ non potest esse pee se mouens & per se motum scd̃m formã. quia, cum moueat scd̃m ꝙ est actu, & subiectũ motus sit ens in actu, &, cũ non sit in actu nisi per

A formam, tunc idem fcd̄m idem essentialiter esset mouens & motũ, & in actu &
in potentia. vnde licet fcd̄m Peripateticos idem fit in potētia & in actu, tñ hoc
nõ potest esse per se respectu eiusdem. forma elementi per se mouet, sed moue-
tur per accidēs ratione materiæ, & vt est forma in materia. Dico igitur aliter,
ꝙ ignis, inquantum est in actu, per caliditatē agit in aquam, inquantũ aqua est
in potētia calida. sed aqua nõ est in potentia calida ratione frigiditatis: quia ista
potētia est passiua, & vnum contrariorũ non est receptiuũ alterius contrarij. li
cet. n. frigidũ actu sit calidũ potētia, hoc est ratione priuationis annexæ, quę est
in materia, quæ nõ potest expoliari a contrarietate fcd̄m totũ. similiter aqua vt
est actu frigida agit in ignē, qui est potentia frigidus. sed ignis nõ dicitur esse po
tentia frigidus, loquēdo de potētia priuatiua ratione caliditatis: quia tunc cali-
dum, remanens calidum, põt recipere frigiditatē: sed est ratione materiæ, q̃ stat
sub forma ignis calidi. Et ideo primo de generatione tex. cõ. 43. laudans Dioge
nem, dicit ꝙ, si non essent ex vno omnia, non esset facere & pati adinuicem. Et
ideo Ari. dicit ꝙ est ista necessaria cõ. iūto in hoc, ꝙ fiat ista mutua actio & paf
sio, vt sit cõis materia. quia per materiã cõem vtrunq; est in potētia, sed per for
mas diuersas vtrunq; est in actu: & vtrunq; agit per illud, qđ est sibi propriũ,
& vtrũq; patitur per illud, in quo est cõmunicatio. Vnde Ari. in primo libro
de generatione & corruptione isto modo cõciliat opiniones Antiquorũ. quidā
B enim actionē & passionē dicebat fieri merito similis, & quidam merito contra-
rietatis. ipse d. ꝙ cum totum videre debuissent, partē viderũt ambo. vnde tex.
cõ. 50. determinat ꝙ receptio est merito similitudinis: quia quę patiũtur, dicun-
tur conuenire in eodem genere, i. subiecto seu materia, & actio est merito contra
rietatis. non igitur ignis per se agit, & per se patitur caliditatem, ita ꝙ caliditas
sit per se ratio, per quam agit & per quam patitur: sed agit per caliditatem per
se, & per eandem patitur per accidens. & quia omne per accidens reducitur ad
per se, per se pari ratione materię subiectę calori sic nõ est inconueniens, quia
d. Cõmen. ꝙ forma vt forma mouet, sed vt est in materia mouetur: quia motio
passiua est a materia nõ a forma. ita dic de aqua, ꝙ per frigiditatem per se agit
in ignem, vt est in potentia passiua per se per materiam, fcd̄m quam est poten-
tia frigida: & eadē aqua patitur, vt est in potentia passiua per materiam per
se vt est potentia calida: sed per frigiditatem aqua non est in potentia passiua,
nisi per accidens. Sed ad difficultatem de excessu, dic ꝙ quando contraria ita
sunt adequata in suis potentiis, ꝙ vnum tantum potest agere in reliquum, quan
tum alterum resistere, non prouenit actio in hoc casu. Vnde Cõmen. in hoc sen
su negat ambas qualitates esse ęque potentes in summo in elementis, quia non
proueniret actio, ut patet. 4. meteo. cõ. 10. Et ideo dicit Arist. in primo libro de
generatione tex. cõ. 89. &. in. 2. etiam tex. cõ. 84. ꝙ in mixtione, qñ contraria
C sunt adæquata potentijs ęqualiter, tunc transmutatur vtrunque in sui ipsius na-
tura. non enim generatur alterum, sed medium commune. Et ita etiam dicit
Cõmen. in. 2. de generatione. cõmen. 48 ꝙ mixtio contrariorum non fit, quando
simpliciter alterum dominatur super alterum, neque quando habent ęqualem
potentiam. si enim potentia alterius fuerit simpliciter dominans, generatio erit
dominantis & corruptio dominati. &, si fuerint ęqualis potentiæ, tunc non fiet
altera forma, vt declaratum est in. 4. meteo. Vbi animaduerte ꝙ nõ fuit opinio
Cõme. ꝙ duo contraria ęqualia in gradibus non possunt agere, vt multi ex ista
authoritate male intellecta intellexerunt. quia hoc est contra sensum quia cali-
dum vt. 8. potest agere in frigidum vt. 8. sed sensus est, ex talibus, quæ sunt ęqua
lia in potentijs, non potest resultare forma media: quia oportet talem formam,
si debet prouenire, declinare ad alterum contrariorum, quod sit dominans domi
nati: quia non datur complexio põderalis, nec æqualis ad põdus. vnde sic intel
ligitur authoritas eius in. 4. meteo. in cõ. 10. quia & in. 10. met. cõ. 23 &. in. 2. col
liget cap. vltimo, & hic semper eodem modo loquitur. Quidam. n. ex illa autho
ritate in. 4. meteo. colligunt fcd̄m Auerro. non posse re actionem fieri fcd̄m ean
dem contrarietatē, sed fallũtur. Sed opinio sua est ista ꝙ, qñ elementa alterātur
adinuicem, si debet fieri mixtum, oportet ꝙ alterũ sit dominans & alterũ domi

natur. ſed propter hoc non ſequitur illud, quod ipſi ſibi imponunt, ſed ſolum ꝙ D
non poſſunt habere potentias ęquales. nam ſemper vnum dominatur reliquis: & ideo mixtum mouetur ab elemento dominante. & licet ſint in gradibus ęqualia, potentia tamē vnius ſuperat reſiſtentiam alterius. nam ignis vt eſt actu calidus ſuperat aquam, quę eſt potentia frigida: & ſimiliter de aqua reſpectu ignis. ex quo ſequitur ꝙ licet ignis agat, & patiatur ab aqua, & in aquam tñ plus proportionabiliter agit ꝗ patiatur. aqua etiã plus ꝓportionabiliter patitur ꝙ̃ agat, ſi ignis dominatur, & aqua eſt dominata. vt dicũt Medici, ſcđm quod in conceptione fœtus mas & fœmina vterq; concurrit actiue & paſſiue tñ mas agit ꝗ patitur, fœmina vero magis patitur, ꝙ̃ agit. & tamen actio ſemper ſequitur a proportione maiori inequalitatis, vnde ſi minus in gradu poteſt regere in maius, multo fortius ęquale tamen cum hoc actio ſemper prouenit a proportione maioris inęqualitatis, quam habet potentia agentis ſupra reſiſtentiam paſſi vnde licet idem ſit reſpectu eiuſdem agens & patiens, in actu & in potentia, penes eãdem contrarietatem, hoc tñ eſt ſcđm duos modos diuerſos, & hoc nihil eſt incõueniens: quia potentia caliditatis ſuperat reſiſtentiam aquę, & potentia frigiditatis ſuperat reſiſtentiam caliditatis. iſta autem ſunt diuerſa, vt patet, & ſecundum diuerſos modos. Nota tamē quod licet expoſitores dicant hic, & præcipue Cõmen, quod agens phyſicum, ex quo agit per contactum, neceſſe eſt quod patiatur ab eo, in quod agit, hoc eſt verum, vbi eſt communis materia. ſed hoc non B
habetur ex iſto loco, ſed ex primo de generatione, vbi Ariſto. hic loquitur vniuerſalius quã ibi. ex hoc loco non habetur, niſi quia mouens phyſicum mouet per contactum ex tactu motiuũ accidit quod patitur, ſed ex hoc non habetur ꝙ patiatur ab illo, in quod agit. ſed hoc habetur ex libro de generatione vbi dicitur quod agens per contactum, communicans in eadē materia cum paſſo in agendo, patitur ab eo, in quod agit. licet Cõmen. ſaluari poſſit: quia litera ſua loquitur de motore in potentia, & iſte eſt motor materialis, ſed ſecundum literam Alex. quę eſt de eo, quod mouetur, non plus elicitur, quãdo id quod diximus, quod id quod mouetur, mouetur inquantum eſt in potentia mobile, & omne tale, cui immobilitas eſt vera quies, cum moueat tactu, accidit ex contactu, vt patiatur, i. quod in mouendo moueatur. Sed ex hoc non habetur, niſi quod omne corpus in mouendo mouetur, & ſic eſt de cęlo, quod mouet iſta & mouetur, licet non mouetur a moto, ſed a motore ſeparato. Vbi animaduerte quod, cum multiplex ſit motus, non eodem modo verificatur iſta propoſitio in omni motu. nam in motu locali abſolute eſt vera, quod omne corpus localiter mouens aliud localiter mouetur, ſiue ſit cęlum, ſiue ſit aliud generabile, hoc enim probatum eſt in, 7. phyſi. in principio. ſed nõ inteligitur ꝙ moueat̃ ab illo quod mouetur ab eo, ſed ſufficit ꝙ mouetur ab alio. Nam ĩ hoc ſunt inſtãtiæ manifeſtę in oppoſitum. non oportet ſi manus mouet baculum, vt baculus moueat ma- F
num. ſimiliter cœlum mouet ignē motu circulari, qualiſcunq; ſit, tamen cęlum non mouetur, ab igne motu circulari, Nec etiam eſt intelligenda propoſitio iſta in motu locali, vt voluit Pomponatius in tractatu de reactione, in ſectione ſecũda cap. 8. ꝙ eadē ſpecie motus qua aliquid mouet localiter aliquod ſibi proximũ. eadem ſpecie, cum moueat per contactum, moueatur. vt ſi aliquod mouēs moueat aliquod ad dexterũ, ipſe ēt moueat̃ ad dextrũ. Hoc. n. falſum eſt inquan pluribus caſibus. Nã non oportet ꝙ ſi homo mouet lignum motu tractus, ꝙ homo motu tractus trahat̃ a ligno. Siſr vapores in Solis attractione mouent̃ ſcđm angulos rectos ſurſum, & tamen Sol non mouetur ſcđm lineã rectã, ſed in circulũ. Amplius dextrũ & ſiniſtrũ non conſtituunt ſpeciē motus localis ſed ſurſum & deorſum, & circa medium. alij autē ſunt motus cõpoſiti, vnde licet mouens corporeũ in mouendo moueatur, nõ tñ oportet ꝙ moueatur ab illo quod mouet. nec vſr oportet, licet moueatur, quod moueatur eadē ſpecie motus, ſed ſufficit ꝙ moueatur localiter ſcđm genus. Ita expreſſe dicit luciđiſſimus Themiſtius in primo de aĩa in ca. 17. vbi ſoluit rationes Theophraſti contra Ariſt. Amplius nõ eſt neceſſariũ in motu locali, vt mouēs localiter moueat̃ ſemper ad eandē differentiã, ad quã mouetur motũ. quia. 7. phy. tex. cõ. 10. attractio poteſt eſſe ad ſe

A & ad alterum, vbi Cō. dicit quod in naturalibus attractio est ad se, sed in voluntariis inuenitur vtrunque. Amplius Aristo. expresse determinat oppositū in.8. phy. in tex. cō.38. vbi probat quod non est necessariu omne, quod mouet, moueri, quia hoc esset altero duorum modorū, vel eadē specie motus vel altera. & ostendit impossibile esse vtrunque membrum, vt manifeste patet ibidem. dicit enim quod si aliquid proijcit non est necessarium proijci scdm eundem modum prolectionis. & mirū est de isto viro quomodo ita deltrai in limitatione istius propositionis. In motu autem alterationis distinguo. Quia aut alterans & alterarum communicant in eadem materia, aut non. Si non, pono istam conclusionē quod non oportet alterans, non communicans in materia cum alterato, in alterā alterari. patet de cęlo qđ est primum alterans, & tamen non alteratur alterato ne passiua, vt demonstratum est in primo cœli te. cō. 20. & 21. Si autē cōicat in eadem materia cum alterato, dico quod refert dicere tale alterans in alterando pati, & dicere. quod in alterando repetitur vel realteratur. stat .n. aliquod alterans esse adeo fortis virtutis. & in tantum excedere potentiam passiuam alterabilis, quod assimilabit sibi in sui natura, a quo tamen nō realterabitur. sicut gutta aquę. proiecta i maximō ignem extiguetur ab igne, & gutta vini proiecta in mari, patet quod ibi alterans non realteratur ab eo quod patitur, licet posset dici quod patiatur, quia actio est merito cōtrarietatis. & quia resistit sibi propter impedimentum contrarietatis. sic quodammodo agens dicitur pati, quia ex contrario impeditur, & ideo tēporaliter agit, tamen impedire non est mouere, neque alterare, dicit. n. Aristo. in.8. phy. in tex. cō.32. quod repercussa sphęra a pariete non dicitur moueri a pariete. sed a proijciente, per se loquendo, vt dicit Commen. in cō. vnde potest contingere quod passum sit adeo debile, quod non potest reagere. similiter patet quod non est necessarium, quod omnia cōmunicantia in materia alterentur & realterentur in quocunque tempore quia cessante contrarietate, desinet illa reactio, vt patet de elementis venientibus ad mixtionē quę licet in principio propter contrarietatem inuentam alterentur vicissim, tandem cessante contrarietate, deuenīendū est ad aliquā mensurā, scdm quam compati se possunt adinuicem. & sic cessabit actio, quia prouenit isto modo medium ex eis taliter, quod vergit ad alterum, quod est dominans. Vnde stat quod cesset reactio vel propter defectum proportionis potentię supra resistentiam, quia virtus passi est adeo debilis, qđ licet posit aliqualiter impedire, quia retardat operationem agentis per aliquod tempus, non tamen sufficit ad agendum, vel propter defectum contrarietatis, quia stat quod aliqua in summis gradibus non se patiantur inuicem & tamen in aliquo medio possunt, sicut tenet Cōmen. 5. phy. co. 52. vel propter defectum proportionis, quia non est victoria potentię supra

B

resistentiam. Vnde non inuenitur ista propositio de reactione in communicantibus in eadem materia, intelligendo per reactionem contrario motu moueri, nisi in motu alterationis passiuę quę fit merito primarum qualitatum. quia in motu locali, licet omne mouens localiter moueatur in mouendo, quia corpus est, non tamen est necessarium quod moueatur contrario motu ab illo, quod mouetur ab eo. vt si aliquod mouet deorsum, quod ab illo moueator sursum, imoio nec eodē motu, vt dixi de intentione Philosophi secundā speciem. similiter in motu augmenti & diminutionis, istam esse rationem, quę est ex contrario motu non est necessarium, vt patet intuenti. licet enim augens patiatur, non tamen patitur motu contrario, quia videlicet diminuatur. similiter in qualitatibus secundis non est necessarium, quod si aliquid albefacit aliquid, quod ab illo nigrefiat. Ponentes autem cōclusiones in potentijs apprehensiuis & appetitiuis loquuntur extra propositum, & dilatant vbi non opus est. quia reactio cōceditur ratione materię cōis, modo isti dicūt duos oculos omnino similes agere & reagere adinuicē. sed per aliud agūt, & per aliud patiuntur quia agūt vt sunt colorati, & patiunt. vt sunt diaphani. & dicūt idē agere i seipsum oīno simile in actione spūali, quod tamē est contra Cū.3. de anima cō.4. vbi vult illam propositionē, omne recipiēs esse denudatū a natura recipientis esse verā in actione spūali & materiali, & habet vtrobiq; pro incōueniēti ꝙ idē sis mouens & motū, & actu &

C

potentia. Intentio igitur Philosophi non est de actione, nisi vera, quę fit per verā alterationem passiuam. nā quāuis contingere possit, ꝙ sit ista mutua actio in virtutibus apprehensiuis & appetitiuis, non tamen est necessaria. quia multi vidēt & non sunt visi, multi amant & nō sunt amati. similiter sensibile agit in sensum actione spirituali, & non patitur a sensu, vt patet. Quod autē aliqui in qualitatibus primis negant quod non sit differentia inter agere & resistere, & quod quantum agunt, tantū patiuntur, est contra sensum, & contra Aristo. & omnes Medicos. Auicen. enim in quarta fen primi, in ca. 2. d. quod frigidum in fine calefacere difficilius est quam calidum in fine infrigidare, & Galenus in. 7. methodi medendi. cap. 9. d. quod humida intemperatura, vel caliditati vel frigiditati associata facilis est curę. & ibidem cap. 10. ex in temperaturis simplicibus deterior est sicca. ex compositis frigida & sicca. Et quod caliditas sit minus restrectiua ꝙ̃ frigiditas, colligitur ex mente Philosophi in. 1. meteo. sum. 2. cap. 2. vbi d. quod confert ad celeritatē coagulationis aquā esse pręcalefactā, vnde qui iuxta Pōtum sunt, ad piscium venationes intercedētes glaciē, aquā calidā circūfundunt arundinibus, propterea ꝙ citius coagulatur. Causa autem, propter ꝙ̃ nō potuerunt isti confessa videre, inexperiētia fuit, vt dicit Philosophus primo de generatione tex. commento. 7. Dicamus igitur idem in agentibus corporis pati & agere modo predicto. sed alia est agendi ratio, alia patiendi. actio ad actu, passio a potentia est. D

Tertio phy cō. 17.

Sexta contradictio est commento. 17. Quia ibi declarans quomodo semper forma habet rationem agendi & mouendi, declarat hoc de quantitate & qualitate, & sic videtur ponere quantitatem esse de principijs actiuis. Huius tamen oppositum ipse scribit. 7. meta. commento. 32. vbi habet quod non est necessarium vt ante qualitatem generatam, aut quantitatem, vt etiam dicitur in litera, sit alia qualitas agens, aut quantitas, similiter. 4. physicorum. commento. 84. dicit quantitatem non esse de principijs actiuis, sed sequitur potētias actiuas & operationes earum. E

Solutio.

Ad hoc dicimus quātitatē nō esse de principijs actiuis actione reali, bene tamē est de principijs actiuis actione spirituali, & maxime tenendo, sicut tenet Cōmētator. 2. de anima. cō. 133. alia sensibilia cōia sentiri per ꝓpriam speciem. In actione autem reali, licet non sit ratio agendi, est tñ cōditio. qa in agētibus materialibus actio est per cōtactū, cōtangētia aūt sunt, quorū vltima sunt simul. 5. physi. 22. Et sic quoquo modo quātitas pōt dici forma agens, quia non pōt īmediate substantia aliqua separata transmutare materiā, vt dicit Cōmētator. 7. meta. 28. & 31. cōn. ētis, sic igitur cū quantū, agat vt quantū, licet quātitate nō agat, vt principio actiuo, sed vt cōditione necessario requisita. tamē vt sic concedi potest aliquo pacto quantitatē esse de pricipijs actiuis reductiue. s. & concomitatiter, sicut ipsemet dicit ꝙ quantitas consequitur potentias actiuas & operationes ipsarū: sed ipsa formaliter non est de principijs actiuis. Illud aūs ꝙ adducit ex. 7. meta. 32. nō videtur esse multū ad propositū contra textū istū, & cō. 17. huius tertij. Quia ibi Philosophus & Cōmen. non negant qualitatem vel qualitatem esse de principijs actiuis, sed solum dicunt quod in substantijs solum est necessarium, ꝙ id quod generatur generetur ab aliquo sibi simili in spē. In qualitatibus aūt & quantitatibus illud non oportet. stat. n. aliquam qualitatē generari sicut dicit Cōmen. quę tamē non generabitur a simili sibi in specie pręexistēte, sicut qualitates, quę subsequūtur formā mixtionis primarū qualitatū. F

Tertio phy. cō. 31.

Septima contradictio est in commen. 31. Quia ibi dicit quod est per se notum continuum diuidi in infinitum. Sexto autē phy. colligitur oppositum, quia ibi demonstratur. demonstratio autē non est ad per se nota. Respondetur a Modernis, quod non inconueniens vnam & eandem propositionē esse per se notā in vna scientia, & in alia demonstratam, sicut enim docet philosophus primo. poster. Chirurgia subalternatur Mathematicę scientiæ. quod ad istam conclusionem. quod vulnera circularia tardius sanantur. ita etiam licet scientia Naturalis & Mathematica non sint se inuicē subalternātes simpliciter, tamen sciētia Naturalis quo ad istam propositionē subalternat sibi sciam Mathematicam, nā vt inquit Cōmen, in isto, cōmen, ista est vna maxima in Mathematicis, ꝙ diuisio mē

Solutio modernorum.

A ſutarum tendat in infinitum. & Commento. ſubdit quod hoc videtur eſſe per ſe
notum. ſed illi, qui ponunt magitudines componi ex indiuiſibilibus, vt Plato, Impugnatio
non concedent hanc diuiſionem. Sed vnum per quod deſtruitur iſta opinio, eſt
hoc principium, videlicet ꝙ magnitudo non componitur ex indiuiſibilibus. &
iſtud bene deſtruitur per principia naturalia, & ſubdit Cōmen. ꝙ exiſtimaiur
illic, ſilicet in. 6. phy. ꝙ hoc demonſtratur in ſcientia Naturali, ſ. ꝙ continuum
ſit diuiſibile in infinitum. Et ſubdit ꝙ non eſt remotum, ꝙ hoc principium ſit
per ſe notum, videlicet continuum eſſe diuiſibile in infinitum, & tamen ſit igno
tum naturaliter ꝙ cōtinuum, vel magnitudo ſit compoſita ex indiuiſibilibus.
tamen, cum fuerit declaratum magnitudines non componi ex indiuiſibilibus,
tunc ſcientia de hoc principio erit certificata. ſequitur .n. ex hac poſitione ꝙ
magnitudo diuiditur in ſemper diuiſibilia, vt declarauit Ariſtote. in ſexto, forte
igitur Geometer ponit hoc principium, & Naturalis diſſoluit hanc queſtionē,
vt dicamus ꝙ iſtud principium indiget demonſtratione. & hoc erit in hac ſcien
tia. & de hoc perſcrutabitur in ſexto. In quibus verbis commen. ſecundum
expoſitionem Modernorum innuit duas ſolutiones. Vna eſt iſta ꝙ, continuum
eſt diuiſibile in infinitum, eſt per ſe nota, tam in ſcientia Naturali, quã in Ma-
thematica. ſed iſta, ꝙ magnitudo ſit compoſita ex indiuiſibilibus, eſt ignota, et
demonſtratur in ſcientia Naturali. Alia reſponſio eſt ꝙ vtraque eſt ignota,
B & vtraque eſt demonſtrata in ſcientia Naturali. Sed ſalua pace taliter expo-
nentiũ hoc non poteſt ſtare. quia Com. infra. cō. 70. dicit ſuper verbis Philoſo-
phi, ibi, quando d. ꝙ poſt dicemus de vnoquoq; eorum, & de cauſa in hoc, ꝙ om
nis menſura ſit in magnitudines diuiſibilis. ſuper iſtis verbis d. Commen. ꝙ
hoc ſignificat ꝙ diuiſio menſuræ ſemper eſt nota per ſe, ꝙ cauſa eius indiget
demonſtratione: non ſicut quidam exiſtimant, ꝙ Geometer accipit hoc eſſe a
Naturali. Ecce igitur clariſsimam ſententiam Auer. contra communem errorē
Modernorum tenentium Naturalem demonſtrare continuum eſſe diuiſibile in
infinitum. ipſe enim vult hanc eſſe per ſe notam in vtraq; ſcientia ſcilicet Natu
rali, & Mathematica quantũ ad eſſe: ſed bene eſt ignota quantum ad propter Alia ſolutio
quid. et quo ad hoc Commen. dicit illam demonſtrari in ſcientia Naturali. et et eius impu
illa demonſtratio ſecundum ipſum eſt demonſtratio cauſę tantum non enim in- gnatio.
conuenit aliquam propoſitionem, quo ad qd eſt, notam eſſe, quę tamen non ſit
euidentia cauſę. ſicut Lunam eclipſabilem eſſe notũ eſt ad ſenſum, non tamen
propter quid eclipſetur eſt notum. Cauſa igitur, propter quam continuum eſt di
uiſibile in infinitum, ignota eſt. & eſt iſta, quia magnitudo ipſa non eſt compo
ſita ex indiuiſibilibus, & iſta demonſtratur in ſcientia Naturali. & ſic dixit
Commen. in. cō 51, iſtud principium indigere demonſtratione ſcilicet demōſtra
C tione cauſę tantum, non demonſtratione dante cauſam & eſſe. quia quantum
ad eſſe iſtud eſt per ſe notum, & in nulla ſcientia demonſtratur, & ſic patet ꝙ
non dedit Commen. duas reſponſiones, ſed eſt vna reſponſio. aliter enim Com-
men. cōtradiceret ſibi in commento illo, & in cō. 70 & ita in modico ſpatio ſui Solutio pro
oblitus contraria diceret, Melius eſt igitur exponere ipſum Auer. per ipſum- pria.
met, & dicere, ſicut diximus, ꝙ continuum diuidi in infinitum eſt per ſe notum
& in nulla ſcientia demonſtratur: ſed cauſa eius eſt ignota, & quo ad iſtud indi
get demonſtratione. Et ex hoc patet ꝙ ſolutio Modernorum non poteſt ſtare
qui volunt Mathematicam ſubalternari Philoſophię Naturali, quo ad iſtud
principium, ꝙ continuum ſit diuiſibile in infinitum. patet hoc eſſe falſum, quia
demonſtratio erigitur ſuper re ignota: iſtud autem principium eſt notũ p ſe, ſi-
cut inquit Commen. in vtraq; ſcientia: ergo eſt indemoſtrabile in vtraque. Si-
militer patet ꝙ fruſtra quęrunt ſuper 6. phy. vtrum demonſtratio, qua demon-
ſtratur continuum eſſe diuiſibile in infinitum, ſit demonſtratio naturalis. vel ma
thematica, & faciunt quinterniones ſatis diffuſos ſuper hoc. patet ꝙ oĩa iſta
ſunt ſine propoſito. quia in. 6. phy. non fuit demonſtratum an continuum ſit di-
uiſibile in infinitum: ſed cauſa, propter quam eſt diuiſibile, fuit demonſtrata.
Nota igitur Mecęnas ſolutionem iſtam, & manda memorię, quia viri magni,
& illuſtres noſtri temporis ſuper iſto paſſu ſunt decepti errore manifeſto.

Tertio phy. cōmen. 40.

Solutio.

Octaua contradictio est in cō.40. Quia dicit, omne corpus esse figuratū. Instātia est.3.cę.67.de elementis, quę nullam figuram habent. Respondetur, omne corpus esse figuratum vel ratione suę formę, uel ratione continentis. Et sic elementa, quia sunt indifferenter oīum figurarum receptiua, ideo de se dicuntur in figurata esse: terminantur autem ipsa merito continentis, & ideo merito continentis habent figuram, & secundum eius dispositiones disponuntur & ipsa. & sic patet qualiter omne corpus dicitur esse actu figuratum, & hoc non contradicit, ꝙ elementa de se dicantur infigurata. D

*

Vtrū locus totius & partibus sit idē secundū speciem, vel secundum numerum?

Locus dupliciter sumitur.

Auer.3.phy.52. glosat illam propositionem.s.ꝙ idem est locus totius, & partis, de loco secundum speciem. & non de loco secundum numerum. Et glosa est themistij super.1.phy.48. Oppositum huius videtur innuere ipse Auer.1. cęli.84. vbi ait, videtur enim. ꝙ locus cuiuslibet partium horum elementorum sit idem numero, immo idem est numero locus totius, & partis. Ad quod dico, ꝙ locus dupliciter dicitur (vt in proposito oportet) scilicet pro loco ad quem totum ex natura sua tendit. Alio modo locus sumitur pro vltima superficie continentis locatum solum. Hac posita distinctione, dico, ꝙ partes ipsius totius considerate pro vt a toto distinguntur, & habent locum: dico ꝙ loquē do de loco proprio.s. de superficie circuente quamlibet partem.s. diuisim, & non aliud: tunc dico ꝙ locus partis, & locus totius, non est idem: quia maior est locus totius quam locus partis. Et hoc modo loquitur Auer. de loco in, 3.physi. 52. quum dixit ꝙ intelligitur propositio de loco secundum speciem. Sed loquendo de loco, vt ad eum totum ex natura sua tendit: tunc dico ꝙ locus partis, & totius, est idem numero: quia quemamodum totum ex natura sua ad illum tendit: sic quęlibet pars ipsius totius ad eundē tendit: cum totum, & pars, sint eiusdem naturę (vt Auer, ait.1.cęli.19. Et hoc modo loquitur Auer. de loco.1. cęli. 84. Vbi dicit, ꝙ locus totius, & partis, est idem numero. Et ꝙ hęc solutio sit de mente Auer, patet per ipsum.1, cęli.102. si recte eius verba speciantur: vbi dicit, & cum declaratum est, ꝙ partes terræ naturaliter quiescunt in medio. & violenter transferuntur. ab eo transtulit declarationem ad totam terram, cum locus totius, & partis, sit idem numero.s. medium: & non diuersantur nisi in maiori & minori. Hęc ibi Et nota, ꝙ propositio quę dicit, ꝙ locus totius & partis, est idem: veritatem habet in his quę sunt homogenea (vt dicit Auer.1. cœli.19.). Nam quę habent eandem deffinitionem, habent eandem formam: & ideo fallit in etherogeneis quia non est necessarium, quod ad id, quod mouetur totum: moueatur & pars: aut econtra sicut de se patet. Et sic dubiō remouetur. E

Tertio phy. cō. 4.

Solutio.

Noua contradictio est.3.phy.cō.54. vbi habet mundum esse in loco per partes. Huius tamen oppositum videtur sentire.4.phy.43. Respondetur, ꝙ hic sumpsit mūdum pro toto vniuerso: & de hoc est verum ipsum esse in loco, quia partes eius sunt in loco, sicut ipsemet dicit.4.phy.cō.44. sed quando dicit ꝙ mōdus non mouetur per partes contra Themistium, ibi sumpsit mundum pro corpore cęlesti, quod circulariter mouetur. quia tale scd̄m ipsum mouetur scd̄m totum, quantum ad formam, scd̄m partes vero, quantum ad formam & materiam simul: sicut ipse dicit ibi. &.6.physi.85. F

Tertio phy. cō. 60.

Solutio.

Decima contradictio est in com.60. vbi tenet magnitudnem tam mathematice ꝙ̄ naturaliter consyderatam esse diuisibilem in infinitum. Huius tamen oppositū reperitur in dictis eius.4.phy.cō.72. vbi d. ꝙ licet linea, scd̄m ꝙ linea diuisibilis sit in infinitū. nō tn̄ scd̄m ꝙ est terrestris, aut ignea. Soluitur. Linea pōt consyderari vt linea p̄cise, & sic consyderari habet a Mathematico, prout videlicet abstrahit a materia sensibili: & sic diuisibilis est infinitū. Alio mō pōt consyderari, vt est in materia prima absolute: & vt sic consyderatur a Naturali, & vt sic diuisibilis est in infinitū: quia infinitas est ex parte materię, finitas vero est ex parte formę.3.phy, cō.65. infinitas accidit materię, scd̄m ꝙ est materia. Alio mō pōt consyderari linea, scd̄m ꝙ est in materia quali: & sic a Naturali cōsyderatur. & vt sic non est diuisibilis in infinitū. quia vt sic cōcernit formā, a qua est terminatio, & actus. Et sic verificatur dictum Cō. hic de linea naturali, vt est in materia prima absolute, sed 4.phy.72. verificatur sua snīa de

Primo capi. de substātia orbis.

A linea naturali, vt est in materia quali, sicut manifestāt verba eius. Vtrū aūt in ali
quo casu ēt linea, vt in materia quali, sit diuisibilis in infinitū, pertinet ad quę
stionē de minimis, quia in via corruptionis non inconuenit in multis casibus
negari minima secundum multos solennes Auerroistas, sed de his alias.

SOLVTIONES
CONTRADICTIONVM
IN DICTIS ARISTOTELIS,
ET AVERROIS.

Super Quarto Physicorum.

B
Rima contradictio est in cō.20. Dicit Com. ꝙ illud, qđ est per accidens, aliud est rarū, & aliud est semper. Huius tamen oppositiō inuenitur. 8.phy.cō.36. vbi habet ꝙ illud, qđ est ꝑ accidēs nō est semper, neq; necessarium. Rñdetur, ꝙ ly per accidens. 8.ph. sumitur vt distinguitur contra primū, et per se. Non sic autem in isto loco, sed sumitur absolute. vnde d. ꝙ tale aut est semper vel frequenter. et de tali fiunt demōnes iuxta sniam Philosophi in primo poster. Eorum. quæ sępe fiunt, quę demonstrationes appellātur dialecticę. vt inquit Commentator ibi. de his autem quę raro, non fit demonstratio. — *Quarto phy si. cō. 20.* — *Solutio.*

Secunda contradictio est in cō.27. ꝙ nihil seipsum recipit, neq; per se, neque per accidens. Huius tñ oppositum inuenitur, 3. de aīa, de intellectu, qui recipit seipsum per accidens: quia post aliorum receptionem, vt patet. tex. cō.8. & idē sensit Commen. 12. meta. cō.51. Nisi esset ꝙ. 4. physi. loquitur de receptione corporali & dimensionata: in tertio vero de anima, loquitur receptione spirituali. & in tali non inconuenit ꝙ idem sit mouens & motum, recipiens & receptū: sicut scribit Commen. 8. physi. cō.40. in intellectu autem nostro verificatur per accidēs: in alijs vero in intellectibus, & pręcipue in primo intellectu verificatur ꝑ se oībus modis: quorum causam requiras. 12. me. cō.39. & .51. De hac tamen proportione prolixę disputaui in quęstione de mouente & moto. — *Quarto phy sic. com. 27.* — *Solutio.*

C Tertia contradictio est in tex. 32. Aristo. in hoc tex. vt ēt lucidissimus Themistius videtur dicere motus localis tria genera esse ait, videlicet lationem, augmentum, & diminutionem. Sed huius oppositum habetur, tex. 5. vbi dicitur in tex. cō.18. motum esse in tribus prędicamentis, videlicet in quantitate, qualitate, & vbi mō, si motus augmenti & diminutionis esset generis motus localis, solum in duobus generibus motus natura saluaretur. Nisi esset ꝙ intentio Ari. in præsenti loco erat ostendere ꝙ locus non quęreretur. nisi aliquis motus esset localis, i. per quem acquiritur locus, & ad locum habet aliquam habitudinē. sed hoc dupliciter esse pōt. uel per se & immediate, & iste vere pertinet ad predicatum vbi: vel per viam consecutionis, & isto modo motus augmenti, qui per se est ad quantitatem & decrementi per viam sequelę est ad locum maiorem vel minorem. cum aūt motus localis, qui in vbi spectat directe, alius rectus, alius circularis est, ab vtroq; differt motus augmenti, vt pertinet ad locum. a recto quidē, qa mobile ꝑ illū motū totaliter mutat locū, sed illud, quod augetur, mutat locū scdm partē. ab eo vero, qui circularis est, differt ēt qa licet ambo mutent locū scdm partes, tamē partes moti circulariter semꝑ mouentur in eodē loco, sed partes moti augmenti vel decremēti nō semper mouentur in eodē loco, sed partes eius, quod augentur, mouētur ad locum maiorem, & partes eius, quod dimi- — *Quarto phy sic. tex. 32* — *Solutio.*

nuítur, mouentus ad locum minorem, vt dicitur in.1. de generatione & corrup. D
in tex.cõ 25. Et animaduerte ꝙ id, qd augetur, licet per se immediate moueatur motu augmenti, qui est ad quantitatem, non tamen mouetur per accidẽs ad locum, sicut si dũ aliquid augetur caleſiat. aut frigeſiat, mouetur ad qualitatẽ p accidens: immo per se ẽt mouetur motu locali, quia locus per se consequitur corpus, quod augetur. quia omne tale corpus est, cui per se debetur locus, sed qualitatibus non debetur locus per se, sed per accidens. & hoc dicit Aristot. expresse in.4.phy. in tex.cõ.45. vbi ostẽdẽs quo aliqua sunt in loco p se, dicit vt omne corpus, aut scd͠m lationẽ, aut scd͠m augmentũ mobile alicubi per se, quod
Instantia. mouetur. igitur motu augmenti per se primo mouetur ad quantitatẽ, p se non primo mouetur localiter. Sed tunc est difficultas. quia. 5. physi. ostenditur motum per se non ad motum, nec vt subiecti, nec vt termini, sed solum per accidẽs
Solutio. contingere põt vt vnus motus terminetur ad alium. Soluitur. stat aliquid esse p accidens respectu motus inquantum motus, quod non est per accidens respectu mobilis inquantum est tale mobile in specie consyderatum. Sic in proposito in. 5. phy. qui est sermo vniuersalis de motu, loquitur in eo ꝙ motus, tamen mobile quod localiter mouetur, & quod augetur cum corpus sit, et debetur per se locus non solum vt fertur, verum ẽt vt augetur. sed est differentia, quia vt fertur, per se primo debetur sibi locus seu vbi: vt augetur, per se primo quantitas. sed
Instantia. dum augetur primo, localiter mouetur per se nõ primo, modo prędicto. Sed tũc E
est difficultas. quia tunc motus augmenti fieret in tempore, & non per minima
Solutio. quorũ acquisitio est in instanti contra Auerroem in.3. phy. cõ, 6. Respondetur ꝙ opinio Commen. quicquid alij dicant, fuit ꝙ augmentatio a principio rei, quę augetur vsq; ad statum, non est vnus numero motus, sed constat ex pluribus motibus & ex pluribus quietibus. Vnde sumpta vna partiali augmentatione, imaginer ꝙ transmutata & apposita noua materia in membro, tunc anima membri extendit secundum omnem dimensionem ipsum membrum, per quam extẽsionem per se primo nunc acquiritur raritas. non enim ista est rarefactio, vt imaginatus est Petrus Pomponatius in suo tractatu, immo est augmẽtatio terminata ad quãtitatem terminatam secundum tres dimensiones, & iste motus in tempore fit, & per se primo ad quantitatem terminatur, & ad locum per se non primo. quia isti motus non repugnant inuicem. vt in eodem tempore fiant. Et ista est via Auerrois in primo de generatione & corruptio. in cõ.38. vt alibi diffuse demonstraui. Vnde quod me mouet ad hoc, est quia Aristot. hic enumerans illa, quę per se sunt in loco, dicit quę mouentur motu locali & augmenti. Si dicas est, quia subiectum motus est corpus, tam localis quam augmenti hoc nihil F
est, quia etiam subiectum alterationis eadem ratione corpus est. non potest.n. alterari alteratione passiua, quę est motus, nisi corpus. sed differentia est, quia quę alterantur, non per se mouentur mutando locum, nec scd͠m partes, nec secundũ totum. secus autem est de his quę augentur, quia ista per se scd͠m partem mutãt locum, aut maiorem, vt quę augentur, aut minorem, vt quę decrescunt. Sic.n. Aristo. increpauit Melissum asserentem principium infinitum vnum esse, & immobile. nam quid prohiberet, tametsi non posset moueri scd͠m locum, secundum totum quin posset alterari. vt dicitur in primo physic. in tex. cõmmen. 24. & in.4. phy. in tex. cõ.62. alterationi enim non opus est locus.

Quarto physico, cõ, 32. Quarta contradictio est in com. 32. Dicit Commentator habitum notiorem esse priuatione. Huius tamen oppositum dicit 8. physic. cõ. 27. vbi habet ꝙ in quibusdam locis accidit describere habitum per negationes priuationum in casu, quo priuatio est notior habitu. Respondetur, ꝙ priuatio, quatenus priuatio est, nunquam est notior habitu. Et ratio est in promptu, quia ratio cognoscẽdi est ab actu. 9. metaphy. 20. habitus autem habet rationẽ actus, & priuatio habet rationem potentię. a qua est ocultatio. Et ideo priuationes habent cognosci per suos habitus, sicut potẽtia per actũ, & sicut materia per formã, sicut patet. 3. de aĩa. tex. cõ. 25. & primo de anima. tex. cõ. 85. vbi dicitur ꝙ recto & ipsum, et obliquum cognoscimus. Sed tamen per accidens contingit cognoscere habitũ per priuationem, & hoc vbi ad vnam formam ignotam deuenire volumus

A per aliam formam notiorem diſperatam.tunc.n. ſi volumus cognoſcere illam ignotam quid ſit in ſe,poterimus eam cognoſcere per negationes formarum notiorum apud nos, quæ priuationes non ſunt notiores ratione ſui, ſed ratione ſui habitus,in quo habent reduci ſicut contingit in cognitione noſtra de abſtractis ſubſtantijs ex cognitione creaturarum,in qua ſecundum peritiores Theologos Theologos potius attingimus quid non ſint,quam quid ſint, Et iſtud voluit dicere Commentatos in octauo phyſic.quia ibi reddit cauſam,quare Ariſtot.deſcripſit illud,qđ eſt per ſe,per negationẽ accidentis:& inquit ꝙ hoc fecit , quia illud , qđ eſt per accidens, eſt notius illo,quod eſt per ſe:& ideo accidet in quibuſdã locis deſcribere habitum per negationes priuationum, Bene igitur diximus nos,ꝙ priuatio,& negatio,quatenus priuatio & negatio , non ſunt notiores habitibus & affirmationibus, ſed rõne alterius habitus,& affirmationis, ad quas reduci habent,contingere poteſt priuationem notiorem eſſe habitu .

Quinta contradictio eſt in comm ,64.36.&.42. Dicit vacuum eſſe naturæ conſimilis.Oppoſitum vero tenet in com.48. vbi habetur ꝙ vacuum nõ eſt naturæ conſimilis,neque diuerſę.Niſi eſſet ꝙ ſententia Philoſophi eſt,& Commẽtatoris,quod ex parte rei vacuum non eſt naturę conſimilis,neque diuerſę,cum nihil ſit:ſimilitudo autem,identitas,& diuerſitas ſunt differentię entis.10.meta. tex.cõ.12.ſed, ſcdm imaginationem Antiquorum ponentium vacuũ , ſequebatur vacuum eſſe naturę cõſimilis per totum, & ſic ad hominem probat ibi Philoſophus ꝙ ſuppoſito vacuo non poſſet ibi motus fieri, cum ſit naturę conſimilis per totum,vnde ſecundum rem vacuum non eſt naturæ conſimilis, neque diuerſę,tamen ſecundum imaginationem, quæ eſt res ſatis ampla,naturæ conſimilis eſſe videtur. Quarto phyſic.cõ.64. Solutio.

B

Sexta contradictio eſt in cõ.71.Dicit Com,in motu elementi formam mouere & materiam moueri,In. 4.de cœlo dicit formam elementi eſſe vtrunque, ſcilicet mouens,& motum. Solutio. illud quod mouetur vt quod , non eſt materia neq; forma: quia in proœmio meta.actiones ſunt ſuppoſitorũ. materia enim nõ poteſt eſſe per ſe motum , vt quod, in motu elementi:quia ſubiectum motus eſt ens in actu.5.phyſi tex.cõ.8.nec forma, quia forma vt forma habet mouere.2. de generatione.53.&.3. phyſi.18, tum quia forma habet rationem partis, parti autem non competit ratio per ſe moti,ſed toti, quia totius eſt operatio.Illud igitur,quod mouetur,& quod mouet, eſt totum elementum.tamen paſsiue mouetur vt quod ratione materię, & mouet vt quo actiue , ratione formę.bene verũ eſt ꝙ ẽt concurrit medium,tanquam cauſa materialis extrinſeca neceſſario requiſita,ſi motus elementi debet perfici & exire in actum.quia in motu requiritur ſucceſsio , & ſucceſsio eſt mentio reſiſtentię. reſiſtentia aũt non eſt materia nuda:tamen ſufficit, ꝙ elementum & ſua forma ab intrinſeco habeat potentia luaẽ rõne materiæ. Vnde.ſi forma elemẽti eſſet a materia ſeparata , nullo mõ eſſet mota neq; per ſe neq; per accideus,quia formæ ſeparatę,ſicut dicit Commentator.9.meta.com.2.ſunt tantũ agentes,& nullo modo patientes,neq; eſſentialiter,neq; accidentaliter.& iſta eſt ſententia Philoſophi.1. de generatione et corruptione,tex.cõ.55.formis autem in materia exiſtentibus competit paſsibiluas rõne materię.& ideo per accidens ſunt mobiles, non per ſe.qui enim dixerit formas eſſe per ſe mobiles , non eſt dignus vt a Naturali Philoſopho impugnetur.5.phy.cõ.5.Et ideo.4.cęli cõm.22.dicitur, ꝙ forma elementi, vt forma mouet:ſed.vt in materia,mouetur.quod intelligo per accidens.in hoc vero. 71. dicu materiã moueri,vt quo,tanquã principio per ſe potentialitatis ad motũ: licet vt dixi non ſit adæquatum,dixit vero formam mouere tanquam principium formale per ſe incipiendi motum,cum actio ſit a forma Sed contra obijcies . ex hac ſolutione ſequitur idem mouens eſſe & motum : quia tu concedis formã elementi eſſe vtrũq; . Dicitur admittendo totum ad bonum intellectum,videlicet ꝙ non inconuenit idem eſſe per ſe mouens,& tamen ꝙ ſit per accidens motũ: & maxime in his quæ non mouent neq; mouentur , vt qd.ſed ꝙ idẽ ſcdm idẽ ſit mouens & motũ,hoc bene fuit a Peripateticis negatum.nam. vt ſcribit Cõ, in libro deſtructionis deſtructionum , diſputatione prima , in ſolutione primi du- Quarto phyſic.cõ.71. Solutio.

C

bili, principium ab omnibus concessum est, ꝙ nihil seipsum permanere pōt. D
Septima contradictio est in cō.76. Dicit Commentator corpus mathematicū
Quarto physic.cō.76. non abstrahere a loco, & eadem sententiam habet supra in cō.47.& 1.de ge-
neratione comme.44. Sed huius oppositum inuenimus.3.cęli.cō 55. Nisi esset,
Solutio. ꝙ corpus mathematicum non abstrahit a loco indeterminato, tamen bene ab-
strahit a loco determinato. Nam ratio, propter quam aliquid est in loco indeter-
minato, est ꝙ sit dimensionatum. &, quia corpus mathematicum quantū est, ideo
vt sic competit sibi in loco esse. sed ꝙ aliquid sit in loco determinato, vel ei gra
tia superius vel inferius, hoc cōpetit corpori quali, nedū quanto. & sola natura-
lia corpora habentia grauitatem vel leuitatem vel aliquid huiusmodi sunt in
loco. Aut aliter. corpus mathematicum non abstrahit a loco secundum imagina-
tionē, tamen secūdum rem abstrahit. quia secundum rem omne corpus est natura-
le, quia corpus mathematicum in effectu nō est separatum a naturali, sed sunt
eadem.2.phy.18. Et hoc voluit Commen.4.physi.cō.47.in fine, vbi dicit ꝙ
corpus mathematicum non est in loco, nisi secūdum imaginationem. & vniuersali-
ter omnes propositiones mathematicę sunt vere ad imaginationem,3.physi. cō.
60.&,3.cœl.commento.72.
Octaua contradictio est in cō.84. dicit Auer. ꝙ rarum & densum sunt cōtra-
Quarto physic.cō.84. ria in quantitate. Huius tamen oppositum dicit in cō. sequenti. vbi habetur ꝙ ra
ritas & densitas non sunt de essentia quantitatis. Et.7.phy.commen.15.dicit, E
ꝙ sunt qualitates. In 1 autem meta.cō.15. dicit ꝙ sunt de prædicamento situs.
In.8.physic.commen.77. dicit, ꝙ densari & rare fieri sunt motus locales. qua-
liter ergo est tanta diuersitas in dictis eius? Soluitur. Raritas & dēsitas sunt de
Solutio. prędicamento situs, verum est secūdum opinionem Antiquorum. sic glosat Com.
1.metaphy.cō,15. & sic potest etiam glosari authoritas Philosophi in prędica-
mento qualitatis, dum dixit raritatem & densitatem non esse qualitates, sed
de prędicamento situs. nam Phiosophus in prędicamentis vt in pluribus loqui-
tur secūdum famositatē: sicut colligitur de intentione Commenta.3.meta.cō.18. Et
ista etiam est glosa Com.7.phy.com.15. vbi dicit ꝙ raritas & dēsitas sunt rerū
qualitates consequentes calidum & frigidum, & subdit. Antiqui vero dicebāt
ꝙ densitas est constrictio pororū & raritas expansio: & per consequens secūdum
Antiquos sequitur ꝙ sint de prędicamento situs. & contra istos Antiquos lo-
quitur Philosophus. & Commenta,1.metaphysi.tex.cō.15. sicut patet intuenti.
Dimitto hic responsionē Burlei, & iuniorū, quę nulla est, & instantias habet
multas. Raritas tamen & densitas formaliter sunt quales: & tales, vt sunt inge
nerabilibus & corruptibilibus, insequuntur calidum & frigidum. quod dico
propter raritatem & densitatem corporum cęlestium, quę est alterius rationis
ab istis. quia ibi non consequuntur calidum neq; frigidum, sicut patet, 2.cap.de F
substātia orbis. & sic intelligitur dictum Comm.7.phy.15. Vnde motus rarefa-
ctionis, & condensationis sunt in prędicamento qualitatis, quia sui termini sunt
formaliter qualitates, vnde Philosophus in.2.de partibus animalium cap.1. in
ter qualitates elementorum enumerat etiam raritatem & densitatem, quantum-
cunq; non enumerauit eas in:2.de generatione: vel quia reducuntur ad graui-
tatem & leuitatem, vel quia reducuntur ad mollitiem & duritiem, vt dixit
Alexander: vel ideo tacuit, quia vt dicit Comen. ibi in.cō.15. raritas & densi-
tas non sunt qualitates actiuę, sed consequuntur calorem & frigus, & est senten-
tia Philosophi in.2.de generatione, tex,cō.17. sicut bene notat ibi. Io.gramma
ticus. Quando vero dicit Comme. in cō.84. ꝙ raritas & densitas sunt contra-
ria in quantitate, hoc intelligitur nō formaliter, sed consecutiue, vnde ipsemet
seipsum declarat ibi. inquit enim, raritas & densitas sunt contraria in quantita
te. & subdit causam, dicens cum translatio corporis de raritate in densitatem
est translatio de maiori quantitate in minorem. & hoc idem habet ipse.8.phy.
in cō.31. Et propter hoc ipse in cō.85. quarti phy. dixit raritatem & densitatē
non esse de essentia quantitatis: quia videbat, ꝙ non erant quantitates formaliter:
sed consecutiuę. Quando vero dixit.8.physico.commento.77. ꝙ densari & ra
refieri sunt motus locales, dicitur ꝙ ibi loquitur ad hominem. quia ibi dicit
ꝙ Anti-

A quod Antiqui dicebant generationem & corruptionem fieri per congregatio-
nem & segregationem, & fuerunt illi, qui dixerunt res generari ex raro & den
so, & illi ponebant quod rarefieri & condensari sunt motus locales: & tales col
locabant raritatem & densitatem in genere congregationis & segregationis &
separationis: sicut ibi cō. expresse habet. Potest aūt dici scdm veritatē, ꝙ motus
locales consequitur ad motū rarefactionis, & cōdensationis, sicut patet intuenti.
Nona contradi. est in eodem cō. 84. dicit Cōmē. ꝙ quantitas non sit a quan- Quarto phy
titate, sicut calditas a caliditate. Huius tamen videtur dicere oppositum. 1. de ge sic. cō. 84.
neratione, cō. 30. vbi habet ꝙ faciens partes magnitudinis est magnitudo. Solu Solutio.
tionem huius quęre superius in. 3. physic. contradictione sexta, super cōmen. 17.
Decima contradi. est in cō. 97. Dicit Cōmē. ꝙ motus potest imaginari extra Quarto phy
tempus. Huius tñ oppositum inuenitur in dictis suis. 12. meta. cō. 29. vbi habet si. cō. 97.
ꝙ sine tempore impossibile est imaginari motum. Respondetur ꝙ Cōmē. hic lo- Solutio.
quitur de abstractione, quę fit in prima operatione intellectus, in qua pōt cōsy-
derari prius non consyderato posteriori. Nam sicut scribit Cōmen. 12. meta. cō.
39. intellectus natus est diuidere ea, quę sunt adunata in esse, licet in re ipsa nō
sint diuisa. & ita, cū tēpus non sit de quiditate motus, intellectus potest abstrahe
re motū a tempore. Et ex hoc patet cōtra vulgares successionē nō esse de intrin
seca ratione motus, sed est de consequentibus ipsum. Sed. 12. meta. cō. 29. loqui-
B tur de abstractione, quę fit in secūda operatione intellectus. & sic nō potest ima
ginari motus sine tempore. quia imaginando hoc, talis imaginatio mendax est,
prima autem minime: quia. 2. phy. tex. cō. 18. abstrahentium non est mendacium.
Vndecima contradi. est in tex. 99. Ari. videtur dicere motum esse continuū, Quarto phy
quia magnitudo, super qua fit motus, est continua. Sed huius oppositum arguebā sic. tex. 99.
per tex. cō. 23. in. 5. physi. vbi asserit quod esto quod spaciū, per quod fit motus,
non sit continuum, dūmodo tempus, in quo fit motus, sit continuū, ad hoc motus
est continuus. Amplius autem dubitatur ibidē. quia vult tempus esse continuum
quia motus est continuus: sed. 5. physi. dicit motū esse continuum, quia tempus
est continuum. aliter igitur sermo falsus esse videtur, alioquin erit circulus. Eude
mus, vt asserit Simplicius in. 3. physicę auscultationis, tenet cōtinuitatē motus es
se ex spacio. super quo fit motus. Straton autem non solum ex spacio, verū etiā
ex seipso motum habere continuitatem asseuerat. Dicimus nos, quod continui- Solutio.
tas motus ex pluribus causis venari potest, & diuersimode, quia & a priori &
a posteriori. a priori quidē ex parte mobilis & ex parte spacii, & posteriori ve
ro ex parte tēporis. Vnde Arist. 3. phy. tex. cō. 70. dicit quod infinitum non eo-
dem modo inuenitur in magnitudine, motu, & tempore sed tēpus est infinitum
propter motum & motus propter magnitudinem. vbi lucidissimus Themistius
per magnitudinem, in qua alteratur, mouetur, aut augetur, exponit subiectū mo-
C tus, omnis enim motus, aut localis, aut alterationis, aut augmēti in magnitudine,
quę corpus est tāquam in subiecto est. & ita exponit etiā Cōmenta. ibidē, &. 6.
physi. tex. 49. dicitur. secutum est autem omnia diuisibilia ab ipso mutāre, idest
a subiecto motus, ꝙ mutatur, quia illud est diuisibile, ideo motus & tēpus sunt
diuisibilia. Vnde sine dubio potius continuitas mobilis est causa prima cōtinui-
tatis & diuisibilitatis motus quā diuisibilitas & continuitas spacii. Dicit enim
Themistius quod non omnis motus cōtinuitas ex spacio, est alioquin motus
equorū in stadio lacessitus, & interruptus esse. sed nō potest motus esse cōtinuus
si mobile non fuerit vnum & continuum, vt patet. 4. physi. tex. cōmen. 34. Am-
plius autem motus circularis corporis continuus est, & tamen non dicitur esse
in spacio. vnde continuitas motus circularis est ex parte mobilis, licet in motu
recto hoc possit esse, quia ille dicitur in spacio esse. scribit enim Cōmētator in. 2.
cęli & mun. in. tex cō. 46. spacium in circulari motu est magnitudo ipsius cor
poris, magnitudinem. n. in istis scilicet in circularibus sunt, sicut specie in rectis
Et ista est determinatio, frater mi, Arist. formaliter in. 2. de generatione & cor-
ruptione, in tex. commen. 62. vbi ex proposito mouet quęstionem istam, vtrum
motus continuitas sumatur principaliter ex parte mobilis, vel ex parte spacii
seu temporis, & cōcludit pro opinione nostra, quā diffuse tenui in Theorematibus

ꝙ ex parte mobilis. & tu vide, si placet. Ad formam igitur contradictionis dico D
quod dictum Aristote. verum est sed non dicit illam esse causam primam & adę
quatam, vt iam probatum est. Ad aliã difficultatẽ dicimus tempus esse causam
continuitatis motus in ratione mensurę, quia tempus est numerus motus, & ad
motus vnitatem & continuitatem requiritur quod sit vnitas mobilis termini &
tẽporis. sed motus est causa continuitatis temporis in ratione subiecti & causæ
& hoc non inconuenit. Quod solutio nostra vera sit, vide principium cõm. 99.
vbi supplet defectum Aristote. dicit enim Commenta quod motus est continuus
quia magnitudo, per quã fit motus, est continua; & motum etiam est tale, quia
requiritur alia causa, immo illa est prima. Nam Arist. 2. cęli tex. commen. 47.
demonstrat quod stellę, cum sint partes orbis, non possunt moueri per se orbe
quiescente. quia, cum motus cœli sit continuus, oportet quod mobile sit vnum
& continuum. & ideo, si partes eius essent diuisæ, motus ille non esset. contra ta
men motus potest esse continuus, licet desinat rei, idest spacii parumper, super
quo fit motus, vt patet. 5. physicorum. tex. commento. 23.

Quarto physic. cõ. 99. Duodecima cõtradictio est in cõmento. 99. Videtur dicere Cõmentator, quod
motus sit quidditatiue quantitas. Huius tamẽ oppositum dicit Philosophus, & ip
se in. 5. meta. cõme. 18. & tex. Burleus & Moderni distinguũt de triplici consy
deratione motus. dicunt. n. motum posse sumi primo, vt non differt a termino ad
quem, nisi sicut imperfectũ a perfecto: & sic est de genere termini ad quẽ Alio E
modo pro fluxu continuo, quo mobile tendit ad suam perfectionem: & sic est de
prędicamento passionis. Tertio modo potest capi pro illa successione vel dura-
tione transmutationis cõtinuę: & sic est in prędicamento quãtitatis p se. & sic
dicit Philosophũ consyderasse motũ in. 5. meta. quando dixit motũ esse quãtita-
tem. Mirum est quando iste vir ita manifeste peccat in ponendo potentiã quã-
titatem motui: & in dicendo de intentione Philosophi motum esse per se quan-
titatẽ. Immo Philosophus expresse. 5. metaphy. cap. de quãto, & est textus cõ-
men. 18. enumerat motũ, & tempus inter quãta per accidens, & dicit alia, vt mo
tus & tempus. etenim huiusmodi quanta quædam dicuntur, & continua, eo ꝙ
illa diuisibilia sunt, quorum sunt hæ passiones. Et Commentator in cõmẽ. dicit,
quod tempus & motus sunt quantitates, eo quod sunt accidentia consequẽtia es
sentialiter illa, quę sunt quantitates per suam substantiam, scilicet magnitudinẽ,
quę diuiditur essentialiter & primo. Dicamus ergo ad contradictionem, quod
Cõmenta. non dixit in. 99. cõ. motum quidditatiue esse quantitatem, sed solũ per
accidens. Vnde, si ponderentur verba sua, ibi reddit causam cõtinuationis i mo
tu, & dicit ꝙ est quantitas, per quam est motus, noluit dicere ꝙ motus est con-
tinuus, quia motus sit quantitas, sicut imaginatur cõtradicẽs: sed voluit motũ ha
bere continuationem a quantitate, idest a magnitudine, super quam fit motus. F

Quarto physic. tex. 104. Decimo tertia contradi. est in tex. 104. Aristote. videtur dicere (vt exponit
Themist.) tẽpus esse quodãmodo numerũ ex mouentis collectũ. Sed huius op-
positũ habetur. 6. phy. vbi ostenditur ꝙ tempus nõ cõponitur ex istantibus, si-
cut neq; linea ex punctus. Soluitur. Tempus quodãmodo est discretũ, & quodã
Solutio. modo continuum. si consyderatur vt est numerus numerans, sic est discretum &
mathematicũ: & tũc sicut numerus causatur ex repetitione vnitatis ĩdiuisibilis,
& licet vnitas ipsa indiuisibilis sit numerus, tamen resultãs est quid diuisibile,
sic eodem modo tempus, si consyderetur, vt est numerus resultãs ex repetitione
in stantis indiuisibilis, ipsum tñ diuisibile est, & hoc expresse dicit Themistius
in præsenti loco, ꝙ instãs est quodãmodo vnitas tẽpori. tamen naturaliter tẽpus
est numerus numeratus. & est vt sic causatum ex partibus diuisibilibus & con
tinuis, quia partes temporis sunt tempus. Et ideo Arist. in definitione tẽporis ad
monuit intelligendũ esse numerum sumi pro numero numerato, qui est cõtinuus
& non discretus: licet Cõmen. aliter sentiat contra Themistius. & male, vt alias
declaraui, vbi dicit Themistius in pręsenti loco ꝙ differentia inter momenta
respectu vnitatis in hoc cernitur, quia momẽta vnam continentiã pariunt, i. vnũ
continuum efficiunt, sed vnitas discretionẽ moliur, i. faciunt vnam discretionẽ,
& hoc scdm mathematicam imaginationem, vt dixi. vnde momẽta cõtinuãt it

A pes diuidunt: sed vnitate solum diuidunt, non continuant. Potest etiam illud naturaliter intelligi, vt quo, non vt quod. quia partes temporis cõtinuarentur instanti, sed quę continuantur non sunt instantia, sed vnitates nullo modo sunt cõtinuantia numerum.

Decima quarta contradictio est in tex. 105, Arist. ponens similitudinem inter nunc, respectu temporis, & id quod fertur respectu motus, dicit quod sicut tempus est numerus motus, sic nũc est numerus eius quod fertur, postmodum vero dicit ipsum autem nunc est, sicut quod fertur, vt vnitas est numeri. & ita tacet literã ad verbũ. & Argyropylus ex pręsumptione male transtulit. Vnde sensus est, ꝙ nunc est respectu temporis sicut id quod fertur est causa lationis: & sicut vnitas est respectu numeri, sic ipsum nunc quodãmodo est vnitas respectu tẽporis. & nõ vult in his verbis Philosophus dicere ꝙ nũc sit numerus eius ꝙ ferẽ sicut intẽperatus est Argyrophylus, neq; quod velit Arist. dicere nũc, cũ sit indiuisibile quodã, non cõparari ipsi mobili in rõne numeri, cum numerus sit quid diuisibile, sed in rõne vnitatis, vt interpretatus est diuus Thomas illum locũ. iam.n. concesserat Philosophus numerum lationis, & numerum eius quod fertur simul esse. & hoc, quod est numerus lati, patet ꝙ nõ est, nisi nũc. sed sensus Arist. est sicut legit lucidissimus Themist. & Simpli. & Cõmen, in cõ. qui volũt ꝙ ipsum nunc, ꝙ est numerus trans lati, ita se habet ad tempus, sicut vnitas se habet

B ad numerum, vt quẽadmodum vnitas ex sui reiteratione causat numerum, licet vnitas sit qd indiuisibile, sic instãs sui repetitione causa tẽpus, licet instãs sit quid indiuisibile. Vnde hęc sunt verba Themistii. Clarũ est semel cõmitari & appellare vicissim tẽpus & momentũ, ita, vt sine altero neutrum possit consistere. Est.n. tempus fere de momẽtis cõstitutus, conflatusq; numerus. nã momentum quodãmodo vnitas est tempori. & sicut vnitas repetitione alterationeq; numerũ facit, ita momentum reciprocatione & iteratione tẽpus. & quemadmodũ vnitas, quãquã insectilis, cõstituit tamen numerum sectilem, ita momentũ, quod indiuisibile est, inuehit tẽpus quod diuisibile est. cæterũ differentia noscitur, ꝙ momẽta vnã continentiam pariunt, vnitas discretionem molitur. Ita ẽt scribit Cõmẽ. in cõ. inquit enim cõ. 105. instans, quod est numerus trãslati, ita se habet de tempore, sicut vnitas de numero. deinde dedit modũ, scd'm quẽ assimilatur vnitati, & modũ in quo differt, & dixit tẽpus enim est cõtinuum. i. sed tẽpus cõtinuatur per istans, & diuiditur per ipsum: per vnitatẽ vero diuiditur numerus, sed nõ continuatur, & istans continuas tempus cũ accipitur pro termino cõmuni duobus tẽporibus, sicut pũctus accipitur vltimũ cõmune duabus lineis: & diuidit illud, quando accipitur pro principio futuri & fine preteriti, vt declarabitur põt bene. Sed tũc scd'm istã expositionẽ Themistii, Simplicii, & Cõ. insurgit magna

C cõtradictio Apud Aris. Nã, si instans sui repetitione causat tẽpus, sicut vnitas numerũ sequitur tẽpus cõponi ex instantibus: cuius oppositũ demõstratum est in. 6. phy. Cõfirmatur per Themistium dicentẽ tempus esse numerũ conflatum de momentis, constitutumq;. Amplius Themistius i pręsenti loco subdit. Planę continuant momenta tempus, vt dixi, sed & diuidunt quoq; eo modo, quo motũ suũ mobile & delatile delationẽ. Sed ad hoc patet solũ ex his, q̃ declarat Philosophus infra in tex. commneto. 106. vbi vult quod tempus est numerus, non sicut eiusdem puncti, sed sicut vltima lineę magis, & non sicut partes. medio enim puncto, vt duobus vtetur, quare quiescere continget. & in commen. 107. continuando dicit quod nunc non est pars temporis, neque diuisio motus, sicut neque puncta lineæ. sed sunt termini, qui sunt semper in terminato.

Decima quinta cõtradi. est in eod. tex. Aris. in hoc tex. volens assignare causam vnitatis & cõtinuitatis motus, inq̃t etenim motus & alio vna est ipso quod fertur, quia vnũ & non quodcũq; ens, etenim deficeret, sed & rõne. vbi videtur dicere Philosophus, ꝙ ad hoc vt motus sit vnus & cõtinuus, oportet mobile esse vnũ non qualitercunq;, sed scd'm rationem, quod Argyrophylus iuxta sensum trãsferens aptius dixit. inquit enim, nã motus ac latio vna est, sane ipso ꝙ fertur propterea ꝙ vnũ est, & nõ subiecto, sic.n. intercapidines esse possunt, sed rõne. In tex. aũt imediate pręcedente, s. 104, oppositũ videtur dicere. scribitur. n. ibi.

Quarto physic, tex. 105

Instantia.

Solutio.

Quarto physic, tex. 105.

hóc autem quodcunq; ens est, idẽ est. punctum.n.aut lapis, aut aliquid hmõi est, D ratione autem alterũ est, sicut Sophistę dicũt. & patet quod loquitur de mobili, quod licet in toto motu sit idem scd̃m subiectũ, continue tamen est alterum & alterum scd̃m rõnem. vbi est apertissima contradictio. Propter quã diuus Thomas, & Latini oẽs legunt istũ locũ negatiue. volunt enim quod dicitur stare (sed non ratione) & sic nulla erit contradictio Nos autẽ inuenimus locum istum in Grecis codicibus affirmatiuum, & Argyropylus ita etiam transtulit: & lucidissimus Themistius, & Simplicius, qui verbotenus expositionẽ Themistii sequitur in pręsenti loco etiam affirmatiue legũt. Pro quo debes scire quod mobile dupliciter consyderari potest, vno modo, quo ad substãtiam seu scd̃m subiectũ & sic mobile non est necessarium quod sit simul cũ motu, nec illa ratione dat vnitatem & continuitatem motui. quia, si lapis moueatur, põt interea quiescere. & licet vere moueatur, & sit vnus & idem lapis scd̃m substantiam motus, tamẽ ille non erit vnus & continuus. oportet igitur id, quod fertur, semper esse vnum scd̃m. rõnem, scd̃m, quã consyderatur, vt est causa motus. & hoc est in eo, quod fertur. sic.n. est motus causa. vnde si non interlaxat, sed retineat istam rationem formalem in toto motu, sic motus erit vnus & continuus. Vnde ista sunt verba Themistii. est.n. ideo iugis & vna delatio, quia vnum est quod fertur, vnum inquã non simpliciter (nã hoc quidẽ modo vna res fuerit, quę monstratur, corpus B quæ est qua lignum. qua ferrum, qua lapis) sed qua defertur, idest in eo quod in motu, delationeq; est, quo respectu vnum esse nõ potest, si motũ distrahat interrũpatue. tunc enim neq; continuus neq; vnus fuerit, quãuis sit id quod mouetur vnũ. sed tunc & vnus & continuus est, cũ quod defertur in eo quod defertur est vnũ, hoc est cũ non interlaxat, nec interquiescit. alioquin interpollãdo prior motus destruitur, & a posteriori abscinditur atq; dirimitur. & sic etiã ad verbũ dicit Simplicius. Sed quid tunc ad contradictionem dicemus, cũ superius dixerit mobile in motu esse alterum scd̃m rationem. Respõdetur quod illa alietas scd̃m rationem est alia ab ista, ibi enim loquebatur de alietate rationis cõtingentis mobili ratione spacij, super quo fertur, Nam Arist. declarat hoc per exemplum. in quit.n. hoc autem rõne alterum est, sicut Sophistę accipiunt alterum Coriscũ in lyceo esse, & coriscum in foro. sed in hoc tex. dum asserit ꝙ mobile in motu vno & continuo dicitur manere idem scd̃m rationem, intellexit de ratione formali, scd̃m quã est causa motus, & continuitatis eius: & est inquantum mouetur & defertur. sic enim talem rationem semper retinet in causando motum, videlicet inquantum est in fluxu & delatione. quia non est causa motus immediata scd̃m sui substantiam, quia sic quiescere & deficere potest. & hoc aperte dicit lucidissimus Themis. in expositione tex. 106. vbi etiam Aristo. iterum dicit quod id, quod defertur, semper est alterum. vbi dicit Themistius non quod sit al- C terum a se in eo quod defertur, sed quia est in alio & alio loco. & sic nulla est cõtradictio, qua est respectu diuersorum. Et istud tene, quia multi errores passim circunferuntur propter ignorantiã literarũ Græcarũ. & Deus sit dator auxilij.

Quarto phy si. tex. 108.

Decima sexta contradi. est in tex. 108. Arist. & Cõmen. dicunt in isto tex. cõ. 108. ꝙ in tẽpore nõ est accipere minimũ scd̃m magnitudinẽ, sed solũ scd̃m multitudinẽ. Sed opponebã ex tex. cõ. 39. secũdo de cęlo, vbi dicitur ꝙ vniuscuiusq; actus habet minimũ tẽpus ad non excedere. & ibidẽ datur exemplum, quod est dare minimũ tempus, cuius nõ contingit in minori moueri cęlũ. sicut neque citharizare, neq; ire ĩ quocunq; tempore posibile. Amplius nõ est maior ratio de tẽpore, ꝙ̃ de motu. sed in motu est dare minimum motũ scd̃m magnitudinẽ, scribitur enim. 2. cęli tex. cõ. 28. ꝙ minimus motus est, qui est velocissimus, talis autem est motus cęli, qui est mensura aliorũ motuũ. in vno quoq; autem mẽsura, quod minimum, vt dicitur ibi, & etiã. 10. meta. tex. cõ. 3. &. 4. Soluitur. Cõ-

Solutio.

syderatio de tempore & motu duobus modis capi potest. Vno modo simpliciter & scd̃m rationẽ generalem inquantũ videlicet sunt continua, & inquantũ motus aut tẽpus absolute. & illa ratione loquitur de motu & tẽpore Arist. in libris physicę auscultationis, inquantum videlicet motus inuenitur ĩ corpore absolute, & in eo quod motus. Alio modo consyderãtur vt sunt applicata rebus senti-

A bilibus determinatis per formas sensibiless & naturales. Tunc dico ꝙ tempus scdm illā abstractā consyderationē non habet minimū nisi scdm multitudinem, non autem scdm magnitudinē. nam cū sit de numero continuorū, & cōtinuū sit diuisibile in infinitum, sub illa ratione non est dare minimū tempus. Si aūt tēpus fuarit cōsyderatū scdm contractā consyderationē, vt habet mensurare motū, & actus determinatos prouenientes ab agentibus naturalibus determinatis: omniū.n.natura constantium determinatus est numerus magnitudinis & augmenti: sic bene in tēpore inuenitur minimum. & sic etiam inuenitur minimus motus, vt bene probatur ex obiectis. Consimilem solutionem sequitur Cōmen. in. 6. physi. in cōmen. 15. sicut poteris videre.

Decimaseptima contradi. est in tex. 112. Aristot & Cōmen. dicunt ꝙ tempori per se competit mensurare motum. Sed huius oppositum colligitur a Philosopho inferius in tex. cō. 118. vbi probās Philosophus, ꝙ licet tēpus sit mensura quietis, non sequitur ex hoc vt quiescens sit in motu, ex quoquiescens est in tēpore: quia tēpus nō est motus, sed est numerus motus. vbi Themistius & Alexan. dicunt ꝙ tēpus est accidens motus, & nō sequitur ꝙ si aliquid fuerit in accidente alicui, ꝙ propter hoc erit in illo, cui illud accidens accidit. nō.n. si quid fuerit in die, erit in letione Solis. & expresse Alexā. vt recitat ibi Simplicius, dixit ꝙ tempori accidit mensurare motum. est igitur apertissima contradictio, B sicut vides. Nisi esset ꝙ per accidens sumitur bifariam, vno modo, vt distinguitur contra per se primo modo. alio modo, vt distinguitur contra per se secundo modo. & tunc dico scdm Alex. & Themist, ꝙ substantia seu quiditas temporis cōsistit in numerato esse prioris & posterioris ipsius motus, scdm quod hoc est prius & illud posterius. & sic tempus quidditatiue est numerus motus tantū & non quietis. quietis enim essentia non consistit in prioris alicuius ad aliquod posterius transitu, vt vterq; asserit. & ideo numerus in definitione temporis sumitur pro numero numerato. sed tempus bene est mensura, non solum motus, verum etiam quietis. quia mensurare est de accidentibus temporis, & nō est de quiditate. est.n. propria passio eius, scdm quā primo respicit motum & per se, secundario vero & per accidens respicit quietē, quę est motus priuatio, eadem enim est mensura priuationis & habitus, licet non eodem modo: sicut est eadem potentia discretiua lucis & tenebrarum, & soni & silentij, & eadem est regula, obliqui & recti. Sic igitur, si ly per accidens opponitur contra per se primo modo, dico ꝙ mensurare motum non competit tempori per se, sed per accidens. vnde intellectus poteit quidditatiue intelligere tēporis substantiam, absq; hoc quod intelligat mensurationem respectu motus. potest enim intellectus diuidere quę sunt coniuncta in esse, vt dicit Cōm. in. 12. primę philosophię in cō. 39. sed ly per accidēs distinguitur cōtra per se secundo modo, sic dico ꝙ tem- C pori non accidit mensurare motum, sed competit sibi per se. & sic intelligitur dictum Arist. in tex cō. 112. Sed tunc est difficultas, quia Cōmen. 4. phy. cō. 112. contra Themist. vult ꝙ numerus ponatur in definitione temporis pro numero numerante. quia temporis per se competit mēsurare motum, motui aūt mensurare tempus competit per accidens. & ideo, vt inquit Arist. non posuit numeratum motus in temporis definitione, sed posuit numerum. & Themistius nō animaduertit ad hoc. tunc igitur, si mensurare motum ponitur in definitione temporis, male igitur dictum est hoc cōpetere sibi per se in secūdo modo, & intellectus potest intelligere quidditatem temporis abstrahendo a rōne mensurationis respectu motus. Dico ꝙ de Auer. ego magis miror, qui non aduertit iudicium, & verba magistri, quā de Themistio, qui nō animaduertit verba sua, si hoc verum esset. Arist. enim videns multiplicitatem illius nominis numeri, posita tēporis definitione, statim admonuit nos, ꝙ cum numerus, alter sit numerans, alter sit numeratus, tempus non est tēpus quo numeramus, sed quod numeratur. ex quo sequitur ꝙ quiditas temporis consistit in numerato esse prioris & posterioris in motu, scdm quod hoc est prius, & illud posterius. ꝙ autem tempus motū mensuret, hoc consequitur tēporis quiditatem, sicut accidentia per se cō sequūtur subiectū, & hoc est, ꝙ multos viros illustres decepit vsq; ad tēpora

Quarto phy sic. tex. t 12.

Solutio.

Difficultas.

Solutio.

ſta,qui vidẽtes tẽpus non eſſe numerũ numerantẽ ſimpliciter,quia ille eſt quã D titas diſcreta ſolum ex vnitatibus indiuiſibilibus reſultans atq; cõpoſita,neq; eſt præciſe res numerata,ſed eſt quodãmodo numerus numerãs,& quodãmodo eſt numerus numeratus, crediderunt propter concomitantiã inſeparabilẽ iſtarũ duarum conditionũ,ꝙ ſicut vnũ eſt de quiditate temporis, ita ſit & reliquũ, dicit enim Cõm.in.4.phyſic.in.cõ.95. multotiens exiſtimatur ꝙ illud, quod cõ ſequitur rem ſit ipſa res.ſed eſt error,quia vnũ conſequitur tempus quiditatiue, aliud vero ſicut paſsio. Et ideo bene dixit Alex.ꝙ quiditas temporis conſiſtit in numerato eſſe prioris & poſterioris motus, menſuratio autem conſequitur ſicut accidens. Vnde equiuocatio decepit Auer.& ſequaces Latinos,qui in hac re omnes hallucinati ſunt cum eo, quia non diſtinxerunt inter numerũ & menſurã.crediderũt.n.iſta ęquipollere,ſicut (inquit Alex.) crediderũt illi,qui opinati ſunt temporis definitionem eſſe imperfectã, volentes debere addi tempus eſſe numerũ motus & quietis, ac ſi eadem eſſet ratio numeri & ratio menſurę, ſed longe decepti ſunt,quia tẽpus ſolũ eſt numerus motus, ſed eſt menſura vtriuſq;,videlicet motus et quietis,licet diuerſis modis, quia motum menſurat p ſe, & quietem per accidens.& ideo,ſcdm viam Alex.& Themiſtij numerus,poſitus in definitiõe tẽporis quiditatiua,ſtat pro numero numerato,quia illa eſt tem poris quiditas.& iſta eſt via eorũ. & eſt via Ari.vt mihi videtur ſine dubio. Si quis aũt vellet numerũ poſitum in definitione temporis habere vtrãq; ratio E nem, videlicet & numerati reſpectu prioris & poſterioris primi motus,& numerantis reſpectu cęterorum,quia eſt natura eiuſdem,ſicut natura entis ambigui,& res definiuntur, ſicuti ſunt : eſt enim vt dicit Cõmen. quaſi cõpoſitum ex duabus quantitatibus,videlicet continua et diſcreta,& ſic videtur Cõmen. exponere definitionem illam : tunc ſtante illa via, quã cõiter Latini ſequuntur,dico ꝙ illa definitio non eſt pure quiditatiua,ſed eſt de numero illarum definitionũ,quæ dant quiditatem & eſſe,ſeu eſt de numero illarũ definitionũ,quæ differunt ſitu a demõſtratione.Vnde dico ꝙ numeratio actiua cõpetit per ſe tẽpori reſpectu cęterorum motuum, quia ipſa eius eſſentia conſiſtit in numerato eſſe prioris & poſterioris primi motus.& ſi Cõme.intellexit illo modo, bene intellexit,& Latini cum eo. ſed ſi intellexit ꝙ vtraq; ratio eſt de temporis quiditate,credo ipſum male ſentire,& Gręcos melius intellexiſſe mentem, & verba Ariſtote.iſta enim diſtinguuntur,ratio numeri,& ratio menſurę.

Quarto phyſic. tex.112. Decimaoctaua contradi. eſt in eo.tex. vbi Ari. dicit ꝙ tempus & motus ſe mutuo metiuntur, quia adinuicẽ definiuntur. Sed huius oppoſitũ ſcribitur per Auer.in.4.phy.in.cõ.97. vbi dicitur ꝙ tempus non poteſt imaginari ſine motu,& motus poteſt imaginari extra tempus. Et confirmatur, quia motus ponitur in definitione temporis, ſed tẽpus non ponitur in definitione motus.vt patet

Solutio. in.3. phy.tex.6. Niſi eſſet ꝙ non fuit mens Philoſophi dicere motũ & tempus F adinuicem definiri,quia reciproce ſumantur in ſuis definitionibus, ſicut relatiua ſeinuicem definiunt,vt dicit Porphyrius in cap.de ſpecie, & Philoſophus in.6.topico:ſed dicuntur ſeinuicem definire,i.determinare per viã adęquationis quia tempus adęquatur extenſioni motus, ita ꝙ non excedit nec exceditur ab eo,vt dicit Comen.4.phy.cõ.113.et ibidem com.99.dicit quantitas temporis ſequitur quantitatem motus,ſ. quia eſt ęqualis ei, noli tamen credere ꝙ quantitas temporis, & quantitas motus ſint duę quantitates realiter diſtinctę, & ꝙ vna ſit fundata in alia,ſed ſunt vna quantitas realiter & fundamentaliter, & non diſtinguuntur niſi formaliter, vnde tempus vltra motum,vt motus includit propriam ſucceſsionem,nihil aliud addit niſi rationem menſurę formaliter;ſicut

Quarto phyſic.tex.114. bene ante nos notauit ſubtilis Scotus in.4.ſenten diſtin.4. queſt. 2.

Decimanona contradi.eſt in tex.114.Ariſto.d. tempus menſurat de motu vtrunq;,ſ.quantitatem,& eſſe.& hoc accidit motui,quia non habet omnes ſuas partes in actu. vbi videtur ꝙ per accidens motus menſuretur a tpe, quo ad quãtitatem & eſſe.Sed in tex.co.112.dicit oppoſitum,tempus per ſe menſurat mo

Solutio. tũ,ſed motus menſurat tempus per accidens.Niſi eſſet ꝙ abſolute loquendo verũ eſt,tempus p ſe menſurare motum,quia ſubſtantia eius eſt menſurare motũ,

A modo supra declarato, sed sermo pręsens est comparatiuus. quia differentia est inter tempus, vt comparatur ad motum, & vt comparatur ad res permanentes, quę sunt sub tempore. res.n. temporales mensurantur a tempore, nisi scdm esse, i. quantũ ad durationẽ earũ, vt patet in tex. cõ. 115. non autem mensurãtur quo ad sui quantitatẽ, verbi gratia lapis, quo ad suum esse, i. quo ad durationem & permanentiam sui esse, mensuratur a tempore, sed lapidis quantitas mensuratur non a tempore, sed a cubito vel aliquo consimili. sed motus, cum sit res successiua, & nõ habeat oẽs partes simul, mensuratur a tempore, & quo ad sui quantitatem, quia vt dicit Com. in. cõ. 113. cum tempus fuerit imaginatum esse mensuram extensam per extẽsionẽ motus, sic mensurat motũ per se, & adęquatur ei, vt dicit Com. in. cõ. 97. & mensuratur a motu isto modo per accidẽs. & tempus etiã mensurat motum quo ad esse, idest quo ad durationem eius. & fluxum suę permanentię. & ita motui mensurari quo ad vtrunque, s. quo ad quantitatem & esse, accidit ex parte qua est ens, nõ habẽs oẽs sui partes in actu, sicut est spaciũ, & vniuersaliter sicut sunt res permanentes.

Vigesima contradi. est in tex. 115. Arist. dicit ꝙ cum tempus sit numerus quidam, esse in tempore dicitur dupliciter, vel ꝙ aliquid sit tũc, cũ tempus est, vel tanquam in numero esse. In numero aũt esse contingit dupliciter, vel sicut partem, vel sicut passionẽ, vt vnitas, & par & impar, quorũ vnitas est pars numeri, impar autem & superfluũ sunt numeri passiones. sic ẽt inquit in tempore nũc B & prius & posterius. sicut.n. illa numeri aliquid sunt, ita hęc sunt aliquid tẽporis. Vnde. 4. phy. tex. cõ. 105. vnitas ita se habet ad numerum, sicut instans ad tempus. sicut enim numerus est collectus ex reiteratione vnitatis, sic tẽpus est numerus quidam collectus, & conflatus ex instantibus, vt dicit etiam Themistius ibi. par aũt & impar & superfluum sunt de passionibus numeri, sicut etiam prius & posterius sunt de passionibus tẽporis. Vnde Themistius expresse dicit ꝙ sicut illa sunt accidẽtia numeri, sic hęc sunt accidẽtia tpis. patet aũt ꝙ hoc non intelligitur de vnitate, quia vnitas est pars numeri, sed de pari & impari et superfluo: igitur prius & posterius sunt passiones temporis. Sed ex aduerso videtur ꝙ sint differẽtię substantiales temporis, quia ponuntur in definitione eius. Soluitur, ꝙ prius et posterius, quę ponuntur in definitione tpis, nõ sunt prius et posterius tpis, sed sunt prius & posterius motus primi, vt dicit The. Ad argumẽtum Galeni, qui contra Ari. inuectus afferebat enumeratis omnibus significatis prioris, nullus alius modus videbatur congruere nisi prioritas scdm tempus, & ita tempus definiebatur per tempus. Themi. autem, & diuus Thomas, & Cõ. dicunt ꝙ prius & posterius ibi sunt prius & posterius primi motus. Et ex hoc poteris videre ꝙ prius et posterius nõ sunt de quidditate motus, sed sunt accidentia motus, vt dicit Aristo. & Commen. in. 4. physic. in tex. com. 99. sunt enim C eadem scdm subiectũ. quia quando considerantur, vt dicit Com. vt sunt in subiecto, sunt partes motus, sed, quando cõsyderantur scdm definitionẽ & quidditatẽ sunt aliud a motu. qa motus est in quantitate, & prius & posterius sunt in numero. Tunc sic, sicut motus est in quantitate, vt mensuratur a tempore, sic etiã tempus, vt mẽsurat motum, est in quantitate, sicut dicit Cõ. in cõ. 113. vbi declarat quomodo motus mensurat tempus per accidens tempus vero motum per se. inquit.n. hoc accidit ei, cũ fuerit imaginatum esse mensuram extensam per extẽsionẽ motus. quod intelligas, quod ad extensionẽ durationis motus merito illarũ partiũ, quę sunt successiuę, & non merito partiũ motus, quas habet simul ad diuisionẽ mobilis. habet enim motus duplices partes. 4 phy. cõ. 102. nam partes motus ex mobilis diuisione sunt scdm triplicẽ diuisionẽ, & penes illas tempus non est mensura motus, sed solũ quod ad partes successiuas: & ita tempus non est mensura motus nisi scdm longitudinẽ durationis tanquã linea successionis. & ẽt sicut prius & posterius scdm quidditatẽ differunt a motu, sic prius & posterius scdm. quidditatẽ differũt a tẽpore. sunt.n. accidentia & passiones, temporis, sicut par & impar sunt passiones & accidentia numeri, & ista est vna solutio. Quia autem Themistius sustinet etiã prius & posterius posita ĩ definitione tẽporis posse recipi, prout sunt differentię temporis, in illa solutione ad argumentũ, Ga-

Quarto physic. tex. 115.

Solutio.

lent,tunc secundam solutionem esset magis difficile argumentum,& contradi D
dictio magis valida. & tunc iuxta illam solutionem oportet dicere ꝙ ver. & substantiales temporis differentię sunt nobis occultę, & circumloquimur eas per suas proprietates. Vnde diuus Augustinus confessus est se ignorare temporis quidditatem. Vnde in hoc casu licet ad circumloquendum differentias occultas ponere consequentia & propria,sicut dicit Comme.in simili de qualitatibus elementorum contra Alexan.in.8.meta.cõ.5.& alibi frequenter & Aut.tit.5.sup metaphy.& tu cogita.

Quarto physic.tex.117.

Vigesimaprima contra.est in tex.117.Aristot.& Com. volunt tempus esse causam corruptionis per se. quia tempus est numerus motus, & motus distare facit,gñationis vero per accidens. tunc igitur videtur generationē esse per accidens intentā a natura, & corruptionē per se.Huius aũt oppositum legimus in.2.de generatione & corrup.in tex.cõ 59.vbi Arist.reddens causam continuationis & sempiternitatis generationis finalem, inquit.quoniam in omnibus inquimus naturam desyderare,quod melius est:melius est autem esse quam non esse ideo compleuit deus esse,continuam faciens generationem. & ex consequenti generatio est per se intenta. & corruptio per accidens.

Solutio.

Nisi esset ꝙ effectus ad duo comparari potest ad instrumentum,& ad agens principale:& tunc sine dubio in naturalibus simpliciter & absolute effectus dicitur per se, aut per accidens in ordine ad agens principale,& non in ordine ad instrumentum.instrumentum etiam dupliciter consyderari potest,vel materialiter,vel in ratione instrumenti.quando consyderatur materialiter,non habet rõnem instrumenti,sed agentis principalis,& tunc dico que possunt oppositę proprietates competere vni & eidem rei,dum est agens,& dum est instrumentum,& huius est accõmodatũ exēplũ de igne.nã,vt dicitur.2.de aia t.c.41.augmētũ ignis apposito cõbustibili ꝓcedit in infinitũ.sic.n.Ari.reprehēdit ibi Antiquos asserētes augmētũ & nutritionē fieri ab igne, vt ab agēte principali. sed scđm sniam Ari.ignis cõcurrit vt con cã & instrũm.aia.n.oĩa operatur mediãte igne, vt dicit Ari.in libro de morte & vita.tñ ignis, vt est animę instrumentũ, mouet ad certũ terminũ prefixũ,& naturę cognitũ. sic ēt est pariformiter ꝙ motus natura simpliciter consyderata distare facit.& ista est cã per se ablationis rei a sua substantia vt inquit Commenta.tamen motus,vt est instrumentum regulatum a Deo & intelligentia mouente habet per se intendere generationē & p accidēs corruptionem.non enim sicut diximus,impossibile est oppositas & diuersas dispõnes cõpetere rei,vt est agens.& eidem,vt est instrumentum. E

Quarto physic. cõ.117.

Vigesimasecunda contradi,est in com.117. dicit motum abijcere a substantia.Oppositũ infra.in eodē.4.com,128.&t.8.phy.59.

Solutio.

Soluitur.dictum suum fallit in motu locali per se,verificatur tamen per accidens. F

Quarto physi.tex.127.

Vigesimatertia contradictio est in tex.127. Aristo. definiens,repente, dicit esse illud,quod tempore non sensibili propter eius paruitatem est remotũ. Sed opponebam.quia ex libro de sensu & sensibilibus, oē tempus sensibile est suapte natura.

Solutio.

Nisi esset ꝙ tempus iudicatur esse sensibile,aut non sensibile,eo ꝙ alicuius passio facta in eo,sensibilis est,aut non sensibilis. & quia cõtingit alicuius passionem aliquã fieri pp motus velocitatem & temporis breuitatem insensibiliter,ita ꝙ latet nos,illa rone tempus respectu illius passionis insensibile iudicatur,sed respectu alterius passionis illud tempus sentiretur. omne igitur tēpus in se sensibile est,& sic in libro de sensu loquutus est.sed nõ respectu cuiuslibet passiõis in eo factæ sensibile esse põt.et sic sumpsit hic.Aut aliter dici põt ꝙ tēpus hic sumitur large pro termino temporis, qui est ipsum nunc indiuisibile in tempore existens, in quo sunt termini mutationum, & omnes instantaneę mutationes. consueuit nanq; Philosophus lato vocabulo tempus appellare confinium temporis,seu ipsum instans,quod idem est. & est solutio Alexandri.

Quarto physic,tex,128.

Vigesimaquarta contradictio est in tex.128. Aristoteles hic, & Commenta. asserunt tempus potius causam esse obliuionis & ignorantię, q̃ sap ẽti.e & cognitionis. vnde laudat & prefert sniam Pythagorici Paronis asserentis tempus esse indoctissimũ,quia & obliuiscuntur,Sed huius oppositũ legitur in The

A mistio in.2.phy.super tex.43.vbi dicit tempus esse,& longā ætatem aptissimā ad indaginē veritatis rōnem atq; efficacissimā. & hoc ēt dicit Com. in sua media expositione in.2.phsic.imitatus in eodē loco Themistij snīam.Nisi esset ꝙ fermo Ari.est cōparatiuus,magis.n.operatur obliuionē ꝗ̃ scientiā, vnde & in. de aīa Ari.increpat Antiquos,cur de deceptiōe,& cū eius nō consyderauerint magis.n.propriū est aīalibus,& plurimum tempus in hoc perficit aīa.vbi The mistius d.in tex.cō.151.ꝙ ea,quę nouimus,portione minima continentur, si collata & comparata his fuīt,quę ignoramus.Sed fermo Themistij est simplex nā vt inquit Auic.in tracta.5.suę primę philosophię,ars quęlibet in sui exordio est cruda & immatura,sed maturatur postea, & deinde paulatim decoratur & perficitur. idem dicit Aristote.in. 1. meta. Philosophiam balbutiendo incępisse. vnde Ari.1.cœli,22.& in.1.meteo. dicit.ex temporis longitudine putandum est se infinities Philosophiam fuisse renouatam,& infinities easdem opiniones extitisse. & ista est via eius. Solutio.

Vigesimaquinta cōtradi.est in eod.tex. Dicit tempus esse per se causam corruptionis,quia tēpus est per se numerus motus,omnis aūt motus,seu mutatio a natura remotiua est.& eandē sententiā habet Philosophus in eodem ,4. physi. in tex.cō.117.Sed est in hoc duplex dubitatio. Primo,quia tempus est numerus primi motus,qui localis est.motus autem localis non abijcit a substātia.8. phy. Quarto phy sic.tex, 128.
B tex.cō.59. & est limitatio ēt Auer.hic in cō.128. vbi dicit ꝙ oīs transmutatio naturaliter aufert substantiam transmutati in quacunque specie fuerit transmutatio.nisi in loco.& ita rō Ari.nō videtur esse ad propositum. Amplius aūt falsum videtur, videtur ꝙ motus etiam seu transmutatio per se sit cā corruptionis. quia.2.de generatio.& corru.tex.cō.59.semper naturā in oībus desyderare qḋ melius est dicimus.melius est aūt esse ꝗ̃ non esse.& per consequens generatio, quę ducit ad esse,est magis de intentione naturæ. ꝗ̃ corruptio, quę ducit ad nō esse. Et cōfirmatur.quia 1.cęli.tex.rō.4.motus semper ex diminutione proficiscitur,& intentio eius est perfectio.sic enim ibi probatur ꝙ corpus est magnitudo perfecta,quia non potest ferri in aliam vlteriorem, & per consequens motus potius est cā perfectionis & bonitatis,& sapientię,ꝗ̃ obliuionis, & corruptionis,& insipientię: cuius tamen oppositum scribit philosophus.Nisi esset ꝙ refert consyderare transmutationem & motum in se,& consyderare ipsum , vt comparatur ad intentionem agentis naturalis , cuius est instrumentum sub ratione,qua est instrumentum.& tūc dico duo dicta, quorum primum est ꝙ quilibet motus in se consyderatus dictare facit id,quod est, vt dicit Philosophus in tex.cō.117. seu a natura remouet rem, pro quāto rōne eius subiectum remouetur a forma , sub qua erat.immediate enim quo aqua incipit calefieri ab igne, incipit remoueri a frigiditate , quę erat sibi naturalis. &, quia subiectū nō pōt Solutio.
C expoliatum esse ab omni forma, ideo accidit ꝙ,quando subiectū virtute motus seu mutationis remouetur ab vna forma, oportet ꝙ transmutetur ad aliam formam oppositā.sed prima operatio de intentione motus & mutationis est remotio subiecti a sua dispositione.&,quia ista est corruptio quędam,ideo motus & mutatio per se est cā corruptionis, generationis vero est cā per accidēs. esse.n. qḋ est terminus generationis, est effectus p se & essentialiter agentis, aut generantis,siue illud sit natura,siue aīa,siue intellectus,vt dicit Com.in.cō. pręsenti, vbi innuit triplex agens, naturale,qḋ est infimū:aīam, qḋ est mediū:& intellectum,qḋ est supremum in ordine agētiū. differentia.n.est inter animam & intellectum, vt est videre in 1.de aīa, vbi Ari. reprehendit Antiquos, qui non distinxerūt inter animam & intellectum. & similiter anima est supra naturam , vt alibi declaraui . Si aūt cōsyderatur transmutatio & motus , vt est instrumentum agentis , cum agens naturale semper appetat quod melius est , & esse est melius,ꝗ̃ non esse,sic generatio per se est a motu,& corruptio est per accidēs. Ne videatur igitur tibi mirum,si opposita verificantur de vna & eadem re sub diuersis respectibus consyderata.Scribit.n.Com.in.3.cęli, in cō.9.cōparatio est accidens separabile a re ,res autem non semper separatur a se secundum enim qḋ respectiuū habet dispositiones cōtrarias & infinitas , & scdm qḋ est,essentiā

non habet nisi vnum, & est quasi sua essentia. Et vt tu melius possis capere D hoc, manuducam intellectum tuum per quoddam simile. Certum est quod in motu augmenti ignis concurrit secundum sententiam Philosophi, vt concausa, & instrumentum: & manifestum est quod augmentatio non est ab igne, inquantum ignis, quia augmentum ignis, vt dicit Philosophus. 2. de anima. te cō. 41. est in infinitum apposito combustibili, sed ignis, vt est animę instrumentum, ducit ad certū terminum notum in natura, quia agit secundum exigentiam animę, quę est agēs principale. sic partformiter debes imaginari de transmutatione, quod oppositas habet dispositiones, vt absolute consyderatur. & vt eadem refertur ad intentionē agentis. & hoc etiam pulchre notauit subtilis Doctor in Theorematibus suis, inquit enim, actio cuiuscunque, quando ipsum fit instrumentum, variatur specie ab actione eius, vt principalis agentis. Per hoc patet ad obiecta, quod licet tempus sit numerus motus, tamen est mensura non solum motus localis, verum ēt aliorum motuum, qui a substantia abiectunt. & quia motus localis est causa aliorum motuum, ratione hac potest Philosophus habere intellectum suum. Ad aliud patet quod concludit quod in ordine ad agens, esse est magis intentum quam non esse: siue sit natura. siue anima, siue intellectus, vt dicit Commen. in cō. Ad aliud primi de cęlo dico quod motus ille est imaginarius, & mathematicus, & ille est vt res perficiatur. sic enim dicunt punctum fluentem causare lineam, lineam superficiem corpus. sed motus naturalis, qui est in rebus sensibilibus, primo operatur remotionem, & distare facit. & si operatur generationem & esse, est per E accidens, inquantum subiectū transmutationi non potest remoueri ab vna forma, quin recipiat aliam, alioquin stare posset sine omni forma.

Quarto physico, tex. 131. Vigesima sexta contradi. est in. 131. Arist. absoluens primā quęstionem de illis duabus propositis in tex. cō. 130. in qua quærebatur vtrum tempus esset circumscripta anima, inquit, quod cū tempus sit numerus motus, numerus autem duplex est, videlicet numeratus & numerabilis: cū autem nihil aptum sit numerare, nisi anima & animę portio illa, quę intellectus appellatur, nisi anima esset, impossibile esset tempus esse. Sed huius oppositum habetur ex. 2. de aīa in tex. cō. 142. contra Antiquos, qui asserebant non existente sensu nullum esse sensile vt non existente visu non esse colorem. quia color cum sit visibilis, & visibile dicitur relatiue ad ipsum visum: non existente aūt vno correlatiuo, nec alterū existeret. Arist. aūt, soluens eorum instantiam, dicit eos peccasse per fallaciam ęquiuocationis, quia in non simpliciter dictis loquuntur tanquam de simpliciter dictis. nam sensus & sensibile dicuntur dupliciter fcdm actum & fcdm potentiam. tamen licet dictum eorum sit verum, dum sumuntur fcdm actū, quia si non sit visus in actu, nō est visum in actu: qn aūt dicūtur fcdm potentiā, dictū eorū nō sequitur, qa licet nō sit visus in actu, posset tn̄ esse color, q est visibilis in potentia. & hoc ēt expresse dicit Com. in cō. inquit. n. in eis aūt, quę sunt in potentia, non sequitur vt corruptio eorum, & esse sit semper insimul. Amplius est F sententia Aristo. in prædicamentis, vbi habet quod sensus & sensibile non sunt simul natura, quia sensibile ablatum aufert sensum, sed non econtra. Forte propter istas rōnes Boethus, vt recitat Simplicius authoritate Alexandri in pręsenti loco, & est authoritas ēt Themistij in sua paraphrasi, voluit sententiam Arist. nō esse veram in hac solutione. inquit enim nihil prohibere numerum esse, dato quod non sit aliquid, qd numeret, sicut potest esse aliquod sensile, dato quod non sit sensus. Hanc aūt obiectionē Alexāder, & Themistius soluere cuptētes isto mō ab soluunt. dicunt enim quod ea, quę referuntur, simul sunt. cum autem aliqua adinuicem referuntur dupliciter sumi possunt, actu videlicet & potestate. relatio aūt dicitur fieri fcdm eandem rōnem, vt quę referuntur actu, ambo sumantur vt actu & quę potestate, ambo sumātur potestate. vnde sensus in actu refertur ad sensatum in actu, & econtra, & similiter sensus in potentia ad sensibile impotentia, & econtra. Sic in proposito, si nō est numerans in actu, non erit numerus numeratus in actu: & si non sit numeratum, quod dicit aptitudinem, neque etiam potest codē modo remanere numerabile, quod ēt aptitudinem dicit. licet enim possit remanere res illa, cui accidit iste respectus numerabilitatis, tamen non rema

Boethi opinio.

Alexādri, & Themistij solutio.

A nebit sub ratione, qua numerabilis, quemadmodū, si non sit sensus in actu, non est sensatum in actu: & si non fuerit sensus in potentia, non etiam erit sensibile in potentia, licet remanere possit id, cui accidit sensibile esse. sicut si non fuerit visus in potentia non erit visibile in potentia, licet remanere possit color, cui accidit visibilem esse, sed non remaneret in ratione visibilis, sed sub ratione, qua color absolute: ita licet sine eo, qđ numerat, remanere poteſt numerabile, tñ numerabile remanere non pōt nisi remaneret numeratiuum. cum aūt ita sit, motus esse pōt, si nulla res remaneat. quę numeret. sed prius & posterius esse non possunt, vt dicit Themi, nisi numerentur atq; monstrentur. si igitur tempus mōstratio prioris & posterioris constituit, qui effeceris, vt sine actione animi tempus constet. immo, vt asserit, si bene perpendas, neq; motus animo dempto remaneret, quia anima est fons, & origo motus circularis, qui est principium, & cã cæterorum motuum, vt asseris. Sed in hac solutione sunt maximę ambiguitates. Nam tunc dictum Ari. in .2. de aīa non esset verū, vbi dicit, soluens rationem Antiquorum, φ licet sensus in actu sint simul & sensatum in actu, in his aūt, q̃ sunt potestate locum non habet, sicut ẽt Com. dicit in cō. modo per vos ẽt in his quę sunt potestate, locum habet, quia sensibile in potentia refertur ad sensum in potentia. Amplius tunc videtur dictum Arist. in pędicamentis non esse verū, vbi probat φ non oīa relatiua sunt simul natura, dans instantiam de scibili respectu scientiæ, & de sensibili respectu sensus. quia inquit φ destructo sensu potest remanere sensibile, & destructa scientia potest remanere scibile, sed dicam sibi φ est falsum, & est purus error, quia si scibile ad scientiam referatur in actu, sunt simul: si in aptitudine, ẽt simul sunt & non sunt. sic. n. sunt relatiua. φ si sumant vnum in aptitudine, & aliud in actu, tunc non est bona cōparatio, vnde, licet destructa scientia in actu potest remanere id, quod esse pōt scibile, non tñ remaneret sub rōne, qua scibile, si scientia oīno desineret & actu, & aptitudine, vt patet intelligenti. Vnde Porphyrius in pędicamentis corrigit dictū Ari. ibidem vt recitat Boetius. inquit. n. vniuersaliter verum esse in omnibus relatiuis esse simul natura. vnde neq; sensibile est prius sensu, neq; scibile est prius scia. nā licet sensu gustus sublato, mel remanere possit, non tamen remaneret ratione qua gustabile. & licet scīa sublata, substantię rerum possunt permanere, non tamen permanerent inquantum scibiles: quia omne scibile scientia scibile est. Mihi tamen videtur pro defensione Arist. dicendum esse φ dictum suum in .2. de aīma sit verum ad hominē. nā loquitur contra Antiquos, qui asserebant oīa entia consistere in apparentia & existimatione, & ad eorum opinionem sequebatur quiditates rerum consistere in actuali relatione, & φ omnia erāt actu ad aliquid, sicut est videre in .4. primę philosophię, vbi in tex. cō. 26. inquit, qui dicit omnia, quę apparent, esse vera, omnia quę sunt facit ad aliquid, & ibidem in tex. cō. 25. arguit φ, si sensus & sensibile sunt relatiua, s. scdm esse, sicut

C dicebant Antiqui, tunc non possent esse sensibilia sine sensibus. Et simpliciter, si sensibile solum esset, nihil esset profecto, cum animata nō essent. sensus nanque non esset. neq; sensibilia itaq;, neq; sensiones esse fortassis verum esset, sentientis enim hęc passio est. Ipsa vero subiecta, quę sensum faciunt, nō esse etiam absq; sensu, hoc impoſſe est. Sensus nāq; nō ipse est sui ipsius, sed est aliquid aliud etiā pręter sensum, qđ necesse est prius sensu esse. mouens enim natura. prius est moto. & si ad seinuicē dicūtur hęc ipsa nihil minus. vbi scdm Ari. in his, quę sunt relatiua scdm dici, vnū pōt esse natura prius alio: sicut dicit de mouente & moto, qđ licet inuicē dicantur, vnū est natura prius reliquo. sed scdm sniam Antiquorum sensibile & sensus erāt relatiua scdm esse, & sua substātia erat vnū habere se ad aliud. hoc. n. est, qđ facit his temporibus difficultatem. quia opiniones Antiquorum non sunt famosæ. vt patet per Auer 1. de aīa. cō. 26. Vnde Alexā. in expositione illius tex. 25. quarti meta. expresse dicit illa esse dicta contra Protagorā, qui, dū sensibilia sola esse putaret in habitudine quadam sensus, ad extrema sensibilia generari tradebat: quare ęquale cuiq; videretur tale illi esse sensibile. & ibidē Alex. dicit φ & si mouens & motū inuicē inter se referātur et agēs et patiēs, et quatenus talia sunt simul existāt, natura tñ mouēs efficiēsq;

Difficultates contra solutionem.

Opinio propria.

prius est q̄ motum, & patiens. sensibilia igitur sensum pręcedūt & possent esse, etsi non sentirentur. sed sc̄dm sententiā Protagorę, & sequacium sequeretur ꝙ ablatis sensibus auferētur sensibilia. Beatus doctor tamen in illo loco dicit conformiter. dicit. n. si solum sic est aliquid, vt est sensibile, vt dicunt Antiqui, sequeretur ꝙ nihil esset, si sensus non essent, & per consequēs si non essent animata vel animalia. hoc aūt est impossibile. nam hoc potest esse verum, ꝙ sensibilia, vt sunt sensibilia in actu, vt sic nō sunt sine sensibus. quia sic sunt, vt sunt in sensu, & sub hac ratione omne sensibile in actu est quędam passio sentiētis, quę non potest esse, si sensus non sunt. sed ꝙ sensibilia, quæ faciunt istam passionem in sensu non sint, hoc est impossibile. quod sic patet. remoto enim posteriori non remouetur prius. sed res faciens passionem in sensu nō est ipsemet sensus, quia sensus non est sui ipsius, sed alterius. quod oportet esse prius naturaliter, sicut mouens est prius natura moto. visus enim non videt se, sed colorem. Et si contra hoc obijciatur ꝙ sensus & sensibile sunt relatiua, & ita sunt simul natura, & interempto vno interimitur aliud, nihilominus sequitur propositum, quia sensibile in potentia non dicitur relatiue ad sensum, quasi ad ipsum referatur, sed quia sensus refertur ad ipsum, vt dicitur in. 4. meta. in tex. cō. 20. Et ista solutio cōcurdat cum dictis Philosophi in. 2. de anima in tex. cō. 142. & concordat dictis Auerr. vbi dicit ꝙ licet sensus in actu & sensibile in actu sunt simul, non tamen est verum, quando dicuntur secundum potentiam. E

Quarto physic, tex. 131. Vigesimaseptima cōtrad. est super eo. tex. Ari. quęrit vtrum tempus habeat esse extra aīam vel in anima. videtur determinare ꝙ, cum tempus sit numerus motus, si nihil aliud est aptū numerare, quā aīa, & animę intellectus, impossibile est tempus esse, nisi anima sit. Ex aduerso aūt est sententia Auer. in 4. phy. in tex. cō. 97. vbi dicit Arist. in tex. ꝙ, si esset idem instās omnino, nō fieret tēpus. similiter, si reputaremus ipsum esse idem, non reputaremus tempus fieri. vbi Cōmē. notat ꝙ ex istis verbis demōstratur, & significatur ꝙ tempus habet esse extra animam. In hac instantia qui vult distincte videre veritatē, oportet inspicere naturam numeri. nam in hoc consistit tota difficultas, quia ratio Philosophi concludentis tempus non esse, anima dempta, consistit super hoc, ꝙ tempus est numerus. & cū numerus, aut sit numeratus, aut numerabilis, vterq; aūt dependet ab anima, ideo, aīa dempta, nō remanebit tempus. Primo igitur vidēdum est cum tempus sc̄dm mentē Cōme. 4. phy. cō. 109. id, quod est quasi forma in tēpore discretio, quia est numerus, & id, quod est quasi materia, est continuatio, quia motus est, cuius tēpus est numerus, oportet igitur videre quid sit formale in numero.

Quid sit formale in numero prima opinio. Ad hoc aūt quidam dixerunt ꝙ formale in numero est vnitas. & hoc videtur probari authoritate Philosophi in. 4. phy. in tex. cō. 133. vbi dicit ꝙ extra mensurā nihil aliud est quā mensuratū, & totū mensuratū nihil aliud est q̄ multa metra. vbi Cóme. dicit in cō. ꝙ numerus nihil aliud est q̄ vnitates multæ, & vnū nō est aliud a numero. Et cōfirmatur. quia illud est formale in numero, quo addito vel subtracto variatur species, & forma numeri: sed addita aut subtracta vnitate, variatur species numeri: quare, &c. antecedens patet ex. 8. meta. tex. cō. 10. vbi dicitur ꝙ species entium sunt sicut numeri. vbi expresse dicitur ꝙ addito aut ablato aliquo a numero variatur species numeri. Sed ista opinio nō pōt stare. quia materia & forma nō coīcidūt. 2. phy. tex. cō. 70. sed vnitates sunt partes materiales integrantes numerū: igitur non sunt partes formales. vnde sicut duo semicirculi sunt partes materiales circuli & non formales, ita vnitates in numero. Confirmatur. 7. meta. tex. cō. 35. partes materiales sunt distinctę a formalibus, & formales sunt natura priores, & sunt q̄ assumūtur in rōne & definitione. cū igitur vnitates sint materia & ptes integrales: cōparatio. n. partis ad totū est cōparatio materię ad formā. 2. phy. tex. cō. 31. & 7. meta. cōm. 35. ideo vnitas non pōt esse formale in numero. F

Secūda opinio. Alij dixerūt ꝙ determinata distantia ab vnitate, quę est pricipiū numeri, est formale in numero, v. g. distantia determinata, qua distat trinitas ab vnitate, constituit ternariū, & distātia, qua binarius distat ab eadem, cōstituit binariū. Sed ista positio stare nō potest, quia talis distantia est per magis & minus distare: & ista facit differentia

A tiã sc̄dm multitudinem & paucitatem.quia quę minus distant sunt pauca,& quę plus sunt multa: sed multum & paucum sunt accidentia numeri, sicut magnũ & paruum in continuo sunt accidentia, & non faciunt differẽtiam in continuo sc̄dm speciem. Amplius differre per distantiã est differre respectus.& si istæ spēs numerorũ sunt absolutæ,quomodo igitur differunt per respectus. Item effectus positiuus dicitur habere causam positiuam:talis distantia dicit priuationē formaliter:igitur,&c. Ioã.Bachonis in.2.sentē.distin.2.quest.1.dicit ꝙ. cum ex mente Philosophi.5.meta.tex.cõ.11.vnum dicat formaliter indiuisionē,& quia omnis negatio reducitur ad suam affirmationē,omnis numerus vnus, quia est indiuisus in suo esse,talis iudicio reducitur ad suam affirmationē: & est, quia quilibet numerus in se est semel tantus. & ista est ratio formalis, quę est de substantia numeri. vnde.5.meta.tex.cõ.19.sex est semel sex,non est bis tria,neque ter duo. Vnde vnitas dupliciter sumitur, Vno modo materialiter.& illo modo sumitur,dum dicimus binarium esse cõpositum ex duabus vnitatibus,& ternariũ ex tribus: & illo modo vnitas nõ est forma numeri, sed materia seu pars integralis. Alio modo sumitur vnitas pro illa ratione formali, per quam aliquid est semel tale puta semel sex,vel semel tria. & sic tale est formale in numero, & est de substantia numeri. & per hoc patet ad argumenta superius,quæ probant vnitatē non esse formale in numero, ꝙ procedunt sumendo vnitatē primo mo- **Bachonis opinio.**

B do,& non secundo modo. Et ad authoritatem Cõmē. soluitur ꝙ numerus non est aliud ab vnitate,verũ est integratiue loquendo de talibus,quæ sunt materia numeri.sed vltra illas vnitates,quę sunt sicut materia, oportet imaginari vnitatem,quę est sicut forma.Et subdit pręfatus doctor ꝙ vnitas, quæ est principiũ numeri,quo videlicet quilibet numerus est semel tantus,differt ab vno,quod cõuertitur cum ente,licet vtrũq; dicat indiuisionē.quia vnũ,quod conuertitur cũ ente,dicitur de oĩbus modis vnius positis in.5. meta.tex. cõ.7,vsque ad,12.sed vnũ,qđ est principiũ numeri, dicitur specialiter.nõ.n,dicitur de vno cõtinuo, immo est modus oppositus illi. Secunda differentia.quia vnũ, quod cõuertitur cum ente,non dicit dispositionem additam essentię,vt dicit Cõm.contra Auic. 4.met.cõ.3.&,10.meta.cõ.8.sed vnum,quod est principium numeri,est accidēs additum. cuilibet enim rei accidit numerari. Tertia differentia est,ꝙ vnum, quod cõuertitur cum ente, est trãscendens, & conuenit cuilibet rei, & nulli est mensura. sed vnum,quod est principiũ numeri, est mensura cuiuslibet rei. Sed ista opinio istius doctoris stare non pōt, quia vnum, quod est principium numeri sc̄dm Cõm,est vnitas materialis,quæ pertinet ad pręedicamentũ quantitatis: tale enim vnum est accidens, & dicit dispositionē additã essentię, sed vnitas formalis, quę constituit numerum in specie, per quam quilibet numerus est semel tantus,non dicit dispositionem additam essentię, immo talis vnitas consti-

C tuit quiditatē & essentiã numeri. vnde talis vnitas formalis,constituēs speciem numeri,insequitur vltimam differentiam numeri constitutiuam:& talis vnitas est quoddam comprehensum sub vno transcendenter sumpto,sicut inferius sub vno superiori,quod est cõmune cõmunitate ad oĩa analogice. Vnde ęquiuocatio decepit virũ istũ, nam Cõm. vult ꝙ vnũ,quod est synonimũ enti, conuertitur cum ente, & non dicit dispositionē accidentalem in entibus, sicut volebat Auice.ꝙ ens & vnũ essent accidentia addita essentijs rerum.sed vnũ, quod est principiũ numeri prędicamētalis,qui causatur ex diuisione cõtinui, & in solis materialibus inuenitur,tale vnum est qđ est accidens. & ita etiã vnitas illa numeri discreta sc̄dm mathematicã abstractionem est accidens additum essentię, & tales vnitates sunt partes integrales numeri, & nulla talis est formalis. sed vnitas formalis est insequens differentiã essentialē,vt diximus.& talis continetur sub vnitate transcēdente.& ista est via Auer.sine dubio. Sc̄dm,quod oportet videre,est,an numerus habet esse extra aĩam,vel in aĩa.Pro quo aĩaduerte, ꝙ Cõm.4.phy.cõ 131.dicit ꝙ esse numeri non est in aĩa omnibus modis, quia tũc esset fictum, sicut chimera & hircoceruus: sed esse eius extra mentē est in potentia propter subiectũ propriũ,& esse eius in anima est in actu.s.quando aĩa egerit illã actionē i subiecto pręparato ad recipiendũ illam actionē, quę dicitur

numerus, vbi per subiectum intelligatis obiectum, sicut plerũq; sumit Philoso. D
phus, vt patet. 2. de gñatio.& corrup. tex. cõ. 7. tale. n. est aptum recipere actio-
nẽ aĩe terminatiue nõ receptiue. quia numeratio illa actualis est actio immanẽs,
& est in aĩa actu numerãte. Et, vt possis bene itelligere, debes scire ꝙ duplex
est numerus, Mathematicus videlicet, & Formalis, vt elicitur ex sententia Cõ
Numerus duplex mathematicus, & formalis. men. pri. meta. cõ. 38. & est differentia inter hos numeros. Quia numerus mathe
maticus est forma abstracta a rebus numeratis, & est in aĩa solũ in esse abstra-
ctionis, & nõ multiplicatur ad multiplicationem rerũ numeratarũ. de hoc nume
ro loquitur Arist. in. 4. phy. in. tex. cõ. 132. vbi dicit numerus septẽ eanũ, & nu
merus septẽ equorum est vnus & ęqualis, licet res sint diuersę. Et etiã hoc idẽ
repetit in vltimo tex. illius tractatus te. cõ. 134. vbi dicit, ꝙ bene dicitur ꝙ nu
merus hominũ & numerus canũ est idem, cũ fuerit ęqualis. Numerus formalis
est numerus determinatę rei, vt numerus decem hominum vt est hoium decẽ,
& numerus linearũ vt est linearum. & isti numeri fomales sunt multiplicati &
diuersificati, sicut formę sunt diuersę. quia tales sunt subiectiue in ipsis rebus,
vel sunt illę res fcdm diuersas vias. Hoc stante, si sumatur numerus in actu, quo
aĩa actu numerat res numerabiles, talis vt sic est in actu in aĩa: extra aiam aũt
non habet esse nisi in potẽtia, videlicet vt cõsyderantur res, quę sunt aptę natę
numerari. sicut decẽ hominũ numerus formalis est extra animam, quia talis nu
merus, licet aĩa non numeret illũ in actu, tamen ille est numerabilis ex natura
rei ab anima. & ideo dato ꝙ anima non esset in ratione actu numerãtis, dico ꝙ E
ille numerus formalis, qui est subiectiue in ipsis rebus, vel qui numerus est su
biectũ aptũ natum numerari per aiam, remanet & habet esse in esse numerabi
li. & hoc est, quod dicit Cõmenta. ꝙ numerus haber esse extra mentẽ in poten
tia propter subiectũ, quod est aptũ recipere illã actionem ab anima, i. ꝙ est ap-
tum numerari per aiam. Sed nunquid si aĩa desineret esse, non solum in actu nu
merans, verũetiam & in potentia seu in aptitudine, numerus haberet esse extra
aĩam in potẽtia? Respondeo ꝙ bene posset remanere fundamentũ absolutum,
sed non remaneret in ratione numeralis, sicut, si gustus desineret in actu, posset
remanere gustabile in potẽtia: sed si desineret gustus in actu & aptitudine, de
sineret gustabile omnibus modis, licet bene posset in illo casu permanere mel,
sed nõ remaneret sub rõne gustabilis. sic de visu, destructo actu & aptitudine,
destruetur visibile actu & aptitudine, sed bene illo casu posset remanere color.
ita destructa aĩa ad imaginationẽ in ratione numerãtis, nõ solum in actu, verũ
etiã in aptitudine, nõ remanere posset, nec posset intelligi remanere aliquid in
ratione numerabilis. quia, sicut numerus numeratus dicitur relatiue ad numerã
tem, sic numerus numerabilis dicitur relatiue ad numeratiuũ, vt dicũt exposi-
tores. & sic soluitur argumentũ Boethi cõtra Arist. qui dixit, dato ꝙ aĩa dema
tur, posset remanere numerabile, sicut dẽpto sensu põt remanere sensibile: verũ F
est, ꝙ destructo sensu in actu, potest remanere sensibile in potentia, quod nõ dici
tur relatiue ad sensum in actu, quia sensatum in actu refertur ad sensum in actu,
sensibile in potentia refertur ad sensum in potentia; & destructo sensu in poten
tia non posset remanere sensibile in potentia sub illa ratione, qua sensibile, quia
implicat contradictionẽ, licet bene posset remanere illud, quod est sensibile, pu
ta color, aut sapor: sed illud nõ remaneret vt visibile, destructo visu in aptitudi
ne, nec illud vt gustabile, destructo gustu in potẽtia seu aptitudine. Ex hoc se-
quitur ꝙ, licet numerus sit quãtitas discreta, & quo ad suum materiale sit ens ab
solutum, tamen illa quantitas vt numerata aut numerabilis, dicitur relatiue ad
aiam. aliter decisio Philosophi in textu nulla esset. non. n. inconueniẽt ꝙ aliquid
possit numerari in diuersis generibus fcdm diuersas rationes formales, vt dicit
Arist. in fine prędicamenti qualitatis. & est sentẽtia eius Cõme. in. 5. meta. cap.
de quanto, de magno & paruo, ꝙ vno modo sunt accidẽtia quanti, & alio modo
An tẽpus sit i anima, vel extra aiam. sunt in cap. relationis, vt vnũ dicitur in respectu alterius. & in hoc multi sunt de
cepti credentes numerum simpliciter esse rem absolutã, sed illud non est verũ
ex omni parte, sicut diximus. His prænotatis deuenio ad quęsitũ propositę cõ
tradictionis, qua quęrebatur an tempus sit in anima vel extra aiam, cum hinc

A inde videantur authoritates & rationes ad vtrāq; partem. dico ꝙ, cum tempus sit numerus motus, dicendū ita est de tēpore, sicut de numero, Pro quo animaduerte ꝙ, vt patet ex determinatis in hoc tractatu de tēpore, tēpus dicit duo, videlicet numeratum esse prioris & posterioris primi motus passiue, vel scdm actū, & tunc dicitur numerus numeratus: vel scdm aptitudinē, & tunc dicitur numerus numerabilis, iuxta distinctionē Philosophi in tex.cō. 131. & dicit etiā rationē numerandi seu potius scdm Græcos rationem mensurandi actiue: & hoc vel actu, vel aptitudine suo modo. rectius. n. tēpus dicitur numerus motus, quā mensura, quia non solum est mensura motus, verūetiam quietis, vt dicūt expositores Græci. sed nō est numerus numeratus aut numerabilis scdm prius & posterius, nisi respectu motus im̄. & ideo definitur per numerū cōuenienter. Et animaduerte scdm Alex. & Themist. ꝙ prima ratio, quę in passione consistit, cōstituit tēporis quiditatem. secunda vero est passio eius, quę dicitur in actione cōsistere. sed scdm Cōm. in cō. 102. & 103. vtraq; pertinet ad quiditatē temporis: licet prima per prius & scda per posterius. sic. n. videtur mihi ipse intelligere in redargutione Themistij. Et videtur facere pro opinione eius tex.cō. 102. vbi Arist. posuit tēporis definitionem, in qua dicens tēpus esse numerū motus, a signo probat numerū esse tēpus, quia omne, per quod determinatur plus & minus de aliquo, est numerus eius: sed per tempus determinatur plus & minus de

B motu: igitur tempus est numerus eius. Sed qui vellet tenere oppositū, habet etiā textū illā in scda parte sui pro Græcis, quia Arist. ibi statim ponit diuisionem numeri, videlicet, quo numeramus, & quod numeratum est. & ita vult ꝙ tēpus sit numerus numeratus primo & per se. Dico igitur quicquid sit de hoc, quia satis supra de hoc dictū est, tēpus videtur esse quoddā ens mediū: quia quodāmodo est ens naturale, & quodāmodo est ens imaginabile seu mathematicū. & hoc est, qd multi nō potuerūt videre in illo tractatu ante nostra tēpora. &, nisi sic dicatur, nunquā per vitā meā possunt tot, & tālę cōtradictiones tolli. Dico igitur, cum quiditas tēporis, vel prima ratio eius, quę ad eius quiditatem spectat, sit in numeratione passiua, vel scdm actū, vel scdm aptitudinē, sic tempus, si sumatur vt est numerus numerabilis, est extra animā, & illo modo est ens naturale: & motus sumitur in definitione eius, sicut subiectum in definitione proprię passionis, quia motus extra aīam habet aptitudinem naturalem, vt possit numerari scdm prius & posterius, dato ꝙ aīa non esset actu numerans, et in hoc casu dic, sicut dixi de sensibili. Si tamen poneretur casus, ꝙ aīa deficeret quo ad rationē numerantis, non solā actu, sed aptitudine, tunc dico ꝙ nullo modo remaneret ratio tēporis. quia tēpus formaliter est numerus. & numerus, vt numerus est, aut est numeratus, aut numerabilis, & omni modo ꝓportionaliter refertur ad aīam: tñ, in illo casu remaneret motus, quia motus, non refertur ad aīam

C numerantē, nec numeraturā. Et hoc voluit dicere Cōmen. in. 4. phy. in cō. 109. vbi dicit ad qōnem quęremē cur, cum tempus sit quodāmodo continuū, & quodāmodo discretum, potius fuit definitū per discretum, cum sit dictū tempus esse numerū motus. & soluēdo dicit dicamus ad hoc, ꝙ extra mentem non est nisi motum, & motus & tempus non fit nisi quando anima diuidit motum per prius & posterius, & hæc est intentio numeri motus, i. motum esse numeratū. & ideo substātia tēporis, quæ est quasi forma, est numerus, & ꝙ est in eo quasi materia est motus continuus. Si autem sumatur tēpus, vt est numerus actu numeratus ab anima scdm prius & posterius primi motus, sub illa ratione nō est, nisi in aīa. quia numeratiu illa actualis est actio immanens, & non est nisi in aīa. & illo modo videtur mihi tempus esse ens imaginariū & mathematicum. dicit. n. Cōmen. in. 4. phy. cō. 131. ista est dispositio entium naturalium, vt habeānt esse, licet ab anima non comprehendantur: &. in. 7. met. cō. & tex. cō. 45. substantię sensibiles nō diuersificātur quando definiuntur, & quando non definiuntur, sicut est dispositio in visibilibus, quæ nō sunt magis visibilia, qñ vidētur, quā qñ non videntur. et idem habetur ibidem in tex. cō. 58. ꝙ essentię rerum intelligibiliū sunt existentes, licet non intelligātur. Et ex hoc scire potes, frater mi, ꝙ definitiones rerū dātur scdm aptitudinē & nō scdm actū, quia si definitio tēpo

Definitiōes dantur scdm aptitudinē, non scdm actum.

eis intelligeretur ſcd̃m actum,ſenſus eſſet ꝙ tempus eſt numerus numeratus in D
actu prioris & poſterioris motus. ſed per Auer.numerus, vt eſt actu numeratus
eſt in anima,& eſt ens imaginabile,& non naturale: igitur definitio illa non eſ
ſet naturalis . & ideo oportet dicere ꝙ intelligatur ſcd̃m aptitudinẽ, quia illo
mõ habet eſſe extra animas propter ſubiectum propriũ, quod aptum natum eſt
recipere illam actionẽ.vnde Commen.4.phy.cõ.132. dicit res, quę ſunt in men
te , non accipere motus in definitione illarum . Sed dices,ſi definitio illa ſcd̃m
actum eſt quid,quod conſyderari poteſt,quęro a quo conſyderatur , nõ a Na
turali per ſe,quia tẽpus illo modo non eſt naturale. nec a Mathematico,quia in
illa definitione ſumitur motus,& in definitione entium imaginabilium non ſu
mitur motus.nec a Diuino,vt patet,quia ille non definit per motum, & eſt pul
chra difficultas,ſicut vides. Reſpondetur ꝙ,ſi illa definitio illo modo intelliga
tur,ſpectat vel ad Mathematicum,vel ad Naturalem vtentem mathematica ab
ſtractione & conſyderatione.nam,ſicut dicit Alexander in principio libri prio
rum,Naturalis in quampluribus locis vtitur conſyderatione mathematica . Et
quando dicitur in definitione entium imaginabilium non ponitur motus: Reſpõ
detur ꝙ in caſu illa proprie non eſſet definitio,quia definitiones non ſunt exi
ſtentium in aliqua ſcĩa, ſed eſſet quędam notificatio . & tunc dico ꝙ notiones
mathematicæ,licet non ſumant motum in entibus mathematicis,qui eſt natura
lis,poſſunt tamen ſumere motum imaginarium. ſimiliter Mathematicus non de E
finit aliquid per motũ tanꝗ per ſubiectum,ſicut facit Naturalis in definitione
temporis,tamen bene Mathematicus poſſet definire per motum in ratione nu
merati,inquantum numeratum abſtractum, quia ratio numeri vt ſic abſtrahit,
in eo quod numerus eſt, a materia ſenſibili.vnde motus,vt numeratus vel nu
merabilis , abſolute eſt res mathematica: ſed vt eſt numerabilis ſcd̃m prius &
poſterius motus exiſtentis in primo mobili,ſic eſt res naturalis. ſicut dicimus in
ſimili.ꝙ eędem ſunt lineę naturales, & mathematicæ.2.phyſi.18. Si autem tẽ
pus ſumatur,quo ad ſecundam ſui conditionem, quę eſt menſurare actiue,ſic di
co ꝙ habet quoddammodo eſſe imaginarium eſt enim ad inſtar & ſimilitudinẽ
numeri mathematici,qui vt dicit Com.1.meta.cõ.18.non multiplicatur ad mul
tiplicationem rerum numeratarũ, & ſecundum tale eſſe numerus habet eſſe ab
ſtractum in anima. iſto enim modo docuit Ariſt. nos imaginari tempus in tex.
com.132.&.134. ſicut eſt,inquit, idem numerus & æqualis ſeptem canum, aut
ſeptem equorum,aut decem ouium,& decem hominum,ſic eſt vnum tempus,li
cet res numeratę non ſunt eędem . patet autem ꝙ iſta non verificantur niſi de
numero mathematico.& ideo intellectus temporis , in ratione,qua eſt numerus
menſurans omnes motus,& eſt vnum & idem reſpectu omnium,non poteſt ima
ginari niſi ſcd̃m mathematicã abſtractionẽ.vnde ẽt in.109,tex.dicit ꝙ ita eſt de F
nunc in toto tempore, ſicut eſt de puncto,vbi Commenta. expreſſe dicit ꝙ quẽ
admodum Geometrę dicunt ꝙ eſt vnum & idem punctum, quod per ſui fluxum
cauſat lineam,ita eſt de ipſo nunc.vnde ſine dubio non põt motus imaginari mẽ
ſurari a tempore,neq; tempus a motu,niſi ſecundum ſimilitudinem dimenſionis
linealis, vt ſupra diximus. Et ſecundum iſtam conſyderationem verificatur di
ctum Alexandri,qui dixit,vt refert Simplicius, ꝙ numerus eſt in anima,intel
ligitur de numero in ratione, qua eſt menſura,cui competit menſurare actiue in
ratione inſtrumenti , quia quod principaliter menſurat eſt anima , & de ani
mę poteſtatibus eſt animę intellectus . Et iſto modo verificatur dictum Boe
thi,qui aſſeruit, referente Themiſtio in digreſſione, ꝙ nulla menſura ſit a na
tura,ſed menſurare & numerare noſtrum eſt opus,& animę noſtræ eſt functio,
loquitur enim de menſura & numero,vt eſt inſtrumentum per quod anima mẽ
ſurat & numerat. Et iſto modo verificatur dictum Auer,in.cõ.131.ꝙ eſſe nume
ri non eſt in anima omnibus modis : quia tunc eſſet ens fictum & falſum , ſicut
chimera & hircoceruus:ſed eſſe eius in anima eſt in actu,& eſſe eius extra ani
mam eſt in potentia propter ſubiectum propriũ , quod eſt aptũ recipere illam
actionem . Et ex his,frater mi,patere poteſt tibi intellectus arduę difficultatis
non ſolutę per Themiſtium , quo poteſt eſſe idem numerus in diuerſis numera
tis.

A tis,cum numerus diuersus sit accidens,quõ idem accidens, aut eadem affectio. Arist.enim tempus affectionem,habituumq; motus appellat. Dicunt autem aliqui ad hoc,& est Ioã.de Bachone ꝙ accidentia sunt in duplici differentia, quę dã.n.ita se habent, ꝙ eorũ vnitas consistit in quadam determinatiõe, vt determinata albedo est in determinato subiecto: & talia non habent nisi subiectum vnum.sunt iterũ alia quorũ vnitas cõsistit in quadã collectione,sicut exercitus vel ordo, & ibi non tenet quin idẽ accidens possit esse in pluribus subiectis.& ita vnus senarius,qui est semel sex,consistit in vnitate collectiua, & ita potest esse in pluribus.Quod si dicatur ꝙ vnũ in multis est vniuersale,& ita si numerus idẽ esset in multis, sequit̃ ꝙ nõ esset numerus singulari, sed vniuersalis,Soluunt ꝙ illud,ꝙ est vnum in multis per prędicationem,est vniuersale,nõ autem vnũ,cuius vnitas est ꝑ collectionẽ,est vniuersale.nã vnitas domus & aceruiin collectione & coniunctione partiũ consistit: & sic ẽt dicit Herueus in quolibeto.2.quest.11.ꝙ vnũ accidẽs discretũ potest esse in pluribus subiectis.& si dicatur ꝙ tunc idẽ accidens esset in duobus subiectis quorũ vnũ est vltra mare,& aliud citra,dicit hoc non inconuenire, sed bene hoc videtur inducere quandã admirationẽ.Cogũtur autẽ isti ad istas solutiones. quia videntes Aristo.collucare numerũ in prædicamento quantitatis, quę a toto genere est ens absolutũ,crediderunt numerũ esse formam omnibus modis absolutã. & cum sit accidens, &

B omne accidens sit in subiecto,ideo dixerũt numerũ esse in diuersis subiectis,& ita non habent pro inconuenienti ꝙ vnũ accidens numero possit esse in diuersis subiectis scd̃m rẽ extra animam,Sed ista opinio procedit ex falsa imaginatione quia si numerus diceret formam omnibus modis absolutã,tunc periret iudicium Arist.in.4.phy.in tex.cõ.131.vbi dicit quod,cũ tempus sit numerus motus, & sit duplex,aut numeratus aut numerabilis,& vterque ĩ relatione consyderetur, & consistat,quia numeratus refertur ad numeratum, & numerabilis ad numerantium,cum nihil numeret,vel sit aptum numerare nisi anima,& animæ intellectus, sequitur igitur quod dempta aĩa non remaneret tempus. Amplius sequeretur, quod dictum Auerr.esset falsum, quod esse numeri extra animam non est in actu,sed in potentia. Amplius non maioris virtutis est communicatio formę accidentalis quam substantialis: sed impossibile est vnam formam substantialẽ numero informare plures materias separatas,quarum vna non est pars alterius, nec cum alia facit vnum,sicut patet ex processu Philosophi & in primo,& in.7.meta.contra Platonẽ:igitur multo minus vnum accidens numero in actu potest esse in diuersis subiectis separatis. Amplius ,cum numerus sit accidens in diuersis subiectis existens separatis, tunc sequeretur quod vnum accidens popotest definiri per plura subiecta. & tunc iterum sequitur quod cum tempus sit numerus motus: & numerus numeratus per vos sit in pluribus subiectis igi-

C tur tempus habet plura subiecta. consequẽs est contra Cõmen.in.4.physico.in cõ.132.qui vult ꝙ habitudinem formę cum subiecto tempus non habet, nisi cũ primo motu, sed habitudinem numeri cũ re numerata habet cum cęteris motibus.& quia numerus nõ est in rebus numeratis,sicut accidens in subiecto, ideo numerus non multiplicatur ad multiplicationem rerũ numerarum:& per consequens numerus inquantũ numerus non fundatur in pluribus subiectis.Dicamus igitur ꝙ fundamentũ illorũ falsum est videlicet ꝙ numerus sit simpliciter forma absoluta.& qñ dicitur ꝙ est in prędicamento quãtitatis, respondetur ꝙ est in eo ꝙ quãtitas est sed in eo ꝙ numerus,est in ꝑdicamẽto relationis. quia non inconuenit vnum & idẽ esse in diuersis prędicamẽtis scd̃m diuersas cõsyderationes. Dico igitur ꝙ numerus extra aĩam habet esse in potẽtia in rebus numeratis vel numerabilibus.quia seclusa omni operatione intellectus, manus mea habet qnque digitos,& iste numerus quinarius extra animam, inquantũ resultat ex qnque vnitatibus digitalibus,est idẽ in re,ꝙ quinq; digiti,sed si aĩa nõ fuerit in actu,iste numerus non est in actu,sed bene est numerus numerabilis in potentia. si autem debet extrahi de potentia ad actum,hoc fit per opus aĩę actu numerãtis. & sic ille numerus est in aĩa in actu & in rebus est obiectiue nõ subiectiue. si autem anima desineret in ratione numerantis actu & potẽtia,quinque

digiti remanerent, sed non remanerent sub ratione numerabilis, sed in ratione B
qua digiti & quantitatem habentes vnde numerus extra animam illo modo se
clusus nihil aliud est nisi res illę, ad quas sequebatur aptitudo ad numerat ontem
bene igitur anima cessante in actu numerare, extra animam esset numerus nume
rabilis, & nil aliud est, nisi res illę, quę numerari sunt aptæ. sed ista aptitudo in-
sequitur illas naturas in ordine ad animam, & secundum illam rationem habēt
vnitatem potentialem, quę deducitur ad actum ab anima ipsa: quia nunquā pos
sunt res esse in tanta multitudine & distantia, quæ in ordine ad animā non sint
aptæ recipere vnam rationem, vt ab anima sunt comparabiles. Sic igitur frater
mi intellexisti quomodo esse numeri est in potentia, & non in actu extra animā
Et quod hoc sit verum ostenditur, nam Aristo. 7. meta. tex. commen. vltimi di-
cit quod ista syllaba, BA, nō est idem, quod B. & A: quia B & A possunt exi-
stere separata in rerum natura, & tamen syllba illa non est simul: itec: dico ꝙ nu-
merus binarius, qui est in duobus hominibus, nō est aliquid extra animā, nisi il
li duo homines, & vnitas vnius nō est vnitas alterius, & illę sunt vnus bina-
rius in potētia sed binarius in actu apprenditur ab aīa apprehendente differen-
tiā illā vltimā in potētia existentē extra animā in illis duobus vnitatibus in po
tentia existentē, & sic est binarius in actu. vnde differētia illa, quę importat vni
tatē formalē, aducitur in actu ab intellectu agente. Et ideo animaduerte ꝙ sunt
quædam accidentia, quę consequuntur res absolute, nō per aliq̄ꝫ habitudinem E
ad aīmā & talia sunt accidentia quę habent esse perfectū, sicut est quantitas, &
qualitas, & id genus. quędam vero, quę consequuntur res per comparationem,
quam habent ad animam, sicut esse sensibile, esse intelligibile, esse numerabile
esse comparabile, & id genus. vnde color insequitur corpus absolute, sed coloris
visibilitas non insequit colorē, nisi vt habet habitudinem ad visum vnde Them.
in. 2. de anima cap. 22. in expositione tex. 66. inquit quod visile visu ablato nō
manet, nisi in potentia, at color etiam nunquam conspectus semper est color Et
ideo in hoc est differentia quia accidentia, quæ insequuntur subiectum absolu-
te, habent ex natura rei esse in actu perfecto sine opere animæ, sicut est color, &
sapor, & odor, & id genus sed accidentia, quę insequuntur subiectum in ordine
ad animam, non habent esse perfectum, neque completum extra animam, sed so-
lum habent esse in potentia, & vnitas eorum extra animam est in potentia. Et
de hoc genere, frater mi, est numerus. quia scđm suum esse insequitur rē in ordi
ne ad animā. quia numerus, inquantū numerus est, aut est actu numeratus. vt po-
tētia. & quocunq; sumatur semper depēdet ab aīa suo modo, vt dixi. & ideo nu
merus extra aīam nō habet vnitatē in actu, sed ī potētia seclusa operatione aīę,
pro quāto extra aīam sunt vnitates in diuersis subiectis. quę numerari possunt,
& afficere vnum numerum in actu, aut in potentia numerabilem ab anima, vn
de numerus decem hominum, secluso opere anime numerantis in actu, est nume F
rus numerabilis in potentia. & si anima non esset numeratiua, adhuc ille nume-
rus non esset numerabilis, sed solum essent vnitates illę absolute, quarum quę-
libet esset in vno ex illis decem, sed non extra animam numerus numerabilis
est aliquod accidens subiectiue existens in rebus numeratis, sed pręcise nil aliud
est, nisi vnitates illæ rerum, quę numerari possunt. Sic igitur decepti sunt isti vi
ri, quia crediderunt numerum formalem esse accidens absolutum distinctum a
rebus numeratis, & subiectiue existens in rebus numeratis, licet diuersis, & in
quacunque distantia existentibus. sed non est ita per vitam meam, immo esse nu
meri extra animam est in potentia modo prædicto, & non est aliud, nisi res, quę
numerari possunt. vnde numerus, qui dicit accidens distinctum & abstractum a
rebus numeratis, est numerus mathematicus: & ille est in anima in esse abstra-
ctionis, & non est in rebus numeratis, sicut accidens in subiecto, sed solū dicitur
esse in eis per denominationem extrinsecam, quia ex quo anima per talem nu-
merum abstractum in ipsa existentem numerat illas res, hoc ille res denomi-
nantur numeratę. Animaduerte igitur & bene consydera, quia pauci admodum
potuerunt peruenire ad hęc. Aduerte tamen in hoc tractatu maximam esse di-
scordiam inter Gręcos expositores & Auero, quia Gręci volunt, licet Aristo,

A dixerit tempus esse passionem quandam & habitum motus, per passionem non intelligitur qd' sit passio alicuius motus, vel omniũ motuum per informationẽ, sicut vult Cõ. ꝙ est passio vt forma respectu primi motus: Imo volũt ꝙ quiditas temporis est numerus numeratus prioris & posterioris omnium motuum, licet hoc principaliter verificetur de primo. vnde Themistius sic exponit tex. cõm. 132. Aristo. querit vtrum tempus sit numerus cuiusdam motus an cuiuslibet & sub hoc intellectu procedit digressio, quomodo non sunt plura tempora, sed volunt quod tempus habet mensurare omnem motũ, & hoc est passio eius. Sed dices, si secundum Grecos numerus numeratus cuiuslibet motus tempus, igitur quot sunt motus, tot sunt tẽpora. Respondetur ꝙ iste numerus numeratus nõ dicit aliquod accidens existens per informationẽ in rebus numeratis sicut forma in subiecto, quia tũc argumentũ demonstraret: sed est in eis terminatiue, & per demonstrationẽ extrinsecã, nam actio illa numerãdi, qua anima numerat prius & posterius in quolibet motu, est actio ĩmanẽs, & per illam demonstrantur numerata esse vel numerari illa priora & posteriora. & quia oẽs motus conueniunt sub ista ratione, qua sunt apti numerari, quia non mensurantur nisi quantum ad quantitates eorum, ideo omnium motuum equales quantitates habentium est vnus numerus & equalis bene tamen volunt iuxta sententiam Philosophi, quod hoc prius verificetur de primo tanquam de causa, & regula omniũ.

B Vigesima octaua contradictio est in tex. 132. Aristotelis. Soluens questionem, qua querebatur vtrum motus cuiuslibet vel cuiusdam tempus, dicit quod cuiuslibet. Sed opponebatur per Themistius ex tex. commento. 99. & 113. vbi Aristotelis determinat prius & posterius in tempore esse ex priori in motu, in motu autem ex priori & posteriori in spacio. cum autem tempus non sit numerus motus, nisi secundum prius & posterius motus: & motus non habet prius & posterius, nisi a spacio: sequitur quod tempus solum sit numerus motus habentis prius & posterius ex spacio. sed talis non est nisi localis igitur tempus solum erit numerus motus localis. Amplius autem cum motus localis alter sit circularis, & alter rectus: motus autem circularis non sit in spacio, sicut dicit Commenta. 2. celi & mun. in commento. 46. spacium in circulari est magnitudo corporis motus autem rectus proprie dicitur esse in spacio, sequitur quod tempus erit solum numerus motus localis recti, aut saltem erit numerus eius primo & principaliter, & non circularis. cuius oppositum scribit Philosophus, & Commenta. 4. physicorum. tex. commento. 133. & Commenta. in. cõmẽto. 132. & 133. & & in cõ. 102. vbi vult ꝙ ly prius & posterius, posita in definitione tẽporis llẽt pro priori & posteriori primi motu. Confirmatur, quia motus augmenti & motus alterationis non sunt in spacio. Et licet aliquis, vt dicit Themistius, possit

C hoc defendere in motu augmenti aliquo modo, cum illud, quod augetur, videatur moueri a minori loco ad ampliorẽ, in motu tñ alterationis & generationis corruptionis hoc dici non potest, quia stat totũ simul alterari in eodẽ loco quiescendo. & ita istorum motuum tempus non erit numerus secundum prius & posterius. Themistius autẽ videtur paucis innuisse solutionem. ĩquit enim, Quod fit vt tempus aut solum motum localem principaliter mensuret, aut si ceteros motus mensurat, principaliter tamen eo priore & posteriore non ageat. quod a spacio itaque oritur. Solutio autem sub dubio relicta est ab ipso. Commẽta. aũt aperte dicit in commento. 130. & 132. quod tẽpus non est numerus cuiuslibet motus, nisi secũdum prius & posterius, quia prius est numerus motus localis q̃ aliorum, & de localibus prius circularis q̃ recti, & de circularibus prius motus diurni q̃ aliorũ. Sed tunc restat alia difficultas contra Auer. Nã, cũ motus diurnus sit primi mobilis, quod non mouetur super spacio, neque motus eius, vt Alex. sit in loco, quõ igitur prius & posterius in eo sunt in tali motu a priori & posteriori in spacio. Amplius autẽ si motus augmenti & alterationis nõ habẽt hmõi prius, quomodo igitur tẽpus erit numerus taliũ motuũ. Sũt (sicut vides) grandes & mirabiles difficultates a quibus vix solers ingeniũ potest euadere. Dicã tamẽ id quod occurrit. ꝙ consuetudo Arist. fuit ĩ rebus naturalibus ex notioribus nobis deducere nos ad res occultas, venaturus igĩ Aristo. prius & posterius in-

Quarto phy sic. tx. 132.

Dubitatiões contra Auerroem.

Solutio.

succefsiuis, in quibus nõ eſt ſitus, neq; ſuum eſſe eſt ſimul, deduxit nos ex priori D
& posteriori exiſtentibus in magnitudine concernentibus ſitum. ibi enim appa
ret ꝙ mobile prius pertranſit priorem partem ſpacii ꝙ poſteriorẽ. & ſine du-
bio motus iſte localis, qui vere ſuper ſpacio & in loco eſſe dicitur eſt rectus, ex
hoc aũt vt notiori manuducit nos, vt intelligamus propriũ prius & propriũ po
ſterius, quæ ſunt in motu, quę non concernunt ſitum, nec ſimul ſunt, immo vno
exiſtente aliud aboletur. vnde motus habet proprios terminos, quibus claudi-
tur, & ſunt mutata, & talem habent in motu proportionem, qualem habent in-
ſtantia in tempore, & qualem puncta in linea. quando igitur intellectus imagi-
natur quantitatem aliquam temporis coextenſam quantitati ęquali motus,
quę tpis quantitas eſt terminata ꝑ duo inſtãtia, & adęquatur quantitati motus
terminatę per duo mota, ita ꝙ correſpondeat terminus termino, & cõtinuũ cõ
tinuo, tunc dicimus tempus illud eſſe menſuram illius motus, & eodem modo,
quando per motum menſuramus motum, oportet vt anima ſumat iſtam coapta-
tionem motus reſpectu temporis. & eodem modo, quando ſumimus quantitatẽ
magnitudinis & coaptamus eã motui, vel econtra, tunc per motũ menſuramus
magnitudinẽ, & per magnitudinẽ motũ. tempus igitur proſequitur motum loca
lem circularem primum, vt determinaret etiam Philoſophus in tex. cõ. 133. &
menſurando aliquam partem motus per illam replicatam poteſt anima menſu
rare motum & totum tempus, vt ſupra dixi, & per illud etiam omnes reliquos E
motus ſecundario. quia omnibus motibus fluentibus ſcd̃m ſuam ſucceſsionẽ ad
inſtar lineę correſpondet vnum tertium, quod eſt pręſens, ſeu nũc. Philoſophus
igitur plurimum de tempore loquens verificat dicta ſua de motu locali. quia tẽ-
pus apparet in eo: tum etiam, quia ex natura rei proſequitur illum, alios vero ſe
cundario. & ſic verificantur dicta Phiolſophi. vnde non eſt neceſſarium vt om
ne prius in omni motu inuentum oriatur a priori habente ſitum. ſed hoc de loca
Alia inſtãtia li locum habet, vt diximus. Sed eſt alia inſtantia introducta per Themiſtium.
ſi enim vt inquit, tempus eſt communis numerus omnis motus, quõ fieri poteſt
vt ab ipſo motu pendeat eſſentia temporis. nam, ſi neque ab hoc, neq; ab illo
motu pendet tempus, neq; ſimpliciter a motu pendebit. Sic in ſimili arguit Phi
loſophus in pręducamẽtis. inquit. n. color in corpore eſt, ergo in aliquo corpore
eſt. nã ſi nõ in aliquo ſingulorũ, nec oĩno in corpore erit. Oſtendit aũt Them.
conſequentiã. quia abſurdũ eſt fingere idẽ eſſe prius & poſterius in oĩ motu. non
enim eſt in quęſt. quõ idẽ motum poſsit eſſe in oĩ tpe. Nam ſi vnum ſit, aut ge-
nere, aut ſpecie, aut numero. ſi genere & ſpecie fuerit vnum, erunt igitur plura
numero. ſi vero fuerit vnum numero, quomodo in rebus differentibus vnũ erit
accidens, & paſsio vna? Vndẽ, ſi tempus pręſens, quod paſsionem & accidẽs
motus appellat Philoſophus, eſt vnũ numero in omni motu, vnum accidens erit F
in pluribus ſubiectis. & ita vnũ conuerteretur in plura, & per conſequens deſi
neret vnum eſſe. & ſic videtur ꝙ in diuerſis motibus ſunt diuerſa momenta.
Ex aduerſo aũt, ſi nõ ſit vnum momentũ in omni motu, tunc tempus nihil erit
ipſius motus. conſequentia deducitur. quia nunc eſt menſura mobilis: & mobile
quod eſt cauſa motus, eſt vnum in toto motu: igitur & nunc erit vnũ in toto tẽ
pore. Ad hanc aũt quęſtionem dici poſſet, poſſe vnum eſſe tempus in omni
motu correſpondens, vt ait Philoſophus in tex. cõ. 134. ſicut vna eſt numeri for
ma, qua numerantur decem equi & decem canes, ſic vno tempore omnes mo-
tus numerantur. & hoc nil aliud eſt, niſi idem prius & poſterius ſpectari in om
ni motu. quod falſum eſt, quia non idem prius & idẽ poſterius ex omni motu
colligitur, niſi forte hoc referas ad noſtram cognitionem, vt quibuslibet diuer-
ſas res eodem numero, numerare. & tunc ſequi videtur tempus nullam habere
ſoliditatem in natura, quod Ariſt. videtur concedere, qui dempta anima aſſerit
adimi tẽpus. nam vocare tempus menſuram, aut numerum putare, hoc ipſi fingi
mus, noſtrum eſt hoc opus. vt. n. ait Boethus nulla menſura conſtituitur a natura
ſed menſurare & numerare noſtrũ eſt opus, Et ideo iſta, vt inquit Themiſt. nõ
curſim, ſed penſim late & diligenter ſunt examinanda, vnde ſicut non teme-
re eſt recedendum ab opinione Ariſto. ſic ẽt non eſt leuiter aſſentiendũ. Dici-

A mus nos in hac ardita quęstione ꝙ, cum tempus sit numerus motus, esse numeri Solutio.
vt dicit Commen. non est omnibus modis in anima cõ. 131, quoniam, si esse eius
in aĩa esset omnibus modis, tunc esset ens fictum, vt chimerica & hircocerũs
sed esse eius extra mentẽ est in potentia, s. propter subiectum proprium, & esse
eius in anima est in actu, s. qñ aĩa fecerit illam actionem, quę dicitur numerus.
Isto stãte, reuocã parumper in memoriam id, quod supra dictum est, ꝙ cum mo-
tus habet duplices partes, quasdã ex diuisione mobilis, & istas habet simul, &
quo ad istam diuisionem partium motus non mensuratur a tempore, nec sic tem
pus est in motu, vt motus est in mobili, & vt sunt cętera accidentia in suis su-
biectis quia sic tempus multiplicaretur ad multiplicationem motuum, sicut &
reliqua accidentia illo modo inhęrentia multiplicantur ad multiplicationem su
biectorũ. Habet iterũ alias partes suę successionis, quæ nõ sunt simul, et illa suc
cessio imaginatur ad instar dimensionis linealis, & illo modo imaginatur tem-
pus esse linealis quantitatis, insequens linealem quantitatem primi motus in ra
tione mensurę, sicut formę adęquatę in subiecto adæquato. Vnde imaginari do
cuit Arist. ꝙ sicut idẽ mobile causat per sui fluxum motũ, sic instans, quod est
mensura mobilis, causat totum tempus. sub hoc autem instanti, quod est idem se-
cundum substantiam in toto tempore, continentur omnes reliqui motus, haben-
tes propria instantia, & proprias successiones. Vnde, cum tempus sit numerus
B numeratus prioris & posterioris primi motus principaliter, & secundario alio
rum motuum propter causam assignatam a Philosopho in tex. 133. quia ratio-
nes mensurę non inueniuntur in tempore, vt habet mensurare nisi vt compara-
tur ad primum motum, quia ille est natura prior, & notior, & regularis, & ve-
locissimus inter omnes motus, & sic habet rationem minimi & indiuisibilis in
illo genere, videlicet mensurę: tempus igitur, quo ad subiectũ suũ, est extra
animam, quia res numerata, quę est prius & posterius primi motus, principali-
ter est ens extra animã. tamen quando accipitur tempus in ratione, qua est nu-
merus actu numerans motum aliquem, qui est pars primi motus, & vt per illum
taliter determinatum a tempore anima numerat reliquum tempus & omnem
alium motum, sic dependet actu ab operatione animę, & illo modo habet esse
abstractum in anima, & separatum a rebus ad similitudinem numeri mathema-
tici, quo anima actiue numerat diuersas species rerum numeratarum per illã
formam numeri abstractã: sicut cũ dicit ꝙ eodem numero numerantur decem
canes & decem equi, manifestum est ꝙ hoc non est nisi de forma numeri ab-
stracti in anima existente: & est illa forma numeri in anima saltem obiectiue,
& est vna in se, licet respiciat diuersa subiectiue, quę extrinsece denominantur
numerata ab illa. talis enim forma numeri numerantis subiectiue non est in re
bus numeratis. Eodem mõ oportet te imaginari oẽm motũ, quo ad suũ prius &
C posterius subiacere in rõne rei numeratę, vel numerabilis ipsi tẽpori, vt est in
aĩa in rõne numeri numerantis quia oẽs motus veniunt sub vna & eadem rõ-
ne in ordine ad tempus, sicut oẽs pãni, in rõne, qua sunt mensurabiles, veniũt in
vnam rõnem vt habent mensurari per vlnam. Et hoc est, quod dixit Philoso-
phus in tex. cõ. 132. ꝙ omnium motuum simul terminatorum idem est tempus:
licet vnus sit velox, alter vero non, & alter sit loci mutatio, alter vero altera-
tio, tempus aũt idem est, quia tempus, cum sit numerus istorum motuum, est
idem & ęqualis & simul est idẽ motus localis & alterationis. non. n. tẽpus mẽ
surat motũ sub rõne, qua localis, aut alterationis, aut augmenti, aut rõne, qua hic
est velox, aut tardus, sed rõne, qua sunt quanti. sicut vulna non est mẽsura pan
ni, vt pãnus est sericus aut lineus aut laneus, aut sub ratione viridis vel albi,
sed rõne qua quantus. & sic omnes panni vt mensurabiles veniunt, & parti ci-
pant eãdem rõnem in ordine ad vlnam, quę est cõis mensura oium. Vnde Arι.
4. phy. tex. cõ. 119. dixit ꝙ illud, quod simpliciter mouetur, non simpliciter erit
mensurabile a tempore, scdm qđ quantũ aliquod est, sed scdm qđ motus ipsius
est quantus. Oẽs igitur motus respectu suę quantitatis fluentis veniunt in vnam
rationem in ordine, qua habent mensurari per tempus: licet hanc rationem par
ticipent scdm prius & posterius, vt dicit Com. in cõ. & ideo non oportet tẽpus

multiplicari ad multiplicationem motum.quia tempus, vt comparatur ad omnes D
motus in ratione numeri numerantis, est vnum, licet res numeratæ secundum
materiam sint plures,sed vt veniunt in propinquam rationem, qua numerantur
aut numerari possunt,reducuntur ad vnitatem, sicut dictũ est. Et scdm istam
solutionem verificatur dictum Alexandri asserentis numerum non esse in re-
bus numeratis,sed in anima:intelligitur.n.de numero numerante in actu. Et si-
militer verificatur dictum Boethi asserentis mensuram & numerũ a natura non
esse,quia ꝙ numerare & mensurare aīę nostrę est opus & functio propria, ve-
rum est de numero numerante in actu, quando anima per ipsum tanq̃ per in
strumentum facit illam actionem: non aũt veritatem habet pro numero nume
rabili, quod est res numerata, quia ille bene est extra naturam ,nam numerus
quinarius digitorum manus meæ habet esse extra animam, Et sic intelligitur
dictũ Aue.in.4.phy.cõ.131. ꝙ esse numeri non est in anima omnibus modis,
quia tunc esset ens fictũ,sicut chimera & hircoceruus: sed habet esse extra mẽ
tem propter subiectum proprium,& tale est esse in potentia:& habet esse in aīa
in actu,quando anima egerit illam actionem in subiecto preparato ad recipien
dum illam actionem.Ex quo sequitur q̃o tempus quodammodo est ens natura
le & mobile,& quodammodo est ens mathematicum & imaginabile, Nã, quo
ad esse in potentia, quod habet extra animam in subiecto proprio, quod est mo-
tus,est ens naturale:pro quãto aũt aīa sumit ipsum in ratione formę numeri,ꝑ B
quem numerat aliq̃ partem primi motus, & per illam mensurat ẽt totum tem-
pus & motus alios,sic habet esse abstractum in aīa,sicut numerus, quo aīa nu-
merat decem canes & decẽ equos.& aliter non põt intelligi. dicit enim Alexã
der,ꝙ abstractio mathematica in quampluribus locis deseruit scientię Natura
li. Vnde Ari.vt supra diximus.isto modo manuduxit nos,vt intelligamus idem
esse.tẽpus pręsens in omnibus, sicut est idem numerus ęqualis in diuersis specie
bus numerabilibus, & supra declarans, q̃o sit idem instãs in toto tẽpore,decla
rauit hoc per similitudinem, per quam Geometrę dicunt punctum per sui flu-
xum causare lineam,& vt diximus,cum tempus sit mensura motus, non potest
imaginari,nisi pro quanto cõparatur ad quantitatem motus, quę sit in scdm di-
mensionem lineę,etenim non mensurat motum,quo ad partes, quas habet simul
sed quo ad partes,quę in successione longitudinali consistunt & imaginantur.
aliter.n.non potest intelligi. Et sic habes, q̃o in definitione temporis cadit mo-
tus,qa cadit ex parte,qua est ens extra aīam naturale & mobile in potẽtia ꝑp
subiectum eius:licet forma eius in actu,dũ anima facit illam actualẽ actionẽ sit
in aīa numerante.& sic patet,q̃o cessante anima in ratione numerantis in actu
tempus non esset in actu,sed solum esset in potentia propter subiectum propin-
quum,quod aptum est recipere illam actionem, Sed quid si per imaginationem
desineret anima, quo ad rõnem numerantis in actu & in aptitudine, an aliquo E
modo esset tempus? Dico ꝙ non,quia forma temporis cum consistat in hoc, qđ
est numerus motus:numerus aũt,in eo ꝙ numerus est,alter est numeratus,& al
ter est numerabilis: vterq; suo mõ dicitur relatiue ad aīam. quia numerus nu-
meratus in actu dicitur dependere ab aīa numerante in actu, & numerus nume
rabilis in potentia dependet ab aīa numerante in potentia. vt patet in tex.cõ.
131.Sic.n. soluitur argumentum Boethi contra Ari.vt dicit Ale. & The.in illo
loco.Et sic soluitur obiectio The. dubitantis q̃o potest idem nõc esse in pluri
bus motibus.accideret enim vnum & idem accidens esse in pluribus subiectis,
& ita vnum & idẽ dehisceret in plura,& per consequens non remaneret vnũ.
patet.n.ꝙ tẽpus pręsens,qđ est passio quędã motus seu accidens, nõ est in plu
ribus,sicut albedo & nigredo.quia per informationẽ & actualem inhęrentiam
vnũ accidens impossibile est esse in pluribus subiectis non communicantibus,
sed dico ꝙ esse temporis vt sumitur vt habet esse in actu,in ratione,qua est nu
merus numerans actu,est vnũ in actu:&,si sumatur,vt est numerus numerãs po
tentia,ẽt est vnum in potentia,& sic habet esse in aīa numerante. vel actu, vel
potẽtia ꝓportionabiliter tñ numerus ꝓ rebus numeratis est multiplicatus,sicut
sunt res numeratę,Et ideo animaduerte bene,& cõsydera ꝙ numerus numerãs

A non est forma absoluta, quemadmodum aliqui existimauerunt: alioquin falsum esset dictum Philosophi, quod anima dēpta, quę est apta numerare, auferretur tēpus, qđ est numerus motus, numerus igitur pro rebus numeratis potest esse res absoluta, tamen numerus vel actu numeratus, vel actu numerabilis importat respectum ad aiam, vel actu, vel aptitudine numerantem, dicit.n. Com. in.5. meta. cō.18. relatio accidit quantitati, & cęteris prędicamentis. sic enim dicit, quod magnum & paruū vno modo sunt passiones quanti, & alio mō sunt in capitulo relationis vt vnum refertur ad aliud. Ex quo sequitur, quod Com. in via sua habet mirabilem difficultatem, imaginatur enim quod tempus comparatur ad primū motū in rōne mēsuræ mensurantis eo, modo, quo nīi surat formā in re, quia vult quod tempus sit passio primi motus, & non sit passio omniū motuum: alios vero motus respicit, sicut numerus respicit numeratū. nā dato hoc, sequeretur quod, si essent plures mūdi, essent plures primi motus, & per consequens essent plura tempora simul non cōmunicantia: qđ implicat contradictionē, quia multiplicatis subiectis multiplicarentur & passiones. Et tanto magis augetur difficultas in via eius, quia ipse tenet aliquam consequentiā esse necessariam, licet tam antecedens, quam consequens sint impossibilia, vt tenet in casu. 4. phy. com. 93. Amplius aūt, cū scdm Philosophum tēpus simpliciter sit numerus cuiuslibet motus & nō vnius si motus primus mensuratur a tpe sicut a forma, & alij motus vt a numero, tūc

B equiuoce est ista mensuratio. Et confirmatur, quia Co. vult quod in definitione tēporis, in qua dicitur quod tempus est numerus motus, ly motus stet pro quolibet motu, & vult quod numerus stet actiue, quia tpi per se competit mensurare motū contra Themistium, motui aūt competit p accidens mensurare tempus. & ita illa definitio esset laborans in equiuoco. Amplius sequeretur quod primus motus proprie non diceretur esse in tpe, nec scdm totū, neq; scdm partē. quia motū esse in tpe est sicut mensuratum esse in numero, & est mensurari per tempus, vt dicit Philosophus in. 4. phy. in tex. cō. 114. & 115. & 117. si igitur tempus ad primū motum non cōparatur vt numerus, sed vt passio & forma, non igitur potest dici aliquo modo ille motus in tempore esse, quod est contra Philosophum. quia Philosophus vult in tex. cō. 114. quod tempus mensurat motum in determinando quēdā motū, qui mēsurabit totū, sicut longitudinē cubitus, in. 133. in speciali dicit hoc, de primo motu. nā qđ per aliquam partē temporis mensuramus aliquā partē primi motus, per illā mensuramus totū, & ēt totum tempus & alios motus, & loquitur Arist. de mensuratione actiua vniformiter, & sine aliquo discrimine, sicut patet intuēti. Et per vnam meam sunt difficultates perardure, a quibus non nisi solers ingenium potest euadere. Dico igitur, glosando dictum Auct. quod ideo dixit tempus esse passionem primi motus, & esse mensuram eius, sicut forma rei, quæ habet definiri per suum subiectum. nam prima ratio tempo-

C ris consistit in numerato esse prioris & posterioris primi motus: & secunda eius ratio est, quod est numerus numerans per se omnes motus. & quia propria passio habet definiri per suū subiectum, talem habitudinem, quę sibi ex suo primo intellectu competit, non habet, nisi cum primo motu. & quia ille est vnus, sic ēt tempus est vnum, postq autem hęc est sua quiditas, tunc aīa vtitur eo in rōne mensure mensurantis per motum numeri omnem motum & primū & alios a primo. Vbi animaduerte quod tempus respectu primi motus habet duplicem habitudinē, & passionis, & hoc est temporis quiditas vt sic primi motus passio quidam: & habet ēt habitudinē numeri numerātis primo & principaliter ipsum, & secundario alios. Et quod istam habitudinem habeat cum primo motu, patet ex his, quę scribit Com. in. cō. 132. vbi dicit & debes scire quod licet tempus sit numerus cuiuslibet motus, non tamen eodem modo, sed scdm prius & posterius, quia numerat alios motus a motu translationis, quia numerat translationem. & si de modis translationis non esset nisi circularis, esset tempus, & de circularibus ille, qui est velocius circulationis .s. diurni motus, ecce igitur quod cū motu diurno, qui est primus motus, habet etiam illam habitudinem numeri numerantis, & ideo differentia illa est intelligenda cum præcisione, quia videlicet cum primo motu habet habitudinem passionis, & hoc sibi prius natura com-

petit: & habet ẽt habitudinem mensurę mẽsurantis ipsum principaliter, & alios D
secundario, sed cum cęteris motibus non habet nisi habitudinẽ numeri ad nume-
rata tantũ. & isto modo potest saluari via Com. quomodo tempus mensurat par
Solutio contradictiõis ĩ dictis Aue. tem primi motus, & per illum mensurat totum, & totũ tempus, & reliquos mo-
tus. Et ex his soluitur aperta cõtradictio in dictis Auer. nam in cõ.132. vult ꝙ
tẽpus cum alijs motibus non habet comparationem nisi numeri cum numera-
to, quod non assumitur in definitione numeri sed cum primo motu habet com-
parationem, sicut passio cum subiecto, quod ponitur in definitione passionis.
Sed tunc contradicit sibi in cõmen.102. vbi vult ꝙ in definitione temporis, in
qua dicitur ꝙ est numerus motus, ly motus supponit pro quolibet motu, sicut
Solutio. videtur determinare Philosophus in tex. cõ.132. Soluitur. nam quando dixit
ꝙ numeratum non ponitur in definitione numeri, exponendũ est, sicut subiectũ
ponitur in definitione passionis; quia numerus numerans non est in numeratis,
sicut passio in subiecto sed est in anima in esse abstractionis. vnde bene nume-
ratum potest sumi in definitione numeri numerantis, sicut correlatiuum defini-
tur per suum correlatiuum. & sic animaduerte ꝙ in definitione temporis sumi-
tur quilibet motus, sicut numeratum in definitione numeri, vt correlatiuum per
suum correllatiuum ex parte, qua dicitur ꝙ est numerus motus. ex parte autem
prioris & posterioris sumitur primus motus, sicut subiectum temporis. quia de-
finitio illa dicit quid, & propter quid secũdum viam Com. vt alias declaraui, hoc B
est igitur, quod facit perplexum intellectũ, quia tẽpus ad diuersa comparatum
habet varios & oppositos respectus. Ex prædictis autem poteris intelligere ꝙ
Comenta. etiam habet dicere ꝙ prima ratio constituens temporis quidditatem
sit numerus numeratus prioris & posterioris primi motus. quia, vt ipse conce-
dit in commen.112. si nullus motus esset nisi localis, & de localibus circularis tã-
tum, & de circularibus ille, qui est velocioris circulationis, & est ille, qui est
motus diurni, adhuc esset tempus. & patet ꝙ in illo casu non esset numerus nu-
merans per alios motus. ab ipsa igitur veritate cogetur dicere, sicut dicit The.
ꝙ numerus positus in definitione temporis stat pro numero numerato principa
liter. & non pro numero numerante, nisi secundario. quia Philosophus in litera
dicit illud, vnde prius natura oportet tempus esse aliquid formaliter, & dein-
de ꝙ adueniat sibi ratio mensurandi. sicut vlna prius natura dicit aliquid posi-
tiuum in se, & postea dicit rationem actiuam, per quam mensurat. cũ igitur tem-
pus sit & in numerato esse, & in numerare, prius natura est ex numerari, ꝙ per
numerare. & connumerare, aut est passio eius, vt dicit Alexander. aut si est de
quiditate eius, hoc non est ex principali, sed secundario, vt videtur velle Com
men. nec videatur tibi mirum, quia cõpletus temporis intellectus nõ ex re sim
plici dependet propter sui difformem naturam, sicut sæpe dixi.
Vigesimanona contradi. est in cõ. etiam.15 2. Commen. dicit tempus non me F
Quarto physic. cõ.132. surare motum cœli vt numerus, sed bene ad alios motus se habet vt numerus,
Huius tamen oppositum dicit cõ.133. Soluitur ꝙ dictum suum intelligitur cum
Solutio. pręcisione. quia ad motũ cęli tempus duplicem habitudinem, & passionis per
se consequentis subiectũ, & habitudinem numeri & mensurę. sed ad alios mo-
tus comparatur solum in ratione numeri. Et sic sedatur controuersia.
Trigesima cõtradi. est. in tex.133. Philosophus dicit ꝙ motus alterationis et
augmẽti & generationis nõ possunt esse regulares. Sed huius oppositũ habe-
Quarto physic. tex.133. tur.5.phy.tex.cõ.45. vbi dicitur ꝙ quilibet vnus & continuus indifferenter
potest esse regularis, & non. Soluitur per Auer. ibidem, ꝙ sermo ibi est de mo
tu, inquantum motus est, & sic alterationi & augmento non repugnat, inquantũ
Solutio. motus sunt, ꝙ possint esse regulares. sed vt de facto sunt in rebus sensibilibus
secus est, sic dit Com, in simili dubio in.6.physi.com.15.

SOLVTIONES CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS, ET AVERROIS.

Super Quinto Physicorum.

Ver.5.phy.5.ait, non esse loquendum cum eo in hac scientia, qui fingit formam moueri. Oppositum huius habetur ab ipso Ari. sto.in.8.de physico auditu, dum per plures textus dicit ꝙ mo- tor primus, immobilis est per se, & per accidens. Et tamen pri mus motor forma est. Ad hoc breuiter dicitur, ꝙ Auer.non lo quitur de forma absoluta, sed de forma naturali per motũ edu cta. Primus vero motor, non est de talibus formis. Vnde sermo B Auer. sic intelligitur, ꝙ qui fingit, formam naturalem per motum eductam mo ueri: non est cum eo loquendũ in scientia naturali, & sic nulla est oppositio si bene intelligatur.

Vtrũ in scientia naturali, sit loquẽdũ cum dicente formas moueri.

Formarum alia p motũ educta alia non.

Auer.5.phy.3.ait. Iste igitur ordo est istarum causarum, ex quibus constitui tur motus. motus enim constituitur in substantia eius ex istis tribus causis.s. de causis existentibus in eo, non extrinsecis. Et ideo non numerauit motorẽ, aut tempus, quia tempus est de accidentibus eius: & motor de causis extrinse- cis. Ex quibus patet ꝙ motor de causis extrinsecis ipsius. motus est. In oppo situm est Ari.3.physi.23.vbi ait. Motus est potentia actiui, & passiui inquantũ huiusmodi & etiam ibi Auer. Et ipse Auer.12.diuinę philosophię. 41. vbi red dit causam, quare in substantijs aliquid possibile ex se, non potest perpetuari ab alio: in accidentibus aũt, sicut est motus, secus est, ait. Motus autem possi bile est, vt necessarius ex alio sit possibilis ex se. & causa est in hoc, ꝙ habet esse ex alio.s.ex alio. Ex quibus habetur, ꝙ est de causis intrinsecis, & non ex trinsecis. Zimara in tabula sua miratur de Auer. ꝙ dixerit in.5.phy.3.ꝙ.mo tor sit de causis extrinsecis: & non saluat ipsum. Tamen (vt mihi videtur) respondendum est & pro responsione assumo doctrinam Auer. in.3.physi.23.ꝙ ipsius motus dantur tres diffinitiones ab Aristo. Prima est. motus est actus entis C in potentia, scdm ꝙ in potentia. & habetur.3.phy.6. Scda est, motus est actus mobilis, inquantum mobile. et habetur.3.phy.16. Tertia est. motus est potentia actiui, & passiui, inquantum huiusmodi. & habetur.3.phy.23. Et dicit, ꝙ vltima est notior alijs. et secunda est notior prima. licet prima magis ostendat substan tiam motus: vt notauit Auer.3.phy.16. Et ratio est, vt etiam notauit Zimara in tabula, quia secunda quæ datur per mobile, inquantũ mobile, est diffinitio ma- terialis, quia subiectum motus formale est mobile, inquantum mobile, et non est ens in potẽtia, inquantum in potentia. licet mobile sit ens in potentia. Nam ra tio illa est magis transcendens, quã naturalis. Quia aũt subiectum comparatur ad accidens sicut materia: vt ait Auer. 4. meta.2. ideo illa secunda, quę proxi- mũ, & formale motus subiectum magis explicat, est materialis: & est notior quoad nos. Nã (vt ait Ari.4.phy.104.) mobile est notius motu &c. Et Auer, 2.phy.32. vbi ait ꝙ motũ est notius motu quo ad nos. Sed diffinitio prima ma gis demonstrat essentiam, seu substantiã motus, quia datur per potentiã, inquã- tum potentia. Quia aũt ratio potentię est de cõstituentibus motus quiditatem. nã Ari. venando motus quiditatẽ a priori per diuisionem entis per potentiã, & actũ, et alias diuisiones, vt patuit in tex.3.et.4. cõcludit, ꝙ impossibile est mo tũ in alio genere collocare, quã in genere actus impfecti: qui est actus permix-

Vtrũ motor sit de causis intrinsecis ꝙ

Motus tres diffinitiones dantur.

tus potentię: vt patet in tex. 12. & . 14. Quia igitur quiditas motus in actu im- D
perfecto consistit: & talis resultat ex potentia permixta cum actu, ideo poten
tia, quę apparet in prima diffinitione magis pertinet ad motus substantiam & mobile, quod apponitur in secunda diffinitione magis pertinet ad materiam. Et secunda est notior quo ad nos: sed prima est notior quoad naturam. Et prima est potius metaphysicalis sic absolute considerata. quia omnes partes eius sunt termini trascendentes. Et secunda est naturalis, quia datur per materiam sensibilem: quia per mobile, inquantum mobile. tertia autem est notior alijs vt dicit Auer. propter quęstionem contingentem. vtrum motus sit in motore, aut in moto. Hoc stante dico ꝙ Auer, quando dixit ꝙ motor non est de causis intrinsecis motus, nõ intellexit absolute. quia memor erat illius quod dixit. 12. meta. & 3. phy. sed intellexit, ꝙ erat motor de extrinsecis causis .s. quo ad diffinitionem integratam ex notioribus quo ad naturam. s. ꝙ in tali diffinitione non ponitur motor. Vñd motor nõ est de tali diffinitione: nõ tamen negat ob hoc, ꝙ sit de diffinitione data ex notoribus quo ad nos. immo de facto ponitur ab Aristo. in 3. phy. Et ideo Auer. dixit sic simpliciter, ꝙ est de causis extrinsecis. quia in doctrina ordinata attenduntur ea, quę sunt secundum naturam, licet ad ea deuenitamus per nobis notiora. Et sic dubium remouetur.

*

Vtrum Motus sc̄dm partem, reducatur ad motũ p accidens ?

Auer. 5. phy. 1. ait, & iste modus reducitur ad illum, qui est per accidens. Ex quibus clare habetur, ꝙ ad per accidens reducitur. Oppositum huius videtur innuere per illud, quod immediate subdit in eodem cõ. vbi ait, & est quasi medium inter illud, quod est per accidens, & illud quod est per se. Ex quibus habetur, ꝙ per accidens esse non potest talis motus, nam si mediũ est vnum extremorum, inter quę mediat mediũ esse nõ potest, non enim veri medij naturã haberet. Adhoc respondetur, ꝙ vt ad propositum spectat, per accidens dupliciter capi potest, vno modo communiter, pro vt ad motũ secundum partem, & ad motum per accidens, stricte sumptum cõmune est, & hoc modo ab Arist. sumitur in eodem, 5. tex. 6. Alio modo per accidens stricte sumitur. s. pro motu illius, quod ad motum alterius mouetur, & nullo pacto per se moueri potest. Hoc stante dico, ꝙ Auer. non sibi ipsi contradicit, quia per accidens nõ eodẽ modo sumit, quãdo dicit, ꝙ motus secundum partem reducitur ad per accidẽs, & quando dicit, ꝙ mediat inter per accidens, & per se, sumit ly per accidens. 2. modo, & sic patet, qualiter non sibi ipsi contradicit Auer. Alię vię essent ad respondendum, tamen hęc videtur de mẽte Auer. ipsius enim in hoc opusculo intentionẽ ostendere intẽdimus, & si non formaliter hoc dicat, virtualiter tamen.

Per accidẽs dupliciter.

*

Vtrũ forma moueat.

Auer. 5. phy. 3. in fine ait, formę enim non mouent, neque mouentur, idest quoniam motor & motum est cõpositum ex materia & forma, & hoc ex Arist. in tex. Oppositum huius habetur ab Arist. 3. phy. 17. vbi ait, species enim semper existimabitur aliqua mouens. Ad hoc dicitur, & (vt ait Auer. 1. phy. vlt) for- F
mę sunt in duplici differentia, Quędam sunt abstractę a materia: & quędam sunt eductę de potentia materię, & in isto formarum duplici genere est differentia. quia in abstractis a materia idem est quiditas & essentia. in materialibus autem ista diuersa sunt, 7. metha. 41. 3. de anima. 9. & ideo principium formale agendi est ipsa forma: sed id quod agit, est ipsa essentia substantię compositę, & in passione, id quod patitur est compositum: sed principium quod est sibi, est materia. Vnde in prohemio metha. actus & generationes, sunt suppositorum, & 7. meth. 26. & 27. non generatur forma nec materia, sed si non, idest congregatum ex materia & forma. Hoc posito, dico, ꝙ Aristo. & Auerr. in 5. physi. quando dicunt, formę non mouent, neq; mouentur, loquuntur de formis materialibus, & ista, formas materiales mouere, Possumus intelligere dupliciter vno modo, vt quo, alio modo vt quod. Vt quo verum est, ꝙ forma mouet: quia ipsa est principium formale agendi. Vt quod autem, ipsa non mouet: sed ipsum compositum est. Quando in loco allegato dicitur, ꝙ forma non mouet, intelligitur de mouere vt quod. Et sic verum est, ꝙ forma non mouet. Et quando dicitur, quod existimabitur semper aliqua species mouens. in rebus habentibus formam in materia, talis est intellectus, ꝙ omne agens debet

Formę sunt ĩ duplici differentia.

A habere aliquam formam, per quam sit in actu, & per quam agat, & sic nulla erit contradictio. Pro maiori euidentia est notandum, ꝙ formę abstractę & materiales differunt, & conueniunt: nam omnis forma habet per se mouere: quia hoc ipsis formis competit, in quantum sunt formę differunt autem, quia materialis forma licet per se moueat, per accidens mouetur: quia est constituta in esse per suum subiectũ, & ideo per accidens mouetur ad motũ sui subiecti. Vnde Auer. 4. cęli. 22. & 3. cęli. 28. & ait, lapis. n. mouet se inquantũ est grauis in actu. & mouetur inquantũ est potentia inferius. Et cã in hoc: quia inuenitur vno modo in actu, & alio modo in potentia est: quia cõponitur ex materia & forma, forma. n. eius mouet inquantum est forma, & mouetur, secundum ꝙ est in materia. Nõ enim est in potentia inferius, nisi secundum ꝙ est in materia. Ecce ꝙ formę materiales quoquomodo fiunt per accidens: secus aũt est de formis abstractis: quia istę solũ sunt per se motrices, & nullo modo motę per accidens in se considerarę, nec etiam per se: quia moueri per se repugnat formis, inquãtũ sunt formę, quia tale vt sic, est potentię & materię. repugnat ẽt talibus ꝙ sint per accidẽs motæ ratione: materię: quia tales nõ sunt formę in materia, nec sunt constitutę inesse per subiectum. Vnde Auer. 9. diuinę philosophię. 2. ait, formę quę non sunt in materia, non patiuntur essentialiter, neqꝫ accidentaliter, contra hoc dictum affertur instantia de intellectu possibili. Pro cuius solutione videas

Formę abstractæ & materiales differunt & conueniunt.

B Auer. 3. de anima. 38. & Zimarani solutione prima in contradictionibus. 9. me. quę dicta breuitati studens, non adduco.

Contradictio est in. 5. phy. super tex. 7. Arist. enim scribit ꝙ transitio de non subiecto in subiectum scdm contradictionem generatio est. Sed obuiabam, quia transitio inter contradictoria nõ fit per medium, sed transitio de non esse ad esse per medium fieri solet, vt testatur Philosophus in. 5. de generatione animaliũ cap. primo Soluitur. inter non esse & esse absolute non est mediũ, & talia sunt extrema contradictionis & generationis: sed inter non esse simpliciter, & esse in actu secundo, quod est esse perfectum, mediat actus primus. & ita Aris. dicit aliter transiri ex pura priuatione ad actum secundum per actum primũ. qui. 2. de anima, est sicut somnus scientia: actus vero secundus est sicut vigilia, & sicut consyderare. & illo modo Aris. loquitur ibi asserens ꝙ transitio de nõ esse ad esse per mediũ fieri solet. quæsiuit. n. ibi vtrum in prima animalis generatione somnus pręcedat vigiliam, an vigilia somnũ, & asserit, propterea quia somnus talis sua natura esse videtur, vt viuendi & non viuendi interliminiũ est, & neq; omnino sit qui dormit, neq; non sit: viuitur enim potissimum propter sensum, sed si animal habere sensum necesse est, & tunc primum est animal cum primum contingit sensus, primam illam dispositionem non somnum, sed similẽ somno putandum est, &c, ibi vult actum primũ mediare inter non esse & esse in actu secundo & perfecto.

Quinto physi. tex. 7.

Solutio.

C Secunda contradi. est in cõ. 8. Dicit Com. ꝙ materia non est in loco. Oppositum apparet primo de generatione cõ. 27. vbi dicitur ꝙ illud, ex quo aliquid generatur, necesse est vt sit in loco. Soluitur. materiam non esse in loco per se, sed per accidens, ratione videlicet totius generati, cuius ipsa est pars, quod quidem per se est in loco. Et Philosophus destruit hic materiam non esse in loco, vt est separata a physicis corporibus, vt imaginabatur Antiqui, tamen vt est in physicis corporibus, sic est in loco per accidens: quia locatur ad locationem illius, cui per se debetur locus. Restat tamen hic locus dubitationis in via Commen. an materia sit in loco non ratione totius, sed ratione sui, vel ratione alicuius consequentis ad ipsam, Et videtur ꝙ sic. nam stantibus quantitatibus interminatis coęternis ipsi materię videtur ꝙ sibi debetur locus. Nam videtur ꝙ ratio. locandi absolute sumatur a quantitate, iuxta illud Philosophi. 4. phy. tex. commen. 76. Si corpus cubum separatum a qualitatibus sensibilibus ponatur in aqua, tantum cedit sibi aqua, quanta est sua dimensio. Ad hoc diceretur ꝙ materia sub quantitatibus interminatis consyderata vt abstrahit ab omni forma substantiali, & ab omni qualitate sensibili, vt sic non est ens, nisi in anima scdm viã Aue, 12. met. cõ, 14. & ita ẽt diceretur esse in loco scdm imagina-.

Quinto physic. cõ. 8.

Solutio.

Dubitatio.

Solutio.

tionem, aut diceretur esse in loco indeterminate. sed ꝙ sit in aliquo loco determinato requiritur quãtitas terminata et forma, ad quam consequitur talis quantitas. & sic dicimus subiectũ generationis non occupare locum determinatum, & si illud sit materia quanta. Soluitur igitur contradictio ꝙ Cõme. non dixit ꝙ illud, ex quo aliquid generatur sit in loco per se, sed dixit ꝙ hoc est aut per se, aut per accidens, sicut dicimus de materia, ecce ꝙ vult materiam esse in loco per accidẽs, sed quando dixit.5.phy.cõ.8. ꝙ materia non est in loco, intellexit eam non esse in loco per se. & ista non cõtradicunt. Aut aliter. non est in loco determinato, est bene in loco indeterminato. Sed prima solutio est magis ad mentẽ Philosophi, & Cõmen. pri. de generatione tex.cõm.27, sicut videre poteris. D

Quinto physico, cõ. 19.

Tertia contradi. est in cõ.9. Dicit Cõ ꝙ contrarietas, quę est in loco, latet, & eãdem sñiam habet.8.phy.cõ.16. Huius tñ oppositũ videtur dicere.8.meta. cõ.4, & .10. meta.cõ.13. vbi habet ꝙ contrarietas in rei veritate primo inuenitur in eis, quę sunt in loco, ideo accepta est in definitione cõtrariorum distantia, cũ dicitur, contraria sunt, quę sub eodẽ genere posita maxime distant. Respondetur, vt dicit Cõmen.4.cœli cõ.38. ꝙ contrarietas, quę est in forma, & qualitate, & in loco, dicitur ęquiuoce: quia contraria in qualitate, & in aliis prędicamẽtis sunt solũ duo in forma, & sunt vnũ in subiecto: sed cõtraria in loco sunt cõtraria tam sc̃dm subiectũ, quã sc̃dm formam. Et quia de ratione contrariorũ est distantia: & plus distãt illa, quę sunt duo in forma, & duo in subiecto, quã illa, quę sunt duo in forma & vnũ subiecto: ideo contrarietas ex natura rei primo cõpetit contrariis in loco quã aliis contrariis. Accedit ad hoc, vt dicit etiã Cõ.10. meta.cõ.13. distantia in loco est maxima, s. cẽtri ad circũferentiã: & ista distãtia est causa in cõtrarietate sublũariarũ corporũ propriorũ istis locis: ideo cõtrarietas pri. reperitur ex materia rei in loco, quã in aliis contrariis aliorũ prędicamẽtorũ. Et hoc etiam asseruit Cõme.4.phy.cõ.5. dum dicit ꝙ corpora contraria sc̃dm naturam mouentur ad loca contraria sc̃dm naturam. quia loca nõ solũ sunt extrema vnius lineę rectæ longissimę, sed & cum hoc sunt contraria sc̃dm potentiã. res. n. quarum substantiæ sunt similes contrariis, habent substantias cõtrarias aliquo modo. ecce ꝙ vult contrarietatẽ in loco esse causam contrarietatis in substantia, & in qualitate, eo modo, quo in substantiis contingit substantiã substantię contrariam esse. Et, licet ita sit ꝙ contrarietas primo reperiatur in loco, tamen non est notum ꝙ omne, quod localiter mouetur, contrarietatem talem habeat, & sic dixit Cõme. in hoc quinto.cõ.19. & .8.phy.16. & .6. phy.cõm.92. ꝙ contrarietas, quę est in loco, latet: non quia illa lateat ꝙ sit cõtrarietas, immo est prima & causa aliarũ, & ponitur in diuisione aliorũ tanquã notior, sed latet penes hoc, ꝙ non est notum per se eam inesse cuilibet mobili, qđ mouetur localiter. & sic nulla est contradictio, sicut vides. Sed contra determinationẽ istam dubitauit subtiliter magnificentia tua. quia tunc nõ esset vera contrariorũ descriptio, dicens, contraria sunt, quę habẽt fieri circa idem subiectum non simul, sed successiue: modo, si contraria in loco sunt duo in subiecto, & duo in forma, nunquã igitur aliquo modo circa idem subiectum habent fieri, nec simul, nec successiue. Et ad hoc dixi ꝙ argumentum tuum demõstrat, nam locus superior vniuersi nunquam fiet inferior. & dixi descriptionem illam verificari de contrariis in qualitate, nõ de cõtrariis in loco. & dixi cum Auer. cõ. 38. quarti de cœlo cõtrarietatem non dici vniuoce, sed equiuoce vel analogice de his & de illis. Aut aliter, aliquid conuenit alicui ratione generis, quod tamen repugnat eidem ratione speciei: sicut patet.6.phy.cõ.15. & .7.phy.cõ.2. E F

Vtrũ in quãtitate sit cõtrarietas.

Arist. in prędicam. cap. de quantitate ait. Amplius quantitati nihil est contrariũ: indefinitis enim manifestum est quoniã nihil est contrarium &c. Auer. ibi ait in differentia quia, Et ex propriis quantitatis est, ꝙ nõ est ei contrarium penitus siue sit continua, siue discreta. Oppositum huius expresse habetur. 5.phy.18. vbi habetur, Quoniam autem neque substantię, neq; ad aliquid, neq; ipsius facere, & pati relinquitur secundum quale & quantum & vbi motũ esse. in vno quoque enim horum est contrarietas. Et Auerr. ibi ait. Quoniam quum posuit ꝙ motus inuenitur in tribus prędicamentis, & declarauit ꝙ non

A inuenitur in substantia neq; in relatione, neq; in actione aut passione, sequitur vt solūmodo sit in istis tribus. & dixit quoniā in vnoquoque istorum est contrarietas. & innuit vniuersaliter hoc, q causa vniuersaliter propter quam est possibile, vt motus solummodo sit in istis tribus prędicamentis, est, quia contraria existunt in eis. hęc enim necessaria causa est in esse eorum. Ad hoc respondent aliqui & pro solutione capiunt distinctionem Auer. 1. phy. 41. q contrarietas sumitur dupliciter. cōmuniter, & proprie. Hac posita distinctione dicunt, in quantitate contrarietatem cōmuniter sumptam bene reperiri: non tamen contrarietatem proprie dictam. Et de contrarietate proprie sumpta intellexit Aristo. in prędicamentis, quum dixit q in quantitate non est contrarietas. Sed hęc responsio nulla est, quia hoc modo etiam Arist. posset dicere, q in substantia est contrarietas: & ad illam esset motus, quod ipse in. 5. negat, & dicit, q in quantitate est contrarietas, & in substātia nō. Vnde aliter respondēdum est, & dico, q quantitas dupliciter considerari potest: vno modo simpliciter & absolute. & hoc modo de ipsa loquutus fuit philosophus in prædicamen. & Auer quum dixere. quantitati nihil esse contrarium. Nam eam considerauerunt secundum simplicem considerationem. Alio modo possumus considerare quantitatē vt physicam, idest vt terminum corporis physici. Et hoc modo accepta, in ipsa est contrarietas secundum perfectum, & imperfectum. Et sic ad quantitatem est
B motus. quia quantitas minima in aliqua specie, puta hominis, aut leonis, est contraria quātitati, maxime in illa specie. maxime. n. distat respectu illius speciei. & de illa imperfecta, ad perfectam, per motum venitur. Et hoc modo de quantitate loquutus fuit Aristo. in. 5. phy. & Auer. & sic non est contradictio.

Respōsio aliquorum.

Impugnatio

Qualitas dupliciter potest considerari.

Quarta contradictio est in cōm. 19. Cōmentator dicit quod non fit minus nisi per admixtionem contrarii, Oppositum. 2. cœli cōmento. 15. Soluitur. in habentibus contrarium secundum viam Commentatoris remissio per ad mixtionem contrarii fit: & per oppositum intensio per remotionem a contrario, iuxta illud Philosophi, illud est albius, quod est nigro impermixtius, in carentibus vero cōtrario, sicut est lumē, & alia huiusmodi, nō est sic. Et ideo Cō. in cō. 15. secundi de cęlo iam allegato inquit, & nō sequitur vt remissio sit semper ex mixtione contrarii, sicut dixit Alex. in multis locis.

Quinto physico. cō. 19.

Solutio.

Quinta contradictio est in commen. 21. Dicit generationem non esse motum, quia forma est indiuisibilis. Sed oppositum videtur sentire de formis elementorum. 3. cęli commen. 67. vbi tenet quod intenduntur & remittuntur. Soluitur. de ratione motus duæ conditiones requiruntur. vna quod subiectum sit ens in actu, alia quod forma sit diuisibilis. vnde. 5. physico. probatur ad relationem non esse motum & etiam. 7. physico de prima specie qualitatis. Et Commentator, 6. physico. commento. 85. probat quod ad situm non est motus, quia est relatio, & rela-
C tio consistit in indiuisibili. Requiritur etiam quod subiectum sit in actu. 5. physic. tex. commen. 8. Et propter hoc in formis eductis de potentia materię, quædam sunt perfectę non intensibiles neque remissibiles, sicut sunt formę mixtorū: & de istis maxime verificatur dictum Commentatoris quod generatio talium non est motus, quia tales sunt indiuisibiles, idest nō successiue acquisibiles sed per minima acquirantur. Formę autem elementorum sunt mediæ inter substantiam & accidens secundum Commentatorem. 3. cęli commento, 67. & tales partibiliter acquirunt, & successiue: tamen earum generatio nō est motus, quia subiectum non est ens in actu. Vide quę scripsi primo physico. commento. 62.

Quinto physico. cō. 21.

Solutio.

Aristo. 5. phy. ait. Secundum substantiam autem non est motus: propter nullum entium substantię contrarium esse. Et Auer. ibi ait. In substantia vero non est motus. quoniam omnis motus est de contrario in contrarium. sed substantia non est contraria substantię, vt dictum est in prędicam. Et Aristote. in prędicamen. cap. de substantia. Oppositum huius habetur ab Aristore. prim. phy. 56. vbi ait. Semper. n. in vno genere est vna contrarietas. hoc etiam Auer. ibi etiam philosophus eodem libro. 50. ait. Et est igitur vna contrarietas in omni genere vno. substantia autem vnum quodam genus est. & Auer. in co. ait. Et hoc intendebat quum dixit, & substantia est vnum genus, sed tacuit con-

** Vtrū in substātia sit cōtrarietas?*

clusionem & est. ꝙ contrarietas existens in eadem, est vna 1 & est principium D aliorum entium. Ex quibus clare apparet, in substantia contrarietatem e. e. Istam apparentem contradictionē dupliciter via sedare possumus. Vna est A ex. dicentis, ꝙ quando Aristo. dixit in prædica. substantiam, substantię n n contrariari, intellexit de substantia cōposita ex materia, & forma. Sed dum dixit in physicis, in omni genere contrarietatem esse, loquitur de substantia simplici silicet de forma. Sed quia ista via est remota a mente Auer. vt patet. 5. phy 10. &. 8. meta. 5. vt alias longo sermone scripsimus, ideo de mente Auer. aliter respondemus. ꝙ contrarietas, vt in proposito spectat, sumitur dupliciter. vno modo proprie: & sic, nihil aliud est, quā maxima distantia sub vno genere eorum, quę nata sunt ab eodem susceptibili se continue expellere, qualis est inter calidum, & frigidum; album, & nigrum. Et de hac loquitur Aristo. quum dicit substantiæ nihil esse contrarium. Duæ enim substantię & si in eodem genere maxime distantes sint: puta homo, & imperfectissimum conchilium in genere animalis: non tamen circa vnum aliquod nata sunt suscipi, quoniam in nullo susci pi possunt. Alio modo potest sumi contrarietas pro contrarietate secundū esse, & non esse. i. secundum priuationē, & habitū, vt accipitur. 1. phy. co. 41. &. 43. &. 10. meta. co. 9. Et sic dico ꝙ quando Aristo. dixit ꝙ in genere substantię est contrarietas, hoc veritatem habet de ista cōtrarietate. Nam in omni genere est priuatio, & forma. Vnde Auer. 56. 1. phy. dicit si prima contraria in vno quoque genere sint opposita secundum esse, & non esse. sunt tunc opposita in substantia E secundum esse, & non esse. & sunt causę aliorum oppositorum existentium in alijs prędicamentis. & illa debent esse prima contraria. Quę verba Auer. si Burleus bene inspexisset, haud protulisset quod protulit super. 1. phy. 52. Et hoc modo dictum Aristo. intelligitur ibi. quia eius meus est generationis in vniuersali principia venari: siue sit in substantia, siue sit in accidentibus: vt dicit ipse philosophus in. 57. primi physi. dum ait. Sic igitur nos dicamus primum de omni generatione aggredientes. Et Auerr. ibi ait. Et intendit per communem generationem, generationem, quæ fit in substantia, & in omnibus prędicamentis. & sic tollitur omnis contradictio. Quod autem Aristo. in prędicam. cap. de substantia loquatur de contrarietate proprie sumpta, patet per Auer. ibi dicentē in differentia. 12. Et ex proprijs prędicamenti substantię est, ꝙ non habet con trarium, quia nō inuenitur homini, nec animali contrarium proprie, quid clarius? Alio etiam modo possumus dicere ad contradictionem, ꝙ quando Aristo. ait, in omni genere contrarietatem esse, sermo eius potest saluari de contrarietate differentiarum. nam differentiæ generis diuisiuę, oppositæ sunt, & simul natura sunt: vt in cap. de simul Aristo. in prędicam. ait. Et differentię ipsæ non alio oppositionis modo possunt opponi, nisi secundum modum contrarietatis. non secundum habitum & priuationē opponi possunt, quia nullius habitus priuatio F constitutiua est. Nec secundum affirmationem, & negationem opponi possunt, quia nullius speciei negatio constitutiua est. Nec etiam relatiue opponuntur, quia in absolutis generibus, absolutę speciei, relatio differentia constitutiua esse non potest. Oportet ergo oppositionem inter differentias existentem, ad contrarietates reducere. Et licet inter differentias generis diuisiuas sit oppositio: & genus semper per contrarias differentias diuidatur, non tamen oportet dicere species per illas constitutas, semper contrarias esse: licet illud quandoque possit contingere. Animal enim diuiditur per rationale, & irrationale, tanquā per differentias contrarias: tamen homo, & equus, non sunt species contrarię. Ex aduerso autem, diuiditur color per congregatiuum, & disgregatiuum visus, tanquā per differentias contrarias: & species per illas constitutę, sunt contrarię, videlicet albedo, & nigredo. Et ratio potest esse (vt etiam notat doctissimus Zimara in hoc proposito) quia differentię sunt partes specierum. nam species ex forma vniuersali, quę est genus: & ex forma propria, quę est differentia, componitur, vt dicit Auer. 2. phy. 28. & etiam primo phy. co. 5. contrarietas autem in parte inuenta, contrarietatem in toto de necessitate non infert. Nam 1. cœli. 29. instantia habetur, ꝙ motus in duobus semicirculis, licet contrarij

Opinio Alexandri.

Contrarietas duplicitet.

Alius modus dicendi.

A sint, non tamen in completis circulis motus contrarij sunt. Et si dicatur, ꝙ ipse
Auer.1.phy.52. expresse hanc contradictionem soluit, solutione ipsius Alex.
vbi ait. Et similiter nihil prohibet vt substantię sint contrarię secundum for-
mis non contrarię secundum subiectum. & sic dicere ꝙ substantia non est con
traria substantię, verum est secundum subiectum. & ꝙ substantia est contraria
substantię, secundum formam est verum, & hoc adiuuat Alex. quum dicit, in sub
stantijs simplicibus potest esse contrarietas, & non in compositis. Et Alex. in-
telligit hoc, quod Aristo. dicit in prædicam. qui dicit, ꝙ proprium substantię
est non habere contrarium, de substantijs compositis, non de simplicibus Aris.
enim dicit in libro de generatione ꝙ corpora simplicia sunt contraria. hęc ibi.
Ad hoc faciliter respondetur, ꝙ Auer. ibi loquitur secundum mentem Alex. vt
ostendit suorum verborū contextus. Sed.5.phy.10.&.8.meta.5.loquitur secun
dum opinionem propriam: & illam Alex. impugnat. Et hęc sufficiant.

Sexta contradictio est in cōmen.22. Dicit Cōmentator ꝙ vltima non sunt in
loco, nisi per accidens, non essentialiter. Sed huius oppositum ipse scribit prim. Quinto physic.cō.22.
de generatione cōmen.29. vbi habet ꝙ lineæ superficies, & pūcta non sunt in
loco neqꝫ secundum se, neqꝫ secundum accidens. Soluitur, aliquid moueri per ac
cidens contingit dupliciter, pure, & nō pure. Appello illud moueri per accidēs Solutio.
pure, qđ pręcise mouetur ad motum alterius, & nullo modo potest per se moue
ri. & isto modo intelligitur dictum Cōmenta. hic in cōmem.22. quando dicit ꝙ
B vltima mouentur per accidens, scilicet pure, quia pręcise mouentur ad motum
illius, cuius sunt vltima. Alio modo aliquid dicitur non pure per accidens mo
ueri, & est illud, qđ mouetur ad motum alterius, quod tamē, si separatū fuerit ab
eo, ad cuius motum dicitur moueri, poterit per se moueri, sicut motus partis ad
motum totius, quia pars separta a toto potest per se moueri, sicut patet. 4.phy.
cōmento.32.&.5.phy.commēt.1. & primo de anima cōmento.37. Et propter
hoc dixit Commenta.6.physi.cō.86. ꝙ motus partis in toto non est motus pu
re per accidens. Formaliter igitur soluentes, dicamus ꝙ quinto physi.cōm.22.
loquitur de accidente puro, primo de generatione.29. loquitur de accidente nō
puro. Aut aliter solui potest, ꝙ Commentator pri. de generatione loquitur ex
sententia Platonis, contra quem arguit ibi Philosophus. Plato enim posuit ma
thematica esse subiecta corporum naturalium, &, quia ipse posuit talia, nedum
secundum intellectum, verum etiam secundum esse separata a sensibilibus, vide
tur sequi ergo talia nullo modo in loco esse, neque per se, neque per accidens,
realiter loquendo. in quinto autē physi. loquitur secundum sententiam Aristo.
& dicit ꝙ talia sunt in loco per accidens, quia locantur ad locationem sui subie
cti, quod est per se in loco. Et ista solutio non est remota a veritate secundum
rem ipsam, sicut dicit Commenta. prim. de anima cō.26. vniuersaliter hodie non
C possumus intelligere opiniones Antiquorum, quia non sunt notę apud nos.

Septima contradictio est in cō.34. Dicit Cōmentator tempus constituere mo Quinto physico.cō.34.
tum. Huius tamē oppositum habetur supra in hoc quinto cōmen.3. vbi enume
rans ea, quę constituunt essentiam motus, non enumerat tempus. Respondetur
ꝙ refert consyderare motum in sua quiditate, & refert considerare ipsum, quo
ad suam vnitatem consequentem ipsum. Et tūc dicimus ꝙ motus consyderatus Solutio.
quiditatiue constituitur in sui diuisione ex tribus: & talia sunt subiectum, ter-
minus ad quem, & terminus a quo. vnde Cōm. sic considerauit motum. & Phi-
losophus.5. physic.tex.com.3. nam ipse dicit ibi ꝙ substantia motus constitui-
tur ex istis tribus causis existentibus in eo non extrinsecis. & ideo non numera
uit motorem, aut tempus, vt ipse habet ibi. Sed consyderatio motus, quo ad sui
vnitatem numeralem, bene concernit vnitatem temporis, & motoris. et sic con
syderatur motus ab Auer. & ab Aris. 5.phy.34. quando dixit ꝙ ad vnitatem
numeralem motus requiritur vnitas temporis. & sic etiam consyderauit motū
in.8.phy.tex.cō.82. vbi dixit motum proiectorum non esse continuum, sed vi
deri continuum. Et reddens causam dixit. non enim vnum est mouens. vbi ex
presse patet motoris vnitatem requiri ad continuitatem, & vnitatem motus, quę
tamen non sunt de quiditate motus, sicut patet consyderanti.

Quinto physico.cō.35. Solutio.

Octaua contradi. est in.35.cō. Ad vnitatem numeralē motus dicit tria requiri D & hęc sunt vnitas subiecti, vnitas mobilis, & vnitas termini ad quē. Sed huius oppositum videtur habetur.8.phy.te.comento.82. vbi habetur quod vltra hęc requiritur vnitas motoris. Ad hoc dicitur quod Aristo. non posuit hoc vnitatem motus requiri ad vnitatem temporis: quia nondum declaratum est vtrum omne motum ab alio sit motum. & ideo tacuit illud desferens illud vsque ad.8. physico. vtrum autem in aliquo casu possit esse vnus motus a pluribus motoribus pertinet ad octauum physico, sed pro nunc dimittatur.

Quinto physico.cō.35. Solutio.

Nona contradictio est in eodem commento. 35. & commento sequenti. Quia ni hoc commēto dicit tria illa requiri ad veritatem motus, scilicet tempus, subiectum & terminum. Sed commen. sequenti solum subiectū & terminum requiri dicit Nisi, esset, quod vnitas motus magis intime depēdet ab vnitate subiecti, cum subiectum motus ponatur in sua definitione, & etiam terminus ad quem qui est de substantia motus: quia ab ipso sumit speciem, cum non differat ab ipso, nisi sicut imperfectum a perfecto, 3. physico. commento. 4. motus autem a tēpore dependet tanquam ab aliquo extrinseco, & non quidditatur per ipsum, idest tempus non est de quidditate eius, sicut dicit Commentator hic in commento. 35. quod accidit naturę motus, quod sit in tempore, non quod motus quidditatur per tempus, idest quidditatiue constituatur per tempus. & ideo tacuit Commentator in commento sequenti tempus, quia solum consyderauit motum, quo ad prędicata quę constituunt ipsum quidditatiue licet autem subiectum non sit de quidditate accidentis, sufficit tamen quod sit delatiuum quidditatis eius. E

Quinto physico.cō.37. Solutio.

Decima contradictio est in commento. 37. Dicit omnem motum continuum esse. Huius tamen oppositum dicit. 3. physicorum. commento. 6. &. 8. physicorum. commento. 23. vbi habet motum augmentationis non esse continuum. Soluitur, motui, sub ratione, qua motus, non repugnare continuitatem, sicut talpæ in quantum animal non repugnat visio, tamē motui applicato ad materiam aliquā sensibilem determinatam stat continuitatem sibi repugnare. sicut est in casu de motu augmenti, qui non potest esse continuus, sicut probat Commentator in locis allegatis, nihil autem prohibet vnum & idem prędicatum vni & eidem rei non repugnare sub rationi communi, & sub ratione generis, quod tamen repugnabit illi ratione speciali. sicut talpa, vt talpa. non potest videre: sed vt animal non sibi repugnat. Aristotelis autem in hoc quinto physicorū. & in. 6. consyderat motum in communi, non applicando ipsum ad aliqua mobilia determinata. Et ideo omnia, quæ verificantur de motu in istis locis, verificantur secundum eius communitatem, quæ tamen communitas non repugnat rationibus specialibus aliorum motuū. Vide pro hac solutione in simili Auerroim copiose, 6. physicorum, commento. 15. vide. 7. physicorum, commento. 2. in simili de cęlo, inquantum cęlum, & inquātum corpus. F

Quinto physico.cō. 47. Solutio.

Vndecima contradictio est in commento quadragesimo octauo. Dicit Auerroim. terminum a quo non esse de substantia motus, sed esse accidens motui. Sed nos oppositum inuenimus in dictis eius supra in commento. 3. huius quinti. Soluitur, terminus, a quo dupliciter potest comparari motui. Vno modo absolute: & sic est de quidditate motus, cum ponatur in eius definitione, motus enim fit de affirmatum. Alio modo respectiue, videlicer in comparatione ad terminum, ad quem, Et sic terminus a quo est accidens respectu motus in respectu termini ad quem, motus enim cum termino ad quem identificantur ꝙ reponuntur in specie, non autem per terminum a quo terminus enim a quo abiicitur. Sumitur igitur hic accidens, prout omne illud, quod non est equę initium, sicut aliud, & quia terminus ad quem, in eo nomen accidentis accipit. & hoc est de mente Cōmentatoris infra in commento. 49. vbi dicit quod licet contrarietas in motibus sit tam ex termino a quo quam ex termino ad quem, magis tamen motus sunt contrarii ex termino ad quem, quam ex termino a quo.

SOLVTIONES CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS ET AVERROIS.

Super Sexto Physicorum.

Risto.5.phy.23.ait Continue autem mouetur,quod nihil,aut pau cissimum deficit rei,nõ temporis. Nihil enim prohibet deficiẽ tem rei,non temporis. Ex quibus clare apparet, ꝙ ad continua tionem motus necessario requiritur cõtinuatio temporis, nõ aũt continuatio magnitudinis, Oppositum huius habetur.6.phy.5. & ibi Auer.dicit,ꝙ causa continuationis motus est continuatio magnitudinis,& ꝙ motus est equalis magnitudini, & partes eius partibus isti-

B us. Et habetur ex cõ.7.&.8.eiusdem.6.etiam habetur ex.5.metha.18. etiam di cit ipse Auer.6.phy.73.clare, ꝙ continuatio primo inuenitur in magnitudine, & propter magnitudinem inuenitur in motu, & propter motum in tempore. Et plures habetur ab ipso Auer, Ad hoc dico, & si secundum modum exponẽdi literam philosophi,(vt Simplicius exponit) nulla sit contradictio, tamẽ sequẽ do cõmunem expositionẽ istius textus ad contradictionẽ dico,ꝙ ad hoc respon dent aliqui moderni,& pro solutione sumunt illud quod dicit Auer.3.phy.1.in fine vbi ait,ꝙ de continuo due diffinitiones inueniũtur,vna est, ꝙ continuũ est illud,quod potest diuidi in infinitum. Altera est,ꝙ continuum est illud,in cuius medio,põt poni terminus cõmunis duabus partibus, hac distinctione posita,di- cunt,ꝙ de continuatione motus,dupliciter loqui possumus,secundum ꝙ de con tinuo ipso habemus diffinitiones duas. Si loquimur de continuatione motus, pro vt motus dicitur continuus,pro quanto põt diuidi in infinitũ,tũc dicunt,ꝙ hanc continuationem habet a magnitudine, & necessario requiritur magnitudi nis continuatio,vt ipse motus hoc modo continuus dicatur,& hoc modo dicũt, ꝙ loquitur Arist.& etiam Auer. vbi dicunt,ꝙ motus est continuus a magnitu- dinis continuatione. Si vero loquamur de continuatione motus, pro vt motus dicitur continuus, pro quanto habet terminum cõmunem duabus partibus, di-

C cunt,ꝙ ad hanc continuationem necessario requiritur continuatio tẽporis, non aũt magnitudinis,& sic loquutus fuit Arist.5.phy.23.& hoc modo soluũt contra dictionem. Ista solutio licet sit magnorum virorum,videtur dubia,dato ꝙ verũ accipiat.s.illud quod dicit Auer.3.phy.t.c.5. ꝙ de continuo due inueniũtur diffi- nitiones, tamen videtur dubium illud quod dicit, ꝙ motus habeat a tempo- re continuationem, pro vt continuum est illud cuius partes habent communem terminũ,quia tempus quomodocunq; capiatur, videtur, hoc nõ sit dicendum. Nam tempus vt dicit Auer.4.phy.109,dupliciter capi potest, Vno modo pro esse materiali. Alio modo pro esse formali,si sumitur pro esse materiali, sic idẽ est cum motu, & sic non possumus dicere, ꝙ motus habeat talem continuatio- nem a tempore,quia esset, ac si diceremus, ꝙ motus habet hoc a se ipso, quod absurdum est dicere. Si vero sumatur pro esse formali:sic tempus est numerus, & mensura motus,& vt sic, (vt patet per Aristo.4.phy.cap.de tempore) ha- bet mensurare,& non dicit Aristo. ꝙ habet dare continuationem, Quod tem- pus sumptum his duobus modis sic se habeat, patet per verba Auer, ibi vbi ait, dicamus igitur ad hoc, ꝙ extra mentem non est nisi motum, & motus,& tempus,non fiunt,nisi quando mens diuidit motum in prius & posterius. & hęc est intentio motus, idest motum esse numeratum, ergo substantia temporis,

Vtrum Motus habeat continuatarẽ a magnitudine, vel a tẽpore?

Tempus dupliciter capi potest.

quæ est in eo quasi forma, est numerus, & quod est in eo quasi materia, est motus continuus, quoniam non est numerus simpliciter, sed numerus motus. Continuatio igitur accid i ei gratia materię, & discretio. s. numerus gratia formæ. D
Præterea facit difficultatē contra suam solutionē illud quod dicit Auer. 6. phy. 73 q continuatio inuenitur in tempore propter motum, & hoc etiam dicit in 109. 4. phy. q continuatio accidit tempori gratia materię, & qđ est in eo quasi materia, est motus continuus, Si igitur propter motum in tempore est continuatio, quomodo verum est, q motus sit continuus a tempore ? videtur potius totū oppositum dicendū, Et si diceretur, q verum est, q in tempore est continuatio propter motum, & q motus non habet continuationem a tempore, tamen veritatem habet loquendo de continuo, pro vt est diuisibile in infinitū, quia talem continuationem habet a magnitudine, & non a tēpore, & sic bene stant simul q in tempore sit continuatio propter motum, & q motus sit continuus a tempore, secundum q continuum diuersimode consideratur, (vt dictum fuit) Dico, q nō video, quo pacto ista non sint voluntaria dicta, cum verba Auer. sint nimis clara, & a glosa aliena, maxime si aliter contradictio saluari potest. Ideo dicendum ad contradictionem, q verum est, q continuatio motus capiatur a magnitudine, & q Arist. in. 5. phy. 23. (si bene intelligatur oppositum) non dicit, quia ibi Arist. non loquitur de continuatione motus, quia de tali continuatione alibi aget, sed loquitur de subiecto motus, vt transit de contrario in contrarium per medium, p continuā mutationem, & ad hoc verum est, q requiritur necessario continuatio temporis. Et sic apparens contradictio tollitur. E

Responsio ad contradictionem.

Sexto phy. tic. cō. 16.

Contradictio est in sexto physi. in cō. 16. Dicit Commnen. q exempla, quæ adducuntur in literis, adducuntur vt sermo sit manifestior. Huius tamen oppositum ipse scribit. 4. physi. commen. 71. Soluitur, q exemplificatio in literis ad duo potest comparari, videlicet ad materiam subiectam, de qua est sermo, & sic talis dicitur esse manifestatiua sermonis. & isto modo vtitur Philosophus pleñ que in libro priorum, & in lib. poste. Alio modo pōt comparari ad exempla consimilia in materia determinata, & sic est minus manifesta. & quando secunda sequitur primam, sic sermo redditur manifestior. Et isto secundo modo loquebatur Cōmen. 4. phy. cō. 71. Inquit enim & cū dedit exemplum de literis, dedit exemplū de materijs, vt demonstratio sit manifestior. Primo autem modo loquebatur hic, quia dicit q Arist. adduxit exemplum in literis, vt sermo eius sit manifestior. quādo enim casus ponit in terminis, redditur vtiq; clarior.

Soluitur.

Sexto phy. tic. cō. 41.

Secunda contradictio est in cō. 41. habet Commenta. q transmutatio in substantia est principaliter transmutatio. Huius tamen oppositum dixit in hoc sexto com. 32. vbi dixit transmutationem in substantia non esse transmutationem, sed finem transmutationis, sicut vniuersaliter est de qualibet transmutatione indiuisibili, sicut habet etiam ipse. 4. physi. commen. 129, vbi habet transmutationem dici equiuoce de transmutatione per se, & de transmutatione, quę non est per se, sed est finis transmutationis. & consimilem sententiam habet ipse. 6. physico. in cōment. 45. Soluitur. transmutatio in substantia dicitur simpliciter & principaliter transmutatio terminatiue, quia terminatur ad illud, quod est simpliciter, et principaliter ens, 7. metaphy. tex. com. 4. substantia pręcedit accidens. Et sic dixit Philosophus primo de generatione. tex. cō. 11. & 5. physi. tex. cōm. 7. generatio substantię est simpliciter transmutatio, accidentium vero nō est simpliciter transmutatio, sed est aliqua transmutatio, & quędam cutusdam. tamen in ratione motus formaliter sumpta transmutatio in substantia non dicitur principaliter transmutatio, sed est finis transmutationis, nec est motus, sed sequitur motum. Et sic authoritates contrarię procedunt vijs suis. F

Solutio.

* Auerr. 2. cœli. 95. dicit, q elementa non habent quantitatem terminatam. Oppositum huius dicit ipse Auer. 6. phy. 32. vbi ait, q minima pars ignis est terminata. Idem in dicto, 6. 49. dicit, vbi ait, quoniam minima aqua est terminata, & similiter de alijs corporibus simplicibus, & compositis. Hoc etiam habetur ab ipso Auer. 8. physi. 44. & 6. phy. 91. & 3. cœli. 9. & 7. physi. 2. & in pluribus alijs locis. Pręterea hoc etiam dicit Aristo. in 2. de anima. 41. vbi ait,

Vtrū elemē ta determinatam quantitatem habeant.

A natura autem constantium omnium terminus est, & ratio magnitudinis, & augmenti. Ad hoc dicitur, (dimissis aliorum responsionibus tanquam ad Auer. mente alienis) ꝙ intentio Auer. 2. cœli. 95, non est, si bene inspiciatur, ꝙ simplicia non habeant terminatam figuram, sed inuit, ꝙ ex eo quia non habent figuram fixam, et non consistunt in puncto, & in diuisibili, ideo dicuntur non habere quantitatem terminatam. Nam per admixtionem aliorum corporum in eis, figura eorum maior fit, vt patet si moles aliqua in aqua ponetur. Et ista responsio habetur ex Aristo. 4. phy. 76. vbi ait, sicut enim in aqua si apponat aliquis, cubum distabit tanta aqua, quantus est cubus, sic et in aere. et etiam Auer. in dicto loco. Et sic tollitur contradictio. Quare elementa dicũtur nõ habere quantitatem terminatam.

Tertia contradictio est in eodem commento. 41. Dicit inter non ens & ens nihil mediat. Huius tamen oppositum habet primo physico, commento. 78. & 12. meta. commento. 11. & 5. physico. commento. 8. de materia. Soluitur. 12. metaphysico. commento. 11. Non ens sumitur tripliciter. Primo, pro illo, quod non habet esse nec imaginationẽ, & istud est vere nihil, & solũ istud. vnde illud ꝙ nõ habet esse, nec imaginationẽ, est illud, quod implicat contradictionẽ, & tale est vere nihil. nam tale non potest facere vnum per se conceptum nec sicut modus cum obiecto. sicut dicit Subtilis doctor in secunda questio quolibetorũ, & Cõmentator. 4. meteoro. commento. 9. qui dicit aliquod intelligibile, ponit hoc fun- Sexto physic. cõ. 41.

B damentum. ꝙ opposita non congregantur insimul. Alio modo sumitur pro priuatione existente in prima materia Tertio modo sumitur pro illo quod, non est in actu. Tunc dicitur quod inter non ens primo modo, & ens nihil cadit medium quia talia contradictorie opponuntur, quorum non est medium secundum se, in uentre primo poste. &. 10. metaphysicorum. texto. commento. 23. [illegible] loquitur Commentator. in hoc commento. 41. huius sexti. Sed inter non ens primo modo scilicet inter nõ ens simpliciter & ens in actu est bene dare medium. & istud est ens in potentia: talia autem non opponuntur contradictorie vnde ens in potentia non vere nihil neque est ens, sicut Philosophus dicit: sed mediat inter vtrũque, & sic loquitur Commentator. in alijs locis allegans.

Quarta contradictio est in commento. 59. Scribit Commenta. accidentia carnis induci in materia ante formam substantialem carnis. Huius tamen oppositũ habet primo cap. de substantia orbis, vbi dicitur ꝙ accidentia consequentia formam sequuntur formam. Accedit ad hoc ꝙ subiectum accidentium est ens in actu. 2. de anima. commento. 4. & alibi frequenter. Soluitur accidentia sunt in duplici differentia, quędam in fieri, & talia ab Auerroistis interminata dici consueuerunt. & quędam sunt in facto esse, & talia dicta sunt terminata. Tunc dicimus accidentia in fieri pręcedere formam in materia, sed terminata sunt post Sexto physico. cõ. 59.

C formam posterioritate naturę non temporis, vt scribit ipse primo cap. de substã. orbis. Replica. primo de generatione & corruptione, generatio est transmutatio totius in totum nullo sensibili remanente, ergo videtur ꝙ omnia accidentia sundentur in cõposito & per consequens non est dare accidentia pręcedentia formã in materia. Soluitur. ibidem dicitur nullo sensibili remanente vt subiecto. vnde accidẽtia interminata, licet pręcedant formam in materia sc̃dm Aue. pp hoc tamen non dicimus ea conuenire in ratione subiecti, sed sunt dispositiones subiecti, quod est materia. Et hoc aduertens Comm. dixit. 2. de anima. cõ. 4. subiectum formę substantialis, secundum ꝙ est subiectum, est ens in pura potentia. dans intelligere nullam aliam rem habere rationem subiectiuam pręter ipsam materiam. Replica. tunc ergo accidens remanebit corrupto subiecto, & migrabit de subiecto in subiectũ. Soluitur. licet proximum subiectũ alterationis sit compositũ, radicale autẽ est ipsa materia, quę est pars essentialis cõpositi. non enim oportet, vt inquit Com. 1. de generatione cõ. 1, ꝙ subiectum transmutationis substantialis sit aliud a subiectis aliarũ transmutationũ: alioquin sublato tali subiecto remanere possent subiecta aliarũ transmutationum: quod est merum impossibile. & sic non est ibi transitus de subiecto in subiectum, quia manet subiectum radicale talium accidentium in aduentu formę, quę inducitur, sicut manebat in corruptione formę pręexistentis.

Sexto physico.tex. & cō.86. Quinta contradi.est,in com. 86. Dicit Philosophus & Commen. ꝙ indiuisibile mouetur per accidens, Instantia est de polis, ipsius orbis,qui oībus modi sunt immobiles,sicut patet.2.cęli.cō.14. D

Solutio. Soluitur.ibidem dicitur ꝙ quies polorum est quies metaphorica,& non est vera quies. Sed ista propositio,in ꝗ uz cōiter dici solet polos orbis immobiles esse oībus modis, verificatur ad imaginationem Mathematicorum ,abstrahentium a motu. propositionem enim ipsorū fere omnes sunt verę ad imaginationem,2.ph.cō.60.Naturaliter tamen loquendo,ipsi poli,siue sint aliquid diuisibile,siue indiuisibile, mouentur per accidēs ad motum orbis,in quo sunt formaliter , Et ex hoc patet ꝙ illi, qui tenent intelligentiā esse formam cęli,non recte respondent ad argumentū,per qd probatur ꝙ tunc ipsa moueretur per accidens,quia omne,quod formaliter est in re mota,sicut forma informās,vel sicut pars in toto,vel sicut terminus in terminato, mouetur ad motū rei motę per accidens. Quidam solennis doctor voluit mihi soluere istud argumentū,dando instantiam de polis mundi, qui formaliter inexistunt orbi,& tamen non sunt mobiles aliquo pacto, neq; per se,neq; per accidens. Sed ego replicaui per authoritatem allegatā Auer.in cō.allegato.2. de cęlo,& in.4 phy.cō.118.vbi habet ꝙ quies polorū est transsumptiua, & scdm similitudinem,Et facta replica nesciuit amplius loqui.

E

S O L V T I O N E S
C O N T R A D I C T I O N V M
IN DICTIS ARISTOTELIS,
ET AVERROIS.

Super Septimo Physicorum.

Septīo phy. cō.1. &c.4.

Dicit Commentator super comm. primo . & 4. septimi phys.ꝙ primum motum in animali est cor. Huius tamen oppositum inuenimus primo de anima.commen.37. vbi dicit ꝙ sunt pedes.

Solutio. Soluitur,principiū et fons totius sensationis et motus est ipsum cor,sicut Philosophus in.2.de partibus animalium capit.10.& in libro de sensu & sensi.in.3. de anima expresse habet cor esse originale principium omnis motus existentis in animali, sicut patet in tex.cō. 55.& in libro de motibus animalium.Et ista fuit sola omnium Antiquorū Peripateticorum,quidquid dicant Moderni miscentes, & confundentes opinionem Peripateticam cum opinione Medicorum . videant Alexandrum in paraphrasi de aīa ; videant Themistium , & Simplicium in secundo de anima,& videbunt nunquid cerebrum sit principium motus,vel sensus de intentione Ari.Dico igitur cor esse principium motus initiatiuum,& ei motus attribuitur vt origini & vt principi:pedibus autem attribuitur tanquam instrumento,quo ad extra manifestetur,& executioni demandetur.& sic teneo cum Aristotele & peritissimis Peripateticis esse de qualibet sensatione,siue sit sensuum exteriorū, siue sit sensuum interiorū,ꝙ quęlibet talis sit a corde, tanquam a rādicali principio.& ista est indubitata fuit Arist.licet Auer. pro parte,non ex toto attigerit veritatem,sicut alii antiquiores.Moderni aūt in hoc aberrant manifeste,& non est curabilis egritudo eorū:quia sunt assueti in sermonibus falsis, & nō possunt assentire veris principijs. F

Septīo phy. cō.11. Secunda contradictio est in commento 11.Commentator habet qualitates sensibiles esse differentias corporū consimiliū. Et tamen oppositum habet ipse in

A quinto physico.commen.10.&.8.metaphy.com.5.contra Alexandrum.Moderni voluerunt grauitatem & leuitatem esse formas substantiales elementorum, moti forte propter authoritatem allegatam hic ex.11.commento,& ex authoritate ipsius Commentatoris.2.de anima male intellecta, comment.108. vbi habet graue & leue esse substantiam. Sed ista opinio est purus error.quia quod vni est accidens alteri non est substantia,in his. quę vniuoce dicuntur.sed grauitas & leuitas elementi est eiusdem rationis cum grauitate & leuitate mixti, quod patet ex operationibus essentialibus ipsorum. cum igitur in mixtis sint accidentia,quomodo in elementis erunt substantię?ita arguit Commentator cõtra Alexandrum.5.physice.commento.10.& octauo metaphy. comm.5.Sed dicunt ꝙ rationes Commentatoris ibi procedunt de alijs qualitatibus, non autem de graui & leui. Contra. Philosophus secundo de generatione. tex.commenti octaui enumerat qualitates elementorum, & similiter in secundo de Partibus animalium capitulo primo,& ibi ponit grauitatem & leuitatem. Amplius,quo modo soluetur ratio facta?ęque enim ratio procedit de grauitate & leuitate,sicut de alijs qualitatibus. & quomodocunque soluere volueris, ita soluam pro Alexandro rationem Auerrois. Amplius,forma substantialis nõ est sensibilis sensu exteriori:sed grauitas & leuitas sentiuntur sensu tactus, sicut patet.2.de aĩa,tex.comme.108.ergo,&c.Soluunt ꝙ forma substãtialis est sensibilis a sen-
B sibus hominis. Nam scdm Aue.in com.super libro de sensu, homo comprehendit differentias rerum, & earũ intentiones proprias,quę sunt in re sensata,quasi medullã de fructu:animalia autem bruta comprehendunt ea, quę sunt extra, quasi cortices fructuum. Sed contra, quia sensus brutorum etiam sentiunt grauitatem & leuitatem.nam asinus magno pondere oppressus dolet: quod non esset, nisi grauitatem sensu tactus sentiret. igitur grauitas est simpliciter accidẽs.sed quęlibet grauitas est vnius & eiusdẽ rationis essentialis.si igitur quod vere est, nulli accidit,si grauitas & leuitas in elementis essent formę substantiales: non igitur essent accidentia in mixtis. Multa ẽt alia inconuenientia dimitto breuitatis cã,nã tunc substantia substãtię per se primo contrarietur, & multa huius- Solutio.
modi. Dicamus igitur differentias vltimas corporũ simplicium esse nobis ignotas,& circumloquimur eas per suas proprietates.& hoc colligitur ex snia Philosophi in.8.phy.in tex.cõ.32.vbi habet ꝙ essentia grauis est vbicari inferius & essentia leuis est vbicari superius.& tamẽ supra.28.d.moueri sursum et deorsum esse actiones grauium & leuiũ naturales. qđ non contigisset. nisi esset verum,qđ diximus.& hoc est etiam de intentione Auer. 8,met.com.5.&,7.meta. commen.41.Grauitas igitur & leuitas sunt differentię circumlocutinę elementorum,& non sunt veræ formę substantiales illorum, sicut fingunt Moderni. Quomodo autem hec authoritas Commen. in,2. de anima soluatur, statim pa
C tebit sequenti contradictione.

Tertia contradictio est in eodem com. Dicit grauitatem,et leuitatem esse qua- Octauo physic. cõm.11.
litates tangibiles.Oppositum habet,2.de anima.commen.108.vbi dicit ꝙ sunt Solutio.
substantiæ.&.5.met.com,18.dicit ꝙ sunt quantitates.Soluitur.formaliter qualitates sunt,sicut dicit Philosophus,2.de generatione, &.2.de partibus animaliũ sunt substantię,imitatione, & similitudine quo ad modum immutandi sensum. Nam sicut substantia non immutat sensum, nisi mediantibus accidentibus. sic grauitas & leuitas non immutant sensum tactus, nisi mediante motu:& sic assimilantur substantię,& non sunt illę, sed sicut illę.In.5.metaphy.comen.18.dicit eas esse quantitates secundaria intentione, sicut ipse glosat ibi .nam diuiduntur eadem diuisione qua magnitudo diuiditur,iuxta illud Philosophi primo cęli in maiori quanto est maior virtus. tamen ipse in se sunt qualitates naturales, Et sic sedatur contradictio.

Quarta contradictio est in com.15. Dicit rarum & densum esse qualitates. Septĩo physico.cõ,15.
sed quarto phy.84.dixit ꝙ sunt quãtitates. Contradictio ista in quarto fuit soluta,in commen.84.ideo recurre illuc.

Quinta contradictio est in commen.20. Dicit ꝙ scientia dignius est vt sit ad Septĩo physico,cõ. 20.
aliquid, Oppositum dicit,10,metaphy.22, & in prędicamentis,vbi habet ꝙ sit

Solutio.

qualitas. Soluitur. formaliter qualitas est, & maxime in nostro intellectu, ad eam tamen consequitur relatio ad scibile. 5. metaphysi. 20. Verum autem dictũ Philosophi in septimo physico. tex. cõ. 20. & sui Commentatoris habeat locũ secundum mentes eorum, vel secundum mentem Platonis, non est presentis speculationis. Alio tamen modo potest declarari scientiã esse in capitulo relationis, tam secundum mentem Platonis ponentis nostrum scire esse reminisci, quam secundum mentem Auerrois ponentis vnitatem intellectus colligari cũ intentionibus imaginatis in intelligendo. Sed ista pertinet ad tertium de anima, nec est opus presentis negocij. nam sufficit nobis magnifice Domine in istis fragmentis intellectũ tuũ excitare, nec opus est calcaria subdere spõte currẽti. D

* Virum Motori cœlesti in mouendo sit labor, & fatigatio, ac difficultas?

Auee. 2. cœli. 3. ait, apparet ex hoc quod declaratũ est ex sua natura ꝙ in hoc motu non cessanti non accidit ei laboe, neque fatigatio. Oppositũ huius videtur innuere. 7. phy. 35. dum ait, necessario. n. debet esse resistentia inter motorem, & rem motam: & siue motio fuerit naturalis aut innaturalis. Et ista resistentia communis est secundum ꝙ alterum agens & reliquum patiens. Vnde dicimus in virtutibus celestibus mouentibus, ꝙ non mouet quecumque potentia, quodcunque corpus celeste: sed quelibet potentia, mouet corpus proprium: in velocitate propria. sed omnes conueniunt in hoc, ꝙ mouent in infinitum. Et secundum hunc modum, non est proportio inter eas, & motum. Secundum vero ꝙ vnaqueque earum mouet corpus proprium velocitate propria: secundum hoc habet proportionem propriam ad motum vel cum moto. Hoc etiam apparet per multa verba in. 2. cœli. 39. Ex quibus habetur, ꝙ inter motorem cœlestem, & suum mobile, est resistentia, & per consequens labor, & fatigatio. Nam (vt dicit ipse uer. 2. cœli. 3. & cap. 2. de substantia orbis) causa fatigationis in motibus animalium est, quia principium passiuum, contra resistit principio actiuo motus: quia corpus resistit anime, cum nos mouet multum ad contrariam partem illi ad quam intendimus moueri ex anima nostra. Quapropter accidit nobis, labor, & fatigatio. Et Aristo. 2. cœli. 63. videtur velle in cœlo difficultatem esse. oppo. 2. cœli. 3. vbi ait. Ad hoc respondetur secundum Ioannem andegauensem in quæstionibus. 2. de cœlo, ꝙ in motu, mobile resistere motori intelligitur dupliciter: vno modo ex inclinatione naturali ad alium motum illi ad quem mouet motor: vt corpus animalis habet naturalem inclinationem ad motum deorsum: quia graue est. Et ille motus, est alius ab illo, ad quem mouet motor: vt anima mouet: & vbi est talis resistentia: ibi est labor & fatigatio. Alio modo potest intelligi ꝙ mobile resistat motori, secundum diuersitatem potentie ad actum, quia mobile est in potentia tale, qualis est motor in actu: & illa resistentia necessaria est in omni motu. & sic celum resistit motori: quia in potentia est in aliquo vbi, & in opposito vbi ad quod motor intendit ipsum mouere. Et ex tali si resistentia, non est labor & fatigatio. Et hoc modo secundum ipsum remouetur contradictio. Sed Suessanus 2. celi. 39. impugnat dicta ipsius Ioannis in hoc. Et dicit ꝙ solutio Ioannis non satisfacit: quia cum infinita velocitate potest stare hec resistentia diuersorũ vbi potest enim celum moueri in duplo velocius, & habere adhuc potentiam ad diuersa vbi, & rursus in triplo velocius & habere eandem: & ita in infinitum. Et sic nulla esset causa quare tanta velocitate mouetur, nisi voluntas motoris. Vnde ipse respondendo, dicit; ꝙ celum resistere motori dupliciter intelligi potest. Vno modo respectu termini: quia non permittit vt inducatur ita cito in terminum ad quem vt motor intendit: sed tempore determinato. Non autem respectu motus, quia non inclinatur ad contrarium motum illi quo mouetur. Et propter hoc non est ibi labor, & fatigatio. Et ad hanc solutionem remittit se, in 63. eiusdem libri dato ꝙ ibi strictius loquatur. Et si aliquis instaret hoc modo, Si celum resistit, & non permittit, vt inducatur, ita cito in terminum ad quem, vt motor intendit. ergo inclinatur ad oppositum. Respondet in libro destructionum dispu. 13. solu. secundi dubij ꝙ consequentia non valet. Et ratio: quia non resistit ratione forme contrarie ipsi agenti: sed ratione limitationis nature rei mote. Vnde celũ resistit: quia natura sua est limitata ad sic moueri, vel sic, Vnde

Rensponsio secundum Ioannem.

Responsio Suessani.

E

F

A non sequitur ergo inclinat ad oppositum: sed bene sequitur, ergo non propinquit ad tantam velocitatem quanta motor intendit mouere. Et sic soluit. Vnde iste doctor preter priuatiuam resistentiam quę communis est omnibus, ponit in corpore cœlesti resistentiam positiuam: & plura dicit quę ibi videas. Et licet modus Ioannis non videatur de mente Auer. quia reducendo resistentiam, quę in corpore cœlesti reperitur, ad hoc solum: quia cœlum est in potentia ad aliquod vbi, & in opposito vbi ad quod motor intendit: non video modum quo bene soluatur instantia prędicta. Tamen ipse Suessanus non videtur tutus in hoc quod dicit, ꝙ intelligentia vult mouere velociori modo quo mouet: tamen non potest, quia cœlum non permittit ex natura sua: quia sequeretur, ꝙ intelligentia non adimpleret suam voluntatem & suum desiderium frustrantur: & sic in illo motu essent duo principia diuersa & vnum contradiceret reliquo sicut in animalibus: dato ꝙ contradictio in animali sit, quia vnum principium intendit vnum motum: & aliud ex sua natura in alium illi diuersum: & illis sit repugnantia, quia vnum intendit in tanta velocitate mouere, & non potest, & aliud in velocitate illi diuersa permittat ex natura sua moueri, & conueniant quo ad motum circularem. Non enim video quomodo saluetur, ꝙ non sit labor, & fatigatio, & difficultas, & infelicitas nimis correspondens statui animalium. Quod contra Aristote. & Auer. est. Vnde ad hanc contradictionem verba Auer. 63. secundi de cœlo adducenda sunt, vbi ostendit

B contrarietatem quę inuenitur inter cœleste corpus, & suum motorem: vt pateat quę resistentia sit ista, & quomodo ex ista non est labor, & fatigatio, & difficultas in mouendo modo quo in animalibus principia diuersa habentibus resultat (sicut est intentio Zimarę super. 2. cœli. 63.) Vnde ex sua solutione nostrę contradictionis solutio apparebit. Auer. in. 63. secundi de cœlo dubitat, quia per verba Aristo. videtur sequi ꝙ secundum opinionem Aristo. in cęlo sit difficultas: quod est falsum: quia difficultas prouenit a contrarietate, & a materia. In cœlo autem non est materia nec contrarietas. ergo ibi non est difficultas. Secunda ratio est, ꝙ si esset in corporibus cœlestibus difficultas, tunc intelligentia nihil operaretur: quia declaratum est in. 8. phy. 78. ꝙ intelligentiæ sunt virtutes infinitę. Orbes autem habent potentias finitas. Finiti autem ad infinitum non est proportio. ergo nulla esset proportio, inter intelligẽtiam mouentem, & cœlum. Soluit Auer. & duo facit, primo ponit solutionem, secundo confirmat. Et soluendo dicit, ꝙ inter intelligentiam quę mouet, & mobile, est quędam contrarietas quę est secundum potentiam & actum: & propter hanc contrarietatem, ibi resultat quædam proportio terminata inter virtutem mouentem, & orbem motum. Nam virtutes istę sunt terminatę. vt. 38. & 39. secundi de cœlo. Finitas virtutis competit formis, in eo ꝙ formę: ita ꝙ competit cuilibet formę, in eo ꝙ forma. Contrarietas ergo inter intelligentiam & | Ad contradictionem.

C orbem non est contrarietas vera: quia talis est solum in corporibus quæ sunt hic, sed ibi est contrarietas secundum potentiam & actum. vt. 9. methaph. 13. Potentia & actus opponuntur relatiue. Et secundum istam contrarietatem resultat quędam proportio terminata inter intelligentiam mouentem, & corpus cœleste motum. Vult dicere Auerr. ꝙ illa contrarietas est secundum potentiam & actum, quia motus cœli, est ex desiderio rationali, quia causatur a voluntate mouente. Vnde tanta est coniunctio inter intelligentiam & orbem, ꝙ quanta velocitate appetit intelligentia mouere: tanta velocitate, appetit orbis moueri. Vnde nos videmus, ꝙ quanto aliqua forma est magis eleuata a materia tanto magis dominatur suis passionibus. vt anima humana. Bruta autem non dominantur suis passionibus cum sint immersa materiæ. Postea Auerr. confirmat suum dictum. quia dixerat, ꝙ potentię quæ mouent orbes sunt finitę, & ꝙ non possunt mouere quacunq; velocitate. Cuius oppositum videtur dixisse Arist. in. 8. phy. dicit Auer. ꝙ non est demonstratum ab Arist. intelligentiam esse virtutis infinitę & ꝙ possit mouere in infinitum. dicit Auer. ꝙ si hoc esset. Primo sequeretur ꝙ motus esset in instanti. Secundo sequeretur, ꝙ corpus illud motum, esset infinitum. Et ille locus est clarissimus, qui non potest solui a tenentibus in via Auer. deum esse infiniti vigoris

Et sic patet, qualiter omne dubiũ remouetur: & qualis resistentia sit, in corpore D
cęlesti. Et ex omnibus istis patet. quid dicendum formaliter ad contradictionem. Quod motori cęlesti non accidit labor, & fatigatio, in mouendo: vt in animalibus accidit. Et ad illud quod dicitur, ꝙ est resistentia: ergo labor, & difficultas. Dico, ꝙ resistentia quę in cęlo reperitur: est tali modo. Nam in cœlo est cõtrarietas modo dicto, & ex tali contrarietate, resultat quędam proportio: ex qua debita proportione resultat illa resistentia: quę est, ꝙ cœlum non potest maiori velocitate moueri, qua mouetur. Non dico, ꝙ intelligentia intendebat velocius mouere (vt Suessanus dicebat.) Et ex tali resistentia, non prouenit labor, & fatigatio, neque difficultas, nisi velimus extendere nomen laboris, & difficultatis, ad quamcunq; resistentiam; & dicere, ꝙ quemadmodum est contrarietas ibi non vera, & ꝙ ex illa resultat proportio, ex qua prouenit resistentia: sic etiam est difficultas, quasi equiuoce dicta. Et hoc non obstat auctoritati Auer. 2. cœli. 3. Et sic cessat dubium. Tamen pro maiori declaratione est aduertendum, ꝙ restat dubium quodam. Quod hoc quod Auer. dicit, ꝙ contrarietas inter intelligentiam, & orbem, est secundum potentiam, & actum, idest, est oppositio relatiua, quia mouere competit actui, & potentię moueri: non videtur bene dictum, quia sequeretur, ꝙ elementa possent in vacuo moueri. Cuius oppositum habetur. 4. phy. 71. Probatur, quia forma, vt forma est in actu: in quantum autem, ꝙ est in materia, est in potentia. Cum ergo ad motum sufficiat contrarietas, inter potentiam, & actum: ergo elementa in vacuo possent moueri. E
Ad quod respondetur, ꝙ contrarietas, secundum potentiam, & actum, non sufficit in elementis, pro causando motu: quia in motu requiritur successio. Successio autem, non fit, nisi inter duo entia in actu. Cum ergo in elemento, sit solum materia, & forma: materia autem non est ens in actu: ideo non potest moueri. Sed cœlum diuiditur in duo in actu, in orbem, qui est ens per se, & materia in actu: & in intelligentiam, quę est ens per se. Et ideo ista oppositio secundum potentiam, & actum, est sufficiens in cœlo ad causandum motum. Solutio est Auer. 4. de physica auscultatione. 71. Et hęc sufficiant.

Dubilatio

Respõsio

Cœlum diuidit in duo

S O L V T I O N E S

CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS ET AVERROIS. F

Super Octauo Physicorum.

Octauo physic. cõmẽ. 2.

Octauo physico. cõ. 4.

N octauo physi. cõ. 2. est contradictio de opinione Anaxagorę, & prim. physi. cõmẽ. 32. Sed quia in prim. physi. cõm. 32. fuit soluta, ideo non oportet eam hic repetere.

Secunda contrad. est in cõ. 4. Dicit Auer. ꝙ, si materia esset denudata ab omni forma, non posset aliam formam recipere. Huius oppositum videtur. 5. phy. te. cõm. 8. vbi dicitur ꝙ materia, idest ꝙ est ens in pura potentia, est subiectum receptiuum formę, quę per generationem inducitur. Aliqui ex Antiquis, quos multi Moderni imitantur, tenent formam corporeitatis de intentione Auer. & sic tenendo viam istam diceretur ꝙ Cõm. dixit hic ꝙ, si materia esset denudata ab omni forma, & precipue a forma ista corporeitatis de prædicamento substantiæ, tunc vtique non posset aliam reciperet: quia talis forma est necessaria, tum quia, vt dicunt, omnes formæ educuntur de potentia eius, tum quia est dispositio materię ad hoc, vt

Digressio de forma corporeitatis.

Multorum opinio.

A ipsa recipiat formas speciales. Nam, cum materia maxime sit a formis remota, oportet materiã necessario disponi per tales formam generatam imperfectam: tum etiam propter perpetuitatem dimensionum interminatarum, quę sunt mate riç coęternę. nulllum enim accidẽs videtur habere perpetuitatem, nisi propter formam: & ideo videtur dimensio fundetur in materia mediante forma coporis de prędicamento substãtię sibi coęterna. Astruunt hanc opinionem esse Auer. indubitanter, quia. 3. cœli. cõ. 61. vbi Arist. in litera habet. oportet autem fortasse sensibilium sensibilia sempiternorum vero sempiterna, corruptibilium aũt corruptibilia esse principia. Cõm. glosans illa verba inquit ꝙ hoc habet veritatẽ de principijs propinquis, & non remotis eorum sensibilium: quia talia non sunt sensibilia, sicut sunt prima materia & prima forma, per primam, autem formã, vt dicunt, non potest intelligi, nisi forma corporis. non. n. dimensio est principiũ substantię, quia illa est accidens. item talis est sensibile cõmune. Amplius Cõmẽ. 2. phy. cõ. 15. exponẽs quõ forma dicitur priuatio, dicit ꝙ priuatio existens in prima materia est quasi forma materię, & nõ est pura priuatio. hoc aũt non videtur posse intelligi nisi de forma corporis substãtiali: quia illa nõ est simplex priuatio, sed est quędam generalis priuatio, de qua omnes formę educũtur. Amplius Cõmen. 7. meta. cõ. 29. reddens causam, quare quędam generãtur ab arte tantum, & quędã a natura & arte, dicit ꝙ in illis, in quibus est pars potentię
B naturalis similis artificio, illa possunt a natura generari & ab arte: sed illa, in quibus non est pars potentiæ naturalis similis artificio, talia generantur ab arte tantum. videtur igitur generatio rerũ naturaliũ prȩsupponere aliquã prõpriiudinẽ in materia, ex qua aducuntur. & hęc non põt esse nisi forma substãtialis corporis. Amplius rõne probatur sic. dimensiones scdm Auer. remanent eędem in genito & in corrupto, tunc quęro vel scdm eem est ista remanẽtia, vel scdm rationem. Si scdm rõnem, tunc nõ erit nisi scdm speciẽ. quod tñ Auer. negat, quia ponit eas remanere easdẽ numero. Si aũt scdm rem remaneãt, tunc oportet ponere formã substantialem coæternam materię, per quã illa semper remaneat: vel oportet materiã scdm esse reale non dependere a forma, quod est contra Auer. 12. meta. cõ. 14. Nos aũt & si meminimus construxisse specialem qõnem super additionibus nostris qõnum metaphy. Ioãnis de Gandauo, tñ hic aliqua tangam, quę ibi prętermisi contra istã viam. Et, quia oĩs cõtradictor amore veritatis in primis excusandus est, cum supportatione taliter opinantiũ mihi videtur ꝙ illa nunquã fuerit opinio Auer. nec Arist. sicut patet ex discursu Philosophi in. 1. phy. & in. 2. de Gñatione, vbi detestatur Antiquos ponentes subiectũ gñationis esse aliquid habens formã. si. n. hoc esset, cum quãlibet formam consequantur accidentia, per quę sentiri posSit, tõc accideret subiectum generationis esse sensibile: quod est cõtra sensum. Et ista via procedens Philosohus posuit
C subiectum generationis esse ens in pura potentia, nõ habens aliquã formam substantialẽ coęternã neq; genericã, neq; specificã. forma. n. gñis & forma speciei vna est, & eadẽ apud ipsos: quia ta les de vna & eadem re per se prędicantur. Ita. n. probatur. 4. met tex. cõ. 3. ens & vnum eaodem naturam significare, quia de eadem re per se prędicantur. Et ideo definiens generationem. 1. de gñatione, 23. dixit ꝙ generatio est transmutatio totius in totũ, nullo sensibili remanente, vt subiecto, quod nõ dixisset, si opinatus fuisset materiam esse corpus. Imo damnat Antiquos hoc opinantes. Nec aliquis locus est in Auer. vbi ponat talẽ formam: imo reprehendit Auic. hoc opinantẽ in. 1. phy. 63. &. 1. cap. de sub. or vbi dicit ꝙ Aui. fuit opinatus ꝙ eadem est dispositio dimensionum interminatarũ, & terminatarũ. qđ non dixit, sicut male glosa rit Ioãnes, & sequaces, quia Aui. posuerit illam formã in materia specifica, Cõmen. aũt ponit eam gñicam: quia nullibi Auic. dixit istã fatuitatem manifesti erroris. sed illud dixit, quia scdm Auice, quantitates interminatę fundabãtur in cõposito ex materia et forma corporeitatis, sicut fundantur quantitates terminatæ. & in hoc discrepat Cõmẽ. ab ipso, quia scdm ipsum fundantur in prima materia sine aliqua forma ibi prę existente. Mirum, profecto mirũ, quõ Auer. ponit istam formam, & tñ in libro de sub. orb. & pręcipue in. 1. cap. vbi inuestigat oẽs dispositiones materiæ, nul-

Impugnatio

iam faciat mentionem de tali forma substantiali. vbi, postquam conclusit ma- D teriam esse ens in potentia ad omnes formas, statim subdit ꝙ primum, quod accidit materię, est trina dimensio: quomodo igitur pretermisit formam substantialem prȩxistentem, nullam de ea mentionem faciens? Authoritates autem adductę non sonant hoc. quādo enim. 3. cęli cō. 61. dixit principia rerum sensibilium esse sensibilia. loquendo de propinquis et non de remotis, sicut est prima materia & prima forma, dico ꝙ hoc est verū: sed per primam formam non intellexit formam corporis substantię: quia vtiq; illa sensibilis esset, cum sit dimēsionata quantitatibus, Vnde mirum est quō isti, ad pauca respicientes, dicant Com. non posse intelligere dimensiones, quia illę sunt sensibile commune, cū tamen hoc idem retorqueri possit contra eos de forma corporis: quia saltim erit sensibilis ratione dimensionum, quę in ea fundantur sc̄dm ipsos. & ideo. si dimensiones istę sunt sensibiles, vt dicunt, contingeret formam corporeitatis esse sensibilem ratione ipsarum: quod ipsi negant. Accedit ad hoc, ꝙ, cū forma generis non sit re distincta a forma speciei: & cū formę speciales sint sensibiles merito suorum accidentiū: vtiq; & forma illa sensibilis apparere. Dicamus igitur primam materiā esse insensibilem, quia secundum se nullam formā habet per quam sentiri possit, quia illud, quod sentitur, est in actu. quia autem materia non est in actu per aliquā formā, non est sensibilis: quantitas ēt interminata quatenus interminata, est ens potentiale. & vtiq; ipsa sentiri non pōt. Et ideo dicit Comm. ꝙ materia, vt est denudata ab omni actu, est ens rationis: quia so- E lus intellectus sic potest intelligere eam in actu secundo, ꝙ non sit forma nec formam habens, per primā autem formam Commen. intellexit Deum gloriosum, qui ēt sensibilis non est, dicitur. n. esse principiū remotum sensibiliū, & prima materia, iuxta illud Auer. 12. meta. cō 18. omnes proportiones & formæ sunt in potentia in prima materia, & sunt in actu in primo motore. Et hoc cōfirmatur authoritate eiusdem. 12. meta. cō. 6. vbi glosans dictum Alexādri dicētis Naturalem sumere a Diuino principia substantię, quę est in motu, dicebat ꝙ illud habet veritatē de cā formali & finali, non de cā materiali & mouente. Vnde dicimus nos ꝙ prima principia remota rerum sensibilium sunt prima forma & prima materia: tamē prima materia a Philosopho Naturali consyderatur, sed prima forma consyderatur a Diuino. & hoc etiam est de intentione ipsius Aue. 1. phy. cō. 69. vbi glosans dictum Philosophi. enumerantis ibi tria principia rerū naturaliū, s. materiā, formā, & priuationem, ponens differentiā inter materiam & formam, inquit. entia habent aliud principium a subiecto, & est forma. sed primū principiū in hoc genere, s. in genere causę formalis non potuit sciri in hac scīa sicut primū subiectū. Et hoc idē dixit Philosophus ante ipsum in 1. phy. ad finē, vbi postq̄ egit de prima materia dicit. De principio aūt sc̄dm formā, vtrū vnum aut plura aut quot, aut quę sunt cū diligentia Philoso- F phię primę est determinare. Si igitur entia naturalia haberent formam corporeitatis tanq̄ primā, illa vtiq; a Naturali cōsyderaretur, Nō aduertūt Moderni ꝙ aliud est Naturalē consyderare quatuor genera cārū, et aliud est ipsum quatuor prima genera cārum cōsiderare. prima, n. vera est, & scda falsa. nā duo prima cārum genera cōsyderat Diuinus, s. primā formā & primū finē. & duo prima cōsyderat Naturalis, s. primā materiā & primū mouens. ipsa aūt prima forma, quę a Diuino cōsyderatur, nō est forma corporeitatis. nā sc̄dm Aue. prima forma est idem subiecto cū primo fine & primo mouente. Et hoc est, qđ dixit egregie Com. noster. 7. meta. cō. 5. ꝙ prima quæstio, quā incepit in scīa Diuina, perducit ad cognitionē primę formæ & vltimi finis: sed prima quęstio, quam incępit in scīa Naturali perducit ad sciendum primā materiā, & formas naturales, & primū motorē. Idē confirmat in eodē, 7. met. cō. 9. vbi expresse habet ꝙ Naturalis pōt deuenire ad cognitionē primę materię, non aūt ad cognitionē primę formę. & ibi dat rōnem istius, sicut poteris videre. Idem habet ipsę. 3. met. cō. 3. & 4. met. cō. 1. vbi habet ꝙ hec scīa cōsyderat de nobilissima cārum, s. de prima forma & de primo fine. Nūq̄ igitur primā formā appellauit Commen. corporeitatis formā, immo vbiq; locorū, vbi loquitur de prima forma, dicit eā

Opinio propria.

A a Diuino consyderari, & dicit illā esse eandem subiecto cum primo fine & primo mouente:quę de forma corporis minime verificari possunt. Ad aliā authoritatem Com.2.phy.cō.15.dico φ per priuationē ibi non intellexit formā corporeitatis. si.n.illa daretur, non dixisset Comen.φ est sicut forma materię, sed dixisset φ est forma materię, sed per priuationē intellexit ipsammet priuationē materię, quę cōnotat aptitudinē:quę aptitudo est suamet potētia, per quā olum formarū est capax: merito illius aptitudinis, quę est aliquid ex natura rei, priuatio materię non est simplex priuatio, ita φ sit ourū nihil.& talis priuatio est quasi forma materię.quia, vt dicit Commenta.7.metaphysi.cōm.60.exponens dictum Philosophi asserentis quandoq; fieri qōnes per quare, quęrentes de materia, ista natura est illa, cuius quiditas, & forma est recipere omnem formā.qd clarius potuit inueniri, bone Deus, in Auer.per quod possemus ipsummet per ipsummet exponere? Ista igitur est forma materię, ipsam nullā habere formā, & ipsam esse receptiuā omniū. Et hoc voluit ēt dicere 1.cap. de substan.orbis, dū dixit φ natura materiæ substātiatur per posse, & φ potentia est differentia substantialis materię.ecce quomodo verum vero consonat ex omni parte. Ad aliam authoritatem Com.7.meta.cō.29.dico φ ibi ponit differentiā inter res artificiales & naturales in hoc, quia formę artificiales non sunt in potentia materię secundum Auer.non.n. materia habet inclinationem naturalem ad tales formas:sed tales inducuntur ab extrinseco motore, vt testatur ipse.3. de aīa

B cō.18.Et ista est ratio, propter quam ipse dixit in.8.meta. cō.11. φ solum in artificialibus est possibile, φ stante vnitate materię pōt esse diuersitas formarum propter diuersitatem materierum, sed in rebus naturalibus non est hoc possibile:quia dantur materię proprię proprijs formis.& ideo res illę, in quibus est pars potētię naturalis similis artificio, possunt induci a naturā & ab arte simul, sicut est de Medico qui est minister naturę, vt testatur Galenus.3.technis.tex. cō.29.vbi dicit.Omnium aūt eorum natura operatrix, medicus vero minister. & Auic.prima fen quarti.tracta.2.cap.8.Curans, sicut sciuisti, est virtus, non medicus:quoniam medicus facit peruenire instrumenta ad virtutem. Dicamus igitur φ ad hoc φ aliqua forma inducatur a natura, vel a natura & ab arte simul, est necessarium in subiecto esse aptitudinem naturalem ad talem formā. & nō oportet aliquā formā corporeitatis ponere, sed sola potētia materię ad hoc sufficit, ex qua oēs formę educuntur ad actum.in quibus aūt ista promptitudo deficit, illa bene ab arte tantum induci possunt, sed a natura minime. Et huic testatur experientia. dicūt nanq; Medici, φ Ethica tertię speciei est incurrabilis. et φ, si ad eam esset ingeniū, esset ingeniū ad mortē:vt dicit Auicen.1.quarti, in capitulo proprio. Et propter quid est?non est propter aliud, nisi quia in tali corpore est corrupta oīs potentia, & oīs virtus, & cōplexio, per quā corpus inclinabatur ad sanitatem:sicut dicit plusq; Com.com.38.tertij technis &, quia inductio sanitatis necessario requirit talem naturæ promptitudinem, huic est φ ad eam nul-

C lum valet artis ingeniū. Formę vero mere artificiales non requirunt in subiecto talem inclinationem.subiectum etiam potius inclinat ad oppositum, cū vt in pluribus tales formæ inducantur cum diuisione, & incisione & remotione partiū subiecti.quę oīa attestantur corruptioni, aut saltem est in potentia neutra respectu talium:sicut dicit Subtilis doctor in.2 senten.distinctione.18 quęst. vnica, & hoc in casu, quo tales formæ non inducuntur contra inclinationē naturalē principij passiui.Ad rōnē aūt eorū, quā reputāt demōstrare, respondetur, cū quęritur an dimensio interminata remanet scdm rē, vel scdm rōnē. dico φ remanet vna numero, eo modo, quo materia seclusa omni forma dicitur vna numero:& vt sic est ens rationis.12.meta.cō.14. ista aūt vnitas non est alis est priuatiua, sicut est vnitas materię.nam sicut materia dicitur vna numero, quia non habet aliquā vnā formā numero, p̄ q̄ sit hęc sed est in potētia ad oēs formas: ita pariformiter dicēdū puto dimensionē interminatam esse vnam numero, pro quāto nō habet aliquē vnū terminū, p̄ quē sit terminata, sed scdm se est in differēs ad oēs terminos. Et, qn̄ dicit φ perpetuitas ista requirit aliquā formā substātialē in materia, p̄ quā ipsa materia perpetuo sit sub tali dimensione, nego argumen

tum. quia alia est dispositio accidentium terminatorum, & alia est in terminatorum. accidentia terminata bene præsupponunt formam in materia, non autem in terminata. Vnde in hoc discrepat. Commenta. vt supra dixi ab Auice. quia Auice. credidit vnam, & eandem dispositionem esse vtrunque accidētium, quod videlicet talia in composito ex materia & forma fundarentur. & ideo posuit in materia ante dimensiones interminatas formam corporeitatis substantię. Et si hoc esset, vt inquit Commenta. tunc forma illa esset indiuisibilis, & non haberet diuisionem preter suum subiectum, & ipsam esse eternam, & ipsam non habere contrarium sibi succedens in eodem subiecto. Et, si ita esset, tunc nullam aliam formam sibi recipere, preter istam sibi primam. Et nequis credat somniare ista, decreui ad ducere verba eius formaliter, in primo cap. de substantia orbis, inquit enim sic, Vnde putauit Auice. quod dispositio trium dimensionū existentium in materia simpliciter, scilicet non terminatarum est dispositio dimensionum terminatarum in ea. & declarās hoc subdit. quapropter dixit, necesse est primam formam existere in prima materia, antequam dimensiones existant in ea. ecce quod non dicit, vt dicunt Moderni quod Aui. posuerit illā formam specificam. & ideo reputauit quod eadem est dispositio vtrorumque sed quia putauit quod dimensio interminata fundatur in composito ex materia & forma corporis, in hoc dicit esse conuenientiā. Vnde etiā ipse Auic. in. 2. suę meta, ca, 4. de prioritate formę ad materiam. dicit materiam nō dependere a forma, inquātum est forma specie designata in suo esse sed solum a forma inquantum est forma. cum igitur forma corporis sit illa, a qua dependet in suo esse, sicut patet per ipsum cap. 2. illius secūdi, sequitur ꝙ illa sit generata. Et hoc idē habet ipse in illo loco, si pōderatur bene verba eius. Mirum, profecto mirum, ꝙ Auic. qui fuit adeo perfectus Logicus teste suo aduersario, 3. de aīa. cō, 30. ignorauerit corpus de prędicamēto substātię esse genus, & nō speciē specialissimam, cū tn̄. oēs Sorticuli hoc sciant, & videā Aui. 1. sufficientię suæ ca. 2. & videbunt errorē. suū. Aue. postea in illo loco impugnat Aui, & sua verba sunt ista. Ex quo accidūt ei multa impossibilia. quorum vnū, est, formā non diuidi per diuisionē materię. quapropter non recipiet diuisionem: & ipsam esse ęternā nō diuisibilem per diuisionem subiecti, & ipsam non habere contrarium sibi succedēs in eodē subiecto ꝙ si ita esset tunc materia nullā recipet formam præter istam sibi primam, hęc ille. Patet autē omnia ista incōuenientia sequi contra Auer. si ipse ponat talē formā, vel sub rōne generis. vel sub ratione speciei. & ideo erubescāt Moderni imponere. istum errorē tanto Philosopho cum ipse oppositum sentiat vbiq; & 1. phy. cō. 63. & 1. cap. de substantia orbis. & 12. meta. cō. 14. oppositum tenet. Reuertamus igitur eo, vnde diuertimus, & dicamus Auer. non sibi contradicere. vnde dicta sua uera sunt in hac materia. nam qn̄ dicit ꝙ materia esset denudata ab omni forma non posset aliam recipere, hoc verū est. nā scd̄m ipsum & Aris. alteratio est necessaria ad generationē. &, quia subiectum alterationis proximū est ens in actu, tūc materia nuda non posset alterari. modo, si alteratio esset ipossibilis, vtiq; & īposbilis est generatio, & ecōtra. 1. de generatione te. cō. 1. in. 5. aūt. physi, dicit materiā nō recipere rōne subiecti formā vt est ens actu, sed vt est ens in potentia. bene tamen materia alterabilis est. vt ens actu. & si non esset alterabilis vt ens actu, neque etiam suscipere posset formam vt ens in potentia propter essentialem ordinem & concomitantiam existentem inter ista. & sic sedatur contradictio. Responsio autem Modernorum nulla est. quia, vt dictum, est materia dependet a forma substantiali, quod ad esse accidentium in ipsa, prout talia terminata sunt. terminus enim est a forma. sed non dependet a forma in esse accidentium interminatorum in ipsa prout talia interminata sunt a forma. quia vt sic materia per suammet quiditatem, seu naturam substernitur talibus accidentibus, quatenus sunt interminata, cum interminatio sit a materia. Et ideo materia non indiget forma pro inhęrentia accidentium interminatorū inquantum interminata sunt, nisi per accidens, inquantum identificatur terminatis, non autem vt ratione distinguuntur ab illis. & hoc non videtur Moderni.

Solutio propositę cōtradictionis.

Octauo physic, tex, 10.

Tertia contradi, est in texto, 10, Dicit Philosofus ꝙ solus Plato generantem

A pus. Huius tamen oppositum manifeste deducitur ex his, quæ scribūtur in.12. primę philosophiæ in tex.cō.30. vbi dicitur ꝙ Leucippus & Plato semper dicunt motum extitisse, sed tēpus apud Platonem nihil aliud est, nisi motus & reuolutio totius completa, vt dicitur in.4.phy.in.tex.cō.93.patet aūt ꝙ.si posuit motum esse æternum, quod posuerit etiā tēpus esse æternū. Propter quod quidā defendentes Platonem dicunt non dissentire in sensu ab Arist. vnde dicunt Platonem tenuisse mundum & motum esse ęternum, sed ideo dixit mundum generatum, quia partes mundi præcedunt natura ipsum non tēpore, vt scribit Cōm, in.1.cęli.cōm.105.& 106.& si ita esset. Arist. non dissentiret a Platone in hoc. Alex. aūt, vt recitat Simplicius in secunndo de cęlo & mundo, est alterius opinionis, & etiā Cōmen. quod fuit discordia vera in hoc inter Platonem & Aris. & ꝙ rationes Arist. procedūt contra Platonem in hoc sensu, ꝙ Plato opinabatur tempus esse vere generatum, & etiam mondum, Vnde ad propositum contradictionem secundum viam istorum isto modo est respondendum. nā Plato bene posuit motum inordinatum fuisse ab ęterno. elementa enim secundum Platonem ante mundi generationem mouebantur motu in ordinato, sed Deus de duxit illum motum ad ordinem. vnde in generatione mundi ex elementis, simul dixit celum factum fuisse, & ipsum tempus, vt dicitur in pręsenti tex. Accidit autem Platoni, vt deducit bene Philosophus & Commenta.12.meta.cōmmen.30. Solutio.

B vt motus violentus sit prior naturaliter motu natura, & sequitur vt priuatio sit natura prior habitu quia, posuit motum inordinatum ęternum esse, sed motum ordinatum posuit esse factum, inordinatio autem est priuatio ordinationis. & ex hoc sequitur in via Platonis motum & mundum vere fuisse genitum in tempore, nam quod deducitur de priuatione ad habitum non potest deduci nisi per veram transmutationem & generationem temporalem. & hoc est: quod pulchre notauit Commenta. aduersus illos. qui volunt defendere Platonem illo modo prædicto inquit enim in commento.105. in primo cęli quod Plato male fecit in ponendo mundū esse generatum, sed non corruptibilem, hoc enim cum difficultate intelligitur de generatione, & maxime cum dixi quod efficitur ex non ordine in ordinem. & ideo ibidem commento.106. dicit quod illud, quod innatum est reperiri in tempore, non inuenitur sine tempore: & quod non est natum inueniri in tempore non habet prius & posterius, nisi secundum esse. quod est de lineis cum figura, & magis de rebus abstractis. quoniam, si aliqua generatio fuerit ex rebus non temporalibus, tunc illę res non erunt prioris, nisi in esse tantum. si igitur intendebant, cum dicebant mundum esse generatiō, quia est ex causis prioribus in esse, erit verum. sed verba eorum non compatiuntur hoc, aut ergo peccant, aut hoc deuiat a veritate, aut male docent. Et si cupis late videre impugnationē istius opinionis, vide Auer. i.3. cęli in cō.25. contra Them, qui illo modo conabatur defendere Plato. sat mihi fuerit ostendere tibi locum cupio enim quod ad eius fieri potest breuis esse.

C Quarta contradi. est in cō.20, Dicit Cōmen. ꝙ nō inuenitur aliquid moueri ex se nisi in motu locali. Huius tamē oppositum dicit. 2. de anima. cō.50. de aialibus, & plantis, quo ad nutritionis motum. Soluitur in simplicibus habet locū dictum suum, sicut ipse glosat seipsum. 2, physic. commento primo falit autem in mixtis, pręcipue perfectis, sicut sunt plantæ & animalia talia enim ab intrinseco possunt alterari. Octauo phy sic.cō.20. Solutio.

Quinta contradi. est in tex. Scribit Philosophus & Cōmē. ꝙ non est necesse si vna collectio guttarum operatur in lapide primam operationem, quę apparet in actu in alio tempore, vt illę guttę faciāt medietatem illius operationis. Huius tū oppositū inuenimus in.7.phy.in tex.cō.36, vbi ostenditur ꝙ si aliqua potētia mouet aliquod mobile per aliqđ spacium in aliquo tēpore, ꝙ dimidiata potentia mouet medietatem mobilis per medietatē temporis, Nisi esse ꝙ, vt scribit Alexander. modus consyderandi mathematicus in multis diserunt Philosopho Naturali, quia igitur Arist. in.7. phy. loquitur de motu scdm generalē sui consyderationē, si multa scdm imaginationē sibi cōpetere possunt, quę tū non competunt sibi applicato ad determinatū subiectū per formā naturalē quę est ratio Octauo phy sic.tex.23. Solutio.

fortitudinis & terminationis. Ita in simili scribit Commenta. in.6.phy.cō.35.& D
5.physi.commen.45.& hoc concordat dicto Cometa. ibidem in cō.36.cum di. cit.& cū diuiserimus motum in duas medietates, & similiter motorē tunc proportio motoris quę est medietas, ad motum, quod est medietas, erit sicut proportio totius motoris ad totum motum, vniuersaliter declarauerunt Geometrę. & consimilem dicendi modum de illis proportionibus dicit in commento. 38. Solutio igitur contradictionis in hoc consistit, quod sermo eius in. 7. physi. verificantur secundum vniuersalem consyderationem motus, quę est secundum imaginationē, vt est in corpore mobili absolute. sed in.8.phy. loquitur de motu augmenti, & de motu alterationis & de cauatione lapidis, qui sunt motus appliati ad determinatum subiectum determinatum per formam. & sic in talibus est deuenire ad vnum in actu quod totum simul acquiritur, vnde etiam ibi consideratur motus & transmutatio, non vt sunt in tempore absolute, quia talis diuisio est in potentia, & vadit in infinitum. & sic de hoc fuit consyderatū in.6.phy. vbi fuit dictum quod in motu & transmutatione non est dare primum. sed in. 8.phy. in loco allegato loquitur de motu a transmutatione, vt sunt in quanto & quali, & vbi, & ista diuisio est in actu, & est finita, & sic est dare primum in actu. similiter ibi consyderantur tales motus. vt proueniunt a motore naturali qui est finitę virtutis, vnde Commen. ibidem dicit. non enim sequitur in alterasione, si diuiditur alteratum in infinitū, vt propter hoc etiam alteratio diuidatur B
in infinitum. s. inquantum fit ab alterante. quod ideo, vt mihi videtur, apposuit Commen. quia aliud est consyderare alterationem, inquantum alteratio, & aliud in quantum prouenit ab alterante, nam alterans agit per formam & virtutem naturalem quę sunt terminatæ necessario, vt patet, 2.de anima contra Empedoclē de motu augmenti tex.cō.41. omniū natura constantiū. &c. Et ideo subdit Cōmen. ibidem, quod prima pars, quę fit ex alteratione est determinata necessario, & alterans agens ipsam est determinatum & si prima pars quæ fit ex transmutatione, non esset determinata, & agens transmutans ipsum non esset determinatę virtutis, tunc omnia, sicut illi fingunt, essent in continua transmutatione, & cōtingeret vt inter duas transmutationes sensibiles nō esset quies media.

Octauo physic. cō 24. Sexta contra. est in cō.24. Dicit plures qualitates transmutabiles nō recipere magis & minus. Huius tamen oppositū habet. 5.physi.cō.19.&.22.&.10.meta.cō.23. Nisi esset ꝙ illud intelligitur scdm. actum. aut forte loquitur de quali-
Solutio. tatibus transmutabilibus p accidēs qualitates. n. quę per transmutationē per accidens acquiruntur, nō oportet ꝙ recipiant magis & minus, sicut est de secūda specie qualitatis. 7. physi. commēto. 20.&.5. metaphysic. commento. 19. similiter qualitates quartę speciei non recipiunt magis & minus, sicut patet. 7. physicorum. commento. 15.&.16.

Octauo physic. tex. 27. Septima contradi. est. in tex.27, Arist. diuidit motum per se in illud, quod mo F
uetur ex se, i. per principiū intrinsecum existens in eo, vt habētia aīas, & in illud quod mouetur ab alio. i. a principio extrinseco, vt sunt inanimata. & talia, vt inquit Philosophus, quę mouentur ab alio, dupliciter moueri possunt, natura videlicet, & extra naturā. extra naturā mouētur vt terra sursum, & ignis deorsum: natura vero vt ignis sursum, & terra deorsum. vbi patet de intētione Arist. & Cōmē. iuisse, grauia & leuia moueri ab extrinseco. Cuius tamen oppositum scribit Cō. in infinitis loci, vt. 2.phy.cō.1.&.3.&.7.phy.cō.2.&.3. cęli cōmen.
Solutio. 28.& alibi infinites. Dicemus nos istam fuisse Arist. in dubitatam sententiā, qui in quęstionibus arduis. & difficilibus, vt inquit Them. in.1. de anima loquitur scdm proprietatē sermonis, & non per metaphoras, in hoc. n. ipse in plerisq; redarguit Platonem. Dico igitur, ꝙ proprie illud dicitur motū p se ex seꝙ apparet moueri ab aliquo pricipio intrinseco, nullo motore extrinseco sensibiliter mouente, & sensibiliter cōcurrente ad talem motū, hoc autē est animalibus ꝓpriū, quia videntur post perfectam quietem a principio intrinseco, moueri, nō apparēte aliquo extrinseco motore sensibiliter excitāte, aut mouēte illa. & hoc proprie apud Græcos dicitur motū ex se p se. tale autē nō videmus accidere in aliquo inanimatorum sed semper videmus quod aliquod exteriorum mouet ip-

A sa,si enim moueantur de potentia accidentali, concurrit remouēs prohibens & si mouentur de potentia essentiali, concurrit generans. Et ideo cū hoc fundamēto procedens Arist. cōclusit grauia & leuia in.8.phy. & etiam in.4.cęli & mū. esse de numerum eorum, quę mouentur ab extrinseco motore. Vnde Cō.in.4.cęli & mun.in cō.25.inquit. In hoc capitulo vult perficere sermonē de modo motus elementorum, & ostendere quō mouentur & determinare ꝙ non mouentur ex se in rei veritate, sed ex extrinseco. Et hoc clare elicitur ex verbis tex.ibi, vbi Arist. post longā perscrutationē finaliter concludit. & mouet ēt & ꝙ a principio fecit, & id quod substraxit, aut vnde resilit, quēadmodum dictū est in primis sermonibus, in quibus determinauimus quod nihil horū ipsum seipsum mouet. vbi expresse & clare patet vtrobique, & in.8.phy. & etiam in.4.cęli istā sine dubio fuisse Arist. sententiā, ꝙ grauia & leuia, & vniuersaliter omnia inanimata fuit de numero motorum per se, quę mouentur ab alio, i. ab extrinseco. Et causa (vt bene notat Auerro. in cō.27. vbi vidit hmōi difficultatem & contradictionem) fuit. quia talia non mouentur ex se, nisi prius moueantur ex aliis, vnde dicit & posuit ista moueri ex aliis, quia ista non mouentur ex se, donec moueantur ex aliis. vt post declarabitur. Non igitur negat Aris. quod grauia & leuia habeant principium intrinsecum sui motus, sicut tenet Cōmen. in plerisque locis, & ipsemet Philosophus: sed causa, propter quam placuit sibi collocare in numero eorum, quę mouentur ab extrinseco, dicta est. Et. ista est sententia
B Philosophi sine dubio in.8.physic. in tex.cō.17. quā reperit etiā in tex.cō.27. sicut videre potes resolute. Confirmatur. quia in tex.29. ait ꝙ corpora simplicia ipsa a seipsis moueri impossibile est. vitale enim est hoc, & animatorum proprium. Et sistere possent ipsa scd̄m seipsa. Idē clarissime legitur.8.physi.tex.cōm. 77. vbi habet ꝙ motum ex se proprie est in motu locali tantum, & ī animalis.

Octaua contradictio est in commento.27. Habet Commenta. motum cęli esse naturalem ex parte animę, & ex parte corporis. Huis tamen oppositum videtur dicere.2.cęli.cō.31. vbi dicit motum cœli non esse naturalem, Respondetur non dixit motum cœli Commen. ibi nō esse naturalem absolute, sed dixit ꝙ nō est naturalis, sicut est motus elementorū. Sed dices. tu dixisti superius in.2.phy. in cōtradictione secunda, ꝙ motus cœli nō est naturalis ex parte suę formę quę est anima eius, sed solum ex parte corporis. modo Cōmen. hic dicit oppositum, sicut vides. Dico ꝙ non est contradictio. quia ibi negaui motum cęli esse naturalē ex parte intelligētię, ita ꝙ ipsa sit natura: sed vt dixi, vt sic motus cęli est supra naturā pro quanto est ab aliquo principio altiori ꝙ̄ sit natura. vnde Cōmen. disputatione. 11. in solutione primi dubii contra Algazelē inquit.* Peripathetici scd̄m veritatem loquentes dicunt ꝙ entia procedunt ab eo modo altiori ꝙ̄ sit natura, & quā sit humana voluntas. Et ideo illud, quod ipse dixit nomine
C Philosophorum, ꝙ id, quod procedit ab ipso Deo, procedit modo naturę, falsum est. hic autē cōcedo motū cęli esse naturalem ex parte animę, quia motus circularis est motus animę, sicut patet.2.cap. de substan. orbis; non tamen anima cœli est natura, sed est supra naturam. sed tenentes illam animam dare esse sequitur illam esse vere naturam; quod est absurdum.

Octauo physic.cō.27. Solutio.

* A.I. & qui tenent in rei veritate, ꝙ emanatio ne ab eo, est ꝑfecto nobiliori modo, ꝙ̄ naturaliter, & volūtate hūana.

Nona contrad. est in cō.30. Dicit ꝙ impossibile est elementum esse meuēs, & motū scd̄m formam eodem modo. Huius oppositū dicit.4.cęli.cō.22. vbi habet ꝙ in motu elementi forma est mouens & motum. Soluitur. quia dicit eodē modo. Pro quo debes scire, ꝙ forma mouet inquantum forma, sed vt sic non potest moueri, sed forma vt in materia moueri potest rō est ista, quia omnis passibilitas & potentialitas, & vniuersaliter imperfectio, quæ attribuitur formę, est ratio materię scd̄m Philosophos, & ideo.4.cęli dicit forma elemēti mouet, sed vt est forma ī materia mouet. Et propter hoc scd̄m ipsum.9.meta.cō.2. formę abstractę a materia sunt tantum agentes nullo modo patientes, neque essentialiter, neq; accidentaliter & hoc est cōueniēs principiis Philosophi, nā rō essentialis patiēdi est a materia & a potētia. secūdo de generatione. 53. materiæ est moueri. &. ideo nulla forma p se ē passibilis, siue abstracta, siue materialis fuerit, ꝗa forma essentialiter ē actio, scd̄o de generatiōe, vbi supra &.3.phy.17.&.9.me.20.

Octauo physic.cō.30. Solutio.

tamen materiales sunt passibiles per accidens,quia ratione materię,a qua in fi D
ciuntur. cū autem in abstractis a materia nō sit ratiō passibilitatis aliquo modo
quia nec vi formę, nec vt in materia, quia ibi materia non est sequens illas es-
se actiones tantum.sed istæ,quę sunt hic,sunt actio & passio,sicut nosti.

Octauo physico.cō. 34. Solutio.

Decima contradi.est in cō. 34. D.ꝙ omne motū habet motorem alium a se
in esse.Oppositū patet.4.cęli cō.22.ad finem,vbi dicit ꝙ in motu elemēti mo-
tor & motum sunt idē scdm subiectū,& differūt scdm modū.Soluitur.in per se
mouentibus , & per se motis motor , & motum debent distingui scdm esse. sed
in per se mouentibus, & per accidens motis , sicut est de forma elementi, non
oportet hoc:sed sufficit ꝙ illud,ratione cuius dicitur esse mota , forma p accidēs
sit distinctum secundum esse ab ipsa forma, & illud est ipsa materia. Et ideo Phi
losophi dixerūt nullū omnino simplex posse esse mouens & motum aliquo mo
do,sicut supra iam diximus.

Octauo physic.cō.35. Solutio.

Vndecima cōtradictio est in cō.35. Dicit motum ferri ad magnetem esse ab
extrinseco,Oppositū dicit 7.met.10.cō.Soluitur.est ab extrinseco,quia nō mo
uetur a sua forma intrinseca.est ab intrinseco, pro quanto mouetur vt alteratū,
& informatum tali qualitate impressa sibi ab ipsa magnete : cum in omni mo.
uens,& motum debeant esse simul.& sic debemus imaginari de vaporibus ele-
uatis virtute Solis ad mediā regionem aeris, & de motu attractionis nutrimen-
ti ad membra. Sed tunc est difficultas.quia forma existens in subiecto non agit E
in suum subiectum . Nisi esset ꝙ hoc fallit motu locali. Alias etiam limitatio-
nes habet ista propositio,sicut poteris videre in limitationibus nostris.

Octauo physic.cō.35. Solutio.

Duodecima contra.est in eodem cō. Dicit calorem naturalem esse primum
mouens,vt poteris videre in fine,cō.53.in cō.isto circa principiū.& in.cō.37.in
ferius dicit ꝙ mouet vt instrumentum. & per consequens non est primus motor
sed est medius compositus ex moto & motore. Nisi esset ꝙ exemplorū non re
quiritur verificatio,sed manifestatio.2,de aīa cō.67. Vnde calor naturalis com
paratus ad animam est instrumentum eius , tamen calor naturalis cōparatus ad
lapidem , & baculum,de quibus Com. exemplificat ibi,habet rationem primi
motoris.quia lapis est vltimū motum in illo exemplo:baculus est medius mo-
tor vel manus : & calor naturalis ibi supponit pro primo motore,licet absolute
comparatus ad animam sit motor instrumentalis. & sic cessat omnis con-
tradictio.

Vtrum ad Vnitatē motus numeralem,requiratur vnitas motoris?

Aristo.5.phy.35.ait, ꝙ ad vnitatem numeralem motus tria requiruntur. s.
quod,in quo,& quando. Et non fecit mentionem de ipso motore . Oppositum
huius habetur ex ipso Aristo. 8. phy. 82. vbi vltra ista tria,ponit etiam vnita-
tem motoris. Ad hoc communiter respondetur,ꝙ in.5.phy.nō posuit vnitatē
motoris ad vnitatem motus:quia nō dum erat declaratum,vtrum omne motū ,
ab alio sit motū?& ideo illud in.8.expressit, cum ibi esset locus . Et si aliquis F
diceret , ergo Aristo.fuit diminutus in.5.Respondet Burleus ꝙ non,quia in.5,
dum dixit ꝙ requiritur vnitas mobilis : intellexit etiam vnitatem motoris. Et
sic remouetur dubitationem . Si vero vniuersaliter sit verum dictum.8. vel non
alibi perscrutabitur.Sed quia hęc oppositio in propria forma ab alijs tangitur,
Contra illud quod Aristo. dicit, ꝙ vnitas numeralis ipsius mobilis, requiritur,
ad vnitatem numeralem motus: pro ampliori declaratione adducam vnum du-
bium,Quod est tale . Proijciatur anima ex alto, & antequam attingat termi-
num ad quem,moriatur . Videtur , ꝙ iste motus sit vnus numero : cum non
genere , nec spetie,vnus sit . Et tamen subiectum in toto motu,numero , non
est. Cum in principio fuerit substantia animata sensitiua,in fine autem non. Ad
hoc respondent non nulli , ꝙ iste motus,non est vnus motus, Sed sunt duo mo-
tus adinuicem . Et sic soluunt dubium . At nos qui doctrinam Auero.in hoc se
quimur , dicimus : ꝙ ipsum animal potest habere duos motus : potest enim

Animal potest habere duos motus,

habere vnum motum , & talis erit simplex , & rectus , & talis erit ab elemē
to perdominante:& erit anima non concurrente.nisi per non repugnantiam ; et
erit quando animal ex alto cadit , vt quando canis ex turre proijcitur : non
enim talis motus ab anima prouenit . Quod non proueniat ab anima patet, cū
sit re-

A nus in primo Cęli super.tex.9.vbi ait,ꝙ multo melius est,ꝙ dicatur,ꝙ mixtū non mouetur motu simplici:sed motu mixto ex contrariis naturis prędominãte tamen motu elementi prędominantis. Tamen non sit nobis curę pro nunc de hoc.Sequamur Auer. qui vult,ꝙ talis motus simplex sit: & ipsa anima habet mouere circulariter, & non facere motum rectum simplicem vt ait Aue.2. cap. de substantia orbis . ergo non prouenit. ab anima. Alium motum ipsum animal habere potest:qui dicitur ab Aristo.in libro de causa motuum animalium progressiuus.& talis motus est compositus. Et vt habetur ex Auer.2. cęli.3.composito in motu accidit , propter differentiam principiorum mouentium vt in animali euenit.Nam corporis eius grauitas , principiū est motus deorsum.Anima autem circularis motus . Omnis.n.anima suapte natura mouet in orbem . (Et non vt dicit Gaietanus tieneusis in.2.cęli super tex.3.licet dubitem, ꝙ locus ille sit vitio impresoris vel alterius deprauatus Nam vir doctrina prædictus illæ fuit.Et par est,amice potius veterum dicta(quantum est possibile)interpretari,quam maliuole arguere vt docet nos medicorum lucerna Galenus in.2.de symptomatum causis.quod semper erit mihi animo . non enim cum aliorum detractione spero laudem . licet laudem pro scopo minime habeam.) & quia hec principia sunt diuersa sit vt motus animalis,nec rectus sit , nec circularis;& ita mixtus ex vtroq;. Hoc stante dico ad dubium, ꝙ in illo casu animal mouetur motu simplici,motu elementi predominanit:et anima non concurrit nisi per non repugnantiam. & sic in illo casu est motus mixti ab elemento

B prędominante & non erit motus mixti quatenus illud animal erit.Et sic mixtū illud,siue sit semper viuum,siue non nihil facit quo ad vnitatem illius motus. Quia quo ad illum motum, semper illud subiectum est vnum numero,& sic cessat dubium, Et ꝙ totum hoc sit conforme ipsi Auer.videas ipsum.1. cęli.9.& cap.2.de substantia orbis. Vnde notandum est,ꝙ(vt mihi videtur) tutius est dicere ꝙ in mixtis perfectis habentibus verā mixtionem & formam supradictam formis elementorum; nō est nisi vnus motus simplex, & ille insequitur primo elementum dominans in eo:quā dicere,ꝙ mixtū mouetur principaliter a forma mixti:vt dicit ille Suessanus reprehendendo Ioannem Andegauensem. Et licet ipse Suessanus dicat hoc,& reprehendat Ioannem, tamen non tenet istam opinionem simpliciter,sed in doctrina Auer. Nam ille habet aliam positionē, quę tenet,ꝙ mixtum non mouetur motu simplici: sed composito. Et vult ꝙ motus lapidis ad medium sit compositus,& non simplex vt sentit Auer.& negat ꝙ motus lapidis sit ad medium tantum,licet sic appareat. Tamē non sit nobis curę pro nunc de ista imaginatione. Redeundo igitur dico, ꝙ in via Auer.reprehendendo Ioannē.in hoc forsan est de illis,qui reprehēdendo,non carent reprehensione:vt contra eum notat in sua tabula Zimara. In mixtis ,n.animatis

C ꝙ motus voluntarius sit ab anima:verum est. Sed ꝙ motus simplex rectus, in mixtis sit principaliter ab anima(vt ipse dicit)& non ab elemento dominante:non video quo pacto in Auer.doctrina possit bene stare: & quin ille glossę non sint voluntarię. Cum ipse Auer. clare ostendat in hoc suam intentionem: & simpliciter loquatur, & nullibi de illa conditione quę, suis dictis additur,mētionem fecerit:& sua argumenta adducta,nō cogant,(vt patet ea ponderanti:) vt talis condictio apponatur.Et ꝙ hoc sit verum , verba ipsius Auer.hęc sunt: in paraphrasi primi de cęlo in summa.4.ait. Conuenit,n.tot simplicia esse corpora quot & simplices motus;quia cum omne corpus simplex , aut ex simplici compositum esse oporteat.Simplex appello cui inest principium naturalis motus in loco:vt terra,aut aqua, non principium motus voluntarii , quale est,animantium:fieriq; non possit,quin motus omnis simplex sit,aut cōpositus,Necessarium est simplici corpori simplicem adaptari motum ; alioquin vnius corporis plura principia fateri oportebit , essetque ipsum simplex.compositum:quod falsum est.& impossibile.Cōposito vero corpori, compositus insit motus oportet:cuius.f.cōpositi corporis,si exacta mixtio.complexioq;,fuerit, erit eius motus secundum simplex corpus , quod in ipso composito exuberat. Si vero sola iuxta positione, vicinitateq;,huius compositio extiterit inflexus et erit motus,

Dictū Suessani.

Aīa habet. mouere circulariter.

Dicta vero tū sūt amice interpretāda ex Galeno.

Zimara cōtra Suessanum.

qualis est motus turbinum. Cum ergo ita sese res habuerit, necesse erit, simplicem motum corporis esse simplicis: & compositi corporis, motum esse simplicem: iuxta simplex corpus: quod in ipso composito dominandi vim obtinuerit. Nescio quid clarius. Hanc etiam sententiam habemus ab ipso Auer. 1. cęli. 7. & 8. &. 19. &. 2. de anima. 14. & pluries hoc expresse dicit. Et ꝙ impossibile sit in corporibus compositis aliqua componi equaliter: videas ipsum Auer. 10. Metha. 23. 4. Metheoro. 10. 1. cęli. 7. & 2. de Generatione. 48. licet de hoc difficilis questio fieri soleat. quum pro se altera pars habeat doctissimum Galenum tamen pro nunc sequamur Auerr. pro qua questione videas Zimaram in eo i e. 70. Sed quod facit difficultatem, est vnum argumentum: quod Suesanus tangit, & est tale. Cum mixtum habeat formam substantialem, per quam ipsum est in specie. Igitur sua forma est sui motus principium per se primum, in talibus: & non forma elementi, quę videtur esse in potentia in mixto, respectu forme mixti. Natura enim est principium motus. Huic rationi respondet Zimara, & respondendo notant dictum Auer. 1. phy. 1. vbi ait quod quęcunque sunt pręter primã materiam, & vltimam formam, sunt materię composite, & formę composite. Vnde materia prima, & forma elementi, dicuntur causę simplices. Notant etiam dictum simplicis in primo cęli, ꝙ diffinitio naturę in primo cęli, magis coartate sumitur, quam in. 2. phy. quia sumitur vt est principium motus localis tantum. Vnde Arist. 5. pro principio sua disputationis assumpsit, ꝙ omnia corpora naturalia habent principium motus in se ipsis secundum locum: & probat hoc per diffinitionem naturę. Subdit autem, ꝙ natura ista quę est principium motus localis est forma corporis simplicis: quia illa vere natura dicitur. forma autem mixti potius dicitur forma naturata, quia ex naturis simplicium est causata. Et ideo falsum est, ꝙ elementum dominans. sit in potẽtia respectu motus simplicis quia debetur mixto merito sui: immo vt sic, est in actu sufficienti ad mouendum: licet respectu formę mixti, vna cum aliis sit quodamodo in potentia: inquantum mixtum vt est quodam naturatum, reponitur in specie per formam mixti, Sed in motu elementum ex quo dominatur cęteris, habet rationem formę. & actus. Nã forma mixti nõ est de principiis, actiuis motus localis; quia motus simplex, est effectus formę simplicis, non formę compositę. & sic soluitur illa dubitatio. Nec ex ista solutione sequitur aliquod (si recte intelligatur) contra illud quod Auer. ait, in primo capitulo de substantia orbis. vnum subiectum habere nisi vnam formam est impossibile. vt non nulli deducebant & hęc sufficiant pro pręsenti concordantia.

Impossibile est in compositis corporibus aliqua equaliter componi

Forma mixti non de principiis actiuis motus localis.

Decima tertia contradictio est in commento. 48. Scribit Commenta. ꝙ consyderatio de pluralitate ęternorum est propria meta. & hoc idẽ dicit superius in commento. 45. hoc idem videtur de intentione Philosophy. 1. phy. ad finem, vbi habet. De principio autem sc̃dm formam, vtrum vnum, aut plura, & quot, aut quę sunt, cum diligentia primę Philosophię opus est determinare. Huius tamen oppositum videtur. 1 de aĩa cõ. 2. vbi declarans vtilitatem scientię de aĩa. pro ut dat pluribus scientiis plura principia, dicit ꝙ Diuinus suscipit substantiã sui subiecti, & multa alia de dispositionibus consequentibus intelligentiam, inquantum intelligentia, & intellectus. & 3. de anima cõ. 5. in solutione. 3. questionis, & in cõ. 14. ibidem, dicit ꝙ si non esset ista natura, quę est intellectus possibilis, non esset multitudo in abstractis. & ideo sciẽtia de aĩa est necessaria in sciẽdo primam Philosophiam. Dicũt aliqui ꝙ numerus substantiarũ abstractarũ, & si in Methaphysica per motum & per medium astrologicum sit demonstratus, tñ ex natura scibilium est conclusio metaphysica, & est medium metaphysicum ad probandum talem numerum. sed ꝙ non demonstretur, dicunt ꝙ hoc est merito defectus cognitionis nostrę quę satis obscura est, & non potest attingere tale medium. & ita etiam, dicunt ꝙ substantias abstractas esse intelligentes est conclusio in Metaphysica, sed ꝙ non concludatur, est quia ignoramus tale medium. & sic dicunt numerum abstractorum concludi posse a Diuino & non a Philosopho. Naturali. Ego autẽ nunquã potui intelligere istã opinionẽ & diu fui in speculatione istius difficultatis. Nã sc̃dm Auer, videt ꝙ ista positio isto

Octauo physico, cõ. 48.

Digressio de numero abstractorũ, an sit conclusio diuĩa, cõtra Modernos.

A rum non possit stare. & ratio est ista quia pari ego dicā sibi ꝙ esse abstractorū
est conclusio diuina, iñ medium est ignotum. Soluunt dicentes esse rationem di-
uersitatis, quia illa sunt principiū in scientia Diuina, cum sint subiectū eius: sed
numerus substantiarum est conclusio. & nullo modo principium. Sed cōtra istud
arguo sic. ens & vnum significāt eandē naturam per Auer. cum autem numerus
iste substantiarum separatarum causatus sit non ex diuisione cōtinui, sed ex cō
tradictione propter imperfectionē & possibilitatem in eis reperiam, sequitur si
Diuinus demonstraret numerum, demonstraret vtiq; & esse. Sed dicō ꝙ ens
& vnū significant eandem naturā, sed non eodem modo. & ideo potest Diuinus
demōstrare aliqd esse vnū, licet non possit demonstrare illud esse propter distin
ctionem rationis inter esse & vnum esse sicut est de primo motore, qui & si idē
sit cum primo fine, & prima forma tam ratione distinguuntur, & ista distinctio
sufficit vt de eo diuersę scientię cōsyderetur. Naturalis enim consyderat primū
motorem. Diuina primam. Sed contra. quia propter hoc non euadunt argumentū
nam vnum, vt rōne distinguitur ab ente, nil aliud dicit scdm Auer. cō. 3. quarti
meta, nisi indiuisionē in esse fundatam: quia nō importat aliquem conceptū po
sitiuum vt voluit Auice. Si igitur Diuinus demonstrat aliquid vnum esse. hoc non
est, nisi inquantum illud est indiuisum in esse sed qui demonstrat indiuisionem in
esse, ipsum esse demonstrat. esse enim & indiuisum esse idem sunt omnibus mo-
B dis, & non differunt nisi ex modo significandi. & ideo quicunque demonstrat
vnum esse, vtique & esse demōstrat. Confirmatur per Philosophum. 4. meta. 1e.
commento. 3. idem enim homo & vnus homo, & non diuersum aliquid ostendit
secundum dictionem repetitam homo, & ens homo. & vnus homo. Nec instan-
tia de primo motore valet, quia primus motor & prima forma, licet dicant vnā
naturam, tamen dicunt duos conceptus positiuos distinctos, qui sunt sufficientes
ad causandum diuersos habitus in actu, saltem partialiter. Sed illa, quæ differūt,
sicut positiuum, minime possunt hoc facere, quia priuatio non habet aliquam for
malitatem vel conceptum positiuum distinctum a conceptu sui fundamenti, per
quem possit intelligi, & ideo dicit Philosophus ꝙ intelligunt ut priuatiōes per
suos habitus. 3. de anima. 25. si igitur Diuinus numerum abstractorum demōstra
re posset, tunc vnitates eorum demonstraret esse. & si vnitates, ergo & entitates.
Et ideo mihi videtur de intentione. Auer. dicendum esse ꝙ nulla scientia neq;
vniuersalis neque particularis potest demonstrare numerum sui subiecti: sicut
secundum ipsum nec esse potest demonstrari. Et confirmatur per ipsum in. 2. de
anima cō, 27, vbi Aristo. enumerat potentias animę sine aliqua probatione. &
Commen, ibi in cō, reddens causam inquit in principio cō. Cum voluit incipe-
re loqui de vnaquaque virtutum animę incepit primo numerare eas esse. &
C quod quædam animalia habent quasdam earum proprie, secundum quod arti-
fex ponit subiectum suę artis. Artifex enim necesse est vt ponat subiectum, de
quo loquitur & diuidat genera eius, quasi manifesta in esse. Artifex enim non
potest demonstrare subiectum suę artis neque species eius. & in principio com.
29. illius secundi dicit. quia vult ponere hic numerum istarum virtutū, scdm ꝙ
artifex ponit subiecta suę artis. & quilibet igitur artifex, qui sumit subiectū suę
artis, vt cōcessum habet accipere & numerum, Vnde Aui. prima seu. primi, vbi
agit de subiectis Medicinę, dicit ꝙ medicina nō habet declarare, quę sunt elemē
ta, & quid sunt aut quot sunt nec humores, complexiones, virtutes, quę sunt, qd
sunt aut quot sunt sed in his Physico credere debet. Licet igitur numerus ab-
stractorum sit in Metaphysica demonstratus. non tamen est Metaphysicalis con
clusio, sed est principium in ea sicut ens esse, & eas esse intelligentes sunt princi
pia, & non conclusiones, primo de anima commento. 2. &. 12. meta. cōmen. 36.
&. 2. celi. cō. 61. &. 5. cap. de substantia orbis. Vnde, mirum est de istis dicenti-
bus tales propositiones esse diuinas conclusiones, cū tamē, Cō. dicat ꝙ sunt prin
cipia diuina, & conclusiones naturales donec igitur isti non inueniant media di
uina, per quę istas conclusiones demonstrent, nunquam concedam illas diuinas
conclusiones esse, licet Arist. eas in Diuina scientia concludat, propter hoc tā
nō sunt cōclusiones Diuinę, quia conclusiones specificantur a medijs, Et Arist.

multas demonstrationes naturales adduxit in sua Metaphysica, sicut patet. Di D
camus igitur ꝙ numerus abstractorũ est conclusio demonstrabilis medio astro
logico, & naturali, sicut patet intuenti demonstrationem illam P..l.. ph.. ibi
enim ingressum habet ratio naturalis, & ibi etiam est astrologicum medium. Si
militer Naturalis, potest demonstrare multitudinem in abstractis propter intel
lectum possibilem repertum in eis sicut dicit commen. 3. de anima. 5. & 14. cõ.
ꝙ quomodo sit intelligendum non est præsentis negocii, Sed quid dicemus ad
authoritas Commenta. & Aristo. Dico ꝙ omnes glosari debent ista glosa, ꝙ
determinatio de abstractorum numero est diuinæ scientiæ proprie, non ratio
ne medii, sed ratione subiecti & prędicati, quę bene sunt diuinæ consyderatio
nis. vnitas enim & multitudo sunt deconsequentibus ens in quantum ens. simi
liter dicitur propria Metaphysicę illa determinatio, quia in Metaphysica per
tractatur. Nã si bene aduertas, in illa demonstratione summuntur multę propo
sitiones declaratę in Naturali philosophia, sicut illa ꝙ vnus motus habet vnũ
motorem, & ꝙ omne motum habet motorem, & ꝙ motus ęternus habet moto
rem æternum, sicut patet per Auer. & philosophum ibi. in tex. commento. 43.
similiter. quia ibi summit pro constanti numerum motuum ab Astrologis, sicut E
patet infra ibidem tex. cõ. 45. Hinc est ꝙ placuit Aristo, illam materiã pertracta
re in Metaphysica non in Naturali philosophia, nec in Astrologia, Sed, quia istę
duę scientię ministrę sunt in hoc casu Metaphysicę, ideo Metaphysicus ab vtro
que partẽ aliquã accipiens erexit ibi demõstrationẽ. & sic sibi illã consyderatio
nẽ appropriauit pręsertim cũ substantię abstractę sint substantia eius ibi, & me
taphysica indiget cognitione numeri specierũ subiecti sui. & quia declaratio nu
meri earum in istis scientiis specialibus nõ fuit facta, cũ neutra sine alia sufficiat
hinc est ꝙ cõuocauit eas in scientia cõmuni. sic igitur est propria scientię cõmu
ni talis determinatio. Si. n. Naturalis istum numerũ vellet demõstrare via motus
oporteret ipsum sumere numerum motuũ ab Astrologo. sed ad quã vtilitatẽ. non
ad vtilitatem propriã. quid. n. Naturalis vult facere de numero, aut in quo sibi
deseruit talis numerus abstractorum. si igitur hoc faceret naturalis, hoc esset ad
vtilitatem Metaphysicę, quę sumit subiectum suũ esse a Naturali philosophia.
Et qa sciẽtia debet cognoscere numerũ sui subiecti, noluit Arist. demõstrare nu
merum in Naturali philosophia. sed solum esse quia esse abstractorũ Naturalis
per mediũ proprium nullo indigens auxilio alicuius alterius artificis potest de
monstrare. Numerum aũt non potest afficaciter demonstrare per solũ motũ, sed
indiget alio artifice: ideo numerum voluit demonstrare in Metaphysica, indu F
ens habitum vtriusque. scientia, enim specialis debet adiuuare specialem scien
tiam in his, quę sunt sibi propria. sicut plerunque Mathematicus adiuuat Natu
ralem in naturalibus, vt est videre. 8. phy. commen. 76. sed velle Mathematicũ
seruire naturali non propter se sed propter Diuinum, esset multo tedio afficere
ipsum. Et ideo. sicut mihi videtur, ista fuit causa, quod Aristo. voluit istam deter
minationem de numero abstractorum in scientia Diuina fieri. quia Diuinus in
diget cognitione sui subiecti & numeri eius: esse autẽ subiecti a solo Naturali po
tuit accipere. non potuit autem numerum accipere a solo Naturali aliquo mani
festo medio: ideo ipse Diuinus numerum in Metaphysica a duobus artificibus
probatum summit. Dixi autem notabiliter manifesto medio, quia Commenta.
bene vult Naturalem posse ostendere multitudinẽ abstractorũ, quia in eis est na
tura intellectus possibilis, sed mediũ istud non est sensatum, sed satis obscurũ,
sicut vides. Et ideo primus magister nihil vnꝗ̃ dixit sine forti ratione, sicut di
cit Cõ. 1. de generatione. 3 8. cõ. Ne aũt videamur dixisse ista gratis, volo cõfir
mare istã sententiã authoritate Auer. 1. cęli cõ. 90. vbi dicit ꝙ vnitas mundi po
test demonstrari ex duabus scientiis. s. Naturali & Diuina, & Arist. in illo tex.
vult hoc declarare, Et ibi Cõ. dicit ꝙ Philosophus dicit illã rationẽ Diuinam
esse, ad probãdũ mundũ vnum esse quia sumit quędam, quę sunt principia i Di
uina sciã, & nõ sunt probata in scientia Diuina, sed in scientia Naturali: sicut ꝙ
omne, quod non est in materia, est vnũ: & ꝙ motus circularis est sine principio
& fine: & ꝙ ab vno mouẽte nõ est nisi vnũ motũ. quę oĩa probata sunt in Na-

losophia Naturali, licet sint et scripta in Metaphysica, sicut patet. 12. meta. 29.
A vsque ad. 49. Ecce igitur quo sc*d*m Auer. Aris. quãdoq; appellat aliquã consy-
deratione diuinam, non quia a medio diuino procedat, sed quia in Diuina scia
pertractatur, & scribitur. Et sic patet q sc*d*m Auer. sententiam, tenentis substã
tias abstractas esse a Diuino nõ posse demõstrari, habemus cõsequenter dicere q
nec eas esse in tali numero est demõstrabile ab ipso. Dicere aũt illã esse conclu-
sione diuinam & q est mediũ diuinum ad eã, ignotum tñ nobis, est loqui sine ra
tione: quia, vt dicit. Commenta. in proœmio primi phy si. Aristo. inuenit istas tre
scientias, & compleuit. Contradictionis autem sedatio ex dictis liquet: & mihi
hoc non fuit declaratum, nisi cum maximo labore, & ab alijs nihil inuenimus.

Decima quarta contradt. est. in. tex. 55. Arist, ostendit motum localẽ priorẽ es Octauo phy
se natura tẽpore & perfectione respectu aliorũ. Sed q nõ sit natura prior, eli- sic, tex, 55.
citur ex sententia eius. 1. phy. tex. cõ. 24. vbi cõtra Melissum, ponentẽ vnũ prin
cipium & infinitum, & propterea ĩmobile, arguit Philosophus, q licet non pos
set moueri motu locali, quid prohibet vt possit alterari. igitur põt esse sine mo-
tu locali. Et. confirmatur per Themistium ibidem, dicentem q neque calefacien
dis rebus neque frigefaciendis opus est loco, modo non est ista conditio prioris
secundum naturam, vt posteriora possint esse sine eo, vt patet. 5. meta. cade prio
ri. Nisi esset quod argumentum est ad hominẽ, quia posito quod corpus aliquod Solutio.
B esset infinitum occupans totum, & non posset localiter moueri de vno loco ad
alium locum, nihil vetaret illud posse alterari, quia non est necesse vt quod alte
ratur transferatur secundum locum, vt dicitur. 1. de generatione & corrup. tex.
commento, 25. quia aliquid in eodem loco existens alterari potest. & sic habet
Philosophus intentum suum contra Antiquos. Nec hoc contradicit Aristo. nam,
si non esset motus localis corporis cęlestis nulla alteratio esset. ipse enim est tam
quam vna omnium natura constantium. 8. phy sico. texto. commento, 1.
Aristo. 8. phy. 55. ait. Tribus autem existentibus motibus, alio quidem secundũ Vtrum mo-
magnitudinem, & alio secundum passionem, & quodam alio secundum locum: sus localis
quem vocamus loci mutationem, hunc necessarium est esse primum. Deinde hoc sit primus
dicit respectu generationis, & corruptionis. Oppositum huius videtur innue- motum?
re eodem tex. 58. vbi ait, Motus localis vltimus est in his quę sunt in generatio
ne. Ad hoc dico, & est responsio Them. in eodem loco, vbi ait, Sed ad hoc fa-
cilis defensio est singulatim ortus, & generatio prior est motu locali. In vniuer
sum, motus localis prior est ortu. necessarium est enim vt eius rei quæ partitur,
pręcesserit aliquod pariens quod antequam pareret, motum localẽ vtique exer
cuerit. Nam tum quum gigni, gigni quod gignit, dici, aut existimari non potest
Ita fit, vt sit necesse, antequam quicquam oriatur antecessisse aliquod, quod lo-
cum ex loco mutauerit. hęc ibi. Tamen si philosophi verba exponantur, tũ ab
C aliquibus latinis expositoribus exponuntur, contradictio non apparet tamen
modum lucidissimi Themi. volui adducere.

Decima quinta contradictio est super eodem texto. Aristote habet quod Octauo phy
raritas & dẽsitas principia sunt omnium passionum. nam graue & leue, molle & sic, tex. 55.
durum calidũ & frigidum raritates & densitates quædã esse videntur Huius tñ
oppositũ habet in. 2. de generatione & cor. tex. cõ. 15. & 7. phy. tex. cõ. 11. vbi
dicitur q raritas & dẽsitas sunt rerum qualitates insequentes calidum & frigi- Solutio.
dum. Soluitur. loquitur Aris. in. 8. phy. sc*d*m oppinionẽ Antiquorũ, nõ sc*d*m pro
priã opinionẽ, vt ostendat conclusionẽ, quã intendit ibi probare sc*d*m vtranq;
opinionẽ habere veritatem. Nã opinio Aristo. fuit q principia transmutationis
sunt quatuor qualitates primæ, vt patet in principio secundi de generatione &
corrup. Opinio vero Antiquorum fuit q principia transmutationis sunt rari-
tas & densitas, vnde secundum isto omnes passiones causantur ab istis, & quo-
modocunque sit semper, vt deducit, sequitur quod motus localis pręcedat alios
motus. non curat aũt ibi Arist. quõ se habeat veritas circa illud, an videlicet ge-
neratio fiat vt Antiqui asserebant an per viã alterationis per quatuor primas
qualitates, quia illa speculatio pertinet ad librũ de generatione & corrup. vn-
de Aris. 1. phy. te. cõ. 49. dixit q magnũ & paruũ sũt sc*d*m rõnẽ, rarũ aũt & dẽ

sum secundum sensum, quod non dixisset, nisi credidisset raritatem densitatem insequi qualitates primas in solis sensibilibus generabilibus inuentas. D

Octauo phy sic.cō.73. Decimasexta contradi. est in cōmen. 73. dicit Auer. quod in linea recta est maxima distantia. Oppositū. 5. phy.23. & primo cœli.cōmen.28. Soluitur, est breuissima, quę possit cadere inter duo extrema in actu, inter enim duo puncta

Solutio. distantia nulla breuior linea potest cadere quam linea recta, tamen est longissima, quia maxima remotio non inuenitur, nisi in recto inquantum rectū. vnde linea imaginata a centro terrę vsq; ad connexum supremę sphæræ est longissimæ distantię possibilis in natura.

Octauo phy sic.tex. 74. Decimaseptima cōtradi. est in tex. 74. Habetur ibi quod, cū motus augmenti & diminutionis fini oppositi, nō possunt esse cōtinui, sed de necessitate inter eos est tēpus quietis. & ita videtur poni tempus status inter motum augmēti & diminutionis. Huius tamen oppositū colligitur ex.2.de generatione & corru. in tex. cōm.57. vbi dicitur quod in æquali tempore est generatio & corruptio secundum naturā. & Cōmen. ibi in com. expresse dicit quod tēpus senectutis est

Solutio. æquale tēpori iuuentutis. ex quibus vere non dari tēpus status medium. Dicamus nos quod Arist.& Auer. ibi per tempus generationis naturalis aut iuuentutis intelligunt totum tempus profectus, in quo videlicet res habet se in naturali dispositione. & sic in tali consyderatione includitur tam tēpus augmenti, E quam etiam tempus status. nam propter quod vnūquodq; tale & illud magis. non.n. motus augmenti dicitur naturalis, nisi pro quanto tendit ad finē naturaliter intentū, & quęsitum per naturā. natura.n. agit propter finē. & ideo tēpus status est longe perfectus quam tempus augmenti. Vnde Auic. in ca.de ætatibus vult quod illa ętas sit ętas pulchritudinis & perfectionis, quia in ętate cōsistentię solū potest homo habere operationes simpliciter naturales & perfectas, in qua ętate fuit crucifixus Redēptor noster. Aetatem vero corruptionis & senii appellauit tempus, in quo res tendit ad diminutionem, quę est via ad nihil, vt d.Cōm.3.phy.ca.60. Vnde Arist. ibi respiciendo ad vniuersalem causam, quę est motus Solis, qui per sex signa appropinquat, & per sex licet a recedit, & sic est causa contrariorū, illo modo venatus est ęqualitatē illam in tēporibus generationis iuuētutis, & profectus & tēpora corruptionis senij & defectus. sed per iuuentutē, vt dixi, intelligit totū aggregatum ex tempore, in quo res vere augetur, & ex tēpore status: quia totum illud tēpus attestatur perfectioni. & sic inter iuuentutē & senectutem non datur medium, sed in.8.phy. & alibi aliter loquitur, & magis in particulari in ordine ad actus animę. Vnde tēpus, in quo plus reparatur quam deperditur ex actione animę, & caloris innati, tale dicitur tēpus augmenti. tēpus vero, in quo ęqualiter reparatur, sicut deperditur est tempus. status. quando vero minus reparatur, quam deperdatur, est tempus diminutionis. & sic inter augmentum & diminutionem datur quies media. impossibile. F enim est motus contrarios continuari.

Verum compositū sit nobilius et perfectius materia? concordantia. 15. Aristo.8.physi.75. ait. Prius autem & natura, & ratione, & tempore: est perfectum imperfecto: corruptibili autem, incorruptibile. Et hoc etiam Auer. ibi. Ex quibus habetur materiam nobiliorem, perfectioremq; composito esse. Nam materia neque generabilis est, neq; corruptibilis per se vt Aristo. ait.1.physicę auscultationis.82. vbi ait. Corrumpitur autem & fit, est quidem vt sic: est autem vt non: secundum quid enim quod est: in quo secundum se corrumpitur quod enim corrumpitur in hoc est priuatio inquantum autem secundum potentiam non per se, sed incorruptibilem, & ingenitam necesse est esse ipsam. Hoc etiam Auer. ait. Compositum autem ex materia & forma corruptibile est vt dicit Auer. in libro destructionum dispu. tertia solut. 19. dubij. Vbi ait, omne compositum possibile. Vnde patet ꝙ materia nobilior est. Oppositum huius habetur ab Auer. 2. physi. 4. vbi ait, compositum igitur est dignus. habere hoc nomen substantia: quam materia: quia est in actu & materia est in potentia. Hoc etiam habetur. 7. metha. 7. Ad hoc bre iter dicitur, ꝙ compositum est dignius ipsa materia: quia vt Auer. ait. 2. physi. 4. compositum est in actu: & materia in potentia. Nec obstat propositio ipsius Auer. ꝙ causa est dignior causato, Nam vt dicit Scotus non intelligitur de materia ad au

Compositū dignius ipsa materia.

A ctoritatem philosophi & Auer. 8. phy. 75. dicitur, ꝙ illa auctoritas sano modo intellecta non est contra determinata. Et hoc modo intelligi debet, ꝙ licet aeternum, inquantum ęternum est: est prius perfectione corruptibili, inquantum corruptibile est. Non tamen quodlibet ęternum est prius perfectione quolibet corruptibili. Nam materia cum sit ens in potentia, non potest esse perfectior forma, aut composito, quę sunt in actu. Quia perfectio non insequitur dum precisum entis: sed entis in actu. Nec etiam principaliter penes durationem attenditur rerum perfectio: alioquin mineralia, & elementa, essent plantis & animalibus perfectiora. cui aduersatur Aristo. primo de generatione animalium cap. 1. & beatus Augustinus in primo de trinitate viuentia non viuentibus, intelligentia non intelligentibus, beata miseris preferenda iudicamus. Nec homo esset animalium perfectissimus contra philosophum 2. de partibus animalium cap. 10. vbi dicit ꝙ solus homo ex nobis cognitis animalibus particeps est diuinitatis: aut omnium maxime. Quia elephas (vt scribit Aristo. 8. de natura animalium cap. 8.) fecundum aliquos per ducentos annos: secundum vero alios per trecentos vitam ducit. Nec etiam rerum perfectio vt non nulli opinantur attenditur penes multitudinem, aut paucitatem. Inquit enim themistius. 3. de anima perfectio rerum non numero aut multitudine corrogatur, sed pondere. Et cap. 45. ait, ꝙ non qui plura intelligit, pluris est: sed qui meliora, & nobiliora. Nec circa indiuiduorum multitudinem in eadem specie attenditur perfectio: quoniam in mineralibus & lapidibus rariora plerunq; inspicimus esse in nobilioribus naturis ꝙ vilioribus. Plures.n.sunt lapilli quam iacinti aut topatij carbunculi &c.& vt habetur ex Auer. 7. diuinę philosophię. 32. plures sunt feminę quã mares. Etiam plures sunt vulgares, & ignari quam litterati, & inter literatos plures sunt illi qui, proprie loquendo sunt artifices. quam philosophi & speculatiuis disciplinis dediti. Et hoc nõ prouenit propter imperfectionem & vtilitatem philosophię. sed prouenit ex profunditate speculationis & difficultate ipsam acquirendi postea accedit auri fames insanabilis sed de his satis. scio.n.a vulgi hominibus hęc paruifacienda. | Perfectio non penes multitudinē. | Plures feminę quam mares.

B

Aristo. 8. physicę auscultationis. 76. vbi probat, ꝙ solus motus circularis potest esse sempiternus: adducit hanc rationem. Si motus circularis debeat incipere, cum circulus sit vniformis, ergo non videtur ratio, ꝙ magis incipiat ab vno puncto quam ab alio. Aut ergo sua ratio nulla est, aut falsum est, ꝙ oriens sit pars a qua inciperet moueri: si motus inciperet. Oppositum huius habetur ab Aristo. 2. cęli. 13. vbi arguit. ꝙ dextrum, & sinistrum non sunt in cęlo: quia dextrum est, vnde incipit motus. ergo cum in cęlo nunquam inceperit motus: ergo ibi non est dextrum. Et soluendo dicit, ꝙ licet cęlum semper fuerit in motu, tamen si cęlum incepisset moueri, credendum est, ꝙ incepisset moueri a parte dextra. Huic contradictioni respondet Gaietanus tienensis super. 2. cęli. 13. (licet formã contradictionis non adducat:) & dicit ꝙ motus cœli dupliciter potest cõsiderari. Vno modo, pro agregato ex omnibus circulationibus, & vt sic nõ habet principium respectu omnium circulationum. Si vero cõsideretur pro vna circulatione tantum, sic potest habere principium. Ista responsio nulla est: quia illa ratio octaui ita procedit de vna circulatione, sicut de infinitis: quia nõ habent principium, nec finem, cum sint circulares. Ideo aliter dicendum est. Et dicitur ꝙ Aristo. in. 8. phy. loquutus est de magnitudine circulari absolute. In. 2. cœli. 13. de magnitudine circulari, pro vt habet animam. Et ita magnitudo circularis absolute potest habere principium vbiq;. Et ideo dixit Auer. ibi, ꝙ ille demonstrationes quodammodo sunt naturales, & mathematicę. In. 2. cœli strictiori modo loquitur, considerando magnitudinem circularem, pro vt est affecta virtute animę. Et sic habet principium. Et sic soluitur contradictio. Sed remanet dubium adhuc. Contra. intelligentia est agens naturale. Cœlum secundum omnem sui partem est optime dispositum. ergo, Etiam queritur, vnde cœlum habeat ꝙ si moueri inciperet: inciperet ab oriente? Aut hoc habet ab intelligentia, & hoc nõ: quia intelligentia esset dissimilis: cũ eius virtus magis sit in vna parte, quã in alia, Aut hoc habet a se ipso, Si sic, ergo etiã possumus | * Vtrum cęlũ si incepisset moueri: incepisset a parte dextra?

C

Sursum. & deorsũ sunt naturaliter in cęlo aliæ quatuor differẽtię ab intelligentia.

dicere de eo seclusa intelligentia, ꝙ habeat aptitudinem, ꝙ magis incipiat D moueri in vna parte quam in alia. Quod est contra demonstrationem. 8. phy.76. Ad hoc respondetur, & pro respõsione est sciendum, ꝙ opinio Aue. est, ꝙ ex illis sex differentiis positionis, quatuor.s.dextrum, sinistrum, ante, et retro: esse ab intelligentia. Sed sursum, & deorsum, sunt naturaliter in cęlo, & non ab intelligentia. Vnde licet partes orbis sint vniformes, tamen penes intentionem motoris, est ante, & retro, & dextrum, & sinistrum. Sed sursum, & deorsum, sunt ex natura rei, ratione cęli. Sed motus dextri, & sinistri, & ante, & retro, sunt ex intentione intelligentię. Vnde licet intelligentię primo agant propter se.12.metaphy, 36. secundario tamen agunt propter inferiora. Et ideo debet habere ante, iste motus, vt progrediatur super terram habitabilẽ. Et ad hoc, vt progrediatur per partem terrę habitabilis, necesse est, vt dextrum sit in oriente. Ideo necesse est, vt sit locus a quo inciperet motus: si inciperet. Et ideo dextrum cęli est ad intentionem intelligentiæ mouentis. Anterius vero est pars cęli quę respicit partem terrę habitabilis. Auer.n.vult.2.methe. ꝙ terra inferior, non sit habitabilis. Dextrum ergo & sinistrum, ante & retro sunt virtutes immateriales.i. sunt ab intelligentia in ratione principij motus. Et ista est intentio Auer. expresse in pharaphrasi.2.de cęlo (dicant alii quidquid velint) sicut narrat Zimara super.15.2, de cęlo. Et ipse gloriatur, ꝙ nullus Auerroista viderit illum lucum preter se. Hoc stante Respondeo ꝙ quan- E do dicitur in argumento, ꝙ intelligentia est agens naturale: dico, ꝙ hoc totum est verum tamẽ quia intelligentia secundario mouet, propter ista inferiora: ideo vt agat.propter ista: ideo inciperet mouere ab oriente, & non ab occidente. Quia tunc motus cęli nõ esset primo super terram habitatam. Nec propter hoc intelligentia esset dissimilis, & sua virtus magis esset in vna parte quam in alia. Sed hoc faceret, vt ageret propter ista. Et sic illa dubio non procedunt. Est tamen aduertendum circa illud quod Auer. dicit. 12, matha. 36. & alibi, ꝙ intelligentię primaria intentione agunt propter se: secundaria propter alibi: ꝙ hoc verissime de prima intelligentia verificatur, quę omnibus modis primaria intentione propter se agit. Alię autem inteligentię possunt ad duo comparari: ad Inferiora, & ad ipsum Deum. Si ad inferiora, sic primo agũt propter se secũdario vero propter inferiora. Si autem ad Deum comparentur, sic agunt primo propter Deum, vt sibi complaceant: & secundario agunt propter se. Vnde licet principium primum. & alia abstracta in hoc conueniant, ꝙ primaria intensione agant propter se; differunt tamen ad hoc: quia actio dei, ita est primaria intentione propter se, ꝙ nulli alteri fini priori sub ordinatur, immo sistit in se tamquam ad terminum. Sed actio aliorum abstractorum, licet sit primaria inten F sione propter se in ordine ad inferiora entia. Tantum actio ista sub ordinatur alteri actioni nobiliori, & vniuersaliori. Sunt enim alia abstracta fines particulares sub fine vniuersali constituti. Deus autem est vltimus finis vniuersalis, & communis omnibus, (sicut dicit Auer, 12. meth. 44.) de quo verificatum est apud philosopho ipsum esse primum principium, primam formam, & vltimum finem.

Questio de differentiis positionis.

Sed quia facta est intentio de sex positionis differentiis; pro ampliori notitia, videndum est. an huiusmodi differentię positionis sint in cęlo ex natura rei, secluso quoquną; respectu? Circa hanc materiam quatuor inueniuntur respondendi modi. Vnus est, aliquorum ponentium nonam spheram preter octauam. & illam immobilem. Et has sex differentias positionis in hoc cęlo quiescente ponunt reales ex natura rei: & in aliis cęlis, qui sunt in motu reperiuntur hę differentiæ penes illud nonum: quiescens. Ista opinio est a mente commentatoris remota. (est tamen. aduertendum ꝙ vt pluries dixi mentem Auer. & non veritatem in se hoc opusculo ponere intẽdo,) Vnde tripliciter cõtra ipsam arguitur. Et primo. Si daretur istud cęlum quiescens, sequeretur ꝙ esset nobilius. & ignobilius respectu aliorum orbium. Probatur, esset nobilius inquantum continet inferiora: quia continens ad contentum habet respectum formę ad materiam, 4.coeli, 35. Quod esset ignobilius, probatur: quia es-

A set quiescens alii essent in motu. Et comparatio motus ad quietem: habitus ad
priuationem comparatio est. Vnde Arist. in. 6. phy. motus cęli est compara-
tio ad vitam. Pręterea cęlum esse corpus neutrum, determinatum fuit ab Ari-
sto. primo cęli: & fuit demonstratum corpora cęlestia habere motum simpli-
cem circularem: & non motum simplicem rectum. ergo nullum cęlum immo-
bile est. Et hoc ex Aristo. 12. diuinę philosophię .44. confirmatur vbi per nu-
merum orbium qui sunt in motu, intelligentiarum numerum venatur. ergo ne-
cesse esset, vt aliqua intelligentia esset, vt in quiete ipsum cōseruaret. Quia si in-
telligentia non esset: orbis non esset: vt habetur ex primo capite de substantia
orbis. ergo orbis dependet ab intelligentia in conseruari. Et sic cum Ari. so. pro
cesserit ex motu, & non ex quiete: non fuisset venatus per numerum orbium
numerum intelligentiarum. Pręterea cur ab istis istę differentię in nona sphe-
ra ponuntur, cum non nisi in respectu ad localem motum Aristo. eas ponat: er-
go si illud corpus est quiescens, quare volunt illud istas sex differentias habe-
re: quoniam (vt 7. metha. 39. habetur) quod operationem non habet, equiuocę
tale est. Responsio eorum est, quod frustra non sunt, quia licet in nona sphera, prin-
cipium motus non sint: in alijs tamen coelis principium motus sunt. Sed ista
responsio repugnat sententię Aristo. in 7. physicę auscultationis vbi declara-
tum est, quod impossibile est, quod aliquod moueat aliud, nisi etiam ipsum moueatur
B ergo nisi ipsa nona sphera etiā moueatur, impossibile est, vt alias moueat. Ideo
hęc responsio dimittatur. Alia opinio fiat, quod ex diuersis influentiis quę ab in-
telligentia sunt, istę differentię positionis in cęlo sunt. Ista positio neque ad mē
tem Auer. est, neq; Aristo. quia apud ipsos influentię non dantur. 422. de cęlo.
Ita quod cęlum non agit nisi mediante lumine, & motu. Alia est opinio Alberti — Opinio magni Alberti
teneritis, quod licet cęlum qualitates contrarias non sit recipiens: & sit corpus
simplex: tamen in suis partibus difformitatē habet: & vna pars cęli est spissior
alia parte. vt pura erit tabula in qua sunt nodi. Nodi. & tabula eiusdem ratio-
nis sunt: & non differunt nisi secundum qualitates. Ita de coelo est, quod habet
difformitatem in partibus. Vnde eiusdem substantię stella cum orbe est. Sed
differentia est in hoc, quod stella est pars orbis dēsior. Ait igitur Albertus esse par
tem aliquam in cęlo in qua plures stellę sunt, quam in alia: & illa pars est dex
trum coeli: illa vero in qua tanta stellarum multitudo non est sinistrum cęli vo-
car. Et vult iste doctor quod ex parte mobilis, & non ex motoris parte, talis di-
uersitas sit: cum motor indiuisibilis sit. Ita quod oppositum commentatoris ipse te-
net: & in suum fauorem, rationem quam in refragabilem putat adducit dicēdo
quod licet in se consideratum ipsum cęlum infinitum habeat motum: tamē si vnā
C cęli reuolutionem consideremus ambitum determinatum, & finitum possidet.
Vnde oportet determinatam partem ipsum habere, ex qua incipere debeat.
Et ideo ista erit cęli dextrum. Et si aliquis instaret, quod si hoc esset, sequeretur quod
illa pars, sinistra efficeretur: quia aliquando illa pars in occidente reperitur. Ad — Instantia.
hoc respondet quod cęli dextrum, sinistrum euadere dupliciter intelligi potest: vno — Responsio.
modo quod sinistrum realiter fiat, & hoc inconueniens est. Sed quod in comparatio-
ne ad plagam terrę, dextrum fiat sinistrum, inconueniens non est. vt quod manus
dextra in homine fiat sinistra secundum comparationē vt si homo reuoluatur.
Sed stante veritate huius positionis, ratio Aristo. 8. phy. 76. solueretur vbi pro
bat motum circularem principium non habere: quia pars aqua magis motus
initium haberet, quam ab alia magnitudine non reperitur. Modo respondere
possemus, quod pars quę magis spissa est, est illa a qua motus initiū habet sume-
re. Huic obiectioni satisfacit Albertus in coequeuis, coequeuo primo, quod si pro
vt habet fieri super magnitudine circulari absoluta motus consideretur, quod inci
piat magis ab vno puncto, quam ab alio non habet: & hec ratio Ari. cōcludit.
Si vero sc̄dm quod in ordine ad medium mundi determinatum situm concernit, cę
lum ipsum consideremus: vt sic aliquam difformitatem in partibus possidet: &
partem habet aqua dici posset motum magis initium capere, quam ab alia. Vn-
de quod opposita sc̄dm diuersas rōnes vni conueniant minime repugnat. Et si di-
ceretur ergo Aristo, ratio mathematica est, Dicitur quod sic; & in suam fauorem

Opinio Auerrois. Auer. Ibi adducitur. Hęc est positio Alberti. Certe ista positio considerāda est:& multis ex magnis viris placet. Tamen quidquid sit,pro nunc non h[illegible] cu D
rę. Alia est opinio Auer. expresse in paraphra.2.de cęlo tenens ex his positio nis differentijs,quatuor,s.dextrum,sinistrum,ante & retro,esse ab intelligentia sed sursum,& deorsum naturaliter esse in cęlo:& non ab intelligentia. Et [illegible] que dubio hęc est intentio Auer.in paraphra.2.de cęlo summa.2. quę[illegible] videas,vbi apparebit quę dicta in hac concordantia sunt ex Auer. doctrina ibi sumpta esse(quidquid alij dicāt) Videas Aue. in prima disputatione in solu.[illegible] dubij,vbi ait,ꝙ poli in mundo sunt naturaliter distincti, ita ꝙ non possunt esse alibi quā vbi sunt.Et hoc dixit cōtra imaginantes polos posse esse aliter situatos,quam sint. Vnde ratio talis est, ꝙ quemadmodum in animali quod est hic sunt membra determinata, distincta figuris, & potentiis:ita de cęlo est,ꝙ poli determinati sunt,qui sunt principia motuū: ita ꝙ inter cęlum,et corruptibe animal nulla differētia existit nisi penes figuras:& non penes virtutes quo ad sursum,& deorsum. Dextrum ergo cęli nuncupatur in ordine ad intelligentiam quę propter ista inferiora secundario agit. Et quia secundum omnem partem terra habitabilis non est:ideo super parte habitabilis terrę astrorum ortus esse debet. Qua de causa a parte dextra videns Aristo. talem ortum fieri,dextrū cęli ipsam partem a qua astrorum ortus incipit nuncupauit, & partem superiorem cęli vergentem super habitabilem terram,anterius nominauit. Hęc est positio ipsius Auer. Tamen contra ipsam angustię sunt. Et primo:quia videtur,ꝙ E
Auer. supponat in doctrina sua vnum, ꝙ huiusmodi terrę habitatio naturalis sit,& ꝙ aliter ars & ꝙ aliter fieri nequit,quod contra Aristo.est.2. metheo.circa finem vbi vult,ꝙ vbi mare est,ꝙ aliquando arida erit, & ꝙ nillus,& tanais non semper fluxerunt. Respondetur ꝙ Aristo.sententia non secundum totum sed secundum partem vera existit.s. ꝙ perducenta miliaria regio aliqua transmutari potest:non autem terra secundum se tota:neq; vniuersale diluuiū secundum Aristote.datur. Alia difficultas est: nam videtur,ꝙ vbi astrorum ortus est, dextrum ipsius cęli non sit: quia non eodem modo semper astra ipsa oriuntur. Huic dubitationi respondet sanctus Thomas ꝙ Aristo. de dextro sermonem habet,a quo respectu equinoctialis circuli astrorum ortus est. nō autē

Responsio. sanct Thomæ. respectu orientium terrarū habitabilium particulariter. Vnde videtur ꝙ sanctus Thomas in hoc ab Auer. dissonans non sit. Nam dicit ꝙ iste differentię sunt in cęlo respectu principii separati. Vnde sicut Aristo dixit,8. phy.84.[illegible] primus motor est in circulo equinoctiali: quia ibi maxima motus velocitas apparet:ideo vbi astrorum ortus est super terrram diuisam ab equinoctiali,cęli dextrum esse dicitur.Et hęc pro hac concordantia dicta sufficiant.

Octauo physic. cō.77. Decimaoctaua contradictio est in.77.cō. Dixit densari, & rarefieri motus locales. Oppositum.7.phy.cōm.15. vbi habet ꝙ sunt quales, & per consequēs F
alterationes. Ibi soluitur: quia loquitur secundum Antiquos. vide in.4.phsi.super cant.84.quia ibi dixi satis diffuse.

Solutio.

Octauo physic.cō.78. Decimanona contrad.est in cō.78.Dicit finitatem esse ex parte materię, nō ex parte formę. Oppositum dicit.3.phy.cō.60.Soluitur. hic loquitur de finitate actionis et durationis,ibi loquitur de finitate,quę est rei actualitas, & intrinseca perfectio ac terminatio. Vnde Co.8.phy,cō.83. dicit ꝙ causa,propter quā motores moti fatigantur,est,quia sunt in materia. finitas igitur actionis est materia,Et ideo qui tenent in aīali a principio vitę vsq; ad vltimū in esse aliquā vnā actionē numero cōtinuā,satis errāt.Nā,si q̄ esset,maxime eēt actio vitalis q̄ est motus cordis,et manifestū est ꝙ illa nō est cōtinua,qa inter oppositos motus necessario cadit qes media,sicut demr̄auit Ari.in 8:ph. Deo laus,et Virgini.

*

Virum intelligentia formaliter det esse Cœlo. Auer.in paraphra. edita in metaphysic. tractatu. 4.ait,declaratum est,ꝙ motores cęlorū,non solum dāt motus,sed formas suas,propter quas sunt id, quod sunt. Ex quibus patet intelligentiam formaliter dare esse ipsi cęlo.oppositum huius habetur ab ipso Aristot.& Auer.8.phy.78.&.79. vbi probatur, motorem primum esse omnino abstractum a materia. Ad hoc respondetur. Et quia in via Auerro, res difficilis est;ideo (vt erit possibile nobis breuitati

A studendo) quæstio ista explicabitur. In hac re aliqui magni viri partem affir
matiuam sustinet. Aliqui vero negatiuam: quam .s. negatiuam partem nos
magis consonantem Auerrois menti reputamus (quidquid alij dicant) Duo
igitur nos faciemus. primo affirmatiuæ partis positionem, suasque rationes
ponemus. secundo partis negatiuę positionem: & alterius opinionis rationū
solutiones ostendemus. Pro primo est sciendum, q aliqui tenent intelligentiā
dare esse formaliter cœlo: & isti imprimis quædam ponunt supposita. Primum
est, dare esse est tribus modis: aut effectiue, aut finaliter, aut formaliter. In hac
questione loquimur de dare esse formaliter. secundum suppositum est q ad
hoc vt aliquod sit anima, necesse est, vt anima sit dans esse ipsi animato: hoc
ex Aristo. 2. de anima. 10. ostenditur vbi ait, q animal nihil aliud est, quam ani
ma & corpus. Et in tex. 7. non oportet inquit querere, quare ex anima & cor
pore fiat vnum Et. 7. metha. 49. & 8. metaphy. 15. quia. n. materia est in poten-
ria, & forma est in actu: ideo ex eis fit per se vnum. Tertium suppositum est,
q, ad hoc, q anima sit forma substantialis corporis, necesse est, vt sit princi-
pium cognoscendi, & mouendi isto modo Aristo. 2. de anima. 24. animam for-
mam esse probauit. Vnde aut per sensum, aut per intellectum omne animal
cognoscitiuū est. Quartum suppositum est, q de materia, vt analogicę dicitur
de materia quę est in potentia, & de materia quę est in actu in hac questio
ne sermo habetur. Materia in potentia, est materia prima generationi subie-

B cta: materia vero in actu, est orbis cęlestis. Non enim in eo est potentia ad ge-
nerationem: sed ad vbi, Vnde Auer. capite. 2. de substantia orbis. 8. metaphy.
12. & . 12. metaphy. 10. Etiam supponunt formam duplicem esse, quandam mate
rialem, & quandam abstractam: & ideo de forma analogicę dicta, sermo noster
sit. Hoc stante suam cōclusionem probant, vnum aliud pręsupponendo s q pro
aggregato ex intelligentia, & orbe: cęlum in hac quęstione sumitur: quia de
anima sensitiua cęli: opinio Auic. vera non est. Prima istorum ratio capitur ex
principio libri de substantia orbis, vbi habetur cęlum ex materia, & forma cō
positum esse. Et ratio talis est, omne motum ex se est compositum ex princi
pio mouente, & moto: cœlum est huiusmodi, ergo &c. Minor demonstrata
est. 8. phy. a. 40. & in fra. 2. ad hoc q habeamus compositum ex materia, &
forma, nihil requiritur, nisi q materia, & forma, sint vnita: istud ex. 7. & . 8.
metaphy. habetur. Sed intelligentia est vnita orbi ergo &c. minor ex Auer.
in libro de beatitudine animæ probatur, vbi habetur, q forma animaliū sphę
ricorum. i. cœlorum est fixa in suis materiis: & Paulo infra subdit q intelle-
ctus abstracti sunt vere formæ dantes perfectionem, & licet subdat, non existē
tes in subiecto, istud intelligi debet. i. non materiales, ergo anima dante esse, cœ
lum animatum est. Tertia ratio eorum fūdatur in. 2. cœli. 3. vbi Auer. tres vnio
nis modos ponit. Vnus modus est, in abstractis a materia. vbi Auer 3. de ani-

C ma. 5. & . 14. vult in intelligentiis vnionem esse qua superior intellectus infe-
rior vnitur. secunda vnio est qua orbi intelligentia vnitur: & in hac vnione
fit verius vnum, quā ex materia & forma. Tertius modus vnionis est, istorū
corruptibilium: & iste modus imperfectior est quia forma in hac vnione cor-
ruptibilis est. Hoc stāte, sic arguunt, minus videt q ex īfimo gradu vnionis fiat
per se vnum, quam ex superiori gradu vnionis: & tamen fit vnum per se, ergo
vnum per se, in secundo modo vnionis fiet, ergo vnum per se ex intelligentia,
& orbe fiet. 4. omne quod agit per aliquod principium, & per aliud patitur est
compositum ex materia, & forma sed cælum agit per intellectum: & per mate
riam patitur. ergo ex materia & forma compositum est. Hanc rationem habet
Auer. 3. capite de substantia orbis. 5. si intelligentia non esset cœli forma se-
queretur, q motus ipsius cœli esset violentus: consequentia probatur per Aris.
7. phy. 10. omnis motus qui est ab extrinseco est violentus. Inuenimus q mo-
tus cæli dicitur motus ex se, ergo est a perfectiuo intrinseco. Nec valet solutio
Ioannis Andega. q cælum pro aggregato ex intelligentia, & orbe, est unū
& respectu huius aggregati cælum est vnum, & est motum ab intrinseco: quia
pariter dici posset, q aggregatū ex bobus & plaustro, esset vnū per se quia est

Suppositio partis affir matiuę.

Probatio suę conclusionis.

Tres vnionis modi positi ab Auer.

vnum aggregatum in motu. 6. arguunt auctoritate Aue. in paraphrasi metaph. D que auctoritas fuit adducta in principio concordantiæ. 7. arguunt, si intelligentia est separata secundum esse ab orbe, sequitur ꝙ ratio quam Auer. innuit in 1. capite de substantia orbis, & 2. cœli. 3. nulla erit. Vult. n. ꝙ intelligentia immediate orbi vniatur: & non mediantibus dimensionibus: quia fatigabilis esset. Dicunt isti ꝙ si intelligentia asistit orbi, potest orbi aduenire: & cum quantitatibus & fine, sicut nauta potest aduenire naui stantibus dimensionibus in naui cum ipse asistat: ita de intelligentia nihil prohibet eam orbi quanto aduenire, & non quanto si asistit. ergo cum prius natura vniatur intelligentia orbi, quã dimensiones, ergo vnitur vt forma. 8. arguunt propter dictum Auer. 2. cęli vbi ait, forma, & formatum esse vnum numero. omne quod est vnum numero, est per formam dantem esse. 12. metaphy. 14. vnitas numeralis duplex. Vnitas priuatiua, vt est vnitas materię primę: alia est vnitas numeralis positiua vt fortes &c. est vnus per formam, ergo intelligentia dat esse. Præterea ex eodem cõmento, & ex fine primi cap. de substantia orbis, vbi dicit ꝙ cęlum est vnũ ens per se, & intelligens per se ergo per vnam formam. Plures etiam rationes adducuntur quas breuitatis gratia non adduco, cum mea intentio sit tantum precipua in hac questione afferre.

Vnitas numeralis duplex.

Pars negatiua questionis.

Alia est positio que partem negatiuam tenet esse veram quam multi illustres viri sequuntur. Et istam positionẽ magis Auer. verbis consentaneam reputamus. Vide Albertum magnum. 2. cęli tractatu. 1. B cap 5. eundem. 12. metha. tractatu. 2. cap. 13. quomodo intellectus separati sunt vniti corporibus eundem in libro. 1. de causis tractatu. 4. cap. 7. Et multas rationes pro se habet hęc positio. Data veritate oppositę opinionis, octauus physicę auscultationis destrueretur. In quo philosophus primum motorem abstractum esse omnino a materia demonstrat. Sic. n. arguit in tex. 78. & 79. nulla virtus finita, mouet per tempus infinitum: sed omne corpus, vel virtus in corpore, est virtus finita, ergo nulla talis mouet per tempus infinitum. Tunc vltra, nulla virtus finita, mouet per tempus infinitum: primus motor mouet per tempus infinitum, ergo primus motor non est corpus, nec virtus in corpore. Et Auerr. ait, ꝙ primum motorẽ esse omnino abstractum a materia ex ista demonstratione concludimus. Si igitur intelligentia daret esse cœlo per informationem, quo pacto Aristo. demonstratio procederet? Sed isti respondent, & dicunt philosophum ibi conclusisse Deum esse abstractum a materia ad hunc intellectum, videlicet ꝙ Deus non est forma educta de potentia materię: tamen cum hoc stat ꝙ Deus det esse cęlo formaliter, Sed (vt dicit doctissimus Zimara in questione de triplici causalitate) ista responsio corrupta est, Nam Aue. in. 1. cap. de substãtia orbis illam demonstrationem philosophi in. 8. phy. resumens dicit, ꝙ cum fuerit declaratum ei, ꝙ formę corporum cęlestium existunt in suis subiectis tali existentia, ꝙ non diuiduntur per diuisionem sui subiecti: & ꝙ causa in hoc est, F ꝙ non existunt in subiectis secundum ꝙ sunt diuisibiles: fuit declaratum ei, ꝙ istę formę non constituuntur per subiectum: immo sunt abstractę in esse: quoniam existunt in toto subiecto, & non diuiduntur, per eius diuisionem, contingit ꝙ nõ constituuntur per subiectum, Non enim existunt in eo neque in toto, neque in parte: & vniuersaliter neque indiuisibili. hęc ille. In quibus verbis sibi ipsi oppugnare videtur. Nam prius dixit, tales formę sunt abstractę in esse: & existunt in toto subiecto: & postea dicit, ꝙ non sunt in toto subiecto, neq; in parte, queritur igitur ab istis, quando Auer. dicit ꝙ celestes formę sunt in toto subiecto, aut intelligit per informationem? aut per asistentiam, & operationem? si dicitur, ꝙ intelligit per informationem: queritur postea: quando dicit in. 2. dicto ꝙ non sunt neque in toto neque in parte, quomodo intelligat? vel per informationem, vel per asistentiam, si primum, ergo contradicit sibi in 1. dicto, si secundum, patet illud falsum esse. Intelligentia. n. asistit toti cęlo, & cuilibet parti eius: licet eius operatio, magis appareat in vna parte, quã in alia, vt patet ex fine. 8. phy. Si ergo Auer. a contradictione saluare volumus, habemus dicere intelligentiam non esse in toto cęlo nec in eius parte per informationem: & esse in toto cælo per asistentiam, & operationem, Etiam data veri

A tate illius responsionis ratio Auer. contra Auic. in.3.cap.de substantia orbis
nulla esset. Auic.n.posuit cælum cōpositum esse ex materia & forma,quæ erat
aīa imaginatiua. Auer.arguit, ꝙ si cęlum esset cōpositum ex materia,& forma,
sicut posuit Auic. esset corruptibile. Modo a pari dici posset, ꝙ si secundum
Auer.intelligentia dat esse cęlo per informationem, cælum esset corruptibile.
Nec valet ad hoc distinctio de duplici forma.s.educta de potentia materię, &
nō educta. Nam Auic. contra quē arguit Auer. non posuit illam formam esse
educta de potentia materię vt patet in.9.suę metaphy.cap.4.quare &c. Multę
etiā instantię cōtra illā responsionē adduci possent,& rationes istam positionem
probantes,pro quibus videas Zimaram loco allegato. Sed restat soluere ratio
nes partis affirmatiuę. Et pro solutione quędam sunt supponenda fundamenta.
Primum est ꝙ de corporibus corruptibilibus, & ęternis animatum analogice
dicitur.10.metaphy. vltimo corruptibili, & ęterno nihil est cōmune vniuocū.
2.cęli.60.ait Auer.ꝙ animatum equiuocę dicitur,de his & cęlo.&.3.cap.de sub
stantia orbis ad finem.secundum suppositum est ꝙ forma, & actus est duplex,
quidam est actus primus,qui perfectio dans esse: quidam vero est actus secūdus,
qui nihil aliud est, quam actus dans operari. Istud patet ex .2. de anima.2.&
Auer. in com.5.3. de anima ait, ꝙ actus positus in diffinitione anime dicitur
equiuocę. Et quia aduersarii dicunt oppositum:quia volunt ꝙ quęlibe forma in
B formet. Contra hos videas.12. metaphysi.37.perfectiones per quas mouentur
perfectibilia:quędam sunt, qualitates vt sanitas: quędam vero sunt substantię.
& huiusmodi sunt dispositiones seruorum erga dominos suos. Et isto modo
mouentur intelligentię ad deum tamquā ad formam, & iste formę perficiunt
extrinsece. Vnde non dicitur dominus forma serui: quia inhereat super ser-
uum: & perficiat ipsum. Pro hoc Aristo. doctrinam videas in .2. de anima,
qui polita diffinitione animę vniuersali, in tex tt. querit hanc questionem. ꝙ
ex predictis non dum apparet vtrum aliqua anima sit forma,vt nauta est forma
nauis? ergo si forma non potest dici extrinseca: Aristo. irrationabiliter loquē
rur quęrendo istam questionem. Preterea secundum istos,etiam anima intelle-
ctiua in via Auer. dat esse homini: sed contra istos, est Auer. in destructioni-
bus dispu. prima in responsione vltimi dubij. Intellectus est forma hominis,si-
cut nauta est forma nauis. Et ita clarum est, ꝙ quædam forma est,quę intrinse
ce perficit, & quędam extrinseca quę solum dat operari,& nō esse. Vnum sup
positum eorum erat,ꝙ ad hoc vt aliquod sit animal: oportet vt forma substan
tialis eius, det esse ei. Respondetur, ꝙ duplex est animal. Vnum est corrup-
tibile,& hoc est animal per sensum.2.de anima.17. aliud est animal sempiter-
num. Tunc dico,ꝙ aliud est loqui de animali corruptibili,& aliud de animali
C æterno:immo animal dicitur equiuocę de ęterno, & corruptibili.1.celi.60.&.
3.cap.de substantia orbis: tunc dico ꝙ nō est necesse vt animal sempiternum,
sit per formam dantem sibi esse. Et ratio est ista: quia animalia corruptibilia
primo differunt ab eternis quantum ad esse:quia anima corruptibilium est edu
cta de potentia materię: & est constituta in esse per subiectum. Anima vero
animalis eterni, nō est constituta in esse per subiectum. Anima vero animalis
eterni,non est constituta in esse per subiectum, nec mediantibus dimensionibus
cęlo coheret,vt Auer.ait,2.cęli.3.&.1.cap.de substantia orbis. Secunda diffe-
rentia est quia animal corruptibile cognitione imaginariua appręhendit. Ani
mal vero sempiternum non aprehendit per imaginationem:sed per intellectum
& non est eius imaginatio, causat a rebus.12.metha.51.scientia equiuocę dici-
tur de scientia dei & nostra. Nam dei scientia a rebus causata non est: sed est cā
rerum Scientia in nobis qualitas est.7.phy.20. In intelligentijs vero est sua sub
stantia vt.12.metha.15.sunt quędam formę abstractę in quibus nullum est ac-
cidens. Tertia differentia est,quo ad motum:quia animal corruptibile median-
tibus partibus mouetur:quia anima primo mouet calorem cordis: sed motus
cęli non est mediante organo: sed solum per intelligere, & velle. Et ideo se-
cus est de animali corruptibili, & ęterno. Sed quid dicendum ad Aristot.
qui,2,de anima,7.dixit, ꝙ animal idem est,ꝙ anima,& corpus:& ideo ex po

Animatum analogice dicitur.

Actus duplex primus,& secūdus.

Responsio ad suppositū eorum.

Differentiæ aīalis corruptibilis ab ęterno.

tentia, & actu, fit vnumsquia est tale in potentia: quale id est in actu. Dico ꝙ D verum est in animali corruptibili, ꝙ ex potentia, & actu, fit vnum: sed ita nō est de animali ęterno. Et argumentū adduco Ioannis bacconi in.2. sententiarū distin.16. vbi ait, quomodo est possibile vt ex intelligentia & orbe fit vnum sicut ex materia, & forma: cum cęleste corpus potentiam non habeat nisi ad vbi. ergo secundum istos in cęlo esset potentia ad formam, Cuius oppositum habetur in toto libro de substantia orbis, &.12.metaphy.10.&.8. metaphysi.15. corpora cęlestia materiam non habent, nisi secundum motum tantum. Videas tex. Aristo. ꝙ quando dicitur, ꝙ ex potentia, & actu sit per se vnum: hoc intelligitur in his in quibus est generatio: nam, 8. metaphy. 15. in rebus eternis, non resultat vnitas, ex potentia & actu: sed res eterne habent vnitatem, (vt inquit Aristo. 8. metaphy. vltimo) ꝙ quęcunq; non habent materiam sensibilē, nec mathematicam seipsis sunt vna: ita ꝙ orbis cum intelligentia est vnum seipso. Aliud suppositum eorum erat: ad hoc ꝙ anima sit forma substantialis dans esse oportet vt sit principium, mouendi, & cognoscendi. Respondetur ꝙ de anima dante esse in animali corruptibili hoc est verum: sed de cęlesti forma non est necesse, vt det esse, videas Auer. dicentem. 2. de anima. 7. & 30. &.3. de anima. 5. ꝙ actus positus in diffinitione animę dicitur analogicę de anima sensitiua, & vegetatiua, & intellectu: neq; intellectus dat actum. secundum primū, & non (vt dicit Auer. in prima dispu. solu. vltimi dubii) quia intellectus est perfectio E hominis sicut nauta nauis. Stat ergo ꝙ in abstractis id quod est principium mouendi, non sit principium essendi. Alia sua supposita cum etiam sint pro altera opinione conceduntur. soluendę nunc sunt suę rationes. Ad primam dicitur, ꝙ illud argumentum potius est pro opposita parte, q̄ pro ipsis videas Auer. ibi dicentem ex duabus naturis corpora cęlestia composita esse vt corruptibilia: sed compositio in generabilibus fuit inuenta per motum localem. Tūc sic: eo modo conclusio colligitur, sicut in pręmissis disseminata fuit: sed in pręmissis Auer. declarat cęlū esse compositum ex duabus naturis. i. ex natura mouēte, & mota: nō ex natura informāte et informata, ergo cōclusio est intelligēda de natura mouente, & non informante, videas Auer. 2. cap. de substantia orbis vbi dicit, ꝙ natura cęli est vna simplex & abstracta: ex qua fit vnum, vt ex motore & moto. Et confirmatur, si intelligentia est forma dans esse formaliter. quęritur, cum istud sit compositum per se, a quo artifex considerabitur? Est. n. compositum substantiale: sed non considerat de substantia nisi naturalis metaphysica, & astralogia. 12. meta. 44. quis ergo horum per se cōsiderabit? ꝙ naturalis hoc non considerat, probatur, omnis artifex qui per se considerat aliquod compositum debet per se considerare partes eius. 1. phy. 1, &.35. vnum qd que compositum non potest cognosci, nisi cognoscantur quę, & quanta sunt ex F quibus componatur. Sed partes essentiales huius sunt intelligentia, & orbis, ergo intelligentia a naturali quidditatiue cōsideratur, cuius oppositum dicit Aue. co. vltimo primi phy. & Arist. 2. phy. 26. vbi dicit, ꝙ consideratio naturalis est vsq; ad formam hominis: &. 6. metaphy. 6. Tu dices, ꝙ metaphysico consideratur, arguitur eodem modo, ergo intelligentiam & orbem quidditatiue diuinus cōsiderare debet, quod falsum est: quia ad naturalem orbis quidditatiue pertinet. Et sic ab Aristo. 12. diuinę philosophię orbis consideretur, nō tamen quidditatiue consideratur: sed quatenus est ens. Neque cum intelligentia orbis, quatenus est ens. vnum facit, sed quatenus tale ens. Amplius si hoc compositum consideratur a naturali in libro cęli & in libro de substantia orbis: & consideratur a metaphysico, ergo naturalis acciperet hanc considerationem a metaphysico. quod est contra Auer. 1. phy. vltimo contra Auic. Cum ergo motus localis perducat nos ad cognitionem vnionis intelligentię cum orbe; ideo est consideratio naturalis. Neq; etiam ab astrologo easdē rationes, consideratur. Et confirmatur quia isti tenent hoc de Deo glorioso, ꝙ informet primum orbem, quæ opinio est falsa. 12. metaphy. 5. & in prologo primi phy. idem subiecto est primus motor, primum efficiens, & primus finis. Tunc si intelligentia prima dat esse orbi inherentiam, a quo artifice considerabitur; non a naturali; quia primam intel-

Ad rationē oppositę partis.

A ligentiam non cognoscit, nisi quatenus est primus motor, ergo considerabitur a diuino, sed diuinus declarat, ꝙ primus motor est forma entium, sicut dominus est forma serui, vt declaratur.12.metaphy.31. & 36. ergo primus motor non est forma primi cęli intrinseca sed extrinseca. Ad secundum argumentum responde tur ꝙ vnio in rebus non ęternis, ita se habet, ꝙ ex materia quæ est in poten tia, & forma quę est in actu, fit per se vnum. Sed in æternis non est ista vnio: quia orbis non est materia in potentia, sed in actu: ideo fit ex eis vnum sicut ex motore, & moto. Ad tertium dico, in hoc argumento in duobus decep tionem esse. primo quia isti credunt, vnionem eodem modo in eternis, & corru ptibilibus debere esse contra Aristo.8.metaphy.15. & vltimo, videas Auer.8. phy.79. vbi ait, ꝙ causa cōpositionis ex duabus substantiis, vt fiat vna, in actu est potentia. Credūt igitur, ꝙ sicut in corruptibilibus, fit vnum in actu: quia ha bet potentiam cui forma potest vniri: ꝙ eodem modo intelligentia componatur cum orbe: & ꝙ orbis concurrat vt potentia: & intelligentia, vt actus, Sed in cę lo non est alia poten ia nisi ad vbi. Nam Aristo. ponit, ꝙ quęcunq; non habent materiam in istis se ipsis sunt vna: quia in eternis non est nisi vnum indiuiduū, in vna spetie. Nā quo pacto esse potest, ꝙ ex orbe, qui est materia in actu, & in telligentia, quę est ens in actu, fiat per se vnum. Secundum in quo est deceptio, est ꝙ licet in hoc mundo inferiori compositum quod est vnum per formam,

Primus motor est forma entiū sicut dñs est forma serui.

B sit perfectius quam compositum per aggregationem, 7. metha. vltimo, tamen comparando ad ea quę sunt alterius ordinis, i. ad intelligentiam cum orbe non est verum. Videas Auer.3.de anima.5. in solutione.2.q. vbi ait, ꝙ materia, & forma congregatur sicut intellectus cum intentione intellecta: sed ex intellectu & intelligibili, fit magis vnum: quā fiat vnum ex materia, & forma. Et redit rationem: quia quod ex eis fit vnum, non est aliud, sicut in compositis ex ma teria, & forma. licet ergo compositum dicat maiorem perfectionem, quam com positum per aggregationem: tamen non est perfectius, quam compositum ex in telligentia, vt motor, & orbe, vt motum. Vnde videas Auer.cap.2. de substan tia orbis, vbi dicit, ꝙ intellectus abstractus est quodammodo anima. Et in para frasi ait, ꝙ est quodāmodo forma, & in comment.32. de cęlo est similis formę: quia dat sibi motum: & est in eo: quia intelligentia non est in cęlo per inheren tiam, & informationem: sed per operationem. Et in.8.phy.84. dicit, quia pri mus motor non est forma in materia: ideo oportet videre, vbi sit: et dicit ꝙ Deus & intelligentie sunt ibi, vbi sunt eorum operationes. Sed notandum est Auerro. dixisse intelligentiam esse quodamodo animam: quia magna differen tia est inter intelligentiam et animam: quia anima dicit perfectionem coniunctā corpori.2.de anima.26. quapropter bene opinantur dicentes animam neq; sine corpore esse: & animam non esse corpus: & quia intelligentia apud Auer. non

C est forma informans cęlum: ideo dicitur quodamodo anima. Quod autem anima nō sit intellectus videas.2.de anima.21. de intellectu autem, & perspectiua po tentia nihil adhuc manifestum est, sed videtur aliud genus animæ esse. Ecce ꝙ intellectus dicit perfectionem separabilem, i. quia non perficit corpus. Nam in tellectus perficit nos quum intelligimus (vt dicit Alexander in vltimo cap. de intellectu) intellectus agens recedit a nobis nō localiter, sed quum nō intelligi mus. Vnde isti videant Alexandrū, qui dicit intellectum agētem qui est Deus apud eum, semini preparato assistere. videas Themistium.3.de anima.27. vbi declarat, quomodo nos sumus intellectus agens, anima ergo dicit perfectionem coniunctam. Intelligentia vero: quia non informat, dicitur quodāmodo anima. Vide Auic.9. metaphy. cap.4. vbi dicit, anima autem imaginatiua est perfe ctio corporis cęlestis: non autem est separata: quia esset intelligentia. Ecce quo modo Auic. bene nouit hanc differentiam inter animam, & intelligentiam. Vi de.8.metaphy.12. vbi dicit, ꝙ corpora cęlestia sunt viua: quia constant ex ani ma intellectiua: non ꝙ ibi sit aliquod, quod animetur per animam, aut viuat per vitam. Ad quartum concedo totum: quia hęc est ratio Auer. Et concedo ꝙ ratio nihil concludit, nisi ꝙ cęlum est vnum compositum ex motore, & mo to. Ad quintum respondeo vt formaliter respondet Auer. in.4. cap. de substan tia orbis, vbi ait, ꝙ intelligentia est separata a suo corpore, & nō est abstracta

Differētia iter animam, & intelligētiam.

a suo corpore:& declarat quomodo sit separata a suo corpore. Et dicit, ꝙ intel D
ligentia intantum est separata ab orbe: quia orbis non indiget ipsa, sed est exi-
stens per se. Videas.in.2.cap.de substantia orbis vbi inquit, & in suo esse nõ in
diget forma. In disputatione.4.fol.2.dubit non indiget in cęlum in suo esse per
petuari ab anima. Et in libro de beatitudine animę dicit, itellectus abstracti.sunt
formę dantes perfectionem non entes in subiecto i.dest non dantes perfectionẽ
formalem subiecto & .12.meta.41.ait, ꝙ cęlum mouetur per potentiam non
existentẽ in eo immo inquit mouetur p potẽtiã quæ nõ existit in subiecto oĩno.
Vide com.63. primi phy. vbi comparat intelligentiam ad duplicem materiam,
& dicit ꝙ forma cœli est liberata.ab hoc subiecto.i.a materia corruptibili, &
huiusmodi forma non constituitur per corpus cœleste. Ita ꝙ vult ꝙ intelligen-
tia non constituatur per cęlum in esse. videas, 12.metaphy. 41.vbi dat diuersita
tis rationẽ quare motus cœli possit perpetuari, & tamẽ substantia corruptibilis
non potest perpetuari. Et dicit ꝙ orbis cęlestis, quia non habet contrarium est
permanens in sua substantia. Istos autem decepit similitudo, quia crediderunt,
ꝙ sicut materia ista corruptibilis in suo esse indiget forma continente: ita sit de
cœlo: sed non est ita primo de anima.90.dicit ꝙ forma corruptibilis necessaria
est, pro ista materia t quia continet materiam, nesluat. Sed cęlum non indiget in-
telligentia in suo esse. Immo substantia intelligentię est perfectior quam sub-
stantia sortis.2.de generatione vltimo melior est.esse quam non esse, & esse in- B
diuiduum &c. Sed melius est esse eternum & per se. Et ideo isti non possunt has
auctoritates glosare orbis ergo cum intelligentia constituunt vnum animatum
per intellectum. Dico igitur ad argumentum ꝙ Auer.ibi dicit, ꝙ intelligentia
est separata quia corpus celeste nõ indiget anima in suo esse formali cum nõ cõ
stet ex contrariis: & ita est permanens ex se: & isto modo intelligentia est sepa
Cælum non rata ab eo. Deinde addit: quia autem omne motum ex se, debet moueri a princi-
habet prin. pio existente in eo: ideo cœlum mouetur ab anima existente in eo ita ꝙ vult
cipium quo- ꝙ cœlum sumptum pro composito ex vno motore, & mobili: isto modo intel-
aptum sit ligentia dicatur principium intrisecum ipsius cœli in motu: quia intelligentia
moueri alio ibi est per operari, & per motũ. Si dices pariter dicam de aggregato ex plaustro
motu. & bubus. dico ꝙ est differentia quia plaustrum habet principium intrinsecum
quia habet principium quo potest moueri alio motu, quam moueatur a bobus:
quia ligneum est: & ab elemento dominante habet moueri. Cęlum autem non ha
bet principium intrinsecum quo aptum sit moueri alio motu, quam moueatur
ab intelligentia. Motus autem quo mouent boues plaustrum, est motus violen-
tus. Et ideo Auerro.2.cęli.3. ait quod motus voluntarius in cęlo non est distin-
ctus a motu naturali: quia non habet inclinationẽ oppositã motui. Pręterea intel
ligentia nõ vnitur orbi mediantibus dimensionibus, sicut boues vniuntur plau F
stro. Pręterea etiam in rebus corporeis non valet iste motus est ab extrinseco,
ergo est violentus: quia motus circularis ignis, est ab extrinseco: non tamen est
violentus (vt dicit Auer.3.cęli.20.) ꝙ quando motor extrinsecus non habet ha-
Forma du- bitudinem mouendi semper: corpus motum tunc mouetur violenter. Non autem
plex. ita est in proposito Aristo.8. phy. 27. dicit quod quidam est motor per se: &
quidam per accidens. Mobile per se est dupliciter quodam mouetur ab intrinse
co: & quodam ab alio, ergo stat ꝙ motus sit ab alio: & tamen sit motus per se,
Et hoc inquit, ibi commentator dictum est propter elementa, quę nõ mouentur
per se, nisi quando fuerint mota ab alio. Concedimus ergo ꝙ cęlum cum intelli
gentia, facit vnum sed nõ eodem modo vnum quomodo materia cum forma fa-
cit vnum sed inquantum fit vnum in motu isto modo est vnum. Sed dices con
tra nos. Auer.1.phy.63.ait ꝙ forma duplex est quędam est cõstituta in esse per
subiectum. Et istę sunt formę materiales; quędam vero sunt constituentes sua su
biecta in esse, ergo intelligentię abstractę dant esse, si constituunt suum subie-
ctum in esse. Vnde quędam sunt formę dantes esse, & recipientes esse, vt incor-
ruptibilibus. Inteligentia vero dat esse, & non recipit esse. Ad hoc dico, & ostẽ-
do ꝙ isti propriam vocem ignorant. Nam diuisio per membra opposita dari
debet,

A debet. dicant quaeso quomodo forma materialis dicatur constituta in esse per subiectum: intelligitur ne: quia esse simpliciter forma recipiat a materia: non potest isto modo intelligi. Videas Auer. 5. physico. 8. vbi dicit quod in materia nō est actus omnino per actum intelligitur actus existentię. 2. phy. 12. actus existētię est a forma. Et licet a non nullis hæc propositio glosetur de actu specifico. tamē est vera simpliciter apud peripatheticos: quia Boetius in de vnitate & vno dicit ꝙ peripathetici diffinierunt esse per esse formę in materia: ita Aristote. 2. de anima. 7. actus est id quod est: & Aristote. 7. metaphysi. & 8. format rationem quod forma est perfectior materia: & composito; quia per eam est compositum in esse, & materia: & per esse intelligo non esse essentiæ, sed esse existentię. forma materialis non dicitur constituta in esse per subiectum quia recipiat existentiam a materia sed forma materialis dicitur recipere esse secundum quid a materia. & hoc est esse extensum: & non esse existentiæ: quia vult Auerrois propter dictum Aristot. in primo de generatione ꝙ impossibile est quantitatem a materia separari: & ideo omnes formę vsque ad formam huius quę est cogitatiua recipiuntur in materia per dimentiones interminatas: & sunt totæ in toto, & partes in partibus & omnes perfectiones habet materia a forma: & omnes imperfectiones habet forma a materia. **Imperfectiones habet forma a materia.** Si diuisio ergo Auerro. debet intelligi per opposita, ergo forma abstracta debet constituere suum subiectum, in esse extenso, non formaliter: sed finaliter in esse effectiuo. dico non formaliter: quia cęlum est de se quātum: sed in ratione finis, & efficientis dependet ab intelligentia, sicut motus. Isto modo intelligitur distinctio in via Commentatoris.

B Tu dices Auerro. in primo coeli. 95. ait, ꝙ orbis est materia quę non existit per se in actu ergo indiget forma qua constituatur in actu, & in. 2. cęli. 3. dicit. ꝙ forma & formatum sunt vnum numero; & ꝙ coelum secundum se totum sit appetens. In locis autem nobis adductis: sonat oppositum. **Difficultates.** Vide in toto tractatu de substantia orbis vbi, est ꝙ orbis cum sit materia in actu, est materia per se, & non indiget forma in sui esse. Nam si teneamus materiam coeli esse in potentia, tunc habet intelligentiam dantem esse: sed si teneamus orbem esse ens in actu, tunc cum ex duobus entibus in actu non fiat vnum. 7. methaphysi. 41. & 8. methaphysi. vltimo: ideo non possumus dicere intelligentiam dare sibi esse. Vide in paraphrasi de cęlo tractatu. 4. inquit orbis adumbrat materiā quia subiicitur motui. & accidentibus: orbis quoque adumbrat formam, quia habet existentiam in actu. Et confirmatur ꝙ orbis sit materia in potentia per Auer. si intelligentia auferretur, auferetur orbis, tunc sic. illud est forma per cuius ablationem, materia aufertur, sed ablata intelligentia, aufertur orbis, ergo est forma orbis. Vnde aliqui videntes hanc varietatem neglexerunt Auerro. sed ad hoc respondetur, & dico ꝙ orbis cęlestis potest comparari ad intelligentiam triplici comparatione. Vno modo effectiue alio modo finaliter, alio modo formaliter: & hoc est dupliciter, aut in genere causę formalis dantis esse, aut non. 12.

C metaphysi. 37. & in com. 5. 3. de anima. Et simplicius. 2. cęli dicit, ꝙ est duplex forma: separabilis: & inseparabilis, & Auerro. in destructionibus. Dico modo sic, ꝙ si comparatur orbis ad intelligentiam dantem esse, sic non dependet ab ea, quia est ens per se: Aristote. 8. metaphysi. vltimo est ens in actu seipso: & ideo orbis seclusa intelligentia adumbrat formam; quia habet esse de se: & alibi dicit, ꝙ in sui esse non indiget anima quia est existens per se: & etiam si vellet depēdere nō potest quia intelligentia est intellectus: & intellectus nullius corporis est actus. vide primo de anima. 2. vbi dicit, ꝙ scientia diuina accipit subiecta ab hoc libro. Et demonstratum est in hoc libro, ꝙ intelligentia est abstracta a corpore. & Auerro. 12. metaphysic. inquit ꝙ cęlum mouetur per formam abstractam ab eo omnino, Videas Aristote. in libro de motibus animalium versus dimidium dicit ꝙ species existentes in anima habent rationem rerum. Nā quū cogitamus de aliquo terribili causatur in nobis horror, si tu cogitas nunc de re amata. Non ne in corpore fit commotio, & tamen illa est motio spiritualis, ergo multo magis de corporibus cœlestibus: quia per intelligere, intelligentię mouent cęlo. Vnde Deus dixit, & facta sunt. Ex parte ergo intellectionis non indiget

vt vniatur orbi vt forma, nec ex parte motus: quia intelligentia non mouet D manu, aut pede: sed per solum intellectum. Orbis igitur, si comparetur ad intelligentiam dantem esse non potest dependere ab intelligentia. Vnde dixit sanctus Thomas in prima parte suę summæ, ꝙ qui dicunt ꝙ intelligentia dat esse orbi, nobilitant materiam: sed imperficiunt intelligentiam: patet ex.2.phy.87.92. forma non est propter materiam: sed econtra. Alio modo potest comparari orbis ad intelligentiam dantem motum isto modo dependet ab intelligentia, 41. 12.metaphy. similiter in genere causę efficientis. Vnde illa causalitas effectiua non transit in præteritum sicut de filio individuis apud theologos. Ita substantia

Declaratio sententię Auerro.

orbis dependet, & dependebit ab Intelligentia. Si ergo auferreretur intelligentia, in genere causæ finalis, & efficientis auferretur orbis. Isto modo intelligitur Auer. in.2.capite de substantia orbis, ꝙ si auferreretur intelligentia, auferretur orbis. Non tamen dicit, ꝙ orbis non habeat existentiam de se per quam formaliter sit in actu: quoniam orbis est ens eternum: & omne ens ęternum seipso est in actu.8.meta. vltimo. Quando vero dicit, ꝙ non est in actu intelliguntur

Ad auctoritatem Auer.

effectiue, & finaliter: quia si intelligentia non efficeret, tunc orbis non esset. Ad auctoritatem Auerro. in paraphrasi metaphysico. vbi habetur quod per intelligentiam orbis est id quod, est Dico ꝙ auer. ibi vult demonstrare quomodo intelligentiæ sunt causę cęlorum in triplici genere causæ. primo sunt causæ effectiue respectu motus & etiam sunt principia eorum inquantū dant formas suas E quibus sunt id quod sunt. Vnde aduerte ꝙ ratio illa est de causalitate intelligentię supra essentiam orbis: quod est contra Gregorium qui non vult intelligentium habet causalitatem supra cęlum: Et probat hoc Auerro. ibi quia si intelligentia auferreretur, tunc cessaret essentia orbis: quia substantia orbis dependet

Essentia qd secundū.b. Augustinū.

effectiue ab intelligentia sicut motus eius. Vnde si intelligentia nō esset nō esset orbis: quia essentia rei est id quod formaliter res est, vt dicit. b. Augustinus primo de trinitate.14. essentia est id quod est, sicut sciētia est sapere ista ergo substantia orbis quę ibi male appellatur a translatore hebreo, forma, dependet ab intelligentia effectiue. Et hoc idem vide in.2.ca. de substantia orbis, ꝙ & si inquit cęlum simplex sit: & nullam materiam habet: tamen indiget intelligētia: quia est corpus finitum. & omne corpus finitum indiget virtute dante æternitatem, quia si intellectus separaret intelligentiam a cęlo non remaneret cęlum, sicut nec motus, quemadmodum etiam sunt formę eorum. In ea linea, declarat quomodo intelligentiæ sint formę cæli. & dicit quodāmodo, & declarando hoc ducit, ꝙ intelligentiæ sunt formę cęli pro quanto id quod intelligunt, intelligunt de ipsis. Hoc exponitur dupliciter. primo intelligentia est forma cęli, pro quanto intelligendo Deum ipsum deriuatur motus cęli: qui est perfectio cęli vel F aliter, quod intelligentia est quodammodo forma: quia cęlum non dicitur habere animam nisi propter appetitum, & motum: & non dicitur intelligere cęlum nisi propter intelligentiam quæ mouet: & ideo intelligentia non est forma cęli: cum neque intellectus possibilis sit forma corporis humani: sed est motor assistens cęlo. Ad septimum dico, ꝙ ratio Auer. bene procedit. Vult, Auer. esse duo ge-

Duo genera formarum.

nera formarum. Sunt formę materiales quę requirunt de necessitate non solum materiam, sed etiam dimensiones disponentes subiectum: quia in ratione subiecti concurrit sola materia. Et quia est aliud genus formarum, quod non requirit materiam, nec dimensiones: ideo dixit, ꝙ si intelligentia debet vniri orbi, non requirit dimensiones: quia esset corruptibilis. Nam stat ꝙ antecedens sit impossibile, & consequens ita sit necessaria.6.physic.2. Ad octauum respondetur, ꝙ cęlum est vnum per se, & intelligens per se, & vnum numero sed non per formam dantem esse: quia secus est de vnitate in eternis, quam in corruptibilibus, nā.8. meta.15. Aristo. alium modū dicit vnitatis esse in rebus ęternis, q̄ in corruptibilibus. Videas.8.physi.89. vbi ait ꝙ in rebus corruptibilibus, fit vnum ex actu & potentia. Et licet ista vnitas in sensibilibus sit perfectior. q̄ vnitas aggregationis corruptibilium: tamen non est perfectior quā vnitas intelligentię, vt motoris cū orbe. Quod ex intelligentia & orbe nō fiat vnum, sicut ex materia & forma est quia in orbe nō est potentia, & ideo hoc ex summa perfectione orbis

A procedit,& non ex imperfectione. Et in co.quinto.3. de anima dicit, ꝙ ex intel
lectu materiali & agente, fit verius vnum,quã ex materia & forma quia in his
non fit tertiũ, Et idem est iuditium de intelligentia , & de anima intellectiua.
Sed nos qui summus assueti in corruptibilibus,in quibus vnum per se, super for
mam dantem esse,credimus ꝙ ita sit etiam de rebus separatis. Vnde dicit Arist.
primo de partibus ca.vltimo, ꝙ melius est habere cognitionem modicã de re-
bus ęternis, quã magnam de corruptibilibus , & dat exemplũ de puella . Vi-
deas Auer.in ca,1. de sub.orb. vbi ait. ꝙ cęlum non est appetens per partem,
nec intelligens per partem sed est intelligens per se, vnde cęlũ lunę dicitur per
se,intelligere.Nam cęlum lunæ dicit duo,formam , & materiam.Ita.2.de ani-
ma.4.aliud dicimus corpus ab hoc quod est viuum,istud cęlum lunæ , est intel
ligens & animatum per vniuersum, & secundum se totum , quia si cęlum lunę
dicitur intelligere ,dicitur, quia intelligentia lunę dicitur intelligere, Et nota — Dicendi modus Platonis.
hoc.quia hunc dicendi modum habet Plato in alcibiade.& Aristote.non dissen
tit ab hoc . Vnde tenebat Plato quod anima esset vtens homine. Videas Ari
sto.2..de anima. 11.vbi quærit, vtrũ sit anima quæ vtatur corpore , sicut nauta
nauis.Sed dicas,vbi fuit absoluta hęc quęstio,non potest apparere,nisi in.3. vbi
demonstrauit,ꝙ intellectus nullius corporis est actus. Et ideo quando dicimus
quod hoc intelligit verificatur hoc modo,ꝙ anima assistens homini intelligit,&
B homo concurrit vt instrumentum, Et nota, ꝙ intelligentia differt ab intellectu
nostro,quia intelligentia sola intelligit,& orbis non cogit in intellectione , Sed
quando intellectus hominis intelligit, intelligit per partem coadiuuantem , &
hoc est cogitatiua . Et hoc est quod dicit Auerro.ꝙ intelligentiam non adiuua
tur in intelligendo ab orbe,quia intelligeret per partem , & esset similis homi-
nis.Et ista est ratio quare dixit, Aristote.3.de anima.20.ꝙ.nõ intelligimus post
mortem.quia cogitatiua corrumpitur, nec amplius anima denominat hunc homi
nem.Sed intelligentia lunę non dependet in intellectione ab orbe,quia eius in-
tellectio est per essentiam.& ideo ex intellectu, & phantasmate fit vnum intel-
ligens, Vide themi.27,&, 28.Ista fuit doctrina aut qua peripatheticorum ꝙ cę-
lum non intelligit per partem.& Arist.12.meta.39.dicit ꝙ deus est animal sem-
piternum habens optimam vitam,& intellectualem orbis , ergo est intelligens
per principium separatum.Et stat ,ꝙ forma separata a subiecto secundum essen
siam sit principium operandi in aliquo. Vnde Alex.tenuit ꝙ intellectus agẽs.sit
Deus.& exponit aristo.2.de genera.animalium,cap.2.3: ꝙ deforis aduenit . &
2.de anima.11.dicit ꝙ ista separatio non intelligitur per localem motum,sed se-
paratur quantum ad operationem, quando homo non intelligit. Et ne videatur
hoc mirum,videas primo ethico.cap.9.Duplex est fœlicitas , vna est practica, — Duplex fœlicitas.
quam habent politici.est alia fęlicitas quę est supra hominem . & hęc est con-
C templatiua , quia non competit homini,nisi secundum intellectum . Et inferius
in eodem capitulo. Aristo.ponendo differentiam inter has duas fœlicitates, di-
cit,quod ista fœlicitas est secundum separatam partem & est locus contra ali-
quos.Quia Aristote.vult virtutes morales esse in composito.Aliqui autem vult
esse in voluntate.Sed hommo(inquit) est felix per principium separatum . ita
cælum est ens per formam separatam,& intelligens.Est etiam argumentũ san
cti Thomę,& est tale.Tu dicis ꝙ orbis est existens p se,& nõ indiget aĩa dãte
esse tunc sic.Omne qđ existit in actu,aut est actus , aut habens actũ. orbis seclu — Argumentũ sancti Thomę.
sa intelligentia quid est,actus.vide, 9.meta.10.vbi dicit, ꝙ orbis non potest ha-
bere rationem materię.ergo erit habens actum.ergo erit compositus ex materia
& forma:cuius oppositum ipse tenet ꝙ orbis sine intelligentia sit simplex. Re — Responsio.
spondeo.vide Auerro. in paraphrasi , primo de cœlo, summa.6 , vbi ait quod
orbis habet vmbram materię , & vmbram formę . Habet vmbra materiæ,
quia est in potentia ad vbi . Habet similitudinem formę , quia habet existen-
tiam in actu . Tunc dico ad argumenta inquam propositio est insufficiens , ꝙ
omne sit actus,aut habens actum,sed oportet addere , quod aut habet similitudi
nem actus,& vt sic orbis habet similitudinẽ actus. Vltimo fit aliud argumentũ,
& est tale,Data ista positione,probatur ꝙ orbis erit cõpositus seclusa intelligẽ

tia.Quia certum est ꝙ orbis conuenit in communi nomine materię, & differt a D
a prima materia,ergo est compositus ex genere,& differentia:& omne tale est
compositum ex materia,& forma.2.cęli.49.Et hoc argumentum est etiam con
tra diuum Thomam, tenentem materiam cęli esse alterius rationis a materia
prima. Huic respondet Herueus,quęstione.3.de materia cęli solu 3.ad argumen
tum principale, ꝙ illę materię distinguuntur per se ipsas. Dices, Aristo.7.met.
49.Omnis distinctio est a forma. Dico, ꝙ ista propositio non est vera semper,
sed est vera in distinctione compositorũ, & in distinctione specifica:sed in sim-
plicibus non est vera, vt dicit Alex. primo naturalium quęstionũ. Materia
prima est distincta a forma,non tamen per formam. Ens est distinctum a non en
te,non tamen per differentiam.ideo non valet. Dicamus ergo ꝙ propositio ve
ra est in compositis,& non in simplicibus,vnde(vt dicit simplicius in solutione
huius argumenti) duplex est distinctio,vna est per formam, & alia est secun-
dum magis & minus: in analogicis est distinctio secundum prius,& posterius.
Ita materia per prius dicitur de materia cęli, quam de materia prima. Hoc di-
xit Auerro.in.1 cap.de substantia orbis ꝙ orbis habet primum gradum mate
rię. Et in cap. ultimo de substantia orbis & sic cessat dubium. Et hęc suffi-
ciant pro hac quęstione.hęc omnia de mente Zimarę.in lectura super.2. de cœ
lo. quam fecit Paduę. vbi diffuse hanc quęstionem examinauit a qua ferę hęc E
omnia accepta sunt, quę pro hac questione scripsimus.

MARCI ANTONII ZIMARAE SOLVTIONES CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS ET AVERROIS.

Super Primo de Cœlo.

Ontradictio est super prohemiolibri de cęlo. Dicit Commen. in prohęmio libri primi de cœlo, ꝙ Aristo. post ꝗ in pricipio defi nitionem corporis naturalis, eo ꝙ ipsum solum est completum inter alia corpora, ex quo videtur ꝙ vltra corpus naturale sint plura corpora, cum loquatur in numero plurali. hoc autem falsum est, & contra Aristo. quia omne corpus aut est physicum, aut mathematicum. Vnde ipsemet contradicit sibi ipsi in. 3. meta. in cõm. 17. vbi dicit expresse ꝙ nullum corpus est nisi mathematicum, aut sensibile. Et ista est sententia Alexan. in. 4. meteo. & omnium Peripateticorum. Soluitur. & forte iste locus deduxit Albertum in principio lib. phy. ad ponendum tertium corpus, s. metaphysicum, sed in rei veritate nulla nos cogit necessitas, quicquid sit de opinione Alberti, de qua alias habui alibi, prolixum sermonē. Dico ꝙ forte litera est corrupta, quod potest elici ex ijs, quę habentur in Paraphrasi Aue. in consimili procemio, vbi dicit ꝙ corpus naturale definit Philosophus, & ostēdit ipsum esse perfectius aliis magnitudinibus. Et ista est veritas. Nam Arist. in principio libri de cęlo ostendit ꝙ nulla magnitudo est perfecta nisi corpus. Et ideo fuit vitium translatoris, quia, vbi scripsit, inter alia corpora, debuit dicere, inter alias magnitudines. & hãc credo, esse verã sniam & asse ro locum illum debet emendari, Siquis autem vellet protegruiendo salutare literã, cũ sic cõmuniter inueniatur, dicas ꝙ hoc re ertur ad corpora mathematica, quę ideo dicuntur diminuta, quia non consyderantur, nisi inquantũ sunt dimensiones pręcise: sed corpora naturalia consideranitur, vt sunt coniuncta cũ olbus accidentibus cæterorum prædicamentorũ. & ista est sententia Auer. in. 3 cœli in cõ. 6. vbi ponit differentiam inter corpus naturale, & corpus mathematicum penes diminutionem, & complementum. — Primo cęli in prohęm. — Vt patet primo cœli te. cõmen. 69. — Solutio.

B

C

Secunda contradi. est in tex. 2. Dicit Philosophus lineam esse magnitudinē ad vnum diuisibilem, superficiem vero ad duo, corpus vero ad tria. Sed huius oppositum inuenitur in. 1. de anima authoritate Platonis, asserentis primam lõgitudinem esse compositam ex prima dualitate, & latitudinem esse compositam ex prima trinitate, & profundum esse compositum ex prima quaternitate: & qa omne est diuisibile in ea, ex quibus compositum est, sequitur lineam, cũ sit composita ex duobus, in duo esse diuisibilem: & ita de plano & profundo suo modo. Nisi esset ꝙ veritas est, lineam solum scdm dimensionem vnam recipere diuisionē, & superficiē scdm duas, vt corpus scdm tres, & p cõsequēs scdm oēm, qa nõ datur in continua quãtitate quarta dimensio. sed dictũ Platonis procedebat scdm imaginationem Pythagoricorũ asserentiũ numerus esse principia oium. & sic quantitas continua cum habeat reduci in numerũ, linea reducebatur in binarium, tanquam in principiũ, quia constat ex duobus pũctis: superficies vero in primum terminum, & corpus in primũ quaternarium. & ita scdm varias imaginationes procedunt dicta ista, quę apparent longe diuersa. — Primo cœli tex. 2. — Solutio.

Tertia contradi. est super cõ. 2. Cõm. habet ꝙ Aristo. consueuit post rationes certas adducere famosas, Oppositũ huius inuenimus. 3. meta. cõ. 1. Soluitur. — Primo cœli com men. 2.

Solutio. vtrunque est verum in diuersis casibus. Pro quo debes scire ꝙ sermones probabiles dupliciter possunt vsitari, vel ad exercitandū intellectum, vel ad confirmandū. Quando aūt vsitantur propter primā intentionē, debent præmitti sermones dialectici demonstratiuis. Ex hoc adstruuat opinionem Ioan. grammatici, volētis librum topicorum via doctrinę præcedere librum posteriorum analyticorum, sicut præexercitamentum intellectus, ad hoc ꝙ intellectus facilius assuescat demonstratiuis propositionibus, & necessariis. Quando aūt dialectici sermones inducuntue ad confirmandum, tunc debent sequi sermones demonstrationes. Istā solōnem nos docuit Auer. primo cęli. com. 85. & tu vide ibi. A

Vtrum cœlū sit per se sensibile? **Sensibile multipliciter dicitur.**

Auer. primo cęli 5. ait, incepit loqui de suis simplicibus: & primo de mobiliori eorum: & est corpus quod mouetur circulariter: & incepit proponere ea, ex quibus apparet natura istius corporis. Esse. n. eius sensibile est per se. Ex quibus verbis patet cęlum esse per se sensibile. Oppositū huius videtur dicere 2, cęli. 41. vbi ait, hoc enim corpus non est sensibile: sed ratione comprehenditur, ex comprehensione stellarum. Ad hoc respondetur, & dicitur, ꝙ sensibile multipliciter sumitur. Capitur, n. aliquando pro naturali, & sic sumitur ab Aue. in prologo de physico auditu, vbi ait Auer. quia subiectum istius artis non sunt, nisi res sensibiles. Et hoc modo clarum est, ꝙ cęlum, est sensibile: nam naturale est, secundum ꝙ natura dicitur de corpore cęlesti: & de alijs corporibus simplicibus. scili. & leuibus: & erit hoc equiuocę (vt dicit Auerro. 1. cęli. 5. & 2. phy. 3.) vbi dicit, & iam diximus, ꝙ ista diffinitio non dicitur vniuocę neque etiam equiuocę: sed secundum prius, & posterius. Aliquando sumitur sensibile, pro sensibili sensu quolibet & sic sumitur plerumque in libro de anima. Et hoc modo capiendo sensibile, dico ꝙ intentio Auerro. est ꝙ cęlum, nullo sensu sentitur, nisi sensu visus. & loquendo de cęlo, vt est sensibile per visum, proprie loquendo stellę sunt per sesenbsibiles sensu visus: & non esse totius cęli. Et quando Auerro. dicit in primo cęli. 5. ꝙ cęlum est per se sensibile, nō alio modo debet intelligi, nisi ꝙ ideo est: quia suę partes quę stelle sunt, sunt per se sensibiles: & per se visus ad stellas terminatur. Et ꝙ hoc sit verum, patet per ipsum Auer. 3. phy. 48, vbi ait, corpus enim cęleste, est sensibile visu .s. partes eius luminosę: & est non tangibile omnino. Hæc ibi. Sed esse totius cęli non est sensibile sed ratione comprehenditur. Nam cum stellæ sunt partes cęli: & ꝙ mouetur motu circulari videmus: cum non possunt per se moueri secundum Aristot. eiusque commentatorē (vt patet. 2. cęli a tex. 41, vsque ad 52. Nā si per se mouerentur, motu recto mouerentur (vt dicit Auer. 43. de cęlo) Et sic ratio demonstrat, ꝙ sunt in corpore, quod circulariter mouetur, quod non est graue, neq; leue. Et hoc modo loquitur Auer. 2. cęli, 41. dum ait, ꝙ cęlum non est sensibile, sed ratione comprehenditur, ex stellarum comprehensione. Et ista est resoluta intentio eius. Vnde. 2. cęli, 43. super illis verbis, quoniam autem videntur, & astra transita, & totum cęlum. Auer. ait. & debes intelligere per hoc q̄d dicit videmur in stellis per sensum, & in cęlo per extistimationem &c. Et sic remouetur contradictio. C

Primo cœli cōmen, 5.

Quarta contradi. est in digressione ardua de naturalitate motus cęli in cō. 5. Auer. videtur sibi contradicere, nam ibi videtur dicere in secunda solōne ꝙ motus cęli est naturalis ex parte formę, quæ est intelligentia abstracta. vnde concedit ꝙ scdm illū modum dicendi natura dicitur eodem modo de forma corporis cęlestis, sicut dicitur de formis aliorum elementorum. igitur sequitur ꝙ eodē modo est naturalis motus cęli, sicut motus elementorum. Sed huius oppositum ipse habet expresse in com. 3. super. 2. cęli, vbi habet ꝙ motus cęli non est naturalis, sicut motus elementorum. Amplius aūt impossibile est aliquod prędicatū eodem modo competere formę corporis generabilis, & formę corporis ęterni, sicut ipse dicit in lib. de substātia orbis, & est propositio Philosophi in. 10. met. in tex. co. vltimi. Amplius autem contradicit sibi in alio. quia in. 8. phy. 73. dicit motum cęli esse naturalem ex parte animę, & ex parte corporis, hic autem

Solutio. sub disiunctione loquitur, Nisi esset ꝙ verum est fundamentum Peripateticorū ꝙ corruptibili, & ęterno nihil est cōe vniuocum, & ideo in hac scda solōne, in

A qua tenet cęli motum posse dici naturalem ex parte formę ꝙ natura dicatur sicut de alijs formis corporum simplicium, ly sicut non dicit similitudinem vniuocationis, sed proportionis tantum. nam, sicut formę aliorum corporũ simpliciũ requirunt propriam materiam, sic & intelligentia, vt mouere habet, requirit aliqđ non sit neq; graue, neque leue, si enim in generabilibus materię sunt propter formas, multo magis est hoc in cęlestibus, cum non fuit intellectus Auer. dicere motum cęli esse naturalem a forma, quia sit forma illa natura, imo est supra naturam, sicut est supra animam. Arist. autem dicit in.1. de partibus animaliũ capis ꝙ non oĩs omnia anima est natura, propter intellectiuam, & ipsam intelligentiam, quæ dicitur aĩa cęli, sed assimilatur formę naturali, vt ipse declarat.2. cę. cõ.3. inquantum dat sibi motum, & assimilatur formę abstractę inquantum diuiditur per diuisionem eius: vnde intelligentia, non in se consyderata, sed vt tangit orbem, i. vt est orbi applicata, quodãmodo est a natura. quia sic aĩa cęli dici potest, cęlum enim est animatum, vt dicit Philosophus in.2. cęli tex.cõ.60. ita aũt respicit corpus. Vnde Arist. laudat Antiquos animam asserentes animam non esse corpus, nec sine corpore esse. vt patet in.tex.com.26. vnde intelligentia illo modo, vt est motor, necessario requirit mobile, & sic quodammodo assimilatur formæ naturali. sicut.n. determinata forma naturalis reqrit determinatã materiã, sic intelligentia, vt motrix, requirit determinatum mobile, qđ videlicet

B est tale, ꝙ non sit graue, neque leue. sic ista naturalitas est per viã similitudinis, & proportionis. inquantum vero talis forma nõ est dans esse formaliter orbi, nec cõstituta in esse per orbẽ, sic assimilat formę abstractę: lз in sua prima notione sit vere ens abstractum, & non assimiletur enti abstracto, cũ sit vere illud. & hoc non intellexerunt qui fingunt intelligentiam esse formã cęlo inhęrẽtem per informationem. Dic igitur resolute cęli motum esse naturalem ex parte orbis, qui est vere natura, & est natura, quę est materia in actu. vnde natura analogice dicitur de corpore cęlesti, & de alijs, vt patet in.2. phy.cõ.3. & sic est naturalis, sed non sicut motus elementorum. quia elementa sunt corpora cõposita ex materia & forma secus, est de orbe. & hoc dicit Cõ. ibi in cõmẽ.3. secũdi cęli. Etiam non est naturalis, sicut motus elementorum. quia cęli motus naturalis, quem habet, non est alius a voluntario, sed est ens, & idem diuersimode consyderatus.2. cæli.cõ.3. quia est motus desyderij, & cognitionis.12. meta.36, sed est naturalis anallogicę, non vniuocę. Etiã est naturalis ex parte formę. vt est coniuncta sibi. vnde sic assimilatur formę naturali, inquantum dat sibi motum, vt.d. Commen. & inquãtũ est in eo, quia sic est appropriata ei, quia quilibet motor ibi dicitur habere: propriũ mobile, ista aũt naturalitas est per viã similitudinis, & proportionis. Et sic saluatur dictum eius in.8 phy. in.cõ.27. vbi dicit motũ cęli esse naturalẽ simpliciter. i. omnibus modis, videlicet tam ex parte animę, q̃ ex

C parte corporis. sed hoc debet intelligi, sicut diximus.

Quinta contradi. est super tex.14. Nam Arist. ibi videtur concedere ꝙ possibile sit ꝙ, si motus circularis alicui elementorum, vel corporum simpliciũ inest pręter naturam, oportet ꝙ alteri insit scđm naturã. Hoc aũt repugnat dictis eius superius in te.cõ. 10. vbi Cõmen. in solutione dubitationis expresse testatur ꝙ ex sermone Aristo. ibi apparet ꝙ ille motus corporibus mouens motu recto non est naturalis, neq; extra naturã. nã, si fuerit extra naturã, vni duo erũt cõtraria, & si scđm naturã, tunc vni simplici inerunt duo motus scđm naturã, quod est impossibile. Nisi esset ꝙ, vt habet Cõmẽ. in cõ. forte ista demõstratio facta in. 14. est ad hominem, vt dixit Aui. Aut aliter scđm mentẽ Auer. ꝙ accidentale, vt litera Arabica, loco eius quod litera nostra habet pręter naturã, duobus modis potest, vno modo, vt est oppositũ naturali, & sic motus circularis nulli corpori præter naturam, vel accidẽtaliter inest, quia tũc duo motus essent cõtrarij vni motui naturali: quod est absurdum, ꝙ duo eodẽ modo opposita opponantur vni & eidem, modo eodem, vt declarat Cõmẽ. in.8 phy.cõ.62. maxime quia motus circularis, de quo est sermo, est motus simplex, vt assumit ibi Aristo. ibi in tex. 10. inquit.n. necesse.n. quia qui circulo est simplex, &c. Sed in.14. sumõt p̃ter naturam, vel accidentale, prout est oppositum essentiali: vt idem sit alicui pręter

Primo cęli tex.14.

Solutio.

naturam inesse, quod est non secundum naturã inesse. Et sic non incõuenit quod motus circularis simplex, licet pręter naturam positiue non insit, prӕter naturam, idest non secundũ naturam alicui elemento cõpetat, quia elemẽto, in quantum corpus, nõ repugnat sibi moueri circulariter, & tunc secundũ naturã specialẽ inhęreret, nõ secundũ naturã. Et hoc videtur dicere Cõme. si bene aduertis in cõ. t 4. & in paraphrasi in sũma. 4. super primo cœli idem aperte dicit, motus. n. circularis iuxta naturę ordinẽ nõ nisi sphęrico corpori inesse potuit, accidẽtaliter tamen secũdũ rerũ euentũ nil prohibet hũc corpori nõ sphęrico, vt igni, aut aeri cõpetere. & primo cœli cõ. 14. dicit scdm propriam sententiã, ꝙ Arist. ibi per accidẽtale intellexit vniuersalius prędicto, videlicet oppositũ essentiali nõ naturali. vnde in calce cõmen. inquit, quapropter nõ est vniuersaliter verũ, ꝙ oĩs motus naturalis sit accidẽtalis alteri corpori, & cõuersum est verũ, nisi intelligãt ex accidẽtale oppositũ essentiali. Vbi animaduertat diligẽs doctor ꝙ litera trãslationis Arabicę habet cõuersam ꝓpositionis, quę est in vero tex. & fuit in causa vt Auer. & Arabes dubitarent. D

Primo cœli tex. 17.

Sexta contradi. est in tex. 17. Arist. n. dicit ꝙ cœlũ non est graue, neq; leue. Sed opponebam per tex. cõ. 55. tertij de cœlo, vbi Arist. scribit ꝙ nullã inclinationẽ habens corpus immobile & mathematicũ erit: sit igitur cœlum nullã habet inclinationẽ, quia neq; grauitatem, quę inclinat deorsum, neq; leuitatẽ quӕ inclinat sursum: sequitur ꝙ si immobile, & mathematicũ. E

Solutio.

Soluitur, ꝙ est differentia. quia ly nõ graue & leue in corpore mathematico simplicẽ & purã negationẽ significat, sed in cœlo dicit affirmationem. circũloquitur enim naturã positiuam, quę mouetur motu circulari. Sic limitat Cõme. 3. cœli cõ. 55. Vide pro hoc de cœlo primo cœli cõmen. 17. & in paraphrasi primi de cœlo in summa, 5.

Primo cœli tex. 21.

Septima contradi. est in tex. 21. Scribitur ꝙ omnis augmentatio fit mediante alteratione. Sed huius oppositũ scribitur ab Arist. in prędicamentis, vbi habetur ꝙ quadratũ circũposito gnomone creuit, nihil tamẽ alteratum est.

Solutio.

Soluitur. Arist. dictũ intelligitur de augmentatione naturali, quę fit in naturalibus corporibus. vnde tex. dicit. scdm passionẽ autẽ quęcũq; transmutantur naturaliũ corporũ habentia videmus omnia & augmentationem, & diminutionem, vt & animalium corpora, & partes ipsorum, & planetarum, similiter autem & elementorum. sed in prӕdicamentis loquitur de augmento, quod fit in corporibus mathematicis secundũ imaginationẽ. Non autẽ in omni loco consyderatio naturalis & mathematica ducunt ad idem, immo ducunt ad diuersa plerumq;, vt bene scribit Cõmen. in. 2. phy. cõme. 18. licet vterq; verũ dicat. Animaduertat autem diligens lector in hoc loco Aristo. largius fuisse locutum de motu augmẽti, quam fecerit in primo de generatione & corrup. & in. 2. de anima, sicut bene notauit Alexan. & Simplicius in pręsenti tex. F

Vtrũ in materia sit aliqua actio.

Auer. 1. cœli. 20. ait, & si non esset generatio, & corruptio, non staret operatio istius virtutis. s. potentiӕ. Operatio. n. istius potentiӕ quę est ex ea, similis ei quę est abscisio ex acumine gladij: est generatio, & corruptio. Si ergo ista potentia, esset sine generatione, & corruptione: contingeret, vt aliquod ens esset sine actione, per quam fuit ens, quod est impossibile. Ex quibus clare habetur, in materia actionem reperiri. Huius oppositum ab ipso Auer. habetur, in libro destructionum disp. 6. fol. 6. dubij, vbi ait. Vnde patet, ꝙ philosophi sumpserunt signum subiecti ex passionibus: sicut signum formӕ reperierunt ex actionibus. Impossibile. n. est ꝙ actio, & passio ab vna, & eadem natura procedant. Quare diffinitiue posuerunt, ꝙ omnia corpora ex duabus naturis, ex agente, & patiente. s. ex materia, & forma, cõponuntur. Nuncupatur, n. agens, forma. & quiditas, & substantia: & patiens, subiectum, elementum, & materia. Ex his patet, ꝙ in prima materia, nulla prorsus est actio.

Actio in aliquo dupliciter.

Ad hoc respondetur, ꝙ in aliquo actionem reperiri contingit: vno modo, vt subiecti, alio modo, vt agentis, & operantis. Hac posita distinctione, dico, ꝙ in materia bene est actio vt subiecti: non autem, vt agentis, & operantis. Generatio enim & corruptio sunt operationes agentis generantis, & corrumpentis. Materiӕ autem non est verum, nisi vt subiecti; quemadmodum dicimus, ꝙ motus est

A actus mobilis vt subiecti: tamen dicitur q est actio, & operatio, motoris. Et sic transmutatio substantialis est actus subiecti transmutabilis: tamen est actio, seu operatio ipsius transmutantis, vt diffuse in 3. de physico auditu habetur. Et sic mouetur dubium. — Transmutati substantialis.

Octaua contradi. est in cõ. 47. Videtur. n. concedere corpus infinitũ ex vna parte tantũ. Sed oppositum habet. 3. phy. cõ. 43. Respondetur, q nõ potest imaginari corpus infinitũ fcdm vnam dimensionẽ tantum, & non fcdm aliam sine implicatione contradictionis. quia, vt dicit Philosophus, & Cõmen. 3. phy. tex. cõ. 43. corpus est illud, quod habet dimensionẽ in omnibus partibus: infinitum autẽ est illud, quod habet dimensiones infinitas: ideo sequitur vt corpus infinitum sit infinitum in omnibus partibus. Et hoc est rationabile, vt dicit ibi Cõm. quia, qñdo aliquid fuerit cõpositum ex duobus, necesse est vt definitio illius cõpositi composita sit ex definitionibus illorũ duorum. Et ideo multi casus calculatorũ, immo intricatorũ implicant contradictionẽ, imaginãdo corpus infinitum ex vna parte tantũ & non ex alia. patet enim q non esset corpus infinitum, vt deduximus. & ista etiã est ratio Philosophi, ibi in litera. Quod autẽ adducit in oppositum dictũ eius primo cœli cõmẽ. 47. dicitur q ipse nõ expressit dari corpus infinitũ ex vna parte tantũ, & nõ ex alia, sed ibi imaginatur q a corpore infinito extrahatur aliqua grauitas finita. & Cõm. dicit q illud est possibile in quolibet infinito, videlicet q ex eo possit extrahi aliqua pars infinita, siue illud sit infinitum in vna parte, siue in omnibus ecce quod nõ loquitur de corpore infinito, sed de infinito absolute, Si etiam de corpore loqueretur, patet q sub conditione loquitur. & non asseuerat dari corpus infinitum in vna parte tantum, sicut sibi contradicens opponebar. — Primo cœli cõmen. 47. Solutio.

B

Nona contradi. est in cõ. 54. Corpora simplicia sunt tantũ tria. Oppositũ dixit primo cœli cõ. 20. Vbi habet q sunt quatuor. Solutur. sunt tria sic sumẽdo, s. leue & graue, & neutrũ, videlicet q nõ est graue neq; leue, sicut est cœlũ: sũt autẽ quatuor, diuidẽdo graue in graue simpliciter, & illud est terra: & in graue in respectu, & illud est aqua. similiter leue diuiditur in leue simpliciter, & illud est ignis: & in leue in respectu, & illud est aer. Et sic secluso neutro corpe, subdiuisis illis duobus primis mẽbris prioris diuisionis, eo modo, quo diximus corpora simplicia quatuor sunt. si vero istis diuisionibus superaddatur corpus neutrũ, tunc corpora simplicia sunt quinq;. Et ideo non inconuenit secundũ diuersas consyderationes simplicia corpora, & tria esse, & quatuor, & etiam quinq;. vnde & cœlum quintum corpus plerunq; dici consueuit. — Primo cœli cõmen. 54. Solutio.

Decima contradi. est in tex: 62. Volens Arist. pbate q nõ datur corpus simplex rectũ infinitũ prælupponit q omnis motus est aut fcdm naturã, aut violentia: & infra cõ. 76. volens probare nõ esse plures motus, inter alias suppositiones, quas assumit, ista est vna, q oia corpora manent, & mouẽtur fcdm naturã, aut violẽtia. modo dicã vtrasq; demõstrationes esse ab insufficiẽti partiũ numeratione, pter motũ neutrũ, quẽ ponit Cõm. in igne in sua ppria sphęra. Soluũt aliqui q est ad hominẽ ista suppositio. Sed nisi aliud dicatur, hoc nõ soluit cõtradictionẽ, quia vbiq; locorũ Philosophus vtitur tali diuisione etiã ex propria intẽtione. Ideo aliter soluitur q Arist. nominãs extrema dedit intelligere mediũ. Vbi animaduertendũ est q motus neuter quodãmodo est violentus, & quodãmodo est naturalis, vt est motus circularis ignis in sua sphera. nam pro quãto nõ est a principio intrinseco, assimilatur violento: pro quãto vero ęterno tẽpore durat, sic recedit a violento: quia nullũ violentum perpetuũ esse potest. 2 cœli tex. cõ. 18. & sic assimilatur naturali. Et etiã. si bene animaduertis, suppositiones illę sunt in motibus simplicibus, qui competunt corporibus simplicibus, quę mouentur motu recto, vt dicit Alexãder, Simplicius, & Cõmen. in illis locis primi de cœlo, motus autem circularis ignis in sphęra sua neq; est vere circularis, neque est vere simplex, immo est compositus ex recto & circulari, vt dicit Commentator primo de cœlo cõmen. 10. & 14. — Primo cœli tex. 62. Solutio.

C

Aristo. 1. cœli. 86. ait, Oportet igitur spem differre ex quo & in quod. Ex quibus patet, q termini motus spe differre debent. Oppositum huius vide-

Vtrũ termini motus sẽper specie differre habent.

tur, in.5.de phy auditu.19. vbi hẽtur. Quę autẽ in eadẽ spẽ mutatio in magis & D
minus alteratio est. Ex qbus apparet: ꝙ aliqñ termini motus spẽ nõ differũt. Nã si in eadẽ spẽ motus fit, termini motus eiusdẽ spẽi sunt. Vt qñ fit mutatio ab albo in minus albũ. Ad hoc rñdetur. Et pro rñsione assumo verba Auer.5.phy.52. vbi ait. Quod in trãsmutatione quę fit de viridi in albũ viride est q̃si nigrũ. Viride.n.nõ trãsmutat̃ in albũ.nisi sc̃dm ꝙ est in eo de nigro:nõ sc̃dm ꝙ est in eo de albo. Et ẽt qñ transmutat̃ viride in nigrũ, trãsmutatur sc̃dm ꝙ est in eo de albo. Et similiter qñ albũ transmutat̃ in viride, trãsmutatur in nigrũ, qđ est in viridi. Et qñ nigrũ trãsmutatur in viride, trãsmutatur in albũ qđ est in eo. Et hoc est cõformiter dictũ Aristo. sententię in pluribus locis. Quod motus fit de cõtrario in contrariũ: & termini motus semp spẽ differũt.1.cœli.86. Nã si fit motus ex vno extremo ad aliud simpliciter, vt ab albedine ĩ nigredinẽ simpliciter, clarũ est ꝙ fit iste motus inter terminos spẽ differẽtes. Si fit ẽt motus ab albo in viride quod mediũ, fit ẽt iste motus inter cõtraria spẽ differẽtia: quia vt patet per Auer. fit ab albo in nigrũ quod in viridi cõtinetur. Eadẽ rõ est, si motus ẽt fiat, ab albo in minus albũ. Fit.n.ex cõtrario in cõtrariũ: quia minus nõ fit, nisi ex mixtiõe cõtrarij, in habẽtibus cõtraria. vt dicit Auer.5.phy.19, & 43. Et ẽt fit ex albo in aliquod nigrũ. Verba sunt ipsius Auer.19.eiusdẽ.5. ubi ait. Cũ igit̃ trãsmutatio fuerit de magis in minus, dicetur trãsmutari ad contrariũ, qm̃ nõ fit minus, nisi ex mixtione cõtrarij. Verbi gratia, qm̃ id quod est magis albũ, quod B
trãsmutatur ad minus albũ dicitur trãmutari ad aliquod nigrũ, & quũ ecõuerso, dicitur trãsmutari ad aliquod albũ. Et hinc patet. quã grauiter errent dicentes, ꝙ trãsmutatio quę est in eadẽ spẽ est de cõtrario in cõtrariũ aliquo modo. Quia trãsmutatio quę est in eadẽ specie est de magis ad minus uel ecõuerso, ꝓpter cõtrarietatẽ quę est inter magis & minus. Et ideo quũ in eadẽ spetie fit trãsmutatio de magis ad minus dicetur trãsmutatio ad contrariũ aliquo modo. Nõ ꝙ in eadẽ spẽ illud quod fit minus, fiat minus ex amixtiõe cõtrarij. Vt verbi gratia, illud quod est magis albũ, quũ trãsmutatur: dicit̃ trãsmutari ad aliquod albũ: & nõ ad nigrũ. Similiter si trãsmutatur de minus albo ad magis albũ, dicitur transmutari de aliquo albo, & nõ de aliquo nigro, in aliquod albũ. Et magis & minus in eadẽ spẽ non contrariãtur, quia habẽt admixtionẽ alterius cõtrarij, sicut in spetie albi, ꝙ dicitur aliquod magis vel minus albũ ꝓpter maiorẽ vel minorẽ admixtionẽ nigredinis; sed solũ, quia talis forma hẽt latitudinẽ, quantũ ad esse magis, & minus perfectũ, quę faciũt diuersos gradus in eadẽ forma. Ista positio erronea. expresse.n. est cõtra Aristo. & Auer. doctrinã.5.phy.19.43.&.2. cœli.37. vbi habetur. Quod minus fit ex mixtione contrarij: In cõtraria habẽtibus. & si in cõtraria habentibus dubiũ sit an sit vniuersaliter verũ. Cuius rei cõsideratio nõ est pręsentis speculationis. Contra istã positionẽ dubiũ non est, F
quia loquimur in qualitatibus secundis. Et quod peius est, ꝙ forsan ipsi credũt se de intentione Auer. loquutos. Sed si hoc credũt, puto alterũ duorum dicendũ, vel ꝙ ipsi habuerũt literã Auer. penitus deprauatam. & inepti ad correptionẽ fuerint, vel ꝙ sensu visus caruerint. Tñ de istis cura nõ sit, in pluribus.n. Auer. mentẽ se nõ habuisse ostendũt. Relinquitur ergo, ꝙ per Auer. hẽmus, ꝙ si mutatio fiat, ab albo ad viride, siue ad minus albũ. semp fit mutatio ad aliquod nigrũ modo nunc declarãdo. Et per consequens ad distinctũ spẽ. a termino a quo. Et termini motus spẽ distincti erunt. Vnde inter quęcunq; istorũ trãsmutatio fiat, nõ est differẽtia in hoc: ꝙ semp de cõtrario in cõtrariũ fiat & spẽ differãt, vt patebit. Vñ notandũ est ꝙ vt dicit Auer.5.phy.19. Mutatio semp est inter cõtraria, sed diuersimode. Quia in trãsmutatiõe simpliciter, cõtraria sunt simpliciter. Et in trãsmutatione quodãmodo, cõtraria sunt quodãmodo. Et pro declaratione, sumo, ꝙ cõtraria sunt realiter in medio in esse refracto. vt est sentẽtia Auer.5. phy.52.1.phy.56.& alibi. Hoc stãte dico, ꝙ contrarietas, est, duplex sc̃dm ꝙ ipsa extrema cõtraria dupliciter inueniunt̃. s. in sua pfectione, & in esse remisso Cõtrarietas simpliciter inuenitur. inter extrema existẽtia in sua vltima pfectione. Cõtrarietas quodãmodo inuenitur, inter ipsa quũ nõ existunt in sua vltima perfectione, sed in esse refracto. Et ista cõtrarietas inuenitur, inter extremũ et me

Minus fit ex commixtione contrarij in habẽtibus cõtraria.

Transmutatio simplicit̃ trãsmutatio quodãmodo Cõtrarietas est duplex.

A dium. Vt inter albū & viride, quia in viridi est, albū remissū ꝓpter albedinis admixtionē. Et certū est, φ inter album extremū, & albū in viridi, nō est cōtrarietas. Et φ sit verū Auer. dicit. 5. phy. 52. φ ab albo ad viride fit motus, ꝓpter nigrū, & nō ꝓpter albū. Relinquit ergo φ sit cōtrarietas, inter albū, & illud nigrū in viridi existens, & illud est remissū, & nō in sua vltima perfectione, sicut albū extremū. Sequitur igitur, φ cōtrarietas nō sit simpliciter, cū illud nigrum sit, al quo modo reductū ad cōpossibilitatē cū albo. Restat ergo φ inter contraria simpliciter trāsmutatio sit simpliciter, Quia in tali mutatione extremū in sua vltima perfectione acquiritur. vt quū motus fit ab albedine in nigredinē. Inter extremū & mediū quę sunt cōtraria quoquomodo, vt dictū est fit mutatio quo quomodo. Quia in tali mutatione extremū in sua vltimā perfectione nō acquiritur, sed quodāmodo. vt quū fit motus ab albedine in viredinē, acquiritur nigredo, sub esse tali refracto, & nō simpliciter. Quia in tali motu ab albo in nigrū tale in viridi existent, fit motus. vt dicebat Auer. Et totum hoc habetur ex verbis Auer. 52. 5. phy. dum ait, Et dixit tanꝗ ad cōtraria quodāmodo, quia mediū est contrariū vtriq; extremorū, nō simpliciter sicut alterū extremū est contrariū reliquo. Sed mediū est contrariū vtriq; per illud quod est in eo de reliquo extremo & cōtrarietas eius differt a cōtrarietate extremi in hoc, qm̄ contrariū in eo. s. vnū extremū nō est in sua vltima pfectione sicut est in ipso extremo. hęc

mutatio simpliciter quādo fit.

mutatio quoquomō quādo fit.

mediū quo pacto est cōtrariū utriqꝫ extremorū.

B ibi. Cōtrarietas etiam quodāmodo inuenitur, inter albū & minus albū, quod ab Auer. nō vocatur mediū secundū formā, qm̄ & si minus albū, nigrū in tāta quātitate & proportione in se nō habeat, φ possit cōstituere mediū colorē determinatū, vt viride &c. tñ nigrū in se hēt, quod respectu albi in sua vltima perfectione existentis, minus tale ipsū facit. Et inter albū extremū, & tale nigrū cōtrarietas est, licet nō tāta sicut est inter albū & illud nigrū quod in viridi cōtinetur, quia illud nō est tā refractū sicut illud. Et φ totū hoc sit verū patet per Auer. 5. phy. 19. vbi ait. Quod minus fit ex mixtione cōtrarij, Et quū trāsmutatur magis albū, ad minus, trāsmutatio fit ad aliquod nigrū. Relinquitur ergo φ si motus fiat ab albedine in nigredinē, vel in viridinē, vel in minus albū semper fit motus, de cōtrario in contrariū, quia ad nigrum, verū nō ad contrariū semper vniformiter, sed diuersimode, secundū φ ipsum diuersatur, respectu suę vltimę perfectionis. Et etiā semper motus fit ad terminum ad quem specie distinctum: quia ad nigredinē modo dicto, quę spē differt ab albedine. Tamen est dubium. Si utrūq; medium in se hēt nigredinem, respectu extremi albi, ad quam semper est motus, & sic termini motus differūt specie. & hoc est de mēte Auer. Quomodo dictū fuit in pręcedenti cōcordantia, φ talia media de mente Auer. speciem ab extremis nō differunt? Ad hoc faciliter rñdetur. Et dico φ dictū fuit, φ mediū absolute loquendo, nō differt specie quia non dicit speciem sim-

C plicem distinctā. Sed bene fuit concessum, φ merito contrarii realiter contenti in esse refracto, differt spē ab extremis. Vnde diximus, φ quoquomodo spē differt, & quoquo modo non. Etiā dubitatur si tam minus album, quod non est, medium secundum formam quam viride quod est medium secundum formam, nigrum continet, licet diuersimode, per quod ab albo spē differt, Cur ab Auer. vnum vocatur, medium secundum formā, & dicit, φ spē differt ab extremis. 6. phy. 32. & aliud nō sic vocatur? Ad hoc dico, φ palidum vocatur medium secundum formā, & dicit φ spē ab extremis differt, nō quia minus album, etiā rōne nigri inclusi, licet diuersimode, sed quia nō continet nigredinem in tanta quantitate & proportione, φ possit cōstituere medium colorem terminatum vt est palidum, viride &c. Quia nō quęlibet proportio, vt dicitur in lib. de coloribus, facit medium colorem. Et iō duę media hāt, diuersa nomina, propter diuersam nigredinis participationē. Restat nunc soluere. Si mutatio ab albo ad minus album, est mutatio ab albo ad aliquod nigrum, vnde est φ Aristo. vocat eam, in eadem. spē? Cum album & nigrum illud, in eadem spē minime sint? Et hoc multos ex modernis vexauit, tantum φ reprehendunt expresse Auer. in hoc. Ad hoc dico, prehabitis bene intellectis, Quod Arist. dixit hanc mutationē esse in eadem spē, non, φ talis mutatio

Non quę libet pportio facit colorē medium.

ab albo, ad aliquod nigrum modo declarato (vt isti credunt) contra Auer. non D
sit, & ꝙ tale nigrum non sit alterius specie, & ꝙ tale nigrum, minus album nõ
contineat, respectus cuius cõtrarium sit. Sed dixit ꝙ minus album est in eadẽ
specie cum albo, quia ex mixtione illius nigri cum albo realiter existentis in
minus albo, non resultat vna simplex species ab extremis distincta Sed nihil
aliud dicit minus album, nisi albedinem & nigredinem illo modo remissam. Et
verba Arist. valent contradicentes ꝙ quilibet gradus albedinis ad quem motus
terminari põt, causet alium & altũ colorem specie distinctum. Si hoc esset ve-
rum, philosophus non dixisset, ꝙ talis mutatio fit in eadem specie. Ecce quo-
modo verum consonat ex omni parte. Et si bene omnia hęc ponderentur, fa-
cile patebit, omnia argumẽta Burlei. 5. phy. 52. contra Auer. adducta, nulla esse.
Et hęc sufficiant pro pręsenti concordantia.

Primo cęli tex. 91. Vndecima cõtrad. est super tex. 91. Arist. & Commenta, volunt ꝙ locus na
turalis aquę & terrę sit vltimũ aeris, & locus naturalis ignis & aeris sit vlti-
mum lunę. Sed ex eodem cõm. patet oppositum. quia ibi dicitur ꝙ locus natu
ralis non habet nisi vnũ corpus naturale. Soluitur. Ari. & Cõm. ibi volunt ꝙ
corpora simplicia, quæ sunt prima elementa totius mundi sunt tria, s. corpus gra
Solutio. ue, & corpus leue & corpus neutrum, quod est cœlũ. Et ibi Ari. non diuisit gra
ue & leue in sua membra, sed promisit se inferius declaraturum. Vnde inquit,
huius aũt ipsius quę sunt differentię, posterius dicemus, i. in. 4. cęli. ibi enim E
diuiditur graue in duo. s. in graue simpliciter, & in graue in respectu: & leue eo
dẽ mõ. licet ista sit differentia, quia diuisio grauis in duo est manifesta p se, &
diuisio leuis est cognita p rõnem, vt asserit Co. hic in cõ. 91. & huius rõ est, quia
esse corporis leuis simpliciter, qđ est ignis, demõstratur in. 4 cęli cõ. 31. & ideo
talis diuisio spectat ad librum de graui & leui, i. ad quartum de cœlo. Arist. igi
tur hic assignat loca corporũ simpliciũ scđm genus, sed loca scđm speciẽ pate-
bunt ex quarto cœli. Et hoc latuit Ioannẽ grãmaticũ. vidẽs. n. Ari. corpus sim
plex diuidere p tria mẽbra graue, leue, & neutrum, et ꝙ assignauit corpori gra-
ui locum, qui est deorsum, & sic definiuit, & leui locũ sursum: nã graue defini
tur per moueri ad medium, & leue per moueri a medio: & quia sub graui & le-
ui continentur extrema, & media, opinatus fuit motum xtremorũ, & medio-
rum esse eiusdem specierũ, & sic asseruit ꝙ motus terræ & aquę sunt eiusdem
speciei, & sic de assensu ignis, & aeris dixit cõsequentur: sed nõ vidit ꝙ Ari.
remittit se ad sequẽtia, & sic ẽt determinãt Com. in 1. cœ. cõ. 8. vt poteris vide
re. Corporis igitur naturalis scđm genus est locus vnus scđm genus, & corpo
ris naturalis secundum speciem est vnus locus secundum speciem, cum vnitate
autem generica stat multitudo specifica.

Primo cęli comm. 92. Duodecima contradictio est in com. 91. Commentator sibi ipsi videtur esse F
Solutio. contrarius, nam in vna parte dicit inductionem sumere oĩa singularia, in alia
parte negat illud. Soluitur per Auerro. in. 2. priorum cõ. 26. vbi habetur distin
ctio de multiplici inductione: inductio enim demonstratiua, quia fit in materia
necessaria, in qua tantum valet particularis, quantum vniuersalis, sumit omnia
particularia scđm rem virtute alicuius medii de foris appositi, qđ est nobis no-
tius quã conclusio verbi gratia ꝙ in his, quę sunt per se, & vnius specie, quid-
quid competit vni per se, competit illud & omnibus. 2. cœli cõmen. 59. Sed in
materia probabili, in qua fit inductio dialectica, istud nõ fit. vnde illa sumit oĩa
in opinione. Sophistica aũt inductio sumit oĩa in apparentia. Solũ igitur demõ-
stratiua inductio sumit omnia secundum rem. nec est petitio principii in ea rõ
ne medii extrinsecus cõcurrentis. sic igitur distinguẽdo cõciliabis. Au. sibi ipsi.

Primo cęli tex. 98. Decimatertia contradictio est in tex. 98. Philosophus. & Cõmmentator di-
ꝙ materia totius mundi sunt tria corpora, siue plura, videlicet corpus graue, cor
pus leue, & corpus neutrum, videlicet cœlum. Sed huius oppositum dixit in
com. 95 vbi voluit ꝙ cœlum sit forma, & alia corpora simplicia sunt materia.
Solutio. Nisi esset ꝙ sermo philosophi in hoc loco absolute verus est, ꝙ ista tria sunt
elementa & materia totius mundi: sermo autem Auer. superius est comparati-
uus, quia cœlũ comparat aliis corporibus simplicibus est sicut forma, & illa

A sunt sicut materia, nam cœlum continet, & conseruat, & est perfectius elementis. respectus autem continentis ad contentum, vt patet ex. 4 physico, tex. cõ. 24. & vniuersaliter respectus perfectioris ad imperfectius est respectus formę ad materiam. 3. de anima, commen. 36.

Decimaquarta contradictio est de opinione Anaxa. de generatione mundi in co. 102. ex vna parte, & in co. 32. primi physi. ex alia parte. De hac primo phy. 32. diximus, & tu illud properabis. Primo cęli cõ. 102.

Decimaquinta cõtradictio est in comen. 107. Dicit Empedocles dixisse amicitiam esse cãm generationis mundi, & litem esse causam corruptionis. Huius oppositum dicit Com. 8. physic. cõ. 2. Nisi esset q vt dicit. Cõme. 8. phy. cõ. allegato. Empedo. in paruo mundo aliter sensit, & in magno mundo. quia voluit parui mundi generationem. sicut est homo. vel aliquod tale, generationem fieri per amicitiam conciliantem elementa ad mixtionem: eorum autem segregatio per litem facta erat cã corruptionis mixti, & parui mundi. Sed mũdus magnus opposito modo secũdum ipsum se habet. quia generatio eius erat per litẽ. nam consistentia mundi huius in ordine & distinctione consistit. vnde, si elementa simul confussa essent, vtiq; mundus iste corrumperetur. generatio igitur eius fit scdm litem, & eius corruptio secundum amicitiam. & istud videtur rationabile scdm illam viam. Et ideo mirum est quomodo. Comm. hic oppositum dicat quia B ibi loquitur de generatione mũdi vniuersalis & corruptione. forte commentũ est corruptum. aut quia peccauit per inaduertentiã, aut forte vtrunq; est probabile Empedo. dixisse scdm. diuersos modos declarandi. elementa enim aliquam amicitiam habent, vt sunt partes vniuersi. vnde & Plato ea numeris ligata esse. Et ideo consydera, quia, vt dicit Cõmen. 1. de anima cõmen. 26. hodie vniuersaliter opiniones Antiquorum non sunt notę nobis, quia non sunt famosæ. Primo cęli cõm. 107. Solutio.

Decima sexta contradictio est in cõ. 119. Habet cõ. q potentię oppositę non sunt in eodem. Vide oppositum. 4. meta. tex. cõ. 20 & 9. meta. 10. 19. 17 Soluitur. potentia ad contraria recipienda duplex. vna est potentia simultatis, alia est simultas potentię. primum respicit formam, secundum respicit subiectũ. Tũc dico q in eodem non sunt potentiæ ad contraria simul. quia tunc contraria, simul possent esse in eo sẽ: quod falsum est, & non intelligibile, quia tunc contraria essent simul in eodem, & sic loquitur Cõmen. hic. Sed simultas potentię ad opposita bene stat in eodem, quia eadem est potentia contrariorum. Primo cęli comm. 119 Solutio.

C **S O L V T I O N E S**

C O N T R A D I C T I O N V M

IN DICTIS ARISTOTELIS

ET AVERROIS.

Super Secundo de Cœlo.

Risto. 2 cęli. 3. ait, corpus cęleste ingenerabile, & incorruptibile, esse, & hoc pluries habetur ad ipso Aristo. Oppositum huius videtur innuere. 2. cęli, 51. vbi reddens rationem, quare orbes planetarum habent vnam stellam tantũ assignabat hanc causã quia mouentur ab octaua sphera motu diuerso a motu planetarũ proprio. Dicit Ari. q ex quo illa suprema sphera est corpus & sphęrę planetarum corpora sunt, Cũ ergo proportio corporis ad corpus sit Verum cęlũ sit incorruptibile.

finita, ideo si essent multæ stellę in planetarum spheris, tunc variaretur pro- D
portio illa. Si ergo virtus cęli est finita, ergo cęlū aliquando finietur. & tūc se-
queretur, ꝙ cęlū esset corruptibile. Ad hoc respondet Auer. 2. cę li. 7., vbi ipse
mouet hic quęstionē. Et ista quęstio est difficilis. & signum est, ꝙ in multis lo
cis tangitur ab Auer. Ita ꝙ Ioannes grāma. credebat, hoc esse Achillē cōtra pe
ripatheticos, ad probandam cęlū esse coruptibile. tamē (quicquid alij dicant)
Auer. soluit hanc difficultatem: & distinguit de finitate. quia ad quęstionē mul

a Ad questionem multiplicē nō est respondendō nisi p distinctionē.

tiplicem, non est respondendum, nisi per distinctionē. (Quia (vt inquit Boetius)
ꝙ qui multiplicē quęstionē vt vnam interrogat, aut male, aut captiose interro-
gat. Ideo Auer. distinguit ꝙ quędam est potentia finita in qualitate: & quędam
est potentia finita in tēpore. Per potentiā finitam in qualitate, potentiā finitam
in vigore, seu in virtute intelligit. Infinitum vero in tempore est, quod per in-
finitum tempus durat. Tunc ponit istas conclusiones. prima est, ꝙ omnia cor
pora cęlestia conueniunt in hoc, ꝙ habent potentiam finitam in qualitates. i. in
vigorentia ꝙ non possunt mouere nec in maiori tēpore, nec in minori suum or-
bem. Et hoc tam loquendo de primo motore. quā etiam de alijs intelligentijs.
quia quędam proportio inter potentiam motiuam, & potentiam mobilis, quę
in indiuisibili consistit. Tunc ponit secūdam conclusionē, ꝙ ista corpora cęlestia
diuersantur in suis motibus secundum diuersitatem naturarum mouentium, &
motarum Quia in minori tempore luna peragit motū suum, quā saturnus, aut E
sol. non. n. omnes intelligentię habent vigorem ęqualem, quia non sunt ęque p-
fectę. Eodem modo de corporibus cęlestibus, vnum perfectius reliquo. Ponit
deinde tertiam conclusionem, quod corpora cælestia habent potentiam infi-
nitam in tempore. i. in duratione. quia demonstratum est ꝙ motus cęli ęternus
est: & ꝙ corpora cęlestia ęterna sunt. Quod autem omnia corpora cęlestia ha
beant potentiam finitam in vigore, probatur ab Auer. Et ratio est, quia omne
mobile velocitatem terminatam habet. & hoc tam de mobilibus corruptibili-
bus, quam ęternis verificatur. Et ratio est, quia omne mobile, siue formam ma-
terialem habuerit, siue non, habet magnitudinem finitam. Hoc demonstratū est,
.3. phy. & .1. cęli tracta. de infinito, ꝙ omne corpus siue circulare, siue rectū: aut
mixtum, aut simplex, est finitū in magnitudine. Et ratio est, quia omne corpus
aut est actiuum, aut passiuum: actio autem & passio sunt terminatę. ideoquod-
libet corpus finitum est. vnde in maiori quāto est maiori virtus. Et quia posset
quęri ab Auer: quia dictum est, quodlibet corpus habere finitatem vigoris, quę
ergo erit differentia inter corpora cęlestia, & corruptibile. Dicit Co. ꝙ in cor
poribus cōpositis ex materia & forma, proprium est vt actio, & passio sint abs
scissę. i. finitę in tempore. Ita ꝙ nullum corpus materiale potest esse infinitū in
tempore. Ratio est ex cō. 39. 2. de cęlo. quia cā abscissionis, esse, & permanentię
est materia, Vnde vbicūq; ea materia, nō potest esse nec actio, nec passio sem F
piterno. motus autem & accidentia cęlestis corporis eterna sunt: cum careant
materia. Vnde actio virtutis materialis non potest esse continua toto tempore.
quia corpus cęleste est motum, ergo habet virtutem terminatam, & habet vir
tutem terminatam. & habet virtutem mouentem eterno tempore, quia non mo
uetur a forma materiali. Ex his patet. in celo nō esse potentiam finitam in dura
tione. Ex quo soluitur dubium, in quo dicebatur. Nulla virtus finita durat per
tempus infinitam. cęleste corpus est tale ergo. &c. Dicit Auer. ꝙ maior est fal-
sa de virtute finita in vigore. quia multę sunt virtutes finitæ in vigore, quę du-
rant ęterno tempore. quia. 2. cęli. 39. finitas vigoris conuenit formę, inquantū
forma. Si vero intelligatur de virtute finita in duratione, falsa est minor. Quia
cælum habet virtutem infinitum in duratione. Et subdit Auer. ꝙ quando Ari.
probauit, ꝙ quodlibet corpus finitum debet habere virtutem finitam, intellexit
de finitate vigoris, non durationis. quia falsum esset de corpore cęlesti, cum ip
sum sit incoruptibile. E cā est, qd quælibet virtus sit finita in vigore, quia qd
libet corpus habet finitatem in magnitudine. Et in primo cap. de sub. orbis fa-
cit hanc consequentiam. Si daretur aliquod infinitum in vigore, esset ēt infinitū
in magnitudine, & propter hoc actio corporis cęlestis est finita in vigore. Et-

A Ioannes gramma. errauit, quia ista questio est multiplex quia aliud est finitum in qualitate, & aliud in quantitate, & ipse non distinguens, in errorem incidit. Et sic patet ꝙ contradictio cessat.

Prima contradictio est in cō.3. Inquit Comm. ꝙ motus celi non est a natura. Oppositum .1. celi com.5.&.2.phy.1.&.3. Soluitur. non est a natura, sicut motus elementorum: est tamen bene a natura, analogice dicta de superioribus & inferioribus. 1. modo intellexit hic, vt ipse dicit in litera. secundo autem modo in aliis locis. Vide que scripsi super com.1. secundi phy. superius, vbi consimile solutum fuit. non enim inconuenit eadem repetere, vt talia melius memorentur: sicut plerumque Philosophus facit in problematibus, & in aliis locis.

Secūdo contra comen. 3.

Solutio.

Aristo.2.celi.6. exclusit Platonis opinionem, ponentis celi motum esse ab anima, que est causa eius permanentie. Ex quibus videtur Aristo. velle celū animatum non esse: quia vt.2. de anima.24. scribitur, omne quod est animatum operationem habet ab anima. Huius oppositum dicit Arist.2.celi.13. vbi ait, est autem celum animatum, & habet motus principium. Et.61. Eiusdem libri ait expresse celestia corpora animata esse. Ad hoc respōdetur, & ante oportet terminos dubitationis distinguere, & enucleare. Sciendum est ꝙ vt habetur 1.celi. 96. tribus modis celum capi potest. Vno modo pro primo mobili. alio modo pro omnibus corporibus superioribus. Tertio modo pro toto mundo. Nō

Vtrū celum sit animatū & viuum? Coelum tribus modis capi potest.

B autē dubium querit de mūdo: sed de celo primo. & secundo modo. Sed celum. 1. &.2. modo captum dupliciter considerari potest. Vno modo pro celi substantia remota intelligentia. Et dubium non de celo hoc modo capto intelligitur quia certum est, ꝙ animatum nō est. Alio modo capi potest celum pro agregato ex orbe, & intelligentia: & de celo hoc pacto sumpto dubium querit. Aliud videndum est, ꝙ iste terminus animatum, aut vnum est multiplex. quia a philosopho quattuor gradus viuentium distinguntur. 2. de anima. 18. ait, ꝙ anima est determinata vegetatiuo, sensitiuo, intellectiuo, & motiuo secundum locum. Videndum est ergo an vegetatiuo gradu, celum animatum sit: secundo an sensitiuo? Tertio an intellectiuo? Quarto aūt gradu motiuo? Ad questium nunquid sit vegetatiua anima animatum? dico, ꝙ circa hoc antiqua fuit opinio. 3. meta. 15. exiodi, & aliquorum dicentium oīa ex diis constare; omniumque eadem esse principia. Diuersitas autem secundum eos in rebus est: quoniā ex entibus. istis, quedam fuere que nectar gustauerunt: & hec incorruptibilia fuerunt. Que autem nectar non gustauerunt corruptibilia fuerunt. Sed ab Aristo. hec opinio impugnatur. Si propter delectationem fuit istud nectar. ergo permanentie causa minime esse potuit: quia ad bene necessitate vite sunt sapor, & odor. Si ve-

C ro propter causam essendi nectar erat, dicit philosophus quomodo est possibile vt indigentia nutrimento, perpetuari possint? Vnde ista opinio fabulosa dimittatur, & dicatur, ꝙ celum esse inaugmentabile, & indiminuibile in primo celi demonstratum est. Videndum est aūt anima sensitiua celestia corpora viuant Auicenna gradum sensitiuum, in celesti corpore ponebat: & ponebat ꝙ motus celi est motus cognoscentis. 12. methaphy. 36. celum mouetur motu desiderii: non potest autem esse desiderii: non potest autem esse desiderium nisi cum cognitione. Dicebat Au. 12. metaphy. 39. & beatus Augustinus inuisa diligere possumus non tamen incognita. Et motiuum Auicenne tale erat, Intelligentia non potest cognoscere singularia, hoc est etiam Aristo. 12. diuine philosophie. 51. &, 3. de anima. 17. circulatio autem hodierna est res singularis. Talis autem circulatio singularis ab intelligentia cognosci non potest. ergo ab imaginatiua cognoscitur, que forma substantialis est orbem perficiens: & principium est propter quod iste orbis operatur. Intelligentia vero effectiue non mouet sed in ratione finis concurrit. Ita ꝙ sua opinio erat, ꝙ sensitiua virtus ex amore vt intelligentie separate complaceret, istum motum causare. Intelligentia autem immobilis remanebat effectiue. Ista positio. 1. impugnabitur. 2. suo motiuo respondebitur. Ista opinio (quidquid alii dicant) ab Aue. impugnatur in libello de substātia orbis. & .12. metaphysic. 36. & in destructionibus. Dicit Auerro. ꝙ apud peripateticos idem est efficiēs & finis. expresse. n. dicit ipse in multis locis ꝙ in abstractis a materia, idem est mouens in ratione finis & efficientis, ego illa anima

Motiuum Auicennæ.

Imaginatiua minime ponenda est. Preterea dicit Auerro. si imaginatiua esset in D cęlo extensa per totum erit, cum sit materialis virtus sed omnis forma partem & totum habens, fatigabilis est ergo mouere æterno tempore non posset. Amplius de numero sensitiuarum virtutum est ista imaginatiua anima. quam gręci appellant phantasiam, arabes imaginatiuam appellant: sed vt ex. 2. de anima clarum est, sensus ad salutem dati sunt, vt proficua sequantur, & impedimenta fugiant. Sed corpora cælestia nullum habent impedimentum, ergo natura ad dandum eis virtutem imaginatiuam obligata non fuit. Restat soluere rationem Auicenę ad quam, breuitatis gratia non nullis dimissis respōsionibus, dico, quod respondet Albertus magnus. 11. metaphysicorum tracta. 2. capitulo. 10. licet obscure, & dicit, quod imaginationem in cęlo ponere non oportet, quia ista forma non est de formis extractis a rebus: sed est de formis circa fienda &c. sunt verba obscura. Intendit dicere quod virtus quę mouet cęlum non est imaginatiua: quia non est de formis extractis a rebus. i. non est phantasia. Phantasia autem, vt ex. 2. de anima habetur, est motus factus a sensibus in actu. Non est ergo in cęlo aliquis actus factus a sensibus: quia cęli nullos habent sensus. Illa autem forma est de numero earum quę sunt circa fienda, & facienda. i. est virtus actiua. quę per suam essentiam agit quę sunt producenda. Et ideo illud quod ista intelligentia aprehendit immaterialiter, causatur per suam essentiam immaterialiter: sed quia actus ille recipitur in re materiali. i. in orbe ideo singularizatur. Intelligentia ergo aprehendit motum immaterialiter, & vniuersaliter sed ille motus, quia recipitur in hoc cęlo ideo dicitur, & signatus, & singularis. Et ita E vt motum singulariter intelligentia aprehendat, non est necesse. Videas Auer. super libro de diuinatione per somnia, vbi digressionem facit, quo pacto possibile est, vt ab intelligentia veniat diuinatio ista, cum vniuersaliter intelligentia aprehendat. Ibi ait, quod istę formę quę exeunt ab intelligentia, licet sint vniuersaliter, tamen recipiunt singulariter ab isto somniante. Alia solutio reperitur in paraphrasi super metaphysico. tractatu. 4. vbi habetur, quod intelligentia in mouendo cęlum, non mouet propter motum. & ideo non cognoscit primo motum, quia si primo cognosceret motum sequeretur, quod nobilius perficeretur ab ignobiliori. vnde. 2. cęli. 17. 12. metaphysic. 36. substantię abstractę abstractę primo agunt propter se, secundario propter alia, Intelligentia ergo primo intelligit obiectū beatificū, quod est deus, ad istam vero intellectionē consequitur motus ad extra per viam consecutionis, & dat exemplum, nos studemus primo propter nos vt aquiramus felicitatem possibilem haberi tamen postquā acquisimus hanc perfectionem aliis ipsam intendimus communicare; & hoc est per viam sequelę, ita de intelligentiis. Et sic soluitur argumentum Auice. quod huiusmodi motus est intentus solum per viam concomitantię. Circa aliud quod queritur, An cęlum sit animatum anima intellectiua? Dico, quod cęlum est animatum intellectuali anima: & hoc ostenditur. Nam Aristo. 2. cœli. 13. & 61. ait, cælum esse animatum: & patuit non anima vegetatiua, nec sensitiua, ergo anima F intellectiua est animatum. Et ratione probatur. Omne quod mouetur desiderio intellectuali, est animatum anima intellectuali cęlum est huiusmodi ergo &c. Maior manifesta est: quia sine causa sua formali effectus formalis esse non potest. Minor est probata, 12. diuinę philosophię. 36. vbi ostēdit quomodo Deus mouet cęlum in ratione amati, vbi elicitur ab Auer. quod ex hoc apparet, quod ista corpora non habent nisi intellectum, & appetitum mouendi in loco: & ista ratio, est demonstratio dans causam & esse, (vt dicit Auer. in paraphrasi:) quia cœlum esse animatum, & causam propter quam animatum sit, per hāc demonstrationem cognoscimus. Etiam, & est ratio Aristo. 2. cęli. 13. omne habens motus principium, & habens sex differentias positionis est animatum. Cœlum est huiusmodi vt patet, ergo &c. Pręterea omne quod est principium tam animatorum, quam inanimatorum, est animatum. Cœlum est huiusmodi, ergo &c. maior est nota, minor nota est per Aristo. primo metheoro: & primo cœli. 100. secundum Alexandrum ibi. Ista ratio adducitur a philosopho. 12. metaphy. 25. vbi inquit, deinde principia omnium sunt anima, & corpus, vel intellectus & appetitus

Sensus ad salutem dati sunt.

Ad rationē Auicenę.

alia solutio.

appetitus

A appetitus. Vbi ab Auer. hęc ratio elicitur. Biū omne motū ex se per se est ani- Omne motū ex se per se est animatum.
matum. Cœlū est huiusmodi ergo &c. maior nota est, quia quod mouetur ab in
trinseco, & diuiditur in duo in actu est motum ex se, per se, sicut est motus ani-
malium. Corpora cœlestia sunt mota ex se, per se, vt demonstratum est. 8. phy.
t. 40. infra. dico autem ex se, per se: quia elementa non sunt mota ex se, per se:
sed ex se per accidens: ideo non sunt animata & de hoc videas Zimaram in.
q. de grauibus & leuibus. & infra. vbi de hoc agetur. concluditur ergo corpora
celestia esse animata anima intellectiua. plures etiam rationes adduci possent,
quę breuitatis studio omittuntur. Etiam patet per ea quę dicta sunt, quid dicen
dum sit, ad id quod vltimo querebatur, an cœlum esset animatum gradu locali-
ter motiuo? Restat soluere illud quod in principio adducebatur. Ad quod dico
ꝙ Aristo. in. 6. 2. de cœlo non negat cœlum esse animatum simpliciter (sicut
male sentit Ioannes grammaticus Aristo. tenuisse cœlum non esse animatū pro
pter hanc auctoritatem. Sed negat ipsum, esse animatum anima continente ip-
sum violenter, eo modo, quo est in compositis corruptibilibus, & hæc suffi-
ciant pro hac concordantia.
Secunda contradi. est in cō. 6. scribit Cōmen. ꝙ Arist. contradicit illis, qui te- Secundo cœli cōmen. 5,
nēt ꝙ anima cœli est causa permanentię, ergo contradicit etiā sibi, quia ipse. u.
cap. de substantia orbis tenet ꝙ intelligentia, quę est anima cœli, dat sibi perma
B nentiā ęternā, & motum ęternum. Soluitur. contradicit Philosophus Antiquis Solutio.
ponētibus motum corporis cœlestis contrariari motui animę: & anima erat cau
sa permanentię, sicut dicit Cōmenta. Sed non sic posuit Auer. quia ipse non te-
net cœlū contrariari intelligentię. immo est tanta connexio inter orbē & intel
ligentiā. ꝙ ad simplicem apprehētionem, & desyderium mouentis principii or-
bis ille mouetur, sicut enim videmus in rebus istis materialibus, in quibus for
ma dominat materię, materia obedit formę, multo magis hoc deberemus imagi
nari de puro intellectu intelligētię respectu orbis eius. Et ideo nulla est ibi con-
catenatio, nullus est ibi clauus, nulla ligatura, vel instrumentū, quo mediāte in
telligentia moueat orbem: sed per intelligere & velle tantum mouet. Sed Mo-
derni, quorū imaginatio non transcendit sensum, non pertingunt ad ista. & ideo
dixerunt eam vniri orbi formaliter, sicut forma vnitur materię. et totum hoc est
absurdum, & manifesti erroris, sicut probatum est alibi a nobis.
Tertia cōtradi. est in tex. 13. Dicit Philosophus in tex. ꝙ licet cœlū sit sphę Secundo cœli tex. 13.
ricum, & nunquā incepit moueri, si tamen incepisset, haberet principiū necessa
rio, vnde incepisset. Sed huius oppositū scribitur in. 8. phy. ꝙ in motu cœli, cū
sit circularis, nō est maior ratio, vnde debeat incipere motus, potius q̄ ex alia.
vt patet in cō. 76. & primo cœli cō 100. dicit ꝙ idem est locus cœli, vnde inci
pit, & in quē cōsumat, & Cōm. ibi in cō. dicit ꝙ cœli loca sunt infinita, et nō est
C maior ratio ꝙ quiescat in vno situ potius q̄ in alio, aut in vno loco potius q̄ in
alio, si illi situs loca dicātur. Soluitur, ꝙ motus in 8. phy. est vniuersalior & ab Solutio.
stractior isto, quia ibi consyderatur motus circularis cęli habita consyderatione
pręcise ad figurā circularē, in qua idē est principiū, & finis in quolibet puncto.
Sed hic agitur vt concernit potentiā & virtutē, a qua est sumēda differentia po
sitionū, scdm quod est animatū. Vnde Cōme. ibi dicit ꝙ illę rationes quodāmo
do sunt mathematicę, & quodāmodo sunt naturales. Et pro cōfirmanda hac so-
lutione, vide calcē cō. 100. in primo cœli, vbi Cōm. ponit documentū admonēs
nos, dicens. Et debes scire ꝙ hoc, quod dixit de causa ęternitatis motus, non est
causa completa, qm̄, si ita esset, in corpore finito inueniretur potentia infinita,
sed est causa scdm necessitatē materię huius corporis, s. quia necessarium est, vt
hoc corpus moueat semper. vt locus eius sit vnitus, &c. Vnde refert consydera
re corpus cæleste absolutę, vt circulare est: & refert consyderare illud inquan-
tū est animatum. Demonstratio igitur. 8. phy, & primi de cœlo sunt incōpletæ,
vt dicit Cōm. quia procedunt solum ex parte materię, quia cōsyderatur cœlū,
vt sphęricū est. sed hic consyderatur vt animatū, & ita habet differentias cor-
poris animati, ratione qua animatū, & sic nulla est contradictio. Vnde Cōme.
in paraphrasi super. 2. cœli sūma secunda quęst. primi inquit, sic igit ex parte

motoris motui cœli excogitari potest principium, & finis, licet circularis sit. & idem habetur in. 2. cœli commen. 15. D

Secundo cœli tex. 16.

Quarta contradi. est in te. cõme. 16. & in tex. cõ. 11. Nam ibi dixerat Pythagoricos solũ de dextro cœli, & sinistro fuisse locutos, hic vero apparet ꝙ etiã ipsi meminerunt de alijs differentiis. quia inquit, illi. n. nos & sursũ faciũt, & in dextra parte, illos vero qui illic sunt, deorsum, & in sinistra. Nisi esset ꝙ Pythagorici ex istis sex differẽtiis in coelemẽtatione boni posuerũt dextrũ solum modo, et in coelementatione mali posuerunt solũ sinistrũ. reducebant autẽ ad dextrum sursum & antertus, ad sinistrum vero reducebant deorsum & posterius.

Solutio.

Arist. aũt supra accusabat eos, quia potius differentias, quę erãt natura priores, debuerunt posuisse. s. sursum, & deorsũ, quę sunt principia lõgitudinis, & lõgitudo est natura prius latitudine, & principium prioris est natura prius. Amplius sursum, & deorsum sunt in vegetabilibus. vt patet ex 2. de anima, dextrũ vero & sinistrũ solum sunt in animalibus. vegetabile vero est natura prius animali. Sursum insuper est principiũ motus nutritionis, & augmẽti quem motũ in corruptibilibus pręsupponũt, alij motus causati ab alijs differentijs. cũ igitur priora scdm naturã sunt, quęcũq; possunt esse sine alijs, & alia nõ sine ipsis, potius debuerunt in coelementationibus ponere illas, quę sunt natura priores. ipsi autem fecerunt oppositũ. Aut dic ꝙ consuetudo Pythagoricorũ, vt dicit Themistius, fuit, ꝙ vocant supertus partem dextram, & infertus vocant partem sinistram, vt dicit Cõmen, in cõmen. 16. & ita Aristo. loquitur hic ex consueto modo loquendi eorum. E

Secundo cœli cõme. 16.

Quinta contradi. est in cõ. 16. vbi quęrens an cœlũ nobilius esse habeat in polo artico ꝗ̃ antarctico, dicit ꝙ intellectus humanus nõ potest cõprehẽdere verificationẽ istius operationis. Huius tñ oppositũ tenet. 3. de anima 36. vbi ponit intellectũ adeptum non acquiri homini, nisi post cognitionem omnium rerum.

Solutio.

Soluitur. ly non potest, non argui. scdm ipsum impossibilitatẽ, sed arguit difficultatẽ: sicut in simili ipse glosat exemplum Philosophi de oculo nycticoracis respectu lucis diei. 2. meta. cõ. primo. vnde ipse tenuit nihil esse naturaliter ignotum, 2. phy. 47. Vtrum autẽ idem homo omnia possit cognoscere, pulchrum esset videre in via eius, & Arist. sed hoc ad alium locum differatur.

Vtrũ si vnũ contrariorũ fuerit i rerũ natura: necesse sit reliquum esse.

Aristo. 2. cœli. 18. ait. contrariorum enim si alterum natura: necesse est, & alterum esse natura. Ex quibus: & ex conclusione intenta ibi ab Aristo. s. ignem esse ex eo ꝙ terra est, patet, ꝙ si vnum contrariorum est, reliquum quoq; necesse est esse. Oppositum huius habetur ab ipso Aristo. in libro prędicamentorum, in sermone de oppositis. Vbi habetur, amplius contrariorum non necessarium est, si alterum sit, & reliquum esse. Ad hoc dico, ꝙ necessitas est duplex: quędam est necessitas physica, & quædam est necessitas logica Hac posita distinctione, dico ꝙ Aristo. tn. 2. cœli quum dicit, ꝙ si vnum contrariorum est necesse, & reliquum esse: loquitur de necessitate physica. Naturalis enim sequitur naturas rerum, & perfectionem vniuersi considerat. Et sic verum dicit: quia quęlibet forma cõtraria positiua, est de perfectione vniuersi. Et ideo vna existente: altera esse debet. In prædicamentis autem loquitur philosophus de necessitate logica. Propter quod in illo textu. non firmatur, nisi ex casibus imaginariis: ex quibus non concluditur oppositum physicæ necessitatis inter esse contrariorum: sed sufficienter concluditur, oppositum logicę necessitatis: quia logicus sequitur imaginationem rationis secundum possibilitatem logicã: quę est res habens latitudinem satis amplam: & sic dicit non implicare contradictionem, vno existente, aliud non existere. Vnde sensus illius textus prædicamentorum est, ꝙ si vnum contrariorum est: non est necessarium alterum esse. i. non implicat contradictionem, alterum non esse. vt patet in casibus &c. Cum hoc tamen stat, ꝙ si vnum contrariorum est in rerum natura, ꝙ alterum etiam sit, necessario necessitate naturalis cursus. vt patet igitur quomodo peripatheticorum princeps non est sibi contrarius,

Necessitas duplex.

Secundo cœli tex. 18.

Sexta cõtradi. est super tex. 18. Dicit Arist. ꝙ, si vnum contrariorum fuerit in natura, & reliquũ erit in natura. sic enim probat ignẽ esse, ex hoc ꝙ terra est,

A Sed opponebam ex libro prædicamentorum in sermone de oppositis, vbi dicitur ꝙ non est necesse, si vnum contrariorum fuerit in rerum natura, vt sit reliquum. Soluitur. multa veritatem habent secundum logicam consyderationem quę est secundum rationem, & quæ est simplex, & abstracta, quę tamen non verificantur secundum consyderationem naturalem. Naturalis enim est artifex realis, & consyderat res secundum esse reale, & vt sunt ad perfectionem vniuersi. nam vniuersum omnibus modis perfectum est, & ideo in contrarijs proprię dictis, sicut sunt formę positiuę contrariæ, quia tales sunt ad perfectionem vniuersi, si vnum fuerit, oportet ꝙ sit reliquum. sed secundum logicam cōtemplationem, quę est secundum rationem tantum, hoc non est necessarium. Inquit enim in simili Philosophus in prædicamentis ꝙ quantitati nihil est contrarium, quia concipit Logicus quantitatem secundum simplicem consyderationem, Naturalis vero dicit oppositum, vt patet in. 5. physi. tex. cōmen. 18. quia Naturalis concipit quantitatem, vt est terminus motus. & sic habet rationem contrarietatis. Nec tibi mirū hoc appareat. nam teste Philosopho in primo de cœlo in tex. cōmen. 92. & 93. in omnibus natura, & arte constantibus aliud est ipsa secundum seipsam concepta forma, aliud vero, vt est concepta cum materia, & vt refert Boetius in sua musica, authoritate Pythagorę. Philosophia est circa ea, quæ vere esse dicuntur. esse autem illa putabat, quę nec intentione crescerent,

B nec diminutione decrescerent, nec vllis accidentibus mutarentur. talia autem sunt formę, magnitudines, qualitates habitudinesq;, cęteraq; quę per se speculata immutabilia sunt, iuncta vero corporibus permutantur, & multimodis variationibus mutabilis rei cognatione vertuntur. Solutio.

Auerro. 2. cœli. 18. ait. si alterum fuerit, naturale subiecto & reliquum. Oppositum huius habetur ab ipso Auerro. 3. cœli. 24. de sanitate, & egritudine, ꝙ non sunt naturaliter in corpore: sed solum sanitas. Et auctoritate medicorum confirmatur, qui ægritudinem præter naturam appellant. Ad hoc respondetur, ꝙ Auerro. non sibiipsi oppugnat. quia dictum Auerro. 2. cœli veritatem habet de prima materia, Sed bene in compositis potest non esse verum, & sic dubium cessat. Vtrū si vnū cōtrariorū ē naľe vni subiecto: et alterū est ēt ei naturale. Limitatio oppositionis.

Auerro. 2. cæli. 21. per multa verba videtur innuere talem demonstrationem esse per causam finalem. Oppositum huius videtur innuere in paraphrasi, 2. de cælo summa. 2. quæsito. 2. in fine vbi ait. hoc itaq; sermone apparuit, quę nam fuit necessitas, qua cęlestes motus plures existerent. & hoc quidem merito necessitatis materię, non causę finalis. Ad hoc dicitur, ꝙ Auerro. ibi per causam materialem intelligit causam naturalem: ita ꝙ illa demonstratio non est facta per primam causam finalem veram: quia causa finalis primaria huius non est assignata in philosophia naturali: sed in metaphysica. Et

C ideo Auerro. intelligit, ꝙ est data per causam materialem .i. per causam finalem quę non est prima: quia superiora secundario agunt per ea quę sunt hic: & primario propter se. Ita ꝙ primus finis est propter se. Et sic non sibi ipsi opponitur. Et ꝙ hęc responsio sit ex ipso Auerro. patet, in paraphrasi eodem loco immediate sequendo dicit, ideo excusari voluit, ꝙ hanc hic causam tradiderit: quia alia nunc causa videri non potuit. Vtrū demōstratio Ari. 2. de cœlo de pluralitate motuū cœlestiū sit per cām finalē? Superiora agūt primario pp se, secūdario pp ea quę sunt hic.

Aristo. 2. cæli. 32. dixit, & Auerro. ꝙ terra est quia maxime remota a cœlo, est magis longa a sphericitate. Deinde sicut aqua magis est rotunda quam terra, ita aer magis quam aqua. & ignis magis quam aer. Ex quibus sequitur, ꝙ in figura erit magis & minus. Oppositum huius habetur ab Aristo. & Auer. in prędicamentis cap. de qualitate. Ad hoc respondeo (dicant alij quicquid velint) ꝙ figura non recipit nec magis, nec minus. Tamen sicut forma substantialis perfecta, & si in sua essentia non recipiat magis, aut minus, tamen vt est forma in materia, vt sic recipere potest magis, aut minus, sicut ait Auer. 8. meta. 10. inquit enim, Vnus homo non est maioris humanitatis quam alter secundū formam; sed si fuerit, erit secundū ꝙ est forma in materia. Nam humana forma secundū materiales dispositiones, in quibus existit, sic potest & magis & minus recipere, In tātum ꝙ a philosopho in ethicis, aliqui hominis arbores, Vtrū ī figura sit magis & minus? Humana forma qūo pōt magis & minus recipere.

aliqui brutales, ali qui intellectuales, & quasi dii terrestres nuncupantur. Aliq D
enim (vt ait Hesiodus) ad scientias capescendas per solam naturam sunt apti, & perfecti ex bonitate complexionis sicut fuerunt Hippocrates & Arist. Alio qui vero non per naturam, sed per doctores eorum mentes excitantes. Quidã vero neutro modo sunt apti. & isti ad discernendum verum a falso, omnino sunt inutiles, Patet autem ꝙ totalis ista diuersitas non prouenit nisi ex diuersitate complexionis & dispositionum, in quibus forma existit. Sic dico de figura. ꝙ in se non suscipit magis, nec minus, sed secundum ꝙ est in corpore cęlesti nobiliori, dicitur nobilior. & sic de aliis. & omne dubium cessat.

Secũdo cęl. cõ 33. & 34.

Septima contradi. est in cõ. 33. & 34. Tenet nullam esse omnino possibilitatem in ente ęterno. Huius tamen oppositũ inuenimus in dictis suis. 3. de aïa. cõ. 5. in solutione tertiæ quęst. vbi habet ꝙ sola prima intelligentia liberata est a potẽtialitate.

Solutio.

Soluitur. possibilitas duplex, scdm rẽ, & scdm rõnẽ. Prima importat positiuum aliquid, quod capax sit formę, & perfectionis. Secunda nihil positiuum dicit, sed solũ dicit nõ repugnantiã ad vlteriorẽ perfectionem, quę non repugnantia est eius rõnis. De prima loquitur hic. nã Philosophi non posuerunt in ęternis posse ab esse differre. 3. phy. tex. cõ. 32. Secundam aũt possibilitatem concesserunt in omnibus intelligentijs, & vniuersaliter in omnibus entibus citra primum. Vnde. 5. metaphy. com. 15. dicit solus Deus est ens simpliciter pfectus, alia ãt entia sunt deriuatę similitudines ipsius, deficiẽtes a perfectione illa simpliciter, scdm ordinẽ tñ. vnde in aliquibus perfectio illa participatur vt forma, in aliquibus vt imago, in aliquibus ut obscura quędã resonantia, sicut dicit Plato. Et ideo secunda intelligentia est aliquanta perfectio, quę eminẽter cõtinetur in Deo, qui est ens per essentiã. &, quia ipsa deficit a plenitudine pfectionis, quę sibi non repugnat in ratione entis, sicut talpę non repugnat visio inquantum animal, sic & ipsa secunda intelligentia, quę est aliquod ens, non repugnat sibi ꝙ sit essentia sub ratione, qua ens. & ideo priuata est sub ratione generis, non tamen sub ratione speciei: sed vt sic quidquid potest habere, ab ęterno habet secundum viam Philosophorum. Et ideo opinio. Subtilis doctoris in. 8. distinctione primi, quęst. 2. tenentis quodlibet ens citra Deum compositũ esse ex actu & potentia, sicut positiuo & priuatiuo, est magis consona Auer, q̃ via Sancti doctoris, tenentis quodlibet citra Deum compositum, esse ex actu & potentia, tanquam ex positiuo & positiuo. E

Secũdo cęli tex. 35.

Octaua cõtradictio est super tex. 35. Philosophus, & Cõmen. volunt ostendere motum cœli esse regularẽ, quia ęqualiter est, & non est velocior in vno loco q̃ in alio. Huius tamen oppositum Arist. videtur determinasse in. 8. phy. auscultatio. in tex. cõ. 84. vbi conclusit primum motorẽ esse in maximo circulo. quia

Solutio.

ibi maxime apparet velocitas motus, qui est effectus eius. Nisi esset ꝙ Arist. dictum ibi intelligitur quantum ad subiectum, hic vero considerat motum ipsum in se, vt est a virtute vniformiter operante, quæ nec intensionem nec remissionẽ potest suscipere, cum sit immaterialis. & vt talis motus est in æquali tempore. F

Vtrũ inter totũ elementum, & partem ipsius elementi sit contrarietas aliqua.

Auer. 2. cęli, 35. in digressione qua ostendit, non dari eccentricos, neqꝫ epicyclos ait, quoniam sicut locus totius, & partis est idem in corporibus grauibus, & leuibus: ita debet esse in corporibus cęlestibus. s. ꝙ locus eorum, qui est medius sit idem. Immo magis debet esse hoc in corporibus cęlestibus, quã in elementis. Et ideo perfectius inuenitur hoc in corporibus cęlestibus quia sunt ex eadem natura, & non habent contrarietatem: elementa autem habent contrarietatem, quapropter non habent eundem locum. Ex quibus verbis patet, ꝙ tota ratio Auer. consistit in hoc, ꝙ si in elementis in quibus est contrarietas: idem est locus totius, & partis, quanto magis, idem debet esse locus totius, & partis, in corporibus cœlestibus, in quibus non est contrarietas. Non possumus dicere ꝙ quando Auer. dicit ꝙ in elementis est contrarietas loquatur de omnibus elementis simul sumptis, in quibus est claro modo contrarietas, quia tunc non esset verum, ꝙ idem esset locus totius & partis. Relinquitur vt dictum suum veritatem habeat, ꝙ accipiat vnumquodq; elemẽtum per se. vt puta terram, & reliqua, Et tunc vt ratio valeat, oportet ut secundũ ipsum inter to-

A tam terram, & partes sit aliqua contrarietas. Oppositum huius dicit ipse Auer. 1. cęli. 19. vbi ait. Natura autem partis corporum similium, eadem est cum natura totius diffinitione: & cum sit eadem diffinitione, eadem est forma: & cũ eadem forma, eadem actione proueniente ab illa forma &c. Ex quibus patet, ꝙ inter terram & partem terrę, nulla est contrarietas. Ad hoc dupliciter respondetur, Et primo ꝙ vis rationis Auer. consistit in hoc, ꝙ ipse in istis verbis velit ꝙ inter elementum, & partes, sit contrarietas pro tanto, & ꝙ contrarietas pro tanto inuenitur inter totum, elementum, & partes. vtputa inter terram, & eius partes, pro quanto ipsę partes terrę, habent aptitudinem, vt transmutetur in elementum ipsi terrę contrarium. Et si dato, ꝙ non in actu in potentia tamen contrarietatem habent cum ipsa terra. Et hoc sensu possumus dicere, quod inter totum elementum. & partes, est contrarietas quę nullo pacto potest reperiri in corporibus cęlestibus. Cum partes corporis cęlestis non possunt transmutari in aliquod ipsi cęlo contrarium sit. Et hoc modo loquitur Auerro. 2. cęli. 35. Nam sic intendit argumentari, quod si in grauibus, & leuibus, in quibus & si in actu, non sit contraria: in potentia tamen contrarietas reperitur modo declarato inuenitur hoc quod in illis idem sit locus totius, & partis, quanto magis hoc habet reperiri in corporibus cęlestibus contrarietate carentibus tam in actu quã in potentia. Quasi dicat hoc perfectiori modo debet in illis reperiri. Et nõ ob hoc remouet, quin elemẽtũ eiusq; pᷓtes, eiusdẽ naturę sint & ĩ actu nulla ĩ ipsis sit cõtrarietas. Et hoc modo loquit̃ Auer. 1. cęli. 19. Et sic sc̃dm istũ modũ cõtradictio cessat. Alio modo respõdet̃, & dicitur ꝙ si recte Auer. verba põderentur. 2. cęli. 35. nõ inuenietur, ꝙ ipse velit inter totũ elemẽtũ, eiusq; pᷓtes cõtrarietatẽ B esse. Sed argumẽtat̃ hoc modo, si in grauibus, & leuibus, quę sũt corpora simplicia, habẽtia cõtraria inuenitur hoc ꝙ in illis idẽ sit locus totius, & partis: quãto magis hoc habet reperiri in cęlestibus corporibus, a cõtrarietate alienis. Quasi dicat, pᷓfectiori modo: & multo magis, hoc debet in illis repiri. Et nõ. ꝙ velit ipse Auer. dicere. per illa verba ꝙ inter totum elementũ, eiusque partes cõtrarietas aliqua reperiat̃. Et sic bene verba ipsius intuẽdo nulla apparet cõtradictio.

Nona contra. est super eodẽ tex. Arist. vult ꝙ motum pᷓiectorũ intendatur in medio. sed motus violẽtus, vt asserit, maximus est ĩ principio. Sed ista repugnãt nã motus proiectorũ est violentus. si igitur motus violẽtus est maximus in principio, cũ maximo nõ detur maius, sequitur ꝙ motus proiectorũ non erit maximus in medio: proiecta. n. aut mouẽtur impulsione aut expulsione, & patet ꝙ sit motus violentus ex. 7. phy. te cõ. 50. Nisi esset ꝙ p̄ proiecta Philosopus intellexit hic alalia, quę mouẽtur motu progressiuo, vt interpretauit. Cõ, in paraphrasi summa secunda, quæstio quinto, &. 2. cęli commento. 35, quare autem motum animalium appelletur proiectorum motus, require a Simplicio ibidem,

Decima cõtra. est in cõ. 37. Dicit Cõ. ꝙ. intelligentię habẽt solicitudinẽ erga nos. Huius oppositum habet. 12. metaph. 51. Soluitur, secundum ipsum. 12. meta, C com. 37. Sermo dicens Deum sollicitari de istis, quę sunt hic, quoquo modo verus est, & quoquo modo falsus. nàm secundum speciem solicitus est, non autem secundum indiuiduum. Hoc idem videtur sentire ibidem in com, 52. & 2. de anima. com. 24. & videtur colligi posse etiam de intentione Philosophi in proęmio meta. tenentis Sapientis esse omnia cognoscere vt contingit. Secundum autem indiuiduum ista non cognoscit. vnde Commen. super com. libri de diuinatione dicit ꝙ in prima Philosophia est declaratum ꝙ intelligentię abstractę intelligunt naturas vniuersales, & non habent virtutem comprehendentem intentionem particularem, & subdit ꝙ, si intelligerent indiuiduum, tunc necessario essent materiales, Pro quo debes scire ꝙ cognitio singularis materialis secundum Peripateticos repugnat intellectui. vnde intellectus est, non ex parte qua singulare est, sed ex parte qua materiale. Nam, cum essentia diuina sit singularissima, & actualissima, non posset intelligi ab intellectu diuino, si singularitas obiecti absolute repugnaret intellectioni. Dixerunt ergo istam repugnantiam esse ex parte materię, quę habet oppositum, & diuersum modum receptionis ab eo, quod habet intellectus, & ideo posuerunt nullum intellectum omnino a materia

Prima responsio.

Secunda cęli tex. 35.

Solutio.

Secundo cęli com. 37.

Solutio.

separatum aliquod istorum.quę sunt hic, intelligere . vnde nec intellectus agēs D teste Auerro. 3. de anima.commento, 19. & Themistius idem sentit in. 3. de aia super expositione tex. 35. Solū autē illū intellm materialia ista cognoscere posse dixerunt, qui aliquam cum materialibus habet ligaturam, sicut est intellectus potestatis in nobis. ille enim diminutus est satis, & infimus in genere abstractorum, & illi competit intellectio singularis, non vnde intellectus, sed vnde a phantasmatibus in intelligendo dependet. Et fuit propter hoc controuersia inter Peripateticos antiquiores, an intellectus noster possit singulare cognoscere & quis sit modus, quo cognoscitur: sicut recitat Commentator. 3. de anima commento. 36. & ideo caueant Burleistę, & Nominales tenentes primum cognitum apud intellectum esse singulare de intentione Philosophi, & Commentator, imo ista via est magis remota ab intentione istorum, quam sit cœlum a terra. & si dixissent ꝙ sit primum cognitum a sensu, rectius vtique dixissent. Et sic vt redeamus ad propositum nostrum sequitur ꝙ, si intelligentiæ intelligerent in diuiduum materiale, materiales essent. quia oporteret ꝙ se haberent, sicut homo in intellectione singularis. & sic patet quomodo omnia sunt sub sollicitudine & cognitione intelligentiarum sub ratione speciei, & non sub ratione indiuidui. Sed contra istam determinationem instatur. Quia præsupono primo ꝙ intelligentia agat per cognitionem: Secundo suppono ꝙ concurrat ad causationē istorum, quæ sunt hic per propositionem famosam causa vniuersalis plus influit in E effectum quam particularis, vt habet Author de caulis, & etiam Philosophus. 8. phy. tex, cō. 38. tunc sic, causalitas intelligentię terminatur ad singulare, sed nō terminat ad singulare, nisi mediāte cognitione, qa cognitiōe cāt ergo sua cognitio etiam ad singulare materiale terminatur. Dixerunt quidam ad hoc argumentum qui sunt magnę authoritatis viri, ꝙ in plus se extendit causalitas quā cognitio: quia alio modo causat, & alio modo cognoscit. Sed istam solutionem non potuit vnquam intelligere: quia aut volunt absolute causalitatem intelligētię esse maioris ambitus quam cognitionem, aut in comparatione, & primum quidem est falsum: quia intelligentia omnia cognoscit saltem sub rationibus specificis, non tamen omnia causat, quia seipsam cognoscit, & tamen non seipsam causat. Si vero dicunt ꝙ istud habet locum in comparatione ad ea, quę sunt hic, quę materialia sunt & causabilia. Contra hoc arguo sic. effectus non potest excedere suam causam: quia tunc secundum aliquid sui esset sine causa oportet igi tur ꝙ adæquet suam causam, aut saltem ꝙ eam non excedat tunc sic cognitio intelligentię & velle eius sunt adæquata causa actionis proprię intelligentię erga inferiora. nam. 12. metaphysi. commento. 36. non agunt nisi mediante velle, F & intelligere: ergo in tantum actio propria intelligentię se extendet, inquantum sed extēdit sua cognitio, quia aliter effectus vel quasi effectus suam causam vel quasi causam excederet: quod est impossibile, & pręcipue in causis adæquatis. Forte dicesꝙ ideo intelligētia aliter causat & aliter cognoscit qa cognoscit seipsa, sed causat cū alio quia Sol & homo generāt hoīem. Sed ista est fuga, licet sic, sit tū propter hoc nō euadis argumentū quia sumo causalitatē ppriā intelligētię in illo priori, in quo pręcedit causalitatē materialis agētis nā licet in eodem instanti tēporis moueat primus motor, & secundus motor in essentialiter ordinatis, tū motio primi motoris pcedit natura motionē: scdi motoris: sicut patet. 8. ph. te. cō. 35. Et rō est in prōpru ibi. quia motor secūdus nō mouet, nisi motus a. 1. & non econtra: igitur motio illa primi motoris est natura, prior quia ista est dispositio prioris naturaliter vt dicit ibi Commenta. in commento. cum aliud fuerit ipsum esse, & non econtra. & hoc etiam patet. 5. metaphy. capitulo de priori tunc sic. in isto priori intelligentia causat, & nō nisi cognitione & desyderio: sed ista non se extendunt vsque ad singularia; ego nec sua causalitas. & ideo argumentum iudicio meo concludit contra responsionem. Nisi forte vellent isti ponere aliquā aliam potentiā executiuā in intelligentiis aliam ab intellectu & voluntate & merito illius dicant causalitatem se extendere in plus quā se extēdat cognitio. quod est multiplicare entia sine necessitate, nec hoc vnquam inuentum est in Aristo nec in Auerro, vel aliquo Peripatetico antiquo, Et ideo dico.

Digressio de causalitate intelligentię & eius intellectione

A quod causalitas intelligentię per se adęquatur suę cognitioni: sed per accidens causalitas excedit cognitionem. Pro quo debes scire ꝙ intelligentia & agens materiale faciunt vnam causalitatem totalem respectu singularis effectus, qui producitur, quia singularium sunt generationes. tamē effectus singularitatem habet a materiali agente naturā vero habet ab intelligentia vnde ab intelligentia effectus iste non causatur, nisi vt vniuersalis: quia effectum vniuersalium causę sunt vniuersales.2.phy.38.ab agēte autem materiali causatur, vt singularis. intelligentia igitur causat effectū per se. primo modo vniuersali: sed per accidēs sua causalitas ad singularitatem terminatur, pro quarto simul cōcurrit cum signato agente ad productionem tertii. Et ista est mens syncera Auer. super commento. libri de diuinatione, vbi facit digressionē de causis veri somni. & in hoc gaudeat est multum animus meus. Esset tamen adhuc speculationis locus quomodo intelligantur dicta Auer. volentis intētionis vniuersales esse intellectas ab intelligentia, sed istud declarabimus. 12. metaphysi. D mino concedente.

Aue. i destructionibus, dispu.1. in solu.5. dubii ait ꝙ magis & minus & ęquale sūt ꝓprietates i magnitudine finita. Et in solu.6. dubii ait ꝙ nume. infinitus nō est par, nec impar. Oppositū hui' videt velle.2.cęli.38.vbi ait. Et intelligi p tēpus ęquale. tēpus infinitū, Tēpus.n. infinitū dicit alio modo esse ęquale infinito, cum infinitum non sit maius infinito. Ad hoc dicitur quod proprie loquendo maius & minus, & ęquale sunt proprietates quantitatis finitę. Sed alio modo vnū infinitū potest dici ęquale alteri priuatiue idest quia non excedit, Vnde hoc innuendo Auerro. dixit tempus infinitum esse alio modo ęquale tempori infinito, & hoc quia non est proprie ęquale. Et sic tollitur dubium. Vtrum vnū tempus infinitum, alteri infinito æquale dici possit Maius, & minus, & æquale sunt proprietates quantitatis finitę.

B

Vndecima contradictio, est in commen.41. Dicit Commen. ꝙ esse huius corporis non est sensibile sed ratione comprehenditur, Oppositum dixit primo cęli cō.5. Soluitur sensibile apud Auerro. est nomen multiplex. Quandoque sumitur pro tangibili. & isto modo sumitur.3.phy. commento,48, vbi exponit sensibile pro tāgibili, quando Phylosophus dixit omne corpus sensibile habet vbi & etiā hoc modo sumpsit primo cęli, cō.69. & sic ēt sumitur.2. de generatione tex., commento.7. Quādoque autem sumitur sensibile pro naturali. & sic sumitur i ꝓemio. Auer. super primo physi. dum dicit. Res sensibiles sunt substantia istius artis. Quandoque sumitur pro mobili. Et quandoque pro sensibili sensu quolibet, & sic sumitur.2. de anima plerunque. Quādoque vero pro sensibili sensu visus tantum. & sic dicit Commen.3, phy.48, corpus cęleste esse sensibile sensu visus. Dicamus ergo ꝙ, si quęratur absolute an cęlum sit sensibile, dicendum ꝙ est bene sensibile, si pro naturali supponat: similiter si pro sensibili sensu visus, nō autem est sensibile si pro tangibili, vel alio sensu perceptibili supponat. Quantum ad intentionem Auer. hic sensibile capitur pro eo, quod distinguitur contra illud, quod est per rationem inuestigabile discursiue. vnde pro rāto dicit Commen, hic quod esse istius corporis, s. cœlestis non est sensibile sed per rōnē cōprehenditur, quia esse eius est esse neutrū, quia videlicet neq; graue, neq; leue. Et ꝙ cęlum sit istius naturę, arguitiue hoc fuit cognitū, a posterioribus ꝓcedendo, non antē simplici cognitione sensitiua hoc cognosci pōt: licet illa ad hoc sit occasio, & origo. sic mō applica, & dic cōsequenter ad cōtradictionis formā. Secundo cœli com.41. Solutio.

C

Duodecima contradi. est in cō.42. Dicit Cōm. ꝙ. in substantiis quidquid generatur, generatur ab vniuoco. Oppositū patet ibidē de igne, qui ex motu generatur et de genitis per putredinem.7. me.28. &.31. Nisi esset ꝙ illud habet locū in substantiis perfectis, cuiusmodi non est ignis, nā secundū ipsum.3. cęli. cō.67. elementa sunt media inter substantiam & accidens. Similiter, habet locū in generabilibus generatione nō cessabili cuiusmodi nō sunt aīalia generata ex putredine, quia mus genitus ꝓ putredinē, aut nō generat, aut aliud generat ꝙ nō est mas, neque; femina, primo, de generatione animalium. capitulis.1. &.16. Et sic glosat Com. istam propositionem.7. meta.29. Habet etiam alias glosas, de quibus vide.12. meta, commento.24. & in limitationibus nostris satis diximus. Secundo cœli com. 42. Solutio.

Decima tertia contradi. est in eodem cō.42. Dicit ꝙ corpora cęlestia non agunt frigiditatē, Huius tamen oppsitū ipse fecit, 2, ca. de substātia orbis. Solut. Secundo cœli.

tur.hic loquitur ex sententia propria. Nam fcdm ipsum corpora cęlestia non cō D cuntunt ad frigiditatem nisi priuatiue & comp rattue:quia vt ipse habet.2.cæli com.94.remotio a motu cœli dat grauitatem & quietem & frigiditatem, sicut vicinitas dat leuitatem calidittatem & motum. Thomas autē nititur improbare illam opinionem rationibus satis apparentibus, de quibus diligens Aueiro.con syderet, in.2.cap. de substantia orbis loquitur secundum Astrologos, vnde ibi dicit,consyderantes autem in scientia astrorum longo tempore, vere dicunt.

Secundo cœli.cō.51. Solutio.

Decima quarta contradi.est in cō. 51. Dicit quod sphęra habet naturam vt moueatur fcdm partes,& nō fcdm totum. Huius oppositum dixit.4.phy.43.cō tra Themistiū. Soluitur.sphęra mouetur fcdm partes quantū ad formā & subiectum sed fcdm totū non mutat locū fcdm subiectū.sed solū fcdm formam: corpora aūt recta fcdm totū mutare locum possunt, & fcdm formā, & fcdm subiectū,& ideo hoc proprium est soli sphærico corpori taliter moueri. Aut dicas ꝙ inquit secundum Themistium. sed prima solutio magis placet.

Secundo cœli com.59. Solutio.

Decima quinta cōtra.est in cō.59. Dicit Cō.ꝙ demonstrationes mathematicę non sunt miscendæ naturalibus. Huius oppositum dicit.meteor.cō.primo vbi dicit quod causæ iridis possunt ex vtraq; scientia assignari. Respondetur ꝙ dictum suū est verum hic,ꝙ nō sunt inuicem miscendę rationes naturales cū mathematicis nisi forte in casu, quo causis mathematicis accidit ꝙ sint propinquę causæ rerū naturalium,sicut dicit .8.phy.cō.76. Ratio autē est quia vnaquęque scientia ex propriis medijs demonstrat. 1.posterio. vnde Philosophus plerunq; damnat Pythagorā,& platonē,& sequaces, qui voluerūt assignare causas mathematicis loco causarū naturalium respectu sensibilium effectuū. Vnde 3.cęli.cō.61.Amor magistri,& Geometriæ fecerunt Platonem errare:quia cre debet res Geometrię esse principia sensibilium. &.1.meta.cō.21.contingit Antiquis ꝙ non dicunt sermones conuenientes,& causas conuenientes, quia intromittierunt se dare causas rerum mobilium ex non mobilibus. Idē.1.meta.tex.cō men.19.&.3:meta. cōmen:2. Quod aūt allegatur in oppositū authoritas eius in 3.meteo dicendū ꝙ illud nō mouet:quia ipsemet Auer in illa materia se retractauit,in cō. vltimo illius tertii contra Auenetan,licet illa retractatio videatur con tra arist.1.poste.te.cō.30.Et quidquid sit de hoc.poteris tute dicere ꝙ in cō.1.quādo dixit causas iridis posse ex scīa mathematica assignari, hoc dixit ex opinione Auenetan. aliter enim non scripsum retractasset in fine illius tertii. & quomodocunque sit, posterioribus dictis magis debemus credere. Ex quo patet ꝙ omnes rationes Calculatorum in naturalibus applicatę nullius sunt roboris,cū transcendant causas naturales.

Secundo cœli.com.59. Solutio

Decima sexta contradi.est in eodem cō. Dicit Cō.corpora cęlestia esse eiusdem speciei. Oppositum huius habet in cap de substantia orbis. Soluitur species duplex,analogice dictā,& vniuoce. corpora cœlestia sunt eiusdem speciei analogicę non autem vniuocę,sed vt sic sunt diuersarum specierum. Colligitur distinctio ista ex Auer.in.2.cęli,cōmen.49.& etiam solutio ibi patet. Vnde & consueuit dicere duplex esse genus, vniuocum,& analogum.patet per Auer.1.de anima cōmen,30,&, 3.de anima.cō. 4.&.4.meta.cō.2. &.5. meta.cō.4. Et sic consueuit dicere secundum Auer.ens esse genus analogum,& habere analogas differentias. vnde primo de anima cō.6.dixit actus & potentia sunt differentiæ valde oppositæ entis & circuunt omne genus. E

Decima septima cōtra.est super tex.63.Scribit Philosophus ꝙ illud,quod optime se habet,non indiget actione. & ita videtur quod Deus gloriosus effectiue non mouet aliquē orbem:cuius oppositum est demonstratum in.8.physi.tex.cō. 79.& in.84.vbi ostenditur ipsum esse in maximo circulo,quia ibi maxime apparet motus velocitas.quæ est effectus eius. Ioānes de Iāduno, & multi ex hoc loco eliciunt Deū non mouere effectiue fcdm Arist.& ita dicūt,et Cō.tenuisse.nā 2.cęli.cō.62,dicit ꝙ illud quod acquirit perfectā nobilitatem sine actione, est intellectus abstractus. Sed ista positio stare nō pōt,quia hoc est cōmune Deo,& aliis abstractis substantiis,quę suā nobilitatem habēt sine actione.nā, vt inquit Cōmē,talia sunt,quęcūq; ita se habēt,ꝙ actio eorū, est substantia eorū,& hoc

A etiam confirmat in com.65. vbi ponit ꝙ sunt tres fines, quorum vnus est nobilitas simplex, quę non acquiritur per oppositionem, & ista est in substantiis abstractis: & secundus est nobilitas propinqua simplici, & ista acquiritur diuersis actionibus & sunt ordines, & ista est in orbibus, & nobilitas diminuta. quę acquiritur paruis actionibus, & est in rebus istis, quę sunt apud nos. Comen.66.vbi ponit quatuor ordines entiũ, dicit primũ ordinẽ esse eorũ, qui cõprehẽdunt nobilitatẽ pfectã sine operatione, & ista sunt entia abstracta. Et ita, si opinio istorũ vera esset, sequeretur ꝙ nullus orbis moueretur effectiue ab intelligẽtia, sed oporteret ponere aiam imaginatiuã, vt Au.posuit. Dic igitur sniam Philosophi fuisse, id qđ optime se habet, non indigere actione distincta a suimet substãtia, per quã suam nobilitatẽ sortiatur. actio.n. in talibus est pp suam substantiam, & non econtra.2.phy.88. & nobilitas istorũ bene cõsistit in actione prima, quę est idem cũ suimet substantia, Deus.n. est vita intellectualis, & semper actu intelligit, & intellectio eius est substãtia eius, & ita nobilitas eorum est in seipsis. sed motus, qui est actio distincta ab essentia, non est qua intelligentia & Deus pficiantur, immo sequitur ex sua perfectione, & bonitate. & talis prima intellectio est pp ipsas, & secũdaria intellectio pp illa, quę sunt hic vt patet.2.cęli.17.& 21.cõ.& 12.met. cõ.36. inferiorum vero nobilitas consistit in eorũ actione, quę est distincta a suimet substantia, quia talia per motũ ge-

B generationẽ participant immortale, & diuinũ esse, s. dm qđ possunt, vt diximus. **Vtrum motor cęlestis sit fatigabilis**

Aristo.2.cęli.71.& habetur in translatione arabica dixit, ꝙ si sphere planetarum haberent plures stellas, primus motor esset in labore. Ex quibus habetur ꝙ fatigabilis erit. Oppositum huius habetur 8.phy si. auscultationis.78. & .79. vbi fuit declaratum virtutes coelestes nõ esse materiales, nec fatigabiles. vnde ab omnibus concessum est ꝙ quælibet virtus materialis est fatigabilis. Ad hoc respondet Auer.2.cęli.71. vbi mouet hanc questionem. & fundatur super duas rationes, & dicit, ꝙ verum est, ꝙ in coelo non est labor: quia quodlibet impedimentum non est in rebus nisi propter materiam. hoc autem non est in cęlo. Tamen cũ Intelligentiæ sint formę, & quęlibet forma, siue sit in materia, siue non, est finita in vigore Quia ergo inter intelligentiam, & orbẽ est quędã contrarietas, quę est inter actum, & potentiam: & est quędam proportio finita, ideo quãta velocitate appetit intelligentia mouere, tanta appetit orbis moueri. Ideo si alia stella adderetur in orbe planetę, tũc illa proportio cessaret. quia illa proportio consistit in indiuisibili. Sicut est in numeris. si ternario adderetur vnitas, nõ esset ternarius, sed quadernarius. ita est inter intelligentiam, & orbẽ, quędã proportio in indiuisibili consistẽs: & tũc si variatur, tunc motũ adderet super potẽtiã motoris: & tunc fieret ibi labor, & fatigatio, quia motũ adderet super poten-

C tiam motoris. & tunc motor aut nõ moueret, aut tanta velocitate non moueret. quia declaratum est.7.phy. ꝙ oportet vt potentia motoris superet potentiã motti si debet fieri motus. Et etiam si cęlo posset fieri additio, tunc sequeretur, ꝙ corpus cœleste esset corruptibile. quia hoc proprium est corpori corruptibili. Et tunc sequeretur, ꝙ ibi esset pena. Secunda ratio est, si cęlo posset fieri additio, tunc motus ille esset violentus, quia est tanta dependentia inter intelligentiam & suum orbem, ꝙ ad simplicem intellectionem intelligentiæ consequitur naturali desiderio suus orbis in motu. Si ergo orbi posset fieri additio, tunc non obediret orbis intelligentię; sed esset ibi penitentia, & tunc non esset ille motus ęternus. Et sic patet qualiter Arist. non sibi ipsi contradicit. Videas tamen aliã concordantiam superius positam: vbi multa circa hanc materiam sunt posita, quę quia ibi posui ideo hic omitto. **Secunda ro.**

Auer.2.cęli, 63.tenet, ꝙ non datur infinitum in vigore. Et etiam hoc alibi ex sua doctrina habetur. Oppositum huius videtur haberi ex Arist.2.cęli, dum dicit, ꝙ si vnum contrariorum sit in rerum natura, ꝙ detur & reliquum. Et ꝙ ex veritate istius sententię, sequatur: probatur, quia datur potentia finita in magnitudine vt patet: ergo datur potentia infinita: quæ non potest esse nisi in vigore. Ad hoc respondeo, & dico, ꝙ si bene intelligatur propositio Arist. 2. de cęlo.18. non sequetur ꝙ detur in vigore. Nam illa propositio tenet de contrariis positiuis solum: quia contraria priuatiua non sunt de perfectione vniuersi. Vnde **Vtrũ detur infinitum in vigore.**

oēs spē, quę sunt de pfectione vniuersi, semper sunt in aliquo loco vniuersi. D
Sed cum contraria positiua in portent formam quę dicit perfectionem in vniuerso: ideo vera est propositio de cōtrariis positiuis. Et sic non restat dubium. Multa essent dicenda circa hoc vtrum detur infinitum in vigore. Sed quia prolixe de hoc habetur sermo in alia concordantia: ideo ibi videas. Nō.n. oportet pluries eadē dicere. Afflictio.n. animi est, semper vti eisdem inuentis (vt B. Augustinus ait). Et Galenus.8. methodi.cap.3.dicit. Vnde nec immorandum mihi hic multis est eos imitanti scriptores, qui cum pauca prorsus sciant, ipsa in omnibus libris inculcant. Id enim non multa est docere, sed multa scribere, & multas chartas consumere, cum liceat paucas: ac multum temporis nulla necessitate conterere. Ideo bona fronte illa omittamus.

Gale.dictū.

Secundo cęli. com.83. Solutio.

Decimaoctaua contradi.est in cō.83.D.Co. ꝙ corpora naturalia habent motū propriū eodē mō. Sed huius oppositū inuenimus in ipso.2.phy. c.3. vbi vult desinitionē naturę non vniuoce dici de oībus,& 1.cęli.cō.5.&.2. cęli.3. &.71 Cō.idē d. Soluitur. hic loquitur ad hoīem: quia arguit cont. Antiquos, et loqtur de elementis. nam ibi loquitur de quiete terrę. simpliciter igitur sumendo corpora, non sunt naturalia eodem modo vniuoce dicto; tamen sumendo corpora elementaria tantum, sic talia sunt naturalia eodem modo. Et ideo d. Cō. in.2. cęli.cō.3. ꝙ motus cęli non est naturalis, sicut motus elementorū: quia nō dicitur definitio naturę vniuoce, sed scdm prius & posterius.2.phy.c.3. E

Secundo cęli, com.95.

Decimanona cōtra. est in cō.95. Inquit Com. elementa non habent quātitatē terminatā. Huius tñ oppositū dicit.2.de aīa.te.cō.21. oīum natura cōstātiū, etc. Si teneremus opinionē Egidii Romani ponentis nō dari minima ex parte formę in simplicibus, sicut quidā tenēt ēt in via Aue. facile esset tollere istā cōtradictionē. tñ Cō.6.phy.cō.49. videtur ponere minimū, tā in formis simplicibus quā in formis cōpositorū. Nisi glosaretur quantū ad subiectū ipsum. Sed qdquid sit de hoc, dico ꝙ præsens authoritas nō est contra ponentęs minima. quia Cō. noluit dicere ibi ꝙ elementa non habent quantitatē determinatā quia videlicet non datur minimū vel maximum in eis: sed illud dixit ꝙ talia non constituuntur in pūcto, et ī indiuisibili. et istud fuit de intentione eius ibi, sicut patet cōsyderāti.

SOLVTIONES CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS, ET AVERROIS.

Super Tertio de Cœlo.

Tertio cęli com.6.

Rima contradi.est in cō.6. Scribit Cō. ꝙ Naturalis dicit ꝙ magnitudo est diuisibilis in semp diuisibilia. Huius tñ oppositū.d.4.ph. 72. vbi d. ꝙ lineā mathematice est diuisibilis in infinitū, nō aūt linea terrestris. Soluitur, magnitudo naturalis dupl̄r pōt cōsiderari. Vno mō, vt est ī materia prima absolute: & vt sic Naturalis.d. ipsam in infinitū esse diuisibilē. qa diuisio in infinitū in cōtinuo insequitur materiā, & ex pte materię est infinitudo, ex pte formę finis & complementū. & ista fuit cā, quare magnitudo diuisibilis ē ī īfinitū, nō aūt augmētabilis, qa diminutio insequitur materiā, & augmētū insequitur formā, & actū, & pfectionē. F

Alia solutio

Alio mō pōt magnitudo naturalis cōsyderari, vt est in aliqua materia sensibili, existēte sub aliqua forma determinata: & sic terminata est apud Naturalē. sic patet cōcordia. Pōt ēt solui ꝙ Naturalis d. ꝙ magnitudo est diuisibilis in semp diuisibilia, non quia pbet continuū esse diuisibile in infinitū, sicut aliqui tenēt, sed quia probat ꝙ magnitudo non est composita ex indiuisibilibus, sicut in.3. phy. diximus diffuse ex intentione Com. super.cō.31.

Tertio cęli tex.13. Solutio.

Scda contra. est in.te.13.D. Philosophus, & Com. ꝙ impoßīe est inueniri corpus, qđ non sit elemētū, neq; ex elementis cōpositū. Sed opponebā de orbe cęlesti, q neq; elementū est alicui, neq; ex elementis constitutū. Soluitur Ari. ibi cōtra Platonē, q ponebat corpa cōponi ex supficiebus, vñ ad hoīem loqtur, ꝙ

A Illa opinione data sequitur aliqđ corpus ex superficiebus tali cōponi, ꝙ neq; elementū est, neq; ex elemētis cōponit̃ vt patet ibi ex deductiōe. Cęlū aūt respectu vniuersi bñ ē elemētū cōpōnens ipm̄, imo vocat̃ primū elemētū. 3. cę. ad pricipiū et. 1. cę. 1. c. 91. trib' .n. ētib' corpalib' elemētis, nullū tñ cęlū ē elemētū p alteratione.

Tertia contra. est. i co. 17. D. ꝙ Plato nihil sciuit de materia. Huius oppositū dixit ipse 1. phy. c. 81. Soluitur, ꝙ nihil sciuit de t. materia, ita ꝙ quiditatē eius seu nām cognouerit. nā solus Ar. cognouit nām eius, sed añ ipm̄ nullus magis appropinquauit ad veritatē, q̄ ipse Pl. et sic i cōparatiōe sciuit, et tñ simplr̃ ignorauit.

Tertio cęli com. 17. Solutio.

Quarta contra. est in cō. 51. D. Cō. compositū non differre ab elementis, nisi quātitate. Huius tñ oppositū expsse habet ipse in cō. 60. 7. me. vbi d. ꝙ caro nō ē terra, & ignis, ex quibus cōponitur, sed est aliquid additū. Soluitur, ꝙ dictū suum in hoc loco nō est ex intentione Philosophi, nec de intentione sua, sed illud sequitur ad hominem, contra quem arguit.

Tertio cęli cōmen. 51. Solutio.

Quinta cōt. est in cō. 55. D. corpus mathematicū non esse in loco. Huius oppositū patet. 4. phy. 76. &. 47. &. 1. de gñatione. cō. 44. Soluitur corpus mathematicū est in loco scd̃m imaginationē, nō ē in loco scd̃m rē. Solutio est Auer. 4 phy. cō. 47. in fine comenti.

Tertio cęli com. 55. Solutio.

Auer 3. cęli. 67, ait, dicemus ꝙ formę istorū elementorum substantiales sunt diminutę a formis substantialibus pfectis. & ꝙ suum esse est medium inter for-
B mas & accidētia. Ex quibus clare habetur, ꝙ istę formę medię sunt inter substantiam & accidens. Oppositum huius habetur a philosopho. 10. metha. 22. vbi habetur, omnia nanq; media in eodem sunt genere, & quorum sunt media. Hoc etiam ibi Auer. vbi ait, quoniam media, & illa inter quę sunt media, sunt in eo dem genere & manifestum est, ꝙ substantia, & accidens eiusdem generis esse non possunt, & per consequens medium inter ipsa esse non potest. Ad hoc respondetur, secundum doctrinam Aue. 4. cęli. 26. ꝙ medium est duplex, aliqđ .n. est mediū scd̃m comparationem; & aliquod secundum compositionem ex extremis, sic .n, primo modo, dicimus aerem & aquam esse media inter graue simpliciter, & leue simpliciter, non secundum compositionem, sicut rubeū est medium inter album, & nigrum. Accideret enim vt aer, & aqua, componerentur ex igne & terra. Sed est intelligendum, ꝙ duę potentię existunt in eis secundum comparationem, ex quo non sequitur, vt sint composita. Aqua enim non dicitur leuis, nisi in comparatione ad locum terrę. & grauis secundū cōparationem ad aerem. Vnde ipsa in se habet vnam naturā simplicem, quemadmodū de aliqua re dicitur, ipsam esse dextram & sinistrā in respectu diuersorum, & ipsa in se habet vnam naturam simplicem non compositam. Media vero quę non di
C cuntur secundum comparationem, sunt composita ex extremis contrarijs. hac posita distinctione dico, ꝙ propositio, quę dicit, ꝙ media sunt eiusdē generis cū extremis, intelligitur de medijs scd̃m compositionem ex extremis, & non de medijs scd̃m comparationē Formę vero elementales secundum comparationē & non scd̃m compositionem inter substantiam & accidens, dicuntur esse medię, quoniam in aliquo, substantiis assimilantur, & in aliquo accidentibus, non quia elementalis forma, ex natura substantię, & accidentis natura composita sit, sicut plusq̄ Commentator in. 1. microthegni conatur dicere Cōm. 15. contra Auer. nam inquit, cum media sint eiusdem generis cum extremis. Si elementa inter substantiā & accidens sunt media; tunc eiusdē generis substātia & accidens essent. Et nō aiaduertit hāc ęquiuocationē, quia in mediis in sola cōparatione dictis, aut cōsistentibus, nō oportet, ꝙ media & extrema eiusdē generis sint, sicut elemēti forma est medium solū scd̃m cōparatonē, nā inquātū hoc aliquid facit est substātia, & naturā & cōditionē substātię participat, sed inquātū intenditur & remittitur, sic assimilatur accidētibus, & sic cessat dubiū æquiuocatio .n. multos decepit, & in magnos errores induxit.

Verum formę substantiales Elemētorū sine Medię inter substantiam perfectā & accidens. Mediū ē duplex.

Contra plusquam Commentator.

Sexta contra. est in. co 67. Dicit ꝙ ignis habet ambas qualitates in fine. Huius oppsitū tenet. 4. meteo. c. 10. Soluit'. veritas est ista in elēnto simplici ambę āt i fine: alr̃ nō esset simplex, p̄cipuę scd̃m ipm̄. q tenet istā esse cōnexionē inter qualitates elēntorū, & suas formas, ꝙ d. eas ītēdi, & remitti ad itēsionē & remissionē suarū formarū qualitatiuarū. Quo aūt intelligat dictū eius. 4. met. c. 10, dixim' sup. c. 54. primi ph. diffuse, & ibi videbis, qa nūc ad alia pperamus.

Tertio cęli comm. 55. Solutio.

Auer.3.cęli.67.ad longum ait, ꝙ in mixto sunt elementa formaliter tamē D
secūdm esse refractū: & hoc non solum quantū ad qualitates ipsas verūetiā quo ad suas formas contra Aui. Vnde in mixto sunt forma elementorum in esse refracto.& forma mixti.sequitur ergo ꝙ forma mixti quādo educitur de potentia materię habet pro subiecto in actu. Quia materia prima e it sub formis elementorum i& consequenter est in actu.Et sic generatio substantialis habet pro subiecto ens in actu.Oppositum huius habetur ab ipso Auer.5.phy.8 vbi ait, si igitur subiectum fuerit ens in actu,tunc generatio erit motus & ista est dispositio transmutationis in alteratione & argumento. & translatione.Et si subiectum fuerit in potentia,non erit illic motus,cum nō sit illic motus in actu sicut est dispositio in substantia & dicitur generatio. & corruptio simpliciter. Et si alię transmutationes dicuntur generatio & corruptio tamen non simpliciter sed cum determinatione.& plures habetur ex illo commento.Et hoc etiam habetur ex Aristot.in tex. Ad hoc dupliciter respondetur.scio.n.magnam difficultatem fecisse, in hoc almo Gymnasio Patauino,quodam anno,dum publice quintus phy.exponeretur:dū ego, & condiscipulus meus Franciscus Cagnus, vir acutissimi ingenij,sustentaremus quasdam conclusiones in circulis Patauinis. & vna ex meis conclusionibus fuit ista propositio, 5. physi. circa quam fuerunt mihi adductę multę instantię, & dicta contradictio. quibus tamen pro viribus latisfeci & satisfacere conabor, vnde predictę contradictioni dupliciter respondetur.Et primo ex intentione Zimare.Quod Aristo. & Auer.quam dicunt ꝙ generatio formę substantialis habet subiectum quod sit ens in potentia:loquuntur de generatione,quę est vnius ex vno, & non de generatione, vt se extendit ad generationem formę ipsius mixti. De ista enim generatione etiā sermo est,quam in.4.de generatione 24.dicitur,ꝙ generatio, est transmutatio totius in totum,nullo sensibili remanēte.Nam alia est generatio ibi diffinita:ab illa, quę 4. Metheoro.diffinitur. Vbi habetur,est autem simplex,& naturalis generatio, permutatio ab his virtutibus cū habitant rationem ex subiecta materia vnicuiq; natura.Et alia est diffinitio generationis, quę in libro de morte, & vita habetur. Vbi dicit,ꝙ generatio est,prima participatio animę in calido naturali:& vita est eius permansio. Manifestum est enim ꝙ diffinitio data in libro de generatione t competit generationi in qua vnum fit ex vno:quia de generatione. & modo generationis elementorum ibi principaliter: agitur. (sicut Ioannes Gramaticus dicit) Vnde Aristo. 2.de anima. 117. appellat illum librum,librum de elementis vt exponit the.& Auer, Et in tali generatione vnius ex vno,fit transmutatio,totius in totum nullo sensibili remanente, vt subiecto. Quia elementa vt ait Auer. non.diuiduntur nisi in materiam primā & formam generatio autem diffinita in.4.metheoro est illā in qua vnum generatur ex pluribus i & illa est idem subiecto cum mixtione: & in tali est necessarium ꝙ aliquid sit sensibile quod concurrebat in ratione subiecti. Vnde ait, F
ꝙ subiectum forme elementi est materia prima, & subiectum formę mixti est totum resultans ex materia prima, & quatuor formis elementorum, ibi refractis. Et sic secundum ipsum soluitur contradictio. Ista responsio in se est quomodo dubia, & etiam propter aliqua dicta ipsius Zimarę in alijs locis redditur suspecta,quod pro nunc breuitatis gratia silentio pertransilo. Alia est responlio, & fuit præceptoris mei Hieronymi Stephanelli Patauini doctoris celeberrimi qui fuit discipulus ipsius Zimarę. Quę responsio iudicio meo est tutior. Et est, ꝙ quando philosophus & Auer.dicunt, ꝙ subiectum generationis substantialis est ens in potentia illud habet intelligi hoc modo,s. ꝙ non sit ens in actu secundum gradum determinatū,& prefinitę spetiei.Et non ꝙ semp in generatione substantiali subiectum sit absolute ens in potentia. sed sufficit, ꝙ aliquando sit in potentia modo: & quando veniunt operationes illius spetiei, tunc subiectum est in actu secundum gradum determinare spe ie, Et sic non potest esse subiectum generationis substantialis, & secundum hanc responsionem, sermo Arist.& Auerro.in.5.phy.erit vniuersalior.Prima enim responlio coarctat ipsum.alię etiam adducantur ad hanc oppositionem responsiones quę mihi non satisfaciunt istę,ideo illas omitto;quas apud doctores poteris videre.

Duplex generatio.

Subiectū formę elementi subiectū formę mixti.

B

A SOLVTIONES CONTRADICTIONVM IN DICTIS AVERROIS.

Super Quartò de Cœlo.

Ver.4.cęli.s,ait, Res.n.ęternæ non habent agens, nisi secundũ similitudinem, neque habent ex quatuor causis, nisi formalem, & finalem. & si habuerint aliquid quasi agens, non erit nisi inquantum est forma illi, & conseruans ipsum. Et non solum ex hoc loco, sed ex multis alijs habetur ab Auer. ꝙ res ęternę nõ habent efficientem. Oppositum huius habetur ab Auer. in libro destructionum disp.3.sol.18.dubij vbi ait. Amplius declaratum est a philosophis, ꝙ illud quod dat entibus separatis a materia finem, est illud quod dat
B eis esse forma enim, & finis sunt vnum & idem in hac spetie entium. ergo illud quod dat finem entibus illud met dat formam. & illud qđ dat formam est agẽs ergo quod dat finem huic, etiam est agens. Hoc etiam in multis alijs locis habetur ab Auer. Ad hoc respondetur. & sciendum est ꝙ ista per ordinem se habent, natura, anima, intellectus, Deus. Res ęternę causam efficientem naturalẽ non habent, quę efficit per modum naturę proprietas aũt efficientis naturę est, ex.12.meta.44.&.18.12, ꝙ agẽs naturale extrahit rem de potentia, ad actum per transmutationẽ, & motũ. Agẽs quoque naturale tempore precedit actum, et proprie dicitur principium, Ista distinctio est Auer.2.cap.de sub.or. Agens est dupliciter, Vnum quod tempore pręcedit actum. Aliud est quod natura pręcedit actum. Hac posita distinctione, ponuntur duę conclusiones, ex quibus oẽs Auer. auctoritates, quę videntur diuersę circa hoc, conciliantur, Prima est. res æternę non habent agens naturale isto modo, ꝙ tempore pręcedat actum. secũda est. Res ęternæ habent cãm agentem, quę natura pręcedit actum. Auer. in 2.cap.de sub.orb.dicit, ꝙ si intelligentia non esset, esset de orbe, sicut de motu eius. Ergo sicut motus dependet ab intelligentia, ita etiam substantia eius. Contra orbis nõ est compositus ex materia, & forma: ergo nõ habet principium intrinsecum, quo potest deficere. quia sunt formaliter necessaria de se secundo ce-
C li.60.dicit ꝙ propositiones, quæ dicuntur de corporibus cęlestibus, equiuocę dicuntur cum generabilibus. credimus ꝙ sicut est in creaturis ita sit in ideo, et hoc decipit nos. Dico igitur ꝙ licet ab intrinseco orbis sit necessarius, & nõ possit desinere esse, tamen posset desinere esse ab alia causa: quia dependet a prima intelligentia in genere causę formalis, & finalis, aqua dependet in esse essentialiter, & in genere causę efficientis motus naturali: quia non producuntur per transmutationem. Et ita bene Auer. dicit, ꝙ si secludatur intelligentia ad orbem ita esset de orbe, sicut de motu. Et Ioannes Gramma. primo de generatione.19.ex intentione Alexand.dicit, ꝙ efficiens est duplex. nam est naturale. aliud autem est supra naturale. Ecce ergo æterne nam habeot causam agentem, quę tempore pręcedit actum, ideo dicitur esse agens secũdum similitudinẽ quia & conferunt ipsum: & genus causæ conseeuãtis eeducitur ad causam agẽtem. Dico igitur ꝙ auctoritas.4.de cęlo. & omne illud, ex quibus habetur, ꝙ res ęternę non habent efficientem, loquuntur de agente, quod præcedit tempore suum causatum, & quod vere efficit: & tale agens non est in abstractis. Alię vero dicentes oppositum, intelliguntur de causa efficiente, quę efficit: & inefficiendo non pręcedit tempore, sed natura. Et sic cessat oppositio, quicquid alij dicant ad hoc mens enim Auer. est, ꝙ res ęternę habent causam modo declarato. Sed arguitur, si cęlum dependeret ab intelligentia effectiue, sequeretur

Vtrum ęternę habeant efficientes

Natura, anima intellectus, deus ꝑ ordinem se habent.

ꝙ ex se possibile, ab alio esset necessarium. consequens est cōtra Auer.8.phy. D
79. Consequentia probatur. Nam Auer.12.meta.4. dicit, ꝙ ista distinctio s.ne-
cessarium ab alio, & possibile ex se solum reperitur in motu cœli. Et reddens
causam istius inquit, quia motus est ab alio: sed substantia habet esse ex se. Pa-
tet autem, ꝙ motus habet esse ab alio effectiue. Substantia igitur cœli, si est ne
cessaria ex se, hoc est, quia habet esse ex se, pro ut li ex se dicit priuationē cau
sę efficientis. nam aliter ratio Auer. ibi non procedit. Ad hoc respondetur. &
pro ampliori notitia est sciendum, ꝙ aliquod possibile ex se. nō posse perpetua
ri ab alio, habet locum in substantijs: fallit autem in accidentibus. sicut est in
stantia de motu cœli, vt placet Auer, 12.meta.41, Et ꝙ sit vera in substantiis.
nō autem in accidentibus, ratio diuersitatis est. quoniam si aliqua substantia ex
se ens possibile esset, hoc ratione principij. passiui intrinseci, quod materia est,
retinet. per ipsam enim res potest esse, & nō esse. 7.met.22.&.53. tali autem po,
sentię passiuę ꝙ in natura correspondeat actiua potentia necesse est. in omni.n
natura, in qua est dare principium, quod est omnia fieri, est dare etiam princip
um, quod est omnia facere. 3. de anima. 17. sic enim intelligentiam agentem ne-
cessario probat. Vnde ex hoc fundamento dixit Auer.12. diuinę philosophiæ.
58. ꝙ omnes formę sunt in potentia passiua primæ materię, & sunt in actu in
primo motore. quia in eius actiua potentia sunt. vnde per actiuam potentia pas-
siua diffinitur. Et ideo si potentiam ad non esse aliqua substantia haberet si ad
actum illa potentia non deduceretur, tunc frustra esset illa potentia ibi, vt be
ne deducit Auerro. primo cœli. 20. potentia enim passiua primæ materiæ E
est contradictionis: quia per illam res potest esse, & non esse indifferenter. &
talem confestim sequitur contrarietatis, vt ait philosophus in de longitudine &
breuitate vitæ: & vt dicit Auerrois in de substantia orbis capit. primo. De-
claratum est, ꝙ causa corruptionis entium, & factionis eorum, est contra
rietas existens in suis formis: & commune subiectum, quod nullam habet
propriam formam: sed est in potentia recipiens numerum secundum formas
diuersas numero, & quæ sunt secundum magis & minus. Possibilitas ergo
in substantiis compositis est ex necessitate: vt ait Auerrois in prologo phy
si. de motu, & corruptione, & propter causam prędictam talis haud po-
test impediri. Motus autem cęli, cum accidens sucessiuum sit, intrinsecum prin-
cipium passiuum, per quod possit non esse, non habet. quia formæ simplices
accidentia sunt; & materiam, ex qua constant nō habent: sed solum habent ma
teriam in qua. s. ipsum subiectum. Sed possibilitas ipsius motus est ex extrinse-
co: quia habent contrarium ipsam quietem: quia motui, inquantum motus, con-
trariatur quies. Et ideo motus, cum sit accidens successiuum, totum suum esse de
pendet ab ipso motore. Et quia motor est intelligētia, quę inuariabiliter, & sem F
piterno mouet, ideo motui permanentiam ipsa intelligentia largitur. Hoc posi-
to, dico ad argumentū, vt dicit Zimara, ꝙ argumentum imaginatur ꝙ ratio, pro
pter quam motus sit ex se possibilis, & ab alio perpetuabilis, est, quia depēdet
ab alio effectiue. hoc autem falsum est, & contra Auer. ibidem. Nam motus cæ-
li non habet possibilitatem essendi, & non essendi a motore: quia tunc ab eodē
haberet esse possibile, & necessarium. quod absurdum est. Et ideo dicitur, ꝙ mo
tus est possibilis ratione sui contrarij, quod est quies. quia motus, inquantum mo
tus, in genere sumptus habet contrarium ipsam quietem. Ista autem contrarie-
tas, cum sit extrinseca, per agens extrinsecum impediri potest, vel merito subie
cti, in quo recipitur. multa enim contrariātur in inferioribus, quę non contrian
tur in superioribus. Et ideo motus cęli, inquantum motus est, ex se possibilis: &
vt sic non repugnat sibi nō esse: quia vt sic non caret contrario. tamen potest
ab alio perpetuari. Et causa propter quam ab alio perpetuabilis est, est quia de
pendet in esse ab alio. & hęc habet inquantum talis motus est: cui vt sic nihil
debet contrariari, teste philosopho. 1. cęli. Et sic debet intelligi dictum Auer.
dum dicit, Motus autem cęli possibile, est vt sit necessarius ab alio, & possibi
lis ex se, & causa in hoc est, quia esse habet ab alio, & possibilis ex se. & cau-

Possibile ex se nō pos se ab alio p petuari ualet in substātiis,

Responsio ad argumentū secūdum zimaram,

A sa in hoc est, quia esse habet ab alio. Et causa in hoc debet refferri ad illud videlicet causa propter quam est perpetuabilis ab alio, est, quia dependet in esse ab alio: & nō ad illud. videlicet, ꝙ sit possibilis ex se. Vñ motus cęli dupliciter considerari potest. Vno modo secundum genus: inquantum motus est. Et vt sic motus cęli ex se id est in ratione motus, est possibilis quia vt sic, non repugnat sibi contrarium habere: Sed ꝙ sit ab alio perpetuabilis hoc habet ꝑ quā ro consideratur, inquantum talis motus. Et ꝙ motus cęli sit talis, non habet esse effectiue, nisi ab intelligentia quę semper idem facere apta est, Materiale autem dependet a cęlo (vt patet.) Sed in substantiis non est sic. Non .n. est reperire substantiam possibilem ex se: & perpetuabilem ab alio: quia merito materię, est possibilitas essendi in substantiis, quæ est peincipium intrinsecum: & subiectum contrarietatis: & priuationis. Et talis possibilitas extrinsece impediri non pōt, vt non deueniat ad actū. formaliter igitur respondendo, dicitue, ꝙ adequata cā, propter quam cęli motus sit ex se possibilis, & necessarius ab alio non est: quia habet esse effectiue ab alio, sicut aduersarius imaginabatur; ideo argumentum non concludit. Hęc sufficiant, si pura vis videre circa hanc quęstionem vide Zimaram in quęstione de triplici causalitate.

Prima contradictio est in commen. 34. Dicit Auer, ꝙ ignem esse demonstrat. Philosophus ibi, licet sit speties & pars subiectiua illius libri. Oppositum habetur ab ipso. 2. de anima. commen. 27. &. 6. methaphysi. commen. peimo vbi B habet ꝙ neq; subiectum, neq; partes subiectiuę subiecti possunt demonstrari in scientia. Dicunt Moderni ꝙ ideo subiectum in scientia non potest demonstrari, quia est primo notum in scientia, & est id, quo cętera certificantur. nihil enim est in scientia, quo subiectum in scientia certificari possit. species vero subiecti, quia sunt omnibus modis idem cum subiecto & subiecti existentia, est vna cum esse specierum: ideo nec ipse aliquo pacto demonsteari possunt. sed principia subiecti habent aliquid notius, saltem quo ad nos, vt subiectum ipsum & partes eius, & alia multa virtute primi subiecti. quia igitur subiectum nō potest notificari pee aliquid prius eo in scientia, quia est primum nec pee aliquid posterius, quia omne posterius certificatur per ipsum, tanquam per primo notū in scientia: igitur est indemonstrabile. Et licet nos fecerimus prolixam satis quęstionē de hac materia. quantum autem spectat ad pręsens, non videtur mihi ꝙ ista opinio sit vera. quod, n. dicitur ꝙ subiectū nō pōt notificari, nec a priori, nec a posteriori, quia nō habet aliquid notius, dico ꝙ hoc falsum est quantū est merito istius causę. Nam principia subiecti sunt priora naturæ & notioea quā sit subiectum, sicut causa respectu causati. passiones etiam subiecti, pręcipue in rebus sensatis, notiores sunt quo ad nos ipso subiecto, vt in pluribus: sicut effe-C ctus vt in pluribus in talibus apud nos sunt notiores primo physi. tex. cōmē. 2. Ratio igitur ꝙ subiectum scientię indemonstrabile sit pręcise est ex sua ratione formali, quam est subiectum, cum de illo oportet pręsupponere quid & ꝙ. & non est aliqua ratio, quia videlicet non habeat prius nec posterius, quo sic vel sic certificari queat, vnde quęlibet scientia debet concedere suum subiectum esse, vel quia illud est notum in se, vel quia accipitue tāquam notum ab alia scientia, in qua declaratum fuit, sicut dicit pulchre Commen. in commen. vltimo. primi physi. & hoc nulla alia ratione fit, nisi ex ratione sua formali, qua subiectum est. subitci enim illud oportet in scientia tanquam basim, & fundamentum totius scientię. Illud vero, quod dicit positio de partibus subiectiuis prorsus error est. quia licet esse, & existentia subiecti, & partium subiecti iarū eadem sint, stat tamen vnum eorum notum esse, & aliud ignorari. sicut licet eadem subiecto sint primus motor. & prima forma, tamen rationibus distinguuntur: & stat vnum sub vna ratione cognosci, & ignorari secundum aliam. Et hoc verificatur in plerisque exemplis. vnde patet ꝙ ignis est pars subiectiua in libro de cęlo, cuius subiectum adęquatum est corpus simplex siue vniuersum, vt aliis placuit: & tamen demonstratur non obstante identitate eadem, & existentia cū subiecto suo, cui subiicitur, vnde, 2. de aia. demonstratur esse sensus cō

Quarto cœli cōmento. 3.

Digressio cōtra Modernos de subiecti, & partiū subiectiuarū, & ipsius principiis demōstratiōe.

munis,&,3.de anima demõstratur esse intellectus possibilis,& esse intellectus D
agentis,licet sint de potentiis animę,quas species & partes subiectiuas appellat
Cõmen,Dicamus ergo quod ꝓpositio Auerrois nõ est vniuersaliter vera,quod
species subiecti in scientia non possunt demonstrari,nec a priori, nec a posteriori,
ri,sed solum hoc verificatur vt in pluribus.sed fallit quandoq;,& hoc,quãdo ta
les fuerint ignotę.& hoc est,quod ipse dixit in.2.de anima,in principio cõmen,
29.inquit enim.Quia vult ponere hic numerũ istarum virtutũ,secundum quod
artifex ponit subiecta suę artis,non vult ponere, nisi illud,quod manifestum est
per se,& dimittit alia,quę nõ sunt manifesta,quousque perscrutetur de eis.Ecce
ce igitur quod partes subiectiuę per se notę poni debent in scientia, sicut poni-
tur subiectum artis:sed illę,quę sunt ignotę,possunt demonstrari in illa scientia:
pręcipue si scientia illa habuerit aliquod medium notius,per quod illas possit il
la scientia demonstrare.quod addo propter substantias separatas, quę sunt par-
tes subiectiuę principales in Metaphysica,quę non demonstrantur ibi solũ quia
sint partes, sed quia nullũ aliud est mediũ efficax demonstratiuũ esse ipsarum,
nisi motus; sicut scribit Commentator in commento vltimo. primi physico. &
in commento.5.12.metaphysi. Et quia ita est,ideo dixit Commentator ignem
esse demonstratur hic,& est demonstratio signi ad spẽs subiecti:quod raro con E
tingit in scientia. dixit notanter raro:quia vt in pluribus partes subiectiuæ in
scientia sunt per se notę,aut sumuntur tanquã notę ex alia scientia,quę solũ po
test illas demonstrare. sicut Metaphysica sumit esse substantiarũ separatarũ,
quę sunt principalissimę partes subiectiuę subiecti illius scientię sine demõstra
tione:quia concedit eas esse,subijciens se in hoc artifici Naturali, qui eas demõ
strat.Sic etiã dicimus de principijs subiecti, Principia subiecti non demonstrã
tur in scientia,quia habent subiectũ,& aliquid prius notũ, per quod demonstra
ri queant.Nã,si principia subiecti in scientia essent per se nota in esse,nec prio
ritas subiecti,nec posterioritas passionũ subiecti sufficeret ea demonstrare esse.
& ratio est,quia demonstratio non fertur super re nota.Et ideo principia subie
cti in scientia possunt demõstrari a posteriori in sciẽtia illa,quãdo fuerint igno
ta,& possunt illa principia a priori demõstrari in sciẽtia superiori, si habuerint
alia principia priora in illa scientia.quę notiora fuerint,& hoc totũ veritatẽ ha
bet,quãdo talia principia fuerint ignota.Et ista est sententia lucidissima Auer.
secundo physico.cõm.22,vbi,postquam dixit principia subiecti posse demõstra
ri a posteriori in scientia,cuius sunt principia, vel a priori in alia scientia supe
riori,modo habeant causas priores in illa scientia,addit vnã limitationem neces
sariam super qua nõ consyderauerunt Moderni,dicens,& hoc totũ erit,quando
causę subiecti latuerint. Subiectũ igitur (vt colligamus fragmenta ne pereant) F
in scientia,in qua est subiectum,siue illa scientia vniuersalis fuerit,siue particu
laris,non potest aliquo genere demonstrationis demonstrari in tali scientia.Ra
tio,quia subiectum debet concedi in scientia,vel quia est per se notũ, vel quia
sumitur tanquã notum ab alia scientia demonstrãte ipsum, & hoc competit sub
iecto ex sua ratione formali.quia igitur scientia semper sumit subiectũ tanquã
notum,illud nullo pacto potest demonstrare:quia ad nota per se,vel ad ea,quæ
supponuntur tanquã nota, non est demõstratio in scientia illa habente illa pro
notis,Partes autẽ subiectiuę in scientia,si fuerint ignotę.& illa scientia habue-
rit mediũ notius,per quod possit illas demonstrare,dico quod demonstrãtur in
scientia illa demõstratione signi.Principia vero subiecti,si ignota fuerint in sciẽ
tia aliqua, & illa scientia habuerit medium, per quod possit illa demonstrare,
quod sit notius (quod dico etiã propter substantias separatas,quę sunt principia
subiecti Metaphysicę,& sunt ignota,tamen non demonstrantur ibi ex defectu
medij,& nõ ex eo, quia cũ hoc ꝙ sunt principia sunt etiam partes subiectiuę,
sicut dixerunt cõmuniter omnes Moderni,quasi aliquid esse partem subiectam
tollat ab aliquo demonstrabilitatẽ de eo,quod tñ falsum est:sed ideo non demõ
strantur ibi,quia non habetur mediũ,per quod possit eas demonstrare:quia nul
la alia est via ad illud,nisi via motus;cũ hoc etiam concurrit ꝙ sunt principalis
simum subiectum,tamen hoc non est adęquata causa, quia,si medium esset ibi,
adhuc

Limitatio ꝓpositionis Auerrois.

A adhuc demonstrarentur) talia inquam principia subiecti, si ignota fuerint, siue sint principia tantū, siue principia,& partes subiectiue simul possunt demōstratione signi demōstrari in scientia, in qua sunt principia, dūmodo scia illa habeat medium ad illa demonstratio.n. est, quorū est altera causa, vel in essendo, vel in inferendo. Si vero principia illa habuerint principia priora & notiora, & talia de se fuerint ignota, dico quod poterunt demonstrari in scientia superiori considerante de principiis illorum principiorum. Et ista omnia, si bene aduertis, sunt de intentione Auerro, in locis allegatis: licet Moderni confidentes in proprio ingenio non aduertant ad ista.

Secunda contradictio est in cō. 40. Dicit Commenta. φ non est impossibile, vt causę substantiarum sint accidentia. Oppositum patet. 5. phy. t. 10. vbi dicitur φ illud, quod vni est substantia, non est alteri accidens. partes insuper substantię debent esse substantię: sicut patet. 2. de anima cō. 2. Ad hoc dicendum puto, φ, sicut patet per Auer. ibi, quanto aliqua forma fuerit esse magis diminuti, tanto magis forma debet per accidentia desiniri. & quanto forma fuerit esse perfectioris, tanto est opposito modo, φ accidentia debent desiniri per formam, & non econtra. & quia formę elementorū sunt imperfectissimę ideo sunt causatę respectu accidentiū, & ideo per illa desiniuntur. Per oppositū autem in corporibus animalium habentium formas perfectas dicimus φ istę qualitates sunt causatę. Quarto cōm. comen. 40. Solutio.

B Et aduerte bene hic, φ naturaliter loquendo potest ista via satis bene persuaderi Philosophus. n. in. 2. de generatione in tex. cōmen. 6. dicit primā materiā, quę est in potentia corpus sensibile, esse primū principium materialium. Secundum vero sunt primę contrarietates, a quibus nō separatur prima materia, cū semper sit cum contrarietate. Tertium autem principium sunt quatuor elementa, quę adinuicem transmutantur. vnde, nisi aliquo modo elemēta causata essent ex qualitatibus contrariis, non bene numerū quaternarium elementorum probasset ex combinantionibus talium qualitatum. Amplius autem ex fundamento Auerro. hoc idem potest confirmari. ipse tenet formas elementorum intēdi, & remitti ad intensionem, & remissionem suarum qualitatum. modo, si formę elementorum non depēderent a suis qualitatibus tanquam a causa, nullo modo sequeretur hoc quia variatio in effectu nō est causa variationis in causa, sed est signū tantū: variatio autem causę bene est causa variationis effectus, sic igitur formę elementorū, & ipsa elementa possunt dici causata a suis qualitatibus, prout ista causalitas reducitur ad genus causæ materialis. dispositiones. n. materiales habent reduci ad genus causæ materialis. Si vero elementa considerentur adinuicē, vt sunt actiua & passiua adinuicem, sic iterum possunt dici qualitates elementorū esse causę elementorum. Nā cum actio sit merito contrarietatis. elementa autem non ha

C bent contrarietatem ratione suę formæ substancialis, cum substantię nihil sit contrariū: sed solum ratione suarū qualitatum, iuxta illud Philosophi in de sensu & sensibus, ignis non agit inquantū ignis sed inquantum calidus. & hoc nō alia ratione dixit, nisi quia actio non est nisi ratione contrarietatis primo de generatione tex. cōmmento. 51. & quia ignis nulli contrariatur, ratione qua ignis, sed ratione qua calidus, ideo vt calidus agit, non vt ignis. Et ideo sic considerata elementa sunt causata a qualitatibus suis in genere causę formalis & qualitates suę sunt formę ipsorum, pro quanto a forma prouenit actio, & motus. 3. phy. t. 7. Et hoc etiam est de intentione Commen. 4. meteo. cō. 1. vbi habet φ caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas sunt virtutes elementorum, per quas elementa sunt elementa. Et hoc voluit Philosophus. in. 2. de generatione tex. cō. 7. & 8. sine dubio, si bene considerentur verba eius. Et forte hoc voluit Alex. quando dixit φ qualitates elementorum sunt suę formę quę Auer. forte nō dānat nisi in verbis, mente tū forte concordes sunt. Si autem elementa considerata fuerit vt substantię sunt, quę consyderatio Diuini est, & non Naturalis. sic minime potest dici qualitates elementorū causas esse in aliquo genere respectu elementorum: non quidem materialis nec formalis quia partes substantię debent esse substātię non efficientis, neque finalis. quia elementa vt substantię habent alia principia priora istis qualitatibus sensibilibus, quę a Diuino considerari habent. Et sic

Cōmen.arguit cōtra Alex.5.phy.10.&.8.meta.cō.5.ꝙ qualitates elementorum D non sunt verę formę substantiales elementorum,quia quod vni est accidens,alteri nō est substantia,in his quę vniuoce dicūtur. sed cōsyderatio Naturalis,quę est infra istam consyderationem coarctata ad sensibilia principia,cōsyderat elemēta vel vt sunt substantię naturales compositę ex materia & forma:& sic ex substantijs componuntur:& ista cōsyderatio pertinet ad librum Physicorum,si cut colligi potest ex mente Cō.3.cęli cō.31.vel vt sunt partes mundi.vt sunt in libro cęli consyderata vel vt sunt causę compositorum,sicut in libro de generatione consyderantur teste Auer.3.cęl.cō.1.& vltimo.Et secundo quidem modo Naturalis ignorans vltimas eorum differentias circūloquitur eas per qualitates motiuas eorum quę sunt grauitas & leuitas simpliciter.& grauitas & leuitas in respectu quia elementa.vt sunt partes mundi,concernunt determinatum locum, & situm in vniuerso.& qa leui simpliciter debetur sūmus locus,& graui simpliciter debetur infimus locus inde est ꝙ Naturalis ea taliter consyderans,dicit ꝙ grauitas est forma terrę substantialis,ꝙ leuitas est forma ignis.Et ideo Aristot.in.4.cęli,quia ibi consyderat elementa,vt sunt partes mūdi,deffinit ea per qualitates localiter motiuas,tanquā per differentias non vere substātiales.sed circū locatiuas:sicut testatur Cōmen.cōm.16.4.de cęlo:quidquid dicant Modernuli, qui tenent ꝙ sint verę substantię.In lib.autē de generatione Phylosophus consyderat elementa,vt sunt mixtorū causę.nō sunt autem mixtorum causę nisi vt transmutabilia.non sunt autē transmutabilia,nisi vt sunt actiua & passiua, nō E sunt autem actiua & passiua nisi merito quatuor qualitatum primarum.ideo ibi circumloquitur veras differentias eorum per qualitates primas , quę sunt caliditas,frigiditas.humiditas,& siccitas.& sic ēt lib.meteororū considerantur, licet sub ratione magis speciali quam,in libro de generatione . & ideo etiam sic ibi definiuntur . Sic igitur patet quomodo qualitates sunt causę elementorum , & quomodo non , & quę,& qualiter , & sic solutio contradictionis liquet de se.

MARCI ANTONII
ZIMARAE SOLVTIONES CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS ET AVERROIS.

F

Super Primo de Generatio. & Corruptio.

* Vtrum subiectum omnium transmutationum sit idem.58.

Ver.2 de aīa .4. &.8.metha.4.&.1.phy.63.5.phy.8.&.1.cap.de substantia orbis ait.ꝙ subiectum,quod est in transmutatione substantiali,est ens in potentia,in aliis autem transmutationibus est ens in actu.Ex quibus clare habetur,ꝙ omnium trāsmutationum.non est idem subiectum. Oppositum huius videter dicere ipse Auer.1.de generatione,& corruptione primo, vbi ait,& non debet aliquis dicere,ꝙ subiectum in alteratione,aliud est a subiecto in substantia,quoniam quomodo contingeret.vt subiecto in substantia ablato,vt subiectum in alteratione auferatur . subiectum enim alterationis nō est ei subiectum,nisi etiam in quantum est subiectum in substantia,& ideo istud quod Aristotelis dedit in alteratione , dedit etiam in substantia. Vnde apparet, quod idem sit subiectum omnium transmutationum. Ad hoc breuiter respondeo,qd' de subiecto trāsmutationis dupliciter sermo fieri potest,& (vt vtar verbis Auerro.)dico,ꝙ vno modo potest fieri de eo sermo, vt subiectum est transmutationis principaliter,& sic dico quod non est idem,quia aliud est subiectum

De subiecto trāsmutationis dupliciter.

A principaliter transmutationis substantialis,& aliud aliarum mutationum. Materia enim,est subiectum principaliter illius,aliarum vero mutationum non. ter sermo fieri potest,
Alio modo potest fieri sermo de subiecto non coartando se ad illud,vt principaliter, sed indifferenter,siue principaliter,siue secundum posterius,& sic verũ
est,quod omnium mutationum idem est subiectum, quia materia,quę principaliter est subiectum mutationis substãtialis,secundum posterius, est subiectũ aliarum mutationum. Et hęc responsio habetur ex Auer.1.de generatione.24. Sed
circa hoc quod dicitur,ꝙ accidentia habent pro subiecto ens in actu, Dubium
occurrit de dimensionibus interminatis, quę accidentia sunt,& tamen in materia prima fundatur,quę est ens in potentia (vt ait Auer. in cap. 1. de substãtia
orbis.) Ad hoc dicitur (quicquid dicant alij) ꝙ quando dicitur,ꝙ subiectum
accidentis est ens in actu, intelligitur de accidentibus terminatis, & non de interminatis,nec inconueniens,vt accidentia terminata,& interminata,dissimile habeant subiectum. Et si dicitur,ꝙ stante hoc,forma substantialis, & accidentia
interminata non differunt: quia tam forma substantialis,quam accidentia interminata, habent ens in potentia, Respondetur ꝙ hoc stante, adhuc differunt,
quia Auer.ponit duas differẽtias.vna est,ꝙ subiectũ formę substantialis sit ens
in potentia,& accidenti,ens in actu,& per hanc,forma substantialis, differt ab
accidentibus terminatis. Alia est ꝙ forma substantialis, est pars substantialis
B substantię compositę, non autem accidens, Et per hoc forma substantialis differt a quocunque accidente, siue terminato, siue interminato, quoniam nullum
tale est pars substantię. Et sic cessat dubium, Sed quia sępe fit mentio de dimensionibus interminatis. Pro ampliori noticia videndum est. Vtrum trina Questio de trina dimen
dimensio,quę dicitur quantitas interminata, sit forma accidentalis,in materia, sione quę di
vt ab ea non possit separari? Et arguitur ꝙ non,& primo sic, Si daretur,preci citur quanti
pue hoc esset propter rationes Auer. in primo cap. de substantia orbis. & in. tas intermi
63.primi phy. probantes affirmatiuam partem. sed ille rationes non concludũt nata. Prima
ergo &c. Quod non concludant ostenditur, Tres enim sunt potissimę, & prima talis est. Si materię non essent coeternæ trinę dimensiones, tunc corpus fie ratio.
ret ex nõ corpore. Ista ratio sophistica uidetur,quoniã dupliciter est, ex aliquo
fieri. Aut tanquam ex subiecto,aut termino. Queritur, quid ly ex significet?
aut subiectum,aut terminum. Si dicatur, ꝙ subiecti circunstantiam dicit,tunc
contra, Corpora de predicamento substantię nonne fiunt ex nõ corpore.s.ex
materia quę non est corpus? Similiter illud corpus de predicamento quantitatis,est corpus nouum,quod fit ex nõ copore,tanquam ex subiecto,quod nõ corpus in actu,est corpus in potentia. Si vero termini circunstantiam ly ex dicat,
Contra, priuatio,& habitus,sunt termini generationis, vt album ex non albo
tanquã ex termino fit,quod est priuatio ergo &c.Secunda Auer.ratio est,si di Secunda ra-
C mensiones interminatas materia prima non haberet, nõ posset simul in actu plu tio.
res formas habere,quod falsum est, Dico,ꝙ ista ratio non procedit, quia secũ
dum ipsum Auer. materia per posse substantiatur, ita ꝙ potentia est sicut proprietas ab ea inseparabilis. Dico ergo,ꝙ licet materia dimensa nõ sit,ad plures
formas adhuc impotentia est. Et tunc ab agente transmutante materiã ad actũ,
ista potentia reduci potest. Et ita ab agente forma producitur,& postea quantitates illam formam sequentes peoducuntur,quare &c, Tertia ratio Auer. est Tertia ratio
talis. si trinam dimensionem materia non haberet, haberet vnam formam substantialem sibi dantem nomen, & diffinitionem. Dicam, ꝙ materia de se
non habet existentiam, Vnde mateeia prima,quę est sub me,dependet in esse
ab hac forma, sed non inquantum hęc, sed inquantum forma, Hoc declarauit
Albertus.5.metha.tracta.2.cap.4. materia habet esse a forma, vt forma, vnde
si vniretur forma materię sine dimensionibus interminatis, adhuc illa corruptibilis esset,quia causa corruptionis est cõmune subiectum.s. materia prima
& contrarietas (vt habetur. 2. cap. de substantia) ista forma vnita materię siue dimensionibus interminatis est in materia, quę est causa corruptionis
primo cœli, 20, & habet contrarium. 4. physicorum. 27, quod est causa corruptionis quare &c, Secundo arguitur, dato ꝙ talis dimensio daretur, esset

mathematica & non naturalis. videas Auerro. 4. cęli. 20. vbi dicit ꝙ si vacuum D esset, a causa naturali non esset, quia extentio quędam est ergo ista trina dimensio esset mathematica. Ostenditur quia determinata quęlibet dimensio, & natura est, secundo de anima. 42. ergo non datur aliqua dimensio interminata sicut ipse de vacuo dicit, ꝙ nō esset dispositio naturalis cum sit interminata, & extentio quędam neque est aliqua ex causis naturalibus. Confirmatur, non est maioris ratitudinis essendi accidens, quam substantia, materia prima non est maioris ratitudinis essendi, quam trina dimensio. sed materia informis non est res naturalis, quia non cognoscitur nisi per priuationem formarum, & vt sic, cognoscitur a Diuino ergo similiter quantitas interminata. cum sit per priuationem terminorum, non consideratur, nisi per animam ergo si a naturali interminata dimēsio consideratur, maioris ratitudinis esset quam materia prima, cum materia prima, per priuationem cognoscatur a mathematico. 10. metha. 14. & .12. metha. 14. Confirmatur. 4. physico. 65. dimensio abstracta a materia, non habet potentiam, nedum potentiam consimilem. idest si daretur dimensio separata a materia (vt ponebant antiqui de vacuo) tunc illa dimensio non haberet actionem. 4. cœli, 24. 4. physico. 5. locus est qualitas conseruatiua locati, dimensio abstracta a materia nullam habet potentiam con similem idest conuenientem, & virtutem. E ergo dimensio in terminata, cum a forma abstrahat, aliquam virtutem non haberet, neque ad effectum naturalem coageret. Tertio arguitur, sequeretur, ꝙ esset corruptibilis, probatur Aristote. 2. cęli. 37. volens probare, ꝙ motus cœli non sit irregularis. inquit, quia reciperet additionem & diminutionem, istam autem corruptionem arguunt quia arguunt perfectum & imperfectum, dimensio ergo interminata in quibus augetur accipit intentionem inquibus diminuitur, diminuttionem, ergo &c. Quarto arguitur, aut istę dimensiones sunt per transmutationem eductę, aut non, si sic ergo corruptibiles si vero non eductę de potentia materię, tunc omne quod semper manet, est principium. 1. physico. 52. ergo dabitur quartum principium. Quinto arguitur, omne per accidens est posterius eo quod est per se. 1. cęli. 14. 2. de anima. 133. 4. physico. 43. ex materia prima & forma substantiali fit vnum per se. ex materia prima. & trina dimensione, fit vnū per accidens, ergo compositio per accidens, est prior compositione per se. Et plures rationes possent adduci, sed quia hęc adductę sunt pręcipue. ideo alię breuitatis gratia omittuntur. Quum istę solutę erunt, facile apparebit cęterarum responsio. Dico ad propositum. quod Aristote. in primo de generatione. 32. aliter ostendit veritatem se habere, quam predictę rationes probant; vbi ait, ꝙ impossibile est materiam a magnitudine separari, Vbi intelligas, ꝙ quantitas a materia separari non potest, non ꝙ de ratione materię ipsa quantitas, sit sed a quantitate separari inesse non potest. Est etiam animaduertendum, F ꝙ per dimensiones interminata, nō debemus intelligere dimensionē, quę in materia in actu detur sine termino, quia hoc falsum est, vt patet. 2. de anima. 24. Sed ista dimensio secundum sui naturam sibi terminum proprium non determinat, sicut materia informis dicitur, non quia sine forma existat, quia. 2. physico. 22. materia non existit sine forma, sed dicitur informis, quia est vna materia, quę est indeterminata ad formam suscipiendam. Est quoque aliud notandum quod & a naturali, & a mathematico dimensio interminata considerari potest. Aristote. 2. physicorum. 18. de eisdem lineis considerat naturalis, & mathematicus. sed sub diuersa ratione. Nec hoc inconueniens (vt ait Aristote. 2. physico; 71.) Corpus enim linea &c. Considerantur a naturali, vt sunt in materia sensibili, mathematicus autem ea considerat absolute primo cęli. 6. & .7, Si ergo trina dimensio consideretur absolute, pertinet ad mathematicum, si vero consideretur, vt est in materia, ad naturalem pertinet. Tunc dicitur, ꝙ si trina dimensio consideretur, ut est quędam quantitas habens longitudinem &c. ad mathematica pertinet. si vero consideretur secundum quod materia per eam diuiditur in suas partes, vt sic consideratur a naturali, nec aliquis debet dicere, ꝙ trina dimensio debet a diuino considerari, quia insequitur naturam materię, vt est substantia cognita per priuationem, & materia absolute, & vt abstrahit

Dimensio interminata a quibus considerari potest.

A a forma, pertinet ad Diuinum. 12. metha. 14. materia considerata per priuatio- nem formarum, pertinet ad diuinum, quia. 10. metha. 24. materia negatione co gnoscitur, & ad eandem scientiam pertinet considerare subiectum & accidētia ergo &c. quia falsum est, ꝙ dimensio interminata insequatur naturam materię vt est substantia cognita per priuationem. Quod autem non sequatur naturam materię in prima notione, probatur, quia potentia est magis intima materię, vt patet primo cap. substantiæ orbis, vbi habetur, ꝙ est differentia substantialis materię. & tamen Themistius vult, ꝙ materia in prima notione non compre hendat priuationem, & ideo cum trina dimensio sit distincta realiter a materia, quia est accidens, potentia autem est idem cum materia, & tamen materia eam non comprehendit in prima notione, ideo dicitur, ꝙ consideratio de trina di- mensione in se pertinet ad geometram, quia vt sic, habet esse imaginarium. 3. physic. 60. propositiones geometrię sunt imaginationis fundamenta. & 4. phy- sic. 76. vbi casus ponitur de corpore cubo posito in aqua a qualitatibus sensi- bilibus separato, & dicit, ꝙ tantum distaret ab aqua, quantum est corpus, & di cit Auerro. ꝙ Aristo. dixit hoc, quia ratione terminorum quantitatis, ratio loci conuenit corpori, & non qualitatis ratione, & .3. cęli. 7. extensio est per dimen- B sionem. & tunc quęrit Aristo. quę sit differentia de hoc corpore cubo a vacuo? & dicit, ꝙ non differt corpus cubum a vacuo, & nullam habet differentiam a corpore mathematico, & Auerr. 4. phy. 51. vbi dicit, ꝙ vacuum, & corpus ma- thematicum, non distinguuntur, quia vacuum est illa trina dimensio abstra- hens ab omni qualitate sensibili, quia ergo mathematicus per se considerat istā quantitatem abstractam, ideo dicitur, ꝙ mathematicus eam considerat, & non diuinus. 4. methaphysi. in principio. Et quando naturalis deuenit ad istam considerationem huius trinæ dimensionis abstractę in se, est consideratio ma- thematica. quia (vt ait Alexander primo priorum) multotiēs naturalis mutua tur considerationem mathematici. Consideratio autem naturalis ex. 6. me- thaphysi. 2. est secundum ꝙ considerat, vt trina dimensio est in subiecto trans- mutationis. & motus. & secundum ꝙ habet facere diuisionem in forma. Hęc omnia doctissimus Zimara in. q. de trina dimensione. Ad rationes vero respō detur, & primo ad primam. Et quia ratio prima dicebat, rationes Auer. non cō- cludere, ideo dico ꝙ ratio. Auer. non est sophistica. immo est necessaria. Et dico quod ly ex dicit habitudinem termini, quia in rebus habentibus oppositum, omne quod fit, ex suo opposito fit. 1. physic. 50. Sed si fuerit aliqua natura, quę non habet oppositum, si ponas aliquod, ex quo sequitur oppositū, sequitur C impossibile, vt dimensio interminata est ens in potentia, enti in potentia nihil contrariatur vt materiæ primę nihil contrariatur quatenus in potentia est, nec ipsum alicui opponitur. Ista dimensio interminata, est quoddam accidens in po tentia, ideo nihil ei contrariatur. & ideo si ponas eam fieri de nouo, opor- tet vt fiat ex suo opposito, sed tunc illud, quod non habet oppositum, habe- ret oppositum, ideo dicit Auer. post consequentiam, ꝙ si corporeitas fieret de nouo sequeretur, ꝙ haberet contrarium, & ita esset de ea, sicut de formis substā tialibus, & ideo ista sua ratio est necessaria. Ad illud quod etiam dicebatur, pro bando secundam rationem Auerr. non valere, respondetur, ex Aristo. mente. 5. methaphysi. cap. de quanto, ꝙ per quantitatem extensio est. Similiter in prę di camentis, quanta est superficies, tanta est albedo. Eodem modo est de substan- tialibus formis, quia sunt qualitates substantiales. 5. metha. cap. de quali, quia er go quantitatem, qualitas supponit, ideo omnes formę materiales, cum sint extē sę, requiritur ꝙ materia sit quanta. Et ideo cum sint diuersę formę in actu, sunt etiam quantitates pręcedentes formas, quia de se materia indiuisibilis est. Prę terea nulla esset differentia inter vnionem intelligentiarum, cum orbibus, & formarum materialium materiæ, quod est contra Auer. 2. cap. de substantia or- bis, & .2. coeli 3. intelligentia vnitur orbi sine dimensione, forma autem ma- terialis cum dimensione. Et ideo si ista sunt Aristo. 1. de generatione. 32. ꝙ im- possibile est materiam, a magnitudine separari, ergo necessē, est, vt dimensio- nes, precedant formam, & licet materia in priori naturę per quod precedit di-

Solutio ad rationes.

Intellig̃itur orbi sine dimensione. mensiones interminatas sit in potentia ad formas, talis potentia est remota in D materia. Sed potentia proxima in materia ad formas est, quando sub dimensione interminata fuerit. Ad illud vero quod dicebatur contra tertiam rationẽ Auer. respondetur, ꝙ Auer. non dicit, ꝙ si reciperet formam substantialem sine dimensione, ꝙ non reciperet aliam formam, quia concedit Commentator ꝙ si non esset dimensio interminata in materia, tunc materia haberet vnam formã, quę cum successione corrumperetur, & generaretur, alia forma in ea, & ideo in materia in eodem tempore non essent plures formę, sed successiue, vna post aliam. Et ideo Auer. suam rationem fundat super sensu, quia videmus materiã habere plures formas actu in eodem tempore, ideo oportet, vt dimensio pręcedat. Videas primum cap. 2. de substantia orbis. Ad secundam rationem principalem, & ad illas confirmationes, patet solutio, ꝙ ista dimensio est considerata nis mathem. & naturalis, quia. 2. physic. 28. eadem considerat naturalis, et mathematicus, sed diuersimode, mathematicus considerat ea, vt abstrahunt a motu & magnitudine, & quando naturalis vtitur hac consideratione, vtitur vt geometer. Si autem trina dimensione considretur, vt est natura, quę non habet terminum, sed est in potentia ad recipiendum terminum, est consid ratio naturalis, quia consideratur, vt est dispositio materię, quę ordinatur ad recipiendas formas. Consideratio enim naturalis se habet per additionem ad mathematici considerationem, 6. methaphysi. 20. Ad tertiam respondetur, ꝙ motus est de accidentibus terminatis, quia est in ente in actu. 5. phy, 8. dimensio in E terminata est in ente in potentia, & ipsa est ens in potentia. 4. phy. 15. vbi dicit, quando a materia abstrahimus superficiem, & vltima, non est nisi quantitas in potentia, & ideo ratio Aristo. est de motu, qui est accidens terminatum, & remittitur semper per contrarium. 5. phy, 47. Ad quartum dicitur ꝙ cũ quęrebatur. Vtrum sint eductę de potentia materię? dicitur, ꝙ non, ergo sunt quatuor principia, negatur, quia, principij naturalis dispositiones sunt. Vnde si ista trina dimensio remanet, remanet vt dispositio subiecti. Ad quintum dicitur, ꝙ illud non est impossibile, quia primo de generatione a principio si alteratio est impossibilis, ego & generatio. Et tamen illa est accidentalis, & 9. methaphysi. 15. & 2. de partibus cap. primo posteriora generatione sunt perfectiora, & priora perfectione. Et ideo non inconuenit, vt ista compositio (licet sit per accidens) pręcedat compositionem per se via generationis, illud autem quod est per se pręcedit per accidens via perfectionis, & hęc omnia secũdum mentem Zimare, & hęc sufficiant.

Prio de generatiõ. cõ. 14. Contradictio est primo de generatione & corruptione. cõ. 14. Ait Auerro. causę generationis sunt duæ, materia, & mouens. Huius tamen oppositũ inuenitur. 2. phy. 27. & 28. vbi ponuntur quatuor causæ. similiter. 2. phy. com. 70. dicit ꝙ vbi est materia, ibi sunt omnes causæ. si igitur materia est causa gene- F rationis, omnes igitur causę concurrent, non duę tantum. Soluitur generatio, vt est motus quidam, est de numero accidentium successiuorum, accidentia

Solutio. autem, quatenus accidentia sunt, necessario dependent a substantia tanquam a subiecto, sicut scribit Commen. 4. methaphysi. commen. 2. hoc enim commune omnibus est, quia igitur generatio motus quidam est, oportet ꝙ sit actus mobilis inquantum mobile. tale aũt sibi proprium est generabile inquantum generabile: & hoc est materia. Et ideo generatio, ex parte qua accidens est, & ex parte, qua tale accidens, requirit subiectum, quod materia est. nã scd̃m Philosophum primo phy. 34. & 11. metha. cap. 5. oẽs, qui de natura locuti sunt, in hoc conuenerunt ꝙ ex nihilo nihil fit. Ex parte autem, qua generatio est de numero accidentium successiuorum: sumo enim hic generationem pro aggregato ex alteratione præuia, & subito prouentu formę, 6. physi. 59. patet enim ibi ꝙ sic potest quandoque capi: dico ꝙ sub hac ratione maxime dependet a motore, nam totum esse talium accidentium, & totum fieri dependet a causa extrinseca, quę est motor, sicut declarat Commen. 12. metaphysi. com. 41. Causæ igitur maximę necessarię ad generationẽ, vt generatio est motus quidam, sunt suum subiectũ, quod est necessarium & intimum sibi, & ratione generis & ra-

A tione spei, & motor, qui sibi intimus est ratione speciei. Accidentia enim permanentia non dependent in esse, & in conseruari a causis extrinsecis, sed sufficit existentia sui subiecti ad hoc, quod talia sint: iuxta illud, corruptis primis substantijs, impossibile est aliquid aliorum permanere. Forma aût non est intrinseca generationi, ut generatio est motus, quia in aduentu eius generatio, ut est motus, corrumpitur iuxta illud Philosophi primo de generatione tex. cõ. 55. habitibus præsentibus in materia cessat motus. & Commen. 2. de generatione com. 52. forma cum inuenitur, quiescit transmutatio. quomodo ergo potest esse causa transmutationis? Et ideo licet forma sit intrinseca generato, non tamen generationis est causa aut principium. & quia forma & finis generationis idem sunt, 2. physic. commen. 70. ideo dicimus quod finis etiam non est principium ipsius generationis. Sic igitur ex intrinsecis causis materia, ex extrinsecis aût motor generationis causę sunt necessariæ & principia. generati autem ex intrinsecis magis finis. generatum enim completum a sua forma est id quod est, quidquid dicant alij. motore aût, cũ sit extrinsecus, nihil eo indiget amplius: maxime loquendo de propinquo motore, ad finem aut generatę rei proprie attributionem necessariam habet, quia frustra esset res generata, si omni actione careret. Et ideo, licet quatuor sint causę, duę illarum magis appropriantur generationi, & duę generato magis. Et ideo bene dixit Commen. hic, quod materia & motor causę sunt generationis. Et istud, sicut mihi videtur, occulte sensit
B Philosophus, Comm. 2. phy. te. cõ. 72. vbi probant Naturalem debere considerare de materia & motore: quia cognitio generationis non potest perfici, nisi dando has duas causas. Sed contra solutionem istã subtiliter arguit quidam ex Instantia.
præcipuis scholaribus meis Petrus Fides de Malorica, probando quod forma est magis intima generationi quã subiectum, aut motor, quia terminus ad quem est de quiditate motus, sicut dicit Commentator. 5. physico. commento. 3. & 48. et 3. physico. commento. 4. & 5. physico. commento. 9. subiectum autem non videtur esse de quiditate accidentis. 7. metaphysi. sed ponitur tanquam additum. cum igitur forma sit terminus generationis, erit igitur magis causa generationis quam materia: cuius oppositum tu dixisti. Similiter, cum motor non sit de quiditate motus, sicut efficiens non est de quiditate sui effectus, multo minus igitur motor non erit sic intimus generationi, sicut est finis generationis: qui idem est cum forma sola ratione distincta. Soluitur terminus, ad quẽ ipsius mo Solutio.
tus, ad duo potest comparari, vel ad terminum a quo, vel ad subiectũ. Et primo modo considerauit terminum ad quem Commen. 5. physi. cõ. 48. vbi dixit quod motus non constituitur in substantia sua ex termino a quo, quia ille amittitur:
C sed ex termino ad quem, quia ille acquiritur, & est pars suę substantię. Alio modo potest considerari terminus ad quem, ut comparatur ad ipsum subiectum motus, & sic pari ratione potest dici quod respectiue loquendo terminus ad quem non est sic de substantia motus sicut subiectũ. Ratio est, quia sicut terminus, ad quem acquiritur, sic deperditur & entitas motus. & quando terminus ad quem est in acquisitio esse, tunc est totaliter deperditum esse motus. si igitur terminus a quo non dicebatur de substantia motus, quia ille deperdebatur, multo magis terminus ad quẽ nõ erit de substãtia motus, cũ per talẽ deperdatur entitas motus in seipso. & hoc comparando terminum ad quem ad subiectum motus, sicut dixi. Loquor aût semper hic de motu pro fluxu, & non pro forma fluente, quia motus pro fluente forma non destruitur per terminum ad quem, sed perficitur: quia taliter sumptus motus nõ distinguitur a termino ad quẽ, nisi sicut patet a vero. & vniuersaliter sicut diminutum a perfecto. motor ẽt, ut dixi, est totalis causa, a qua depẽdet in esse & fieri motus ipse, quia suum fieri est suum esse. & ideo ẽt magis intimatur motui quam forma. motus. n. est actio motoris in re mota, ut dicitur. 3. phy. 20. & 22. vñ motor cadit in prima definitiõe motus latẽter: sed eius cõpleta definitio nõ solũ mobile, sed motorẽ capit: ut dicit motus est actus motoris in mobili inquãtũ potentia motũ. nam perfectę definitiones debẽt dari per oẽs cãs sicut patet. 1. physi. ad principiũ. & 8. meta. tex. cõ. 12. & 13. quidquid dicat Burleus in hoc, & sequaces. Ad formã igitur argumenti, qũ dicebatur quod terminus

ad quem est de substantia motus per Auerro.3.cõ.5. phy. dico ꝙ ista tria dicũtur esse de substantia motus ibi, pro quanto ponuntur in definitione motus. s. terminus a quo, terminus ad quem, & subiectum. & licet motor poni debeat in definitione completa motus, quia tamen in.5.phy. nõ declaratur an omne, quod mouetur ab alio mouetur, sed hoc declaratur in.7.&.8.physi. ideo, sicut mihi videtur, ibi non meminit nisi de istis tribus. Si igitur esse de quiditate motus intelligatur id, quod in definitione eius ponitur, sic omnia prędicta sunt de quiditate eius. si vero tu intelligas esse de quiditate pro illo, quod quiditatem constituit in esse quiditatiuo, & est de intrinseca ratione eius, sicut animal & rationale sunt de quiditate hominis, sic dico ꝙ nec subiectũ motus, nec terminus ad quem, nec motor sunt de motus quiditate: quia omnia ista sunt extrinseca ab ipsa quiditate motus, siue quiditas motus sit entitas absoluta, siue entitas respectiua. licet enim habitudo ad terminum sit de quiditate respectus, non tamen terminus. patet igitur quomodo, & qualiter dicta nostra sunt rationi cõsona, sicut vides. & nos.2.huius super.52.cõ. confirmabimus ista magis. D

Primo de generatione, cõ.14. Secunda contradictio est in cõ. eodem. Dicit Auer. ꝙ substantia vtriusque mouentis a 1. Philosopho consyderatur. Et ibi fuit oppositum de secundo mouente, quod est mouens motum, & per consequens a Naturali, non a Diuino debet consyderari. Solutio. Soluitur. ꝙ principia substantię sensibilis tam generabilis ꝙ̃ ęterne a Naturali Philosopho, & a Diuino habent consyderari. sed differenter. quia principia, quę inuestigantur a Naturali, inuestigantur vt sunt principia substantiæ sensibilis; principia autẽ a Diuino inuestigata, sunt vt sunt principia substantiæ vel entis. entis enim inquantum ens, & substantię inquantum substantię inuestigantur principia, & causę.4. &.6.meta. vtrobiq; tex. cõ. primi. Et ideo, dicit Com. hic, ꝙ duo sunt modi mouentium. quorum Vnum est quod mouet & non mouetur: & talis motor vt scribit ipse in 1.phy. cõ. vltimo. &.2. phylic.26.& tex.cõ.73. non consyderatur, nisi quantũ ad si est, non autem quãtum ad quid est, quia in eo nõ est principium motus, vt dicitur ibidem. & ideo substantia, & quiditas istius primi mouentis a Diuino consyderatur, Sed est aliud primum mouens motũ, & est corpus cęleste, quod mouet ista inferiora, & mouetur ab intelligentia. & tale consyderatur a Naturali & a Diuino. a Naturali, inquantum est sensibile & mobile: a Diuino autem, vt est causatum a principiis substantię, inquantũ substantia, & entis inquantum ens. Solutio est Aue. 12.me.t.5.&.6.&.29.commen. E

Prĩo de gene.tex.22. Tertia contr. est super.tex.22. Dicit Philosophus ꝙ igni contrariatur aqua. Sed opponebam per authoritatem Philosophi.2. cęli tex.com.13. vbi habet ꝙ igni cõtrariatur terra. Sic enim ibi arguit ignem esse ex hoc, ꝙ terra est. quia, si vnum contrariorum reperitur in rerum naturã, sequitur ꝙ repertatur & alterum. Solutio. Sed vni vnum dicitur esse contrarium.10. meta.tex.cõ.14.& .1.cęli.tex.cõ.10. Nisi esset ꝙ non inconuenit diuersis modis vnum contrariari pluribus, aut plura vni, vt dicit Commen.in.8.phy.cõ.62. sic in proposito terra, & ignis dupliciter concipi possunt. Vno modo inquantum comparantur in qualitatibus localiter motiuis, vt sunt grauitas, & leuitas. & quia terra est graue simpliciter & ignis est leuis simpliciter, sic maxime contrariantur ista duo extrema. omnia enim alia elementa habent grauitatem pręter ignem & omnia habent leuitatem pręter terram, vt dicitur. in.4. cęli.tex.cõ.39. Alio modo cõsyderãtur, vt sunt actiua, & passiua. & quia hoc habẽt per qualitates alteratiuas. & quia ignis est calidus, & siccus, & aqua est frigida & humida, sic igni maxime dicitur aqua contrariari, quia contrariatur sibi in ambabus qualitatibus. In libro igitur de cęlo, & mundo, in quo agitur de elementis, vt sunt partes mundi, quia consistentia mundi consistit in distinctione suarum purarum partiũ, cui sunt corpora simplicia, & quia istis debetur locus merito suarum formarum, propter hoc ibi dictum est igni contrariari terram. Sed in libro de generatione & corrup. agitur de elementis inquantum elementa sunt, & inquantum sunt causę compositorũ. & quia elementa non sunt elementa, nisi per qualitates actiuas & passiuas, vt dicit Philosophus in.2. de generatione & corruptio. tex. cõ. 7.&.9. nec enĩ F

A sunt causę mixtorum, nisi inquãtum alterantur: mixtio enim est mixtibiliũ alteratorum vnio: ideo in hoc loco melius dicitur igni contrariari aquam quam terrã. licet etiam sibi hoc modo contrarietur, sed non maxima contrarietate.

Quarta contradi. est in cõ. 25. Dicit Com. ꝙ partes moti circulariter semper mouentur in eodem loco: ex quo patet ꝙ non mouentur secundũ subiectũ. Sed huius oppositum dicit Com. 4. phy. cõ. 43. contra Themistium, vbi vult ꝙ partes corporis circulariter moti mutant locũ & scdm subiectum, & scdm formã: totũ autẽ solum secundum formam, non secundum subiectum. Soluitur. hic intelligit tales partes nõ mutare locũ, ita ꝙ sint in maiori, aut in minori loco, sicut est in augmento, & diminutione. sed. 4. phy. loquitur de loco absolute. Primo de generatione, co. 25. Solutio.

Quinta contra. est in cõ 27. Dicit Com. ꝙ subiectum generationis est in loco. Huius oppositum habet. 5. phy. cõ. 8. Soluitur. subiectum generationis duplex, primum & secundum. primũ est materia prima: & de illa loquitur Com. 5 phy. cõ. 5. subiectum generationis secundum est materia transiens, & est materia habens formam: & illa per se est in loco, prima autem materia est in loco per accidens, quia ratione alterius. Vide diffusius pro hoc super prima contradictione. 5. physi. Prĩo de genera. co. 27. Solutio.

Sexta contradi. est in cõ. 29. Vltima non sunt in loco, neq; per se, neq; per accidens. Sed oppositum habetur. 5. phy. cõ. 22. Soluitur ibidem: & tu vide. Prĩo de genera. cõ. 29. Solutio.

B Septima contra. est in cõ. 30. Dicit ꝙ faciens partes magnitudinis est magnitudo. Oppositũ habetur. 4. phy. cõ. 84. vbi dicitur ꝙ magnitudo non est de principiis actiuis. Soluitur. intelligitur ꝙ ipsum agens est quantũ, quia actio fit per contactum: non tamen vult ꝙ sit quantitas de principijs actiuis: nisi forte terminatiue, non formaliter. nam illud, in quo terminatur actio, quantum est. formaliter autem non est de principiis actiuis actione reali, sed consequitur potentias actiuas, & actiones earum sicut dicit ibi Com. ibi. De hoc tamen etiam loco pręalleg. memini me dixisse. Prĩo de genera. cõ. 30. Solutio.

Octaua contrad. est in cõ. 44. Dicitur locũ inseparabilem esse a mathematicis corporibus. Oppositũ 1. cęli te. 69. vbi Philosophus dicit ꝙ omne, qđ est in loco, est corpus sensibile. Soluitur per Auer. ibidem dicentem ꝙ Philosophus ibi intellexit conuersam, & est ista, ꝙ omne sensibile corpus est in loco. & sic Philosophus ibi non contradicit huic dicto Com. hic. Nota tamen locũ inseparabilem esse a mathematicis corporibus scdm imaginationẽ, scdm rẽ vero locus sensibilibus corporibus ascribitur: sicut patet. 4. phy. co. 47. Prĩo de genera. co. 44. Solutio.

Nona contra. est in tex. 55. Ari. contra Antiquos attribuentes generationem igni tanquam causę principali, habet ꝙ motio eius est deterior ǭ motio instrumenti, quod declarans Comme. in cõ. 55. inquit ꝙ motio ignis est vilior motione instrumenti, quia instrumentum non mouet nisi cum artifice, & cum mo-
C uerit mouet ad generationem. sed ignis, cum fuerit motus per primum mouens mouetur ad corruptionem. Sed opponebam contra ipsum per verba com. 54. immediate pręcedentis, vbi habet ꝙ elementa si generant res, opus est vt habeant agens, quod facit ea apta per temperantiam, & alterationẽ. & ex consequenti non est deterius motio ignis quam motio instrumenti. Soluitur. instrumentum non habet aliquam dispositionem renitentem artifici generanti, sed ignis habet, quia sua qualitas est ex sua intensione repugnans formis per generationẽ introducendis. & ideo opus est, vt temperetur, & ad ęqualitatem reducatur. & ideo indiget agente alterante, & tẽperante ipsum. vnde nisi hoc sibi contingat, est cã corruptionis. Non inconuenit igitur generationem, & corruptionem prouenire ab igne diuersis modis, vt comparatur ad primum mouens. quia, si absolute consyderetur primũ mouens, per ignem non contemperatũ mouet ad corruptionem. sed, si fuerit contemperatus per suum contrarium, sic mouet ad generationem. sic. n. scdm dispõnes contrarias idem poterit eẽ causa contrariorum ex. 2. phy. te. cõ. 30. Prĩo de genera. tex. 55. Solutio.

SOLVTIONES

CONTRADICTIONVM

IN DICTIS ARISTOTELIS

ET AVERROIS.

Super Secundo de Generatione, & Corruptione.

Secundo de gener. cō.3.

Solutio,

IN secundo de generatione cō. 3. dicitur ꝙ omne corpus in actu non absoluitur a contrarietate. Oppositum habetur.1.de cœlo, com.20.de cœlo. & alibi infinities, Soluitur, hic loquitur ad hominem. arguit enim contra ponentes principiũ materiale om- g nium esse corpus infinitum. & ex datis ab eis improbat Philosophus ibi suam positionem. Aut aliter. omne corpus in actu, quod est tangibile, habet contrarietatem. nam, sicut dicit Philosophus ibidē. tex.cō.7. Quoniam igitur quęrimus corporis sensibilis princia, hoc autem est tangibilis: cœlum autem non est sensibile sensu tactus, sicut supra dictũ fuit.

Secundo de gñatio.cō.4

Solutio.

Secunda contrad.est in cō.4. Dicit Cōmen. ꝙ materia non prędicatur de materiato in rebus generatis, sed in rebus alteratis. Oppositũ.7.meta.cō.24. Soluitur. materia in rebus generatis non prędicatur de materiato. & sic intelligitur dictum Philosophi, Commen. contra Platonem: quia Plato videbatur hoc velle, sed in rebus alteratis non negat hoc Philosophus. & sic intelligitur dictum suum in.7.meta. loco alleg. nam isto modo glosat illam propositionem Philosophus hic. & posset dici etiam ꝙ materia non prędicatur in abstracto de materiato, quia pars per modum partis nō prędicatur de toto. sed pars per modũ totius concretiue sumpta prędicatur de toto. & ista est glosa cō.7.meta.cō.24. &.34.&.7.phy.cō.15. Et primo quidem modo loquitur hic: quia forte Plato volebat materiam prędicari in abstracto, & per modum partis de materiato. nã, vt apparet ex dictis Philosophi & Cōmen. Plato dicebat ꝙ armilla est aurum: sed secundum Philosophum debet dici ꝙ armilla est aurea. vnde Cōmenta.7. meta.commen.24.dicit, & etiam Philosophus in tex. idolum, quod fit ex lapi- F de, non dicitur lapis, sed lapideum. & hoc manifestius apparet in rebus naturalibus, quoniam homo non dicitur caro aut sanguis, sed sanguineus aut carneus.

Secundo de gñatio.cō.8.

Solutio.

Tertia contradi. est in cō. 8. Dicitur ꝙ grauitas & leuitas non sunt actiuæ qualitates, neque passiuę. Oppositum patet.4.phy.85.&.86.&.8.phy.32.nam motus sursum est a leuitate, & motus deorsum a grauitate. Soluitur. non sunt actiuæ quantum ad formam, sunt actiuæ quantum ad motum localem.

Secundo de gñati.cō.14

Solutio.

Quarta contrad.est in cō.14. Dicit ꝙ vnum opponitur plusquam vni. Huius tamen oppositum dicitur.10.meta.tex.cō.17. Soluitur. vni vnum opponitur eodem modo, & maxima oppositione: sed diuersis modis, & non maxima distantia aliquid pluribus potest etiam esse contrariũ. glosa est Auer.8. phy.cō.62. Similiter in multipliciter dictis vni plura opponuntur, vt graui opponitur leue & acutum. graue enim reperitur in sonis, & sic acutum sibi contrariatur. & graue etiam reperitur in rebus mobilibus, & sic leue dicitur opponi sibi. patet autem ꝙ non vniuoce, sed multipliciter & dicitur graue ex hoc, ꝙ sibi plura contrariantur. Et hoc innuit Philosophus hic etiam in tex. dicit enim. Dicitur autem siccum & humidum multifarie, & reddens causam dicit. opponitur enim sicco & humidum, & vdum, Et vide in lunitationibus nostris diffuse de hoc.

Secundo de gñati, cõ.21

A Quinta contra. est in.cõ. 21. Dicit Cõ. ꝙ ignis superior non est in fine caloris. Huius tamen oppositũ habet ipse.3.cęli.cõ.67.&.8.meta.c.5. Calor maximus & motus ad superius est actio ignis.idem.2.meta. co.4. &.12. meta.cõ.51.vbi habetur ꝙ alia sunt calida participatione ignis Hoc etiam est contra ratione quia summus calor non debetur, nisi elemento simplici.3.cęli.67. Soluitur.intelligitur quantum ad actum.dicit enim ꝙ ignis, qui est superius, non est in fine caliditatis & ebullitionis.nam nõ calefacit aliquid ibi, & pręcipue a parte conuexa, in qua contãgit orbem Lunę. in seipsum autẽ minime agere potest, quia forma existens in subiecto non alterat subiectum, sed in isto igne inferiori, qui est in aliena materia, reperitur ebullitio, & caliditas quantum ad agere. Et sic etiam glosatur dictum Auer.super.1.canticorum,cõ.15.&.4.cęli cõ.32. & 1.cęli cõ.91.in quibus locis habet consimilem sententiam.

Solutio.

Secundo de gene. cõ 52 Solutio.

Sexta contra.est in cõ.35. Dicitur ꝙ contraria adinuicẽ transmutãtur. Sed oppositũ dixit supra in cõ.6,huius scdi. Soluitur, trãsmutant terminatiue, quia oĩs motus est de contrario in contrariũ: nõ subiectiue,quia vnũ non recipit aliud.

Vnum corpora Mathematica sint in loco.

Aristo.primo de generatione & corrup.44 ait, locus,& tactus,sunt inseparabiles a corporibus mathematicis. Ex quibus habemus, corpora mathematica, quæ abstrahunt qualitatibus sensibilibus esse in loco. Huius oppositum, habetur ab ipso Aristo.1.cęli.69.vbi habet, ꝙ omnia corpora quę sunt in loco, sunt sensibilia. Ad remouendam istam apparentem contradictionem, sunt duę so-

Prima solutio.

B lutiones. Prima est Auer. ibi soluentis hoc modo: ꝙ Aristo. quando dixit, ꝙ omnia corpora quę sunt in loco sunt sensibilia intellexit conuersam, videlicet ꝙ omnia corpora sensibilia sunt in loco. Et quia hęc solutio non concederetur ab illo qui sequeretur Alexandrũ tenentem, non esse impossibile, corpus aliqđ non esse in loco (vt refert Auer.4. physic. 43. (quia locus non est corporis essentialiter: quoniam non accipitur in deffinitione corporis: neq; corpus in deffinitione loci . Ideo ponitur altera solutio quæ ex verbis. Auer: habetur.4.physic.47.&.3.physic.60.& talis est : ꝙ omnia corpora quæ realiter sunt in loco sunt corpora sensibilia. Nam corpora mathematica sunt in loco secundum imaginationem . Nam propositiones geometriæ sunt fundamenta imaginationis. Et sic dubitatio remouetur.

Altera solutio.

Secundo de gene.cõ.52. Solutio.

Septima contra.est in cõ:52. Forma cũ inuenitur, quiescit motus. Huius oppositum videtur 1.phy.62.&.64. Non cessant partes spermatis fieri partes hominis. Et soluitur. quiescit transitio semper ad inuentionem formę. siue complete inueniatur in materia siue in complete. vnde, quando vnum minimum formę mixti inuenitur, tunc est aliqua quies, antequam aliud minimum inducatur. Nec voluit dicere Auer.1.phy. cõ. adductis ꝙ generatio hoĩs sit motus continuus : sed solum voluit dicere generationem illam fieri per minima , quorum

C vnum inducitur post aliud in materia modo exposito. & hoc intellexit per partes. Et in hoc cõ. manifeste apparet veritas, quam nos enuncupauimus supra in com 14.primi de generatione. Nam Aristot. arguit hic contra Platonẽ, ponentẽ ideas esse adęquatum principium productiuum formatum existentium in materia . Argum.n.sic. Si cã sufficiẽs effectiua generationis semper est , & subiectũ recipiens semper est: quare ergo non generant continue, sed quandoq; generãt, & quandoq; non ? Ecce igitur ꝙ reales causę generationis, & principia sunt solum materia & motor, sicut diximus. aliter argumentum Philosophi nullum esset. Ita arguit ẽt Com, 8.physicorũ, come.15. Si mobile semper fuit, & motor semper fuit: quare ergo motus non fuit semper ? & est etiam argumenti Philosophi ibidem . Et ideo videmus Philosophum recitare in hoc te.52.duas opiniones de causis generationis. vna fuit eorum, qui locuti sunt de cã mouente . alia aũt de cã materiali tantũ. & vtraque est insufficiens. sed via Arist. est via media, quæ ex extremis dicitur esse composita. Quidquid igitur sit de causis generationis in esse rõnis, tñ in ẽe reali solũ istę duę sufficiũt, materia, & motor.

Secundo de gene.tex.58 com.57.

Octaua contrad. est in cõ. & te.57. Habet ꝙ tempus iuuentutis est ęquale tẽpori senectutis, ex quo videtur non dari statum & ętatẽ cõsistentię. Sed oppositum 3,de aĩa,cõ. & tex,59, Soluitur, hic tempus iuuentutis sumitur pro toto Solutio.

tempore, in quo res est in pfici vel in perfectio esse.& sic comprehēdit nō solū D
tempus augmenti rei,verum & status. & sic inter iuuentutem & senectutē nō
apparet mediū. Tertio autem de anima tempus augmenti contra distinguitur
tempori status,& tempori decrementi,& sic inter iuuentutem & senectutē me
diat ętas consistentię.licet Egidius argumento sophistico oppositum ibi teneat.

Secundo de gener.te.62.

Nona contra. est super tex.62. Quęrit Ari. vtrū continuatio in motu sit ex
mobili,an ex illo,in quo est motus,puta ex termino seu spatio. & soluendo te
net ꝙ sit ex mobili. Huius tamen oppositum in propria forma habet Philoso
phus in.5. primæ philosophię in tex.cō.18.vbi enumerat motū inter quāta per
accidens.asserit enim ꝙ motus est quantus.& continuus per accidens,quia ratio
ne alterius. & declarādo intentionē suam subdit, dico aūt non qd mouet, sed
scdm qd motum est,nā per esse quantū illud,& motus quantus est.vbi expresse
dicit motū habere principaliter continuitatem a spatio,& non a mobili. & est

Solutio.

contradictio aperta,sicut vides.Soluitur.quicquid alias dixerim in hoc,nunc di
co ꝙ non negaret Philosophus motum continuitatem suam principaliter sorti
ri a mobili:quia ista est determinatio eius hic in propria forma: & ita etiam te
net in.4.phy.in tractatu de tpe,vbi ostendit quō sit idē nūc scdm substantiam in to
to tempore. Sed quid causę fuit,ꝙ in.5.meta.dicit motum habere continuitatē
non a mobili,sed a spatio,fuit,vt inquit Alexander,quia cū Ari.ibi ponat duos E
modos eorum,quę sunt quanta per accidens:vnus est ex subiecto precise. vt al
bedo,& musica dicuntur quanta. quia hō est quātus,cui accidit albū, & mu
sicum.& ideo.si dixisset motum esse quantum per accidens ratione subiecti,nul
la esset differentia inter primū modum,& secundum eorum,quę sunt quāta per
accidens.& propter hoc consyderauit specialem quandā differentiam, quā ha
bet ratione spatii, neglecta illa quā habet a subiecto,licet sit principalior. nam
nulli dubium est motum diuidi ad diuisionē mobilis,vt patet.6.physi.33.& te.

Instantia. Solutio.

cō.49.secutum est oīa diuidi ab ipso mutante,i.a subiecto motus. Sed tunc insur
git maior contradictio. propter quid Arist. tempus, & motum enunciat inter
quanta per accidens,cū in prędicamentis enumerauerit inter species quātitatis
p se,saltem ipsum tempus. Dicit autem Alexander in.5.meta.ꝙ tempus & mo
tus enumerantur inter quanta per accidens non simpliciter,sicut alia,quę dicā
tur quanta per accidens, vt album & musicum:nam talia habent etiam relatio
nem ad quanta per se,vnde in prędicamentis tempus fuit locatum spēm quātita
tis per se:sed oportet nos existimationē habere de motu omnino a magnitudi
nibus seu spaciis,& hæc diuisibilia & cōtinua dici scdm accidens. Vnde ad cō
firmandū sententiam Alexandri. Arist.in.4.phy,in tractatu de tempore volēs
nos manuducere ad temporis essentiam agnoscendā.ex spacio exortus est,super
quo fit motus.nā in tex.cō.99.inquit.Quoniam aūt qd mouetur, ex quoddā F
in quoddā,& omnis magnitudo continua est,sequitur magnitudinē motus. pp
id enim,ꝙ magnitudo continua est,& motus erit continuus, per motū aūt & tē
pus,&c.quia igitur nostra cognitio de diuisione motus & continuatione a spa
cio maxime orta est,ideo Philosophus dicit motū esse quantum, & continuū
per accidens,& eadem rōne tempus.ratione motus tamē talia etiam habēt rela
tionem ad quanta scdm se ita, ꝙ scdm Alex.tempus, & motus sunt quanta per

Dubiū Alexandri.

se.& sic in prędicamētis fuit tempus locatum.Sed est dubitatio Alexādri ibidē
propter quid in.5.meta.non reduxit motū & tēpus ad ea quæ sunt passiones
eorū,quę sunt scdm se quanta,sicut sunt habitus & passiones, vt longū breue,
magnum & paruum.Nam,si motus fuerit alicuius continui,passio in nullo alio
esse pōt q̄ in illis,in quibus sunt cęterę passiones.Soluit aūt Alexāder ꝙ hoc

Solutio Alexandri.

fuit in causa. quia passio quāti scdm se dicitur esse illa proprie,quæ perma
net,sicut & subiectum cuius dicitur esse passio. istorum autem nihil permanet,
neq; motus,neque tempus. Amplius aūt passiones eorū, quę sunt quanta scdm
se,sunt aliquid eius, & sunt in natura eius: sed motus non est aliquid spatii, li
cet super spacio:fiat:& ideo motus nō dicitur passio magnitudinis,sicut passio
nes dicuntur illę,quę competunt magnitudini tanquam magnitudo.ista est Ale
xandri sententia. Nobis aūt aliter occurrit dicere, ꝙ motus est actus imperfe

A ctus formaliter loquendo, & non est quantitas per se: & tempus, quo ad id quod est secundum naturas rerum, licet secundum modum, vt differt ratione formali a motu, induat rationẽ quanti, & de hoc latius dixit alibi in quęstione speciali de tempore. Recte igitur in scientia Diuina, vbi secundum naturas rerum differuit posuit ista inter quanta per accidens: in prędicamentis aũt posuit tempus quantitatem per se, vt est famosum, quia vt dicit Commentator quinto metaphysicę com. 18. Aristo. in prędicamentis enumerat species quantitatis famosas. Aliam solutionẽ vide, & meliorem in contradictione super cõ. 18. quinti metaphy.

MARCI ANTONII
ZIMARAE SOLVTIONES CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS ET AVERROIS.

B

Super Primo de Anima.

Contradictio est super tex. 1. Aristo. n. & Comen, afferunt sciẽtiã alteram altera pręstantiorem & nobiliorem esse ex subiecti nobilitate. Sed huius oppositum habetur ab Auer. in. 1. de partibus animalium iuxta finem, vbi habetur ꝙ sciẽtia Naturalis plus apparet in materia viliori, quã in alia nobiliori. Et confirmat hoc ex arte, vbi ingenium artificis, & ars magis ostenditur in materia vili, quã in materia nobili, vt testatur etiam Comen. 12. meta. cõ. 18. auctoritate Themistij. Dixerunt nonnulli, ad pauca respicientes, non fuisse ex intentione Philosophi vnquam scientiam sumere nobilitatem a subiecti differentia. Sed mirum est de istorum audacia, ne dicam temeritate, qui vt aliquid inanis nominis sibi vendicarent, conati sunt cõtradicere patribus Antiquis, & veritati. Nam etiam Themistius hoc idem asserit, quod Cõmen. & exẽpla Cõmẽt. sunt exempla Themis. vt patet. Nam Aris. 9. meta. tex. cõ. 22. ostendit ꝙ actus precedit potentiam nobilitate, & ꝙ scientia in actu est nobilior scientia in potentia, &. 6. meta. tex. cõ. 2. ostendit scientiam honorabiliorem esse honorabilioris generis. & quõ imaginari potest ꝙ altera alteram excellat in nobilitate, et non differat ab eadem. omne enim ens omni enti cõparatum, aut est idem, aut diuersum, vt patet. Dicamus igitur ꝙ secus est de natura & arte, & secus est de scientijs speculatiuis, quas nos habemus de rebus. Natura enim facit naturalia, & ars artificialia. & ita etiã ars magis fulget in materia vili, quã in materia nobili pp duas causas, quia, vt dicit Themistius, vt recitat Cõm, 12. meta, cõ. 18. Magis debemus mirari de ingenio artificis facientis aliquid ex luto, quã ex auro: quia nobilitas materię obumbrat vigorem artis, præsertim apud cõmunẽ hominum cognitionẽ, qui ab extrinsecis iudicant, vt dicebat Anaxag, referẽte Arist. in. 10. ethi. cap. 10. qui dicere consueuit nequaquã mirari si absurdus multitudini videretur. nam multitudo solum iudicat a rebus externis. sapientes aũt magis admirantur artem, quã materiam arti subiectam. & sic intelligitur dictũ Themist. & hęc est prima causa. Secunda causa est ex impossibilitate materię, quia materia vilis ex sui impossibilitate cum maiori difficultate recipit impressionem artis, aut naturę, & difficilior redditur generatio. & hanc causam tetigit Cõmen. in allegato loco. Sed habet dubium contra se, quia tunc generatio animalium ex materia putri esset difficilior quã animalium ex semine genitorũ, quod non concedisur, quia citius & facilius generarentur, vt dictat experientia,

Primo de anima, te. 1. Solutio.

C

sed prima causa Themistius magis placet. Et ideo in talibus, vt est natura & D
ars, quia sunt causę rerum, secus se habet. quia in operationibus naturę, & artis
sapientes magis exercitantur in contemplando scientiam Naturalem, id est a
qua natura dirigitur, quã ex rebus nobilioribus, vbi in eorũ generationibus pa
tent res particulares. Sicut philosophi plus admirãtur de generatione alaliũ ex
putri materia generatorũ, quõo talia generentur, & qualis sit eorũ generatio a si
bi simili vel conuenientẽ, quam in generatione animalium, quę ab vniuoco gene
rantur, vbi causa proxima est nota ad sensum: licet animal tale plus ex se per-
fectionem diuinam representet, & participet, quam animal vile, quia distantię
entium sunt diuersę valde, sed in scientia nostra secus est quia est causata a sci-
bilibus rebus, & intelligere nostrum sequitur naturam, & nobilitatem rei intel
lectę, & ordinem rerum, vt dicit Commentator in libro destruc. in disput. 6. &
12. in plerisque locis, & 12. metaphysicorum. comment. 51.

Secunda contradt est in tex. 8. Aris. dicit in hoc tex. ꝙ animal vniuersale,
aut nihil est, aut posterius est. Sed huius oppositũ, habetur. 12 met. cõ. 27. autho
ritate Alex. vbi dicitur, ꝙ vl'ia sunt priora in intellectu particularibus, quę cũ
auferũtur, auferunt particularia. & ideo existimãtur esse substãtię. Solut. Auer.
locũ illum interpretatur de illo vniuersali Platonico separato sedm esse a sin-
gularibus, dicens, illud aut nihil esse, aut si sit, nihil ꝓficere ad definitiones rerũ;
qa res possunt sciri per definitionẽ, nõ cogitando aliqd de tali vniuersali separa E
to. Pro illa expositione Auer. adducas scripta Philosophi in. 1. ethi, ca, 7. in. fine
capituli, satis ad propositum. Alex. autem satis subtiliter interpretatus est locũ
illum in, 1. lib, naturalium qõnum. quęst, 11. & breuiter sua interpretatio in hoc
consistit, ꝙ animal vt vniuersale cõceptũ siue vt genus posterius est ista. enim
sunt de secundo intellectis, & talia non significant aliquam veram naturã aut
substantiam, sicut animal bene est significatiuum substantię cuiusdam, quia si-
gnificat substantiam animatam sensitiuam, & est res aliqua, & aliqua natura, cui
accidit vniuersalitas & generalitas. sunt enim ista accidentia, semper autem ac-
cidens est posterius natura, cui accidit. Et ideo Aristote. animaduertẽs ad hoc, ꝙ
animal vniuersale, i, sub intentione vniuersalitatis, vel sub intentione generali
tatis, vt sic aut nihil est, qa non significat vt sic naturam aliquam subsistentem
extra animã, quia talis intentio est ens in anima tantũ, & diminutum, aut poste-
rius est, quia vt sic significat intentionem accidentem rei & naturę, cui accidit
vniuersalitas & generalitas. nam si vnũ solũ animal in natura subsisteret, adhuc
natura illa, quæ est substãtia animata sensitiua remaneret tamen nõ esset illud
vniuersale pędicabile de pluribus. & ideo vt sic est aliquid posterius, Dicit. n.
Cõ. in, 7, primę philosophiæ. cõ. 46. definitiones vniuersaliũ habẽr aliquã dispo-
sitionem dispositionum substantialiũ existentem extra animam, & qualitatem F
accidentẽ ei; significans nobis per hoc quod vniuersale potest sumi dupliciter,
videlicet pro natura & re, quę est funadmentum & pro qualitate, quę est inten
tio & accidens, fundatum in illa re. & sic quod ad qualitatem vel animal sub
illa qualitate conceptum, quatenus sic concipitur, aut nihil est, aut posterius est,
Et ita locus ille potest legi secundum mentem Arist. Sed qualitercunq; sit, quã
tum ad propositam contradictionem, isto modo respondetur, ꝙ vniuersalia pos-
sunt dupliciter cõparari ad particularia, vno modo quo ad esse, alio modo, ꝙ ad
intellectum, ista est distinctio Auer. authoritate Alex in. tu. 12. meta. commmen-
to. 27. ꝙ si comparentur quo ad esse, sic sunt posteriora. vnde Aristote. dixit in
prędicamentis, ꝙ ablatis primis substantiis, impossibile est aliquid aliorum rema
nere. sed quo ad intellectum secus est. Hoc Dicit Commentator expresse ex in-
tentione Alexan. in commento, 27. 12, primę philosophię, ita etiam dicit domi-
nus Albertus. 11 primæ philosophię, tractatu primo. capitulo. 2.

Aristo. 1, de anima, 16. ait, ꝙ dialecticus diffinit per formam, & physicus per
materiam, & Auer. in co, ait, disputatores enim dant deffinitiones secundum for
mam tantum, dicendo. ꝙ ita est appetitus in vindictam, naturales vero secun-
dum materiam dicendo, quod est ebulitio caloris, & sanguinis, in corde, Ex
quibus apparet, quod diffinitiones quę per formam datę sunt, dialecticus ha-

Prfo de anima, tex, 8.

Solo Auer.

Solo Alex.

Vtrum Deffinitiones datę per formam sint logicę concordationis an Mathematicę.

A beat considerare. Oppositũ huius videtur ex Auer. 1. phy. 1. vbi ait, ꝙ non oẽs
artes considerant de oĩbus causis, sed quędã considerant de causa formali tan-
tum, s. mathematice. &c. si hoc est verũ, sequitur, ꝙ has deffinitiones mathema
ticus consideret. Ad hoc dimissis aliquorũ multis verbis. Respondetur, ꝙ in istis
rebus in materia formã habentibus tria sunt materia forma in materia, & causa
formę in materia, ita est in artibus, est materia, forma, & causa formę in materia
Vnde Plato dixit; Artẽ appello non sine recta ratione negotiũ. &. 6. ethi, Ars
est habitus recta rõne factiuus, ita est de formis naturalibus. habent. n. quatuor
causas, Vnde naturalis considerat formam, & materiã ei subiectã, & causam
formę in materia. 2. phy. 26. vbi demonstrat, ꝙ philosophus naturalis debet cõ-
siderare de materia, quia considerat de forma, quę sunt relatiua & debet consi-
derare causam mouentẽ formam in materia, cũ materia nõ agat. 12. metha. 30.
&. 1. de generatione. 53. materia est principiũ passiuũ. &. 9. metha. materia est
principium transmutandi ab alio inquantum aliud, & quia agens agit propter
finem ideo naturalis omnes causas considerat, mathematicus vero considerat
formas quę sunt secundum esse in materia. 2. phy. 18. sed istę formę licet sint in
materia reali, & habeant causam tamen mathematicus non considerat causas,
vt sunt in materia, sed abstrahit, & hoc, quia de natura sua abstrahibiles sunt,
quia non sunt fundatę in materia taliter, vt secundum diffinitionem, non possint

Materia est principium transmutandi.

B absque materia diffiniri. 6. metha. 2. formę naturales sunt sicut simum iste, autẽ
formę mathematicę extra intellectum habent causam, per quam sunt in mate-
ria sensibili, tamen abstrahuntur ab intellectu a materia. Mathematicus ergo
considerat solam formam quia considerat formam naturalẽ, nõ vt habet causam
propter quã est in corpore transmutabili, & isto modo mathematicus cõsiderat
solam formam mathematicus tamen cõsiderat formã illã, vt habet causam, quę
est causa passionũ, ei conuenientiũ vt est abstracta. v. g. geometra cõsiderat triã
gulũ. non vt habet causam per quã sit in materia sensibili, bene in hac deffinitio-
ne apparet causa passionum conuenientiũ in esse abstracto, vt. 31. propositione
Euclidis demonstratur: ꝙ habet tres angulos ęquales duobus rectis. Dialecticus
vero deffinit per rem quę est forma, & nõ considerat eam, vt est in materia nec
considerat eam, vt est causa alicuius effectus demonstrabilis de ea, sed vt est vna
res, ideo dixit Auer. ꝙ disputatores sunt artifices absolute considerantes. t. de.
anima. 16. Et ex hoc loco elicitur expositio deffinitionis de scire, in qua dicitur,
& quoniam illius est causa, & hoc ponitur ad excludendum scire dialecticum.
Licet enim deffiniat per rem quę est causa, tamen non cognoscit eam, vt est cau
sa illius effectus. verbi gratia, appetitus vindictæ, est forma, & finis, quia obie-
ctum contristans. mouens illum. qui est affectus iniuria, appetitus vindictæ est

Dialecticus deffinit per rem quę est forma.

C causa accensionis sanguinis Dialecticus ergo cum deffiniat iram, quod est ap-
petitus vindictę, non considerat appetitum vindictę sub ratione qua est causa
accensionis sanguinis circa cor. quia tunc non differret a naturali. dialecticus
ergo per causam absolute deffiniri, sed non vt est causa in ordine ad effectum.
Ideo oportet, vt qui sciat, sciat causam, & ꝙ causa est causa in ordine ad illum
effectum, naturales ergo considerat formam. vt est in materia. & vt habet cau-
sam essendi in materia. mathematicus solam formam abstrahit a materia cum
sit in materia, considerat tamen eam, vt est causa, vel habens causam passionum
demonstrabiliũ de ea, vt est abstracta. Ideo dixit in textu. 17. t. de anima, ꝙ for-
mæ quę sunt separatę, pertinent ad mathematicum. Dialecticus vero conside-
rat formam, vt est abstracta a materia, & nõ considerat, vt talis forma habens
causam passionũ demonstrabiliũ de ea, vt ipsa forma est. Et sic cessat dubium.
Sed est pulchra dubitatio: Quare deffinitiones dialecticę dicũtur per formã. Ad
hoc dimissis multorũ verbis circa hanc materiã, vt Alberti. Ioã. andega. & Ca
ietani, & aliorũ, Dico (vt bene respondet Zimara super. 16. primi de aĩa) quod
dialecticus est artifex communis. 4. metha. 5. tres sunt artifices, qui de omnibus
considerant, dialecticus, sophista & methaphysicus. & quia primo. coeli. 92.
& in disputatione prima in solutione. 7. dubii ait Auerro. ꝙ forma est causa cõ
uenientię, & vniuersalis, ideo dicimus ꝙ tales deffinitiones per communia dare,

Quare diffinitiones dialecticę dicãtur per formam.

dicuntur datæ per formam, quia a forma, est causa canucnicatis, & communita D
tis, & propter hoc omnes rationes ex cōmunibus procedentes dicuntur diale-
cticę, quia dialecticus procedit ex cōmunibus, vt ī enim habet intromittendi se
in omni materia, vt dicit Alexander in, 1. topi. Vnde a philosophis omnes dif
finitiones quę dantur per causas remotas, & communes, dicuntur dialecticæ, &
omnes rationes in philosophia naturali, vel in scīētia diuinę, seu alijs factę per
principia remota, & vniuersalia non appropriata ei, quod demonstratur esse, di
cuntur logicę rationes. In, 3. vero de generatione animalium cap. vlt, appellat
rationem logicam, quia est de communibus, & Auer. 8. phy. 70 &. 12. metha.
4. & 1. cœli. 70. & alibi. & hęc sufficiant, quicquid alij dicant, Scio enim con-
fuse circa hoc loquutos fuisse multos.

Prio de anima, tex. 16.

Tertia contradi. est in tex 16. Arist. & Cōme. ponunt differentiam inter Phy
sicum & Dialecticum, quia Dialecticus definit per formam, & Naturalis per
materiam. Sed oppositum habetur ex. 1. phy. cō. 1. vbi dicitur ꝙ Mathematicus
solum genus causę formalis consyderat, & ita omnes definitiones mathematicę
erunt dialecticę & vanę, aut assignetur causa diuersitatis inter Dialecticum &

Solutio,

Mathematicum. Soluitur, ideo definitiones dialecticę sunt per formā, quia for
ma est subiectum vniuersalitatis, & cōmunitatis, vt dicit Cōmē. 1. cœli cō. 92.
& ideo non faciunt scire. Amplius aūt, licet forma sit causa alicuius effectus, E
nō tamen ab ipso Dialectico consyderatur, vt est causa talis effectus. alioquin
non solū per formā, verum etiam & per materiam definiret, vt appetitus vindi
ctę, licet sit causa accensionis sanguinis circa cor, non tamen Dialecticus in de
finiendo iram per appetitum vindictæ, definit, vt per causam accensionis: quia
talis definitio esset relatiua, & non absoluta, sicut sunt definitiones naturales.
vnde Cōmen. dicit disputatores absolute consyderare. quod propterea dicit ad
differentiā Naturalis, qui definit per formā, vt est causa materiæ. 2. physi. 26.
&. 92, sed Dialecticus definit per formam absolute consyderatam, non consyde
rando vt est causa materię, nec alicuius materialis proprietatis. vnde cum in re
bus plurimis hęc tria sunt, materia, & forma, & causa, per quam forma est in
materia, omnia ista ponuntur in definitionibus naturalibus. & hoc est, quod
dixit Arist. 15. tex. ꝙ ira & quælibet passio animę concupiscibilis definitur, vt
est in materia ab hoc, & huius gratia. sed Dialecticus per solam formā debet
definire, Mathematicus aūt licet consyderet formā, quę secūm esse est in mate-
ria, non tamen consyderat causam, propter quam forma est in tali materia trans
mutabili. quia hoc cōsyderat naturalis. & isto modo dicitur solum genus causę
formalis Mathematicus consyderare. tamen bene Mathematicus istā formam
consyderat, vt est causa proprietatum fluentium a tali forma, vt in tali esse ab
stractionis consyderatę sunt. Geometer, licet non consyderet figuram triangu F
larem vt habet causam, quia est in materia sensibili, puta vel in ęre aut ligno,
consyderat tñ causam proprietatum suarum, & vt habet talem causam, videli

Mathematicus ēt a ratione formā consyderat eā vt est finis vt. Themist. 2. phy. super. 74. et Auer, ibidē,

cet quia habet res, & per illā demōstrat, Secus autem est de Dialectico. quia
Dialecticus non solum non consyderat formam abstrahendo ab hoc, quod est
habere causam sui esse in materia sensibili: immo ēt neq; consyderat ipsam vt
est causa, vel habens causam alicuius effectus, vel alicuius proprietatis, & ideo
consyderatio est absoluta cōis, & vana per consequens, pro quanto nō pōt esse
medium in demonstratione, quę est causam, propter quam res est, & quo-
niam illius est causa. quia, licet Dialecticus definiat per illud, qđ est causa, non
tamen sub illa rōne, qu a causa, sed vt est vnum entium absolute. Et nota bene
hoc, quia pauci admodum ante nostra tempora intellexerunt istud. Et adde ꝙ
vltra prædictā cām ideo Dialecticus dicitur artifex absolute consyderās, quia
circa eius simpliciter tres artifices versantur. 4. princ philosophię te. com, 5. pri
mus Philosophus, Dialecticus, & Sophista, de omnibus enim Dialecticus dis-
serit ex communibus, & probabiliter.

Quinta contrad. est in eod. tex. Quia Philosophus ponens differentiā inter
Physicū & Dialecticū, dicit ꝙ Physicus definit per materiā, & Dialecticus p
formam, Sed huius oppositū habetur in tex. immediate sequēti, videlicet in, 17,

vbi

A vbi inquit q̃ nõ est aliquis artifex, qui per solã materiã definiat. Soluitur. Illa differentia est intelligenda cũ præcisione. nã Dialecticus definit per solã formã sine materia, sed Physicus per materiã & formã: & qui per materiã & formã definit, dicitur per materiam definire. quia igitur illud, quod discernit Physicũ a Dialectico, materia est & nõ forma, ideo in tali discrimine materia exprimit. Nã expressa sñia Ari. ibi est q̃ nullus artifex per solã materiã definire põt. Vnde hoc ẽt elicitur ex intentione Philosophi ibidem. nã, cũ triplex possit de finitio assignari, per materiã solum, per solã formã, & per materiã & formã: q̃ istarũ inquit Philosophus definitio Naturalis erit? Et solutio est, q̃ illa, quæ est ex vtrisq;. & ista est melior solutio, q̃ dari põt in illo loco, qa materia in Naturali Philosophia relatiue cognoscitur, vt est ad formã, & vt est materia formæ. 2. phy. 26. & per consequens Physicus, vt Physicus per solã materiã definire nõ põt. Differẽtia illa est cũ præcisione intelligẽda, qa Dialecticus p formã tm̃, sed Physicus p materiã & formã simul. & quia in materia est ratio, in qua Dialecticus distat a Physico, illud fuit expressum, sicut est in simili inter artes & sciam Naturalem. Nã Medicina, quę est ars mechanica, vt dicit Com. est. n. de artibus operatiuis, circa quędã est, qa est circa quędã corpora, s. humana. Naturalis vero est de oibus corporibus, tam simplicibus q̃ mixtis, tã aiatis q̃ in animatis. Similiter Medicina sanitatis & ęgritudinis quasdã cãs considerat, s. particulares seu propinquas: sed Naturalis oẽs cãs & propinquas & remo-

B tas. & quia remotę a Medico non considerantur, sed a Physico, ideo Ari. in principio libri de sensu & sensilibus illas expressit, dum dicit q̃ Physici est sanitatis primã & ęgritudinis inuestigare principia. Et si dicatur ip exemplum Arist. est in oppositum de ira: quia dicit q̃ Physicus dicit, q̃ est accensio sanguinis circa cor. Dialecticus vero, q̃ est appetitus vindictę. Soluitur eodẽ mõ, quia Arist. expressit illud, in quo est differentia inter Physicum & Dialecticũ. nam, cũ Physicus definit iram, dicit illam esse accensionem sanguinis circa cor pp appetitum vindictæ, & iã dixerat hoc supra q̃ passiones animę sunt cões animę & corpori, & per consequens sunt coniuncti, tex. cõ. 15. & q̃ est motus talis corporis ab hoc gratia huius, & ideo Physicus de omni tali aĩa, & passionibus quę sine materia non sunt, definit. & dat exemplum de ira, q̃ est accensio sanguinis in tali corpore ab hoc huius gratia. vbi expresse dicit omnes causas in ea poni, & qui dicit totũ, dicit & partes vnde non dicit tex. q̃ Physicus per solam materiam definiat, sed per materiam. & hoc est multum differens. Aliį dicũt q̃ definitiões p solã materiã dateę sunt naturales, sed imperfectæ. et est solutio Themistij & aliorũ. Sed hoc nõ pbatur. qa Ari. dicit nullũ artificẽ p solã materiã definire. & prætererea definitiones naturales sunt media in demonstrationibus, sed materia, circũscripta forma, nõ est cã alicuius naturalis pprietatis, sed Solutio aliorum, Impugnatio

C vt est coniuncta formę. vnde materia abstracta a forma non est naturalis considerationis, vt alias declaraui, quia ois conceptus habitus de materia a naturali, est relatiuus, & ideo nullo pacto Naturalis definit per solã materiã. esset. n. vana ista definitio, cũ ex ea nõ posset concludi aliquod accidens proprium. Et cõsydera subtiliter hic, & hic siste gradum. quia, si quęratur quid pphibet, vt quẽ admodũ Dialecticus definiens p formã, non definit p eã, vt est cã alicuius, nec vt habet cãm sui esse in materia, sed solũ vt est res quedam, eodem mõ ẽt non definire queat per solã materiã, non vt est cã, nec cãm habens, pp quã sit sub tali forma, sed potius vt est res quędam. non. n. per vitã meã videtur esse rõ diuersitatis in hoc inter materiam & formã. quia Dialecticus circa totũ eius simpliciter versari potest ex. 4. primæ philosophię. & est dubium satis arduum, sicut vides. Nisi esset q̃ ideo Philosophi genus definiendi per formam appropriauerunt Dialectico, quia cã cõmunitatis est forma, & Dialecticus ex cõibus differt. Et ideo animaduerte q̃ definitio p solam materiam nullius artificis est scientifice definientis, neq; esse poterit artificis cõis per cõia differentis, quia cõmunitas non est a materia, vt materia distinguitur contra formam sua proprietate, nisi subiret modũ formę, & sub rõne cõmunitatis, sed hoc non erit rõne, qua materia. Et ideo videtur mihi sine preiudicio melioris sniæ, q̃ Dialecti- Solutio.

cus vtrunq; poteſt efficere,& vt definiat per ſolam formam,& per ſolam mate D
etiam, vt vtrunq; conſyderatur,vt eſt res quędam,quia non video,quare hoc nō
poſsit efficere.tamen ſemper iſta conſyderatio erit per cōmunia & quia commu
nitas eſt a forma,ideo materia illo modo poſita in dialectica definitione habe-
bit modum formę,quia non conſyderatur ſub ratione propria,ſed ſub ratione cō
muni. Tamen animaduerte ꝙ,vt dicit Ariſt, in.2.phy.in fine, definitiones oēs
naturales dantur per materiam vel apparenter vel cōſecutiue, ita etiam oēs de
finitiones naturales habent formam,vel apparenter,vel cōſecutiue. Vnde illa
irę definitio naturalis eſt, quę dicit iram eſſe accenſionem ſanguinis circa cor,
ſed non eſt data per ſolam materiam,vt tu fingebas in argumento,quia,vt dicit
in tex.ita & vniuerſaliter opera,& paſsiones animæ ſunt talis corporis,& ta-
lis animæ. non.n. ſunt cuiuslibet corporis, ſed corporis phyſici potentia vitā
habentis,& hoc eſt animatum corpus. vnde ſanguis eſt pars ſimilaris corporis
animati,vt dicitur in.2.de partibus aīalium.cap.2.cor eſt pars diſsimilaris. nō
enim ſanguis extractus a vena dicitur ſanguis,nec cor in cadauer exiſtens dici
tur cor.ecce igitur ꝙ apparet conſecutiue forma in illa definitione. Sed,ſi quis
interrogetur verum imaginando iſtam definitionē irę per ſanguinē, & cor datā,
non vt ſanguis eſt vere ſanguis, & cor verū cor, ſed vt ſunt ſubſtantiæ quędā
corporeę abſolute,non in ordine ad corpus animatum,cuius ſunt partes,non eſt
dubium ꝙ illa definitio taliter conſyderata eſſet per communia, & dialectica, E
& vana ex conſequēti.O quantum placet mihi per vitam meam. Deo laus illu
ſtranti intellectum.dicitur etiam Phyſicus materiam conſyderare, quia omnem
cauſam cōſyderat ſcdm eſſe, quod habet in materia, Vnde cauſam mouentem
conſyderat, vt mouet materiam ad formam ſcdm eſſe,quod habet in materia:&
fine ſcdm ꝙ eſt terminus motus per quem mouetur materia,& materiam ſcdm
quod eſt ſubiectum formę ſcdm eſſe, quod habet forma in materia, vt dicit Al
bertus in digreſsione. vnde Cōmen,2.phy. in quo eſt materia,ſunt oēs cauſæ.

P-To de anima tex. 16. Quinta contradi. eſt ſuper eod. tex, Ariſt.& Auer. dicunt Phyſicum defini-
re per materiam. Sed huius oppoſitum ſcribit Themiſt. in.2.phy.tex.com.21.
vbi dicit ꝙ definiturus rem naturalem in definitionibus vtuntur materia,ſed de
finiet per formam. Soluitur. ſine dubio ſcientię ſpeculatiuę diſtinguuntur ex
diuerſis modis definiendi,vt patet.6.primę philoſophię in tex. cō.2. & quia in
definitionibus rerum naturalium dicitur apparere natura: quia res naturales cō
ſtituuntur per naturam, ſicut artificiales per artem: ſic definitiones naturales
dantur per materiam ſenſibilem,quia in eis apparet natura,quæ eſt principium
motus,& omnium qualitatum ſed cum duplex ſit natura, videlicet materia,
& forma: ſcdm Peripateticos autem forma eſt tota quiditas,materia autem eſt
veluti vehiculum & fundamentum deferens quiditatē: ideo in definitionibus F
rerum naturalium apparere dicitur materia, non quia ad quiditatem pertineat,
ſed pro quanto forma definiti dicitur huiuſmodi ſcdm diſpoſitiones, in quibus
exiſtit,vt dicit Cōm.1.de anima.cō. 16. Sic igitur Themiſtius dixit definitio-
nes naturales dari per formam,quia definitio exprimit quiditatem,& forma eſt
quiditas. materia autem neq; quiditas eſt, neq; habens quiditatem, quia non
eſt neque forma,neq; formatū. ſed quia eſt neceſſaria in definitionibus propter
cauſam prędictam,ideo Themiſtius illo modo dixit. vnde ęquiuocatio eſt in
dubio. quia Phyſicus definit per materiam ſenſibilem modo prędicto,ſed ſermo
Themiſtij eſt in comparando materiam,quę eſt natura,ad formam, quę eſt no
bilior natura, propter quam materia eſt in effectu.

Pr̄o de anima,co.24. Sexta contradi.eſt in cō. 24. Habet Auer. ꝙ intellectus non eodem modo
exiſtit in omnibus hominibus. iſtud aūt videtur repugnare vnitati intellectus,
quam ponit cō.5.tertij huius.Soluitur ſcdm ipſum. Nam hic loquitur de intelle
ctu particulari,qui eſt virtus cogitatiua: iſta enim non eodem modo prępatata

Solutio. inuenitur in omnibus hominibus. ſed intellectus,de quo loquitur cō.5.dicēs ip
ſum vnum eſſe, eſt intellectus abſtractus a materia vniuerſaliter comprehenſi-
uus.& in illo non eſt varietas.ſed,ſi quādoq; apparet varietas,hoc eſt in relatione
cogitatiuę ſibi deſeruientis ad intelligere noſtrum.

A Septima contra.est in cõ.30. Dicit Auer. ignẽ esse manifestum est. Sed oppo- Prio de ani-
situm.4.cœli cõ.32. quia esse eius ibi demonstratur. Soluunt aliqui, esse ignis ma.cõ.30.
manifestũ est, & non demonstratur: sed esse ignis in loco suo proprio hoc latet,
& hoc est, quod demonstratur. Solutio non sapit viam Auer. quia Cõm. in cõ. Solutio.
illo.32. dicit illã esse demonstrationem ad demonstrandũ esse ignis, qui est spẽs,
et pars subiectiua subiecti illius libri, qđ raro contingit. Ideo aliter soluo, ignis Alia solutio
duplex, teste Auer. & Alex.2. de gñatione cõ.21 &.4. cœli.32. s. inferior, & su-
perior, qui est in vltimo cõtinentis. Et primus quidẽ ignis. manifestus est ad sen-
sum: sed scđs nullo sensu cõprehenditur, sed ratione, & discursu demonstratur.

Octaua contrad. est in cõ.32. Nullus, inquit Commen. & Philosophus, posuit Prio de ani
terram esse principiũ. Oppositũ habetur de Hesiodo.1. meta tex.cõ.14. Solui- ma cõ.32.
tur. intelligitur de naturaliter loquentibus, quorum nullus posuit solam terram
esse principium, instantia de Hesiodo cessat, quia ipse fuit leges imitatus, & Solutio.
Theologiam metrice composuit, vt est famosum.

Nona contrad. est in.37. cõ. Quia dicit q motus essentialiter attribuitur ho- Prio de ani-
mini per pedes. Oppositum.6.phy.59. & .7. phy.cõ.4. de corde. Solutum fuit, ma cõ.37.
7.phy.cõ.4. sed illi solutioni addo, q licet motus progressiuus attribuatur ho- Solutio.
mini essentialiter per pedes, quia motus progressiuus habet per pedes fieri, ta-
men radix istius motus est a corde.

B Decima contradi. est in cõ.43. Motus est transmutatio rei in sua substantia. Prio de ani-
Oppositum.1.phy.53. & .5.phy.tex.cõ.7. Soluitur. argumentum est ad hominẽ. ma.cõ.43.
nam Antiqui posuerunt animam esse motum: ergo non nisi substantialem, quia Solutio.
anima est substantia. & ideo contra illos ibi arguitur, & dictum Auer. ex ipso-
sum ore sequi, & prodire videtur.

Vndecima contradi. est in tex.48. Aristo. & Commen. videntur dicere quie- Prio de ani-
tem esse magis propriã animę, q̃ motum. & Alex. in paraphrasi cap.6. vbi pro- ma.tex.48.
bat animam scđm se mobilem esse, expresse dicit q magis proprium magisque
scđm animę naturã esse videtur frui potius quiete, quã motu. Sed huius opposi-
tum habetur a Themistio in principio libri de anima cap.1. inquit animam esse
fontem & initium omnium motuũ. Item oppositum huius inuenimus ab Auer.
in lib. destructio destructionũ, disp.15. in solutione primi dubij. vbi inquit q in-
tentio cœli apud homines est ipsemet motus, in eo q est motus. nam perfectio
animati, in eo q est animatum, est motus. quod non esset verum, si anima, per
quã vnum viuit, esset magis causa quietis, quã motus. Amplius motus est tãquã
vita omnibus natura constantibus. & ipse Cõmen. exposuit hoc de motu cœli.
sed ille, cum sit circularis, est animę. Nisi esset, q motus animę alij sunt veri, Solutio.
alij existimati, vt dicit Cõmen.2. de anima cõ 37. motus veri sunt localis, alte-
C rationis, & augmẽti: motus existimati sunt sensatio, et intellectio, & isti dicun-
tur.8.phy. motus equiuoce. Arist. igitur & Alex. authoritates habent sic intelli-
gi, q animę motus existimati magis perfecte fiunt nobis quiescẽtibus, q̃ motis,
vnde iudiciũ sensus & intellectus impeditur ex reali motu & alteratione cor-
poris, vt patet in ebrijs, infirmis, & id genus. Non igitur est sensus q natura
animæ potius est initium quietis & motus priuatio in corporibus animatis, q̃
motus. sed eo modo, quo diximus, Arguitur enim contra Antiquos hic, qui ani-
mę essentiã definiebat per motum, ita q sit eius quiditas in motu constituta.

Duodecima contrad. est super eodem tex. Arist. scribit q intelligentia assimi- Prio de ani-
latur potius statui, quã motui: vbi Themist. & alij expositores colligunt motũ ma, tex.48.
esse magis alienum a natura animę q̃ statum. Sed huius oppositum habetur a
Themist.1. de anima, vbi dicit animã esse originem & fontem omnium motuum.
Soluitur. Arist. arguit contra Antiquos, qui ponebant motum esse de essentia Solutio.
animę, ita q constituitur per motũ, sicut venti & fluuij, quorũ essentia cõsistit in
motu. & Arist. improbat, quia motus impedit propriam animę actionẽ, & quies
magis perficit. vnde intellectio, quæ est pręcipua aĩę operatio, magis perficitur
in quiete, q̃ in motu. vnde sobrij, & senes, & corpore quieto, & in silentio, mo-
tus melius intelligimus, quã ebrij, iuuenes, & qui lacessito sunt corpore, & qui
in media intelligunt. cum hoc tñ stat, vt anima sit fons omnis motus, pręsertim

quia motus animę est circularis, qui est fons & origo omnium aliorum motuũ, vt patet ex.8.phy. Vnde anima vt inquit Cõmen. est principium omniũ mo tuum, tam verorum, q̃ existimatorum, tamen animę actiones, presertim intelle ctus magis impediuntur a motu corporeo, quã a quiete. vnde confectum est vt sedentes iudicent. D

Prio de anima. cõ.51.

Decimatertia contradi. est in cõ. 51. dicit Cõmen, ꝙ causa, propter quam cœlum moueri melius sit quã vt quiescat, & ꝙ circulo moueatur melius sit quã motu recto, primę philosophię est. Sed oppositũ scdi patet. 1. cœli tex. cõ. 12. Sol uitur. quid inconueniti idẽ ingredi diuersas scientias speculatiuas scdm diuersas consyderationes? certe nihil. patet, 2. phy. cõ. 71. Dico ꝙ principia sensibilium a Diuino consyderantur, & causę, sed altiori modo quã sit modus naturalis. vnde quare aliquid melioris rationem habeat, hoc põt consyderari ab artifice consy derante finem, & pręcipue primum finem, qui est ratio bonitatis in oibus: talis aũt a Diuino cõsyderatur. Naturalis aũt assignat istorũ rationes sensibiles, & existentes in motu. Vide ergo bene & consydera dicta Commen. 12. metaph. com. 1. 5. 6. & . 29. vide commento. 5 & . 9. septimi meta. & commen. 3. tertii metaphy. & sic intelliges quod diximus tibi. sufficit nobis loca tibi ostendere, non oportet omnia scribere. breuitati indulgere volumus.

Prio de anima. cõ. 64.
Solutio.

Decimaquarta cõtradictio est in com. 64. Motus sensationis finis eius est in aĩa, & principium eius est ab extra. Oppositum patet cõmen. 3. huius primi de anima. Soluitur. hic comparat sensationes animę eiusdem rationis: nam sensa- E tiones interioriores quędã rectę fiũt, & quędam reflexę. vnde prima incipit ab obiecto, & terminatur vltimitate in vltima virtute sensitiua, quę est memoria, deueniendo per sensus extrinsecos & intrinsecos, tanquam per media. sed sunt quędam. quæ reflexo gradu ac retrogradu procedũt. & istę incipiunt ab anima, & terminantur ad extra, in tantũ ꝙ, vt dicit Cõmentator in 3. colliget. cap. 38. ex hoc potest reddi ratio visionũ, quę contingunt melancholicis, & mulieribus dicẽtibus se videre mortuos, aut dęmones, aut aliquid huiusmodi. Sed hoc dixit ipse, quia non credidit Deo, nec veritati. sit maledictus. quia etiã veræ visiones angelorũ fuerunt non tantum imaginarię. licet hoc quandoq; possit esse ex sola imaginatione, & defluxu idoli formati vsq; ad exteriorem sensum. sic igitur intelligitur dictum eius hic. Sed in commẽ. 3. primi huius comparauit sensationes diuersarum rationum, quarum quędam magis tenent se ex parte corporis, sicut somnus & sensatio, quæ in somno fit. ista enim accidentia ligant animã. & ideo terminãtur ad ipsam: quia a re corporali effumante causatur somnus, & liga- mentum fit in sensu cõmuni. similiter motus ille est a circũferentia ad centrũ. vi gilia aũt est accidẽs formalius. & ideo tenet se magis ex parte aię: quia est solu tio ligamentorum, & est ratio, propter quã anima operatur, & in ea fit motus de centro ad circũferentiam. Et ideo dicit Cõmen. ꝙ sensus, & imaginatio, quę F in vigilia fiunt, incipit ab anima, & redundat in corpus.

Prio de anima. cõ. 69.

Decimaquinta contradi. est in cõmẽ. 69. Scribit ibi Cõmẽ. ꝙ si in aliquo corpore sola quantitas remaneat, possibile est ibi imaginari mouens & motũ. Huius oppositum sequitur ex dictis suis. 4. physi. cõ. 71. ibi enim dicit ꝙ elementa posita in vacuo non possent moueri: & tamen in casu ibi esset quantitas. Solui

Solutio.

tur. dico ꝙ dictum suum hic sequitur ad hominem. nam illi, contra quos argu it, dicebant ꝙ puncta illa erant corpora: & cum non sint elementa, sequitur ꝙ essent ex elementis causata. talia autẽ bene possunt imaginari posse remoueri, sola quantitate remanente, cum habeant intrinsecam resistentiam. Motus etiam imaginarius est res ampla satis, dicunt enim Mathematici punctum ex sui flu xu causat lineam, & fluxus lineę causat superficiẽ: et superficies fluens causat corpus. omnia aũt ista ad imaginationẽ vera sunt, non autem scdm rem ipsam.

Prio de anima. tex. 78.

Decimasexta contradictio est in cõ. 78. Dicitur ꝙ impossibile est vt substantia sit elementum aliorum. Oppositum. 12. meta. 22. Fulcitur etiam hoc idem. 4. metaph. cõ. 2. vbi dicitur substantiã esse cãm omniũ non scdm agens & finem, sed scdm subiectũ. Soluitur. principia duplicia, propinqua, & remota. principia

Solutio.

remota possunt esse eadẽ respectu oĩum pdicamentorũ, sed principia propinqua

A minime . glosa est Auer.cõ.21.iam allegato in.12.meta. hic aũt loquit Comme de principijs propinquis , quãdo dixit φ substantia non est elementũ aliorum , & reddẽs causam subdit, dicens, principia.n.non substantiæ sunt nõ substãtię.

Decimaseptima contradictio est super tex.79. Dicit Aristot.hic, φ ossa non sentiunt. Sed huic aduersatur Gale. in secundo de crisi, vbi ponit differentiã inter rigorem tertianæ & quartanæ, vbi dicit φ in rigore quartanę fit læsio vsq; ad ossa, ita φ quidam conquęsti sunt se dolere in ossibus. Hoc etiam contradicit sensui in laborãtibus morbo gallico, qui plurimum conqueruntur se dolere in ossibus. Nisi esset φ sensus cõicatur ossibus mediante panniculo inuoluentẽ illa, sed scdm sui substantiam sensu carent, sicut est de substãtia cerebri, pulmonis, & hepatis, quibus sensus illo modo communicãtur scdm peritos Medicos. Prio de ani. ma.tex.79. Solutio.

S O L V T I O N E S

B CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS, ET AVERROIS.

Super Secundo de Anima.

Rima contrad.est super tex.2. Arist. diuidit substantia trimẽbri diuisione, videlicet in materiam, formam, & in substantiam cõpositam ex materia & forma . Sed oppositum habetur.7.meta, tex.cõ.44. vbi dicit φ dicitur quatuor modis. et ita etiam asserit Cõmen. in.8.metaphy. cõm.1. Soluitur. diuisio substantię , alia est scdm famam , alia scdm rei veritatem . diuisio scdm famam est quatrimembris, quia vltra tria membra, quę sunt materia, forma, & compositum ex materia & forma, est quartum, & est vniuersale; quod scdm Antiquos erat substantia . quia autem Arist. in. 7. vult inquirere de hac opinione, vt dicit Commen. in com. 44. vtrum vniuersalia sint substantię rerum particularium, induxit ibi istam diuisionem, quę famose dicitur de quatuor: non quia ista sit opinio eius, nam ibi late probat nullum vniuersaliter dictorum substantia esse . quando igitur loquitur ex mente propria diuidit substantiam in materiam, formam, & congregatum : sed quando loquitur secundum famam, diuidit substantiam in materiam, formam, & congregatum, & vniuersale. Secundo de anima te .2. Solutio.

C

Aristo.2.describens formam dicit, φ per eam indiuiduum est hoc aliquid. et Auer. in Co. dicit, per quam indiuiduum fit hoc. ergo de intentione Aristo. & Auer. est, φ forma indiuiduationis principium sit. Oppositum huius videtur ex Aristote. 1.cœli . 92. vbi dicit , qui dicit cœlum , dicit formam , qui dicit hoc cęlũ, dicit materiam, & Auer. dicit φ vniuersalitas est a forma, ergo indiuidualitas est a materia . Et in disputatione. 1. in solu.7. dubij, causa conuenientiæ est a forma , causa pluralitatis est materia, & indiuidua differunt in specie propter materiam. Ad hoc sunt plures respondendi modi. Et ista quęstio est valde difficilis, tamen (quicquid alij dicant) non sit curæ pro nunc, illud referre. non recedendo ab Auer. doctrina, sic videtur resolute huic dubio satisfaciendũ, φ ista quõ est multiplex, ideo distingui debet. 1. cœli. 110. refert dicere, quid est illud quod indiuiduũ a quiditate differre facit, & tunc tale est materia, & differt dicere, quod est illud, quod in esse indiuisibili, & entitatiuo indiuiduum ponit, & tunc tale, est forma. Videas 3. de anima.9. in quibusdam, aliud est caro , & carnis esse, & magnitudo, & magnitudinis esse, in quibusdam autem differunt, i. in quibusdã indiuiduum distinguitur a quiditate, in quibusdam aũt non, in compo- Vtrum forma sit indiuiduationis principium , uel materia?

tis materialibus, aliud est indiuiduum, & aliud est quiditas carnis. 7. metha. 41. in conceptis cũ materia, aliud est, quod quid est, ab eo cuius est, quid est. i. aliud est indiuiduum a quiditate. entia separata non habent differentiam inter quiditatem & indiuiduum. 12. metha. 39. Sed dices; Quę est causa, ꝙ diuersa est quiditas, ab essentia in his indiuiduis materialibus? dico, ꝙ est materia, & ideo dictum est, ꝙ differentia est inter essentiam & quiditatem, quia materia est pars essentię, non tamen est pars quiditatis, quia quiditas est vniuersale, materia aũt non habet intentionem intellectam ab ea. 12. metha. 14. sola ergo quiditas est forma & ideo causa diuersificationis essentię a quiditate, est materia. In rebus autem abstractis non est hoc. Dico ergo, ꝙ materia est, quę diuersificat indiuiduum a quiditate, & hoc intendunt auctoritates sonantes materiã esse principium indiuiduationis. Si vero vellimus loqui de indiuiduo in se, vt a quo habeat hoc indiuiduum, ꝙ sit, ens & in actu? Dico, ꝙ est a forma. & hoc volunt auctoritates dicentes, formam esse, qua indiuiduum fit hoc, probatur, quia forma posita, ponitur esse indiuidui, & ea remota remouetur, ergo &c. probatur, quia Aristo. 2. de anima. 2. dicit, formam esse substantiam per quam indiuiduũ est hoc aliquid. Et per rationem probatur, quia hoc esse est effectus formę (vt dicit Boetius in de vnitate & vno) & addit, ꝙ peripatetici describentes esse, dicunt, ꝙ est esse formæ in materia, & probatur per Themistium dicentem, ꝙ res a materia habuerunt vt fierent, & a forma vt essent, 7. methaph. 35, forma est res, quę quum fuerit, erit res, materia autem, quum fuerit, non erit res. Vnde in artificialibus, semper est verum, & in naturalibus, ꝙ posita forma, ponitur materia, & non econtra, & ideo materia per sui positionem non ponit formam sed bene econtra; Ergo. &c. Et. 1. de anima. 90. omne quod est vnum numero, & continuum est a forma; ergo &c. Et hęc pauca sufficiant, dicant alii quid quid velint.

Secundo de anima. cõ. 2. Solutio.

Secunda contra. est in cõ. 2. Dicitur ꝙ per formam indiuiduum fit hoc. Oppositum apparet. 12. met. 14. & 1. cęli. 92 & 1. meta. cõ. 40. vbi patet ꝙ per materiam. Soluitur, a forma indiuiduali habetur principaliter indiuiduum hoc, quod est. Et est ista sententia eius manifeste. 7. met. cõ. 5. vbi dicit ꝙ Philosophus loquitur de principio indiuidui, & dicit ꝙ tales est substantia, quę est forma: & per illam substantię demonstratæ sunt substantię, & vnum. Materia etiam concurrit, tamen minus principaliter ꝙ̃ forma. Accedit ad hoc ꝙ, vt declaraui prolixe in quęstione mea de principio indiuiduationis, alia est indiuisio entitatiua, & alia quantitatiua. vnde entitatiuam indiuisionem principaliter habet a forma, quantitatiuam aũt appropriate videtur habere a materia: cum quantitas videatur materiã cõsequi. Sed his latius dictũ est a nobis in qõne illa: & illic vide.

Secundo de anima te. 3.

Tertia contra. est in tex. 3. Aris. dicit ꝙ corpora maxime videntur esse substantię, & horũ naturalia. qđ Cõ. in. cõ. & Ammonius, referente Philopono ibidem dicunt habere veritatẽ, scđm ꝙ est famosum magis, & vt apud multorum hominum cognitionem, vt dicit Philoponus. Sed huius oppositũ inuenimus apud Auer. in epitoma, seu paraphrasi meta. trac. 1. cap. de substantia, vbi dicit ꝙ magis famosa ex significationibus substantię est illa, quę dicitur de indiuiduo substãtię. & reddit cãm, quia oẽs Philosophi iudicant illud esse substantiam. igitur videtur ꝙ nõ scđm vulgus. immo ẽt scđm Philosophos indiuidua, & corp̃a naturalia composita dicuntur substãtię. Soluitur. Auer. comparat ibi ad significationes substantię alias positas ab eo ibi, videlicet ad prædicata, quę sunt genera, & species, vel differentia, quæ notificant quiditatem indiuidui prędicamenti substantię: & ad aliam significationem, vbi substantia capitur pro omni, qđ indicat quęlibet definitio, siue sit definitio substantię, siue accidentiũ. & illa rõne Philosophi iudicant solũ iudiciũ prędicamenti substantiæ ex rebus ad prędicamentũ substantię, & aliorũ prędicamentorũ esse substantiam in relatione ad p̃dicata vniuersalia, quę sunt in prędicamentis quibuslibet. quia voluerũt ex mẽte Arist. 7. met. te. cõ. 44. & infra numerũ vniuersalẽ substantiam esse. Vnde Com. 1. met. cõ. 45. dicit Aris. opinabatur ꝙ intellecta rerum notificantia notificant substantias rerum, sed nõ sunt substantia earum, Et ista consyderatione

Solutio.

A substantia etiã apud Philosophos vere non dicitur de aliquo vniuersali, sed de particularibus, quia verus respectus est particularis, & nõ vniuersalis. 12. me. te. cõ. 37. authoritate Ale. & 1. de gene. & corru. te. cõ. 59. melius est esse scdm indiuiduum, q̃ scdm spẽm. Sed, si comparatio Philosophorum fiat ad partes cõponentes istud indiuiduum compositum ex materia & forma, in hoc est discordia apud vulgũ & sapientes, quia vulgus ignorat materiam & formam. Vnde Com. authoritate Ale. dicit in. 2. phy. cõ. 9. & habetur in 1. met. genus causę formalis latuit vsq; ad tempora Socratis. nam Antiqui credebant omnes formas esse accidentia. Similiter natura primę materię latuit vere omnes vsq; ad tempora Platonis & Arist. præsertim. Plato enim, vt inquit Commen. 3. cęli nihil sciuit de prima materia. sic igitur apud vulgũ maxime famosum est substantiã dici de corporibus compositis naturalibus quę sunt indiuidua prædicamenti substantię. sed Philosophi dicunt q̃ etiam causę istorum sunt substantię, vt materia, & forma, sed an magis forma, in hoc est quęstio etiã apud sapientes. quia Cõ. & sequaces tenent formã, & Albertus et hic: sed Ale. & Simplicius 1. phy. tenent compositum. sed de hoc alibi dixi.

Quarta contra. est super eodem text. Ari. & Com. dicunt q̃ illud dicitur habere vitam, quod habet per se seu essentialiter alimentum & augmentum. Sed huius oppositum habetur 1. de anima. tex. cõ. 39. vbi dicitur nihil esse essentialiter *Secundo de aia tex. 3.*
B motum ex se in motu augmenti & alterationis: quia motum ex se non est nisi in loco, vt habetur etiam 8. phy. cõ. 60. & in. 2. de anima cõ. 50. Itẽ scdm hoc sequitur vt embryo non sit viua, quia non nutritur per seipsum. i. per sua organa, sed per venam vmbilicalem. Nisi esset q̃ primo de aia ostenditur animam non mouere seipsam essentialiter, neque motu alterationis, neq; motu augmenti: quia motus alterationis attribuitur corpori per se, & formæ non nisi p accidens: & similiter augmẽtatio attribuitur toti, rõne partium. & hoc sufficit Arist. cõtra Antiquos: ibi ad probandũ aĩam non posse mouere se essentialiter, neq; motu alterationis, neq; augmenti: hic vero illud dicit vnum per se, qd habet per se nutrimentũ & augmentũ, i. quod habet intrinsecũ principiũ istorũ motuũ in quantum tale. Quomodo autem in motu locali sit motum ex se vere, & qũo in aliis motibus aliquo modo, & potest esse motum ex se, dicemus infra in. 2. de anima. cõ. 50. Ad id autem, quod de embryone dicebatur, respõdetur q̃ viuit, quia non põt esse augmentũ sine vita & nutritione. cum igitur augeatur, nutritur necessario. Tamen dicamus q̃, cũ sit alligatus matrici, nutritur mediante vena vmbilicali, quæ attrahit sanguinẽ a matrice, & defertur ad membra eius, in quibus digeritur & demandatur ad reliqua membra. vnde membra matricis pparant sibi nutrimentũ, sicut & matres infantibus masticant cibum, tamen nutri- *Solutio.*
C tio fit per se in membris ppriis infantibus, & a propriis virtutibus. & hoc sufficit. Vtrum autem embryo in isto casu sit animal dubium est. quia quę habẽt solum sensum tactus, prius dicũtur zoophyta, quã animalia. Amplius animal est substantia animata sensitiua: sed fętus non est in vtero aptus exire in vsum omnium sensuum, vt clarũ est: igitur non videtur proprie animal esse. Et confirmatur, quia animalium proprium videtur posse mouere seipsum in loco scdm totũ & quiescere se, vt dicitur. 8. phy. tex. cõ. 29. sed fętus alligati in matrice, si mouentur, non mouẽtur ex se, quia sunt continuati cũ matrice, sicut fructus cũ arbore. Vnde, sicut aĩalia ostreacei generis affixa petris, licet dũ pugnãtur, moueãtur, nõ tamen pprie aĩalia sunt, sed zoophita. i. ancipitis naturę inter plantas et animalia. Respõdetur, vt habetur ab Arist. in. 2. de generatione aĩalium. cap. 3. Anima vegetatiua prius tẽpore pręcedit sensitiuam, & sensitiua rationalem. non. n. simul animal est & homo, aut equus. vnde natura gradatim procedit ab inanimatis ad animata. vnde iacto semine in matrice, quando fit cõceptus, et aggregatur menstruũ & semen maris, & coagulãtur ante aĩationẽ, tũc illud est in genere inanimatorũ. sed adueniente anima est in genere plantarũ, i. viuit vita animæ, quę inuenitur in plantis. postea, quia vita q̃ nutritur, augetur, mouetur etiam in matrice, cũ qua est colligatus fętus mediantibus cotyledonibus, seu acetabulis, dicitur esse zoophitum, quando vero est extra, & põt se mouere, est.

animal perfectum. vnde dato q non possit generare, dummodo possit se de loco ad locum mouere, hoc sufficit vt sit animal perfectum. Nã multa sũt animalia perfecta sunt, quę generare non possunt, vt muli, & id genus: licet omne, qd generatur, sit animal perfectum, sed non conuertitur. Et ita proprie loquẽdo fętus animatus in vtero potius dicitur esse in genere illorum, quę a gręcis zoophyta dicuntur, quã in genere animalium simpliciter & absoluta dictorum;

Secundo de aia tex. 3.

Quinta contrad. est super eodem tex. Quia Arist. hic vitam appellat, & describit sic, quę p ipsum sit nutritio & augmentatio. Sed huius oppositũ habetur infra in tex. cõ. 13. vbi dicit viuere aũt multipliciter dicto. Amplius corpora cęlestia sunt viuentia. 2. cęli. textu. cõ. 60. & debet dicere vita intellectualis; 12. me. te. cõ. 39. Nisi esset, q non ideo Ari. vitam illo mõ describit, quia opinetur non aliam esse vitã t immo vita sensitiua, & appetitiua, & intellectiua vitę sunt, & in altiori gradu quã nutritiua. nec ideo illo modo describit vitã, quia sola illa viuere dicuntur, quę augentur & nutriuntur: nam cęlestia, vt arguebatur, viuunt, & non augentur, nec nutriuntur, nec aliqua alteratione passiua transmutantur. 1. cęli. 20. & infra. Sed vel hoc ideo fecit, quia in mortalibus, de quibus est sermo eius in lingua Gręca, hoc est famosum, vt dicit Comme. vel quia conuenit cum Platone, q proprium animatorũ est ex intrinseco mouere, vt patet. 8. phy. te. cõ. 29. & habetur 1. de aia. te. cõ 19. ideo vltimã in talibus sumpsit vitã, ostendens ẽt talẽ participare motũ quendã. nã est mutatio quędã scdm qualitatẽ & quantitatem nutritio & augmentatio, vt dicit Simplicius.

Solutio.

Secundo de anima, cõ. 3.

Sexta contra. est in cõ. 3. Non dicitur mortuum, nisi animal. qd caret principio nutrimenti & sensus insimul, non principio sensus & motus tantum. Sed oppositum videtur 1. de aia cõ. vltimo: vbi dicit q non dicitur mortuũ, nisi aial: quod caret principio. i. vita, non principio sensus & motus insimul: In vno. n. loco vult ex sola carentia vitę, s. vegetabilis; aial mortuum dici. In alio vero ex carentia vitę & sensus insimul. Soluitur, q hic loquitur scdm suum idioma: quia dicit in Arabico, & c. sed 1. de anima scdm idioma Gręcorum, qui volunt mortem esse carentiam nutritiuę animę. vnde & in plantis mors reperitur.

Solutio.

Secundo de anima, cõ. 3.

Septima contradi. est in eodem cõ. Ponderat Commen. quare Philosophus dixit q corpora viua habent principium essentialiter se augendi, dicit q illud dixit, propter aliqua, quę non sunt viua: & in talibus videtur esse aliquid simile augmento, sicut est lapis, de quo etiam patet. 1. cœli. cõ. 22. & 1. de generatione. 38. videtur igitur Commen. velle aliquid esse, quod habeat principium essentialiter se augendi. Sed huius oppositum patet infra in tex. cõ. 39. primi huius; vbi habetur q nihil augetur essentialiter ex se. Soluitur, q ibi intelligitur q nihil augetur essentialiter. i. sine alio motu praecedente: quia augmentatio debet partibus per alterationem & motum precedentem, toti vero attribuitur rõne partium. & hoc fuit satis Aristo. cõtra Platonem ibi, q anima non est primo mora in augmento a seipsa. in hoc vero loco intendit q corpora viuentia habẽt principiũ essentiale. i. intrinsecũ, p qd augẽtur: & sic sedat discordia hic, & ibi;

Solutio.

Vtrũ sit p se manifestũ, q Anima non sit Materia.

Propositiones habent latitudinem

Auer. 2. de anima. 4. ait, dicere enim animam esse materiam, impossibile est, & hoc manifestum est per se. Oppositum huius habetur ex ipso infra in eodẽ commento quum ponat rationem, per quam anima non est materia: Si enim per se manifestum esset, non poneret rõnem: Ad hoc breuiter dico, q propositiones latitudinem habent, quia aliquæ sunt penitus notę, aliquę penitus ignotæ, aliquę medię, quæ indigent aliqua fide. 2. physi. 3. & 1. priorum. dico igitur, q dũ dicimus animam non esse materiam, est propositio per se nota, quia nõ indiget demonstratione, tamen indiget persuasione aliqua, & sic cessat dubium.

Secundo de anima. cõ. 4

Solutio.

Octaua contradi, est in cõ. 4. Dicit Commen. subiectum accidentis esse ens in actu. Huius tamen oppositum sentit ipse post cap. de substantia orbis; vbi ponit dimẽsiones interminatas fundari in materia prima, quę est ens in pura potẽtia Dicẽdũ, q aliqui ex ista authoritate moti ponere conati sunt de intẽtione Auer. formam corporeitatis substantialẽ materię primę coęternam, quia volunt subiectũ cuiuslibet accidẽtis esse ens in actu, Et ista positio bene fuit Aui, vnde Cõ

A mén.4.cœli.40.expresse habet ista uerba. & similiter est de tribus dimensiō-
nibus cum prima materia, s. ꝙ sunt primę formarum existentium in ea in actu;
& ideo putauerunt quidam ꝙ corporeitas est substantia. Ecce ꝙ ex intentione
aliorum. Cōme. dicit primam formam materię esse corporeitatem substantialē
sed sc̄dm ipsum prima forma est corporeitas. quę est trina dimensio. Dicamus
igitur ꝙ accidentia duplicia sunt, terminata & interminata. tunc dico ꝙ dictū
Auerro. hic habet locum de terminatis: dictū vero suum in.1. cap. de substan-
tia orbis est de interminatis. conueniēs. n. est, ꝙ terminata non haberent consi-
mile subiectū, quale habent interminata, nisi actus fieret potētia; & forma esset
materia. qđ impossibile est. nā terminatio insequitur formā & actum. 7. meta.
49. sed interminatio potentiā & materiā. Sed magnificentia tua fecit replicam
subtilem meo iudicio hic. quia tunc saltem forma substantialis non differet ab Instantia.
accidentibus interminatis: quia, sicut subiectum formę substantialis est ens in
potentia, ita per te accidentium interminatorum est ens in potentia. Et sic dif-
ferentia, quam ponit Commenta. inter formam substantialē & accidentalem;
est uniuersaliter uera tam de accidentibus terminatis, ꝙ̄ de accidentibus poten-
tialibus, & interminatis. Soluitur. nam Auer. non solū ponit differentiam inter
formā substantialem & accidentalem penes hoc, uerum etiā penes aliud, quod Solutio.
B est ꝙ forma substantialis est pars substantię, non autem forma accidentalis.
per fundari igitur in subiecto, quod est pura potentia, distinguitur ab accidenti-
bus terminatis forma substantialis; & per esse partem substantię, vniuersaliter
ab omnibus distinguitur: sioe terminata, siue interminata fuerint.

Nona contradi. est in tex. 6. Arist. declarans quomodo plantę habent instru-
menta, dicit ꝙ folia sunt cooperimentū eius; quod est circa fructū. Sed in. 2. Phy. Secundo de
tex. cō. 80. expresse dicit folia esse tegmen fructus. Facilis est solutio. nam Ari. aia. tex. 6.
hic loquitur de illo, cui immediate deseruit folium, & est id, quod est circa fru-
ctū. sed in. 2. de anima de illo, ad quod principaliter & mediate. & est fructus Solutio.
ipse. quia propter quod vnumquodq; tale, & illud magis est. Unde volui no-
tare tibi hoc pp duo: Primum, vt scias intentionē naturę in generatione plan-
tarum & animaliū maxime solicitam esse de seminibus, in quibus consistunt
virtutes tristitię diuinę, ex quibus fit perpetuatio in spetie sc̄dm successionem.
& omnia ad illa videtur natura dirigere. nam & herba, & stipula, et gluma, vt
inquit Themi. in. 2. Phy. cętereq; id genus multiuges formę, quę antequam matu-
resceret triticū, subinde alterę post alteras creabantur, videntur adeo omnes
ad triticum proculdubio intendisse, id simul atq; confectę sunt, quies quędam,
et ueluti status innascitur, vt manifestum sit ea omnia tritici gratia pręcessisse.
C Et idē contingit in multis animalibus insectis, vbi est uaria formarū successio,
tendens ad vnū finē, vt videre potes in. 5. de natura animaliū, cap. 18. vbi etiam
vide exemplū de bombyce, ex quo fit sericum. Secundū est, vt scias apud Ari.
& Gręcos differentiā esse inter carpon & pericarpiō. quia carpos est semen ip-
sum, sed pericarpion est id, quod est immediate circunfusum & complectens ip-
sum semen. v. g. in ficu parua illa semina, quę sunt instar grani milij, sunt fru-
ctus sc̄dm Ari. qui carpos grȩce dicitur. sed totum illud humidum, circunstans
illa semina vna cum pelle illa extrinseca appellatur pericarpion quod Latini
pā appellant, et Plin. plerunq; dicit carnē, vt caro mali coronei, et id genus.

Decima contradi. est in cō. 7. Scribitur ꝙ non est dubium, quō ex anima &
corpore fiat vnū. Sed oppositum fuit per tex. cō. 92. vbi contra Platonem fuit Secundo de
dubitatum, quomodo ex anima & corpore vnum fiat. Soluitur dubium esset aia. cō. 7.
quomodo ex anima & corpore vnum fiat, si animę plures essent in eodem di-
stincte loco & subiecto, sicut imponitur Platoni. dubium iterum esset, si anima Solutio.
ipsa esset corpus. sed apud tenentem animam esse formam non compositam ex
materia & forma, & per consequens actum, & tenendo corpus esse potentiam
nullum est dubium, quomodo ex materia & forma vnum fiat. quia hoc est,
quia hoc actus illud vero potentia. 8. metaphy. tex. commen. 15.

Undecima contradi. est in eodem cō. Dicit Cō. ꝙ ens & vnum per prius de
forma dicitur, ꝙ̄ de cōgregato. Huius oppositū dixit supra cō. 3. Soluitur, com Secundo de anima, cō. 7

poſita ſunt magis etiam ſecundum famoſitatem, quia omnibus nota ſunt: ſed ſe- D
cundum veritatem forma eſt per prius ens & vnum, quam compoſitum.7.me-
ta.tex.cõ.7.Nec videatur tibi hoc mirabile,quia in ſimili Coomenta. 2.meta.
commento. 16. dicit ꝙ iſta inferiora ſunt magis naturalia ſecundum famoſita-
tem,cum tamẽ clarum ſit quod ſecundũ naturam ſuperiora ſint naturalia magis.

Secundo de anima.cõ.8. Duodecima contradi.eſt in cõ.8.Sribit Commenta. ꝙ cum auferuntur formę
naturales,auferuntur materię.oppoſitum primo phyſicorũ.82.vbi dicitur ꝙ eſt
ęterna,& non deſtruitur deſtructis formis,quarum nulla eſt ibi perpetua,de ſub
Solutio. ſtantialibus loquendo.Soluitur,intelligitur de materia ſecunda,quę rectius ſubie
ctum quam materia dicitur.talis enim eſt habens formam : & ideo talis non eſt
natura,ſed habens naturam.2.phyſi.cõmen.10.materia autem prima, quę vere
materia dicitur , non corrumpitur corruptis formis particularibus , quia non
dependet in eſſe ab hac forma vel illa, ſed a forma ſecundum ſpeciem ſucceſſi-
ue in ea ſuccedente . ſemper enim ſtat cum aliqua , & ſi eſſet ſine omni forma,
tunc non ens actu eſſet ens actu ſcd͠m viã eius,2.phy.cõ.12. Vnde.12.meta.cõ.
14 materia ab omni forma ſeparata nõ eſt ens extra aĩam , ſed eſt ens rationis.

Secundo de anima,cõ.8. Decima tertia contra.eſt ibidem.Dicit Cõmen. ꝙ nomen in rebus artificiali
bus primo dicitur de materia,ſcd͠o de congregato ex materia & forma. Oppo-
ſitũ huius habet.5.meta.cõ.14.contra Auic. vbi vult ꝙ denominatiua per pri-
us ſignificant formas,& ſecundario ſubiectum cuius oppoſitũ Aui.dicebat Ali E
qui dixerunt ſuper hoc,ꝙ ibi loquitur de prima ſignificatione ex primo modo ſi
gnificãdi.vnde concretum accidentale ex primo modo ſignificãdi importat for
mã,ex ſecundo modo ſignificãndi importat ſubiectum.& hic loquitur de primo
ſignificato quia primũ ſignificatum eſt congregatũ. vel ipſum ſubiectum.Iſtã ſo
lutionem nõ intelligo:quia nõ eſt modus ſignificãdi,niſi reſpectu rei ſignificatę
& ideo reſponſio iſta ſeipſam interimit,ſicut vides.quia nihil diuerſum dicit,ni-
ſi quantum ad verba.Ioãnes autem de Ianduno multa etiam dicit in.5. me. quę
quia confuſa,& ſine fundamẽto ex maiori ſui parte dicuntur,omitto. Dico au
tẽ ego ꝙ, ſi volumus videre quid nomẽ ſignificet, oportet nos cognoſcere actũ
& diſtinctionẽ actus.Nam vt ſcribitur.9.meta. tex.cõ.7. Nomẽ vero actus.qui
ad pfectionẽ annectitur aduenit ẽt in alijs,maxime ex motibus.&.8.met.cõ.7.
nomen imponitur rei ſcd͠m ꝙ eſt in actu . Actus autem duplex eſt,& accidenta
lis,& ſubſtantialis, primus dat eſſe ſimpliciter,ſecundus dat eſſe ſcd͠m quid,ac
cidentalis iterum duplex,quidam a natura inductus , & quidã ab arte.Nã ſcd͠m
Auer.2.phy.13.omnes formę artificiales ſunt accidentia.in rebus igitur cõpoſi
tis ex materia & forma ſubſtantiali nomen primo ſignificat formã ſubſtantialẽ
per quã compoſitũ eſt in actu ſimpliciter, ſecundario autem ſignificat compoſi
tum.Nomina autem compoſitorũ ex materia & forma accidentalia natura pro F
ducta videntur primo ſignificare,formam,ſecundario materiã : quia talia com-
poſita vt ſic non habent eſſe,niſi per formam accidentalẽ.nã licet Socrates ſim-
pliciter habeat eſſe per formam ſubſtantialem,tamen eſſe albũ habet ab albe
dine,quę eſt actus ſcd͠m quid perficiens. Et ideo nomina denominatiua talium
accidentiũ,cum importent talẽ compoſitionẽ ex ſubiecto & accidente,ſicut pa-
tet.1.phy.cõ.25.album ſignificat albedinem & recipiens albedinẽ , ideo primo
ſignificat albedinem,ſecundario ſubiectũ:ſicut patet contra Auic.5.meta.in cõ.
15.Sed in nominibus rerũ artificialiũ dubium eſt quid primo ſignificẽt talia no-
mina.Nam,ſi hoc fundamentum imitari voluerimus,ꝙ nomen imponitur rei ſe
cundũ ꝙ eſt in actu,videtur ꝙ nomina artificialiũ.i.importent formã,& ſecun
dario materiã,Nam ſicut ſcribit Cõ. in.2.phy.ſuper tex.cõ.13. formę artificia-
les,licet ſint accidentia in corporibus naturalibus, tamen conſtituunt res artifi-
ciales,ſcd͠m ꝙ ſunt artificiales:quemadmodum formę naturales conſtituunt res
naturales.& ſubdit. Si igitur naturalia ſunt ſubſtantię neceſſe eſt vt formæ natu
rales ſint ſubſtantię quemadmodum artificialia ſcd͠o ꝙ artificilia ſunt accidẽtia
ideo formę artificiales ſunt accidẽtia.& hoc apud me concludit. Quicquid dicãt
alij,dico de intentione Auer.artificiale duobus modis concipi poſſe. vno mõ,
vt eſt indiuiduũ ſubſtãlę,& vt habet eſſe in actu ſimpliciter & abſolute, nã hoc

A nomen scānum videtur importare ex cōmuni hoīum acceptione aliquid in actu sicut hoc nomen lignum & lapis, alio modo potest sumi scānum, vt est res artis. & primo quidem modo loquitur Cōment. 2. de anima. cō. 8. qñ dicit ꝙ nomina rerum artificialium primo significant materiam, & secundario formā artificialē nā talia actualitatem habēt de se vt quod, licet vt quo, ratione formę substātialis & quia tale indiuiduum substantiæ cōparatur ad formā artificialem, vt materia ad actum, quia formę artis fundātur in composito ex materia & forma a natura producto, ideo natura taliū artificialium, vt sunt nomina indiuiduorum substantię primo significāt substātiā quā accipīt: quia per substantiā talia sunt in actu simpliciter, non per accidens. sed si talia nomina sumantur vt sunt nomina rerū artis quia vt sic quidditatiue sunt accidentia, sic talia primo significant formam, a qua habent tale esse fcdm quid, quā substantiā, non. n. video quomodo formę artificiales, cum sint de quidditate rerum artificialiū quare non importabunt primo eas. Et dictum Auerro. non contradicit huic sententię, si bene aduertis. Nam hic dicit in rebus igitur artificialibus significat nomen indiuiduum substantię secundū suam primā significationē quia significat materiā, & in rebus naturalibus demōstrat ipsum fcdm suā primā significationem, qñ significat formam. ecce ꝙ considerat nomen rei artificialis, vt est indiuiduum substantiæ, cui forma artis inhæret. & ista est syncera veritas, nec aliter dicere posset ipse Auerro. si vult
B a contradictione remoueri, etiam si ab inferis reuiuisceret. Dicta autem Modernorum hic nullum prorsus vim habent. sicut tu poteris ex dictis nostris iudicare. Recto enim & ipsum, & obliquum cognoscimus, sicut dicit Philosophus.

Decima quarta contrad. est in tex. 10. Aristo. dicit ꝙ anima est corpus & anima, sicut oculus pupilla & visus. Sed huius oppositum habetur in. 7. primę philosophię in tex. cō. 60. vbi dicitur ꝙ syllaba a non est B & A, nec caro ignis & terra. Et confirmatur per rationem. quia ratio vniuscuiusque & substātia est id quod semel, quia omne per se vnum est vnum per vnam formam. 5. meta. tex. cō. 16. vbi dicitur ꝙ sex non est bis tria neque ter duo, Nisi esset ꝙ totum dicitur esse suę partes simul iunctę integratiue. Vnde per comparationem ad causas propinquas, animal non est nisi corpus & anima, quia istę sunt duę causę propinquę adequatę, ex quibus componitur, tamen ratio animalis formaliter est distincta a ratione corporis & animę, etiam simul iunctarum quia animal formaliter non est corpus & anima propter iam assignatam rationem. Si enim totum quantitatiuum dicit rationem formalem distinctam a partibus etiam simul iunctis, multo fortibus est de toto essentiali.

Secundo de anim. te. 10.

Solutio.

Decima quinta contradi. est super tex. 13. Aristo. ibi enumerans virtutes seu potestates animę non enumerauit appetitum: & tamen. 3. de anima. te. cō. 52. Ap-
C petitus est potentia animę, & concurrit vt efficiens in animalibus vna cū imaginatione ad causandum motum progressiuum, vt ibi dicitur. & similiter in. 2. de anima. tex. cō. 27. enumeratur. Nisi esset ꝙ ad intellectum debet reduci appetitus intellectiuus, qui est voluntas, & ad sensum debet reduci appetitus sensitiuus. nam vbi est sensus, ibi etiam est dolor, & voluptas. vbi autem hęc sunt, necessario est desyderium, 2. de anima. tex. c. 20. Etiam Peripateticorum sula est, ꝙ virtus cognoscēs & appetitus est vna fcdm rē, & differunt fcdm quod quid erat esse, i. fcdm rationes formales. Vnde lucidissimus Them. in. 3. de anima. ca. 48. super te. cō. 29. expresse dicit ꝙ appetitio, sensus cōcupiscentia, & desyderium dicitur: appetitio intellectus voluntas. ac subiecto quid eidem est sensus & appetitio eius, sed ratione cogitatione ꝗ; discrepant. Eodemmodo intellectus & voluntates idē sunt, sed diuersitatē essentię & diffinitiones enarrant. Idem tenet Cōmen. in. 3. de anima, in cō 49. Et aduerte hic, vt notat Ammo. ꝙ in isto tex. 13. Aristo. diuidit animam in suas potestates, cuius argumento, est quia dicit vt intellectus & sensus. & licet dicat de motu fcdm locū, & statu, & motu alimēti, per hoc debet exponi, i. principia istorum motuū. & licet Cō. in cō. videatur dicere ꝙ ista diuisio est de operōnibus virtutū aīę, ab ipsa tandē veritate coactus in principio commento. 15. vbi ponit continuationem, expresse testatur diuisionem istam esse de virtutibus animę quod nota;

Secundo de anima, te. 13.

Solutio.

Secundo de aia.cõ.16.
Solutio.

Decima sexta contradictio est in commento.16. Viuere dicitur de nutrimento & augmento solum. Sed oppositum dixit supra texto.commento.13. Soluitur hic sumitur nomen vitę pressius. vbi vero latius. D

Secundo de aia, tex. 20.

Decima septima contradi. est super tex.20. Aristot. & Cõ. asserunt ꝙ vbi est sensus, ibi est imaginatio, & appetitus quod probant. quia vbi sensus, ibi dolor, & voluptas consequitur, vbi autem hęc sunt, necessario & desyderium est. & ita videtur ꝙ nõ possit esse sensus sine appetitu. Huius tñ oppositũ memini me legisse apud Alexan. in paraphrasi de anima, in cap. de impulsu & vi impulsoria, vbi inter alias differentias, quas ponit inter appetitum & vim sensualem, hæc est vna, ꝙ omnino ante appetitum sensus semper est, non semper autẽ post sensum est appetitus, quod si ita se habet non vbicunq; altera harum potestatũ est, ibidem semper alteram esse cõtingit, & est expressa contrad. sicut vides. Nisi esset ꝙ Alex. loquitur de appetitu, qui est principiũ motus localis determinati in animalibus perfectis inuenti. Vnde ista se habent per ordinem, imaginatio, assensus, impulsio, actio. stat enim esse imaginationẽ sine assensu, vt imaginemur Solem esse pedalem, & tamen non assentimus, similiter non oẽm assensum sequitur impulsio. nã, qui cupiã, quod album sit, assentiti, nõ continuo in id impulsu trahitur. & si Socratem esse eũ, qui obiter progreditur, assentimus, nõ proinde ad rem quapiã appetitione & impulsu trahimur. accidit etiam vt plerunq; impulsione atque appetitu parati nihil agamus, quoties appetitui neque consilium, neque deliberatio suffragauit, vt asserit idem Alexã. in cap. de phantasia; in para. de anima, & ita patet ꝙ loquitur de appetitu determinato & perfecto, Aristote. autem loquitur de appetitu imperfecto, & imaginatione imperfecta, quę est respectu obiecti pręsentis, vt notat Cõm. ibi in cõ. & omnes expositores. B

Solutio.

Secundo de aia.cõ.20.
Solutio.

Decima octaua contradictio est in commento.20. Dicit ꝙ omne animal habet imaginatiuam. Oppositum infra.156. Soluitur, loquitur hic de imaginatiua absolute, siue perfecta. siue imperfecta. ibi vero de imaginatiua perfecta tantum.

*
Vtrum phãtasia in omnibus animalibus reperiatur.16.

Aristo 2. de anima.20. ait, si ãnt sensum, & phantasiam, & appetitum. Vbi quidem enim sensus est, & tristitia, & lætitia est, vbi autem hęc sunt, ex necessitate desiderium est. Ex quibus clare patet, in omnibus animalibus phantasiam esse. Nam omnia animalia sensum habent saltem sensum tactus (quod tamen quomodo hoc sit verum pro nunc omittatur.) vt dicit Aristotelis.2. de anima.17; & .3. de anima.67. & 68. Oppositum huius aperte dicit in.2. de anima.156. vbi ait, phantasiatur autem aliquid, & nullo horum existente, vt qui in somnis postea secundum potentiam, sensus quidem semper adest viuentibus, & non orbatis, phantasia autem non, si vero ẽi, ꝙ actu idem omnibus vtique contingeret bestiis phantasiam in esse, videtur autem non, vt formicę, & api, aut vermi. F

Solutio secundum Auerro.

Ad hoc dupliciter responderi potest, & primo & est responsio secundum mentem Auerro, quę etiam tangitur a Doctissimo Zimara in solutionibus contradictionum. 2. de anima, ꝙ phantasia est duplex, perfecta scilicet & imperfecta, quę distinctio ponitur ab Auerro.2. de anima.20. vbi ait, Sed tamen debes scire ꝙ in quibusdam animalibus virtus imaginatiua, semper est coniuncta cum sensu, non quando sensatum est absens, & animal est diminutum In eis autem quę sunt perfecta inuenitur absentia sensatorum. Ex quibus verbis habetur, ꝙ phantasia perfecta reperitur in animali perfecto, & hęc cognoscit in absentia sensibilium. Imperfecta autem inuenitur etiam in animalibus imperfectis, & hęc non comprehendit nisi in presentia sensibilium, & apud immutationem sensus exterioris secundum conuenientiam, aut disconuenientiam, cum delectatione, aut tristitia. Et hac distinctione posita respondetur ꝙ Aristo. in.2. de anima.156. loquitur de phantasia perfecta in texto. autem.20. loquitur de phantasia absolute, hanc etiam distinctionem ponit Themistius.3. de anima cap.68. Sed videtur, ꝙ ista responsio minime ad propositum sit, nam Aristote. in.2. de anima.156. dicit expresse, ꝙ apes, & formicę, non habent phantasiam. Et non potest dicit, ꝙ Aristo. ibi loquatur de phantasia perfecta, quę cognoscit in absentia sensibilium. Nam ad sensum videmus, ꝙ apes mouentur, ab obiecto, puta ad flores capiendas, per plura milliaria, & hoc patet de formicis, ꝙ mo

A neantur ad obiectum in absentia ipsius. Ad hoc respondet Auer. super tex.156. 2.de anima q̃ Aristo. in tex. posuit apes, & formicas gratia exempli, & de exẽplo non curatur. Et verba ipsius sunt hęc. Existimatur enim, q̃ non omne animal, imaginatur, & est animal, quod non mouetur ad sensibilia, nisi apud presentiam eorum in actu, vt vermes, & muscę. Apes autem & formicæ necessario imaginantur, apes vero propter artificium, formicæ autem propter depositionem. sed non curatur de exemplo, etiam dicit cõmento. 67. 2. de anima circa hęc de exemplo autem non intenditur nisi manifestatio, non verificatio. Et sic cessat dubium. Albertus magnus aliter respondit quo ad dubium. s. q̃ in tex. ponitur, q̃ apes, & formicę, non habent phantasiam, & dicit q̃ lombrici terrestrię, & muscę, & talia valde imperfecta animalia non habent phantasiam scilicet perfectã apes autem, & formicę bene habent huiusmodi phantasiam, cum talia animalia artificiose operentur casas, & sibi prouideant in futurum; & in cõmune opereretur, & textum Aristo. ex vitio translatoris corruptum fuisse, qui non intellexit nomina aĩalium, quę Ari. dixit, nõ habere phantasiã, & loco illorum posuit apes, & formicas Et quo patet, Albertũ sequutum fuisse Auerroẽ nisi in hoc, quia vbi Auer. dixit, Aristo. non curasse de exemplo, dum voluit exemplificare de animalibus non habentibus phantasiam, enumerando apes, & formicas, quæ habent phantasiam; Albertus hoc imponit vitio translatoris, sanctus Thomas ad

De exẽplo non intenditur nisi manifestatio. Albertus magnus.

B hoc dubium, dicit, apes, & formicas, non habere phantasiam determinatam, & dicit super texto. 156. 2. de anima. Sed sciendum est quod opera prudentię formica, & apis, operantur naturali inclinatione, non ex hoc quod habeant phantasiam determinatam, & distinctam a sensu, non enim phantasiantur aliquid nisi dum mouentur a sensibili, quod autem operantur propter finem quasi prouidentes in futurum, non contingit ex hoc quod habeant aliquam imaginationem ipsius futuri, sed imaginantur actus prę sentes. qui ordinantur ad finem ex naturali inclinatiõe, magis quam ex apprehẽsione, illa autem animalia dicit philosophus phantasiam habere quibus aliquid secundum phantasiam apparet, etiam dum non actu sentitur, hęc illę. Et quibus quę magis lectori placet eligatur, vnaquęque magni viri est. Alio modo potest responderi ad contradictionem, & est responsio Simplicii, quam sequitur Egidius Romanus super tex. 156. 2. de anima. Quę responsio ponit triplicem phantasiam inueniri. s. perfecta simpliciter, imperfecta simpliciter, & media, quemadmodum dicit, quod animalia in triplici differentia reperiuntur, quędam enim sunt quę non comprehendunt sensibilia nisi in eorum presentia. sicut animalia valde imperfecta. & hęc habent phantasiam simpliciter imperfectam quę reperitur vbicunque est sensus tactus, & secundum hanc comprehenditur conueniens, & disconueniens. Alia sunt animalia valde perfecta, quę comprehendunt sensibilia in eorum absentia, dato

Sãctus Thomas.

Alia solutio ad contradictionem secundum simplictum.

C quod non sint in actuali exercitio, nec sint presentia alia sensibilia, ad illa ordinata, & ista habent phantasiam perfectam simpliciter. Alia vero sunt animalia media inter ista, in perfectione quę licet comprehendant sensibilia in eorum absentia, non tamen de eis memorantur, nisi dum sunt in actuali exercitio, & presentibus aliis sensibilibus ordinatis ad illa. & ista habent phantasiam imperfectam, non simpliciter, sed mediam. In primo ordine sunt lumbricę, & muscę, in secundo sunt homines, & aliqua alia animalia, in tertio sunt formicę, & apes. Nam apes sciunt reuerti ad locum, in quo inceperant fabricare, & formicæ ad locum in quo inceperant grana recondere, sed tamen horum non memorantur, nisi dum sunt in actuali exercitio faciendi casas, vel recondendi grana, & presentibus aliis sensibilibus quæ ad illa ordinantur. Aristotelis ergo quum dixit, omnia animalia habere phantasiam, intellexit de imperfecta simpliciter, quum autem dicit, quod non omnia animalia habent phantasiam, & excludit apes, & formicas, loquitur de phantasia perfecta simpliciter. Et hoc modo secundum istos tollitur aparens, contradictio.

Decima nona contradi. est in cõ. 22. Dicit q̃ sentire est actio. Oppositum infra. cõ. 52. vbi dicitur q̃ est pati. Nisi esset q̃ sumpsit actionẽ pro passione. aut si verius, dicamus, nõ est formaliter actio, neq; formaliter passio sed assimilatio

Secundo de aĩa cõ. 22. Solutio.

illis: & hoc Deo duce in . 3 . de anima declarabimus, vbi videbimus in similī D
quomodo intelligere sit pati . sed pro nunc recurrere ad. 13 . questionem quoli-
betorum Scot. artic.3. & ibi videbis veritatem .
Secundo de aia.tex.24. Vigesima contradi.est in tex.24. Arist. & Cōmen. videntur dicere formam
esse actū agentis in patiēte& dispositio. Sed huius oppositum habetur in.7.met.
tex.cō.26.vbi dicitur ꝙ agens non facit in alio aliud, sed ex alio aliud.non.n.
facit in materia formam,sed ex materia formatū . Solutio. generatio, & omnis
motus dupliciter potest cōsyderari. Vno modo,vt est extra animā in effectu,&
Solutio. sic qd per se gñatur,est compositum ex materia & forma,istud enim terminat in
esse reali actionē agentis.& isto modo Arist. loquitur in. 7.primę philosophię .
Alio modo cōsyderatur vt est in abstractione aię, vt refertur ad sua principia,
ex quibus constat,& sic sunt materia,forma, & priuatio, quorū duo sunt p se,
& vnum p accidens. vnde sic in ratione generationis ista tria apparent,s.termi-
ni,& subiectū.nam gñatio est transmutatio ex non esse ad esse . nam ex hoc,ꝙ
est transmutatio,apparet subiectum,& eius transmutatio est actus transmutabi
lis,& non esse est priuatio,& esse est ipsa forma . & sic intelligitur dictum Phi
losophorum,dum dicunt formam esse actum agentis,sc̄dm rationem consydera
ta generatione. Aut dic ꝙ compositum est terminus totalis,sed forma partialis.
Secūdo de aia.cō.24. Vigesimaprima contradi.est in cō.24. Habetur ꝙ actio attribuitur primitus
formę . Oppositum est.1.de anima. cō.3 vbi dicit aliqua accidentia primitus E
Solutio. attribui corpori ꝙ animę. Soluitur,ꝙ illa accidentia,quę dixit Cōmen. primi-
tus attribui corpori quā animę,non intellexit de corpore in quo est anima, sicut
forma in materia,sed de corpore extrinseco, sicut est vapor respectu somni, aut
aliquid huiusmodi . & sic non est ad propositum . Sed adhuc dubitatur . quia
actio videtur primo composito attribui in procemio meta.1.de anima.64.Solui
tur.cōposito vt quod,formę vt quo.et hoc non negat hic Commentator,quia di
cit ꝙ actio attribuitur primitus enti propter formam .
Secundo de aia.tex.26. Vigesima secunda contra. est in tex.26. Aristo.in pręsenti loco laudat illos,
qui opinati sunt animā sine corpore non esse . Sed hoc videtur inferre animam
intellectiuam sine corpore non esse. Sed huius oppositum videtur ex. 2.de aia,
vbi dicitur,ꝙ separatur,sicut perpetuum a corruptibili . & est contra id,quod
Solutio. demonstratur in.3.de anima, ꝙ nullius corporis est actus . Nisi esset ꝙ hoc di-
ctum locum habet de anima vegetatiua & sensitiua , quę sunt formæ organicę
constituę,sicut formę,quę cōstituuntur per subiecta. tales enim sunt inseparabi
les,& separatio earum a materia est corruptio earum, vt dicit Cōmen.4.phy.
cō.18.falsum autem de intellectiua,quia Aristo.de illa superius dixit ꝙ est aliud
genus animę, & ꝙ separatio eius nō est per corruptionem, sed sicut perpetuum
a corruptibili, quia est separatio sc̄dm maximam distantiam in essentia & natu-
ra. Sed contra istam solutionē,quæ licet sit Ammo. in pręsenti loco,est replica. F
quia Arist.hoc infert ex his , quę in tex.24.&.25. demonstrata sunt, videlicet
ꝙ aia est actus corporis . sed hoc est commune omni animæ, vt patet p Ari.su
pra te.cō.5,vbi dicit ꝙ,si quid igitur cōe est omni aię , anima vtiq; erit actus
corporis instrumentalis potentiā vitā habentis.Et confirmatur , quia actus,& p
fectio dicitur in relatione ad id cuius est,& relatiua non possunt absolut nec in
esse nec intellectu.Ideo aliter soluo ꝙ anima rationalis dupliciter concipi pōt,
vt aia,& vt intellectus Magna,n.differentia est inter aiam & intellectū,vt pa
tet per Arist in 1.de aia.te.cō.23.vbi impugnat Democritū non distinguentem
inter aiam & intellectū vnde aia cū definitur per corpus,nulla aia quatenus
aia,pōt esse sine corpore,qa est actus corporis . Sed in hoc est differētia inter
aiam intellectiuā,& aiam plātę,& sensitiuā.qa istę sunt actus corpis cōstitui
in eē p corpus,& dependere a corpe,& quo ad essentiā,& quo ad opationē, sed
aia intellectiua solū est actus dās operari,et vt sic nō est separabilis a corpe.vn
de Cō.dicit expresse 1.de aia.co.12.ꝙ ista est snia Ari. de intellectu materiali
ꝙ est abstractus sc̄dm essentiā,qa nō est virtus organica,& ꝙ nihil intelligit si
ne imaginatione,& p consequēs quo ad opationem est coniunctus . Et hoc in-
tellige vt intellectus consyderatur vt est pars aiæ, si vero consyderetur vt in-

A tellectus hic non dependet a phantasia, nec concernit corpus: immo sic est intellecta quę intelligit abstracta, sicut alię intelligentię. vnde sicut nauta dupliciter consyderari pōt, vt nauta videlicet, & sic dicit respectū ad nauim, & non pōt sub illa ratione sine naui esse: & vt homo, & sic separatur a naui, ita intellectiua anima, vt anima est, importat respectum ad corpus, sed vt est intellectiua est separabilis. Et ex ista solutione patet solutio ad Achillem illorum, qui credūt demōstrare sēdm Ari. aīam intellectiuam esse inseparabilē a corpore. quia, si esset separabilis, haberet aliquā operationem sibi propriam, sed propria operatio, si qua est, quę attribui potest animæ intellectiuę, maxime videtur intelligere, si autē intelligere est imaginari, aut non est sine imaginatione, nec ipsum sine corpore esse potest. frustra autem est essentia, quę non habet operationem sibi propriam. Et istud est argumentum, in quo isti Alexandrei sonant campanas, & dicunt sēdm Arist. animæ intellectiuę essentiā esse mortalem sēdm Ari. & inseparabilem. Dicimus nos ꝙ ęquiuocatio decepit eos. & locus cōis. quia non distinxerunt inter aīam intellectiuam in rōne animę & in ratione intellectus. Vnde licet argumentum eorū concludat animam intellectiuam, inquantum anima est, non esse sine corpore, non sequitur aūt simpliciter, igitur essentia animę est inseparabilis simpliciter. nam, vt inquit Auic. in. 6. naturalium. cap. 1. nomen animæ non est nomen essentiæ. Et licet Aristo. in. 3. de anima locu

Contra ponentes mortalitatē aię.

B tus sit de intellectu, vt est pars animę, & sic dicit nihil ipsum intelligere sine imaginatione, innuit tñ Ari. intellectū ēt habere aliā consyderationē, vt intellectus in se consyderatur, vt patet in 3. de aīa, vbi mouet qōnem. & licet nō absoluerit eā. tñ Peripatetici, & sequaces eius dicunt illud esse de intentione eius.

Vigesimatertia contrad. est in com. 27. Artifex non potest probare subiectū esse, neq; species subiecti. Oppositum primi patet 1. elenchorū, vbi probatur syllogismum elenchum esse. Oppositum sēdi patet. 4. cęli. cō. 32. Soluitur. diffuse pertractaui ista in speciali quęstione, quam feci de hac materia. pro nunc dico breuiter ꝙ aliqua subiecta adeo nota sunt, ꝙ scientię despiciunt ea, nullam prorsus mentionem facientē de ipsis. aliqua vero subiecta non sunt adeo ignota, ꝙ demonstrari queant. quia, sicut diximus superius in. 4 cęli, super. 32. co. implicat ꝙ aliqđ subiectū demonstretur in sciā, in qua est subiectū. tñ si fuerit aliqđ subiectū, quod indigeat aliqua modicula declaratione, tale bene superficietenus a scientia illa. in qua est subiectum, potest notificari & persuaderi: sicut est syllogismus hypotheticus per naturam, & sicut est via inductionis vel exēpli, vnde Aue. 1. priorū. cap. de syllogismo hypothetico inquit ꝙ per syllogismos hypotheticos per naturā ostenduntur ea, quę sunt minus occulta, quā sint occulta per naturam, sicut esse animę per suas operationes: sicut fecit Auice. in. 6. naturalium, qui ex operationibus animę notificauit esse aię: non ꝙ illa sit ra

Secundo de aia. cō. 27.

Solutio.

C tio demonstratiua, sed est syllogismus hypotheticus per naturam, in quo antecedens est notum per se, & consequēs ēt est per se notum, & sequela est per se nota. & talis syllogismus nihil simpliciter probat, sed est sola persuasio quędā, & superficialis notificatio. Et ideo dixit bene Com. in. 4. cęli in com. 32. vbi dixit, ꝙ alia est scientia, quę indiget syllogismo, videlicet categorico: & alia est scientia, quæ indiget inductione, vnde hoc idem sentit Them. super. 2. post. ca. 11. in sua paraphrasi. Et sic dico, ꝙ rō illa Philosophi in libro elenchorū nō est rō demonstratiua ad probandū esse subiecti illius libri, sed est quędam persuasio exemplaris & similitudinaria, De partibus vero subiectiuis, an in sciā possint demrari, nec ne, iā diximus co. 32. 4. de cęlo diffuse: & tu illuc recurras.

Vigesimaquarta contradictio est in tex. 29. Aristo. dicit ꝙ in animalibus habentibus tactum, manifestū est ꝙ insit ēt appetitus. De imaginatione autem immanifestum, posterius autem consyderandum. Sed huius oppositum dixit supra in te. com. 20. vbi inquit ꝙ vbi sensus, ibi est imaginatio & appetitus. Solutio est. vt inquit Simplicius, non est immanifestum si per Imaginationem intelligamus indeterminatā, & quę est respectu tangibiliū pręsentiū, quia hoc est clarum. sed per imaginationē hic intelligitur determinata, quę est respectu absentiū, & cū memoria est coniuncta, vnde aialia impfcta bene sentiūt iucundū &

Secundo de aia. tex. 29.

Solutio.

triste, sed non per imaginationem, siquidem imaginatio est nobilior & altior sen D
sibus, vt notat Ammo, in presenti loco. Pro quo nota ꝙ secundum Aristo. in. 2.
de anima in tex. cōmento. 156. Sensus ab imaginatione distinguitur, quia sensus
inest omnibus animalibus, non aut imaginatio. Et ex hoc scire potes ꝙ animalia
imperfecta si sentiunt & appetunt, hoc non est per virtutem altiorē quā sit sen.
sus, sicut est in perfectis habentibus imaginationem distinctam a sensu, & nobi
liorem & determinatam. & ideo spongia marina, & id genus appetunt, & dele
ctantur & contristantur circa iucundum, & triste, per sensum, & non per imagi.
nationem, quę sit virtus superior quam sit sensus, & hoc teneas.

Secundo de aia cō. 32.

Vigesima quinta contradictio est in commento. 32. Dicit Commentator. ꝙ in.
tellectus speculatiuus non est anima, nec pars animę. sed commento primo. tertij
de anima dicit oppositum. Solutio, intellectus speculatiuus secundū ipsum quā
doque supponit pro operatione animę, quæ est intellectio: & talis nec anima est
nec pars animę, sed est accidens maxime de noua intellectione. quandoque sumi
tur pro intellectu potentię, qui est pars animę nostræ. quo mediante intelligi-
mus & sapimus primo modo hic. secundo modo sumitur ibi.

Solutio.

Secundo de aia. tex. 37.

Vigesima sexta contradi. est in te. 37. Arist. 3. Cō. in cō. dicunt ꝙ aīa est causa
efficiēs corpis. vbi Cō, inqt ꝙ est causa oīum motuū, tam verorū, q̄ existimato- B
rū. Sed huius oppositū inuenimus apud Alex. in paraphrasi de aīa in cap. de im
pulsu & vi impulsoria, vbi dicit ꝙ non proprie mouetur corpus ab aīa dixeris,
Solutur. formę sunt in duplici differentia. quędam sunt formę abstractę a corpo
re, & per se subsistētes, sicut sunt intelligētię separatę & tales per se mouere dicū
tur, qa in mouendo nō mouentur, neq; per se, neq; per accidens, tales. n. habent
esse pfectū in se & cōpletū in specie, quę tota saluatur in vno suppolito secun
Peripateticos & habent vnitatem numeralem perfectam, & natura priorem suo

Solutio.

corpore. Et ideo Cōm. in. 1. cęli in cōm, 22. dicit ꝙ cęlum est semper mobile per
principium extrinsecum, quod non est corpus, neque virtus in corpore. Sunt ite
rum alię formę, quę sunt actus corporis, sicut anima, quę est corpis actus, quę in
mouendo mouētur per accidēs. & tales formę nō proprie dicuntur mouere cor
pus, quia non habent subsistentiam separatam extra corpus. vnde, si anima dici.
tur mouere corpus, est propterea, quia anima intercedente mouetur corpus, est
enim ratio, qua corpus mouetur, sed nō est id, quod proprie per se mouet. motus
enim & generationes sunt suppositorū. anima autē, quę est forma dans esse cor-
pori, non est suppositum, sed est ratio, propter quam suppositum est in actu. vnde
forma est actus sed suppositum est in actu propter formam. & ista est mens Ale.
xandri ibi, inquit enim omnis entelechia & actus per se immobilis. est aīam au-
tem entelechiam siue actum monstratum est quapropter neq; corpus ab anima E
moueri proprie dixeris, id enim proprium est in his duntaxat rebus, in quibus id
quod mouetur, ab eo quod mouetur, abiunctum est, velut a bobus moueri plau.
stra dicuntur. sed quia cōmunius dicitur ab aliquo moueri id, quod intercedente
aliquo mouetur: sic. n. artifex ab arte mouetur, quia per artē, sic ignis a leuitate,
sic ipsum animal ab anima moueri dicitur, quia per animam, siue intercedente
anima mouetur. motio enim ejusmodi animali ea parte competit, qua animatum
est, non autē quā graue, aut leue, aut calidum, aut frigidum, albū aut nigrum. Sic
igitur intellexisti ꝙ supposita sunt quę verę mouentur, & quę proprię mouent,
sed formę suppositorum sunt ratio, per quam fit motus, sicut artifex est, qui pro
prie mouet materiam artis, sed ars est ratio mouendi.

Secundo de aia, cō, 38.

Vigesima septima contradi. est in cō. 38. Dicit Cō. ꝙ caput est principium sen
sationis. Huius oppositū habetur in libro de sensu & sensi. vbi dicitur ꝙ cor. Sol
uitur quicquid dicant alij, veritas est ista. cor. est principiū omnis sensationis, ce
rebrū nullius sensationis principiū est sed natura produxit ipsum ad contraopan
dum cordi per sui frigiditatem in contemperando cordis calorem. ista est Arist.
via, istud sentit Cōmen, in cō, suo super libro de somno & vigilia in secūda colū
na, vbi declarat ꝙ sensus cōmunis organice est in corde, & ꝙ cerebrum non cō
currit, nisi tanquam instrumentum ad contemperādum calorē cordis, vt sit pro

Instātia Medicorum.

portionatus pro operationibus sensitiuis, Sed Medici instant ratione sensata
quod

A ꝙ sensus sint organice in cerebro. quia stante nocumento in prima parte cerebri, fit nocumentum in virtute imaginatiua, & in sensu communi: sicut illo, qui precipiebat ꝙ tibicines deberent excludi a domo propter impedimentum, qđ sibi inferebant, stante nocumento in medio sit nocumentum in virtute cogitatiua: sicut fuit ille, qui proiiciebat vasa argentea per fenestram. quidã autem habent nocumentum in parte posteriori cerebri: & illi non possunt memorari alicuius rei preterite. ergo videtur ꝙ ista instrumenta talium sensationum sunt in cerebro, & non in corde. hoc est argumentũ contra Philosophos. Nos dicimus pro Philosophis ꝙ hoc nihil mouet. Nam ista contingunt propter impedimentũ, qđ est in corde. nã facta lesione in cerebro in aliqua sui parte, impeditur mẽsura illa caloris deserulentis tali virtuti in corde organice existentis. vnde cerebrum scdm diuersas sui partes contemperat calorem cordis tali vel tali virtuti deseruientem. & inde est ꝙ facto nocumento in parte media cerebri impeditur temperamentum, & mensura caloris naturalis existentis in corde: quod temperamentum, & que mensura est instrumentum virtutis cogitatiue in corde organice existentis. & ista est sententia Philosophi in. 2. de partibus aialium. cap. 7. & sic de alijs consequenter. ista sunt ex precordiis Antiquorum Peripateticorum, & a truffatoribus minime intellecta, quorum doctrina non consistit, nisi in multitudine verborum. volunt enim facere nouas sectas, & miscere Greca Latinis, & medicinalia, & Platonica cum Arist. et neutrum attingunt: sicut cuilibet parum exercitato in Philosophia Arist. patere potest. Solutio.

B Vigesimaoctaua contra. est in tex. 40. Aristot. & Cõmen. volunt solum ignẽ videri ex elementis nutriri & augeri. Sed huius oppositum habetur in. 1. celi. te. cõ. 21. vbi dicitur ꝙ omnia corpora physica, quæ alterantur scdm passiones, videntur habere augmentum & decrementũ, puta animalium corpora, & partes ipsorum, & plantarum, & similiter elementorum. Et confirmatur. quia certum est ꝙ augmentum ignis est improprie dictum, cum augmentum verum sit animatorum, vt patet 1. de genera. & corrup. tex. cõ. 33. &. 2. de anima: & per consequens augmentum improprie dictum ita competit terre: & aque, sicut igni. non igitur solus ignis maxime videtur augeri & nutriri. Nisi esset ꝙ tametsi augmẽtum in rebus simplicibus sicut sunt elementa, sit improprie dictũ, in hoc tamen est differentia inter ignem & alia elementa. quia ignis, aut est alterans alia, aut in eo magis dominatur alterare, ꝙ̃ in ceteris, est enim formalissimum inter omnia elementa, vt dicitur in. 2. de genera. & corrup. tex. cõ. 50. solus enim & maxime speciei est ignis, &. 4. meteo. tex. cõ. 5. omnia putrescunt elementa, excepto igne. ex sua autem acuitate contingit ꝙ ea, que non sunt eiusdem speciei, transmutat in sui naturam, vt ligna. & in hoc augmentum eius videtur magis assimilari vero augmento, quod fit in viuentibus vbi etiam nutrimentum mutatur in substantiam aliti. & istud est motiuum istorum in presenti tex. in secunda figura ex duabus affirmatiuis, vt dicit Comment. Sed augmen- Secundo de aia. tex. 40. Solutio

C tum aque, & terræ manifeste fit per iuxtapositionem consimilis in specie: quia aqua addita aque, & terra terre reddunt aliquid maius. Licet igitur ignis non sit verum augmentum. vt dicitur in 1. de genera. & corrupti. propter defectũ illatum trium conditionum positarum in 1. de genera. & corru. tex. cõ 33. tamen magis assimilatur maioratio eius augmento viuentium, ꝙ̃ maioratio aliorum elementorum propter cãm predictam. Vnde licet ignis ẽt augeri põt per iuxtapositionem alterius ignis vt dicitur in. 2. de generatio. & corrup. tex. cõ. 38. Ignis enim augetur igne, & ether ethere, & in hoc conuenit cum augmento per iuxtapositionem facto cum alijs elementis, tamen ẽt habet aliũ modũ, vbi ꝑ appositionem plurium lignorum videtur resultare maior ignis, qđ non habẽt cetera elementa, que non sunt ita alteratiua & actiua. & hac ratione solum ignis videtur inter alia elementa nutriri & augeri, cum tamen vere neq; nutritio sit, neq; augmentum, quia non permanet, vt dicitur in. 2 de gene. & cor.

Arist. 2. de aia, 41. ait, ignis enim augmentum in infinitum est, quousq; fuerit combustibile. Ex quibus videtur, ꝙ non omnium natura constantium sit terminus, & ratio magnitudinis, & augmenti. ignis enim (vt. 2. phy. in principio ha Verum omnium natura-

cōstantium terminus sit & ratio magnitudinis et Augmenti.

betur) ens naturale est . Oppositum huius habetur ab ipso Aristo. 2.de anima D
eodem tex.vbi ait,natura aūt constantium terminus est,& ratio magnitudinis,
& augmenti . Huic dubio satisfacit Egidius dicens,ꝙ si Aristo.mens inspicia-
tur in ea propositione.in augmento naturaliter facto in corporibus animatis ser
monē habet isto modo,augmētum animatorum est finitum, augmentū ab igne

Responsio secūdū Egidium.

non est finitum.ergo augmentū aīalium non est ab igne.ideo licet proferre vni
uersaliter hanc propositionem sit mos.Extra tamen Ari.sniam est,quia rō phi
losophi fuit contra antiquos ꝙ in aīalibus,& plantis,augmentū ab igne nō fiat
sed quę augmentatio ab igne fit,non est proprie dicta , quia veras augmenti cō
ditiones non habet,s.vt sit idem a principio vsq; ad finem,& ꝙ quęlibet pars
aucti augeatur,& ꝙ per intus susceptionē fiat . Prima cā , ꝙ ingenerabilibus
sit terminus in magnitudine,& augmento,est forma, deinde materia.3.est ordo
vniuersi . Vnde Egidius circa hoc,ꝙ res naturales quātitatis determinatę sint,
has ponit conclusiones . prima est, ꝙ a forma terminationem habent,vt etiam
in.1,cap.de sub.orb. Aue.notat,quantitas insequitur materiā, sed determinatio
insequitur formam.&.1,cęli.72.ait Aue.formę diuersarum naturarum requirūt
materias diuersarum quantitatū.&.2.de anima.97. maxima dimensio materię
est sub forma ignis , & minima est sub forma terrę . Secunda Egidij conclu-
sio est, ꝙ ēt a materia terminatio esse potest,quia corruptibilium materia finita
est,ideo terminatum est ignis augmentum,pp suam materiā,quia cōbustibilia in B
finita non dantur.& hoc ostendit,quia in rebus constātibus ex tota sua materia
non pōt augmentū fieri.quia in eis est vnum indiuiduum in vna specie.vt.1.cę
li manifestatur,ideo terminationis rō a materia esse pōt.& ideo aliquādo corru-
ptibilia a forma terminationē habent.interdū vero a materia. Sed(vt notat Zi

Egidius qualiter errauit.

mara in.2.de anima.41.) Egidius est in errore,si sic absolute sermo eius intelli
gatur,quia forma & materia sunt diuersę naturę, & aliquas proprietates perfe
ctioni attestantes.habent, & aliquas imperfectioni,terminatio & interminatio
sunt opposita,si terminationis principium forma est, qđ attestatur perfectioni .
oportet vt interminatio materiam insequatur, quę imperfectioni attestatur . Et
hęc est mens Aue.in cap.1.de sub.or.ꝙ quātitates,& qualitates interminatę ma
teriam insequatur,& ideo licet prima Egidij conclusio vera sit secunda tamen
vera non est.videas.3.phy.60.vbi Aue. ait,ꝙ in hac propositione, continuum
est diuisibile in infinitum,conuenit naturalis cum geometra, sed in hac conclu
sione,continuum est augmentabile in infinitum , non concordant,ratio est, (in-
quit,)quia ire ad augmentū,est ire ad esse,& formam.diminui aūt, est ire ad nō
esse.ideo oīa naturalia corpora resistunt diuisibilitati,quia ad corruptionē, via
diuisio illa est,finitas ergo est a forma ,& infinitas a materia , & ideo termina-
tio in rebus est a forma , & interminatio est a materia. Ad id autem quod di-
cit, ꝙ rebus ex tota sua materia constantibus non est nisi vnum indiui-
duum in specie ergo terminatio est a materia , respondetur, ꝙ est in ęquiuoco.
h.c.n.sermo est de augmento,qđ est in quantitate continua, & nō de quantitate
discreta,ideo dato ꝙ esset verū,ꝙ in constantibus ex tota materia, non pōt fie-
ri nisi vnū in vna specie.hoc de quantitate discreta verū est.non tamen de quā
titate discreta sermo est,sed cōtinua.sed dato,ꝙ de discreta quantitate sermo es
set,tūc huius terminationis in numero cā nō est a materia,sed a forma. Vnde si
in plura supposita forma mundi multiplicabilis esset,natura ei materiā dedisset,
scdm quā multiplicari posset. Vnde quādo.1.cęli dicitur,ꝙ forma quęlibet est
multiplicabilis,id scdm logicā potētiā veritatē habet,quę dicitur nō repugātia.
Vnde.2.cęli 54.distātię entiū sunt terminatę. & ideo a forma est,ꝙ cęlū nō sit
multiplicabile , materia aūt est cōtcabilis rō est ex.2.phy.72.& 87.forma nō
est propter materiā, sed materia est propter formā,& cā multiplicationis in ma

Distantię entiū sunt terminatę.

teriis est a forma,& non econtra,(vt antiqui voluerunt)sed(vt dicit prefatus
doctor)forsan Egidius habuit bonum intellectū, licet eius verba non ostendāt,
quia formę naturales magnam latitudinem habent. Sunt duo extrema.s.prima
materia,& actus primus.12.meth.t.18.& formę recedentes a materia,accedunt
in perfectione ad primum motorem,Et ista est forma illa,quam cum natura po

A tuit pertingere, stetit, & est forma hominis, quę dicitur esse ꝓpinquissima deo. formę vero ꝓpinquissimę primę materię, sunt elementorũ formę vt dicit Auer. 3. cęli. 63. & 2. cęli. 32. esse formarũ elementalium, est propinquum primę materię. si ergo istę formę elementales, si considerentur absolute, vt habent afficere primam materiam sunt interminatę. sed dices. 6. phy. 32. Aue. dicit oppositũ. Respondetur, ꝙ elementales formę dupliciter considerantur vno mõ absolute, & vt sic, nullam habent terminationem, & sunt interminatę, quia sunt propinquę primę materię. Ari. 67. demonstrat, ꝙ elementa nullam habent figuram, ergo nullam habent formam, quia omnem figuram recipiunt. Recipiens autem debet esse denudatum a natura recepti. Vnde cuiuslibet vasis aqua figuram recipit. ideo formę elemẽtales in quolibet puncto & minimo materię esse possunt, quę sunt interminatæ, Aliæ autem formæ simul esse non possunt, quia sunt terminatę. Vnde cã quare corpora non se penetrent. est quantitas terminata, quãtitas autem interminata, non est impediens ne corpora se penetrent. Et ideo formę elementorũ quia primę materię proxime sunt, possint se penetrare, sicut accidentia, quia sunt medię. videas. 8. phy. 82. elementa (inquit recipiunt penetrationem secundum partes, & tamen mixta hoc minime possunt facere, quoniam sunt formę pefectę, ideo elemẽta absolute nullam habent terminationem ad maximum, nec minimum, sed quia Auer. dicit oppositum, hoc intelligitur scdm

Formę elementales absolutę consideratę non habent terminationẽ.

B aliam consideratione, vt scdm ꝙ sunt partes mundi, & quia vt sic, habent figurationem a corpore extrinseco. vt ab orbe, ideo est terminatum. Et ideo omnia corpora habent extrema, sed non eodem modo, quia simplicia corpora, si habent extrema, est ab extrinseco, & ab agente naturali, quia omne agens naturale est terminatum, ideo terminatio est a forma, vt a causa finali, & ab agẽte, vt a causa efficiẽte. Forma aũt mixti, quia est res perfecta sibi requirit terminationem. Et ideo, si Egidius voluit dicere, ꝙ forma elementi ex sui imperfectione non habet terminationem, vt alię formę, recte dixit, sed habet id a materia ob sui imperfectionem. Est tamen aduertendum, ꝙ propositio qua dicitur, corpora ad maximum, & minimũ esse terminata, non debet intelligi de maximo, & minimo in indiuisibili. Et ex hoc multa argumenta sophistica remouentur. Et sic patet, qualiter dubium tollitur. Restat solum pro maiori notitia declarare vias, quibus philosophi res naturales corruptibiles per maximum & minimum, cognouerunt determinari. Et sciendum est, ꝙ sicut in reliquis ex notioribus ad ignotiora deuenerunt, sic in hoc fuit, Prima via fuit ex operationibus. Secũda ex similitudine rerum artificialium. Prima via ex operationibus fuit, quia videntes res corruptibiles, determinatas dispositiones quantitatiuas, & qualitatiuas requirere. Et per hanc viam processit Auer. in. 1. cap. de subst. orb. nos videmus, ꝙ aqua feruens in tantum crescit feruendo, ꝙ expoliatur a forma aquę,

Quomodo intelligitur ꝓpõ qua dicitur corpora &c.

C & conuertitur in aerem, eodem modo viderunt, ꝙ forma æris intantum condensari potest, vt sub ea parua quantitate, non posset forma aeris conseruari. Ista ergo experimenta dictant, ꝙ est certa quantitas, sub qua minori non põt forma conseruari. Similiter est de aqua, ꝙ quando deuentum est ad vltimum terminũ non seruatur forma aquę. Eodem modo perceperunt experimentis, ꝙ requirũt certas qualitatiuas dispositiones, quia videmus, ꝙ humanus corpus, potest deuenire ad tantum caloris, vt sequatur mors. Et Arist. 2. de gene. dicit, ꝙ omnia huius mundi sunt certi periodi. Et Auer. in lib. de morte & vita ex Aristo. intentione in. 2. genera. vita hominis est vsque ad. 70. annos. & 2. de gene. 39. datur minimum tempus, in quo vita hominis nascitur, vt infra. 7. mensem, & supra. 11. homo qui nascitur non viuit. & Auer. expresse. 6. physi. 91. dat exemplum de embrionibus, ꝙ magnitudinem terminatam ad maximum & minimum habẽt. Et vniuersaliter hoc concludit in omnibus &. 8. physico. 62. 1. cæli. 72. Secunda fuit via similitudo cognita ex arte, quia, 2. physic. 14. ars imitatur naturam, vnde forma artis, est quæ ponit terminum, in rebus artificialis, vt malleus habet talem formam & quantitatem non ab instrumento quod efficit, sed talem figuram habet ab artis forma. Ita ars est imitatrix naturę, & forma naturalis est quę imponit terminum rebus naturalibus, neq; ars vtitur infinitis

Vita hois ẽ vsq; ad. 70. annos,

Ars nõ vtitur infinitis instrumẽtis.

instrumentis,&.1.phy.50.ars euitat superflua, sicut etiam natura, malleus enim artis non potest sub quacunque quantitate conseruari. Si enim esset adeo magnus, inutilis esset, similiter si paruus esset, vt granum milij, esset inutilis. Et his vijs processerunt, Et hoc quo ad quia est quantum vero ad propter quid dictum est supra. Et hęc sufficiant. D

Secundo de ala.tex. 41. Vigesimanona contradi. est in tex.41. Arist. in paruo spatio sibi contradicit hic, Nam vult omnium natura constantiũ terminum esse magnitudinis et augmenti. & postea immediate subdit, ignis augmentum in infinitum protendi, quousq; combustibile fuerit. & cum ignis sit vnum eorum, quæ natura constãt, & animalia, & partes ipsorum, vt dicitur in principio.2.phy. eius debet esse terminus magnitudinis, & augmenti. & sic vniuersalis interimitur per instantiam

Solũ Egidij particularis aperte, vt dicitur in libro priorum. Hanc autem contradictionem Egidius Roma. conatur sedare, dicens sermonem Philosophi esse de natura augmentabilibus, sicut sunt ea, quę propriæ augentur, sicut sunt animata. Vnde iste motus est finitus & terminatus, qui est in corporibus animatis, quę vere augẽtur: sed augmentum ignis non est terminatum: igitur in figura secunda sequitur ꝙ motus augmenti veri non est ab igne. Vnde Cõm. per terminos exponit vltima naturalia, quę inueniuntur in corporibus augmentabilibus, i. animatis. Et postea pręfatus doctor inquirens resoluere causam augmenti in rebus naturalibus, d. ꝙ potest esse triplex, forma, materia, & ordo vniuersi. De forma patet, E & est concessum ab omnibus Peripateticis. sed de materia, inquit, ꝙ, cum aliquid constat ex tota sua materia, tale non potest esse nisi vnum in vna specie, vt colligitur.1.coeli.tex.comme.93. vbi dicitur ꝙ mundus, quia constat ex tota sua materia, vnus est numero: quia autem materia passiuorum & actiuorum terminata est, ideo etiam non crescit de facto ignis in infinitum; vnde Aristot. vult magis terminationem ignis esse a materia quã a forma. in animatis autẽ est e contra, quia est propter animam magis quã propter materiam. Tertio dicit terminatum imponi ex ordine vniuersi. nam, quia elementa continentur a coelo, inde est ꝙ sibi imponitur terminus, quia quibusdam temporibus dominantur sydera calida, quandoque frigida: motus enim Solis in obliquo circulo est causa istius vicissitudinis, vt dicitur in. 2. de genera. & corrup. ista

Impugnatio sunt dicta eius. Videtur in.2. dicto esse contradictio. quia Comment. in.3.phy. in commen.60. dicit expresse ꝙ infinitas est a materia, & finitas est a forma. et per consequens non videtur ꝙ naturaliter terminatio sit a materia. Et quod dicit, ꝙ in rebus constantibus ex tota sua materia vnũ indiuiduũ est in vna specie, & in illo non potest esse augmentum, patet ꝙ ęquiuocatio est in sermone. quia per te sermo est de augmento, quod est in quantitate continua. sic enim augmentum animatorum est ad terminatum, & augmentum ignis non est ad terminatum. sed modo loqueris de augmento in quantitate discreta. Amplius licet F res constantes ex sua materia sint terminatæ in numero, tamen non est illud principaliter, sed per viam signi & causæ secundario, vt alias declaraui: quia potius forma limitat materiam, quã materia formam, vt alibi demonstraui.

Solũ ppria. Dico cum distinctione in hoc quęsito, pręsupponendo primo ꝙ Philosophi deuenerunt ad hoc, vt asserant in rebus generabilibus & corruptibilibus dari extrema & media, s. maximũ & minimũ ex duobus: Primo ex operationibus formarum, quia inuenerunt eas esse terminatas, & requirere dispositiones terminatas quãtitatiue & qualitatiue, & sc̃dm terminatum tempus, & hoc experientia docuit. Vnde Medici de causis sterilitatis loquentes, dicunt quandoq; prouenire propter magnitudinẽ virgæ. & Arist. dicit hoc in libris de gñatione aĩaliũ, ꝙ habentes penẽ immoderatũ sunt infoecundi: & etiã propter prauitatem. & ideo datur maximum & minimum, cum latitudine tamen quadam in istis. Et similiter deuenerunt ad hoc ex cognitione gñationum, quæ fiunt in determinatis temporibus. vnde.2.coeli.tex.cõ.38. datur tẽpus minimum in non excedere, ita de qualitatiuis dispositionibus, vt pulchre dicit Cõme. in.6.phy. cõ.91. de embryonibus habentibus quantitatem maximam & minimam, & de quantitatibus hominum, & vniuersaliter dicit ꝙ actio cuiuslibet entis perficitur per quan-

De maximo & minimo.

A tatem & qualitatem terminatã. vnde.1.cap. de substantia orbis datur exemplũ
de aqua, dum cõuertitur in aerem, & econtra. Secundo deueneiũt ad istud ex re
bus artis. ars.n.est ęmula naturę, & naturam imitatur. & viderunt in arte, ꝙ
ipsa est, quę imponit terminum rebus in mensura & figura, non instrumenta, vt
patet inductiue in omnibus. Et ita etiam dixerunt ꝙ sit in natura, ꝙ forma natu
ralis est, quę imponit terminum & figuram rebus non instrumenta. Nota tamen
ꝙ est distinctio in istis formis, quia quędam sunt propinquę primę materię, si-
cut sunt formę elementarię, quę sc̃dm viam Auer. ex hoc habent vt sint quodã-
modo media inter substantiam & accidentia. Et ex hac rõne concluditur ꝙ istę
multũ participãt de proprietate materię, vnde nullam sibi requirũt terminatio-
nem & figuram, vt est demonstratum in.3.cœli.te.cõm.67. Figura enim, vt scri
bit Cõme.in cõ.67. associatur in hoc formis substantialibus perfectis in hoc, ꝙ
non recipit diuisionem. & ideo caret motu alterationis, vt dictũ est in.7 phy.
& ideo elemẽta in sua natura consyderata infigurata sunt, & interminata per
cõsequens. & ideo, quia sunt primę materię formę eorũ propinquissimę, & ideo
sic habẽt proprietatem materię, quę est radix interminationis & infinitudinis.
vnde etiam propter sui imperfectionẽ recipiũt quãdam penetrationẽ in suis par
tibus, vt notat Cõme.in.8.physi.cõ.82. Et propterea concluditur ꝙ possunt esse
simul in eodem pũcto, vel parte materię in mixto, quod non possunt facere for
B mę mixtorum perfectæ, quę appropriant sibi certam quantitatẽ terminatam,
& figuram: sed bene tales formę recipiunt terminationem insequentem formã
mixti, & per illam terminantur, & non per proprios terminos, quibus carẽt ex
se, & qui corrũpuntur in mixtione, si quos habuerunt, dum existebãt separata.
Et ideo animaduerte, frater mi ꝙ elementa aliter se habent, vt in sua natura cõ
syderantur, aliter, vt iam existunt & sunt partes mundi. primo modo termino
carent & figura, sed secundo modo habent terminum, quia vniuersum termina-
tũ est & non infinitum, vt est demonstratũ in.3.phy. & magis in speciali adhuc
in.1.de cœlo. vnde sic figurantur a continente. Ista igitur ratione ignis augmen
tũ in natura sua cõsyderatũ simpliciter vt est agẽs principale, & non instrumen
tum animę infinitũ est, apposito combustibili. quia vt sic, vbi desinat, nõ habet.
Si autem consyderatur vt est pars mundi, vt sic terminum habet. maxima.n.
dimensio, quam recipit materia, est illa, quam habet sub forma ignis, & minima
illa, cum qua stat forma terrę, vt dicit Cõm.in.2.de anima.cõ.97. & sic ignis in
existentia naturę est determinatus per maximũ & minimum. Sed in hoc est dif
ferentia inter ignem & alia simplicia ex vna parte, & reliqua mixta perfecta.
quia illa habent terminationem extrinsecus deriuatam propter continens, &
ratione qua sunt partes. sed mixta vltra rationem generalem habent intrinsecã
cãm suę terminationis, & est sua forma, quę ex sui pfectione, cum sit eleuata ma
C gis a materia, & accedat magis ad actũ & formam, est terminata, & imponẽs
causam terminationis in entibus. vnde sc̃dm ꝙ magis & magis eleuãtur, sic sũt
perfectiores & magis ad vnitatẽ accedentes. Vnde quidam viri magni tenuere
animas perfectorum aĩalium esse indiuisibiles, tamen in via Auer. licet diuisibi
les sint oẽs formę eductæ de potentia materię, sunt tamẽ magis vnitę perfectio
num animę, vnde in animalibus perfectionibus propter istam causam partes diui
sę non mouentur neq; viuunt. & ideo licet detur ignis maximus & minimus, &
aqua, hoc est sc̃dm ꝙ existit ĩ natura, sed in se nõ habet terminũ. Et ideo in hoc
bene dicit Egidius Roma. ꝙ terminatio in igne non est a forma sua, sicut est in
animatis, si ipse respexit ad istam differentiam originatam ex propinquitate
materię & distantia.2. cœli.cõ.32. esse elemẽtorum propinquum materię: sed
non est absolute concedendũ terminationẽ esse a materia, sed a forma principa
liter. vnde magis est rationis & formę, quam materię. quia, si materia est termi
nationis cã, nõ est rõne suę essentię, sed quatenus est formata, & actuata p for-
mã. Et ideo nota bene differentiã inter generalitia simplicia & maxima pfe-
cta: qa licet de facto oĩa terminata sint maximo & minimo, tñ secus est in sim-
plicibus & secus in mixtis, qa in simplicibus est ala extrinseca, in mixtis vl-
tra extrinsecã est causa intrinseca, & est rõ formę suę, quę pfecta est, & regit

figuram & terminationem terminatam, cuiusmodi non sunt formę simplices. Et ex hac ratione scire potes quare formę elementarię in mixto possunt se penetrare & simul esse in eadem parte materię, quod non possunt formę mixtorum perfectorum, assimilantur enim accidẽtibus & qualitatibus in hoc sicut sapor, odor, & color, qui sunt in eodem subiecto, quia non habent diuersos terminos, sed vna quantitate terminata subiectum insequente terminantur: iuxta, illud, tanta est albedo quanta est superficies, ex pędicamentis. ita formę elementarię in mixtis habentes esse ligatum, habent extendi & terminari per quietem terminatam insequentem mixtum & formam eius, & non habent diuersas terminationes, sicut sunt formę mixtorum. Ideo Commentator. 8. physi. commento 82. expresse dicit ꝙ elementa recipiunt quandam penetrationem in suis partibus. D

Secundo de aia. cõ. 41.

Solutio.

Trigesima contra. est in cõ. 41. Dicit Cõ. ꝙ ignis dñatur in corporibus nutribilibus. Sed oppositũ patet. 2. de generatione in te. cõ. 49. & . i. 4. meteo. vbi scribit ꝙ oia residẽtia circa mediũ a prędominio sunt terrea. Solutĩ. scdm molẽ terra dñatur: ignis aũt scdm virtutẽ, & pręcipue in nutribilibus: nã gñatio est prima participatio aię in calido naturali, & vita est eius permãsio. Et ideo dixerũt sapiẽtes ꝙ frigiditas nõ ingredit̃ opus naturę igneæ nãque aĩa oĩa operatur. 2. de anima. tex. cõ. 41. & . 130. Replicari potest. in maiori quanto est maior virtus si igitur terra dominatur quantum ad molem: igitur quantum ad virtutem. Soluitur, intelligitur propositio in his quę sunt eiusdem speciei: sicut plus ponderat gleba terræ, & velocius descendit quam medietas glebę. fallit in his, quę sunt diuersarum rationum. similiter intelligitur propositio illa, quo ad virtutem insequentem talem molem, non autem quo ad alias virtutes, quę illam molem non insequuntur, sic dico ꝙ, cum terra quo ad molem dominetur in mixtis, talia mouentur ad motũ eius. Et ideo canis proiectus de turri descendit virtute elemẽti dominantis in eo sed quo ad suum motum qui est ab anima, & quo ad alias operationes virtutis nutritiuę & sensitiuę ignis dominatur, sicut communiter concessum est ab omnibus sanicapitis. B

Secundo de aia. cõ. 48.

Solutio.

Trigesima prima contradictio est in cõmen. 48. Dicit Commen, virtutes corporum cęlestium conseruant esse secundũ omnem dispositionem, & secundũ, omnes partes. Oppositum videtur in vltimo cap. de substantia orbis, vbi dicit ꝙ cęli permanẽtia non est a virtute. Soluitur. negat ibi virtutem extensam ad extensionem subiecti, concedit hic virtutem abstractam, a tali enim est permanentia cęli & motus æternitas, 2. cap. de substant. orbis. & . 8. physi. commento. 15. ęterna enim habent causam necessariam conseruantem, & dantem esse.

Secundo de aia. cõ. 51.

Solutio.

Trigesima secunda contradi. est super tex. 51. Arist. in. 2. de aĩa tex. cõ. 51. scribit ꝙ sensus ipso moueri & pati aliquid accidit, sicut dictum est videtur enim quędam alteratio esse. Et Cõ. in cõ. dicit ꝙ hoc est primum consyderandum de sensu, vtrum sit de virtutibus actiuis vel passiuis: & ꝙ Aristo. posuit sensum in genere virtutum passiuarum. Sed huius oppositum habetur per Alexan. in sua paraphrasi de aĩa, in ca. de intellectu practico & speculatiuo, vbi dicit ꝙ sentire non est pati sed iudicare atq; discernere. Nisi esset ꝙ, vt scribit Arist. in. 7. physicę auscul. tex. cõ. 12. Sensus ipsi alterantur. patiuntur. n. actus enim ipsorũ motus est per corpus, patiente aliquid sensu. pro quanto igitur sensatio non fit nisi per impressionẽ specierũ sine materia in sensorio resultantẽ, sic sentire consistit in quodam motu, & quadã passione. sed illa receptio & passio non est sensatio formaliter, sed iudiciũ & cõprehensio sensilis in specie relucẽtis. Et ideo bene loquitur Alex. ꝙ sentire non est pati, sed iudicare atq; discernere. Quod etiam ratione fulcitur. quia potest esse pati & receptio speciei in sensorio, & tñ non erit sentire. dicit. n. Philosophus ad alia fortiter intenti delata sub oculis non videmus. Amplius sequeretur virtutes sensitiuas ĩ genere potentiæ esse viliores simpliciter virtutibus vegetatiuę, vt est nutritiua actiua, & generatiua, qa istę sunt actiuę & illę passiuę, & agẽs est nobilius passo. Et ideo nõ est credendũ operationem sensus esse passionẽ formaliter loquendo, licet sine passione quadã fieri nõ possit. Nec est credendum sensum formaliter esse de virtutibus passiuis inquantum sensus, sed vt est operatiuus per organũ, sic enim Aristo. dicit in. 7. patiente F

A aliquid sensu per corpus.& isto modo sunt glosanda dicta Auer.& reducenda in bonum intellectum. Et qui non vult illo modo intelligere vadat via sua arbitrii enim nostri non est, ꝙ quisque loquatur. Subtilis doctor in quolibetis quęstione.13. in arti.3. in responsione ad secundum, dicit ꝙ sicut esse album est habere formaliter albedinem sic sentire est habere formaliter sensationem. sed hoc non est vniuersaliter verum quia stat aliquid formaliter denominari ab aliqua. forma licet illa formaliter non inhęreat, vt communiter dicitur de his principiis ab extrinseco denominantibus.

Trigesima tertia contra. est in cō.51. dicitur sensum esse de virtutibus passiuis. Videtur autē oppositū probasse Philosophus supius in tex.cō.37. vbi declarat aīam effectiuę concurrere ad oēs motus rā veros ꝙ̄ existimatęs, vt dicit ibi Cō.in cō. Soluit. Dico ꝙ opinio illa Alberti magni in.2. de anima iudicio meo est multum rationi consona, ꝙ sensus, licet vt est in potentia ad recipiendum speciem sit passiuus, fit autem actiuus postea ꝙ̄ specie illa informatus fuit respectu sensationis. illi aūt, qui posuerunt motorē separatum concurrere imediate ad sensationem causandam aliqua speciali influētia, multum vt mihi viedtur, excedūt limites istius Artis. Et licet Cōmen.2. de anima: cō.60. moueat istā quęstionem quę omnino dubia est, & ab eo cum difficultate apperet solutio, tamen talem motorem separatum nō ponit, sicut expositores eius dicunt. impossibile enim est ꝙ sensatio effectiue sit ab intelligentia, tanquā a causa efficiente, propinqua aliqua speciali influentia concurrente. Nā scdm Auer.7. met. cō.31. ad finem, quod

B mouit Arist. ad ponendū mouens separatum a materia fuit factio virtutū intelligentium: quia virtutes intellectuales apud ipsum sunt non mixtę cū materia, omne enim nō mixtum cū materia fit a non mixto cū materia simpliciter; quemadmodum omne mixtum cū materia generatur a mixto cū materia.&.1.meta.cō.31. materiale nō transmutatur nisi a materiali. Et confirmatur. Aris. in plerisque locis dānat Antiquos, quia effectuū sensibiliū ponebāt causas insensibiles, sicut patet.1.meta.19.21.23.25.&.26. modo, si Commē. ponat intelligentiam esse immediatam causam sensationis, tūc ipse incidit in foueā quam fecit: quia effectus sensibilis erit imediate ab insensibili & abstracta causa. Amplius, qūo euadet quin aliquid nouū imediate ꝓueniat ab antiquo, Forte dices ꝙ hoc facit mediāte obiecto ꝙ cōcurrit dispositiue & nō effectiue. Contra, quia tunc soluuntur argumenta Arist contra Platonem de ideis, & Auer. contra Auic. qui ponebat datorē formarū, quia tales etiam ponebant ista agentia inferiora concurrere dispositiue: Amplius quomodo causa vniuersalis erit effectus particularis causa imediata non video hoc autem sequitur euidenter, si intelligentia cōcurrat solum vt efficiens, & obiectum vt disponens. Amplius. Aristore. in.2. de anima.52.59.&

C 60. reddit causam, quare non sentiunt sensus se, & quare nō sentimus dum volumus. reducit hoc ad istam causam, quia sensus non possunt sentire sine motore extrinseco: tale autem est obiectum, vt omnes dicunt. Amplius.59. & super cō. libri de somno & vigilia habetur ꝙ prima perfectio sensuum fit ab intelligentia agēte, quę declaratur in libro de animalibus sed ista postrema perfectio fit a sensibilibus. hęc & alia adduci possunt, quę gratia breuitatis omitto. Dico igitur siue species sensibilis idem sit cū sensatione, siue non idē. quęstione istā ab Auerro. motam esse propter speciem, non propter sensationem. quia miratur ipse, vnde habet obiectum producere spiritualius esse qīā sit suū esse nō a medio vel ab organo potest esse ista maior spiritualitas in specie quam in obiecto: quia medium concurrit vt materia tantum in receptione speciei, effectus autem potius insequitur agens, quam materiam. Et ideo videtur esse ponendus extrinsecus motor. & hoc non potest negari. sed non modo, quo Moderni ponunt Nā intelligentia ipsa secundum Arist. concurrit ad omne opus mundi huius: ideo enim mundum hūc oportet superioribus lationibus cōtinuū esse vt omnis virtus eius gubernetur inde, meteoro. primo vnde, sicut in generatione animalis virtus informatiua existens in semine in virtute animali, scilicet cęlestis corporis & intelligentię non errantis, a qua gubernatur, producit animal, sic obiectū sensibile extra quātumq; materiale esse habeat in virtute intelligētię, cuius ipsum est quę-

Secundo de aīa, cō.51. Solutio.

instrum, producit spēm sensibilē habēt spūalius esse quā habeat ipsa. sensus aūt
specie informatus virtute obiecti primi fit actiuus ad sensationis, pductionē, sensi
bile.n. sensum agere facit ex mente Philosophi in lib. de sensu. ex obiecto. n. &
potentia patitur notitia. Et hoc videtur velle. Cō. 2. de aīa. cō. 37. vbi dicit ani-
mam esse causam effectiuam omnium motū tam verorum quā existimatorum
existentium in animato. Et ista etiā sententia est eiusdem. 2. de anima. cō. 149.
& non habeo pro inconuenienti hoc, quod idē sit actiuum ratione alterius, & sit
passiuū ratione propria, vnde sicut intellectus possibilis est actiuus & passiuus
teste Auer. 3. de anima cō. 19. sic imaginor de ipso sensu. Et in hoc iudicio meo
recte dixit Albertus, nec rectius dici potuit. Et hoc fuit in causa sicut mihi vi
detur, quare Aristot. non posuit expresse motorem istum extrinsecum in sensu
sed bene in intellectu. quia motor iste concurrit vniuersali influētia vna cū obie
cto, quod est causa proxima non dispositiua, sed effectiua particularis respectu
speciei sensibilis. in intellectione autem, in qua fit transitus de ordine in ordinē,
& fiunt potentia intellecta actu intellecta, fuit necessarium ponere istum intelle-
ctum agentem: quia ibi manifestum erat ꝙ productio speciei intelligibilis non
poterat reduci ad phantasma, cum excedat. ordinem & latitudinem sensibilium.
sed in sensu vbi manet consimilis ordo, non videtur aliquem motorem separa-
tum appropriatum ponere: sed vniuersalis eius influxus sufficit, sicut etiam in
aliis est. Et hoc voluit dicere Commenta. vt mihi videtur, dum dixit, sed Arist.
tacuit motorem istum extrinsecum in sensu, & propalauit in intellectu quia in B
sensu latet, & in intellectu manifestū est. Sic cognouisti iam quomodo sensus est
de virtutibus passiuis, & quomodo de actiuis, & respectu cuius, & qualiter.

Secundo de aīa. tex. 52.

Trigesima quarta contra. est super tex. 52. Aristo. & Commen. videntur tene
re in hoc loco ꝙ sensus non sentiunt se. Sed huius oppositum memini me legisse
apud Alexan. in suo tracta. de intellectu. cap. 4. vbi agit de intellectu in habitu,
vbi inquit ꝙ eodem modo sensus seipsum sentire dicitur, quando hęc sentit, quę
actu ubi eadem fiunt, nam, vt diximus sensus in actu est ipsum sensile, cū & sen
sus & intellectus formarū receptione absq materia. quę sibi propria sunt, partici

Solutio.

pant. Dicimus nos ꝙ intellectus & sensus in aliquibus conueniunt, & in aliqui
bus differunt. Conueniunt quidem, quia vterque percipit per speciē. 3. de anima
tex. cōmen. 2. intelligere est sicut sentire conueniunt etiam. quia sicut sensus &
sensilis est vnus & idē actus secundo de anima. tex. cōme. 141. sic intellectus &
intelligibilis scdm actū est vnus & idem actus. & quo ad istam similitudinē sen
sus potest dici ꝙ sentiat se, sicut intellectus, pro quanto est vnus actus vtriusque,
scilicet obiecti & potentiæ actu operantis. Differunt autem quia licet sensus per
cipiat recipiendo species sine materia, non tamen sicut intellectus. quia intelle-
ctus recipit species sine materia. & sine conditionibus materię. quia obiectum re
lucens in specie intelligibili est abstractum a materia & a pręsentia materię. F
& ab omnibus circunstantiis & appendiciis materię. secus autem est de sensu.
quia sentit cum his & nunc. & ideo intellectus est communiter vnus supra suam
essentiam per verum circulum, vt dicitur in primo de anima, quod non po-
test facere sensus, cum virtus organica sit, & illo modo sensus non potest sen-
tire seipsum. Et istud est ex mente Alexand. in paraphrasi de anima, in capi-
tulo de intellectu secundum actum, ubi formaliter isto modo dicit. Iccirco in-
tellectus in actu, qui idem fit cum intellectu specie non immerito sese intelli-
gere dicitur ergo sese intelligit, quia hoc idem, quod intelligitur, sit species
enim abiunctas a materia intelligit: non enim singulariter apprehendit hoc sed in
singulari id quod est, esse intelligit, sicut retro dictum est. Neque tamen ex pari
ratione sensum seipsum sentire dixeris, licet ipsæ quoque species sensilium re-
rum excipiat, ea de causa, quia sentit quęcunque sentit, velut addita materiæ, hu
ius enim & singularis functio sensus est non fit autē idem sensus cum rei sensilis
specie quāuis non more materię species excipiat: materiales enim formę sensi
lesq; secus a sensu, secus ab intellectu pensitātur, & vide cętera, quę sequūtur.

Secundo de aīa. tex. 52.

Trigesima quinta contradi. est super eodem tex. Aristoteles quęrit quare sen
sus non sentiunt se; & soluit, quia sensitiuum est in potentia & non actu ipsum

A sensibile, & nihil mouetur de potentia ad actum, nisi a motore extrinseco. & est locus allegatus, ꝙ sensus seipsos non sentiunt. Sed huius oppositū memini me legisse apud Alexandrum in tracta. de intellectu. ca. 4. vbi agit quomodo intellectus in habitu seipsum intelligit, vbi expresse dicit, ꝙ eodem modo sensus seipsum sentire dicitur, quando hęc sentit, quę actu eadē sibi fiunt. Dico quod in pręsenti textu Cōmen. aliter legit textū, quam Gręci expositores. Vult. n. Aristo. adducere rationem, per quam probat sensum esse de virtutibus passiuis & non actiuis. Nam, si sensus esset de virtutibus actiuis, cū virtutes actiuę ex se absque extrinseco motore possint operari sequeretur ꝙ sensus siue sensibilibus possent sentire se, & sua organa, & elementa ipsa sensoria cōponētia. Sed sc̄dm Gręcos, dubitatio Aristo. est, quia, si sensus est de virtutibus passiuis: nā sentire in quodā pati & moueri consistit sc̄dm oēs, vt dicitur in. 2. de anima tex. cōme. 79. vbi dicit. sentire autem & moueri & pati aliquid ponunt: tunc contra hoc suppositum ab omnibus concessum insurgit ista dubitatio. cū sensus sint passiui, & habent sensibilia secum iuncta: nam organa constant ex elementis, quę sc̄dm seipsa sensibilia sunt, aut secundū accidentia ipsis quare igitur, sicut sensus patiūtur Solutio.

B a sensibilibus remotis, a coniunctis nō patiūtur? cur oculos ipsos nō cernimus & oculū colores, sicut per oculos cętera cernimus. Et solutio Aristote. consistit in hoc, ꝙ sensorium est in potentia ad sensibile, & non in actu, sicut cremabile est in potentia cōbustibile, & non actu, quia si actu esset nō indigeret eo, qui est extra, ignē in actu, vt dicit, ad hoc vt comburatur. Et est locus satis arduus & difficilis sicut vides, intantum ꝙ Plutarchus, vt refert Simplicius, voluit hanc dubitationem protendere contra Empedoclem, & non contra sententiā Aristote. & in hanc sententiam est diuus Tho. in pręsenti loco. Et in veritate qui tenēt in via Aristo. elementa formaliter non remanere in mixto, isto modo habent necessario exponere locum istum. Sed istis aduersatur Simpli. & Themistius, & Alex. & Ammonius, & Cōmen. vnde voluni ista intelligi sc̄dm viam Arist. Sed quō ex hac solutione patet responsio clare ad obiectionem, difficile est videre. Dicit Ammonius in hoc loco tres causas. Prima est ꝙ sensus secus se habet circa sensibile, & secus circa intelligibile se habet intellectus, qa intellectus in intelligēdo intelligibile nō indiget organo, & seipso sufficit, nec aliquid ad hoc habet impedimentū. sed sensus indiget organo, & ideo non potest conuerti supra suum organū, nec supra se. Secunda causa, quia sensus cognoscit spiritualiter & indiget medio, puta aere vel aqua, vt patet in tribus sensibus, & etiam medio debite dispositio: & ideo est ratio quare visus non potest videre colorem sui organi, & ta

C men colorem extrinsecum pōt. Tertia causa, quę est verior inter omnes, quia id quod sentit, est totum compositum ex virtute & organo, & totū hoc cōcurrit vt patiēs. & quia nihil a seipso pati pōt, ideo indiget sensibili extrinseco. Vnde dato ꝙ elamēta sint in organo, quia tñ cōponitur ex elementis, sicut ex materiali causa, & totum organum vna cum ipsa tenente virtute sit passum, omnia, quę in organo sunt, cōcurrunt etiam vt materia, non vt agens. & ideo necesse est ꝙ deducatur ad actum ab extrinseco motore. Accedit, vt dicit Themistius in hoc loco, ꝙ a iunctis innexisq; nulli ictus eueniunt. vnde forma existēs in subiecto non alterat subiectū, quia alteratio fit per contactum. & ideo oportet ꝙ alterans sit distinctū loco, & subiecto ab ipso alterato. Vnde Arist. in. 1. de generatione & cor. in tex. cō. 78. continuū quidem igitur vnum quodq;, & vnū ens impassibile, similiter autē & non appropinquantia. Et ista est ratio, quare ethica febre laborantes non sentiunt febrem suam, licet calor ille extraneus sit intentior ꝗ sit calor in alijs febribus dependentibus ab humoribus, vt sunt putridę, vel a spiritibus, vt sunt ephemeræ, quia humor & spiritus sunt corpora distincta a mēbris sentientibus: sed caliditas febris ethicę est formaliter & subiectiue in ipsis mēbris. Sed quo ad authoritatē Alex. qui videt contradicere huic sententię, respondetur ꝙ non est intentio Alex. dicere ꝙ sensus sentiant se, aut organa sua: quia alibi ipse oppositū tenet, sicut est rei veritas. sed dicit similitudinē inter intellectū in actu & sensum in actu, penes hoc. quia, sicut intellectus in actu & intelligibile in actu vnū sunt, quia vnus & idē est actus vtriusq; sicut in simili Quare ethica febre laborantes nō sentiāt se febrire.

dicit in.3. phy. ꝙ vnus & idē est actus motoris actu mouētis, & mobilis actu moti: sic ēt est de sensu in actu & sensibili in actu. & sic dicūt verba eius, q̄a dicit. Similiter aūt sensus seipsum sentire dicitur. q̄n hęc sentit, quę actu sibi eadē fiunt: & nō dicit ꝙ sensus sit cōuersiuus supra suam essentiā, aut supra organū suū. Vnde Auic. dicit in.6. naturaliū ꝙ virtus imaginatiua, q̄ est spiritualior, q̄ꝫ sensus extrinseci, & q̄ꝫ sensus cōmunis, non potest imaginari organum suum. D

Secundo de aia, cōm. 52.

Trigesimasexta contra. est in cō. 52. Scribitur sensationem exterioris sensus non posse fieri sine præsentia obiecti. Huius tñ̄ oppositū meminimus nos inuenisse in dictis eius super cō libri de somno & vigilia. vbi dicit in somno visionē, & gustus sensationē, vel aliquid huiusmodi posse fieri. Soluitur, ꝙ talis sensatio nō est sensus exterioris, sed est sensus cōis, qui vtitur intentionibus pro rebus. vnde illa sensatio non est sine pręsentia obiecti: obiectum enim pręsens est spēs organo sensus exterioris, quā apprehēdit sensus cōmunis, & nō sensus exterior: quia sensus exteriores in somno sunt ligati. nam scd̄m Auer. in prædicto tractatu somnus est ligamentū suum exteriorū. Et ista est solutio Gregorij Ariminensis in.1. sententiarum.3. dist. pri. quęst.1. art.2. in solutione secundę experientię Aureoli. et dicit istā solutionē esse de mente Cōme. in prædicto loco.

Solutio.

Miror maxime de tanto doctore q̄uo plerunq; allegat tot & tantas Cōme. authoritates, quas aut non intelligit, aut fingit se nō intelligere. ipse dicit in primis sensationes istas non posse fieri a sensibus exterioribus, quia sensus exteriores sunt ligati: & allegat Cōmen. ibi. sed cōtra sensus cōmunis ēt in somno ligatus est: & ligamentū non attribuitur sensibus exterioribus, nisi propter ligamentū prius existere in sensu cōi. nā, vt dicit Philosophus, somnus est passio primi sensitiui: primum aūt sensitiuū appellat sensum cōmunem. Dicamus igitur pro nobis & pro ipso ꝙ sensationes dupliciter fiunt, quandoque per lineam rectam: & ista incipit a sensibilibus extrinsecis, & terminatur ad virtutē rememoratiuā. alia est p̄ lineā reflexam & retrogradā. & ista incipit a virtute rememoratiua, & terminatur ad sensus exteriores. In somno autem pōt fieri retrograda sensatio. nā virtus imaginatiua per intentionē, quā recepit ab obiecto extrinseco, vel a virtute rememoratiua, mouebit sensum cōmunem, & sensus cōis mouebit sensum particularē, & sic fit talis sensatio. vnde ista sensatio est sensus particularis tāquā subiecti, & non est sensus cōis, nisi tanquā agētis. Sed illud quod decepit Gregorium, fuit, quia nō potuit imaginari quomodo sensatio ista possit esse sensus exterioris, cum ipsi sint ligati: sed, vt dixi, ipse incidit in Scyllam cupiēs vitare Charybdim. nam q̄uo potest esse sensus cōmunis, cū ipse sit primo ligatus? Soluimus igitur ꝙ in somno perfecto ligati sunt sensus isti, & sensus cōmunis, & pręcipue a sensibilibus cōmuniter occurrentibus: & in tali somno non fiunt istę sensationes. est & aliter somnus imperfectus, & in tali fiūt istę sensationes. & licet sensus exteriores in tali somno ligati sunt respectu sensibilium exteriorum cōiter occurrentium ab extrinseco, tamen respectu alterius fenestrę, vt ita dicam, per quam itur ad sensum cōmunem, non sunt ligati, & respectu illius mutari possunt. istud sentit Auer. ibi in litera. Et ne videar ista studio cōtradicendi dixisse, adduco verba eius formaliter. inquit. quomodo autē accidit ꝙ homo in somno videt ꝙ sentiat per quinq; sensus absq; eo, ꝙ ibi sit aliquod sensibile extrinsecum. & soluit dicens. Hoc accidit per cōtrarium motum ei, qui fit in vigilia. in vigilia. n. sensibilia ex trinseca mouent sensus, & sensus cōmunis mouet virtutem imaginatiuam: in somno aūt quando virtus imaginatiua imaginata fuerit intentionē, quā accepit ab extrinseco, aut ex virtute rememoratiua, reuertetur & mouebit sensum cōmunem, et sensus cōmunis mouebit virtutem particularē: & sic accidit ꝙ homo comprehendit sensibilia, licet nō sint extrinsecus, quia intentiones eorum sunt in instrumentis sensuum. hæc illę formaliter. Vide etiam pro hoc ipsum tertio colliget cap. 38, E F

Auer. 2. de anima. 54. ponens secundam differentiam ait, quoniam omne numeratum in genere passionis, non habet esse nisi ab aliquo. f. agente, & ideo, si agens non erit. Omne enim numeratum in genere actionis habet esse ex se, non ab alio. Ex quibus videtur, ꝙ agens a se habeat esse. Oppositum huius ha

A betur ab Aristot. in.3. physic. in tractatu de motu, vbi querit. Vtrum motus sit in motore? Item.9.methaphysi.2. diffinit potentiam actiuam per passiuam & econtra. Et ipse Auerro.in commento dicit ibi, ꝙ est manifestum per se, ꝙ nihil agit in se nec patitur a seipso, confirmatur, quia indisputatione prima, in solutione primi dubij, principium est per se notum, ꝙ nihil agit in seipsum. ergo principium actiuum non habet esse a se, &.12. methaphysi.18. dicit, ꝙ nisi sit potentia passiua, non erit agens, quia actio agentis est extrahere rem de potentia passiua ad actum. Suessanus in.2. de anima forte videns hoc, exponit verba Auerro. secundum sensum, quem Auerro. nunquam somniauit, si verba ipsius volumus cernere, vt facile videri potest. Tamen hoc mirum non est. Dicamus ergo ad contradictionem, vt placet Zimare in.2. de anima, vbi dicit, ꝙ mirabilis contradictio videtur. & responsio talis est, ꝙ Auer. non vult dicere, ꝙ virtutes actiuę sint ex se; ita vt non requirant passiuas, quia hoc est falsum, vt.12. metha.41.8.phy.99. 2. coeli.71.&.3.cap.de sub.orb. contra Alexandrũ & Auic. qui ponebant corruptibile per potentiam passiuam, ꝙ non est corruptibile, per potentiam actiuam. Et ipse innititur, ꝙ omne corruptibile per potentiam passiuam, est corruptibile per potentiam actiuam, quoniam ista referũtur, & ideo vult dicere, ꝙ non est vniformis dependentia virtutis passiuę, ab actiua, & econtra. Quia.2. physi.26. materia refertur ad formam, non tamen

B forma est propter materiam, vt.2. physi.92.&.96.&.2. de anima.60.12. methaph.13. actus essentialiter, non refertur ad potentiam, sicut potentia refertur ad actum. Virtutes ergo passiue, quia sunt materiales, referuntur ad actiuas, & diffinitione potentię passiuę sumitur diffinitio potentię actiuę quę est prima forma. Virtutes ergo actiuę sunt ex se, idest habent respectum absolutum, non dependentem ab alio, & illa relatio non est essentialis. Et hoc modo tollitur dubium.

Materia refertur ad formam.

Trigesimaseptima contradictio est in cõ.60. Dicit Cõme. ꝙ melius est ꝙ diuersitas formę sit causa diuersitatis materiæ, quam econtra. Sed huius oppositum habetur ab ipso octauo physi.com.46. vbi ex diuersitate materię probat diuersitatem formarum. Soluitur. diuersitas materiæ est causa diuersitatis formę: sed diuersitas materię est signum diuersitatis formę, non causa. Ratio igitur quam facit.8.physi.46.est a signo, non a causa.

Secundo de aĩa. cõ.60.

Solutio.

Trigesimaoctaua contradictio est super tex.62. Arist. definiẽs sensitiuum dicit, esse tale potestate, quale sensibile est iam actu. & subdit ꝙ patitur non simile ens, passum autem assimilatum est. videtur igitur sensibile in principio esse contrariũ sensitiuo, & in fine simile. Ex hoc igitur sequitur sensationem esse alterationem in contrarietate fundatam. Huius tamen oppositum Aristo. supra

C iam dixerat in tex.cõ.57. vbi distinxit ipsum pati & alterari, asserẽs aliud esse corruptionem quandã, aliud aũt salutem potius. et ita finaliter concludebat, ꝙ alteratio, qua secunda potentia deducitur ad actum, est ex secundo genere alterationis. sic quando sciens in habitu exit ad actum consyderandi: & similiter quando sensus exit in actum sentiendi. Soluitur. vt dicit Arist. quia non habemus propria nomina, quibus nominare possumus huiusmodi intẽtiones factas a sensibilibus in sensu, oportuit vti nominibus istis tãquam proprijs, s. ipso pati & alterari. Sed aduerte ꝙ in alteratione proprie sumpta, quę est corruptio quędam, talis est inter terminos contrarios: sicut est in vero motu, qui est de cõtrario in cõtrarium. Sed huiusmodi cõtrarietas non inuenitur in sensitiuo, quia nõ mutaẽ de forma cõtraria in formam cõtrariã; nec sic assimilatur sensibili vt fiat eius materia. ex hoc.n. ꝙ sensitiuum visus mouetur a colore, non albescit, neq; nigrescit, sicut iam fit in alteratione vera, vbi passum est materia agentis, sed solum formam eius recipit: hoc.n. est vniuscuiusq; sensus proprium, susceptiuum esse specierũ sine materiã. & propterea neq; pati nec alterari proprię dicitur. Sed istud est aliud alterationis genus, quod in perfectionẽ desinit, pro quãto ista receptio est solius formę, quę tandem terminatur in iudicium & cognitionem, quemadmodũ enim dicimus cerã excipere sigillum, & imaginem auream, non tamen quatenus aurea est, cera enim sine auro, aut ęre symbolum excipit,

Secundo de aĩa, tex.62.

Solutio.

vt dicit lucidissimus Them. Et subdit ꝙ nulla materia de forma sibi accidente, herenteq; iudicium ferre pōt, quoniam materia suapte ingenio incipiēs bruta irrationabilisq; est: ratio vero tum de alijs iudicat, tum ratione & forma rōnem & formā apprehendit: sensus vero species, & ratio ea est, quę sedē in primo instrumento sentiendi habet. Et hinc scire poteris pp quam cām ethicus nō sentiat febrē suā, quia febrilis ille calor realiter est, & materialiter in mēbris. & ideo membra, cum sint caloris illius materia, non possunt de illo afferre iudiciū, sed bene de calore, qd est in humoribus, aut spiritibus iudicare poterunt, quia ab illis possunt decidi spēs sine materia in organo tactus, sed a proprio calore nihil patitur, sicut combustabile a seipso non comburitur, vt dicit Ar. in. 2. de anima. in tex. cō. 52. Et hoc pulchre notauit Them. in. 2. de aīa. in tex. 62. vbi inquit ꝙ sensum proprie pati & alterari a sensibilibus, cum patet ꝙ, si visus exalbuit, alba non percipit, si manus recaluit, calida non sentit, si palatū indulcuit, dulcia non dignoscit, aures strepitum familiarem obaudiunt. Ad formā igitur contradictionis dic ꝙ in alteratione & passione vera passum mutatur de habitu contrario in habitū contrariū, & passum fit materia agentis. sed in alteratione pfectiua, qualis est sentire, nō est de contrario habitu in contrariū, nec id, quod patitur fit materia formę agentis, sed solū desinit in iudiciū & cognitionem mediante receptione solius formę circumscripta materia. forma. n. sola sensibilis est, quę sensorium percutit. Solū igitur hic est falus, quia sensitiuum, antequā priuatur a sensibili, non habet formam scdm quā fit assimilatio, sed facta passione habet. vnde ex non formato fit formatum, & ex non cognoscente in actu fit cognoscens. sensibilia. n. extra actiua sunt huius operationis, vt dicit Ari. in. 2. de anima. in te. cō. 59. quod qualiter sit intelligendū superius declarauimus. non valet aūt ꝙ, si sensitiuū ante pati non est simile, igitur est contrariū, quia negatio affirmationem non infert. Vel dic ꝙ est priuatiua cōtrarietas, ex quo existens simili fit similis, sed non positiua, sicut est in vera. D E

Quare ethicus febrem suam nō sētiat.

Trigesimanona contrad. est super eodem te. Aristoteles inquit ꝙ sensitiuum est tale in poētia, quale est sensibile actu, & passum est tale, quale est illud. Sed huius oppositum sequitur ex his, qu scribuntur infra ab eodem in te. cō. 121. vbi dicitur ꝙ propriū est vniuscuiusq; sensus susceptiuū esse specierū sine materia. Manifestum est autem ꝙ sensibile actu, quod mouet sensum, est forma in materia, sed sensus seu sensitiuum nunquam actu, vbi passum fuerit, habebit formam sensibilis in materiali, & naturali esse. Et tunc iterum concesso ꝙ ista receptio sit scdm speciem, restat qūo sit facta assimilatio inter sensibile habens esse materiale, & ipsum sensum. Soluitur, vt tradit Ari. in te. cō. 57. extractio potentię scdæ ad actum scdm fit ab eo quod est actu, et simili sic, sicut potentia ad actum. nō est enim necesse vt passum assimiletur agenti in natura, aut in forma, aut in modo essendi simpliciter. non in natura, alioquin cęlum non posset agere in ista inferiora, quę sunt distantis naturę: nec in forma, alioquin Sol non posset generare hominem: nec in modo essendi, sicut est in casu nostro. sed vt scribit etiam Com. 12. meta. c. 18. ista similitudo debet esse talis, qualis est inter potentiam & actum. potentia enim est ordo & habitudo ad actū, quotiens igitur cursit inter agens & passum talis proportio, vt tale sit passum in potentia, qua pati possit ab agente, qualis est in actu agens, vt possit agere, tunc semper prouenire potest actio, nisi aliquid impediat Et hoc pręcipue etiam verificatur in casu nostro, vt allegatum est ex mente Philosophi. licet igitur sensibile extra habeat esse materiale, & sensus recipiat secundum esse spirituale, est tamen talis proportio, vt sensus a sensibili sic pati possit, sicut sensibile pōt agere. Vtrum autem sensibile virtute propria adęquate, an etiam concurrente extrinseco motore causet istud esse spirituale, dubitatio ardua est, & mota per Aue. in cō. 60. quę indiget perscrutatione separata, de qua infra dicam. Sic igitur intelligere potuisti, qualis similitudo currit inter sensibile & sensitiuum, quia est talis, qualis est inter potentiam & actum. Sed, quia intellectus adhuc non quiescit, dicāmus, altius quędā repetens, ꝙ forma rerum sensibilium habet duplex esse, naturale, & extraneum, naturale in materia, extraneum vero in medio, F

Secundo de aia, tex. 62.

Solutio.

A vel in anima ficut fcribit Commen. 2. de anima in cõ.97. Et, quia aīa eft pri-
mo diuerfa a materia, eft alter modus receptionis aīę, & alter materię, vt fcri
bit Cõ.3. de aīa. cõ.5. in principio. Sic enim anima quodāmodo dicitur effe om
nia, quia per fenfum eft omnia fenfibilia, & per intellectum eft oīa intelligibi-
lia, 3. de anima. te. cõ. 37. vnde Com. in lib. deftructio deftruct. difputa. 3. in. folu.
28. dubii, dicit ꝙ quęlibet forma habet effe duobus modis, videlicet effe intelli
gibile, quando comprehendit fepaeatum a materia ab intellectu: & effe fenfi-
bile, videlicet id, qđ habet actualiter in materia. verbi gratia lapis formā habet
materialem extra actum, & aliam foemam, quæ eft intellectio, et cōprehenfio
facta in anima, prout anima rationalis capit eā feparatam. quia igitur forma q̄ li
bet, dicit, habet duplex effe in anima, & extra animam ex formis fenfibilibus
iftis, ficut materia eft in potentia ad talem formam in effe naturali, fic aīa eft in
potentia ad eandē formā in effe fpirituali, quia lapis non eft in anima, fed for
ma lapidis, vt dicit in. 3. de aīa. &, ficut agēs transmutans materiā in effe natu-
rali, afsimilat fibi paffum in tali effe, fic fenfibile mouens fenfum in effe fpiri-
tuali afsimilat fibi ipfum in tali effe, vel per fe, vel concurrente extrinfeco mo
tore. Et ad hoc aīaduertens Philofophus in. 2. de aīa. in te cõ. 138. dicit ꝙ vidēs
quodāmodo coloratum eft: fenforiū. n. vnumquodq; fufceptiuū eft fpecierū fine
materia. Vīdes igitur clare quō fenfitiuū fit fimile, vbi paffum eft a fenfibili.
B Et hoc eft, qđ Com. notat in cõ. 62. vbi inquit ꝙ fentiens innatū eft perfici p in
tentionem rerum fenfibilium, non pee ipfas res fenfibiles. Et, fi non, tunc effe
eius in vifu non effet comprehenfio. vbi patet hāc effe differentiā inter effe co-
loris in vifu, & effe eiufdem in corpore colorato. quia in vifu eft comprehēfio,
fed in corpoee colorato nō eft cōprehenfio. Et pp̄ea inquit Cõ. ꝙ Ari. aīaduer
tens ad hanc differentiam dixit ꝙ fentiens eft illud, qđ eft in potentia, ficut fen
fatum eft in peefectione, & non dixit ꝙ eft in potentia fenfatū: quoniam, fi ita
effet, idem effet effe coloris in vifu & in fua materia. ex quo patet colorem in
vifu non effe, ficut foema in materia, fed ficut cognitum in cognofcente.

Quadeagefima contradi. eft fupee eodem te. Arift. dicit ꝙ fenfitiuum patitur non fimile exiftens, paffum autem afsimilatum eft. Sed ex hoc fequitur, vt fen fatio fiat in tempore: quod tamen eft falfum. eft enim fubita mutatio, & in ta-libus non differt fieri a facto effe, nec pati a paffo effe, vt demonfteatue in. 6. phy. aufcultationis. Soluitur. intelligitur ifto modo ꝙ fenfitiuum ante receptio-nem fpeciei a fenfibili non eft afsimilatum illi, fed poft receptionem. fic enim anima eft omnia fecundum eeceptionem, & fimilitudinē, vt dicit Com. in. 3. de anima, ideft per receptionem fimilitudinum. Secundo de aīa. tex. 62. Solutio.

Quadragefima prima contra. eft in co. 62. Senfiblie non agit in fenfum, nifi quando eft contrarium. Oppofitum. 2. de anima. 57. Soluitur, 2. de anima, 57. te. C diftinguitue de duplici alteratione, perfectiua, & corruptiua. licet igitur in fen fatione non fit vera contraeietas ad agendum actione corruptiua, eft tamen alt-qualis, talis qualis requiritur inter mouens & motum, & alterans & alteeatum alteratione perfectiua. Vide ibi, & intelliges. Secundo de aīa. cõ. 62. Soiutio.

Quadragefimafecunda contrad. eft in tex. 63. Arif. defcribens fenfibile pro-prium inquit. Dico aūt fenfibile proprium, quod non contingit altero fenfu fen tiri, & circa quod non contingit decipi. Circa autem hanc fecundam conditio-nem eft contradictio. quia Co. dicit hoc effe verum in maiori parte, fed non ex preſsit in quibus cafibus eft verus, & in quibus non. Themiftius autem volens hoc fpecificaee in. 2. de anima. ca. 21. fuper expofitione prefentis loci afsignat tres conditiones, videlicet ꝙ organum fit incolumen, quod non fit perturbatum mediū, & qđ fit debita diftantia. & cū hac glofa omnes fere Latini interpretā-tur locū iftū. Nos aūt inuenimus Ale. in paraphrafi de anima in cap. 32. vbi de clarat quę funt fenfibilia per fe, & quę per accidens, qđ afsignat quandoq; inquit. n. In peoprijs aūt fenfibilibus fenfus potifsime veri funt, vbi fenfibus ea feruantue illæfa, quibus cum fenfilia fufcipi nata funt. Quorum primum, atq; p̄ cipuū eft, vti fcd̄m nām valentia & fana fenforia fint. Deinceps vero rei fenfi-bilis fitus, neq; enim res retro pofitas vifus cernere poteft. Tertio loco equabi- Secundo de aīa. tex. 63.

lis interualli mensura necessaria est, non enim ex omni spatio sensoria res sen D
sibiles excipere possunt. Praeter hęc autem opus est medio, quo intercedente ad sensoriorũ ministeria, commoda, & apta sensibilium susceptio prębeatur. neque enim visio fieri potest, nisi colluminato perspicuo. Postremo nihil oporter, quod sensum interpellat & turbet. neq; enim audire possumus, cum soni vehementiores obstrepunt, & sensum intuibant. Aut igitur Themistius est diminutus, aut Alexan. superfluit. Dicimus ꝙ Alexandri Themistius dicitur abbreuiator, vt notat Commen. 12. meta. com. 2. & ideo duę illae conditiones expresse per Alexa. reducuntur & virtualiter continẽtur in illis tribus expressis per Themist. nam debita distantia sensilis ad sensum pręsupponit etiam debitũ situm, & includit illum, quia non dicitur sensibile esse in debita distantia, quando non est in situ conuenienti ad hoc vt sentiatur. sensile etiam dicitur in respectu ad sensum, cuius est immutatiuum. Similiter vltima conditio, vt nõ sit aliquis motus fortior, qui impediat, reducitur ad illam, videlicet ꝙ medium non sit perturbatum. & ideo quod Alexa. pluribus expressit, Themistius paucis perstrinxit. Quod si dicatur vltra istas conditiones requiri aliã, videlicet ꝙ virtus non sit distracta, quia ad alia fortiter intenti delata sub oculis non videmus, vt dicit Philosophus in libro de memo. & remini. Dic ꝙ continetur prima illa conditione Themistij. quia in distractione mentis ad altiora reuocatur sensus communis, & spiritus ad interiora, vt notat Commen. in comẽ. super lib. de somno E
& vigil. & scd̃m Alexan. reducitur ad postremam conditionem adductam ꝑ ipsum, quia motus maiores impediunt minores. & ideo, quando virtutes interiores vigorantur in suis actibus, exteriores debilitantur, & econtra.

*

Vtrũ Accidẽtia quę sunt sensibilia ꝑpria, habeãt maiorem cõicationem cũ sensibilibus cõibus: quã cũ substãtia?

Auer. 2. de anima. 65. in digressione quam facit de sensibilibus ait: & possumus dicere in hoc duos sermones, quorum vnus est, ꝙ ista cõmunicatio magis videtur necessaria in esse propriorum sensibilium, v.g. quantitas. Color. n. non denudatur ab ea: & similiter calor & frigus quae appropriantur tactui, Color enim non est necesse vt sit in So. aut Platone, neque necessitate propinqua, neq; remota. Ex quibus clare patet, ꝙ sensibilia propria quę sunt accidentia maiorem cõmunicationem habent cum sensibilibus cõmunibus quae & ipsa accidentia sunt quam cum substantia. Oppositum habetur ab Auerr. 12. metha. 3. & 7. metha. 4. & 1. phy. 14. vbi ait, accidens nullum separabile esse a substantia. Vnde si accidentia nullo pacto absque substantia esse possunt non videtur ꝙ maiorem cõmunicationem habeant sensibilia propria, quę sunt accidentia, cum sensibilibus communibus, quę accidentia sunt: quã cum ipsa substantia: sine qua esse non possunt. Ad hoc breuiter dico, ꝙ Auer. 2. de anima loco allegato loquitur de accidentibus vt sunt sensibilia. Et loquendo de accidentibus vt sensibilia sunt, ipsa dupliciter possunt considerari. Vno modo quo ad esse subsistentiae pro vt sunt in rerum natura: alio modo quo ad immutationem sensus. Hac posita distinctione, dico, ꝙ quando Auer. dicit ꝙ maiorem cõmunicationem habent sensibilia propria cum sensibilibus cõmunibus quã cum substantia; loquitur, de accidentibus, vt sunt obiecta sensus: & habent immutare ipsos. & non de accidentibus vt sunt in rerum natura: vt eius verba ostendunt. Et sic sibi contrarius non est. per hanc solutionem patet solutio ad oppositum sancti Thomę quam facit contra Auerroem. 2. de anima lectione. 13. & haec sufficiam. F

Accidentia dupliciter possunt considerari.

*

Vtrum oĩa sensibilia cõmunia sint ꝑceptibilia ab oĩbus sẽsibus: vel solum tria?

Auer. 2. de anima. 64. ait & hoc quod dixit: ista. n. non sunt propria &c. non intendit ꝙ vnumquodq; istorum quinq; est commune vnicuiq; sensuum vt intellexit Themistius & secundum ꝙ apparet sed tria eorum, scilicet motus, & quies, & numerus, sunt communia omnibus. figura autem, & quantitas, sunt communia tactui, & visui tantum. Et sic intendit per hoc quod dixit se communia eis omnia idest sed omnia sunt communia sensibus: non omnia omnibus sensibus. Ex quibus patet non omnia ab omnibus sensibus perceptibilia esse: sed solum tria. Oppositum huius videtur velle. 2. de anima. 133. vbi mentionem faciens de istis sensibilibus cõmunibus, ait, omnia. n. ista sentiuntur a quinque sensibus. Ad hoc respondeo (quid quid ab alijs dicatur) ꝙ ista sensibilia (pro vt simplicio in. 2. de aĩa habetur) percipi ab omnibus sensibus

Sentibilia cõia percipi ab omnibus

A contingit duobus modis. vno modo, exquisite, & distincte, & determinate: & sic tria ad omnibus, & duo.s.figura, & magnitudo, a tactu, & visu. Et sic loquitur & intelligi debet Auer.in.2.de anima.64. Alio modo confuse, & non ita determinate. Et sic omnia ab omnibus. Magnitudo autem, & figura, percipiuntur quoque ab omnibus sensibus: sed non ita determinate, vt percipiuntur a visu, & tactus. & hoc voluit Auer.in.2.de anima.133. & sic intelligi debet Auer. non.n.erat adeo Inscius, ꝙ si aliquod sonet, vt puta campana: ꝙ auditu non percipiatur campanæ magnitudo. Et si non distincte secundum tripedalem quantitatem, aut secundum quadrupedalem: tamē eam esse magnam percipitur: immo vnam esse altera maiorem. Similiter si cadat moneta, auditus magnitudinem percipit. & sic de figura. & sic remouetur contradictio.

sensibus dupliciter contingit.

Quadragesimatertia cōtradictio est in cō.65. Dicit Cōmen. ꝙ sensibilia communia sunt propria sensui communi. Huius oppositum patet infra com.133. vbi dicitur ꝙ non sunt propria alicui sensui. Soluitur. per sensum communem non intellexit hic virtutem aliquam distinctā ad alijs sensibus, sicut imponit sibi Sanctus doctor hic: sed intellexit cōitatem sensuum, quia sensibilia cōmunia possunt sentiri a pluribus ꝗ̃ ab vno sensu. & ideo dixit ꝙ sunt propria sensui cōmuni. Et tu vide Themistium in.2.de anima, super.133. Et sic argumēta Sancti doctoris nulla. & sic etiam patet ꝙ nulla sit contradictio.

Secundo de aīa.cō.65. Solutio.

** Vtrū liceat arguere in prima figura ex duabus indefinitis?*

Arist.2.de anima.71. volens assignare causam in hoc, cur diaphanum in actu
B potest recipere colorem, arguit hoc modo. Carens colore, susceptiuum est coloris. Diaphanū de se est carens colore, ergo diaphanum susceptiuum est coloris. Vbi patet, ꝙ arguit ex duabus indefinitis in prima figura. Oppositum huius docet per multa dicta in prioribus analecticis, vbi patet, ꝙ in nullo modo illius figuræ possumus sic arguere. Ad hoc aliquis dicere posset, ꝙ hoc non inconuenit, quia in prædicto silogismo maior vniuersalis fieri potest. Nam vbi dicitur carens colore, susceptiuum est coloris, potest addi signum vniuersalitatis, & dicitur. Omne carens colore &c. Et sic non est inconueniens, ꝙ in prima figura arguatur ex duabus indefinitis, vbi altera præmissarum vniuersalis effici potest. Contra. Hoc potest fieri, quādo illa indefinita vniuersalis efficiatur, & non sequitur falsitas illius; sed remanet vera, vt prius erat. Sed in proposito oppositum habetur. Nam si illa propositio Arist. efficiatur vniuersalis, erit falsa, nam falsum est hoc.s.omne carens colore, susceptiuum est coloris. multa enim sunt colore vacantia, quæ susceptiua coloris non sunt, vt in multis clarum est. Ergo non hoc pacto Aristo. saluare possumus. Ad quod breuiter dicitur, ꝙ illa propositio habet fieri vniuersalis. verum est, ꝙ non debet sic simpliciter fieri, vt in responsione efficiebatur. sed hoc modo fieri debet.s. Omne carens colore, quod est aptum ad colorem, susceptiuum est coloris. quia ibi Aristo. loqui
C tur secundum materiam subiectam, puta de diaphano: quod diaphanum aptum est ad colorem suscipiendum. Et ideo maior debet intelligi contractione facta. Et sic omnis instantia remouetur.

Ex duabus indefinitis ī pria figura.

Quadragesimaquarta contra.est in.cō.72. Dicit ꝙ color vniuscuiusq; visibilis videtur in luce: siue illud visibile videatur in obscuro, siue videatur in luce. Sed ex verbis infra in eodē cō. videtur oppositū istius sequitur. qa ibi habet ꝙ color nō est visibilis, nisi mediante luce. Soluitur. dictū eius verificatur de visibilibus, quæ videntur in obscuro, & in medio illuminato: sicut sunt noctilucæ, et quercus putrefacta, & quæ & die & nocte videri possunt. tamen rōne alterius videntur in die, & rōne alterius videtur in nocte. nā in nocte vdentur merito lucis, in die merito coloris, & nō merito lucis subiectiue existentis in visibili, qa lumē maius obfuscat minus. cū hoc tñ stat ꝙ talia videantur, vt colorata in medio actu lucido, & mediante luce continentis. Et sic ꝓpositio est vtiter vera, ꝙ omnis color in quolibet visibili existens non videtur, nisi mediante luce.

Secundo de aīa. cō.72.

Solutio.

Aristo.2.de anima.76. ait, medium autem sono quidem aer est. Ex quibus habetur, ꝙ aer est mediū soni, & non aqua. Hoc etiam dicit Auerro. super hoc. tex. dum dicit, ꝙ medium in voce est aer non aqua &c. Hoc etiam videtur dicere Auerro, commē, 81, eiusdem, 2, dum ait, Quum declaratum est ex hoc,

** Vtrū Aqua sit medium soni?*

ꝙ aer est materia soni, qui impossibile est fieri nisi per illum. Oppositum D
huius habet Aristote.79. eiusdem.2. vbi dicit. Amplius auditur in aere, & in
aqua, sed minus. Et ibi Auerro. Ad hoc dicitur duobus modis, primo dicitur, ꝙ
medium quoddam est delatiuum soni, & simul causans, agẽsque illius, & hoc so-
lum est aer, aer enim medium est soni, defert enim ipsum, & cum hoc causat cum
per fractionem eius, quodam est medium. delatiuum intentionum sonorum, vt
aqua, aqua enim non recipit sonum realem, sed tantum sonum intentionalem,
& ideo pisces non sentiunt nisi per voces cadentes in aere, quæ causant inten-
tionem in aqua. Tunc potest dici, ꝙ Aristotel. in tex.76. & Auerro. ibi. & com
mento.81. loquuntur de medio, quod simul defert, & causat, & sic est aer tan-
tum. In tex. ver.79. & ibi Auerro. loquuntur de medio delatiuo tantum. Alio
modo respondetur, secundum Simplicium, quod medium soni est aer, vt eiuden
ilus habet resonantiam, aqua vero minus delatiua soni. Vnde secunda respon-
sio est ex his, ꝙ aer tantum medium est soni notabilis. Et sic loquitur primo lo-
co Aristote, in secondo autem loco loquitur de medio cuiuslibet soni. Sed con-
tra primam responsionem potest argui, ꝙ in aqua potest causari sonus, ex percu
sione duorum corporum in illa, sicut percutiendo cum remo lapidem existentem
in fundo aquę, aut alio tali modo. Ad quod potest dici, ꝙ in aqua potest causari
sonus ex percusione duorum corporum, vt percutiendo cum remo lapidem exi-
stentem in fundo aquę aut alio tali modo, tanquam in continente, sed non tan- E
quam in subiecto, immo semper erit ibi aer. in quo sonus fundabitur, tanquam
in subiecto, & non in aqua, nisi tanquam in continente. Et hoc modo prima so-
lutio remanet in suo robore,

Medium duplex.

Alia solutio secundum simplicium.

Secundo de aia.cõm,72. Solutio.

Quadragesima quinta contradictio est in eodem commento. Commen. habet
ꝙ color non est visibile nisi mediante luce. Oppositum.2. de anima. cõmen.67.
vbi habetur ꝙ color non est visibilis per aliquam formam sibi contingentẽ, sed
est visibilis per se. Soluitur. visibilis est color mediante luce, quantum ad actum
immutandi diaphanum, & organum sensus mediante luce. lux igitur est diapha
ni dispositio pro formis colorum recipiendis, & pro visu, non enim colores in
obscuro videri possunt, licet sint actu colores etiam in obscuro existentes. visi-
bilitas igitur competit colori per se in secundo modo: quia forma coloris est cau
sa visibilitatis eius. Sic igitur patet contradictionis sedatio, si recte vides.

Secundo de anima.com, 75.&.79. Solutio.

Quadragesima sexta contradictio est in commen.69.&.79. Quia in.76. di-
cit ꝙ medium in sono est aer, non aqua: sed in.79. dicit oppositum. Soluitur, in
aqua non fit sonus realiter, sicut fit in aere, sed solum spiritualiter. & sic etiam
intelligitur dictum eius in commento.81. infra. in prin. commento.

Secundo de aia,cõ.84. Solutio.

Quadragesima septima contradictio est in cõmen.84. Dicit Cõmen. aerem in
aure semper moueri, & tamen in.83. dixit ipsum quiescere. Soluitur in eodẽ.84.
quia motus aeris existentis in aure est motus proprius, sed motus in aere extra- F
neo, & nõ organico est motus extraneus. cum hoc igitur ꝙ talis aer organicus
mouetur motu proprio, stat ipsum quiescere quiete opposita motui extraneo, sic
soluitur, vt vides, instãtia. sicut etiã ignis in sphęra propria potest dici motus,
& quiescens diuersimode.

Secundo de aia.cõm,91. Solutio.

Quadragesima octaua contradictio est in commento.91. Diciturq; non habe
re pulmonem sit causa remota non respirandi, Et tamen primo poster. dicitur ꝙ
est causa propinqua. Soluitur. dictum eius in pesterioribus habet veritatem re-
spectiue, non absolute: quia non habere pulmonem est causa propinqua respe-
ctu non animalis, tamen simpliciter propinqua non est.

* Vtrũ homo meliori modo comprehendat differentias odorum quam cętera aialia

Aristo.2. de anima.92. ait de odore autem, & olfatibili, minus bene determi-
nabile est dictis, non enim manifestum, quale quid sit odor, sic vt sonus, vel lux,
aut color, causa autem est quia sensum hunc non hẽmus certum: sed peiorẽ mul-
tis animalibus. Paruę enim odorat homo: & nihil odorabiliũ sine tristitia, aut tri
stitia, sicut non existente certo sensitiuo. Auerro. autem in Commento istius
tex. ait, & cum declarauit, ꝙ causa difficultatis in sciendo odorem quid sit est,
quia differentię specifice non bene comprehenduntur a nobis dedit causam in
hoc, & dixit & cã in hoc est, quia iste sensus non est verus in nobis &c.i. & cã
propter

A propter quam imperfecte intelligimus differentias odoris est, quia iste sensus debilior est in nobis quam in multis animalibus. Etiam in fine Cõ. ait, sed est debilius in nobis quã in multis animalibus. i. in comprehendẽdo differentias odorũ. Et post subdit, & non tantum excedunt nos animalia aliqua. s. cõprehendẽdo differẽtias odorũ, sed in cõprehendẽdo eas a remoto spatio. Ex quibus clare patet aliqua aĩalia prestantiori mõ differẽtias odorũ sentire, q̃ ipse hõ. Oppositũ huius expsse hẽtur, ab ipso Ari. in. 5. de ge. aĩa. ca. 2. dũ ait, hõ ꝓ magnitudine minime fere oĩum aĩalium procul sentire põt cũ rñ differentiarũ sensu maxime oĩum valeat. Cuius rei cã est, ꝙ sensorium sincerũ minimeq; terrenũ corpulentũue obtinet. Cutẽ ẽt tenuissimã pre ceteris aĩalibus hõ suapte natura ꝓ magnitudine hẽt. Hoc ẽt dicit ipse Aue. in sua paraphrasi sup. 5. de gene. cap. de varietate coloris oculorũ dum ait, loquendo de sensu auditus & olfatus, sed differentias sensationum horum duorum sensuum percipiunt habentes hoc organum sincerum, maxime autem homo valet his duobus sensibus quo ad pactum qua differentias sensibilium cognoscit. Ex quibus clare habemus hominem meliori modo odorum differentias percipere quam alia animalia. Antequã ad istã oppositionem formaliter respondeatur, pro maiori noritia est notandum, ꝙ Ioãnes andegauensis in questionibus super de sensu, & sensili. q. 2. mouet hanc questionem; vtrũ hõ habeat peiorem odoratum ceteris animalibus? Et nonnullis

Positio Ioãnis.

B impugnatis responsionibus, ponit suam solutionem: quam Alexandri mori cõformem putat. Et duo dicit; ꝙ simpliciter homo non habent deteriorem vel minus bonum odoratum ceteris animalibus. Immo simpliciter meliorem & perfectiorem. Et ꝙ habent odoratum minus bonum quo ad comprehensionẽ odorũ aliquorum. s. cõium hominum & ceteris aĩalibus ĩ quibus est delectabile & tristabile scdm conuenientiã ad nutrimentum. Primũ probat ratione. Quia illa virtus nõ est simpliciter minus bona, immo simpliciter melior, & pfectior quae cognoscit plura cognoscibilia sui generis, & ad plura se extendit, quam illa, quae est limitata, ad aliquid genus determinatum. Et hoc dicit, ꝙ videtur esse rationabile quod propter breuitatem supponit. Sed dicit, ꝙ constant, ꝙ odoratus hominis plura odorabilia comprehendit. quare &c. Deinde ostendit, ꝙ illud animal hẽt minus bonum odoratũ, quantum ad comprehensionẽ taltũ odorum: quod minus acute, & minus a longe, sentit illos odores. Excellentia respectu vnius obiecti debet capi secundum modum & qualitatem cognoscendi illud obiectum. Ita ꝙ illa iudicetur melior: que perfectius cognoscit. Sed cõstat ꝙ homo non ab aequali distãtia. neq; eque fortiter cognoscit istos odores: quos & alia animalia odorant, scilicet, que habent delectabile secundum accidens: canis enim a longiori distantia comprehendit, odorem sui nutrimenti quam ho-

Ratio Ioannis.

C mo, & vultures, & tigrides, & cetera multa animalia. quare &c. Et multa alia dicit, reddendo causam in hoc: que breuitatis gratia omittuntur, ibi videas. Sed contra istam solutionem sic absolute dictam, videtur de directo procedere Aristo. auctoritas in 5. de generatione animalium cap. 2. Nam ibi non habetur, ꝙ homo praestat ceteris animantibus in sensu olfactus: quia plura odorabilia sentit. Sed habetur, ꝙ homo prestat, quia meliori modo differentias odorum sentit: & hoc, quia habet organum sincerũ. Et clarum est ꝙ Arist. & Auer. ibi non loquuntur de illis differentijs odorum, que non sunt communes hominibus, & altjs animalibus: in quibus est delectabile, & tristabile secundum conuenientiam ad nutrimentum. Quia dicit, ꝙ homo valet, in tali sensu, quo ad differentias sensibilium absolute. Et redditur causa. Et si non, cã reddita vniuersalis non esset; sed quo ad aliqua odorabilia, quod est absurdum dicere. Preterea Arist. ibi comparat hominem ad cetera animalia, quo ad perceptionem differentiarum. Clarum est enim ꝙ facit comparationem, quo ad illas differentias, que communes sunt (quomodocunq; sint) ipsis hominibus & animalibus. Tamen credo, ꝙ si omnia dicta Ioannis, & etiam sue solutiones ad obiecta ponderentur: dato ꝙ non faciat mentionẽ de auctoritate. 5. de generatione animaliũ, ꝙ sua solutio possit stare cum doctrina Arist. ibi. Verum ꝙ ponderatione indiget, & hoc patebit inferius, quum solutio oppositionis ponetur. Tamen quidqd

Impugnatio

sit de hoc,pro nūc hō sit nobis curę. Vñ est ꝙ nihil dicit de Aristo.verbis in.5. de gñatione vbi supra quę sed n nostrā intentionē totā dificultatē in hac re faciunt, Zimara vero videns solutionē Ioānis in suis annotationibus super prędicta.q.reprehendit Ioannē. Et dicit ꝙ si Ioannes vidisset Arist.in.5.de gñatione aīalium cap.13.non sic istā quęstionē determinasset. Vnde ipse hoc pacto soluit:

Solutio Zimarę.

quū igitur quęritur,verū homo acutius odorat cęteris animantibus? distinguendū est: vt philosophus distinguit. Quia vel loquitur de clara & distincta cognitione differentiarum odorū, vel loquitur quoad maiorē distantiam percipiendi odores. Primo modo,homo cęteris animantibus acutius odorat: quia solū homo clare,& distincte,omnes differentias odorū cognoscit. Et hoc arguit temperamentum in organo (vt inquit phylosophus). Si vero loquamur scdo modo, sic multa animalia acutius odorant quā homo: vt aīalia habentia nares porrectas: sicut canes ad longiorem distantiā percipiunt odores quā homo percipiat. hoc.n.arguit bonā dispositionem in situ organi propter quam contingit species sensibiliū ibi magis vniri,& hinc est, ꝙ admota manu supra oculos longius cernimus, (vt scribit ibidem philosophus). Sed non video (nisi aliquod huic solutioni addatur) quo pacto possit stare.nihil.n.tā cauendum censemus quā nequid ponatur,quod perspicuis,& euidentibus rebus aduerseiur vt admonet Gal. in principio secun

Impugnatio

di lib.decretis hyppo. & Platonis non solum vero aliqua animalia,in odorando a remotis supperant homines verum etiam in perceptione differentiarum E odorum. Hoc etiam scripsit Auerro.2.de anima.92.vbi ait,& non tantum excedunt nos animalia aliqua.scilicet comprehendendo differentias; odorum: sed in comprehendendo a remoto spatio. Vbi patet ꝙ Auerro.dicit, ꝙ aliqua animalia circa sensum olfactus,superant nos in duobus:& in differentijs percipiendis: & in percipere a remoto spatio. Quomodo ergo illa solutio sic simpliciter prolata potest stare? quod quo ad perceptionem a remotis solum, homo superetur. .Sententia.n.Auer non esset vera. Preterea Arist.in.2.de anima.92.dicit, quod de odore,& olfatibili, minus bene est determinabile dictis. Et causam reddit,quia sensum hunc peiorem habemus multis animalibus. Vbi Auer.(vt patet Inspicienti eius verba) causam ab Arist.assignatam, refert ad differentiarū odorum perceptinem: at non ad perceptionem a remotis: licet illud etiam dicat: quod in hac etiam homo supperetur, ideo ad oppositionem respondeo. Et quia

Responsio.

difficultas in hac oppositione stat solum,quo ad differentiarum odorum perceptionem: quę sunt cōes homini,& alijs animalibus: ideo pro nunc omittatur quęstio: nunquid homo plura odorabilia sentiat quam cętera animalia. Ideo ad oppositionem est dicendum quod quum quęritur vtrum homo acutius odoret & meliori modo quam cętera animalia,dico quod si nos loquimur de comprehensione odorum per maiorem distantiam, certum est, quod homo in hoc superatur: quia multa animalia (vt clarum est) percipiunt odores per distantiam lon- F giorem,quā percipiat ipse homo. Et hoc ex Arist. & Auer.habetur. Si vero lo

Multa sunt vera per se quę sunt falsa per accidens.

quamur non de comprehensione per maiorem distantiam. Sed vtrum homo acutiori modo differentias odorum percipiat. Respondeo sumendo propositionem Auer.6.de physico auditu.15.quod aliqua propositio est vera per se,quę tamē est falsa per accidens. Vt de motu qui inquantum motus,est velocitabilis in infinitū: sed pro quanto accidit motui, quod fuit in motis naturalibus: sic est falsa per accidens talis propositio. Consimile dicitur de diuisione lineæ ab Auer.4. phy.72.&.3.phy.60. Sic dico in proposito.s.quod homo sentiat differentias odorum,meliori modo, quā cętera animalia: est verum per se. Cuius causa redditur ab Arist.in.5.de generatione animalium cap.2,dum dicit.cuius rei causa est, ꝙ sensorium sincerum &c, hoc modo loquitur Aristotel. ibi. & Auerro. etiam quia ipsi respiciunt sem secundum se scilicet secundum quod bonitas organi ipsius hominis exigit. Tamen quod homo percipiat ipsas differentias meliori modo quam cętera animalia: est falsum per accidens scilicet propter impedimentum: & hoc est propter humiditatem & frigiditatem ipsius cerebri. Et quia per accidens propter dictum impedimentum hoc est falsum ideo Aristote.& Auer. in.2.de anima,modo superius dictū de hoc loquūtur.& si diffusius causam sitius

A accidens vis videre videas ibi Ioannem, quia propter breuitatem omittimus. &
sic isto modo impresentiarũ dicta opposito remouerem, multas possem adduce-
re solutiones. sed quia non mihi satisfaciunt ideo prętermisi.
Quadragesimanona contradi. est in tex. 92. Aristo. & Cõmen. videntur dicere Secundo de
ꝙ differentiæ odorum male, & cũ difficultate apprehẽduntur ab homine, praue aia. tex. 92.
enim odorat homo. Ex aduerso autem scribit Auer. in cõ. libri de Sẽsu & senil.
in ca. 5. quod homo apparet ꝙ melius distinguit differentias sensibiliũ olfactus,
q̃ cętera animalia, Soluitur per doctrinam Aristo. in. 5. de genera. anima. cap. 2.
Nam acute videre, audire, & olfacere bifariam dicitur. aut quia distincte perci- Solutio.
piendo differentias istorum sensibilium, aut procul, & a remotis attingendo ipsa
primum prouenit ex synceritate & temperamento organi, & quia cõplexio hu
mana est magis temperata alijs complexionibus brutorũ, sic omnes sensus ho
minis sunt pfectiores alijs vnde distinctius percipit omnes differẽtias sensibiliũ,
q̃ faciant cętere. sed percipere a remotis obiectũ prouenit ex situ organi. vnde
qui habent oculos profundos, & palpebras grossas a remotis inspiciũt, illa autẽ
qui habent oculos eminentes, non possunt ad longam distantiã. sic animalia mul
ta procul olfaciũt ex situ organi, vnde catelli Laconici, qui habẽt porrectas na
res, eminus olfaciunt. homo igitur in hoc a quam pluribus animalibus vinci-
tur, sed non vincitur indistincte indicando differentias sensibilium. Et hoc etiam
fatetur Comment. in lib. de sensu & sensi, dicit enim ꝙ apparet ꝙ homo melius
B distinguitur differentias sensibilium olfactus, quam cætera animalia. & tamen
multa animalia comprehendunt fortius odores a remotis. Hoc etiam intuit in
pręsenti commento. 92. prope finem.
Quinquagesima contradi. est in cõ. & in proęmio metaphy. Nam hic videtur Secundo de
sensus tactus pręcedere alios sensus, & per consebuens visus: ibi vero visus alijs aia cõ. 94.
pręfert sensibus. Soluitur, priora generatione via perfectionis posteriora sunt, Solutio.
sic dicimus prioritatem tactus ad alios sensus esse prioritatem scd'm subiectũ &
materiam: sed prioritas visus ad tactũ est prioritas formę & finis. Et hoc etiam
confirmat Commen, in. 2. de anima, cõ. 77. vbi dicit ꝙ Aristo. videtur ordinare
considerationem de virtutibus sensus secundum nobilitatem, non autem secun-
dum naturam. primus enim egit de visu quam de aliis. sed Auic. 6. naturaliũ or-
dinauit talem considerationem secundum naturam: quia prius egit de tactu q̃
de aliis. Pro hoc vide. 2. de generatione & corrup. tex. commento. 7.
Quinquagesimaprima contradi. est in cõ. 97. Dicitur ꝙ raritas ignis est ma- Secundo de
xima. Oppositum. 4. physi. 72. vbi dicit ꝙ crescit in infinitum. Soluitur. est ma aia. cõ. 97.
xima secundum naturam prout consequitur formam existentem in materia, ter Solutio.
minatio enim est a forma: sed prout in materia absolute est in infinitum tendit,
cum infinitudo sit a materia. 3. physico. 60.
Quinquagesimasecunda contradictio est in cõ. 98. & 108. Quia hic dicit ꝙ om Secundo de
C nes sensus indigent medio, etiam gustus, & tactus. tamen de gustu & tactu oppo aia. cõ. 98.
situm apparet in commen. 101. Soluitur, ibi negat requiri medium extrinsecum.
& hoc per se: nam in sensu tactus, ꝙ gustus non concurrit medium extrinsecũ Solutio.
per se, sed per accidens. vide pro hoc cõmen. 115. secundi de anima. Et ideo Cõ
mẽ in prin. cõ. 116. secundi de anima dicit ꝙ aer & aqua in talibus sensibus sunt
media, si debent dici media. ex hoc enim apparet ꝙ illa nõ sunt vere media, sed
sunt media per accidens, vt ipse declarauit in cõ. 115. Et eodẽ modo soluitur con
tradictio iudicis eius super cõ. lib. de sensu & sensi, vbi dicit ꝙ sensus tactus &
gustus non indigent medio. & tamen in hoc. 98, dicit ꝙ indigent medio. Soluitur
ibi negat tales sensus indigere medio extrinseco in ratione per se, & veri me-
dii: hic concedit eos indigere vero & per se medio intrinseco, sensibile enim
positum supra sensum non causat sensationem, secundum Aristote. quicquid di-
cat Auicen, in hoc.
Quinquagesimatertia contradictio est in commento. 100. Dicit ꝙ amplitudo Secundo de
venarum & viarum anhelitus est propter necessitatem, & non propter melius. aia. cõ. 100.
Oppositum in simili scribitur in. 2. physi. 82. & 83. contra Antiquos. Pondera, Solutio.
quia non assertiue, sed dubitatiue loquitur, & cogita.

Secundo de aia.cõ, 108.

Quinquagesima quarta contradi.est in commento.108. Dicit graue & leue esse substantias, &.5.meta.18.dicit ꝙ sunt quantitates, & primo cæli.17.dicit ꝙ sunt substantię.etiam in.2.de generatione & corruptione, &.7.physi.11.&.2.de partibus animalium.capitulo primo.habetur ꝙ sunt qualitates. Vide quę scripsi super.7.physi.in commento.11. Et si vis curiosius videre, vide Conciliatorē in differentia.42.in tertio dicendorum. D

Solutio.

*

Vtrum graue, & leue, sint substantię an qualitates.

Auerro.2.de anima.108.in digressione ait, ꝙ graue, & leue, sunt in predicamento substantię. Etiam hoc videtur affirmare.1.cęli.17.vbi, ait, & si hoc nomen grauitas, & leuitas, non dicantur vulgariter nisi de accidente. In.2. de generatione, & corrup.8. dicit esse qualitates. Hoc etiam dicit, 7. de physico auditu. 11. dum dicit. Et grauitas, & leuitas, sunt numeratę in tactu. Et sic ponit esse qualitates tangibiles. Et.2.de partibus animalium capitulo.1. habetur, ꝙ sunt qualitates. In.5.meta.18.ait Auerro. Leue, autem & graue. numerantur in accidentibus quantitatis. Ad hoc respondetur, & antequam solutio ponatur dicitur, ꝙ impossibile est, ꝙ graue & leue sint substãtię. Et primo est ratio facta ab Auerro.contra Alexan.8.metaphy.5.&5.phy.10. Quod vni est accidens impossibile est vt alteri sit substantia in his quę vniuoce dicuntur.

Altera natura in alteram mutari non potest.

Altera, n. natura, in alteram mutari non potest. Sed grauitas, & leuitas elementi, est eiusdem rationis cum grauitate, & leuitate mixti: quod patet, ex operationibus essentialibus ipsorum. Cum autem grauitas in mixtis sit accidentalis non erit in simplicibus substantia. Quod autē dicitur a quibusdam, ꝙ ratione Auer. ibi procedunt de alijs qualitatibus, non autem de graui, & leui, nihil est. Nam Arist.2, de generatione.8. enumerat qualitates elementorū. Et similiter.2.de partibus animaliū, cap.1.& ibi ponitur grauitas, & leuitas. Amplius quomodo soluetur ratio facta. Eque enim ratio procedit de grauitate, & leuitate, sicut de alijs qualitatibus. Et quomodo soluetur, ita ratio Auerro.pro Alexan. soluitur. Est & alia ratio: quia grauia, & leuia percipiuntur a sensu exteriori sicut patet.2. de anima.108, non sic autem substantia nisi per accidēs. Percipiunt enim sensus exteriores primo, & per se obiecta propria: per se etiam, sed non primo, communia: per accidens autem substantiam. Et si dicatur, ꝙ ratio hominis penetrat in substantiam grauis, & leuis. Dico ꝙ immo est sensus tactus exterior. Nā & bruta percipiunt grauitatem: & proijciunt illam. Igitur grauitas est simpliciter accidens. Hoc stante. ad contradictiones duæ inueniuntur solutiones. B

Prima solutio.

Vna quę, ponitur a Zimara in solutione istius contradictionis super.7. physic. quę etiam habetur a conciliatore differentia. 42. in.3. dicendorum, quę talis est, quod grauitas, & leuitas, qualitates sunt. vt habetur a philosopho.2.de generatione, &.2, de partibus animalium. Sunt substantię immitatione, & similitudine, quo ad modum immutandi sensum, Nam sicut substantia non immutat sensum, nisi mediantibus accidentibus: sic grauitas, & leuitas, non immutant sensum tactus. nisi mediante; motu & sic assimilantur substantię, & non sunt illę: sed sicut illę. Et sic loquitur Auer. quando dicit esse substãtias. Ista solutio nō videtur tuta. Nam ab excellentissimo præceptore meo Marco Antonio ianua contra ipsum talis affertur instantia super.2.de anima.108. Per te graue, & leue percipiuntur mediante motu ergo sensibile proprium, sentiiur mediante sensibili communi. Cuius oppositum tieri determinauit Aristo.2.de anima.62. F

Secunda solutio.

Altera solutio est, quę tangitur a Suessano.2.de anima.108. & etiam haberi potest ab ipso Zimara in loco allegato in solutione præcedentis contradictionis: & etiā ipsi ianuę placet, quæ talis est. Quod ea ratione Auer. vocat graue, & leue, substantias, non ꝙ velit substantias esse: sed quia sępe desunt nobis nomina, quibus res appellamus: & quando latent essentiales differentię. vtimur nominibus actionum ipsarum. vt.8.physi.32. &.4.cęli.26. Cum igitur formę elementorum nos lateant, singulum elementorum, propria eorum qualitate nominamus. Quantum ergo non ad esse, sed ad significationem graue, & leue, dicuntur substantiæ. Et ideo Auerro. dicit, ꝙ quale dicitur de calido, & frigido, proprię: & de graui, & leui, vt de quali essentiali, Et sic sedatur contradictio. Quantum ad illud quod dicit in.5, metaphysic.18, quod sunt quantitates: Auerro. glo-

A sat seipsum. Nam dicit, ꝙ sunt quantitates secunda intentione. Nam diuiduntur eadem diuisione, qua magnitudo diuiditur, Iuxta illud philosophi primo cæli in maiori quanto, est maior virtus. Tamen ipse in se sunt qualitates naturales Auerroem ibi videas. Et sic cessat dubium.

Quinquagesima quinta cõtradi. est in cõ. 116. Dicit carnem esse medium, & non instrumentũ tactus. Sed in cõ. super libro de sensu & sensi. & in. 2. colliget. cap. de de iuuamentis carnis, & in. cap. de iuuamẽto tactus, dicit oppositũ. Vide Conciliatorẽ differentia 42. in. 3. dicendorũ de hac materia, quia qñ dicit Cõ. ꝙ caro est organũ tactus, intelligitur de carne cordis, quia in corde scd̃m Philosophum est radix istius sensus & organũ quando dicit ꝙ est mediũ, loquitur de alia carne. Alij per carnẽ intelligunt carnem neruosam esse tactus instrumentũ & ponunt neruos esse partiale instrumentum tactus, sicut ipsemet Cõciliator tenet. Et huic opinioni fauere videtur Cõ. 2. de anima. cõ. 108. vbi dicit ꝙ tempore Aristo quo scripsit librum de animalibus, non erant noti nerui, sed potest per anotomiam apparuit. illud enim quod sciunt Aristo. ratione sciuit post per sensum. nam vult ꝙ philosophus per illud quod est intus carnẽ, intelligat neruũ: & tale est organum tactus partiale. & ista est via Auer. sine dubio. Sed salua reuerentia Auer. eius positio nõ videtur esse de intẽtione Arist. Nã dicere, quando Arist. composuit librum de partibus animalium in quo expresse ponit orga-
B nũ tactus in corde esse sicut est videre in. 2. lib. cap. 10. & in lib. de sensu & sensi. ꝙ tunc nõ fuerunt cogniti sibi nerui, quia scientia sectionis erat tunc ignota, istud in veritate esse videt̃ vnum magnũ mendacium. Nã philosophus plerunq; de neruis loqui videtur in lib. illo, sicut in ca. 8. vbi agit de carne, & de his quę vice carnis habentur. & in libro de historiis animaliũ plerunq; de neruosa carne meminit vt in. 3. cap. 5. Nec est verisimile ꝙ tantus Philosophus, qui fuit solertissimus naturæ rimator, librũ illũ sine anatomia conscriberet. quomodo. n. de cordis ventriculis, deq; alijs minutissimis membris conscripsisset ita solerter nisi proprijs oculis vidisset singula? Nerui autẽ non sunt adeo minutissima corpora, ꝙ propter sui paruitatem non possint videri Pręterea sentẽtia Philosophi fuit sensum tactus medietatem contrarietatum obtinere. Et ideo dicit in. 2. de anima in tex. cõ. 124 plantę non sentiunt, quia non habent medietatem: sunt. n. complexionis multũ terrestris. &. 3. de anima. tex. cõ. 66. ait Philosophus. oium enim tangibilium tactus est sicut medietas & susceptiuus sensus, non solum quęcunque differentię terrę sunt sed calidi & frigidi, & aliorum omnium tangi possibilium. & propter hoc ossibus & capillis, & huiusmodi partibus nõ sentimus quia terrę sunt. & plantę etiam ob hoc neque sensum vnum habent, quia terræ sunt. Arguitur ergo sic. nerui sunt terrestris cõplexionis, sicut oẽs. Medici. & Philosophi testantur. ergo talibus non sentimus. patet consequentia, quia manẽte
C causę, manent effectus, quo ergo. Auer. exponit ꝙ illud, ꝙ est organum tactus est illud, quod est intus: & per illud quod est intus exponit neruum: cũ nullo modo neruo sentiamus. Cõfirmatur authoritate Philosphi, quę nõ recipit glosam primo de aĩa. 79. te. scribit. n. ibi Philosophus, quęcunque. n, insunt in animaliũ corporibus simpliciter terrę, vt ossa, nerui, pili, nihil sentire videntur. quare dicendũ est illud, quod intus est, esse organum sensationis: & tale est ipsum cor. Ista est veritas. & ita Simplicius, & Antiqui exposuerunt locum illum. Et in hoc nolo cũ Auer. esse quia. vt mihi videtur, in hoc quęstio dimisit pręceptorem suũ, & immitatus est potius Medicos. Nam, sicut scribit Philosophus. 1. ethico. cap. 7. pro defensione veritatis ẽt propria impugnare oportere pręsertim Philosophos, magis existimandum est nam cum ambo amici sint pium est ueritatem in honore pręferre. Excusare ipsum possum de errore defendere non possum. nam litera sua in. 1. de anima non loquitur de neruis, sed de ossibus solum. Similiter sermo Medicorum, in quibus ẽt versabatur, fecerunt ipsum a veritate deuiare. Hęc notauimus hic propter errorem cõmunem imponentium Aristo. illud, quod negat expresse. & istud non prouenit, nisi quia vidẽt expositores, & de tex. nihil.

Quinquagesimasexta contra. est in cõ. 129. dicit ꝙ demonstratio illa Philosophi fundatur super propositiones, quarum vna est. ꝙ omne, quod sentit animal,

Secundo de aia cõ. 116. — Digressio contra Auero. de instrumento sensus tactus. — Secundo de aĩa. cõ. 129.

aut sentit ipsum per contactum, aut mediante corpore extraneo, si ista disiunctiua datur per opposita, sequitur aliquam sensationem sine cōtactu fieri: cuius oppositum patet. 7. phy. tex. cōmen. 12. vbi habetur ꝙ omnis alteratio perfectiua fit per contactum. si non datur per opposita. non est disiunctiua, per Boetium in libro diuisionum. Soluitur per contactum intellexit medium intraneum; & sic

Solutio. sensus est ꝙ omnis sensatio, aut fit per medium extrinsecum. Et ita bene opposita, sicut vides.

Secundo de a[n]ia tex. 130. Quinquagesimaseptima contradi. est in tex. 130. Dicit Arist. aerē esse auditus aquam vero visus, ignem autem aut nullius, aut omnibus cō. quia nihil sine calore sensitiuus est. Sed huius oppositum habetur ab Auer. in. 3. colliget cap. 36. vbi dicit ꝙ auditus est aeris, aqua visus, olfactus attribuitur igni. Amplius videtur ꝙ organum olfactus, cūm sit in anteriori parte cerebri, ꝙ sit frigidum & humidum, & ita erit aquę tantum, & non aeris. aut aquę, vt Arist. dicit hoc. Solutio est, quod non est intentio Arist. dicere ibi esse organum alicuius sensus ex vno tantum simplici constans elemento, quia animal & membra eius ex quatuor constant elementis sed sua intentio est aliqua sensoria elementis simplicibus attribui in quibus ipsa mixtio non est manifesta, & sic pupilla attribuitur aquę, auditus, aeri, vnde si pungatur oculus, non exit nisi aqua, & in auribus. apposito cornu, sentitur aer complantatus, vt dicitur in. 2. de anima. Olfactus autē propterea dicitur esse alterius istorum, vt notant Cōmen. & Greci expositores. non ratione organi, sed ratione animalium, quorum quędam olfaciunt per aquam, vt pisces, & quędam per aerem, vt animalia degentia in aere. Ignis autem propterea dicitur, aut nullius esse, aut omnibus cōmunis. quia ignis, qui est feruor, & exustio, corrūpit organa sensitiua & animalia: alter est elementalis, qui regulatur ab anima. & sic calor ille est naturalis, vt ab aia regulatur, & sic est omnibus cōmunis vnde proportio cuiuslibet sensus & organi ad ignē sub ratione, quia sunt in actu secundo est proportio tanquam ad formam. & proportio ad alia elementa pręter ignem, vt sic est sicut ad materiam quia semper respectus imperfectioris ad perfectius est respectus materię ad formam, aut instrumēti ad agens. 3. de aia cōmen. 36. sed quādo Auer. dicit organum olfactus esse ignis, hoc intelligitur ex parte modi, quo multiplicatur intensio odoris, qui aut est fumalis eu aporatio, aut non fit sine ea: & non intelligitur quantum ad organum, B

Secundo de a[n]ia. tex. 133. Quinquagesimaoctaua contradi. est super tex. 133. Aristo. & Cōmē. dicitur ꝙ numerus cognoscitur negatione continui. Sed hoc videtur esse contra id, ꝙ habetur. in. 10. meta. tex. cō. 2. vbi dicitur ꝙ omnis numerus vno cognoscitur, & ibidem tex. cō. 4. numerus sc[d]m quod est cōpositus ex vnitatibus, mensuratur per vnitates. Amplius est dubium, quomodo numerus est priuatio continui, vt dicit Commenta. in commento. Paulus Venetus dicit ꝙ sumitur priuatio pro contrario minus perfecto vt nigredo dicitur priuatio albedinis, & quia in imitando sensum, vnum euidentius sentitur, & certius quam multitudo, ideo dicitur quod numerus est priuatio continui. Sed hoc non potest stare, quia litera dicit ꝙ numerus cognoscitur negatione continui, & Commentator etiam in com. videtur ꝙ talia se habent vt priuatio & habitus, quia loquit vniformiter hic, sicut de quiete respectu motus. Et ideo dicimus nos sc[d]m Cōmen. ꝙ sicut de quiete

Solutio. te dicebatur ꝙ sensus non comprehendit quietem, nisi post comprehensionē motus, ita etiam sensus nō cognosceret numerum, quia causatur ex diuisione continui, nisi prius cognouisset ipsum continuum, quod est vnum. Et hoc est, quod dicit Cō. ꝙ comprehensio multitudinis, & numeri est per comprehensionem priuationis continui, quod est multitudo. Vbi aduerte, vt habetur in. 4. phy. numerus diuiditur per vnitates, sed non cōtinuatur per vnitates. & ideo in numero est priuatio continuationis. & isto modo sensus cognoscit naturam negatione continui, pro quāto cognoscit multa, quę nō sunt vnita in vno cōtinuo. &, si sensus nō pręcognouisset vnum continuum, non posset illud iudicare in ratione numeri, & sic numerus cognoscitur negatione cōtinui. vnde, dicit dñs Albertus hic, sensus oppositorum est idem essentialiter, vbi vt dixi, essentialitas se tenet ex parte potentię cognoscentis. Simplicius autem dicit in pręsenti loco ꝙ non est intelligen F

A dum numerum cognosci negatione continui, sicut tenebra a visu per priuationẽ
lucis, ex hoc ꝙ non mouet visum. quando quidem numerus est per se sensibi-
lis sicut vnum, sed quoniam opponitur vnum multitudini, & quia multitudo cõ-
gregat insimul vnũ continuum secũdum vnumquodq; eorum, ex quibus multitudo
componitur, quoniam in sensibilibus vnũ, vt cõtinuum, est vnum, non autem in
multitudine manifestatur, & in congregatione ipsum continuum, quauis & vnus
sit numerus secundũ diuisam collectionem. & vnus est. & cognoscitur sed non
vt continuus, & hoc manifestat continua negatio; videlicet ꝙ numerus non co-
gnoscitur solum vt vnum hoc enim in sensibilibus solum continuum est, sed in
collectione istorum talium, collectione recusante continuationẽ, & est expositio
satis subtilis in veritate. & in hoc credo verum esse ꝙ dicit. quia numerus dicit
formam positiuam, & non est pura priuatio, sicut quies. Vbi animaduerte ꝙ nu
merus mathematicus, qui ex vnitatibus ĩdiuisibilibus resultat, vt sic, non cadit
sub sensu, sed sub imaginatione. & vt sic, ptinet ad Mathematicũ. sed numerus
qui est cõe, resultat ex vnitatibus corporalibus sensibilibus. idem enim est di-
cere res sensibiles & corporales, vt dicit Simplicius in prologo. phy. Et illa ra-
tione vnitas sensibilis est vnum, quod est continuum, non illud, ꝙ pręcise est in
diuisibile, & est principium numeri mathematici, quia illud pertinet ad imagi-
nationẽ. Ita mihi videtur pro nunc dicere. quare licet in istis sensibilibus cõibus
B conueniat Naturalis & Mathematicus, tamen alio & alio modo. qa Naturalis
cõsyderat de istis vt sunt coniũcta sensibilibus propriis & vt mouent sensus ali
quo motu, & ipsis propriis sed Mathematicus abstrahit ab isto motu istorũ, vt
cõiunctis est proprijs, & sic nõ pertinet sua cõsyderatio ad sensus istos, nec est
sensibilis, sed imaginabilis tantum. Et per hoc patet solutio ad ea, quę in opposi
tum adducebantur. quia Aristo. in. 10. meta. tractat de numero, vt est quantitas
discreta ex vnitatibus indiuisibilibus pręcise resultans & de hoc est verum ꝙ
numeratur per vnitates vt cõponitur ex eis, & cognoscitur per vnitatis ret-
terationẽ. sed iste est numerus formalis. sed numerus sensibilis constat ex vnita-
tibus sensibilibus, & per illarum iterationẽ cognoscitur, vt dicit Aris. in. 4. phy.
tex. cõ. 134. & cognoscitur etiam negatione continui secũdum alterũ dictorũ modo
rum, vel secũdum Auer. vnde numerus sensibilis & naturalis est ille, qui causatur
ex diuisione cõtinui, & qa continuũ non componitur ex ĩdiuisibilibus, vnitates
istę sunt res cõtinuę, sed mathematices numerus causatur ex vnitatibus indiui-
sibilibus. Ex hoc patet solutio ad obiectiones, quę possunt fieri, qđo numerus di
cit priuationem vnitatis & continuationis, & tamen oppositum habetur. 10. me
ta. vbi tex. cõ. 8. dicitur ꝙ vnũ opponitur priuatiue multitudini. & cõfirmatur
quia vnum dicit indiuisionẽ secũdum Auer, quę priuatio quędam est, & per conse
C quens numerus nõ est priuatio vnitatis, sed cõtra. Solutio. est ęquiuocatio ĩ ser
mone quia in. 10. me. igitur de vero transcendenter sumpto: & tale opponit̃ pri
uatione multitudini. & ẽt loquendo de vno, quod est principiũ numeri dicit in-
diuisionẽ, quę est priuatio multitudinis, tamen hic est sermo de numero sensibi
li qui importat negationẽ cõtinui, ex cuius diuisione resultat, & 10. sumitur pro
numero mathematico. qui est quantitas discreta ex vnitatibus ĩdiuisibilibus cã
ta quia talia vt sic sunt separata a sensibus. Vnde põt dari alius intellectus sub-
tilis illius authoritatis in tex. cõ. 133. omnia ista motu sentimus, i. motus contra-
hit & specificat ista entia ad esse sensibile, & cõiungitur ipsi materię sensibili vt
dicit dñs Alber. in quęstione de homine. Sed licet hoc sit verũ in se nõ tamen est
ad propositum. quia tũc esset ęquiuocatio in paruo spacio de motu, quia Philoso
phus in tex. habet actum, quiescens aũ eo ꝙ non mouetur. & tunc non esset ve
rum omnia sensibilia cõmunia contrahi ad esse sensibile per motum, quia fallit
hoc in quiete. Nisi esset ꝙ Albertus dicit quietem etiam cõtrahere ad esse sensi-
bile ista quia natura est principium motus & quietis. Sed magis placet alter il
lorum sensum, videlicet Themistii, & Auer. per motum, intelligendo motum
spiritualem, vel sicut exposuit, Simplic. Et aduerte ꝙ discretio numeri, vt obie
tus est sensatum cõmune, cõmunis est ad omnem diuisionem partiũ continui, se-
cundũ quã diuisionẽ diuersa cognoscuntur sensa, quę sunt in ipsis, & sic nume-

rus cognoscitur negatione continui ratione istius diuisionis, seu discretionis particularum coniunctarum in separatione consistentium, & includentium negationem vnius continui.

Secundo de aia.cō.133. Solutio.

Quinquagesimanona contradi. est in cōm.133. Dicit Commen. ꝙ id, quod inuentiur vni accidentaliter, inuenitur alii essentialiter. Vide oppositum.2.ph.cō. 48. Soluitur, ꝙ id quod est accidentaliter vni naturę. est essentiale alteri naturę, sed id, quod est accidentale vni naturæ non potest esse essentiale alicuius eiusdem rationis cum illa natura. primo modo intelligitur authoritas Cōmen. hic; secundo modo intelligitur authoritas eiusdem in.2. physi. in commen. allegato.

Secundo de aia.cō.133. Solutio.

Sexagesima contradi. est in eodem cō. Dicit priuationem essentialiter cognosci. sed supra cō.120. dixit ꝙ accidentaliter cognoscitur. Soluitur supra dixit hoc comparando ad habitum. hic vero dixit oppositum comparando ad potentiam. eadem enim est potentia respectu priuationis & habitus essentialiter, licet habitus per se cognoscatur. & priuatio illius habitus per accidens.

Secundo de aia.cō.134. Solutio.

Sexagesimaprima cotra. est in cō.134. Dicit Cō. ꝙ virtus comprehēdens istū esse Socratem, aut filium hominis est supior virtute sensus. Huius oppositum scribit ipse in.2. de anima in cōmen.63. vbi dicit ꝙ cogitatiua hominis comprehendit intentiones indiuiduales decem prædicamentorum. Nisi esset ꝙ dictum eius hic intelligitur completiue: sed dictum eius supra in.63. intelligitur initiatiue. Aut hic loquitur respectu sensus exterioris. virtus ista est superior qua comprehēdimus substantiam aut relationem: & ista virtus est cogitatiua. & hoc non contradicit Auer. in illo loco.

Secundo de aia. cō.134. Solutio.

Sexagesimasecunda contradi. est ibidem. Auer. habet ꝙ quando coniunguntur duo sensus ad iudicandum super eandem rem ipsam esse eandem, iudiciū est vtriusque sensus, & non alterius tantum. Sed vide oppositum infra. cōm. & tex. 146. Soluitur. dictum eius hic procedit de initio, & occasione iudicij. sed dictum eius infra procedit de complemento iudicij. vnde sensus exteriores respectu sensus communis sunt sicut testes, qui examinantur a iudicę, qui dicitur audire iudicium vtriusque partis, & post ea proferre sententiam.

* Vtrū sensus cognoscat suum actum?

Arist.2. de anima a tex.136. vsq: ad tex.145. dicit, ꝙ per eandem virtutem puta visiuam comprehendimus colorem, & cōprehendimus nos cōprehendere colorē. Et ꝙ hęc sit mens Aristo. Arist. n. mouit quęstionē hanc, & ꝙ non altero sensu sentiat suum actum, ostendit, & rationes hoc probantes non persoluit, soluit autem rationem qua oppositum probatur, igitur eius intentio est pars affirmatiua. s. ꝙ sensus exterior suam cognoscat operationē. Hoc etiam habetur ab ipso Auer. per plura dicta in expositione textuum.138. &.139. &.140. quę breuitatis studio omittuntur. Oppositum huius dicit Arist.4. metha.25. contra antiquos dum ait. Non enim sensus sui met est, sed est aliquid alterum propter igitur non sensum, quod prius esse sensu necesse est. Hoc etiam expresse dicit in. 1. de anima in thimeum arguens tex. 46. vbi ait. Primum quidem bene dicitur animam magnitudinem esse eam enim quę vniuersi manifestū, ꝙ talem esse vult, qualis est aliquando vocatus intellectus, non enim velut sensitiua est, neq: vt delideratiua, harū enim motus non circulatio est. Amplius Arist. in libro de somno & vigilia expresse dicit, quoniā autem existit scdm vnumquemq: sensum hoc quidē aliquid propriū, illud vero aliquid cōmune, propriū quidē velut visui videre, auditui aūt audire & alijs secundū eundē modū. Est aūt quædā & cōmunis potentia quę sequitur omnes, quia & quod videt, & audit, & sentit, non. n visu quidē videt, quoniā videt & iudicat. Et expresse hoc habetur ex libro de continuatione intellectus abstracti cū homine, vbi dicitur, virtutes aprehendentes materiales. s. sensitiuę nō aprehendunt se ipsas, neq; finem suę dispositionis. Etiā Auer.1. de aīa. 46. ait motus enim istarū, & actio earum, non assimilatur circulationi, sicut actio intellectu apud eos assimilatur circulo, quia reuertitur supra se, & intelligit se, & ideo assimilat ipsū Ari. sphere. Quod ipse Auer. sit huiusmodi sententię, patet per eius verba, si bene ponderentur.3. de anima.8. vbi ex eius verbis dum dicit, ꝙ intellectus intelligit seipsum per accidens, talis ratio colligitur ad hoc propositū. Si sensus intelligit suū

A actum, & supra se reuertitur, hoc est vel p se, vel per accidens, cũ inter ista nõ
detur medium. non per se, quia si sic, virtus sensitiua esset ipsa potentia intellecti
ua nobilior, atq; prestantior, quod absurdum est, & a ratione remotũ. Si aũt dica
tur, ꝙ hoc est per accidens, sequitur aliud inconueniens, ꝙ virtus sensitiua co-
incidit cum intellectu materiali, quod absonum est. Relinquitur ergo de mẽte
Auer. ꝙ sensus exterior nullo modo suum actum sentiat. Hęc est etiam intentio
Auer. in. cap. 2. de sub. orb. vbi reprehendit Auic. ponentem formas materiales
mouentes corpora cęlestia. Nam ibi ponitur ab Auic. ꝙ formę quibus mouẽtur
corpora cœlestia, sunt alię ab eis, ad quas mouentur, & ꝙ illę, quę debent esse
non in materia omnino, & ꝙ quę carent situ, sunt formę, ad quas mouentur, cũ
tamen illę, in quibus mouentur, sint formæ in materijs. Ex quo habetur, si be-
ne verba Auer. ibi intelligantur, ꝙ formę materiales non mouentur ad se ipsas,
& in eis nõ est circulatio, & consequenter nõ cognoscunt suos auctus. Et Auic.
(vt patet recte inspicienti) non reprehenditur ab Aue. in hac re, nisi quia in cę Responsio ad
lo ponebat formas mouentes materiales ipsa corpora cœlestia, & non in alijs. difficultatẽ.
Ex quibus omnis propositę partem negatiuam esse veram. Adhoc respondeo,
& dico, ꝙ ista questio est satis difficilis in via Arist. & sui Cõmen. quod diuer
sitas opinãnum ostendit, tamẽ (quicquid dicat Petrus Ponponãtius in sua apolo
gia, & Suessanus, & Thomas de garbo, &. S. Thomas in questionibus de veri
B tate quęstio. 9. 1. q. &. q. 10. Licet. S. Thomas per alia dicta in alijs locis vt est su
per. 3. de anima tex. 8. & super. 2. de anima lec. 13. in expositione tex. 65. videa
tur satis ambiguus in hac re quod mirum est de tanto Doctore) dico, ꝙ pars ne
gatiua est vera. s. ꝙ sensus exterior non cognoscat suum actũ, (vt bene probãt
auctoritates, & rationes adductę) & ad auctoritatem Ari. 2. de anima, vbi vide
tur tenere, ꝙ nos eadem virtute videmus, & cõprehendimus nos videre. Di-
co, ꝙ Ari. in textibus illis allegatis nõ ad plenum determinat illam questionẽ,
sed in sequentibus, vt patet per Auer. 144. dicti. 2. de anima, vbi continuando
intentionem Ari. dicit. cũ incępit perscrutari de virtute, quia sentimus nos sen
tire, vtrum sit eadem cum virtute propria vniuscuiusq; sensui? an alia? dedit in
1. sermone, ex quo sequitur eam esse vnam, & post alium ex quo sequitur eam
esse plures, deinde sermonem concludentem eam esse vnam, & dissolutionem ex
qua exiuit ad declarandum, ꝙ sensus, & sensibile sunt vnum in actu non diuer
sa, propter qđ contingeret, vt illud quod iudicaret super ipsum sensum esset aliud
ab eo, quod iudicaret super ipsum sensibile, & cum hoc fecit, reuersus est ad
illam eandem perscrutationem, quid clarius? Et sic patet non ad plenum ibi ia
te dubium Ari. determinasse. In sequentibus aũt non habetur pars affirmatiua
dictę quęstionis, vt patet inspicienti verba Ari. Pręterea, dato ꝙ Arist. secun-
dum vltimum suę intentionis diceret, ꝙ eadem virtute videmus, & comprehen
C dimus, nos videre, non propter hoc debet intelligi, ꝙ dicat eadem virtute sim-
pliciter, sed eadem hoc sensu videlicet, ꝙ sensus communis se habeat, sicut cen
trum respectu sensuum particularium. Sensus autem particulares se habent sicut
circunferentia. Vnde sicut omnes lineę protractę a circunferentia circuli ad cen
trum terminantur ad ipsum cẽtrum, et in eo vniuntur, sic omnes inmutationes,
quæ fiunt in sensibus particularibus, terminantur in sensum cõem, & in eo vni
untur. Vnde sensibilia exteriora immutant particulares sensus, vt color visum,
sonus auditum, & ita de alijs. Sensus autẽ exteriores immutati, immutant ip-
sum sensum cõem, & sensus cõis immutatus a visu, ei vnitur & dicitur quodam
modo visus differt secundum hoc ab auditu, & immutatus ab auditu, ei vnitur,
& dicitur quodãmodo auditus, & secũdum hoc differt a visu, & sic de alijs suo
modo. Et sic remouetur contradictio, quę apparebat. Hoc modo etiam respon
detur ad contradictionem, quę apparet in dictis Auer. nam Auer. in cõmentis al Dictũ nota-
legatis innuit illud, quod Arist. in illis textibus dicebat tollitur. Quod autem bile Themi
hęc quam affirmamus, sit philosophi mens, patet per Themistium in. 2. de ani- stij.
ma super tex. 149. vbi ait, quemadmodum enim quãuis multi magistratibus,
libellioaes, pragmatici, exceptores, assideant, vnus tamen est qui ius habeat sen
tentię proferendæ, ita & hic, tam & si multa instrumenta, machinamentaque,

fiat in quę rerum simulachra recepientur. Vna tamen vis arbitraest, quę de omnibus sensibus pronunciet, iudicet hæc illa vis est, qua nos visu videre, & auditu audire, sentimus, eadem enim potentia percipi actiones sensuum, necesse est, quia differētias actionū percipimus, non ergo verum est, quod Paulo ante visi sumus probare, quū diximus visu nos sentire, hoc ꝙ cernamus, & auditu, ꝙ audiamus, hoc suum est sensus cōmunis ingenium, muniusque cui noticiam omnium sensilium natura mandauit. Hęc ibi. Nescio quo clariori modo potest dici, hoc etiam dicit Ale. in paraphrasi de anima cap. de sensu cōi, vbi ait, hoc autem cōmuni sensu, & videntes nos, & audientes, & singulis sensibus sentientes, sentimus Qui enim videt, audit ue, audire se se, & videre iam sentit. Namq; nō alia potestate, quam sensu, nos sentire percipimus, neque tamen nos audire videmus, neque nos audire audimus, quum nec videre ipsum, aut visio visibilis sit, neq; audire, aut auditio, audibilis sit. Sed hoc primi & proprij sensus, qui cōis dicitur opus, & functio est. Simile dicit in paraphrasi de anima cap. de impulsu, et vi impulsoria. Item cap. intellectu in actu. Idē in tractatu de intellectu cap. 1. hoc ēt videtur dicere Simplicius in. 2. de anima in expositione. tex. 136. auctoritate Iāblici sic etiam tenet Albertus magnus in. 2. de anima tractatu. 3. cap. 7. in digressione de virtutibus interioribus. Dicit enim, ꝙ sensus communis vtiq; propriū est aprehendere operationes sensibiles. Nec ista positio voluntaria alicui videatur, si tam magni viri eam aplectuntur, est enim doctrina ipsius Zimarę in tabulis, et precipue super. 2. de anima locis allegatis. Et mirum est Petro Pomponatio, quomodo illud Aristot. imponat. Et hęc dicta sufficiant pro presenti concordantia.

Simplicius auctoritate Iamblici.

Secundo de aīa, te. 141. Solutio.

Sexagesimatertia contrad. est in tex. 141. Dicit Aristo. ꝙ vnus est actus sensilis & sensitiui. Sed huius oppositū inuenimus apud Ale. in paraphrasi de anima. in cap. de intellectu in actu, vbi dicit ꝙ sensus non fit idem cum rei sensilis specie. Soluitur. intentio Philosophi est ꝙ, cū sensibile concurrat sicut motor, & sensorium sicut motum, & quia idem est actus motiui & mobilis & motus est in mobili nō in motore, sic actus sensibilis et sensorij idē est, et est in sensorio nō in sensibili. Intentio autem Alex. est ꝙ sensus non sentit se, sicut intellectus seipsum intelligit post aliorū intellectionem. & illa rōne Ale. dicit ꝙ sensus nō fit idem cū rei sensibilis specie, quia post speciem rei sensibilis non est cōuersiuus supra seipsum, vt seipsum sentiat, sicut est de intellectu.

Secundo de aīa, te, 146.

Sexagesimaquarta contrad. est in tex. 146. Arist. dicit sensum cōmunem cognoscere alteratim inter sensibilia diuersorū sensuū, & in eodē instāti. vbi Cōmen. dicit in com. ꝙ alicias est quędam relatio, & relatiua insimul existunt in actu. Sed ex hoc sequitur sensum cōem apprehendere relationem. Sed huius oppositum colligitur ex snia Com. in. 2. de aīa. cōme. 134. vbi dicit ꝙ virtus, quę comprehendit istum esse Socratem aut filium Socratis, est superior ad virtutem sensuum. & ita videtur ꝙ relatio non cognoscitur a sensu communi. Soluitur. dictum Com. intelligitur de sensu exteriori, quia ille nō cognoscit substātiam, neq; relationem, sed sensus hominis interiores possunt hęc cognoscere. vnde intentio Cōmen. est ibi ponere differentiam inter illos modos duos, scdm quos aliquid dicitur sensibile per accidens. vnus est non simpliciter, & est quādo sensibile vnius sensus comparatur ad alium sensum, ex quo accidit vt sit cōiunctū cū sensibili proprio illius sensus. vt si pomum fuerit coloratum & dulce dulce dicitur sensibile per accidens respectu visus. nam hic est accidentalitas duorū sensuum exteriorū, qui sunt in eadem latitudine, quia ambo sunt exteriores, & vnus non est superior altero. Sed scds modus p accidens sensibilis est, qñ aliquod obiectum p accidens est coniunctum sensibili per se alicuius sensus, qđ tamen nō est obiectū alicuius sensus eiusdē ordinis, sed superioris, sicut si album accidat vt sit filius Socratis. vnde ista relatio accidit albo, & non pertinet nec ad visum, nec ad aliū sensum exteriorem, sed bene potest pertinere ad sensum cōmunem, qui est virtus superior ad visum, et ad reliquos sensus exteriores immo vt dicit Them. est princeps aliorum, & alij sunt sicut famuli & ministri eius, Et ne videatur tibi mirū, vt relatio sensibiliū rerū sensu percipiatur, vt est

Solutio.

A sensibilis.nam Aristo.hoc expresse dicit in.2.de anima.in text.cõ.145. q quia nos vnumquodq; sensibiliũ ad vnũquodque comparãdo discernimus & sentimus,& sentimus q differunt,necesse est vtique sensu.sensibilia.n.sunt, vbi Cõ. dicit q differentia est sensibilis,quę est inter sensibilia.licet.enim intellectus & differentiam inter sensibilia agnoscit,tamẽ in vniuersali & non signate,& sensibiliter.vnde videtur mihi relationem istam posse agnosci a sensu cõi;& nõ solum a cogitatiua,vt aliqui voluerunt:aliter rõ Ari.in te.146,non procederet,in qua demonstrat virtutem sensus cõis in eodem tempore indiuisibili apprehendere,& proferre iudicium de diuersis, vel contrarijs sensibilibus.

Vtrum Anima per maius tempus verseiur in deceptione & ignorantiã, quam in scientia.

Aristo.3.de anima.151. contra antiquos dicit.Et tamen oportuit simul ipsos de deceptione dicere, magis proprium enim est animalibus,et plurimum tẽpus in hoc perficit anima.Et Auer.in co.dicit.Error enim magis inuenitur in animalibus,& anima in maiori tempore inuenitur ignorans.& errans,quam sciens. Ex quibus clare patet , animam versari per maius tempus in deceptione , & ignorantia,quam in scientia.Oppositũ huius habetur ab Aristo.2.cęli.33. vbi ait,neq; ęquali tempore pręter naturã,& secundum naturã. Hęc dicit Auer. in co.vbi ait,sed vniuersaliter huic sermoni contingunt impossibilia, quorũ vnũ est,vt tẽpus dispositionis,quod est extra naturam, sit æquale tempori dispositionis naturalis,quod est contrarium sensui . Idem .3. cęli. 24 . vbi ait , & con-
B tingit ex hoc , vt res sensibilis sit non naturalis , quia nihil videmus , cuius duratio secondum suam dispositionem naturalem,sit minor,quã secundum non naturalem,verbi gratia,quia sanitas est naturalis, & infirmitas non naturalis necesse est,vt tẽpus sanitatis,sit eius teopore infirmitatis .Et post subdit,quasi igitur dicat , nihil videmus in dispositione naturali , cuius tempus sit breuius, quam in dispositione non naturali,ita q impossibile est credere, q ita est in aliquo ente.s.q tempus sui esse in dispositione non naturali,est longius, q autem scientia sit dispositio naturalis,patet per philosophum.1. metha, in principio. Ad hoc breuiter respondeo,& dico,q dispositiones naturalis sint longioris tẽporis,quam in naturale,hoc verum est(vt dictę auctoritates dicunt(tamen propter aliqd impedimentum.& per accidens aliqua dispositio naturalis est minoris temporis,quã in naturalis,vt est de scientia.& hoc modo habet veritatem, & intelligitur dictum philosophi,& Auer.2.de anima,151.Nam homo pee plurimum tempus propter accidentia ipsi perturbationem prebentia in ignorantia existit.Hęc aotem responsio est Simplicij in hoc loco, quę consona est Aristo, in 10.ethi.ca.10.plura impedimenta narranti. Et si dicatur,ergo in scientia ab Ari.ponitur id quod est per accidens,cuius oppositum dicit in.1.poste.dum ait, demonstrationes non sunt de his quæ sunt pee accidens . Ad quod responde-

Dispositiones naturales sunt lõgioris tẽporis quam in naturales.

C tur,q propositio Ari. posita in.1.posteriorum glusatur ab Auer.4.phy.20, hoc modo.s.q intelligitur de his,quę sunt per accidens raro, fallit aũt de his,quę sunt per accidens semper,nam de his quę sunt per accidens semper,possunt fieri demonstrationes verę non essentiales,quæ dicuntur demonstrationes dialecticę. Tamen notandum est(vt ait Zimara theo.42.)q per demonstrationes veras, & non essentiales,non debemus intelligere demonstrationẽ,quę fuit definita in libro poste.quia ibi ostensum fuit,q demõstratio procedit ex his,quæ sunt p se & necessaria.& q oẽ necessariũ ex quo fit demonstratio est per se.Sed per demonstrationes veras, non essentiales,quę dicuntur dialecticæ,intelligat rõnes,q pcedunt ex veris,& necessarijs,non tamen ex his quę sunt per se,et istę appellantur rõnes logicę,& non dicuntur proprie demonstrationes. Vnde Themi.2 post.ca.30.dicit q põt fieri reciprocatio in rõnibus a cã ad euentum, & ab euẽtis ad cãm.sed processus ab euentis ad cãs est logicus syllogismus,processus vero a causa supra euentum,est absoluta demonstratio.Et sic dubium cessat.

Secundo de aia ex.151.

Sexagesimaquinta contrad.est super tex.151. Ari.in hoc textu dicit q deceptio est magis propria animalibus.& in hoc plurimũ tẽpus perficit aia . Sed vtrumque videtur falsum esse. qa cognitio veritatis , cum sit animę perfectio , videtur esse magis ppria alę.Secundum ẽt falsum esse videtur,quia tempus dispositionis naturalis,& pręter naturã ęquale esse nõ potest,vt patet in.2. cœli tex,cõ.38, vbi Com,dicit in paraphaũ q tempus sanitatis est prolixius tempo-

Solutio. re ęgritudinis.&.1.cęli te.cō.15.quę pręter naturam sunt, citissime corrumpū- D tur.Nisi esset ꝙ istud Arist.declarauit quō sit magis proprium,videlicet ex parte temporis,non quia sit magis naturale.Et quando arguitur ꝙ tempus non posest esse æquale dispositionis naturalis,& pręter naturam.Respondetur, ꝙ hoc locum habet in dispositionibus,quę immediate insequuntur formam ab agente mediante forma:iuxta illud,agens quantum dat de, forma tantum dat de accidentibus consequentibus formam,mediante tamen forma.sed cognitio nō datur ab agente dāte aīam,sed causatur ab obiecto & potentia cognoscente. & licet aīa pluri tempore versetur in ignorantia,q̄ in scientia,tempus tamen illud breue eligibilius est.quo versatur in scia, q̄ tempus prolixum, in quo versatur in ignorantia,sicut pręponendum est tempus breue in felicitate,quā prolixū in miseria: & ita ad huc non est æqualitas,si bene consyderas. propriū igitur hic sumitur,quo ad qn̄,& non aliter.nā multis modis ꝓpriū dicitur, vt patet in.4.to.

Secundo de ala.cō. 153. Solutio. Sexagesimasexta contrad.est in cō.153.Dicit virtutem imaginatiuam distingui ab alijs virtutibus.In cō.20.huius secundi dicit oppositum.Soluitur,hic loquitur de perfecta imaginatiua, quę est in determinata parte corporis, & quæ est non solū respectu pręsentis obiecti,verū ēt respectu absentis.sed ibi loquitur de imaginatiua imperfecta,quę solum in imperfectis animalibus,& solum circa pręsentia obiecta actum habet,quę disseminata est per totū animalis corpus.

Secundo de aīa.cō. 153. Solutio. Sexagesimaseptima contrad.est ibidem. Dicit imaginatiuam differre ab intellectu & consilio,quia imaginamur dū volumus. Sed fuit oppositū,ꝙ hoc est B nihil,quia a pari intelligimus cū volumus.Soluitur.bene intelligimus dum volumus,sed non intelligimus verū cū volumus,sicut est de sensu et imaginatiua.

Secundo de aīa.tex. cōmen.155. Solutio. Sexagesimaoctaua contradictio est in tex.co.155. Ponuntur ibi quatuor habitus.Sed oppositū habetur.6.ethic.ca.4.vbi sex ponuntur habitus. Soluitur. Philosophus hic distinxit solum habitus,qui noti erāt ab Antiquis vsq; ad sua tēpora:sed in.6.eth.enumerat oēs habitus,quos ipse ex puris naturalibus nouit.

Secundo de aīa.tex.156 Solutio. Sexagesima nona contradi.est in te.156.In eodē cō.dicitur sensus esse veros in maiori parte.Et tamē oppositū dixit supra in,152. vbi habetur ꝙ sunt semper veri.Soluitur.supra loquebatur de sensu,vt mouetur a sensibili:hic vero loquitur,vt ex se componit.Sed cont.nam ēt sensus,vt mouetur a sensibili,nō est semper verus, sed frequenter,sicut patet.2.de aīa.comm.63. & ideo forte sumpsit semper supra idest in maiori parte. Vel si vis ꝙ ly semper sumatur,vt distinguitur contra frequenter,dicat ꝙ illud est verum, seruatis illis tribus conditionibus positis a Themistio in.2.de anima,super te.63.Et auer.seipsum glosat cō similiter.4.metaphy.cō.26.vbi habet hęc verba.Comprehensio autem,quę fit vno sensu,& vno modo sensus,& in eadem dispositione est vera semper. Hæc de secundo dicta sufficiant.

* SOLVTIONES CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS, ET AVERROIS.

Super Tertio de Anima.

Ontradictio est in tex.1. Aristole.in hoc tex. videtur dicere ꝙ ꝑ
intellectum materialem, qui possibilis est vocatus, homo intelli Tertio de
gat, sic enim exponit Themi, & Commen, illud, quod dicitur anima, te, 1,
hic. De parte autem animę, qua anima intelligit & sapit, i, per
B quem homo intelligit & sapit. Sed huius oppositū scribit Ale. in
tracta, de intellectu cap.3. vbi habet ꝙ intellectus agēs est effe-
ctiuus intellectionis. & videtur esse ēt de sententia Commen.3. de anima. cō. 19
vbi dicit ꝙ comparatio intellectus agentis ad materialem est comparatio quę
dā principij mouentis ad materiā motam. Soluitur intellectus agens, siue Deus
sit, vt posuit Ale. siue sit pars animæ nostrę, vt voluit Them. & Cōmenta. pro Solutio.
tanto dicitur esse effectiuus intellectionis, quia comparatio eius ad intellectum
materialem est sicut comparatio lucis ad diaphanum. comparatio aūt intentio-
num imaginatarum ad ipsum est sicut cōparatio coloris ad visum, & sicut lux
est perfectio diaphani, sic intellectus agens est perfectio intellectus materialis.
& sicut diaphanum non mouetur a colore neq; recipit ipsum, nisi quando lucet,
ita intellectus materialis non recipit intellecta, quę sunt hic, nisi scdm ꝙ ꝑfici
tur per istū intellectum & illuminatur per ipsum, & sicut lux facit colorem in
potentia esse in actu, ita ꝙ possit mouere diaphanū, ita intellectus agens facit
intentiones intellectas in potētia esse actu intellectas, quas recipit intellectus ma
terialis. Ratione igitur specierū intellectarū intellectus agēs dicitur esse effecti-
uus intellectionis: tñ iudicium ipsum & discrimen, quo obiecto intellecto iudi-
camus fit ꝑ intellectū possibilē. nā, si sensus habet virtutē, ꝑ quā discernit sensi
C bile, multo magis intellectus materialis. Vnde teneo intellectionem formaliter,
qua intelligimus & iudicamus, immediate produci ab intellectu materiali illu-
minato ꝑ intellectū agentē, & informato speciei intelligibili, sed dicitur ab in-
tellectu agente causari rōne speciei, quia illa est ab intellectu agente effectiue.
Et ista videtur esse snīa Aue. in.3. de aīa. in. cō.19. vbi dicit ponendo differen-
tiam inter intellectū agentem & passibilem ꝙ differunt in hoc, ꝙ iudiciū est ali
quid in capitulo perfectionis iudicis, actio autem non est scdm illum modum in
capitulo ꝑfectionis agentis. Et ēt, si opinio opposita vera esset ꝙ intellectio im-
mediate produceretur ab intellectu agente in nobis, non propterea sequeretur
hominē formaliter intelligere per intellectum agentem, sed per intellectum ma-
terialem, quia eo formaliter anima intelligit & sapit. nam oēs expositores sunt
concordes in hoc, ꝙ intellectus, de quo Ari. loquitur in hoc principio.3. de aīa
est intellectus materialis. vnde, licet motus effectiue sit a motore, nō tamen for
maliter est in motore, nec formaliter motor denominatur moueri, sed mobile.
ita est ēt de intellectione, quę est quidā motus, licet ęquiuoce dictus. & hoc tan
git Com. in pręadducta differentia. Et, si replicetur in oppositum per authorita-
tem Themi. in, 3. de aīa. ca. 27, vbi dicit hoīs essentiā esse intellectum agentem
& ꝙ oīs actio inde deriuatur et dicatur. Sol. Them. vt tradit Com.3. de aīa. cō
men. 20. opinatus est intellectū materialē & agentem, & speculatiuum esse vnū
subiecto, & differre scdm modū. Et licet hoc teneat The. aduerte tamen ꝙ in
via eius iudicium formaliter attribuitur nobis per intellectum materialem, non

quatenus ex potestate cōstat, sed quatenus agens est intellectus, quia illi nobis D actio dicitur atque deriuatur. Quod si intellectus materialis non accipit indiuisibiliter ea, quæ intellectus agēs tradit indiuisibiliter nihil est quod miremur, quū huius rei illud exploratum habemus, quod affectiones corporum, candor, nigror, & eius generis cæteræ, quanquam propria ratione & suapte natura indiuisibiles atque insecabiles sint in materiam, tamen diuisibiliter & secabiliter recipiuntur. Et ex isto capite recte perpenditur sc̄dm Themistiū intellectū agentē & materialem esse vnum subiecto: quod bene Cōme. videtur intellexisse. Et sic habes quid in via Ale. Co. & The. sit dicendum in hoc quæsito arduo, sicut vides.

Tertia q̄ anima. tex. 2. Secunda contrad. est super tex. 2. Arist. & Commen. videntur dicere intelligere esse sicut sentire, & quod sit pati. Sed huius pppositū memini me legisse apud

Difficultas quo pacto intellectus intelligat. Alexandrum in tractatu de intellectu, vbi capit. 5. dicit. Intellectui peculiare est se, actiuum esse. & intellectio, vt inquit, est ei actio, et nō passio. Subtilis doctor perscrutans circa hoc in quæstione. 13. quolibetorum in artic. 3, dicit non est sensus, quod intelligere sit pati formaliter, ita quod sit de genere passionis, sed quod formaliter

Solū Scoti. denominat per hoc, quod recipitur in aliquo subiecto: vt sit sensus. intelligere est recipere intellectionem, & sic et sentire est recipere sensationem. Vnde, si obiectum vel Deus causaret sensationē, non diceretur sentire. similiter, si intellectus causaret effectiue in se intellectionem, non propterea diceretur ex hoc intelligere, sed potius ex hoc quod recipit intellectionem. Sed ista declaratio non bene R exprimit sensum Ari. nec aperit aliquid proprium sensationi & intellectioni, in quo distinguuntur ab aliis formis denominationibus. nā hoc est cōmune omnibus formis denominantibus ab intrinseco, quod sunt per informationem in re denominata, immo & motus ipse denominat mobile, in quo est formaliter, & non denominat motorē. Præterea stat aliqd denominare aliquid, in quo th nō est de inhærentia; sicut communiter dicitur de sex principiis. Dicamus igitur, vt alias diximus, quod sensus et intellectus materialis sunt de virtutibus atque passiuis sc̄dm' ani̇̄am Cōmen. in. 2. de anima. cō. 51. &. 3. de anima. cō. 4. potentiarum aūt passiuarum proprium est moueri ab obiecto, cui attribuūtur. &, quia sensus mouetur a sensibili, & intellectus ab intelligibili, ideo intelligere est sicut sentire. Nota tamen quod in passione vera sunt duo. vnum est contrarietas, merito cuius est aliqua corruptio: secundo est receptio formæ. sentire & intelligere de passione nō habent nisi receptionē tantū, quia in eis non est vera cōtrarietas, merito cuius cō comitetur aliqua corruptio, & ideo est alterū genus alterationis, & passionis ipsa sensatio, q̄ sint veræ alterationes, quę fiūt veras passiones & passibiles qualitates, vt dicitur. 2. de anima. text. cō. 57. &. 58. in. 3. de anima text. cō. 28. In talibus enim est euasio & perfectio, vt dicit Commen. etiam in cō. & The. in eodem loco super. 2. de anima dicit idem. Vnde, quia sensatio præsupponit receptionem speciérū, & intellectio receptionem specierum intelligibilium, sic sentire S

Confutatio. & intelligere consistunt in quodam pati, tanquam in necessario presupposito ad hoc, quod sit sentire & intelligere. Sed intelligere & sentire formaliter non sunt receptio specierum. quia, vt scribit Commen. in. 2. de anima. cō. 149. recipere aliquid est aliud a iudicare illud. Et Ale. dixit paraphrasi de anima. in illo ca. vbi

Propria solutio. agit de intellectu practico & specu. q̄ q̄ per corporeas affectiones sensuum functio fiat, sentire th̄ non est pati, sed iudicare atque discernere. Et ideo Ale. arctius loquens in via Peripateticorum voluit potentias animæ distingui in actiuas & iudicatiuas, appellans actiuas potentias animæ vegetatiuæ: reliquas vero vt sensus & intellectus in numero potentiarum iudicatiuarum, quia istę sunt virtutes discernentes & iudicātes. vnde. 2. de aīa te. cō. 150. videtur aūt intelligere & sapere tanquam quoddam sentire esse, in vtrisque. n. aīa iudicat aliquid & cognoscit. Aduerte th̄ licet sc̄dm Auer. & Ale. tam intellectione, quam in sensatione concurrat specierum receptio, quę est pāssió quędam, differenter tamen est ista passio in sensu & in intellectū, quia sensus patitur, patiēte organo. vt dicitur. 7. phy. t. c. 11, sed intellectus nō patitur, patiēte organo, quia nullius organi est actus. 3, de aīa. tex. cōm. 5. Sed tunc est difficultas apud viam Theo. & Themi. negantium specierum receptionem in intellectu materiali vere, quo sit

A similitudo ista intelligendo,in hoc,quod Ari.dicit intelligere esse sicut sentire, & quõ sit quoddã pati. Dicamus nos ꝙ in via istorum ista sunt in intellectu intelligenda scdm similitudinẽ & nõ vere, vnde in substantia intellectus materialis vere non recipitur aliqua species, sicut in sensorio recipitur species: sed qa accidit substantię intellectus materialis pp mixtionem, inquantum videlicet tãgit magnitudinem, vt intelligat ea,quę sunt hic, sicut sensus in sentiendo per speciem dependet ab obiecto sensibili sic intellectus a phãtasmate.3.de aĩa.t,c.30. intellectiuę animę phantasmata vt sensibilia sunt. sicut igitur sensus, ad hoc ꝙ sentiat,mouetur a sensibili,sic intellectus materialis ad hoc,vt intelligat, oportet vt quidditatem in phantasmatibus speculetur.3.de anima tex.cõ.32. species intellectiuas in phantasmatibus speculatur, Sed tunc est difficultas, si intellectus nõ intelligit per receptionẽ speciei sicut sensus, quõ igitur intelligere est pati scdm istã viã;& quõ Ari.dixit intellectũ locũ esse specierũ. 3, de aĩa,cõ. 6. vbi laudat Antiquos ? &.3.de aĩa.te.cõ.38.lapis non est in anima, sed species? Soluitur scdm viã similitudinis. Nã intellectus, vt intelligit, sic discernit iudicat, & intelligere formaliter non est pati,sed iudicare & discernere obiectum intellectum,sed.quia hoc iudiciũ quod affert de istis, non competit sibi inquantũ intellectus est,sed inquantum est tangens magnitudinem ; nullus enim intellectus abstractus vere a magnitudine intelligit aliquid eorũ , q̃ sunt hic , vt dicit The.3.de anima.ca.45,& est ẽt snia Com.3. de anima.cõ.19. sic igitur intelligere intellectus materialis fit de rebus sensibilibus, quæ sunt potẽtia Intellecta ꝓ quanto sit in phantasmatibus,sicut sentire fit respectu sensibilis.&,quia hoc sibi ex passione cõtingit, vt magnitudini est cõnexus & iunctus,sic intelligere est quoddam pati,quia huic intellectui vt moueatur ab obiecto,quod est hic in phantasmate relucente hoc sibi accidit,& sic est passiuus nõ vere, non solũ qa non per aliquid verum ẽt quia neq; vere in sua substantia aliquid percipit per informationem,sed solum mõ prædicto per viam similitudinis . Sed tunc est in hoc difficultas.quia intelligere videtur esse actio trãsiens,et non immanens. Dic ꝙ iudicium est in iudice.Co.3.de anima.cõ.19.iudiciũ est in capitulo pfectionis licet igitur actus intelligendi intelligatus quodammodo transire in obiectum, hoc est ꝓ quãto terminatur ad ipsum:tñ iudiciũ est actus iudicis, & virtutis discernentis. Et hoc voluit Alexan.in prędicta authoritate,quę in principio cõtradictionis adducebatur, ꝙ intellectus actiuus est,& intellectio est ei actio & nõ passio. Scis igitur ex sententia Peripateticorũ, quõ intellectio nõ est passio formaliter,sed iudiciũ.& quia iudicium attribuitur formę & agenti, potius est actio quã passio.verissime tñ est qualitas,q̃ est in ipsa virtute iudicante. Et,qa nõ incõuenit vnã & eandẽ formam posse spectare ad diuersa p̃dicata scdm diuersas habitudines,qualitas.n.est scdm quam quales esse dicuntur: &,qa ab intellectione dicitur intellectus intelligẽs,& sensus a sensatione dicitur sentiens

C sic sentire:& intelligere sunt qualitates. Si hoc intellexerit Scotus ille subtilis bene dixit. Si vero cõsyderẽtur, vt p̃supponũt receptionem specierũ, q̃ receptio est passio quædam, sic sunt in capitulo passionis. Si cõsyderent in ordine ad potentiam elicientẽ istos actus, sic sunt actiones. Sic concorda dicta sapientũ. Si q̃ratur in via Theophrasti & Themi. cur sensus non põt sentire sine receptione speciei,& intellectus materialis potest? Dic,quia intellectus est substãtia immaterialis,cui competit receptio vera,sensus vero est materialis & virtus organica.& licet recipiat sine materia,alterat tñ quodã modo,& patitur patiẽte organo,vnde sensibilia excellentia corrumpũt sensum 3.de anima.tex.cõ.7. sensus enim consistit in quadã consonantia & ratione.2. de anima.te cõ.143. Sed intellectus,cum nullius organi sit actus,non opus est vt intellectio fiat per contactum, sicut sensatio. Hac.n.rõne ostendit Ari.in.7,phy.ꝙ in sensatione alterãs & alteratum sunt simul,quia alteratio quędam sensus esse videtur.te.cõ.12. Sed intellectus,cũ nõ sit corpus neq; virtus in corpore,potest iudicare de obiecto sine receptione vera speciei in sua substantia facta. Vnde, vt dicebatur ex sententia Philosophi.2.de anima,te.cõ.150.intelligere & sapere videtur tãquã quoddã sentire esse: ꝓpterea quia in vtrisq; aĩa iudicat aliquid, & cognoscit aliqd corũ

quę sunt. Hoc, n. argumento decepti sunt Antiqui, arguentes in secũda figura ex D
duabus affirmatiuis. Non est igitur similitudo penes formalem receptionẽ spe
cierum vtrobiq;, sed penes iudiciũ, sicut vides. Sed differt iudiciũ intellectus
a iudicio sensus, quia sensus ad hoc vt iudicet, pręsupponit in sensorio passio-
nem a sensibili respectu speciei sine materia. sed intellectus hoc non requirit:
ideo põt diudicare sine receptione spẽi in sua substantia, sed in parte sensitiua,
in qua recipiuntur phantasmata. & sic alteratio est in parte intellectiua, nõ ratio
ne subiecti, sed ratione virtutis sensitiuę, quę est coniũcta ei, cui accidit vt sic, vt
sangat eam, ex parte. s. qua intellectus est. Et hoc fuit in causa ꝙ Aristo. in. 2. de
aĩa locuturus de virtute sensitiua in genere, pręmisit sentire in quodam pati &
moueri consistere, in tex. cõ. 51. sicut iã cõcessum erat ab Antiquis, vt patet. 1. de
anima. tex. cõm. 79. Et ideo, quia mens eius non erat hoc sane dictũ simpliciter,
sensum pati & moueri, & ab alio agere, seu in actu esse, ideo ibi in tex. cõ. 54.
apponit corrigendo hoc dictũ, primũ quidem tãquam idem sit moueri, et pati,
& agere dicimus. & motus est actus quidam, imperfectus tñ. Vbi, vt notat luci
dissimus Themist. innuit differentiã inter moueri & agere, & inter pati & age
re. licet enim sensus patiatur & moueatur a sensibili, vt dictũ fuit, non tñ agit
ratione sensibilis in hoc, ꝙ iudicium sumit de sensibili, sed hoc habet ex se & E
sua ratione formali. in plus enim est agere, vel in actu esse, quã sit motus aut pas
sio, nam vt d. Themist. ibi, ita actus excedit motũ, sicut genus excedit spẽm.
nam motus est actus quidam. s. imperfectus: ratio autem actus generalior est. Et,
si instetur contra hoc authoritate Philosophi in lib. de sensu & sensi. vbi habet
ꝙ sensibile sensum agere facit: & in. 2. de anima. te. cõ. 59. vbi dicit, ꝙ actiua
operationis sensibilis sunt extra: Dic ꝙ facit ipsum esse in actu, ꝙ ad speciei re
ceptionem, pro quanto sensus patitur aliquid patiente organo, vt dictum est: sed
non facit ipsum agere in hoc, ꝙ discernit & iudicat, quia hoc habet ex sua in-
trinseca ratione. sensus enim intellectus sunt ex virtutibus animę, quę habent
discernere & iudicare, sed sensibile solum quo ad hoc habet virtutem sensitiuã
excitare, & est sibi occasio non causa principalis ferendi iudicij. organum etiã
non patitur a sensibili scd̃m passionem corruptiuam; neq; passiue: non enim
albescit, nec nigrescit, vt patiuntur corpora: immo talis alteratio in perfectionẽ
terminatur, quia est receptio specierum sine materia, & sensitiuum etiam opera
tur non vt potentię factiuę, sed secundum iudicium & cognitionem.

Vtrum intellectus omnia possit cõprehendere?

Aristo. 3. de anima. 4. vbi secundum Auer. intendit demonstrare intellectum
possibilem non esse corpus, neq; virtutem in corpore, ait, Necesse est autem,
quia omnia intelligit, immixtum esse. & ꝙ intellectus omnia intelligit, est vna
de propositionibus, in quibus Arist. demonstratio fundatur. Etiam Auer. 2. phy. F
47, innuit, nihil naturaliter esse ignotũ. Hoc etiam velle videtur. 1. de gña. com.
19. Oppositum huius videtur velle Auer. 2. cęli. 34. vbi ponens modos quęren
di quęstiones, dicit. Aut facit hoc propter errorem accidentem ei, putãdo ꝙ om
nia comprehensibilia sunt, & nota certe. Ad hoc respondeo, ꝙ (vt ex eius ver
bis patet) ista verba non repugnant locis superius allegatis. quia addit vnum. s.
certe. Vnde aliud est, ꝙ omnia possint cognosci. Et aliud est ꝙ omnia possint
cognosci certitudinaliter. Videas Auer. 2. cęli. 60. dicentẽ, ꝙ homo non potest
enuntiare in qualibet re, secundum eius naturam: ideo enuntiat secndum suum
posse. Vnde de aliquibus intellectus habet cognitionẽ per demonstrationẽ; & de
aliquibus per signa, & coniecturas. Et propter hoc credentes ꝙ quamlibet quę
stionẽ possimus per certã causam exquirere, errant, quia non quęlibet res, quę
scitur per causam, & verã certitudinẽ, scitur. quia hoc impugnauit Ari. 1. poste.
Sed facit maiorem difficultatẽ quod Auer. ait. 2. cœli. 16. vbi de illa quęstione,
quę sit nobilior pars cęli, an illa quę est sub polo artico, an illa, q̃ est sub polo
antartico? ait, ꝙ intellectus humanus non potest comprehendere verificatio-
nem huius comparationis. Nam hic absolute dicit intellectum non posse cõpre
hendere. Ad hoc dupliciter, ꝙ Auer. ibi per illa verba arguit difficultatẽ, &
non impossibilitatẽ. Sicut ipse in simili dicit de exemplo Aristo. 2. meta. 1. Aut
aliter dicendum est, ꝙ in tali quęstione intellectus humanus non potest dicere

A secundum naturam rei sed solum secundum suam capacitatem iuxta eiusdem sententiam.2.cęli.60. Et tollitur dubium.

Tertio contrad. anima.com. 4. &.5.

Tertia contrad. est super cō.4.&.5. Com. tenet intellectum materialem esse abstractum, & immortalem. Sed huius oppositum habetur in.3 de anima.tex. cō.20. vbi loquens de intellectu agente dicit ꝙ ipse solus est immortalis. & patet ꝙ hoc nō potest absolute intelligi. quia vltra intellectum agentem sūt intelligentię mouentes orbes sunt abstractę & immortales. igitur hoc intelligitur comparatiue, in ordine videlicet ad cęteras animę virtutes & potestates. & ita intellectus possibilis non est immortalis. Solutiur. inter virtutes animę sunt duę, quarum vna est omnia fieri, alia est omnia facere: sed illa, quę est omnia facere, est pstantior ea, quę est omnia fieri, & sic in supremo gradu abstractionis sola essentia intellectus agentis peruenit: sicut si quis dicat Solem esse magis abstractum, q̃ lucem. Ex hoc tamen non sequitur quin intellectus potestatis sit abstractus sit, quia abstractio & immortalitas non consistit in puncto, sed habet latitudinē magnam. quia distantię entium sunt valde diuersę.2.cęli.cō.64. vnde intellectus materialis est in infimo gradu abstractorū.3.de anima cō.16. concordat Them.3.de anima.cap.36.& sic elicio solutionem istam. aliter etiam dici potest, vt notaui in tabulis.

Solutio.

Auer.3.de anima.4.ait circa finem Contraria enim alia sunt in perie a me-
B dijs. Et.6.phy.32. post dimidium dicit Et intelligo hic per medium non illud, quod diuersatur secundum magis & minus, Sed illud, quod diuersatur secundū formam, & qualitatem: Quoniam pallidum non differt ab albo secundum magis & minus, sed secundum qualitatem, Et si non, esset eiusdem speciei. Et.3.metheororum.cap.de Yride dicit Medium autem dicitur, secundum duas species. Vnum eorum secundum veritatem, & prius. & est medium inter duo contraria, Cuius esse consistit in complexione duarum extremitatum, & ipsum, secundum quiditatem, est diuersum a duabus extremitatibus. Secundum autem dicitur similitudinarie, & secundum posterius, & est medium inter duo contraria secundum quantitatem tantum. Sed diuersificatur secundum magis & minus a duobus extremis. Hę auctoritates adeo efficaces videntur, ꝙ multi tenuere, (vt Paulus venetus, 1.phy. 46. & alij) ꝙ specie differant talia media ab extremis, Et sunt composita fundamentaliter ex ipsis, sicut forma mixti: Quia forma mixti, si esset composita ex elementis, esset corpus: quia esset composita ex quattuor elementorum corporibus, Et ideo in materia recipi non posset, Quia in materia corpus non recipitur. Eodem modo isti colores medij, sunt compositi ex extremis, tanquam ex fundamento, quia necesse est vt sint in subiecto. Et ꝙ materia fuerit pręposita formis extremis. Et ista positio, ꝙ media ista ab extremis specie differant, est quasi via communis: vt
C dicit Burleus.6.physi. 32. Oppositum tamen dicit Auer.10. meth.23. vbi ait. Et ideo si media differunt specie ab extremis non esset illic inter, quod est necessarium in motu, vt declaratum est in naturalibus, Nec esset illic transmutatio omnino. Ad hoc respondetur. Et pro ipsius dubitationis tituli declaratione, est notandum, Quod medium(vt ait simplicius in expositione.43.1. de physico auditu(est triplex. Quoddam dicitur mediū, per abnegationem extremorū vt lapis neq; cęcus, neq; videns. Alio modo dicitur medium, per participationem extremorum, vt temperatum & pallidum.5.phy.32. Tertio modo dicitur medium, quod continet virtutem, & actus extremorum, vt.4.cęli. 22, vt aer, & aqua. sunt media inter ignem, & terram, Et hoc, quia continēt virtutes extremorum, Quia descendunt, & ascendunt, secundum ꝙ locantur: dubium nostrum est, de medio secundum compositionem. Sed antequam dicta oppositio soluatur. Pro maiori notitia videndū est breuiter, quia ad longum de hoc tractare non intendo, Vtrum talia media secundum compositionem contineant extrema realiter, vel secundum virtutem tantum? Vna est via, quam sequitur sanctus Thomas, Scotus, Burleus, Pomponatius, & magna latinorum pars scilicet ꝙ media contineant virtualiter extrema. Et contra aliam viam, arguunt, Data veritate istius positionis, sequeretur ꝙ contraria essent simul in eo

** Vtrum medium ex extremis compositum specie ab eis differat.*

Mediū triplex.

An media realiter contineant extrema.

Quod colores non medij componuntur ex duobus.s.albo, & nigro Aue.4. me. 27.

Opinio ale. Io, gramma. sim, et Aue.

dem, contra Aristo.10.metha.& alibi. Secundo sequeretur, ꝙ forma illa media D
esset composita, contra Gilbertum porretanum in libro sex principiorum. Ter
rio sequeretur, ꝙ ex duabus speciebus fieret tertia species contra porphy.cap.
de differentia. Quarto, ꝙ magis vrget. Auerro. 10. metha.7.ait. Contraria
vero habentia medium: possunt esse in medio potentia, non actu, nec perfecte.
Et sic ista via tenet ꝙ media sunt simplices formę inter extrema, & non sunt
compositę ex extremis tanquam ex partibus. Et omnes auctoritates incon
trarium soluunt, Dicendo ꝙ ista compositio intelligitur secudum virtutem.
Et ꝙ media, licet in se sint formę simplices non habentes compositionem rea-
lem, tamen in ipsis medijs continentur extrema, vt tepiditas est forma sim-
plex, non composita ex calido & frigido realiter, sed secundum virtutem,
quia habet virtutem infrigidandi calidum, & calefaciēdi frigidum. Et ideo me
dium habet virtutes extremorum. Eodem modo pallidum est medium inter al
bum & nigrum, Et secundum virtutem dicitur compositū. Et hoc modo glos-
sant auctoritatem Auer.56.1.physi.& omnes alias. Alia est via, quę vide-
tur via Ari. vt patet.1.phy.46.0.methaphysi.17.& Alexandri, Ioannis gram
matici, simplicij, Auerrois, & multorum ex modernis. Vt Ioannis hyspani,
Zimarę, & aliorum clarissimorum virorum, Et ista via est, ꝙ media ex
extremis componuntur. Et ista extrema, quando refranguntur per alteratio-
nem, & actionem, possunt se compati. Et nisi hoc esset, tolleretur mixtio & B
complexio, & sic tota medicina rueret. Videas.2.de generatione.48. vbi habe-
tur ꝙ quando elementa veniunt ad mixtionem, necesse est intensiones elemen
torum remitti. Et cum hoc fundamento.3.cęli.67. Auer. mirabili artificio pro-
cessit. Quod quando elementa veniunt ad mixtionem, corrumpuntur secundum
qualitates extremas, & reducuntur ad medium, & fit forma mixti, quę est su-
peraddita elementorum formis, & non est composita ex eis. Iis dicit Aristo.
2.de generatione contra Empedoclem, Et Auerro.7.methaphy.vltimo, For-
ma carnis non est terra. nec ignis. Et hęc via est mens Auer.1.phy.56.5.
physi.61.19.&.10.methaphy.23.4.cęli.26.2.de anima.95. Et ista fuit indubi
tata mens Auerr. Et aliter intelligere, auctoritates commentatoris: est glosare
violenter, & pręter eius intentionem. vt patet. Vnde Burlens, & si ex opposi-
ta parte fuerit: ab ipsa tamen veritate coactus, 5.phy. 52. ait ꝙ mens Auer. est
ꝙ contraria manent actualiter & realiter in medio. Et ꝙ dicta Commentato
ris ibi non possunt nisi violenter glosari. Ad argumenta vero, responde-
tur. Et ad primum, dicitur, Quod non est inconueniens ꝙ sub esse refra-
cto, duo contraria sint in eodem. Ad secundum dicitur. Quod secundum hanc
viam non dicitur, ꝙ media dicant formam realiter distinctam ab extremis,
Ad tertium dicitur, Quod argumentū non concludit, contra viam Auer. Quia
media inter contraria non sunt specie distincta ab extremis. Et si dicitur, ꝙ B
in libro de sensu & sensibili ponuntur septem colorum species. Respondetur,
ꝙ duæ sunt simplices species: alię sunt compositę, Ad quartum ad auctori
tatem Auerro. & etiam Aristo. dicitur, ꝙ Arist. & Commentator volunt de-
monstrare, ꝙ in omni genere est vnum primum quod est mensura omnium.
Et ponitur exemplum in coloribus, Et isto modo dicit Auerro. ꝙ colores me
dij non sunt compositi ex extremis, in ratione mensurę. Immo in ratione men
surę componuntur ex albo, Quia est mensura eorum. Ad quintum dicitur,
Quod Auer. in.4. metha.27. per potentiam non intellexit puram potentiam:

Enucleatio dicti Aue.4 meth. 27.

Sed intellexit potentiam, actui admistam. Sicut in simili ipse dixit, in fine pri
mi de gene. vbi exponit quomodo elementa sunt potentia in mixto. Per poten
tiam exponit. pro quanto non sunt in mixto: in suo esse perfecto: sed refracto.
Hęc pro quęstione ista: Plura alia dubia adduci possent: quę si bene ista posi-
tio consideretur: nihil concludunt aduersus eā, Et ideo breuitatis gratia omittā
tur, Vnum tamen circa dicta animaduertione dignum est. Quod licet dictum sit
ꝙ extremi colores, sint realiter in medio: quemadmodum elementa secundum
Auer. sunt in mixto. Non tamen intelligas, sic etiam esse, de forma ipsius mix-
ti: ꝙ sit realiter composita ex ipsis elementis, Quod & si etiam Auer, 3. cęli.

A 67. dicit, ꝙ elementa sunt in mixto refracta sicut colores medij ex extremis, et forma coloris medij est composita ex extremis, 5. physi. 52. igitur eodem modo est forma mixti. Hoc non sequitur. Quia dictum illud debet intelligi sano modo. Quia exemplorum manifestatio, & non verificatio requiritur. 2. de anima. 67. Et ista similitudo debet intelligi quantum ad hoc: quia sicut manent extremi colores in medio: sic elementa in mixto. Sed aliud est mixtum. Et aliud forma mixti. Et ꝙ non possit esse eadem, ratio est. Quia elementum est materia formę mixti. Et materia non potest esse pars essentialis suę formę. Insuper si forma mixti essentialiter est composita ex formis elementorum: cũ formę illę non sunt separabiles: tunc igitur erit etiam forma illa composita ex materia elementorum. Et ista forma mixti esset essentialiter composita ex corporibus. Sed omne compositum ex corporibus est corpus. Igitur forma ipsius mixti esset corpus. Sed nullum corpus est perfectio, neque forma corporis, vt probatur. 2. de anima. 26. Quia corpus in subiecto, sicut forma, esse non potest. Etiam sequeretur: ꝙ forma mixti possit intendi, & remitti. Quia sicut colores medij intenduntur, & remittuntur: eodem modo, cum elementa secundum Auer. Intendantur, & remittantur: ita esset de forma mixti. Relinquitur ergo, ꝙ non sit eadem ratio. Et ratio diuersitatis est; quia forma coloris non habet materiam: sicut forma elementi. vt ait Aristo. 8. metaphy. 12. de quo solet fieri quęstio sed pro nunc supponatur. Et ideo formę colorum possunt refrangi: vt resultet tertia forma. Nec tamen sic est de elementis. Et hęc est mens Auer. 7. me. 60. ꝙ caro non est terra, neque ignis. Sed aliquid additum. Et. 1. de anima. 77. primo de gene. 84. &. 5. meth. 6. & alibi. vult ꝙ in compositis est natura superaddita naturis componentibus. De his satis. Redeundo ad principale intentum, dico. Quod Medium secundum compositionem (vt ait Auer. 6. phy. 32. &. 3. metheororum) est duplex. s. Medium secundum magis & minus. Et quodam est medium, secundum formam seu qualitatem. Medium secundum magis & minus, est, ad quod non terminatur motus. Et sit tale necessarium ex commixtione contrariorum, in subiecto qđ transmutatur, de vno extremo ad aliud: & tale est in potentia & sunt variabilia in infinitum. Vt in transmutatione nigri in album: magis album & minus album sunt media secundum magis & minus. Et ista media non est dubium (quidquid alij dicant) non differre specie ab extremis. Sed solum differunt secundum magis & minus. Hæc enim est expressa sententia Auer. in duobus locis citatis. Dubium autem remanet solũ de medio secundum formam seu qualitatem. Quod medium est illud quod vere quum acquiritur, terminat motum. Et tale est terminatum (vt dicit Aue.) Tamen quidquid dicatur ab alijs in hoc dubio: dico ꝙ Auer. vult, ꝙ non differat specie ab extremis tale medium. 10. methaphy. 23. Vbi facit hanc consequentiam. Si essent media specie distincta ab extremis: non posset fieri motus de extremo ad extremum. Quam consequentiam non deducit. Tamen per ea quę scribit philosophus. 5. phy. hoc modo deducitur. Quia forma quæ fluit, In motu vero, oportet, vt suscipiat magis & minus. 3. phy. 4. &. 5. phy. 9. motus pro forma fluente non differt specie a termino motus: sed secundum magis & minus accidentaliter; ita etiam quęliber forma quę fluit in motu vno & continuo, debet esse vna secundum essentiam. Hoc stante deducitur consequentia. Si media inter contraria essent specie distincta: non posset aliquid transire de albedine in nigredinem: quia oportet ꝙ transeat per medium. 5. phy. 22. Tunc quęritur vtrum ista palledo, quę mediat inter nigredinem & albedinem: sit specie distincta ab extremis aut non? si sic, ergo iste motus non esset vnus secundum speciem: quia mobile non esset vnum secundum speciem in toto motu. Et ideo ista palledo non est specie distincta ab extremis. Immo nihil aliud dicit, nisi tantũ nigredinem & albedinem. Et si diceretur ꝙ non est verum hoc sequeretur contra Aristo. 5. physi. 31. vbi habet, ꝙ dealbatio cuiliber dealbationi est eadem. Aristot. 3. physic. 33. dicit ꝙ ad vnitatem specificam motus, requiritur vnitas medij. Si esset graue quod descenderet ad centrum per cordam: & aliud per arcum; isti sunt motus specie distincti. Pono quod vna dealbatio fiat; a

In quo consistat similitudo Aue. 3. cęli, 67.

In compositis a natura sup addita a naturis cõponẽtibus Mẽdium secundũ magis & minus. Medtũ scdm formam seu qualitatem: Deductio cõsequentiæ Aue. 10. meth, 23.

nigredine in albedinem per medium palledinis : & alia per medium viredinis. D
Ergo si media differant spetie ab extremis: dealbatio cuiliber de albatione non esset eadem contra Aristo. Et ideo media non sunt spetie distincta ab extremis. Et licet Auer. videatur dicere, quod contraria sint alia in specie a medijs. Hoc debet intelligi, non quia medium specie ab extremo merito sui differat: sed merito alterius extremi formaliter existentis in medio subesse refracto. Et hęc est sententia ipsius Auerro. Non est relinquendum tamen. Quod mirum est de Ioãne andegauense in paruis naturalibus. q. 19. de sensu & sensibili. vbi dixit: quod quilibet gradus albedinis ad quem terminatur motus causet, alium & alium colorem secundum spetiem. Falsum enim est, & sibi ipsi videtur repugnare. in. 5. de physico auditu. q. 8. Vbi in corpore questionis videtur oppositum istius positionis tenere. Et sic solutiones ad obiectum contra se nihil valent : si fundittus penetrentur. Immo ipsemet in. 5. physic. illud argumẽtum quod soluere conatur in paruis naturalibus, assumit ad probandum suum intentum. vt patet recte intuenti. Accideret enim infinitos esse colores medios. Vnde Auerro. huic opinioni aduersatur. 6. physic. 32. Et per sua verba patet, quod non quilibet gradus albedinis cum nigredine, causat alium ac alium colorem mediũ, spẽ distinctũ ab extremis modo declarato: sed determinatũ. Nã vt dicitur in lib. de coloribus nõ quilibet gradus albedinis cũ nigredine, causat aliũ colorẽ. Sed requiritur ẽt debita proportio & mixtio lucidi cum opaco. Vnde Auer. dicit loco alleg. Manifestum est in coloribus cum bene apparet ꝙ inter colores sunt media finita in numero naturaliter. Et intelligo hic per medium, non illud quod diuersatur secundum magis & minus: sed illud quod diuersatur secundum formã & qualitatem. Nescio quo pacto, iste magnus vir ab errore sit immunis sic absolute talia proferendo vt ipse protulit. Et hęc pro pręsenti concordantia dicta sufficiant. E

Contra Ioãnem andagauensem.

Quid requiratur vt causatur medius color.

* Vtrum omne compositum sit nouũ

Auer. 12 methaphysic. 39. ait, & omne compositum est nouum, nisi dicant aliqua componi per se, & si aliquo essent, quę componerentur per se, tunc exirent de potentia in actum per se, & moueret sine motore per se. Hoc etiam affirmat in libro destructionum dispu. 3. fol. 19. dubij. Oppositum huius habetur ex doctrina Auerro. 3. de anima. 5. & in pluribus alijs locis, quod in omnibus intelligentijs citra primam est, aliqua compositio, & in anima intellectiua, & in corporibus cęlestibus. Et tamen nouitas non est. Ad hanc contradictionem apparentem plures inueniuntur responsiones, quarum vna est Ioannis andegauensis glosantis prędictam propositionem hoc modo scilicet omne compositum est nouum idest dependens. Et hoc modo glosata hac propositione omnis ambiguitas, & contradictio remouetur, quia clarum est, quod omne compositum dependet a suis principijs componentibus, Sed ista responsio est pura fuga, & contra Auerr. vt clarum est recte eius verba considerante. Nam Auerro. quasi declarat se ipsum, quid intelligat per ly nouum variando vocabula. Nam aliquando dicit nouũ, aliquãdo possibile, vt patet in libro destru. dispu. 3. fol. 19. dubij. vbi dicit, sed id quod posuit scilicet quod omne causatum est possibile esse, nõ verificatur nisi in causato composito, sed impossibile est inuenire, quid compositum ęternale, ergo quodlibet possibile esse, est nouum. Et sic patet, qualiter sua glosa voluntaria est. Nec etiam possumus dicere, quod vbi est dependentia, ibi nouitas. Nã potest dependentia, esse absq; nouitate, vt patet ex. 2. ca. de substa orbis, &. 1. metheoro. ad principium, vbi philosophus ait, est autem ex necessitate, continuus iste superioribus lationibus vt omnis ipsius virtus guberne tur inde, &. 12. metha. 38. loquens de Deo ait, ex tali igitur principio dependet cælum & natura. Vnde ista responsio nulla est. Sunt & alię responsiones, quarum vna ponitur a Sussano super libro destructionum dispu. 3. fol. dubit. 19. sed quia omnes iste responsiones satis diffuse recitantur & impugnantur a Zimara ideo breuitatis gratia ommitto, Vnde omnes responsiones, quas in hac materia vidi, nulla meliorem inspexi respõsione a Doctissimo Zimara posita Theo. 48 (quidquid plurimi moderni ad hoc dicant) motus ab ipsa veritate loquor. Intentio enim mea est ipsam veritatem (vt mihi est possibile) ante ponere, a quocumque dicatur. Nam sicut scribit philosophus primo ethico, capitulo, 7. pre F

Responsio Ioannis andegauensis.

Improbatio

A defensione veritatis etiam proopria impugnare oportere, presertim philosophos magis forsan extistimandum est, nam cum ambo sint amici piū est veritatem in honore preferre. Nec aliquis admirationem sumat, si me aliquando inspexerit in hoc libello referre alicuius doctoris responsionem, aut sententiam, proprio verborum contextu, ab illo doctore polito Nam veritatis gratia, & lectoris vtilitatis, & non inanis gloriæ auiditate, hunc sumpsi laborem, & non vt ab alijs veritatem positam meorum verborum ornatu pare facerem. Vt his temporibus plurimum euenit, Videmus enim pluries aliquod a modernis dictum tantum in elegantia ac synonymis methaphorisque consistere. Quod ni vtile & a doctrina demonstratiua alienum reputo si Auerroi credimus, potius.n. colligere aliorum benedicta, vbi alicuius determinationem inueni fuit intentio, quam aliud agere nisi vbi aliorum determinatio mihi non placuerit. ideo ne mireris preuisum.n. fuit a me hoc, Ad propositum igitur dico ꝙ, responsio talis est, ꝙ animaduertendum, est ꝙ in quolibet composito necesse est, ꝙ vnum concurrat vt actus, & reliquum vt potentia. vt patet ex.8, met.15. Vnde.2, de anima, 7. non oportet quærere si vnum est anima, & corpus, sicut neque cera & figura, neque omnino vniuscuiusque materia & id cuius est materia. Vnum enim, & esse, cum multipliciter dicantur, quod vere est actus est. Potentia autem pro nunc est in duplici differentia, quędam est potentia simplex, quę videlicet est ad vnum, quædam vero

Potentia duplex.

B est potentia multiplex. Appello autem multiplicem potentiam, quę est ad opposita, sicut est potentia contradictionis, sicut est potentia quę est in prima materia. Nam per talem potentiam res potest esse, & non esse, vt patet.7.metha.22. &.53. & talis dicitur potentia in substantia vel ad esse secundum Auer. in libello de substantia orbis, dicit enim iuxta principium.2.capi. ꝙ omne in quo non est potentia nisi ad duo contradictoria, est potentia, quę est in substantia. Et dictum philosophi.9.metha.17. de ista veritatem habet videlicet, quod omnis potentia passiua, est potentia contradictionis. Et ideo dum quęritur, Vtrum omne compositum sit nouum? intelligendo per nouum possibile, & non dependēs, (vt Ioannes dicebat) quod videlicet potest esse, & non esse. De composito distinguendum est quia, si ex passiua potentia quæ est contradictionis potentia compositum fuerit, sicut ista generabilia, & corruptibilia, sunt in quibus suę possibilitatis & generabilitatis talis potentia est causa vt in primo capitulo de substantia orbis Auerro. dicit, & in secundo declaratum est. ꝙ corruptionis entium & eorum factionis causa est contrarietas in suis formis existens. & commune subiectum quod formam propriam nullam habet, sed ad omnem formam in potentia est. Et in.2. capitulo inter corpora cœlestia, & generabilia differentiam ponens dicit, quod generabilia corpora & substantia in potentia, componuntur & ex dimēsionibus in potētia. Sic igitur omne tale compositum isto modo est nouum

C & possibile. Si autem sermo erit de composito ex substantia in actu, & ex dimensionibus in actu, sicut sunt corpora cęlestia, quę ex orbe qui est materia in actu componuntur, & rectius dicitur subiectum, quam materia (vt ait Auerro. 8.metha.12, & in.2. capite de substantia orbis) nam non est in tali orbe potentia nisi ad vbi tantum, non est potentia ad esse, & non esse, sicut in prima materia est. Sic tale compositum nouum non est, sed antiquum, seu ęternum secundum philosophos. Et eodem modo anima intellectiua quę ex intellectu possibili & ex intellectu agente, composita est, quia ibi non est potentia ad substantiam Nā intellectus, possibilis est materia intelligibilium, & recipit alio modo quam recipiat materia, ibi talis compositio stat cum ęternitate in substantia, & similiter compositio ex actu, & potentia, in reliquis intelligentiis, citra primam, stat cum æternitate, & cum necessitate essendi. Et hoc modo intellecta Auerro. propositio omnem dubitationem fugat. Si difusius ista vis videre & responsiones ad alia dubia circa hoc emergentia vide Zimaram in loco predicto.

In orbe non est potentia nisi ad vbi.

Quarta contradi. est in cō.5. Auer. vbi reprehendit Alex. qui, sicut sibi imponit posuit intellectum materialem causatum ex mixtione elementorum, & vniuersaliter omnes alias virtutes animę dicit ꝙ hoc est contra Arist. quia sententia Arist, fuit primas perfectiones aię esse a motore extrinseco, Sed ipse nō re-

Tertio de anima com. 5.

cordatur fuimet super.7.meta.cō.31,vbi reprehendit Auic.ponentē datorē formarū,& Themistium ponētem motorem extrinsecum respectu animalium ex putrefactione generatorum. Soluitur. memini me diffuse dixisse de hac materia sup quæstione nostra de speciebus intelligibilibus.sed pro nūc dico ꝙ via Aui. & via Alexādri sunt duę vię extremę,sed via Auer.est media,& partim discrepat ab vtroq;,& ptim cum vtroq; conuenit. Auic.ponebat.sicut Plato in simili dicebat,ꝙ motor separatus erat causa adęquata productionis formarum , vnde Cōmen.ibi contra eos dicit ꝙ,si ita esset,non opus esset materia in generatione. nam materia est,ex qua fit aliquid inexistente.si autē tales formę non educūtur de potētia materię,sed totaliter sunt ab extrinseco videt̄ scd̄m ipsum ꝙ materia superfluat:quia sequitur ex positione tales formas esse per se subsistentes. Alexan.vero videt̄ esse in alio extremo,vt sibi imponit Cō. quia ipse voluit aīam intellectiuam hominis,& animam brutorum, & vniuersaliter omnes materiales formas esse causatas ex diuersa mixtione elemētorū tanquā ex causa adęquatas sicut est de qualitatibus secōdis,vt est color,& sapor,qui cātur ex primis qualitatibus elementorū.vnde dicit Cōmen.ꝙ ista positio est quasi positio negantiū agens,& concedentium materiā tantū:& sunt illi,qui ponūt casum:sicut patet,2.physi,Sed via Auer.est in medio. qa ipse tenet ꝙ formę istæ animatorum.sicut est anima cogitatiua hominis , & oēs inferiores animę sunt eductę de potentia materię, non tñ insequuntur mixtionem elementorum tanquam causam effectiuam adęquatam,imo elementorum mixtio concurrit in genere causę materialis.sed illud, quod concurrit effectiue,est virtus informatiua existens in semine, & est motor extrinsecus,qui est intelligentia separata,a qua rememoratur talis virtus.& ita Cōmenta.medium tenens extrema dimisit,sibiipsi non obuiando.

D — Solutio. — E

Tertio de aīa.cōmē,5. Solutio.

Quinta contradt.est in eodem cō.5.Dicit̄ ꝙ in corporibus cęlestibus nō sunt plura indiuidua in eadem specie. Oppositū videtur.2.cęli.cō.59.vbi ponit omnia corpora cęlestia esse eiusdem speciei.Soluitur.multotiens dixi tibi speciem aliam vniuocam,aliam analogam esse , sicut est de genere & differentiis sic in proposito negat hic in corporibus cęlestibus esse plura indiuidua in vna specie vniuoce dicta, concedit tamen in talibus esse plura indiuidua in specie analogice dicta,quę est secundum prius & posterius.

Tertio de aīa.cōmē.51 Solutio.

Sexta contradt.est in eodem cō.5. Superius vbi iam diximus in solutione secundæ qōnis,ipse declarans qūo ex intellectu & intelligibili fiat maxime vnū dicit,quia non fit aliud ab eis, sicut est in compositis ex materia & forma . Sed huius oppositū sentire videtur.12.me.c.51.vbi habet ꝙ in solo intellectu diuino intelligibile & intellectū vnū sunt.Dico quicqd dicant Moderni,ꝙ intellectus Auer.iste est,ꝙ ex intelligibili & intellectu fit maxime vnum,quia esse intelligibilis & esse intellectus sunt vnū & fiunt vnum.Nā quid melius quā Auer.per Auerroem interpretari . Dicit seipsum declarando.12. meta.cō.39.intellectum, cum intelligitur,fit idē cum eo,s.cū intellectu. Et subdit.& intellectus est illud ꝙ intelligitur . & propter hoc dicitur ꝙ intellectus sit res intellecta . Et hoc est consonū vię Aristotelicę.nam ipse,3. de aīa habet ꝙ aīa est quodammodo omnia.37.cognitum enim fit vnum cum potentia cognoscente , & esse rei cognitę, vt sic est esse rei cognoscentis.Ista igitur identitas vniuersaliter reperitur in omni potentia cognoscente.& quanto potentia cognoscens abstractior fuerit,tanto maior est identitas cogniti cum natura,quę cognoscit. Et suprema virtus abstracta a materia.& a qualibet īperfectiōe est intellectus primi entis.hinc est ꝙ ibi intellectus & res intellecta sunt idē omnibus modis scd̄m vtā Auer. Vnde,cum res intellecta ibi sit diuina essentia,in qua est omnis perfectio,oībus bonitas sine aliqua dependetia vel potentia.vel quasi potentia. illic est mare indeficiens bonitatum. & perfectionū inde sparguntur flumina & riuuli entibus.scd̄m ꝙ vniuscuiusq; dispositio requirit. Et hoc est quod dixit Arist.in.1.cęli.in tex.cō.100. Ideo intellectus diuinus essentiā diuinā aspiciens omnia videt,quia videt illud, quod est omnia eminenter,nā videt illud,quod est ens per essentiā,nil aliud videt scd̄m Auer.perfidū,nisi suam essentiā:sicut inquit ipse.12.me.cō.51.si quis cognosceret naturā caliditatis existentis in igne,non diceretur ignorare naturā. F

A caliditatis in alijs rebus calidis. vnde.4. phy.cõ.102.dicit,Si illud,quod est calidũ simpliciter,est ignis simpliciter,illud,quod est aliquod calidum , est aliquis ignis.sic,cõ Deus sit ens per essentiam,alia entia sunt entia per participationẽ, alia entia aliquid diuinitatis participãt,sicut patet ĩ.2.de aia.te,cõ,34.&.2.cę li.tex.cõ,64.&.1.phy.81. Solum igitur in intellectu primi intellectus intelligibile est idem simpliciter & omnibus modis,quia ibi est entitas per essentiã solũ, & in nullo alio intellectu:quia in alijs est participatio entitatis,& non est fontalis plenitudo.solum enim vnum est ens simpliciter perfectum,& illud Deus est, 5.meta.cõ.21.Noluit igitur Cõ, absolute ꝙ intelligibile non fiat idem cum intellectu in alijs intelligentijs:sed voluit ꝙ omnimoda, & simplex identitas nõ est nisi in solo,1.intellectu Et ideo dixit.12,meta.51, ꝙ Deus intelligit entia eo modo,quo non est fas homini:immo eo modo,quo nullus alius intellectus ea potest intelligere , disputatione.3.in solutione, 28. dubii contra Algazelẽ in libro destructionum.Et ideo fuit opinio eius,sicut ibi patet,ꝙ in alijs intellectibus citca primũ quilibet intelligit aliquid extra.se vnde intellectus secundę intelligentię intelligit primũ extra se,quia ipsa prima intelligentia nõ eminẽter cõtinetur in essentia scdę.sed potius econtra.Et quia secunda intelligentia eminenter cõtinet posteriores, imo omnia alia,dicimus ꝙ non intelligit ea scdm ipsum extra se:qa vidẽdo seipsam videt illud quod est omnia infra ipsam.Et ideo voluit so

B lum primũ intellectum esse incausatũ,in quo intelligibile & intellectus sunt idẽ per essentiam omnibus modis.sed in aliis intellectibus ex parte est identitas,& ex parte diuersitas:ex parte est actualitas,& ex parte potentialitas: sicut infra declarabimus magis,Nota ista qa multi cristaio capite nõ potuerũt ascẽdere ad hoc,vt intelligerent quomodo ex intellectu & intelligibili nõ fit aliud,sicut ex materia & forma:& quomodo solum in primo intellectu est verẽ omnibus modis.& in aliis scdm qd,& hoc respectu primi.Quia igitur materia nunquã fit forma,neq; forma vnquã fit materia:sed ex materia & forma fit aliud,quod nõ est neq: materia,neq; forma,& istud est compositum ex materia & forma.&,qa intelligibile fit intellectus,& intellectus fit intelligibile, ideo non fit aliud ab eis, ideo fit maxime vnũ ex eis,Et licet i omni itellectu locõ habeat simpliciter de solo intellectu verificatur oĩbus modis. Et hoc declarabitur statim,quando declarabimus,quomodo in omnibus intelligentiis est potentia citra primam.

Septima contradi.est in eodem cõ,5.Scribit Commen reddens cãm,quare ex intellectu & intelligibili fit maxime vnũ,dicit qoia illud,quod fit ex eis:nõ est aliud ab eis,sicut est compositum ex materia & forma.videtur velle cõpositum substantiale dicere tertiũ entitatem realiter distinctũm a partibus.Cuius ĩn oppositum videtur sentire primo phy.17 . Soluitur ibi a me & illic vide. dico enim ꝙ ibi loquitur de toto integrali, vt patet in littera.sed de composito substantiali non possunt videre quomodo non habeat aliquam vnitatem per se,& entitatem distinctam ab entitate partium Dicant alii quicquid velint,dico ꝙ mens Auerroeest ista,sicut ibi late probatum est. — Tertio de aia.cõmẽ.5. — Solutio.

C

Octaua contradi.est in eodem cõmẽ.5.est cõtradi. Quia dicit intellectũ agentem esse quasi formã,& intellectum passiuum esse quasi materiam.Sed oppositum scribit ipse.12.meta.cõ,17.vbi dicit ꝙ intellectus possibilis respectu intellectus agentis est quasi locus eius,nõ quasi materia.Soluitur.io materia duę sunt cõditiones, Vna,ꝙ de potentia eius forma materialis educatur ad actũ, Et quã tum ad istam conditionẽ respiciens,dixit Cõmen.in.12.meta.in cõ.17.ꝙ est locus,non materia intellectus possibilis,respectu agentis intellectus,nã intellectus agens nõ est eductus de potẽtia intellectus possibilis. Alia est conditio materię ꝙ ipsa fit informabilis per formam,& perfectibilis per eam. & quantũ ad istã conditionem intellectus possibilis habet rationem quasi materię, non materiæ, quę formam mediantibus dimensionibus & qualitatibus recipit, sed habet pro positionem materię abstractæ,quę comparata ad suum actum est sicut potentia. nam via eius fuit ex intellectu potestatis, & ex intellectu agente vnam intelligentiam resultare,quæ merito intellectus possibilis passiua est,& receptiua,sed merito intellectus agentis est productiua, — Tertio de aia.cõmẽ.5. — Solutio.

Tertio d aĩa com.5.

Nona contradictio est in commento.5. in solutione tertię quęstionis. Commentator dicit ꝙ cum ens diuidatur in ens sensile & intellectile, & sensile in materiam & formam, ita ens intellectile pariformiter videtur diuidi in aliquid proportionale materię, & in aliquid proportionale formę, & intellectus materialis est in tali modo, videlicet ꝙ est ens proportionale materiæ. Huius tamen oppositum scribit Alexander in tractatu de intellectu capitulo.1. vbi declarat quare intellectus materialis dicatur, non quia est subiectum aliquod, vt materia quę per prę sentiam formę potest hoc aliquid fieri, sed quia materia habet essentiam suam in potentia, quia oĩa potest, ad quę habet potentiam. id enim, qđ est potentia quatenus hmõi est, materiale est. Et parũ infra ponens differentiam inter sensum & intellectum materialem, inquit ꝙ sensus, cum per corpora fiant, non sunt hęc, quę percipiunt, sunt tñ actu alia quędam est.n. sensus facultas corporis cuiusdam, idcirco & corporis patientis est aliquid sensuum preceptio. et ex hac causa non omnium omnis sensus est perceptiuus, est enim & ipse iam aliquid actu. intellectus vero, cum nec per corpus aliquid percipiat, nec coporea facultas sit, nec patiatur nulllum omnino entium actu est, nec est hoc aliquid potens, sed est simpliciter potestas quędam huius perfectionis & aĩæ, specierũ & notionum susceptiua. Amplius idem Alex. in paraphrasi de aĩa in cap. de intellectu practico & speculatiuo expresse dicit intellectum rectius comparari agrapho, i. inscriptionis carentię, ꝙ̃ ipsi tabellę. tabella .n. est in numero entiũ. vbi B

Solutio.

expresse vult intellectum non esse in numero entium, sed priuationem quandã. Soluitur. opinio Alexandri est multum remota in hoc ab opinione aliorum Peripateticorum. Theophrastus enim, & Themistius, & Cõmenta. volunt intellectum esse ęternum & immortalem: immo volunt predicti ꝙ non est potestas animę, in qua sunt allę potestates, sed est substantia superior anima, quam contingit separari, sicut perpetuum a corruptibili. ita notat Themistius in.2. de anima.cõ.31. & Commen.com.21. &.31. & in.3. de anima.cõ.5. Et tunc secundum istos viros intellectus materialis dicitur esse potentia, & nullam dicitur habere naturam, nisi quia possibilis est vocatus.3. de anima, tex. comen.5. ista ratione vt refert Themistius in .3. de anima ca.39. authoritate Theophrasti. inquit.n. cum intellectus homini extrinsecus accedat, cumque tanquã appositus intellectusque sit, quęritur quemadmodum congenitus nobis dicatur, demum quę nã constitutio natura vt eius sit. Certe id, quod dicitur, nihil actu esse intellectum ad potestatem, omnia recte hactenus dicitur, quatenus & in sensu, non tñ vsq; eo ad viuum resecanda res est, neque tam nihil actu probandus, vt neq; ipsemet sit. calumnia hęc esset & oratio contentioni cauilloq; proxima. Sed ita intelligendum, vt in alo talis quędam sui generis potentia sit pro subiecto formarũ ac gremio, qualis in rebus materialibus facultas illa est, quę constitutioni earum & concretioni substernitur. Vbi patet scđm istos viros intellectum materialem esse in numero entium. & esse subiectum omnium formarum in esse intelligibili, sicut materia est subiectum omnium formarum in esse sensibili. Et F quod dicitur non esse aliquid actu, hoc referendum est ad ipsam priuationẽ, & potentiam seu carentiam formarum talium, vbi sic consideratur. Alexander autem tenuit aĩam intellectiuam esse vnam formam dantem esse hoĩ formaliter, & eductam de potentia materię, in qua sunt omnes uirtutes, scilicet altrix, sensibilis motiua, appetitiua, intellectus, & volũtas. verum in hoc est differentia, ꝙ omnes animę humanę potẽtię sunt organicę, excepto intellectu materiali, qui est suprema aĩę humanæ potentia, scđm quã aĩa transcendit corpus, ita ꝙ huiusmodi potestas non est alligata organo corporali, sicut sunt alię potestates. vnde ex alijs potestatibus animę & organo corporeo resultat aliquod in actu, & demonstratum; etenim ex oculo & visu fit aliquod actu videns, & sic de singulis, non sic est de intellectu, quia nullius partis corporis actus est, sed est potestas animę, & perfectio eius, quę est gremium formarum & notionum. Alia etiam differentia est inter sensum & intellectum materialem. quia sensus, cũ per corpora fiat, patitur patiente corpore, intellectus autem per corpus non intelligit, quia nec actus corporis est, nec patitur patiente corpore, Et ideo Alex, oẽs demonstra

A tiones Aristotelis, & uerba eius interpretatur isto modo, φ uidelicet intellectus
non est corpus, nec uirtus in corpore, quia non est iudicium demonstratum in
actu, sicut sunt corpora composita ex materia & forma. nec etiam est virtus in
corpore, quia non est virtus affixa organo, sicut sensus. nec patitur patiente cor
pore sicut sensus, quia forma existens in subiecto patitur passione subiecti, cum
autem intellectus non sit uirtus organica, ideo non est virtus corporea, Et eadē
ratione dicitur simplex, & eadem rōne dicitur immortalis, quia non accidit sibi
mors rōne, qua sit uirtus organica. & ideo dicit intellectum a principio rectius
cōparari agrapho, idest carentię inscriptionis in tabella, quam tabellę non scri-
ptæ, quia tabella dicit aliquod ens in actu compositum ex materia & forma p se
subsistens, cuiusmodi non est intellectus, vt diximus: quia non est aliqū subie-
ctum, ex quo & forma suscepta possit fieri aliquod per se subsistēs in actu, sicut
ex prima materia & forma substantiali fit aliquod per se vnum in actu per se
subsistens. vnde, si materialis dicitur, est, quia est in potentia ad omnia intelligi
bilia, quia oīa quę sunt, intelligi possunt, & potentia reducitur ad materiā, ut testa
tur ēt Com. 12. meta: comme. 26. Vbi animaduerte φ Com. non uidetur bene ha
buisse mentem Alexandri, nec ex consequenti impugnatio Commentato. proce
dit contra mentem Alexandri, Nam non vult etiam Alexander intellectum
materialem esse formaliter non ens & priuationem puram, sicut sibi imponit
B Commen. alioquin quomodo Alexander faceret intellectum materialem esse su
sceptiuum notionum & formarum? Vnde in paraphrasi de anima ita scribit in
ca. de intellectu practico & speculatiuo. Nihil igitur est ex his, quę sunt actu
materialis intellectus, sed omnia potestate. cū enim ante intellectionem nihil sit
actu, vbi quid intelligit, id quod intelligitur fit, siquidem illi intellectio. cum ad
uenit φ intelligibilia rei speciem habet. Solum igitur intellectus materialis, for
malis, & promptitudo quędam est ad formas excipiendas, tabellæ nondum scri
ptę persimilis, quinimmo ipsius tabellę agrapho, hoc est inscriptionis carentię.
quam tabellę similior. tabella. n. tam entium numero est. quapropter anima ip
sa, & id, quod aīa pręditum est, tabellę potius comparari potest, ipsa vero inscri
ptionis carentia fere intellectus materialis est promptitudo & facultas quępiā,
excipiendis inscriptionibus accommodata. sicut igitur in tabella accidit. vt ip-
sa quidem, in qua aptitudo ipsa, & facultas est inscriptionis excipiendę. vbi qđ
inscriptum est, pati aliquid videatur, cum aptitudo ipsa & facultas in actū ,pro
pria nihil oīno patiatur: nec enim subiectum vllum est, eodem pacto intellectus
nihil patitur, cum nihil sit eorū, quę sunt actu. In libro autem de intellectu ca.
de intellectu materiali seipsum melius declarat, quomodo intellectus materia-
lis nihil sit actu, inquit enim. Intellectus, cum non per corpus aliquid percipiat,
C nec corporea facultas sit, nec patiatur, nullum omnino entium actu est, nec est
hoc aliquid potens, sed est simpliciter potestas quędam huius perfectionis, &
aīę specierum, & notionū susceptiua. vbi patet intellectum materialem nō esse
actu aliquod entium eorum, quę recipiuntur in intellectu, nec est aliquod potēs
id est aliquod subiectum in actu, sed est potentia animę susceptiua notionū. Sen-
tentia igitur Alexandri est φ intellectus materialis aliud est ex parte, qua ma
terialis, & aliud ex parte, qua intellectu. nam materialis dicit potentiam, quæ
est priuationi coniuncta, & sic est priuatio omnium intelligibilium actu. sed qa
ista priuatio fundatur in essentia, in cuius illa essentia est aliquid ex natura rei.
quia est potentia animę, quę est gremium formarum, & quia ista potentia, quę
est subiectum formarū, non est corpus, nec virtus in corpore, nec ex ipsa, & or-
gano fit aliquid demonstratum, ideo dicitur non pati patiente corpore. Voluit
igitur Ale. intellectum materialem esse simpliciter priuationem. sed quo ad for
male dicit priuationem, sed connotat aliquid reale, & est potentia, quę est gre-
mium specierum intelligibilium. nam & Alex. in paraphrasi de aīa ostendit
modū, quomodo intellectus materialis potest seipsum intelligere post aliorum
intellectionem: quod non fecisset, si pura priuatio est apud ipsum.

Decima contrad, est in eodem co. in solutione tertię quęstionis. Dicit nullam Tertio d. ani
formam liberatam esse a potentia, nisi primā formam, & per consequēs in om ma, cō, 5.

nibus intelligentijs citra primam aliqua est potentia. Huius tamen oppositum habetur.3.phy 32.vbi dicitur ꝙ in eternis non differt posse ab esse, &.12.me. cõ.30.vbi dicitur ꝙ in ente eterno nulla est potentia omnino. & idem habetur ibidẽ.35:41.&.44.&.2.cę.32.33.34.vbi habetur ꝙ in ente æterno possibilitas est necessitas. Soluitur.potentia duplex pro nunc.quędã realis & physica: & ista semper cũ actu habet cõpositionẽ facere,alia est potentia, quę nihil reale dicit;& ista communi vocabulo potentia logica nuncupatur. Dico autem potentiam logicam ens rationis per actũ collatiuum intellectus,cãtum ex nõ repugnantia terminorum,scd̃m qd̃ nõ repugnant.Dico nũc quamlibet intelligentiã citra primã dupliciter consyderari posse,& sub rõne generis, & sub rõne spẽi. nã intelligentia Saturni põt concipi,& inquantum ens, & inquantũ tale ens. si autem consyderata fuerit inquantum ens est,non repugnat sibi ꝙ maiorẽ perfectionem habeat,quã sit illa,quã actu possidet: quia,si sibi latitudo maioris perfectionis repugnaret inquantũ ens, ita ꝙ ratio formalis entitatis est pręcisa cã istius repugnantiæ, tunc cuilibet enti istud repugnaret, & per consequens primo enti:quod falsum est,& impossibile.& est simile,si talpę repugnaret visio, inquantum animal,tunc cuilibet animali repugnaret. & ideo sub rõne generis secunda intelligentia potentiam,& priuationem aliquam includit: quę tamẽ nihil reale dicit,sed solum non repugnantiam.Si aũt consyderata fuerit sub rõne spẽi,inquantum scilicet est tale ens in tali gradu ẽtitatis ordinatũ,sic scd̃m Philosophos ois perfectio apta nata sibi competere sub rõne,qua talis ab ęterno sibi inest. Et scd̃m hunc sensum dixerunt in æternis non differre potentiam ab actu. Et,quia sola prima intelligẽtia habet oẽm perfectionẽ possibilẽ reperiri in habitu entis,cũ sit rectius entitas quã ens,vt videbimus statim, inde est ꝙ in ea nulla est potentia,nec rõne generis, nec rõne speciei. omnes aũt citra primam priuatę sunt gradu aliquo entitatis,& bonitatis sub ratione entis, nulla aũt sub ratione talis entis potentiam aliquam habet sub ratione, qua talis, sic igitur applica singula singulis,et solue et cõcorda ea,q̃ i apparẽtia dissonare videtur.

Tertio d̃ anima. cõ.5.

Vndecima contradictio est ibidem. Dicit Auer.ꝙ solum in prima intelligentia quiditas & essentia idem sunt.in alijs autem differt quiditas ab essentia. Sed huius oppositum nos inuenimus in,3.de aia.tex.cõm.9. vbi absolute Philosophus in abstractis videtur vniuersaliter concedere quiditatem,& essentiam idẽ esse,&.7.metaphy.te.cõ.41.hoc idem habetur. Debes scire pro solutione Aue. voluisse quiditatem,& essentiam nõ esse nomina synonyma, quia talia scd̃m ipsum non vtitantur in doctrina demonstratiua,nisi forte ad exponendum: tamen in pręsenti loco distinguatur,quia sub proprijs rationibus sumũtur. Vnde scias quiditatem esse abstractius q̃ sit essentia.vnde quiditas solum actum dicit,& ab actu nomen quiditatis est deriuatum.vnde scd̃m ipsum,7.met.21. &.34. tota quiditas est a forma.essentia autem est maioris ambitus, quia comprtere potest & entibus in actu,& entibus in potentia. Et ideo scd̃m principia ipsius habemus concedere materiam essentia esse,seu naturam,quiditatem vero minime,similiter habemus concedere materia esse de essentia compositi,non habemus autem concedere materiam esse de quiditate compositi.vnde 1.phy.cõ.5. in fine cõ.dicitur ꝙ materia,& forma sunt partes qualitatiuę,idest partes essentiales cõpositi,non tamen tam materia q̃ forma sunt partes quiditatis compositi, sed tota cõpositi quiditas forma est. Illud igitur,qd̃ in rebus istis ex materia & forma compositis facit quiditatem ab essentia differre,est materia,quę est radix potentialitatis. Sic pariformiter manuducam intellectũ tuum a simili procedẽdo, vt intelligas quomodo solum in prima intelligentia est quiditas & essentia vnum & idem omnibus modis. Reuoca in memoriã ea, quę pauloante dixi, videlicet ꝙ sola prima intelligentia & sub ratione generis, & sub ratione speciei consyderata est actus purissimus: oẽs alię citra primam, aliquã potentiam habent, saltem sub ratione generis, quia igitur ratio in rebus materialibus, per quam quiditas ab essentia differebat,erat potẽtia annexa cũ actu,si in primo sit actus sine potẽtia solum,sequitur ibi solum quiditatem,& essentiã idem esse, in alijs aũt,cum sit compositio ex actu & potentia,non sicut ex positiuo & positiuo,

A sed sicut ex positiuo & priuatiuo, vt supra declaratũ fuit,& longe ante nos sub tilissimus Doctor in octaua distinctione primi quęst.2. pulcherrime declarauit, sequitur ergo ꝙ in talibus quiditas & essentia quoquo modo, vt dicit Comẽ. idem non sunt. Sed intellectus subtilizans dubitare posset propter quid dixit, quoquo modo non sunt idem. Soluitur.in rebus cõpositis ex materia & forma simpliciter,& sine additione aliqua,concedendum est quiditatem & essentiã nõ eadem esse. Sed in intelligentijs citra primam absolute illud non concedit Cõ. sed cum ly quoquo modo,quę est dictio distractiua. Et ratio est ista,quia in istis inferioribus est vera compositio ex potentia vera reali & forma,& in talibus sequitur ꝙ essentia & quiditas non sunt idem simpliciter. sed in abstractis, quia ibi non est physica potentia,sed logica tantũ,quę est ens rationis : pro tanto di xit ꝙ quoquo modo in eis quiditas & essentia non sunt idem. Dixit etiam quo quo modo,quia in talibus non est potentia,nisi sub ratione generis, non sub ratione speciei. & ideo aliquo modo in eis quid tas & essentia idem sunt , & ali quo modo non idem . sed in rebus materialibus tam sub ratione generis quam sub ratione speciei quiditas & essentia non sunt idem. Et,quia in solo primo en te,vt diximus, quiditas & essentia idem sunt, ideo dixit Auer.in lib.destructio destructionum disputa. 6. in solutione,6. dubij ꝙ prima causa est quiditas simpliciter,& oĩa alia entia quiditatẽ habent ea mediãte. Ex his applica,& solue.

B Auer.3.de anima.7.ait.Imaginatiua autem, & cogitatiua,& rememoratiua, non sunt nisi in loco virtutis sensibilis, & ideo non indiget eis , nisi in absentia sensibilis. Ex quibus clare patet, ꝙ solum in absentia sensibilium,intellectus illis indiget . Oppositum huius dicit Aristo.3.de anima.30. vbi ait,propter qđ nequaquã sine phãtasmate intelligit anima,& ibi Auer.Vnde habemus,ꝙ sem per intellectus eget phantasia, siue in presentia, siue in absentia sensibilium,si intelligere vult. Ad hoc dico,ꝙ (vt Aristo.dicit) necesse est, quemcunq; in telligentem phantasma,aliquod speculari . Et ad auctoritatem Auer.dico,ꝙ si bene intelligatur,non est opposita,nam Commentator ibi non vult , ꝙ intellectus in intelligendo nõ indigeat illis virtutibus,nisi in absentia sensibilium,sed intentio Commẽtatoris est, ꝙ in absentia indiget eis principaliter,& primo & tantum in presentia autem, non tantum,sed quasi per accidens . Et sic remouetur dubium .

Vtrũ intelle ctus indige at imagina tiua, cogita tiua, & Me moratiua, so lum in absẽ tia sensibili um?

Duodecima contradi.est in tex.17. Arist. in illa demonstratione aperte testa tur animam intellectiuam esse naturã quandam, vt notat Cõm.in cõ. dum dicit. Et quia consyderatio de anima est consyderatio naturalis,quia anima est vnũ entiũ naturalium. Sed huius oppositum habetur in .1. de partibus animalium , vbi quęrit virum de anima omni sit consideratio naturalis,& determinat oppo situm. Et inter alias rationes adducit istam, quia non omnis anima est natura.

Tertio dãis tex.17.

C Aliqui ad pauca respicientes enuntiauerunt Arist.ibi locutum fuisse superficie tenus,& probabiliter,& dicũt rationes eius ibi non tenere. Nam prima ratio re flectitur,dum dicit,si Naturalis consyderat de intellectu, tunc igitur de omni in telligibili cõsideraret , & sic sola scientia Naturalis omnia consyderaret, nam oportet Philosophum concedere aliquam sciẽtiam de intellectu considerare, & tũc idem dicam sibi,sicut ipse dicit de Naturali. Amplius, vt aiunt,ipse assumit propositiones falsas,quia dicunt ꝙ non omnis anima est natura, quia non intellectus.Sed huius oppositũ scribit in pręsenti demõstratione, vbi probat ꝙ opor tet ponere intellectum agentem,quia in omni natura est aliquid,quod est oĩa fie ri:& aliquid,qđ est oĩa facere . patet aũt ꝙ minor est,ꝙ aĩa intellectiua est na tura quędam.Amplius sua probatio falsa est, dum asserit non omnem animam esse naturam,quia non omnis anima est principium motus,quia non intellectus. Sed huius oppositũ scribit Philosophus in.3.de aĩa.tex.49.vbi dicit ꝙ ista duo sunt principia motus intellectus & appetitus. & idẽ dicit in tex. sequenti. Vnde scdm viam istorum,non solum Arist.non fecit rationes demõstratiuas imo neq; probabiles,cũ fundẽtur super ꝑpositionibus falsis. Et ita oportet scdm mi rabilem istorum phãtasiam Arist.sophisticis rationibus paralogizare,Scribit.n. Cõmen.in.1.phy.cõ.10, ꝙ tales sunt sermones vani, qui peccant in materia &

Solutio quo rundam.

forma. Et sic accidit Philosopho, quia propositiones eius sunt falsę,& peccant D
Refutatio solutionis. per ęquiuocationem, cum natura aliter sumatur, vt patebit. Dicimus nos ꝙ nō
est credendum magistrum primum aliquid dixisse sine forti ratione,& ita est de
quolibet verbo eius, vt scribit Commē.in.1.de generatione & corru.cō.38. Mi
rum est profecto mirum de tam crassa hominum istorum ingnorantia & teme
ritate immo materiam cōsitentia, qui inueniunt locos in Aristo. vbi ex intentio
ne examinat illam qōnem et satis diffuse,& in loco proprio. attinebat enim illa
quęstio illi libro, vt clarū est, dicūt Aristot. non esse tenendum, immo, qđ plus
est, asserunt ipsum fundari in propositionibus falsis. Sed videāt ipsum in oībus
libris eius, ꝙ doctrina est consona in dictis eius. Vnde.6. primę philosophię,
vbi ponit distinctionem scientiarum speculatiuarū penes quiditatiuam cōsyde
rationem, ex triplici modo definiendi & abstrahendi, dum asseruit naturalem
definire per materiam scđm esse,& definitionem, intulit in tex.2. ibidē ꝙ Phy
sici est de quadam anima consyderare, & non de omni. Patet aūt ꝙ hoc dicit
propter intellectū, de quo dixit.2.de aīa ꝙ videtur esse genus aliud aīę,& hoc
solū contingere separari, sicut perpetuū a corruptibili.&.6. primę philosophię
dicit ꝙ non oīs forma, de qua Naturalis cōsyderat, cū materia est & Cō. dicit,
ꝙ illud fuit dictum propter intellectū.&.7.meta.te.cō.35. idem habet Philoso
Solo ppria. phus, ꝙ Physici nō interest de omni aīa differere. Dicamus igitur ꝙ differen
tia est inter aīam & intellectū. in hoc.n. taxauit Ari. Antiquos in.1.de aīa. Ani B
ma.n. in propria significatione dicit quicunq; corporis actus seu perfectio pri
ma est,& sine corpe esse nō potens, Vnde Ari.in.2.de aīa.tex.cō.26. laudat An
tiquos, qui dixerunt aīam non esse corpus, nec sine corpore esse. Intellectus aūt
dicitur, qui nullius corporis actus est. vnde sine corpore esse potest, cū sua essen
tia non dependeat a corpe. Vnde illę aīæ proprię sunt qditatiuæ consyderatio
nis a Naturali, quæcunq; proprie sunt aīę. Scribit.n. Arist. istam vlem proposi
tionē inprincipio.3.de cœlo, ꝙ oēs naturales substantię aut corpora sunt, aut cū
corporibus gñantur et corrumpuntur. si aūt intellectus cū corpe non gñatur,
neq; corrōpitur: non igitur intellectus erit substantia naturalis. substantiæ.n. na
turales intelligūtur, quęcūq; quiditatiue a Naturali consyderātur, nō scđm esse.
alioquin nec primus motor a Naturali cōsyderaretur. Dico igitur Arist. istam
fuisse indubitatam sñiam de anima intellectiua, ꝙ sit eterna & abstracta,& quę
extrinsecus aduenit nobis, vt patet in.2.de gene.aīalium cap.3. & tunc a Natu
rali nō cōsyderatur, nisi inquantū est principiū, per qđ homo intelligit & appe
tit appetitu intellectiuo. Vnde recte dicit Cō. ꝙ illa aīę definitio nō vniuoce
cōpetit intellectuę,& alijs. Vnde, sicut intelligentia consyderat a Naturali, in
quantū est aīa orbis, pro quāto dat sibi motū,& sic, vt scribit Cōme. assimila
tur formę naturali. pro quāto aūt non diuiditur ad eius diuisionē, assimilatur ab
stractæ formę. pp hoc tñ non dicitur intelligentia quiditatiue a Naturali con F
syderari. Eodē modo intellectus, vt est aīa hominis, videlicet vt p ipsum homo
intelligit, quodāmodo assimilatur formę naturali, & sic intellectus natura dici
pōt: pro quāto aūt non diuiditur ad diuisionē hōis, dicitur assimilari formis ab
stractis, pp hoc tñ nō sequitur intellectum quiditatiue a Naturali consyderari,
sicut neq; sequebatur de intelligētia. Sed replicabis ꝙ est ratio diuersitatis. quia
intelligentia habet aliam operationē natura priorem, in qua nō dependet a cor
pore, videlicet intelligere & velle: sed aīa intellectiua non habet, quia Ari. dicit
in.1.de aīa. Intelligere, siue sit imaginari, siue non fieri possit sine imaginatione,
non contingit absq; corpore esse. & ita, cum aīa intellectiua non habeat aliquā
operationem sibi propriā, non pōt a corpore separari, & ita quiditatiue a Natu
rali consyderabitur, intelligentia vero solum quo ad quia est. Sed, si hoc argumē
tum demōstrat, tunc igitur non est differētia inter intellectū & aīam: & ita ma
le Ari. taxauit Antiquos in hoc, & male asseruit ipsum solum a corpore separa
ri. Dicamus igitur ꝙ tenendo, sicut tenendum est scđm Ari. ꝙ intellectus sit vir
tus abstracta a materia, vt fuit opinio ēt Theophra. qui fuit auditor Arist.& opi
nio Themi.& Cōm. ꝙ de necessitate habet intellectionē perpetuā, per quā in
telligit in se consyderatus substātias sempiternas, et est semper felix in se, Vnde

A enim Cōm. ꝙ, si noster intellectus nō potest intelligere substantias abstractas, ꝙ nullus intellectus posset etiam intelligere: quia in talibus, vt dicit. 3. de aīa. cō. 36. quicquid intelligit vilius intelligit nobilius, & non econtra. Licet igitur intelligere in nobis, quod cōmuniter experimur, & de quo Arist. egit in. 3. de aīa, cum imaginatione fiat: & sic talis intellectus dicitur aīa & natura, qa assimilatur aīę & formę naturali: quia vt sic est motor coniunctus tangens hōiem, sicut intelligentia orbē: tamen in se cōsyderatus, cū non diuidatur ad hoīs diuisionem, se sit substantia abstracta, sic habet intelligere ęternum supra tempus, & supra omne corpus. Et de taliter consyderato intellectu & intellectione non pertinet ad Naturalem. cuius argumento est ꝙ Arist. mouens hanc quęstionem in. 3. de aīa, non soluit ibi, sed dixit ꝙ de hoc erit posterius consyderandū, quia videbat hoc spectare ad scientiā Diuinā, quę est posterior via doctrinę cæteris scientijs. Vnde &. 9. primę philosophię de tali intuitiua cognitione intellectus respectu substantiarū separatarū dicit ꝙ non est in nobis, sicut cęcitas. Et beatus Thomas ab ipsa veritate coactus concessit ibi, & notauit illud de mēte Philosophi, videlicet ꝙ intellectus hominis habet quoddam intelligere, non dependens ab imaginatione, sicut est intuitiua cognitio intelligentiarum. quod quidem intelligere homini secundum Peripateticos, licet non contingat nisi in

B postremo, in se tamen consyderatus intellectus semper habet illud. Et hoc etiam notauit Cōm. in. 1. de anima. com. 12. si bene aīaduertis. Dic igitur resolute intellectum consyderari a Naturali quo ad ꝙ est modo prędicto, quiditatiue vero a scientia Diuina. Et ita non est cōtradictio in dictis Ari. alicuius momēti. Ad rationes respondetur, ꝙ bene ratio procedit de Philosopho Naturali & nō de Diuino. quia sciētia Naturalis est scientia specialis, ad quā spectat consyderare quiditates rerum sensibilium in particulari & sub particulari ratione formali, quia inquantū sensibiles sunt: sed scientia Diuina est scientia cōmunis, ad quā spectat oīa consyderare in ratione cōi & trascendenti, vt dicit Philosophus in proœmio Meta. & clarissime in. 11. meta. cap. 2. vel. 3. ad finem. Si igitur Naturalis quiditatiue consyderaret intellectū, igitur oēm intellectum abstractū cōsyderaret quiditatiue, quia non est maior ratio de vno quā de alio, in eo ꝙ est intellectum & abstractū, & ex alia parte consyderaret quiditatiue oē sensibile: ista aūt sunt extrema, quia vnum est scdm esse & rationē in materia, aliud vtroq; modo abstrahit. sed qui cōsyderat quiditatiue extrema, debet ēt & media cōsyderare. & ita etiā Naturalis quiditatiue cōsyderaret entia imaginabilia: quia si de quo minus, ergo & de quo magis. Si. n. Naturalis per se abstracta vtroq; modo quiditatiue consyderat, multo magis minus abstracta consyderabit. Sed non valet de Diuino. quia licet Diuinus oē abstractum & intellectū quiditatiue

C consyderat, non tamen omne intelligibile consyderat quiditatiue, nisi sub ratione transcēdenti. sed vltra illam rationē remanet speciali, quæ est scientijs specialibus propria. Dices, scientia Naturalis & Diuina consyderant de omni aīa: igitur nulla alia remanebit scientia. quia Naturalis per se consyderat vegetatiuā & sensitiuā, & Diuinus intellectiuā: & qui cōsyderat de omni tali, cōsyderat de omni sensibili & de oī intelligibili: igitur scientia Mathematica nō erit. Respondetur, negando consequentiam. quia licet scientia Naturalis quiditatiue consyderet omne sensibile, & Diuina oē intelligibile quiditatiue, hoc tamē est sub ratione cōi, & ideo restat spēalis consyderatio entis imaginabilis ipsi Mathematico. hoc aūt isti videre non potuerūt. Si replices, dicam pariformiter de Naturali, quia ponam ꝙ consyderat quiditatiue omne sensibile, cum cōsyderet de sensu, & dico etiam ꝙ quiditatiue consyderat de intellectu. sed dicam ꝙ cōsyderat de omni intelligibili, inquantum intelligibile est, & sic non superfluūt aliæ scientię. Respondetur, ꝙ hoc nō pōt dici, quia Naturalis est artifex specialis, & ratio sua formalis est consyderare res, vt concernūt materiā sensibilē, & motū, quia non abstrahit a materia sua consyderatio, q̄ est principiū sensus & motus. Vnde Cōm. 7. meta. & Arist. dicit ꝙ homo non pōt intelligi sine carnibus & ossibus. vbi Cōm. in cō. dicit ꝙ impossibile est intelligere quiditates naturales sine sensu & motu: sed ratio intelligibilis, inquantum intelligibile est, et

ratio intellectus inquantum intellectus est, abstrahunt a sensu & motu: & ideo D
ista ratio formalis consyderãdi non põt esse Naturalis, sed est sciẽtię Diuinę appropriata. Vnde ratio entis inquantum ens non est magis abstracta, quã ratio intellectus inquantũ intellectus, aut ratio intelligibilis inquantum intelligibile, sunt.n.rationes transcendentes. res enim sicut se habent ad entitatẽ, ita & ad veritatem, ex.2.primæ philosophiæ, tex.cõ.4. Et confirmatur per Boetiũ in primo de Trinitate, vbi ponẽs differentiã inter istas tres scientias speculatiuas penes modos formales consyderandi, inquit ꝙ in Naturalibus proceditur rationabiliter, quia est de rebus sensibilibus cõtingentię et variationi subiectis, in quibus rara est certitudo: in Mathematicis disciplinabiliter, quia procedimus per imaginationẽ: in Diuinis autem intellectualiter. Idem etiã confirmat dominus Albertus in principio suę meta. & est sententia Aristote. expresse in.6. primę philosophiæ, in tex.cõ.2. nam, cum scientia Diuina illa dicatur, si alicubi autẽ, vt asserit, diuinũ aut honorabile existit, in tali natura existit, videlicet quæ est abstracta vtroq; modo. modo omne tale est intellectus & intelligibile. & ista ratio est Diuini, non naturalis, licet etiam sit de abstractis scdm indifferentiã. Sic igitur patet ꝙ intellectus inquantum intellectus, pertinet ad Diuinum, & omne intelligibile inquantũ intelligibile, sicut omne ens inquantũ ens. & ita hoc non est Naturalis. Ad aliud respondetur ꝙ isti ęquiuocant. nam natura quandoq; sumitur pro omni essentia & substãtia, & quandoq; sumitur proprie, vt de ea cõ E
syderat Naturalis, vt est principium motus. Aliter enim consideratur natura in scientia Diuina, & aliter in scientia Naturali, vt scribit Cõmẽ. in.5. meta.cõ.5. Dico igitur ꝙ in.3. de aĩa.cõ.17. dum Arist. dicit in omni natura dari vnũ, quod est omnia facere, sumitur pro omni substantia seu essentia. Vnde sic in natura entium est vnũ, quod est omnia fieri vt materia, & vnum, qđ est omnia facere. & illo modo primus motor natura dicitur: quia vt scribit Cõm.12.meta.cõ.17. oẽs formę sunt in potentia in prima materia, & sunt in primo motore: tamẽ primus motor non est natura, vt definitur in Physicis, immo ex hoc excluditur a consideratione Naturali quidditatiua, quia non habet in se principium motus, vt patet.2.physi.cõ.73. illo modo etiam intelligentia dicitur natura. Vnde Cõm. in principio libri de substantia orbis inquit. Declaratum est corpora cœlestia esse composita ex duabus naturis, sicut corpora generabilia & corruptibilia cõponuntur. Sed in lib. de partibus animalium, quando Philosophus dicit ꝙ non omnis aĩa est natura, sumit naturam proprie, vt est definita in physicis. quia intellectus nedũ illo modo natura non est, imo proprie loquendo etiam nõ est anima, quia, vt diximus, differentia est inter aĩam & intellectum. Ad illud aũt, in quo dicebatur probationes Aristot. non valere, quia probat per hoc non omnẽ animã esse naturã, quia non oĩs anima est principium motus, cuius oppositum F
ipse dixit de intellectu.3. de anima.cõme.48.&.49. pariformiter dicitur ꝙ negauit intellectum esse principiũ motus, sicut natura definitur, quę est principiũ intrinsecum ipsi naturato, in quo est per se: sed intellectus et ꝗlibet intelligentia non est principiũ intrinsecum, cum principia debẽt de animalibus Naturalis inuestigare, quia ista est intentio Philosophi ibi, sed extrinsecũ. Vnde Comme. 2.cœli cõ.22. inquit, cũ cœlum sit semper motum, necesse est vt moueatur per principiũ extrinsecum non corporeum, neq; vt sit virtus in corpore. Virtutes igitur naturales, definitę in libro physicorũ, sunt corpora, aut virtutes in corpore, cuiusmodi nõ est intellectus. Vnde Cõ.in.12.disp. contra Algazelem inquit in solutiõe dubij primi, ꝙ emanatio Dei benedicti scdm Philosophos recte loquẽtes non est scdm naturã, neq; scdm voluntatẽ, quę est in nobis. Et ita istis hallucinati sunt non intelligentes veritatẽ, neq; mentẽ Arist. Albertus aũt cognomento Magnus in lib.11.trac.1.cap. de aĩalibus, dicit rationes Ari. procedere de intelligentijs cõmuniter, & non de intellectu hominis. Sed cũ reuerentia non bene dicit. quia Arist. ibi loquitur de intellectu, qui refertur ad intelligibile, sicut sensus ad sensibile, patet autẽ ꝙ iste est intellectus passibilis, 3. de aĩa.cõ.2. Si igitur est intelligere sicut sentire. Amplius Arist. ibi adducit tertiam rationẽ ad eandem conclusionem, vbi probat scientiam Naturalem quiditatiue non con.

A siderate de intellectu. Et videtur mihi ꝙ sit per locum a maiori negatiue, & est confirmatio nostrorum dictorũ. nam scientia Naturalis nullam rem abstractã a materia scd͞m definitionem consyderat, sicut sunt entia mathematica. Et hanc probat, quia Naturalis consyderat ea, quæ a natura fiunt: in talibus autem est ratio boni & finis, demonstratũ est aũt in.2.phy. ꝙ natura agit pp finem: sed in talibus entibus in abstractione consistentibus non est ratio boni neque finis, vt asserit, & habetur etiam in.3.meta. sequitur igitur ꝙ multo minus poterit considerare intellectum, qui est omnino abstractus. Vnde ex modo loquendi illa est tertia ratio: aliter sermo eius non esset continuus. Et ista est cõfirmatio omniũ dictorũ nostrorum superius, quia verũ vero consonat ex omni parte. Si dicatur ꝙ Cõ.2.phy.cõ.26. dicit ꝙ quiditatiua consideratio se extendebat vsq; ad vltimã formarum materialiũ, & primam abstractarũ, Dic ꝙ per vltimã intellexit cogitatiuã, & hoc inclusiue vsq; ad materiã abstractarũ exclusiue, quia illã quiditatiue non cõsyderat, quia intellectiua est primus terminus, in quem desinit exclusiue, & ipsa cogitatiua inclusiue. Vnde in sua media dicit ꝙ de aĩa intellectiua consyderat scientia Naturalis, vt est proportionata materię, non igitur absolute & in se. Sic glosat dictum eius.3.de aĩa.cõ.17.& 1.de anima.com.12.

Decimatertia contra. est in cõ.20. Dicit Aue. ꝙ intellectus in potentia prius applicatur nobis, q̃ agens. Huius oppositũ patuit cõ.18.&.36. Nisi esset ꝙ intellectus possibilis est prior origine: sed intellectus agẽs est prior prioritate perfectionis. Aut aliter. cũ intellectio, quę fit in nobis, duplex sit, & per intellectũ speculatiuum, & per intellectum adeptũ, intellectus possibilis quo ad primã intellectionẽ, pręcedit intellectũ agentẽ quo ad secundã. quia secunda primã supponit.3.de anima.36. licet, vt dictum est, secũda longe perfectior est prima secũdum ipsum.

Tertio de aĩa.cõ. 20. Solutio.

Auer.3.de anima.20.ait. Et nos conuenimus cũ Alexandro. In modo ponendi intellectum agentem, & differimus ab eo, in natura intellectus materialis. Ex quibus habetur, ꝙ de mente ipsius Auerro. intellectus agens Deus est. Hęc enim est Alexandri mẽs. Huius oppositũ habetur. ab ipso Auer.3.de anima.5. vbi de virtute intellectiua loquens, dicit. Secundũ igitur ꝙ intellecta mouent eam, & scd͞m ꝙ mouentur ab ea est actiua. Et ideo dicit Arist. post, ꝙ necesse est, ponere in anima rationali has duas differentias. s. virtutem actionis et virtutẽ passionis. Et dicit aperte, ꝙ vtraq; pars eius est neq; generabilis, neq; corruptibilis, vt post apparebit. Ex quibus habetur, ꝙ Deus intellectus agens non est. Cum intellectus agens per Auer. animę pars & differentia sit. Ad hoc respõdetur. Quod & si multi magni viri tenuere intellectũ agentẽ, in via Auer. Deum esse. Tamen in multis locis Auer. ostendit, de eius intentione oppositũ esse. Quia si intellectus agens, pars aĩę, & differentia est Deus esse non potest.

Vtrũ intellectus, Agẽs d̃ mẽte Auero. sit Deus vt posuit Alex.

C Nullibi enim habetur ab Aristo. eiusq; Commen. deum animę nostrę partem et differentiam esse. Hoc enim valde remotum est, ab excellentia & simplicitate Dei. Et ad auctoritatẽ.20. tertij de anima dico ꝙ aliud est cõuenire cum aliquo in re posita, & aliud est conuenire in modo ponendi. Ad propositum dico, ꝙ Auer. dicit se conuenire cum Alex. In modo ponendi. & non dicit, in re posita. Nam conuenit cum Alexandro in hoc, ꝙ Alexander ponit intellectũ agentẽ, non ratione tantum, verum etiam re ipsa, distinctum esse a possibili, & vere producere species, & intellectum materialem recipere. Et in hoc modo ponendi, Auer. cum Alex. concordat, & in tali modo Themist. discrepat. Themi. enim ponit ꝙ est distinctio secundum rationem tantum, & ꝙ ista ibi actiua sunt secundum similitudinem. non enim posuit intellectum agentem, nisi secundum similitudinis modum. sicut ibi Auer. sibi imponit. & in.3.de anima.5. in solu. primę quęst. Voluit enim Themi. & Theophra. ꝙ intellectus materialis, & intellectus agens, & intellectus speculatiuus sunt vnus intellectus secundum subiectum. & non differunt, nisi per tres dispositiones quę accidunt sibi. Vnde secundum Themi. intellectus agens, non agit vere producendo species & intentiones in intellectu materiali, Nec intellectus materialis vere recipit. Sed ista intelliguntur secundum similitudinẽ, & secundum modum intelligendi nostrũ.

Ratio pbãs intellectum agentẽ Deũ non esse.

Differentia inter Alexã. & Auer

& ideo opinati sunt intellectum speculatiuum simpliciter esse æternum. & in D hoc modo Auer. differt a Themi. & conuenit cum Ale. & non intellexit se cõuenire in intellectu agente, pro quanto Alex. posuit intellectum agentem esse Deum. Quia de hoc nulla fuit facta mentio ab Aue. in illo loco de hoc, & sic nulla est controuersia, vt ista res meliori modo percipiatur succincte aliqua ponentur quę ad cognitionem huius rei faciunt. Vnde sciendum est intellectus nomen quadrupliciter sumi, vt ab Auer. notatur. 3. de anima. 20. Vno modo capitur pro intellectu agente. 3. de anima. 17. Et quemadmodum intellectus possibilis est omnia fieri, & est omnia modo similitudinis & receptionis. i. fit omnia recipiendo similitudines omnium, ita oportuit intellectum agentem, esse omnia facere, & transferre res de ordine in ordinem est eius officiũ, & facere acta intellecta de potentia intellectis. Nam cum intentiones imaginatę sint potentia intellectæ, quia intellectus possibilis qui in materialis est, ab ipsis moueri nequit, nisi actu intellectę fiant, vt agens intellectus poneretur fuit necessarium. Hoc nobis ostendit Auer. 3. de anima 18. quum dicit, & omnia dicta ab Aristo. in hoc. sunt ita vniuersalia nullum habent esse extra animam quod intendit Plato, quia si ita esset non indigeret ponere intellectum agentem. Quia essent actu intellecta, & abstracta materia, & materię cõditionibus. Et sic intellectũ possibilem de se absque aliquo motore extrinseco mouere possent. Et abstrahere vt idem est φ transferre res de ordine in ordinem, & facere de potentia in- E tellectis actu intellecta est ipsius operatio. Et hoc fit absque apprehensione virtutis abstrahentis. Et sic abstrahere est operatio intellectus agentis, cuius virtute obiectum relucens in fantasmate causatur in esse obiectiuo in specie intelligibili, quę intellectus agentis & phantasmatis est effectus. Quod aũt species illa vniuersaliter representet. ab intellectu habent agente. Sed φ hominis naturã representet & non alterius, hoc est pro quanto species illa intelligibilius a phantasmate hominis, & non alterius in virtute cogitatiua dependet. vnde Auer. 3. de anima, 30. vult propter illud quod in tex. habetur. vbi dicitur φ nequaquã sine phantasmate anima intelligit. φ intellecta vniuersalia sunt colligata cum intentionibus imaginatis & corrupta pp eorum corruptionẽ. Et isto mõ agens intellectus abstrahendo a phantasmatibus non cognoscit. Sed ab eo naturaliter prouenit ista actio. quia vult Aue. 3. de aĩa. 19. φ intellectus agens non cognoscit aliquid eorũ quę sunt hic. Scdo mõ capitur intellectus materialis. i. pro intellectu possibili. de quo Ari. prõnuntiauit φ est oĩa fieri, & φ nullã hẽt naturã, nisi φ possibilis est vocatus animæ intellectus, & non est forma materialis nec ens ex materia & forma compositum, nec est materia prima: differt. n. rece F ptio intellectus possibilis a receptione materię primę Nã vt habẽtur ab Aue. 3. de anima. 5. diffinitio ipsius est, illud quod est in potentia oẽs intentiones formarum materialiũ, vniuersaliũ, & non est in actu aliquod entium, antequam illud intelligat. Et cũ ista sit intellectus materialis diffinitio, patet φ apud ipsum differt a materia prima in hoc, φ iste est in potentia omnes intentiones formarũ vniuersaliũ materialiũ. Prima aũt materia est in potẽtia oẽs istę formę sensibiles, non cognoscens, neq; comprehendens. Et si quęratur vnde est φ ista natura est distinguens, & materia prima non distinguit, neq; cognoscit? Dicitur, φ cã est, quia intellectus recipit formas vniuersales; materia aũt prima recipit formas diuersas. s. indiuiduales, & istas. i. materialiter signatas propter instantiã de sensibus. Vnde credendum non est, materiam receptionis simpliciter cãm esse; sed receptionis transmutabilis. s. receptionis huius transmutabilis est cã, vt habentur ex Aue. 3. de aĩa. 18. Vnde oportet vllo mõ esse materiale: quod non recipit indiuiduali receptione. Et hęc est causa φ intellectus possibilis sit quartum genus entium. vt air Aue. 3. de anima. 5, Nam sicut esse sensibile in materiã & formam diuiditur; sic esse intelligibile in duo secatur. s. in aliquod simile formæ. & in aliquid simile materię. Et iõ intellectus possibilis materialis appellatur, quia est materia intelligibilium vniuersaliter & abstracte recipiens. Et abstrahere, vt est apprehendere ex his quę sunt coniuncta inesse aliquid, non apprehenso, reliquo (de quo verificatur dictum Ari. 2. phy. 18, abstrahentium nõ

est

Intellectus multis modis capitur.

Quomodo abstrahere dicatur operatio intellectus agẽtis

Secunda intellectus acceptio.

Intellectus possibilis a materia prima differt.

Altera ipsius abstrahe

A est mendaciū) est operatio intellectus possibilis qui adunata inesse, aptus est di re acceptio.
uidere. vt ait Auer. 12. metha. 39. Iuditium. n. & apprehensio formaliter attribuuntur nobis per intellectum possibilē. Ille. n. est pars per quā anima intelligit idest non habentes animā illo intelligimus. Glosa est Themistij & Auer. 3. de anima. Insurgit dubitatio pp dictum Auer. 3. de anima. 19. vbi habetur φ cōparatio intellectus agentis ad materialem, est comparatio quodāmodo principij mouētis ad materiā motam ēt hētur ab Alex. tract. de Intellectu. cap. 3. φ intellectus agens est effectiuus intellectionis. Huic dubio satisfacit Zimara φ intellectus agens siue sit Deus, vt voluit Alex. et nō nulli ex recentioribus: siue aīe nostrę sit pars, vt fuit mens Themi. & Auer. Protanto dicitur esse intellectionis effecti quia cōparatio eius ad intellectum materialem, est sicut cōparatio lucis ad diaphanū. Intentionū vero imaginatarū ad ipsum cōparatio est, sicut cōparatio coloris ad visum. Et sicut lux est perfectio diaphani: sic agēs intellectus, est perfectio intellectus materialis. Et quēadmodū a colore diaphanū non mouetur, neque ipsum recipit: nisi quando lucet: ita materialis intellectus, intellecta quę sunt hic non recipit: nisi scdm φ per istum intellectum perficitur, & per ipsum illuminatur. Et sicut lux facit colorē in potentia esse in actu, ita φ possit mouere diaphanum: ita intellectus agens facit intentiones intellectas in potentia esse in actu intellectas, quas recipit intellectus materialis. Ratione igi
B tur specierum intellectarum intellectus agens dicitur esse intellectionis effectiuus. Tamē de obiecto intellecto iuditium ipsum & discrimē quo iudicamus fit per intellectum possibilem. Nam si sensus virtutem habet per quā sensibile discernit, multo magis materialis intellectus. Vnde tenendum est intellectionem formaliter qua intelligimus & iudicamus immediate produci ab intellectu materiali per intellectum agentē illuminato, & informato spē intelligibili. Sed dicitur ab intellectu agente causari rōne spēi: quia illa est ab intellectu agente effectiue, & ista videtur esse mens Auer. 3. de aīa, 19. Etiā & si poneretur φ verū esset. s. φ in nobis intellectio immediate ab intellectu agēte produceretur: nō tñ sequeretur hoīem formaliter intelligere per intellectū agentē. Sed p intellectū materialē quia eo formaliter aīa intelligit & sapit. Oēs. n. expositores in hoc cōcordant φ intellectus de quo Arist. loquitur in pricipio. 3. de aīa est intellectus materialis. Vnde licet motus effectiue sit a motore: non tñ formaliter est in motore: nec formaliter motor denominatur moueri, sed mobile. Ita ēt est de intellectione, quę est quidā motus licet ęquiuoce dictus & hoc tactū fuit ab Auer. loco alleg. hęc Zimara, plura adduci possent notatu digna de agente intellectu & possibili quę breuitatis gratia omittunt quae si vis videre recurras ad ipsum in tabulis & theo. & in concordātijs. Alio mō sumitur intellectus aliqñ, pro virtute imaginatiua siue cogitatiua de quo intellectu Arist. loquutus fuit. 3. de aīa.
C 20. dum ait, intellectū passiuū corrōpi. & animā sine hoc nihil intelligere. Quarto non capitur intellectus pro intellectu in habitu. i. pro speculatiuo intellectu. Alia intellectus accep.
qui quidē intellectus (vt placet Them. & Theophrasto) cōstat ex intellectu possibili & agente, vt refert Auer. 3. de aīa. 5. sed ipsum Com. intentiones imaginatę vltra intellectum agentē, & possibilem, concurrunt. Et ideo scdm Auer. talis tio.
intellectus ex parte qua a phantasmatibus dependet, quo quo modo est generabilis & corruptibilis: & quoquo modo est ęternus. Nam scdm indiuiduum est Alia intellectus accep-
generabilis & corruptibilis: sed scdm spēm est ęternus. Et sic patet quot modis apud peripateticos intellectus capitur. Sed si instetur auctoritate Alex. in tio.
tractatu de intellectu, vbi inquit in principio φ intellectus apud Arist. est triplex. Respondetur, φ intellectus proprie qui est vniuersalium est triplex. Et Intellectus
hoc modo loquutus fuit Alexander. Extensiue vero ēt imaginatiua dicitur intellectus, respectu particularium. Vnde etiam passiuus dicitur. 3. de anima. 20. speculatiuus
Et sic accipitur etiam intellectus. 3. de anima. 48. vbi ait. videntur autem duo ex quibus
hęc mouentia &c. & haec sufficiant. constat.

Decimaquarta contradi. est in cō. 20. Intellectus scdm Auer. in lib. de anima Tertio de
dicitur quatuor modis videlicet, de intellectu materiali, & de intellectu in habitu, & de intellectu agente, & de virtute imaginatiua. Huius tñ oppositū scribit aīa, cō. 20.

Extra ord. Arist. Z

Alex.in tracta. de intellectu, qui in principio inquit ꝙ intellectus apud Arist. est trinus. primus enim est intellectus materialis, secūdus in habitu, & tertius est intellectus agens. Soluitur intellectus proprie, qui est vniuersalium, triplex est, & sic loquitur Alex. extensiue aūt imaginatiua ēt dicitur intellectus respectu particulariū, vnde etiā intellectus passiuus dicitur.3. de anima. tex.cōm.20. & sic accipit intellectum etiam Arist. ibidem in tex.cōm 48. vbi dicit, Videntur autem duo hęc mouentia, aut appetitus, aut intellectus, si quis imaginationē posuerit, sicut intelligentiam quandam. D

Tertio de aia,cō,26,

Decimaquinta contradi.est in cō.26. Dicitur ꝙ formatio intellectus est semper vera, Sed oppositum habetur in cō. 21, vbi dicitur ꝙ formatio intellectus non est vera neq; falsa. Debes scire ꝙ Cōm. per formationē hic intellexit primā operationē intellectus, qua quiditas ipsa simplex in se apprehenditur per intellectum. & quia quiditas ipsa forma est, ideo ab ipsa formatio dicitur: aut quia intellectio talis mediante specie fit, quę apud Arabū ēt forma nuncupatur, sicut alias declaraui. Circa aūt talem intellectionē distinctū est. nam aut illud, quod apprehenditur, est conceptus simpliciter simplex: & talis in se consyderatus non habet aliqd, per quod possit sciri, & aliquid per qd possit ignorari: & circa talē nulla pōt esse deceptio in intellectu, Imo ibi veritas est, talis aūt veritas in prima operatione intellectus consistens non est formalis veritas, quę.s. in cōpositione, vel in diuisione consistat, sed solum consistit in hoc, ꝙ obiectū ita se offerat potentię cognoscenti, sicuti ipsum est in se, si autem conceptus fuerit simplex, qui simplici actu intelligentię concipi possit, sit tamen conceptus ille resolubilis in quid, et in quale, in talibus pōt contingere falsitas virtualis, puta si intelligeretur hō irrationalis. & de hoc loquebatur Philosophus.5.meta.tex.cō.34. qn dicebat ꝙ falsa in se ratio nullius est simpliciter ratio. ibi.n. est falsitas virtualis. virtualem autem falsitatem appello, qn obiectum concipitur in actu simplicis intelligentię, sub aliqua ratione sibi repugnante, sed qn esset copula formalis, tunc etiam esset falsitas formalis. Ad propositū ergo prima operatio intellectus est semper vera, seruatis illis conditionibus, & veritas illa consistit in hoc, ꝙ obiectum ita pręsentet se intellectui sicuti est: veritas enim est adequatio rei ad intellectum. quando autem dixit Cōmen. ꝙ nō est vera neq; falsa, intellexit de veritate & falsitate, quę in compositione & diuisione consistit, quia talia solum in secunda intellectus operatione habent fieri. E

Tertio de aia,cō,27,

Decima sexta contradi.est in cō.27. Habet Auer. ꝙ scientia in potentia generatur a scientia in actu, Sed huius oppositū habet.3.de aīa.cō.5.in solutione tertię qōnis, vbi habet hoc pro inconuenienti, quia tunc scientia, quę est in magistro, esset generans scientiā, quę est in discipulo, sicut ignis generat aliū ignē sibi similē, Debes scire ꝙ Auer, hanc consequentiā, et rationē accepit a Themistio super,3.de aīa.cap.32.&.33. Themist. aūt videtur deduxisse illud ex sententia Platonis, inquit enim cap.32, Quod si cui extrema opinio incredenda videatur, omnes homines, qui ex actu & potentia conditi dicimur, ad vnicum intellectum agētem referri, vnde consistimus sumusq; homines, nihil est, quamobrē auersari absterreri've debeat. vnde enim communes illę animi conceptiones, prænotionesq; cōmunes oībus haberentur? vnde indigentia illa impressique omnium mentibus primorum noticia constitisset natura duce, nulla ratione, nulla doctrina? vnde postremo intelligere mutuo & intelligi vicissim possemus? nisi vnus singularisq; ītellectus fuisset, quē cōmunem oēs homines haberemus. Quocirca verissime illud apud Platonem legitur. Nisi inquit hominibus cōmunia essent multa, sed propriū quid aut impromiscuū contineretur in singulis, nō esset admodum facile ostendere, & significare alteri voluntatē suam. hæc ille. F Nos aūt alias declarauimus Platonis authoritate non procedere de intellectu vnitate cū totum studium Academicorum sit in purificatione & immortalitate aīarum humanarum. sed illud dictum Platonis erat propter ideas ponendas. nā nisi esse vna cōis idea, in qua hoīes conuenirent, nō facile alter alteri suos cōceptus posset exprimere. Ista autem ratio Them, et Auer. vt alias deduxi, multas habet instantias, quas afferre possem, sed quidquid sit pro nūc, dico scdm ꝙ

A sum,scĩa non posse gñari a scĩa, sicut ignis generatur ab igne. hoc aũt sequitur
scdm ponentes pluralitatẽ intellectus, vt ipse opinatur. quod qño declaratur, nõ
est pręsentis negocij. si qua tñ est declaratio, vide quę dicit Them. & isto mo-
do negauit ipse gñari scientiam a scĩa. tñ ꝙ scientia absolute alia via nõ possit
generari quantũ ad indiuiduũ, nullibi ipse dixit hoc: immo pręsens cõmentũ
est contra illos, qui tenẽt nostrũ scire esse reminisci scdm Auer. sed videãt quę-
so cõ.2. primi poster. & cõ.48. &.49 primi meta. &.7.meta.cõ.58. & in fine.2.
posterio. & in cõ. super lib. de sensu & sensi. in colũna tertia. &.3.de aĩa.c.5.
&.20.et.6.ethic.cap.4. & tunc videbũt vtrum ista fuerit opinio Aurrrols nec
ne. Ista voluimus notare, ne verbositas aliquorum mentem Auerr peruerteret.

Decimaseptima contradi.est in cõ.29. Habetur ꝙ delectatio nõ est in intelle- Tertio de
ctu. Sed huius oppositũ habetur.12.met.te.cõ.39. Soluitur. in intellectu non est aĩa.cõ.29.
delectatio eiusdem rõnis cum illa, quæ est in sensu, sed bene alterius rationis Solutio.
põt delectatio esse. Vide Temisti. in.3. de anima. cap.47. & intelliges hoc.

Decimaoctaua cõtradi.est in eodem cõ. Fuit oppositum nobis. nam ibi dicit Tertio de
Cõme. ꝙ proprium appetitus sensitiui & desyderij sensibilis est cum pręsentia aĩa.cõ.29.
obiecti sensati: econtra autem est de appetitu intellectuali. Sed huius oppositum
inducebatur de aĩalibus perfectis, quia talia habent imaginationem & desyde-
rium respectu absentium sensatorum, sicut patet.2.de aĩa.156.&.20. Nec valet
B si dicatur ꝙ ibi loquitur de imaginatione, non autem de desyderio. nam desy
derium consequitur imaginationem, sicut vmbra consequitur corpus. Soluitur. Solutio.
ista differentia intelligitur pręcisione: sicut dicitur in simili de vniuersali & sin
gulari, vt sunt obiecta sensus & intellectus.

Decimanona contrad.est in cõ.33. dicit Cõm. ꝙ cogitatiua non cõponit in
telligibilia singularia. Huius oppositum patet in hoc.3.cõm.20. &.22. Confir- Tertio de
matur. quia cogitatiua apparet intellectus particularis, eo quia homo pipsam aĩa.cõ.33.
particulariter discurrit. Soluitur. dictum Cõm. hic intelligitur sano modo. &
sensus est iste, cogitatiua non cõponit singularia, i. terminos simplices: qui tamẽ Solutio.
vniuersales sunt, quia hoc pertinet ad intellectum, qui est superior cogitatiua.
singulare hic non sumitur, vt distinguitur contra vniuersale, vt intelligit contra
dicens, sed vt distinguitur contra compositum.

Vigesima contrad.est in cõ.34. Dicit ꝙ bonum & malum, verum & falsum
sunt in eodem genere. Sed oppositũ huius patet.6.meta.te.cõ.vltimi. vbi ha- Tertio de
bet ꝙ bonũ & malum sunt in rebus, sed verũ & falsum sunt in intellectu. Solui aĩa cõ.34.
tur, ꝙ bonũ & malũ dupliciter possunt sumi. vno modo vt mouent in genere Solutio.
causę efficiẽtis: alio modo vt mouent in genere causę finalis. si primo modo, sic
bonum & malũ sunt in aĩa sicut verũ & falsum: & sic sunt in eodẽ genere, qa
C vtrũq; est cognitio. nam.12.meta.cõ.36. balneum in aĩa mouet vt efficiẽs, &
balneum extra aĩam mouet vt finis. & ideo, si consyderentur vt mouent in rõ
ne finis, sic habent esse in rebus. de hoc tñ latius dicemus in cõ. vltimo.6.meta.

Vigesimaprima contra.est in cõ.36. Auer. in recitãdo opinionẽ Them. dicit
ꝙ ponendo intellectũ abstractũ, tunc hoc verũ est ꝙ id, qđ est magis visib le, Tertio de
magis cõprehenditur. Sed oppositum huius patet.2.meta. cõ.1. Soluitur. dictum aĩa.cõ. 36.
eius hic intelligitur sic, ꝙ, si intellectus abstractus intelligit res materiales im- Solutio.
perfectas, multo magis aptus est intelligere res abstractas perfectas. hoc tamen
non est sibi facile, sed difficile. & ita dixit 2.meta.cõ.1. ꝙ exemplum illud Phi
losophi de visu noctuæ respectu luminis diei non ostendit impossibilitatem, sed
difficultatem. dico per locum a minori ꝙ, si intellectus ista imperfectiora in-
telligit, multo magis aptus est intelligere res ipso perfectiores, sicut Deus est &
abstractæ substantiæ. hoc tamen non est sibi facile, sed laboriosum propter ip
sum in cognitione nostra naturali dependere a sensibus.

Vigesimasecunda contradi.est in eodem cõ.36. In illa parte, in qua reprehen Tertio de
dit Alex. videtur habere pro incõueniẽti ꝙ ęternũ in sua actione idigeat aliquo aĩa.cõ. 36.
corruptibili, ita ꝙ ex eis fiat vna actio. Sed huius oppositũ patet.3.de aĩa.cõ.18 Solutio.
de itellectu agente & phãtasmate. similiter.7.meta.c.31.&.2.phy.te.cõ.26. vbi
dicitur ꝙ Sol & hõ generant hoiem. Soluitur. Cõ. negat ęternum non posse cõ

iungi corruptibili, eo modo, quo Alexan. ponebat. quia sicut sibi imponit Auer. ipse Alexan. tenuit intellectum possibilem esse generabilem & corruptibilem, & posuit intellectum agentem abstractum esse, qui apud Alexan. Deus est: & dixit ꝙ in copulatione intellectus adepti Deus vniebatur formaliter intellectui possibili. hoc autem non potest intelligere Commen. nam, si aliquod abstractum informaret corruptibile, aliquo modo a corruptibili dependeret. & ideo caueant qui ad intentionem eius tenent animam intellectiuam dare esse formaliter homini. Illud autem, quod de phantasmate & homine allegabatur, nihil mouet: tum quia phantasma non est materia intellectus agentis, nec virtus informatiua hominis est materia respectu Solis in hominis productione, sicut intellectus possibilis erat materia secundum Alexan. respectu intellectus agentis in copulatione: tum etiam, quia phantasma Socratis & Platonis non est primum instrumentum intellectus agentis, sed secundarium & extraneũ quoquo modo, sicut patet. 3. de anima. 5. 19. & 20. cõ. Nam sicut dicit Auic. species est in prima intentione naturę, non indiuiduum, nisi per accidens. & ita dicendum puto de Sole & homine. sed de hoc latius vide. 8. physi. cõ. 15. vbi declaratur quomodo nouitas sit in effectu deriuata a voluntate antiqua, & quomodo non. D

Tertio de aĩa. cõ. 36.

Vigesimatertia contradi. est in eodem cõ. 36. In illa parte, in qua ponit opinionem suam, dicit ꝙ intellectus in habitu est, per quem extrahimus intellecta. Huius tamen oppositum supra dixerat contra Alexan. hoc idem opinantem. Soluitur ibidem, vbi contra Alexan. arguit, & contra Auempace. ibi. n. dicit, & etiam quomodo attribuitur actio propria intellectui, quę est facere intellecta intellectui generabili & corruptibili, s. qui est in habitu. Nisi quis ponat ꝙ intellectus, qui est in habitu, sit intellectus agens compositus cum intellectu materiali, vt dicit Themi. aut ponat ꝙ forma postrema nobis, qua abstrahimus intellecta, & intelligimus ea, est composita ex intellectu in habitu, & intellectu agente, vt Alexan. & Auenpace ponunt: sicut nos etiã reputamus esse apparens ex sermone Aristi. in intellectu in habitu. ergo non discordat ab Alex. nisi pro quãto ponebat intellectum materialem, qui est pars ipsius, esse corruptibilem: non autem in modo ponendi. E

Solutio.

Tertio de aĩa. cõ. 51.
Solutio.

Vigesimaquarta contradi. est in cõm. 51. Dicit Auer. ꝙ bonum actuale commune omnibus est laudabile. Oppositum prim. ethi. cap. 16. Soluitur. sumitur laudabile ethicorum. 1. strictius quam hic: quia ibi sumitur vt distinguitur contra honorabile, hic autem lato vocabulo sumptum est.

Tertio de aĩa. cõ. 66.
Solutio.

Vigesimaquinta contradi. est in cõm. 66. Dicit Comment. ꝙ tactus comprehendit sensibile suum sine medio. Huius tamen oppositum patet. 2. de anima, commen. 107. 108. 115. Soluitur, tactus quantum est merito receptionis non indiget medio, sed per accidens & merito contactus nihil prohibet ipsum medio indiget.

A MARCI ANTONII ZIMARAE SOLVTIONES CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS ET AVERROIS.

Super Libris de Sensu & Sensili, & de Somno & Vigilia.

B Risto. in libro de sensu, & sensili a principio ait, proprie autem secundum vnum quodq; tactus, & gustus, insequitur omnia necessario. Hoc etiam innuere videtur, 3. de anima. 64. Hoc etiam videtur velle. 2. de partibus animaliũ cap. 17. & .4. de hystoria animalium cap. 8. Oppositum huius videtur velle. 2. de anima. 17. & .28. & .31. & .3. de anima. 68. 67. Ad hoc respondetur, & ante responsionem est aduertendum, ꝙ multi in materia de sensuum participatione talem ponunt differentiam in animalibus, moti auctoritate a monij. 2. de anima, 31. ꝙ animalium quędam tactum tantum habent, vt spongia marina, & vrtica marina: sed gustum non habent: quia ex rebus sapore carentibus, per radices (sicut plante) spongia marina nutritur. Quędam autem habent vltra tactum, gustum, (vt aiunt) vt ostrea, & coclee, nam sapidis rebus talia pasci videmus: & in istis membrum orisimile, & ventri proportionale membrum inspicitur. In quibus autem os, aut ori proportionale est in animalibus: necesse est gustum inesse. Talia autem olfactu carent. Non enim talia esca venantur. Purpure vero, & murices vltra gustum, habent olfactus sensum: nam videmus talia sequi escam, & venantur talia piscatores per escã. Non autem habent auditum: quia nihil a foris patiuntur huiusmodi. Non nulla vero animalia, vltra hos tres sensus, habent auditus sensum, vt talpa quę caret visu (licet de hac materia questio solet fieri) temen non sit nobis curę pro nunc. Animalia vero perfecta habent vltra istos visum. Vbi cum in potentijs

C animę semper perfectior, & posterior inferat priorem, & non econtra, sic omne habens visum, habet auditum: & omne habens auditum, habet olfactum: & omne habens olfactum habet gustum: & omne habens gustum, habet tactum; sed non econtra. Hec est positio istorum, cui nisi aliquid aliud addatur, multę Arist. auctoritates aduersantur vt supra ostensum est. Et etiam sic absolute prolata Auerroi contra dicit vnde dimittenda est. Ad cõtradictionem dicamus (vt magnus Auer. dicit) qui videns hanc contradictionem. 2. de anima. 31. dixit, ꝙ duplex est gustus. Vnus est perceptiuus saporum, & hic appellatur gustus perfectus. Alius vero est perceptiuus qualitatum primarũ existentium in saporibus: & hic appellatur gustus imperfectus. Hoc stante ponuntur secundum Auerr. duæ cõclusiones. Prima conclusio est, ꝙ gustus imperfectus simul cum tactu est necessarius omnibus animalibus. Secunda cõclusio est, ꝙ gustus perfectus nõ est necessarius omnibus animalibus. Et isto modo auctoritates pugnantes conciliantur secundum Auer. Tamen videtur ꝙ hæc responsio Auer. nulla sit: quoniam est fundata super textu falso. Nam in textu. 31. 2. de anima dicebat Aris. ꝙ tactus põt esse sine visu, sine auditu, & olfactu textus Auer. habebat & alio sensu quę particula non est in textu nostro: ideo nõ videtur, ꝙ ista distinctio sit ad mentẽ Aristo. Secunda difficultas est, quęre aut iste tactus imperfectus est potentia animę sensitiuę, aut non? non est dicendum ꝙ non, ergo cũ sit potẽtia

Vtrũ solus tactus sit necessarius omnibus animalibus, vel etiã gustus?

Positio multorũ.

Responsio secundum Auer.

animæ sensitiuę erit distinctus a tactu.3.potētię distingūtur per operationes, et operationes per obiecta ex.2.de anima.51. sed iste gustus imperfectus recipit primas qualitates sicut tactus. igitur non est distinctus a tactu, ergo dicere in animalibus esse gustum imperfectum est dicere in animalibus esse solum tactū. Ad hoc dici potest (quidquid non nulli dicant) ꝙ licet iste gustus imperfectus non recipiat differentias saporum: sed primas qualitates in saporibus existentes: attamen distinguitur a tactu ratione organi; quoniam in quadam determinata parte corporis qualitates nutrimenti recipit sicuti dicimus ꝙ idem est tactus in ore ventriculi, & in extremitate virgę qui etiam est in vniuerso corpore, sed diuersus rōne temperaturę ipsius organi: sic etiā tactus secundum ꝙ est in ore animalis aut in proportionato ori distinguens primas qualitates nutrimenti: dicendus est gustus imperfectus. Quo stante ad difficultates contra Auc. dicē dum est, ꝙ licet textus Aue.31.2.de aīa sit falsus, tamen, quia alia sunt loca superius citata, quibus hęc conclusio elicitur propter hoc Aue. distinctio non est dicenda falsa. Ad alia dico, ꝙ iste tactus qui gustus imperfectus dicitur, est potentia animæ sensitiuę distinctus specie a tactu, quę distinctio prouenit rōne determinatę partis corporis animali, per quā percipimus qualitates primas existentes in nutrimento, sic ꝙ per aliam partem hoc fieri non posset. Et hoc modo huius operatio est, obiectum distinctum formaliter ab obiecto, & operatione ipsius tactus, vt tactus est. & tali gustu sunt munita animalia imperfecta, q̄ affixa viuunt: quoniam ex nutrimento simpliciori nutriuntur: qualia sunt conchilia, spongia maris, purpura, & huiusmodi in aquis degentia. Animalia vero perfectiora preter tactū requirunt gustum perceptiuum saporum, quoniam ex rebus compositoribus nutriuntur. Et sic pro nunc cessat dubium scito enim Aue. solutionem apud multos esse satis dubiam propter supradictas instantias. E

Super libro de sensu & sensi.

Scribit Cominen. super cōm. libri de sensu & sensi. ꝙ virtutes diuersificantur adinuicem secundum fortitudinem & remissionem. Vide oppositum huius.7. physi cōm.20 ad finem cō.

Solutio.

Soluitur. non ratione sui (quia in indiuisibili consistunt) diuersitas virtutum est, sed est merito dispositionum & merito sui instrumenti, sicut patet primo de anima.te.com.65, vbi dicitur, si senex accipiat oculum iuuenis, videbit vtique vt iuuenis.

In libro de som. & vig.

Contradictio est in lib. de somno & vig. Ari. cap.3. in fine ibi, Mouentur autem quidam dum dormiunt, & faciunt multa, quę vigilantium sunt, dicit ꝙ illi, qui exercent opera vigilantium, faciunt hęc non absque phantasmate & sensu aliquo. somnium enim est quodammodo sensamentum. Dicendum est aūt postea de ipsis. somnia enim meminerunt expergefacti, actus vero vigilię non meminerunt. vbi videtur Arist. dicere istos somniare, dum excercent opera vigilantium, & quando expergiscuntur, bene memorantur somnij, sed non actuū, quos exercuerunt. Sed huius oppositum expresse de istis legimus in.5. de gener. animalium cap.1. vbi reddit causam, quare infantes rideant in somno. Inquit. n. ꝙ accidit dormientibus animalibus in somno sensus, non modo eo, quo somnia vocantur, sed etiā pręter somnia: vt ijs, qui dormientes resurgunt, et quidem pleraq; agunt sine insomnio. sunt enim, qui dormientes resurgant & ambulent, videntes eo modo, quo qui vigilant, ijs enim, qui sensus accidentium contingit, quanquam non vigilantibus, tamen non vt somnium. vbi expresse colligitur, istos, qui dum dormiūt, excercent opera vigilium, non somniare, sed sensu aliquo agitari. F

Solutio.

Nisi esset ꝙ duplex est somnium: quoddam, quod fit imaginatione & memoria, & illi qui huiusmodi somnium patiuntur, memorantur expergefacti: quoddam vero fit cum imaginatione sed non memoria. & ideo tales expergefacti non memorantur actuum, quos in somno exercuerunt. & de tali loquitur Philosophus in lib. de somno & vigilia. Sed ista solutio non satisfacit. quia Ari. dicit istos bene recordari somni, sed non actus: quod non esset, si illud somnium sine memoria fieret.

Alia solutio

Ideo aliter dicendum est, triplicem esse sensum, videlicet in actu, & iste est in vigilantibus. est ēt sensus secūdus, qui nobis somniantibus contigit, imaginatio enim eorum, quę in somnia vocātur, sensus quidā est, tertius vero est medius inter illos, & est ille, qui cōtingit dormien

A tibus exercentibus opera vigilantium, qui apertis oculis faciunt multa opera vigilantium, & tamen dormiunt. quod illo experimento comprobatur, quia cũ expergiscuntur, interrogati, de talibus non recordantur. Amplius aũt, quia ta les exponunt se plerumque maximis periculis, quod non facerent si vigilarẽt. accedunt enim plerunque ad loca inimicorum & verberant illos: & plerumq; verberant columnas, imaginantes se verberare inimicos. & ideo isti operantur a phantasmate, sed non est verum somnium. Causa aũt, propter quam isti non recordantur actus, sed bene recordantur somnij, i. phantasiæ dicta est ab Aristo. in problematibus. Et ideo non oportet dicere talem imaginationẽ fieri, nulla concurrente actione memoriç, vt dicit Ioan. gramma. ibi, sed melius est distinguere aliter de somnio vero, videlicet quod non contingit vere dormiẽti, in quo sensus exteriores sunt ligati. et hoc potest cõtingere ex imaginatione coniuncta memoriç & scientiç, quando coniungitur primo modo isti expergefacti recordantur somnij: si vero non, non. Aliud vero est somnium improprie, quod contingit homini, in quo sensus exteriores quodammodo sunt ligati, & quodammodo soluti. Nam illi, inquantum oculis patentibus exercent opera vigilantium, & spiritus, & nerui deseruientes virtuti motiuç sunt soluti sic. inquantum vero isti non percipiunt se videre nec audire, sic sunt ligati. & istud rectius dicitur imaginari quam somniare. & de isto Aristo. dicit, q̃ est quo-

B dammodo somnium ipsum phantasma. vtuntur enim isti quodammodo phantasmatibus pro rebus, sicut verberantes columnas existimant se verberare inimicos: licet per accidens contingere possit, vt etiam inimicos verberent, sicut imaginantur. sed hoc accidit.

MARCI ANTONII ZIMARAE SOLVTIONES CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS ET AVERROIS.

C

Super Primo Metaphysicorum.

AGrediamur nunc obsecro dicta Ari. & Auer. in Metaphysicis. Ari. dicit animalia habentia memoriam esse prudentia, sed cũ ex libro de memoria illa animalia habẽt memoriam, quç tempus percipiũt, quia est respectio preteriti, sequitur q̃ alia ab homine sentiunt tempus. Sed huius oppositum habetur ex. 4. physi. text. commen. 131. quia tempus cum sit numerus motus, nullum animal percipit tempus. sed nullum animal nouit numerare, nisi homo qui habet intellectum, quia numerare solius intellectus est, vt ibi dicitur. Nisi esset q̃ differentia est inter hominem & bruta, nam homo solus per se sensum temporis habet propter prædictam causam; alia vero aĩalia ex accidẽti, ꝓ quã

Primo me. in procem.

Solutio.

to agnoscunt motionem & passionem, quam aliquo tempore acceperunt & ista D est snia Them. in.3.de anima in cap.64. Forma igitur temporis a solo homine, nedum materia cognoscitur, sed habentia memoriam præter hoïem agnoscũt materiam tantũ amplius, vt d. Them. in cõ. super lib. de memoria & reminiscentia lib.1.cap.5. Bruta hoc solum cognoscunt se modo corruere, aut olim corruisse, sed tamen preteritum tempus a futuro non discernunt, item homo recordare se percipit: sed hoc brutis est negatum.

Primo met. in proœmi.

Secunda contra. est ẽt in proœ. primi met. Aris. in proœ. pri. philosophię dicit ꝙ vniuersalia hominibus sunt difficillima ad cognoscendũ. Sed huius oppositũ legimus in.1.physicę auscultationis in te. cõmen. 4. vbi ostendens ordinem doctrinę, inquit ab vniuersalibus ad particularia esse procedendum, quia vniuersalia sunt magis nota nobis. Alexander autem in pręsenti loco volens istam sedare contradictionem asserit ꝙ non est idem primum quod vniuersale. Prima Philosophia, cum sit scientiarum certissima, scientiarũ autẽ certissimę maxime priosum sunt. Methaphysica est de prioribus, quę quidẽ hominibus sunt difficillima vlia autem, quæ in physicis asseruit esse nobis notiora, nõ sunt eadem cũ primis sed sunt cõmunia, vt genera, quę quidem solutio nisi recte intelligatur obscura est, & non videtur satisfacere, quia Arist. in proœ. enumerãs conditiones sapientis inter alias conditiones asseruit istam, videlicet ꝙ sapientis est omnia cognoscere, vt possibile est, i. in vniuersali. vnde scribit. Horum autem hoc quidẽ omnia scire vniuersalem scientiam maxime habenti inesse necesse est: hic. n. nouit omnia aliqualiter subiecta. & postea sequitur. Fere autẽ & difficillima sunt hominibus ad cognoscendum quę maxime vniuersalia sunt. nam a sensibus sunt remotissima. Amplius prima philosophia est de cõmunibus & generibus saltem analogice dictis, quia ens & vnũ sunt cõmunissima omnibus per analogiam. & sic contradictio adhuc perseuerat in suo robore. Nisi esset ꝙ duplex est vniuersale, vt innuit etiam Auero. in cõ. magno. 1. posterio. cõ. 12. quodam. n. est vnum numero scdm essentiã, sed est vniuersale causalitate, sicut est primũ efficiens & prima materia quodã vero est cõmune pluribus per prędicationem vt sunt genera & species. Tunc igitur dictum Arist. asserentis vniuersalia esse hominibus difficillima ad cognoscendũ, quia a sensili sunt remotissima, habet locũ de vniuersalibus scdm causalitatẽ, & talia sunt prima seu principia omniũ. idem enim dicitur primum, quod principium ex.5. primę philosophię. & hoc voluit dicere Alex. ꝙ refert dicere aliquid esse primũ & vniuersale, s. vniuersale per prædicationem, de quo loquębatur in Physicis, sed primũ & vniuersale causalitate nõ distinguuntur & sic intelligitur solutio Alexan. Quod autem asserebatur etiã primam philosophiam consyderare de communissimis per prędicationem, sicut est F ens & vnum: Respondetur ꝙ hoc verissimum est. tamen talia licet in prima cognitione incomplexa sint notissima; nam secundum Auice. ens & res prima impressione imprimuntur in anima quantum ad scientificam cognitionẽ naturalium proprietatum. quę per demonstrationem acquiritur, cognitio eorum est difficillima. & sic patet solutio.

Alex. solo.

Solutio propria, & Alexand. verbo sum interpretatio.

Prio meta. cõm. primo. Solutio.

Tertia contradi. est in cõ.1 Inquit Auer. ꝙ. materia non vere generatur, neq; corrumpitur. Huius autem oppositũ meminimus nos legisse sup.1.phy.cõ.60. Soluit, materia vere gñatur & vere corrumpitur subiectiue: motus enim est in moto & non in motore. & qa subiectũ generationis & corruptionis est materia propterea dicimus nos ipsam vere gñari & vere corrũpi: qa. s. subiectũ est. Materia non vere generatur, neq; vere corrumpitur, tãquam generationis, aut corruptionis terminus. Primo modo loquitur. 1. physic. commento. 60. sicut ipse seipsum ibi declarat. Secundo modo loquitur hic: & etiam loquutus est Philosophus primo physi. tex. commento. 82. Dicant alij quidquid uelint distinctio vera est in se: nec aliter dicta Auerro. adinuicem conciliari possunt.

Pimo meta. commen. 9. Solutio.

Quarta contra. est. in cõ.9. primi huius. Dicit Auer. ꝙ forma hominis non est homo. Huius oppositum patet per ipsum. 7. meta. 34. &. 21. Dico quod solutio patet ex cõmen. 21. septimi meta. quia ibi dicitur ꝙ homo potest dupliciter sumi, vno modo pro sui qditate, & cũ sua qditas sit sua forma; nã materia nec est pro

A prie quiditas,nec qditatis est pars:sic forma hominis homo dici potest. Si autem
homo sumatur pro essentia hominis, quę quia composita est ex materia & for-
ma,sic hominis forma non est homo quia forma est altera ps essentię,hominis,&
altera est materia. etenim materia & forma sunt partes essentiales compositi,si Differt ali-
cut patet.1.phy.cō.5.&.7.met.37.& ideo refert dicere in via Auer.aliquid esse quid esse de
de essentia alicuius,& aliqd esse de quiditate illius.sicut supra declaraui in.3.de ẽtia, & de
aia,super cō.1.quiditas est qd magis abstractum q̃ essentia.Consimiliter ma quiditate ali
teria bene dicitur essentia quędam aut natura:quiditas tamen proprie loquendo cuius.
dici non debet,sed si quãdoq; dicitur,sumitur pro essentia. & ideo aliquid potest
esse de essentia , q̃ tamen non erit de quiditate illius: sed solum vehiculũ quidi-
tatis.& tale est materia scdm ipsum.Et per istam distinctionem soluuntur om-
nia argumenta Subtilis doctoris in.7.meta.& in.3.senten.distinctione.22.quęstio
ne vnica,si bene aduertis.Et etiam per istam distinctionem soluitur contradictio
quia forma hominis est homo vno modo , & forma hominis non est homo alio
modo.Vide commento.21.septimi metaphysi . & intelliges totum , quod dixi-
mus esse de intentione Auerrois. Primo meta

Quinta contradi.est in cō.12.Videtur ponere formas mixtorum distinctas es phy. cō. 12.
se a formis elementorum,& per consequens ponit pluralitatem formarum. Hu Solutio.
ius tamen oppositum patet primo cap.de substantia orbis.Solutionem quęre ibi
B dem:nam super illo loco diffuse dixi. Primo meta

Sexta contradi.est in cō.15.Raritas & densitas secundum Auer.sunt de pre physi.cō.15.
dicamento situs.Huius tamen oppositum dicitur.7.physi cōm.15.vbi dicitur q̃ Solutio.
sunt qualitates.&.4.qhysi.cōmento.84.vbi dicitur q̃ sunt quantitates.Soluitur
supra,4.phy.84.dixi de hoc.& etiam.7.physic.15. non oportet igitur tertio re
petere.non te pigeat reuoluere chartas. Primo meta

Septima contrad.est in eodẽ cō.15.Dicitur q̃ impossibile est vt idem recipiat physi.cō.15.
passionem & transmutetur de contrario in contrarium.Huius tamen instantia pa
tet primo phy.63.de materia prima,&.1.de subst. orbis. & in quãpluribus aliis
locis.Soluitur.Intelligitur dictum eius de ente in actu. non de ente in pura po- Solutio.
tentia:sicut est prima materia.Nam,si ens in actu , inquantum in actu, idem ma-
nens mutaretur de contrario in contrarium, tunc simul & semel esset in actu,&
in potentia respectu eiusdem:quod non capit intellectus Philosophorum.

Octaua contra.est in cō.17.Dicit Auer.ex sententia Alexandri genus a ma- Primo meta
teria differe.Huius tñ oppositum videtur.10.meta.tex.cō.24.Soluti.Genus nõ phy. cō. 17.
est vera materia,vt dicit Cōm.hic. quia materia talis non est actus aliquis,nec Solutio.
actum habens,neque vniuersalem,neque particularẽ,sed est pura potentia. Et
ideo caueant ponentes formã corporis substãtię materię primę coęternam esse.
tunc enim materia.esset corpus aliquam formam vniuersalem habẽs,& ita nul-
C la esset differentia,quam ponit Auer.hic, inter genus & materiam.Genus enim
non dicit puram potentiam,sicut prima materia:& per hoc a materia differt.nec
dicit vltimum actum non contrahibilẽ per alium actum quidiratiuum, sicut dif-
ferẽtia specifica dicit:sed dicit quãdam formam generalẽ quę mediat inter purã
potentiã & actum completum.qualis est vltima differentia : & ideo genus po-
test prędicari non autem materia.quia prędicatũ, vt dicũt Logici,habet modũ
formę.& quia genus aliquam formã,dicit,non autem materia , inde est q̃ illud
prędicatum esse potest,illa vero minime. Tamen licet genus vera materia non
sit,tamen est materię proportionale,sicut dicit Porphyrius cap.de Differentia
nam quemadmodum ex materia & forma fit vnum per se compositum, sic ex
genere & differentia fit per se vna species, & quia sicut materia in physica cō-
positione cõtrahitur.qualificatur,& perficitur per formas,& substernitur formę
tãquam subiectum,sic genus perficitur,contrahitur, & actuatur per differentias
& substernitur eis,sicut perfectibile ad perficiens , & sicut subiectum ad formã,
& inde, fuit quod modus prędicandi generis fuit in quid:& modus prędicandi
differentię fuit in quale.quia genus prędicatur per modum per se stantis : diffe-
rentia autem per modum informãtis, & alteri adiacentis & per modum quali-
ficantis prędicatur,& ideo genus in quid, & differẽtia prędicatur in quale,Se-

lutio ergo contradictionis stat in hoc puncto.genus non est vera materia.genus tamen est materię simile. D

Primo meta phy. cō. 28. Solutio.

Nona contradi.est in cō.28. Vniuersale intellectum,inquit Cō.est prius scdm causam eo quod est sub eo.Huius tñ oppositum patet.1.de anima.cō.8.Soluitur. istud dictum procedit de vniuersali Platonico, quod erat per se existens separatum a singularibus:sed dictum primi de anima,cōmen.8.locum habet de vniuersali Aristotelico, sicut patet etiam.12.metaphysi. cōmen.4. vbi dicitur ꝙ vniuersalia apud Aristo. sunt collecta ex singularibus ab intellectu quia accipit inter ea similitudinem, & facit, ea intentionem vnam.

Primo meta phy. cū. 39. Solutio.

Decima contradi.est in cō.39. Dicitur ꝙ nihil mediat inter materiale & abstractum.Opppsitū patet.2.phy.tex.cō.26. de forma hominis vltima.Soluitur. authoritas eius sic intelligitur.nulla natura est in re extra,quæ non sit aut a materia separata,aut in materia immersa. De forma autem hominis vltima non dicimus ipsam mediam esse per abnegationem vtriusque extremi, sed dicitur media scdm similitudinem,& scdm comparationē,nam pro quanto in aliquo conuenit cū formis materialibus materialis esse videtur: pro quanto ratio cōuenit cū abstractis,aliquo modo abstracta est. & ideo forte dixit Themistius scientiam de anima Mathematicam esse, scientiam & mediam : sicut etiam nos superiori anno.1506.declarauimus pulcre.dum librum de Anima interpretaremur.

Prima meta phy. cō. 50. Solutio.

Decima contradictio est in cōmento. 50. Scribitur antiquos quatuor causas cognouisse. Huius oppositum patet.2.physi.cōmento.9. vbi dicitur eos ignorasse formam.Soluitur hoc habet locum de Antiquis,qui fuerunt Aristo.tempore & ita glosat Cōmentator.hic propositionem istam.Sed.2.physi.cōmen.9. loquitur de alijs Antiquis,qui longe ante tēpora Aristo.de causis rerum disputabant: illi enim solum materiam cognouerunt. Philosophia enim balbutiendo incepit, sicut dicitur in hoc primo. Et ideo distingue tempora, & concordabis scripturas:sicut inquit diuus Hieronymus. E

S O L V T I O N E S
C O N T R A D I C T I O N V M
IN DICTIS ARISTOTELIS, ET AVERROIS.

Super Secundo Metaphysicorum. F

Vtrū humanus intellectus pertingere possit ad intelligēdum substātias simplices.

Aristo.1.metha.1.ait, sicut enim nocticorarum oculi ad lucem di ci se habet sic & animę nostrę intellectus ad ea, quæ sunt oīum naturę manifestissima. Oppositum huius habetur ab ipso Arist. 6.meth.22.vbi loquens de intellectione rerum simplicium et abstractarum, dicit. Ignorantia talium non est, sicut cœcitas. cœcitas.n.est,vt vtique si intellectiuum non habeat aliquis. Ad hoc respondetur,& licet de hac re maxime sit quęstio.s. Vtrum intellectus humanus possit pertingere ad intelligendum substantias simplices. Et licet Sanctus Thom. & Scotus cum suis sequacibus impugnent in hoc Auerr. tamen non intendo,ad longum istam quæstionem pertractare, sed solum modo soluere apparentem contradictionem in dictis Aristote. secundum mentem eius suiq; Commentatoris. Dico igitur ꝙ secundum sententiam Aristo. (quicquid alij dicant) intellectus humanus potest pertingere ad intelligendum substantias simplices,vt dicit ipse philosophus in auctoritate adducta. 9. metha. vbi sanctus Thom, (quicquid alibi in hoc contra Auer, dixerit) ab ipsa veritate coactus

Intellectus humanus potest intelli.

A dicit expresse, ex quo secundum sententiam Aristo. patet, ꝙ humanus intellectus pertingere potest ad intelligendum simplices substantias, quod videtur sub dubio reliquisse in.3.de anima, hæc ille. ad auctoritatem.2.metha. respondetur, ꝙ illud exemplum non positum est ab Aristo, vt dicat impossibilitatem, sed vt dicat difficultatem, & hęc responsio est Auerr. in illo com, in fine vbi ait, & quia dispositio intellectus de intelligibili est sicut dispositio sensus de re sensibili, assimilauit virtutem intellectus in comprehendendo intellecta abstracta a materia modo debilissimo visui in sentiendo.s. vespertilionis, non comprehendendo maximum sensibilium.s. Solem. Sed hoc non demonstrat, res abstractas intelligere, esse impossibile nobis, sicut inspicere solem est impossibile vespertilioni, quoniam si ita esset, tunc otiose egisset, quia fecit illud, quod est in se naturaliter intellectum, non intellectum ab alio, sic si fecisset solem non comprehensum ab aliquo visu. Vbi notandum est ꝙ illa consequentia Auer. non est deridenda, vt multi posteriores faciunt. Non enim vis istius rationis consistit in hoc. videlicet, ꝙ essentię intelligentiarum sint existentes, quia ab intellectu nostro intelligantur, quia bene videbat Auerr. ꝙ essentię rerum sunt existentes, licet non intelliganiur, sicut est sententia eius in.7.methaph. 58. vbi dicit & necesse est, vt essentię rerum intelligibilium sint existentes, licet non intelligantur, & auctoritate eiusdem confirmatur.7.metha.46. quoniam substan- gere substantias simplices.

B tię sensibiles non diuersantur in suis substantijs, quando diffiniuntur, & quando non diffiniuntur, scilicet quoniam sunt substantię, licet non diffiniantur &c. Sed ideo dixit, ꝙ intelligentię non essent intellectæ ab intellectu nostro, tunc essent otiosæ in natura, quoniam si cognitio substantiarum abstractarum intellectui nostro repugnaret, hoc esset in quantum abstractus, & inquantum intellectus, non autem in quantum humanus, quia vt humanus, posset intelligere res materiales, quę sunt potētia intellectę ergo multo magis poterit intelligere abstracta, quæ sunt actu intellecta, licet non ita faciliter. Vnde relinquitur, ꝙ hoc esset in quantum intellectus, & in quantum abstractus, sed quod intellectui repugnat, in quantum intellectus est, illud cuilibet intellectui repugnat. sequitur ergo, ꝙ simplices substantię a nullo intellectu intelliguntur, Si non sunt intelligibiles ab intellectu nostro, nam in his, quę sunt eiusdem naturę, aut vni uoce, aut analogice, quidquid per se repugnat alicui ratione naturę, repugnat omnibus existentibus sub illa natura. Et ratio Auer. est a signo, & non causa. Et ex hoc etiam sequitur per locum a signo, ꝙ natura tunc aliquid ociosum fecisset. nam cum esse substantiarum separatarum sit vita intellectualis, 12, met. 39. si a se non intelligerentur, frustra essent, quia frustra est essentia, quę propria operatione caret. Nec adhuc haberent operationem, quę est secundum locum Declaratio cōsequentię Auer.

C mouere, quia in intelligentijs.12.metha.co.36. motio, præsupponit ipsum intelligere & velle. Si igitur intelligere carerent, carerent & mouere ipso, & ita essent frustra, & omnia ista sequuntur a signo, & non a causa, & sic consequentia non peccat, & omnia argumenta tolluntur. Et sic minime deridenda est consequentia Auer. Restat igitur dicere, ꝙ intellectui humanus potest pertingere ad intelligendum substantias simplices, & ꝙ Aristo. non sibi ipsi contradicit, quia difficultatem exemplum illud dicit, & non impossibilitatem. Tamen est aduertendum, ꝙ (vt habetur ex Aristo. & Auer.2.metha.1.) talis difficultas non ex obiecti cogniti natura causatur, quia a materia, & materię conditionibus talia obiecta sunt actu abstracta. Vnde intellectu agente talia ad hoc, ꝙ intelligantur, non indigent, quantum ad hoc, ꝙ extrahat, & de ordine in ordinem illa transferat, & de potentia intellectus, actu intellecta faciat, quia talia de se actu intellecta sunt. Vnde Auerr. 3. de anima. 18. ait, ꝙ si essent vniuersalia Platonica extra animam, non opus esset ponere intellectum agentem. Sed difficultas in substantiarum separatarum cognitione ex natura nostri intellectus pendet quia in genere intellectualium substantiarum infimus est, & vt continuatur nobiscum in intelligendo, a sensu & a phātasia dependet sed in cognitione materialium entium, ex natura rei intellectę magis quam ab intellectu difficultas pendet, quia possibilis intellectus est in potentia ad omnia in- Difficultas in substātiarum separatarum cognitione.

tellIgibilia,& ab aliquo obiecto,quo actu sit intellectum,oportet, ꝙ ad intelli-
gere moueatur.Sed quia materialia entia de se sunt potentia intellecta, de se ad
intellectionem intellectum minime possunt mouere,& ideo indigent motore ex
trinseco qui de ordine in ordinem illa extrahat idest ordine sensibilium ad in-
telligibilium ordinem , & de potentia intellectus actu intellecta ipsa faciat. Et
hic est intellectus agens vt patet.5. de anima. 18. non tamen omnia materialia
ęque difficulter intelliguntur,quędam enim similitudine.& comparatione ad al
terum intelliguntur,& tandem negatione sicut est notio primę materię, quę in
prima cognitione naturali ex analogia , & comparatione nobis innotuit, & sic
naturalis cognoscit eam,vt patet.1.physi.69 vide Aristo.7.methaphysi.7. co-
gnoscitur etiam vltimate materia negatione, vt patet.10.methaphy.24. quę co
gnitio ad diuinum pertinet. Aliqua per effectus,& alijs modis cognoscuntur ,
pro quibus Scotum videas primo,suę metha.q.qua quęrit an ars ex experimē
to generetur . Vnde quanto aliqua fuerint magis,aut minus sensata, tanto faci-
liora,aut difficiliora cognita sunt. Videas Auer.2.de anima.92.& Ari.1.post.te.
Si aliqis sē sus defecerit — 33.vbi ait,manifestum autem est,& si aliquis sensus defecerit,necesse est, & sciē
tiam aliquam deficere qua impossibile est accipere, si quidem addiscimus , aut
per inductionem,aut per demonstrationē &c.& in prohemio metha. scribit, ꝙ
vniuersalissima sunt difficilia ad cognoscendum,quia sunt a sensibus remotissi-
ma.Et hęc sufficiant.

Secūdo metaph,com,1. — Prima contradi.est in commen,primo . Auero.facit istam consequentiam,ꝙ
si intellectus noster non intelligeret abstractas substantias, tunc aliquid natura
fecisset frustra . quia fecisset illud,quod est in se naturaliter intellectum , nō in
tellectum ab alio . Sed oppositum huius sequitur ex dictis eius.7. meta.cō.58.
vbi dicit hęc verba. essentię rerum intelligibilium sunt existentes,licet non in-
telligantur . Confirmatur authoritate eiusdem ibidem cōmen.46.substātię sen
sibiles sunt substantię,licet non definiantur. non enim diuersantur in suis sub-
stantijs , quando definiuntur , & quando non definiuntur . sicut est dispositio
in visibilibus:quoniam ipsa non sunt minus visibilia quando videntur, ꝙ quan
do non videntur. Et confirmatur.nam Philosophus.2,de anima tex.com. 142.
reprehēdit Antiquos opinantes sensibile & sensum esse relatiua simpliciter :
quia tunc nullus esset actu color sine v.s.sed idem est iudicium de sensibili res-
pectu sensus.& de intelligibili respectu intellectus 3. de anima,tex.cō.3. sicut
ergo sensibile non habet esse per sensum,sic nec intelligibile per intellectum .
Et confirmatur . quia intelligibile intellectum natura pręcedit .prius autem in
quantum prius non dependet in esse a posteriori . Prætererea, ratio Auerro. vt
dicit Sanctus doctor hic,& doctor Subtilis in.2.meta.questione.3, videtur pec-
care per fallaciam consequentis.quia arguit sic.si substantię abstractę non sunt
intelligibiles ab intellectu nostro,ergo a nullo:ac si sic argueretur , nullus ho
mo currit,ergo nullum animal currit.Pręterea peccat secundo in hoc. quod ip- F
se dicit , ꝙ essent frustra.Sed hoc non procedit, quia frustra, vt dicitur.2.ph.est
quādo aliquid est respectu alicuius finis,quem non includit.manifestum est au
tem ꝙ finis intelligentiarum non est vt a nostro intellectu intelligantur. quare
Solutio. — multipliciter peccat ratio Auer.sicut vides.Soluitur. Multi modernorū labo-
Digressio ꝓ defensione Auerro. scđm sua fūdamenta. — rauerunt in deducendo consequentiam istam Aue.vt talia inconuenientia eui-
tarēt.&,quia dicta eorum vana sunt,idem pono modum, scđm quem Commen.
in via sua habet defendi . Dico secundum ipsum in.3.de anima in infinitis locis
ꝙ intellectus noster,cum sit virtus separata a materia,est totius entis.& ista fuit
prima rō Philosophi ad probandum immaterialitatem eius.nā materia est sicut
opacitas quędam obtenebrans lucē , & ideo quanto virtus aliqua fuerit magis.
imersa materię,tanto magis est a cognitione deficiens:& per consequens quan
to magis ad immaterialitatē accedit,tanto magis ad cognitionem tendit. & ideo
non inconuenienter dictum est quamlibet intelligentiam esse plenam formis, ꝓ
quanto quęlibet intelligentia, cū sit a materia separata, est omniū cogitatiua .
quod quomodo contingat non est pręsentis negocij Auer,igitur sermo, sicut mi
hi videtur,innititur huic fundamento,Nam si substantiarum abstractarū cogni

A tio nostro intellectui repugnaret, aut hoc esset inquantum materialis, aut inquã
tum humanus, aut inquantum abstractus & inquantum intellectus est. Non in-
quantum materialis est. quia demonstratum est in. 3. de anima secdm ipsum, ꝙ in
tellectus est virtus abstracta a materia. Nec inquantum humanus. quia vt huma
nus potest intelligere res materiales, quę sunt potẽtia intellectę: ergo multo ma
gis poterit intelligere abstracta, quę sunt actu intellecta. licet non ita faciliter.
nam sicut dicit Com. com. 36. super. 3. de anima, vbi examinat dictum Themi-
stij, si posuerimus ꝙ intellectus materialis non est admixtus materię, tunc ille
sermo erit verus, s. ꝙ illuud, qd est magis visibile, magis cõprehenditur, quoniã
quod comprehendit minus perfectum ex eis comprehenditur, quæ non sunt ad
mixta materię, necesse est vt comprehendat perfectius & non econtra. Et cõfir
matur. quia aliter desyderium naturale esset ad impossibile. nam, si intellectui hu
mano, inquantum humanus est, repugnet abstractorum cognitio, cum homo na-
turaliter ad talem cognitionem inclinetur, teste Philosopho in proę. met. seq-
tur ergo tale desyderium ad impossibile ferri. Nec valet, si dicatur talem cogni
tionem esse possibilem pro alio statu, quia licet ita sit ex parte rei, tamen apud
Ari. non inuenitur aliquis locus, in quo ponat alium statum. immo oppositũ po
test colligi ex dictis eius in primo, & 10. ethic. vbi ponit ꝙ felicitas mortuis cõ
B tingere non potest. Relinquitur igitur, si intellectui nostro talis intellectio re-
pugnaret, ꝙ hoc esset inquantum abstractus, & inquantum intellectus est.
sed quod repugnat intellectui inquantum intellectus est, illud repugnat cuilibet
intellectui: sequitur ergo ꝙ, si substãtiæ abstractæ a nostro intellectu non essent
intelligibiles, ꝙ a nullo intellectu essent intelligibiles. nam in his, quę sunt eius
dem naturę, aut vniuocę, aut analogicę, quidquid per se repugnat alicui ratione
naturę, repugnat omnibus existentibus sub illa natura; sicut per oppositum
si quid per se competit alicui ratione naturę per se, competit omnibus illius na-
turę. 2. cęli. 59. & ista ratio Com. est a signo, non a causa, si bene aduertis, Et ex
hoc etiam sequitur per locũ a signo, ꝙ tunc natura fecisset aliquid ociosum.
nam cũ esse substantiarum separatarũ, sit vita intellectualis. 12. me. 39. si a se nõ
intelligerentur, frustra essent. quia frustra est essentia, quæ caret propria operatio
ne, modo substantia intellectualis non habet aliquam operationem insequentẽ
formam materialem inquantum materialis est, vt calefacere insequitur calorẽ;
nec operationes animę vegetatiue, aut sensitiue, nec etiam intellectiuę, vt dixi-
mus in deducendo, Forte dices ꝙ adhuc haberent operationem, quę est secun-
dum locum mouere. Sed contra. motio pręsupponit in intelligentijs ipsum in-
telligere, & velle. 12. meta. cõ. 36. si igitur ipso intelligere carerent, carerent &
mouere ipso, et ita essent frustra. quia cũ sint naturaliter intelligibiles, et a nullo
C sint intellectę, carerent ergo sua naturali operatione: ergo ociosę essent in natu
ra, sicut diximus & omnia ista sequũtur a signo, non a causa. & sicut vides, sol
luntur omnia argumenta Latinorũ contra Auer. Ad contradictionis autem for-
mam soluentes dicimus rerum essentias posse existere, esto ꝙ non intelligãtur,
loquendo de essentijs rerum, in quibus suum esse non est suum intelligere. sed
tale intelligere est sibi aduentitium & extraneum: sicut accidit lapidi ꝙ sit in-
tellectus, & habeat esse cognitum sed in essentijs rerum, quarum esse est suum
intelligere, in talibus fallit propositio Auer. sicut est in proposito de abstractis
substantijs, si enim tales non essent actu intelligentes, & intellectę tales nõ es
sent. quia suum esse est suum intelligere, & econtra secdm Philosophos, modo au
tẽ istud sequitur ex hypotesi data, vt deduximus per locũ a signo, non aũt a cã.
Secunda contra. est in cõ. 14. Auer. videtur ponere dissolutionem fieri a prio
ri ad posterius. Oppositũ aũt videtur dicere ipsemet in. cõ. 23. septimi met. Ma Secũdo meta. com. 11.
gna fuit quęstio de hac materia apud Plusquam commen. super 1. Tecchnis, &
Conciliatorem in differentia. 8. & omnes sequaces, an resolutiua via fieret ab
effectu ad causam, an econtra, & Plusquam com. voluit ꝙ fieret a causa super
effectum: Conciliator aũt voluit, & oẽs Moderni ꝙ fieret opposito mõ. Nos au
tem in hac materia mediando dicimus compositionem, & resolutionem dupli- Solutio.
cer fieri posse, vno modo secũm rõnem, & alio modo secdm naturam, ꝙ tunc dicit

mue ꝙ resolutio, quæ fit secundum rationem, procedit a causa super effectu
Vnde Themisti. primo posterio. analyticorum capitulo. 16. inquit resoluere
pello, vera conclusione posita, causas, ex quibus confecta est conclusio, ex q
re. Et illud maximo argumento est nam liber posteriorum, resolutorie ap
ret eo quia de posteriori resolutione agitur in eo, quę est penes materiam: ne
sariam: talis autem resolutio est circa demonstrationem, quę est ibi subiectu
demonstratio autem, de qua agitur ibi principaliter, est demonstratio simp
ter, quę a causa super effectum procedit, quia per illam acquiritur scire simp
citer definitum in illo libro non autem per demonstrationem quia, quia illa n
facit scire simpliciter, sed secundum quid. nam scire simpliciter est rem per c
sam cognoscere, & quoniam illius est causa, & ꝙ impossibile est aliter se hab
re. Quia igitur resolutio illa, quę secundum rationis discursum, penes causas
tenditur supra effectus, sequitur ergo Plusquam commento rectius sentire
hoc quam Moderni. Scire enim resolutorie aliquem effectum, & intelligere
cum cognouerimus causas eius simplices, & principia prima vsque ad elem
vt dicitur primo physic. text. commento primi. Et hoc etiam Auerro. confirm
in presenti loco, quando dixit ꝙ, si postremum non fuerit, & prius sit, non p
test fieri sua definitio, quæ per dissolutionem habetur. Et confirmatur nam cl
rum est ꝙ in Mathematicis scientiis est maxima certitudo per resolutione
patet autem ꝙ ibi non fit demonstratio quia, & per consequens resolutio sec
dum rationem non fit ab effectu ad causam, sed potius econtra. & istud ap
me non est dubium, dicant alii quidquid velint. Alia est resolutio, quę fit secu
dũ naturã: & talis fit ab effectu ad causam. natura enim resoluit mixta in q
tuor elementa, & elementa in materiam & formam. de ista resolutione loqui
Commentator. 7. metaphysi. commento. 23. quia ibi loquitur de dissolutione, q
fit attendendo penes illud, quod est a natura, non autem a ratione. Et istius e
sententię est beatus Doctor in. 3. metaphysi. in expositione secundi textus, sic
Secundo me videre potes ibi euidenter,
ta, comẽ, 26. Tertia contradictio est in commento. 16. Dicitur ꝙ Mathematicę demonst
tiones sunt in primo ordine certitudinis, & Naturales sequuntur eas in hoc. H
ius oppositum dicitur primo de anima. tex. commento primi, vbi dicitur ꝙ sc
Solutio, tia de anima excedit omnes alias scientias nobilitate subiecti, & certitudine d
monstrationis preter Diuinam. Soluitur. multæ sunt & variæ expositiones i
lius loci, sicut nosti, sed illud, quod nobis videtur esse dicendum pro nunc. e
istud, quod notat hic Commentator in commento isto Dicit enim ꝙ in eade
scientia, si diuersatur certitudo secundum magis & minus, multo magis diuers
tur in diuersis scientiis secundum genus. Pro quo debes scire, vt scribit Comm
tator primo cęli commento. 22. Quoniam autem quando differentes sunt dem
strationes, quarum alteri attestatur sensus, & alteri non, aut quia non est innat
sentiri, aut quia non est possibilis vt sentiatur, fides primę demonstrationis eri
magis perfecta. Vnde ex hoc colligo ꝙ demonstrationes Naturales, quibus pl
res sensus attestantur, sunt maioris certitudinis quam demonstrationes, quibu
pauciores sensus attestantur. Et, si certitudo Mathematicarum scientiarum com
pararetur certitudini demonstrationum Naturalium penes hoc, dico ꝙ cęteri
partibus semper demonstrationes Naturales essent certiores demonstrationibus
Mathematicis. quia naturales causę sunt magis sensatę quam causę mathema
ticę: Naturalis enim versatur circa sensibilia propria, & Mathematicus circa
sensibilia communia. Si vero certitudo demonstrationis attendatur penes ab
stractionem & simplicitatem subiecti, sic Mathematicę excedunt Naturales
scientias. quia vt dicitur. 3. de anima. &. 3. cęli. &. 2. physic, naturalia se habent
per additionem ad Mathematica. vnde sic Arithmetica certior est Geometria,
quia est de paucioribus, vt dicitur primo posterio. capitulo illo. Certior autem
est scientia altera. Ista autem propositio sic intellecta habet veritatem vt in plu
ribus: fallit autem quantum ad librum de anima, pręcipue quo ad tertium librũ,
in quo agitur de intellectu, qui est ens magis abstractum quam quodlibet mathe
maticum, Quandoque autem certitudo attenditur penes iudicium potentię ap

A prehendentis talem certitudinem, & penes hoc, ꝙ scientia ostendit illud, a quo est fons, & orrigo cogitationis omnis, & principiorum omnium in aliis sciẽtiis, & in qualibet scientia. Et sic scientia de anima cũ tractet de intellectu agente, & possibili, qui distinguit, & iudicat quamlibet veritatem in qualibet scientia certissima est omnium scientiarum preter Diuinã. & ista fuit mens Themistii ibi, & Auerro. in commento. 2. primi de anima ad calcem commenti si bene aduertis. Sed dices eeplicando ꝙ si isto modo scientia de Anima esset certior aliis scientiis nobilitate subiecti, & certitudine demonstrationis, a pari & Diuina scientia saltem quantum ad secundum esset certioe. Soluo. scientia de Anima non est nobilior, neque certior Diuina quantum est merito subiecti. Nam illa Diuina dicitur, eo quia circa Deum versatur, & abstractas substantias quę nobiliores sunt anima intellectiua, teste Auerroi in. 3. de anima commento. 19. Neque etiam ratione certitudinis ostensę potest esse certior scientia de Anima quia licet scientia de Anima ostendat esse intellectus agẽtis, a quo est certitudo principiorum scientiarum omnium, tamen Diuina etiam consyderat de Deo, qui est altior causa veritatis, & certitudinis quam sit intellectus agens. nam, vt dicit Commentator. in. 2. meta. commento. 4. omnia entia acquirunt esse & veritatẽ a prima causa. & ideo bene dixit Commentat. commento primo ꝙ scientia de Anima in nobilitate subiecti excedit omnes alias scientias, & etiam in certitudi-

Instantia.

B ne demonstrationis preter Diuinam. Attenditur etiam certitudo demonstrationis ex eo, quia pauciores dubitationis contingunt in eis, & minor est difficultas re... tendi quã in aliis. Et penes maiorem euidentiam illuminationis esse super effectum. & sic loquitur Cõmẽtator hic, dum dicit quod demonstrationes Mathematicę sunt in primo ordine certitudinis, & Naturales sequuntur eas in hoc, & post Naturales sunt Diuinę. & hoc quo ad certitudinem demõstrationis quo ad nos, quę attenditur penes maiorem euidentiam causę super effectum. licet, si loquamur de certitudine quo ad nos, quę est penes obiectum magis nobis notũ; vt sic Naturales sunt in primo ordine & Mathematicę in secundo. cum illę sint de sensibili proprio, hę autem de sensibili communi. Diuinę autem etiam vt sic sunt in tertio ordine sed de ordine naturę Diuinæ demonstrationes sunt in primo ordine. Naturales in secundo, cum sint de substantia, Mathematicę in. 3. cum sint de accidentibus. substantia autem natura prior est accidente. 7. metaph. tex. commento, 4. Nollo tamen absolute concedere quodlibet cõsyderatum in Naturali philosophia esse prius natura quodlibet consyderato in Mathematica, quia hoc falsum est, sed quo ad hoc ꝙ demonstrationes Mathematicæ sunt de accidentibus preter Astrologiam, sicut patet in. 12. meta. 44. &, quia accidens posterius natura est substantia, sic quo ad hoc sunt in tertio ordine, quo ad natu-

C ram. sed sunt in primo ordine, quo ad nos, penes euidentiam illuminationis esse super effectum. Et ad hunc sensum primo poster, multum Philosophus laudauit Mathematicas demonstrationes, & etiam in pręsenti tex. quando dicit ꝙ certitudo sermonis mathematica non est expetenda in omni re. nam sermones fiunt secundum exigentiam materię subiectę. cogita bene, & pondera, quia pauci uel nulli potuerunt hoc intelligere, sicut passim videre poteris.

S O L V T I O N E S D

CONTRADICTIONVM

IN DICTIS ARISTOTELIS,

ET AVERROIS.

Super Tertio Metaphysicorum.

Tertio metaphys. co. primo. Solutio.

Ontradictio est in co.1.Inquit Auer.ꝙ consuetudo Arist.fuit inducere sermones disputatiuos inquęstionibus difficilibus. Huius tamen oppositum videtur dicere.1 cœli cōm.2. &.1.de aīa. com.65. Solutio huius patet ex cōme.85. primi de cœlo. vide ibi, & consydera.

Tertio metaph.cō.10.

Secunda contradi.est in co.16.Dicit Commen. ꝙ nomina denominatiua significant vnum compositū.Huius tamen oppositum patet.5.meta phy.cōm.14.vbi vult ꝙ nomina denominatiua significāt primo formam,&.7. metaphy.com.18.& in prędicamentis cap. de substantia, vbi dicitur ꝙ album non est in genere propter suum duplex significare.&.7.meta.cō.allegato dicit ꝙ,quando accidentia per accidēs sumpta fuerint in suis subiectis essentialibus, tunc habebunt nomina significantia vtrunq;. De hoc vide, quę scripsi super commen.8.secundi de anima.tamen diffusius dicam infra.5. metaphy.super cōmen. 14. quia ibi est locus proprius. E

S O L V T I O N E S

CONTRADICTIONVM

IN DICTIS ARISTOTELIS

ET AVERROIS.

Super Quarto Metaphysicorum. F

Quarto metaphy.cō.1. Solutio.

Rima contradictio est in cō.s. Dicit Com. ꝙ scientia de natura est de ente mobili.Huius tamen oppositū videtur dicere.12.meta.cō.5.vbi dicit ꝙ est de corpore mobili. & in proę, suo super 1.phy.dicit res sensibiles esse subiecta scientiæ Naturalis. Soluitur.non est cura Philosophi de nominibus, vt ipsemet dicit super cō.1. primi phy. idem intelligit apud me Com. per corpus mobile,& per substantiā mobilem.nec inuenio aliquam discordiam inter Antiquos de subiecto philosophię:sed Latini fuerunt authores illius difficultatis. Illud igitur,quod ego dico in hac materia,est istud, quod Comen.idem intellexit per ista nomina,& ideo in hoc non est insistendum.

Digressio d̄ rōne formali subiecti adęquati Naturalis philosophiæ.

De ratione autem formali subiecti Naturalis Philosophię, licet Come.dicat quandoq; mobilitatem esse,quandoq; sensibilitatem esse,quandoq; naturalitatem, tamen ista, si adinuicem comparentur, indubitanter credo naturalitatem esse rationem formalem subiectiuam,& quidditatiuam totius naturalis habitus. Ratio,quæ me mouet,est ista,quia mobilitas & sensibilitas habent reduci ad illam, natura enim est principium

cipium

A cipium motus. Amplius, mobilitas est propria passio. & nulla talis potest esse
prima ratio subiecti scientię; quia quęlibet talis est demonstrabilis aut demõstra
tione simpliciter, aut saltem demonstratione causę tantum. stat enim aliquam
passionem esse per se notam, quoad simplicem inhęrentiam ad subiectum, quæ
tamen non sit euidens euidentia causę. & sic est in proposito, quia licet notum
esse sit de principijs cognitionis scientiæ Naturalis, & non possit demonstrari
demonstratione quia, aut demonstratione dante causam & esse, nihil tamē pro-
hibet posse demonstrari demonstratione causæ tantum. Amplius, illa est prima
ratio formalis subiecti adæquati naturalis habitus, qua primo posita aliquid re
ponitur sub tali habitu, & qua primo remota aliquid remouetur a tali habitu.
huiusmodi est naturalitas; nam omnia habentia principiũ motus & quietis sunt
physicę consyderationis, & omnia carentia huiusmodi principio non sunt ampli
us physicę consyderationis, sicut patet.2.physi.tex.cõ.17. Et confirmatur per
Philosophum & Cõme.ibidem.tex.cõ. 73. vbi probant primum motorem non
esse naturalis consyderationis: quia in eo non est principiũ motus: tale autē na
tura est. Confirmatur per Auer. in.2.primę philosophię, tex.cõ.16. vbi Philo-
sophus dicit Quamobrem primo perscrutandũ nobis est de natura quid sit. Sic
enim & de quo est Naturalis scientia, manifestum erit. & Cõm.in cõm.super
istis verbis inquit, qñ homo sciuerit naturam quid sit, declarabuntur ei natura-
B lia a non naturalibus. quid clarius dici potuit? Sed fuit dubitatum similiter p Dubitatio.
magnificentiam suam propter quid est ꝙ, cum Arist. dicat.1.posterio.ꝙ subie-
ctum in scientia sit per se notum in tantum ꝙ Auer.1.phy.cõ.vltimo.&.2.phy
sico.22.&.26.& .2.de anima.27. & in plerisq; locis alijs tenet subiectum non
posse in scientia demonstrari, nec a priori, nec a posteriori: & tamen nos vide
mus temporibus nostris semper in principijs librorum primam quæstionē fie-
ri de ipso subiecto. Nec valet, si dicas ꝙ illud intelligitur quo ad naturam, nõ
quo ad nos. nã, si subiectum non deberet esse notum quo ad nos, saltem demõ
strabile esset demonstratione quia. & tunc licet a Latinis teneatur, apud Auer.
tamen vbique hoc negatum est. Dico ꝙ dubitatio pulchra est, & subtilis. sed Solutio.
illud, quod pro nunc occurit mihi, est hoc, ꝙ refert aliquid esse notum in se, &
refert illud notum esse in ordine ad aliquid prędicatum attributum sibi ab intel
lectu. vnde dico ꝙ aliquid primo modo potest esse per se notum, & tamen secun
do modo stat istud dubium esse & satis ignotum, ens esse notum est: nec intel-
lectus circa conceptum entis in se errare potest, cum non habeat aliquid, per
quod ignorari queat; quia conceptus eius est simpliciter simplex, & talis aut to
taliter scitur, aut totaliter ignoratur, vt dicitur.9.meta.tex.cõ.22. tamen vtrum
ens sit vniuocum Deo & creaturę, similiter vtrum ens dicat conceptum per se
C tertium a suis inferioribus, dubium est satis & ignotum. & ideo licet Diuina
scientia sit de trascendentibus, & communissimis, quę valde notissima sunt in
se, possunt tamen de istis formari propositiones difficillimę, propter quas scien
tia illa erit ignota satis, & satis difficilis. facilitas enim propositionis nõ oritur
ex noticia subiecti tãtum, sed ex inhęrentia prędicati ad subiectum. vnde, quan
do talis inhęrentia nota est, tũc tota propositio nota est. vnde Philosophus quæ
rit in.12.&.7.meta. vtrum ens & vnum habeãt aliquam intentionem vniuersa
lem actu extra decem prędicamenta, & ista questio patet ꝙ difficillima est. Ita
in proposito dicimus nos, quantuncunq; ponatur subiectum primæ philosophię
Naturalis siue ens mobile, siue corpus mobile, siue substantia sensibilis, vel ali-
quod huiusmodi, dico quodlibet istorum notum esse in se, & nullum vt sic de-
monstrari potest aliquo genere demonstrationis in scientia Naturali: sed quæ-
rere postea vtrum corpus mobile sit subiectum in scientia Natural, istud nõ est
consyderare corpus in se, sed est consyderare ipsum in ordine ad aliquod prędi-
catum attributum sibi a ratione, sicut est ista intentio subiectum. & sic stat illud
ignotum esse. vnde ista non implicant, mihi notum esse corpus mobile esse, &
tamen ꝙ me lateat vtrum conditiones subiecti scientię competant corpori mo
bili, vt ad totum Physicum negotium pertinet. Ista est ex temporanea solutio.
tamen magnificentia vestra super hoc cogitabit.

Quarto me. cō. 2.

Secunda contra. est in cō. 2. Dicit Com. ꝙ substantia est causa accidentium, D non secundum finem & agens, sed secundum subiectum & materiam tantum. Huius tamē oppositum scribit Philosophus in. 2. de anima. te. com. 36. vbi dicit aīam esse causam corporis animati in triplici genere causę, formalis, finalis, & efficientis. Et ad hoc mihi videtur dicendum esse, ꝙ substantia composita respectu accidētium existentia in ipsa concurrit tanquam materia & subiectū. talia enim sunt terminata, & non habent materiam, in qua subiectantur primo, nisi compositum. talia aūt non sunt ab ipso composito tanquam ab agēte, quia. cum materia & efficiens non coincidant in idem, dicimus ꝙ ab ipso, vt ab agente, impossibile ē talia accidentia dependere: & ideo talia dependere ab extrinseco motore in genere causę efficientis. nam agens, quantū dat de forma, tantū dat de consequentibus ad formā mediante forma: sicut colligitur ex. 8. physi. 32. & 3. coeli. c. 28.

Instantia.

Sed dices, quō compositum est causa entium accidentium, cum Philosophus. 1. phy. 82. dicat materiam cum forma causam esse omnium eorum, quę sunt sicut in ea? Soluitur. licet composita sint materia, in qua accidentia ista subiectantur, tamen in rei veritate, ratio, propter quam recipiantur in genere causæ materialis est materia & ratio, propter quā recipiantur in composito in genere causę finalis, est ipsa forma, sicut patet. 2. cap. de substantia orbis. substantia igitur composita quomodocunq; distinguatur a materia, & forma, ratione, qua composita est respectu talium accidentium subiectiue in ea existentiū, non concurrit vt E agens, non vt forma, neque finis, sed solum vt materia. Illud aūt, quod adducit de. 2. de aīa, patet ꝙ non est ad propositum. quia non negamus substantiam, quę est forma, posse esse cām finalem, & agentem respectu accidentium. & isto mō patet mens Aue. in hoc loco. Quod aūt quidam dicere voluerunt hic substantiam esse veram cām materialem accidentium, non autem causam agentem veram, sed pullulariuam, & similitudinariā, sic etiam finalem, ista non sunt Auerroistica sicut diximus aliis, sed veritas in via eius est ista.

Solutio.

Quarto meta. cō. 3.

Tertia contrad. est in cō. . Dicit Cōme. ꝙ ens & vnum vnam naturam significā subiecto, sed diuersis modis. Huius tamen oppositum habet in. 12. meta. 21. & 22. cō. vbi habet ꝙ ens non significat aliquam naturā. Solutio. qui ponunt vniuocationem entis & vnitatem conceptus entis per indifferentiā, dicūt conceptum entis non dicere rem aliquam, neque realitatem aliquam, sed dicunt ꝙ dicit quandam formalitatem, quæ habet modum intentionis primę. & ita glosat Com. 12. me. cō. 21. & 22. quia ibi Co. non negat absolute ens non importare aliquem conceptum, sed solum negat ꝙ non dicit aliquam naturam. i. aliquam rem vel realitatem distinctam a substantia & ab accidente, a Deo & a creatura. sed ꝙ ens non dicat aliquem conceptum realem obiectiuum, hoc nunquam Cōmenta. vt aiunt, negauit. Nobis autem cum supportatione illorum videtur oppositum de intentione eius. nam ego teneo conceptum entis secundum ipsum non esse aliquid tertium vniuocum distinctum a suis partibus subiectiuis, neque naturam, neque formalitatem imponens. Vnde ipse dicit in. 10. meta. cō. 8. ens significat decem prędicamenta prima significatione & sine medio: non quia ens sit cōmune cōmunitate nominis, & immediate significet sua significata, sicut dixerūt vulgares: sed significat decem prędicamenta sine medio, pro quanto descendit non per differentias vniuocas, sicut genus in species: quia tunc ens esset sicut canis, & per consequens non posset subiectum esse in aliqua scientia. Et ꝙ non dicat aliquam naturam distinctam a decem prędicamentis patuit etiam in cō. allegatis. 21. & 22. 12. met. Sed illud, quod intendimus probare, est videre vtrum dicat aliquem conceptum tertium distinctum a decem prędicamentis. Et ad hoc dicimus ꝙ bene importat vnū conceptū communem communitate analogię respectu decē prędicamentorum, qui dicitur secundum prius & posterius. si n. nullam vnitatem haberet, non esset de eo scientia, & ista est sententia eius expresse in. 4. met. 1. cōm. 2. iste aūt conceptus secundum ipsum non est distinctus a suis inferioribus, vt dixerunt subtiles. vnde. 4. metaphy. com. 6. dicit Cōmen. ꝙ ens & vnum non significant vnam intentionem in oībus rebus, neq; intentionē diuersam ab oībus rebus. Et sic patet qualiter secundum Aue. ens nō dicit ali

Solutio.

A quã rẽ nec realitatem, nec formalitatem tertiam vniuocam distinctã a Deo & a creatura, & a substantia & ab accidente. sed dices, quo id cõtradictionis for mam dicetur? Dico q̄ Com. contra Auicenen in.3.cõ quarti met. & ẽt in.ro mer.cõ 8.q̄ ens & vnum significant vnã naturã.i.vnũ conceptũ, non tñ distin ctum realiter vel ex natura rei, sed sola rõne a conceptibus suorum inferiorum: sed diuersis modis, vnitas enim non importat aliquẽ conceptum vel formalita tem positiuam, vt dixerunt posteriores distinctam a conceptu entis, sed solam indiuisionem superaddit vnum ex modo significandi ad seipsum ens, sed in re si gnificata conueniunt. et ideo dicit q̄ ens & vnum significãt vnam naturam in subiecto, sed differunt sc̃dm modũ significandi. A. n. a. u. voluit conuersum, vide licet q̄ tam ens quã vnum importarent de per se vnumquodq; aliquem conce ptum positiuũ: quorũ vnus erat ab altero distinctus. sic igitur Aue. ponit ens & vnum idẽ significare. sed qñ dixit q̄ ens & vnum non significat aliquam natu rã, intellexit ad modũ Platonicorũ. q̄ videlicet illa natura sit natura tertia a suis inferioribus separata & distincta, vnde ipse dicit. 12. me. cõ. 21. ens & vnũ sunt ex rebus vniuersalibus, quę non habent esse extra animam, Et idẽ habet 10. me. cõ. 6. similiter ens & vnum non dicunt vnam intentionem vniuocam ter tiam ab intentionibus decẽ prædicamentorum, sed solum est indifferens per analogiam, vt diximus ex intentione eius. 4. me. cõ. 6. & cõ. 2. Vnde ẽt. 10. me.

B com. 6. dicit, impossibile est vt aliquid cõe pluribus sit substantia, nisi sc̃dm q̄ est in aĩa tantum, & subdit parũ infra, q̄ ens & vnum sunt de intẽtionibus vni uersalibus, quę non habent esse nisi in aĩa. vnitas igitur conceptus entis & com munitas eius est cõmunitas & vnitas analogicę, non vniuocationis, non distin cta sc̃dm esse, vel ex natura rei a suis inferioribus sed solum in anima & in conceptu. Et nota bene ista, quia multi laborauerunt in videndo veritatem in via Aue. & non potuerunt. Et q̄ hoc non sit verũ, pbatur rõne duplici. Si ens inquantum ens non diceret vnum conceptum analogum distinctum ratione a conceptibus suorum inferiorum, sequeretur q̄ non posset de eo aliquid demon strario fieri. cõsequens est falsum, quia bonitas demõstrari põt de ente mediãte veritate non rõne alicuius inferioris ad eus, sed rõne sui: ergo ens inquãtũ ens dicit aliquem vnũ conceptum, confirmatur: quia si ens, inquantũ ens, non dice ret aliquem conceptum proprium ratione distinctum a suis inferioribus, sed so lum cõitatem nominis importaret, sequeretur q̄ nullum prædicatum essentiale & p se de eo diceretur, consequẽs est falsum: nam dicimus q̄ isti est per se, ens est vnum. probatur consequentia, quia sc̃dm Aue. 4. me. com. 2. de termino æq uoco bene aliquod prędicatum accidentale potest verificari vniuersaliter, sicut ista propositio est vniuersaliter vera, omnis canis est pulcher: nullũ tamen prę

C dicatum per se de tali potest verificari. cum igitur vnitas & bonitas primo ve rificetur de ente ratione sui, & non ratione alterius, demonstratiue sequi vide tur, q̄ ens inquantum ens est commune Deo & creaturæ, substantię & accidẽ ti, non sola cõitate vocis, sed conceptus distinctũ ratione a conceptibus inferio ribus. & hęc non possunt negari ab homine habẽte intellectum habilitatũ ad bonum.

Quarta contradi. est in cõ. 4. Enumerat scientias medias Commẽ. in numero scientiarum Mathematicalium, sicut est Perspectiua & Musica. Huius tñ oppo situm videtur sentire Philosophus. 2. phy. te. cõ. 20, vbi haber. Demonstrat au tem & quę ex Mathematicis magis Physicæ. vbi loquitur, vt dicit Com. & vniuersaliter omnes expositores de scientiis mediis. Soluitur, quidquid dicant aliã. scientiæ medię vt est Musica, Astrologia, & Perspectiua, & quę assimilan tur his, sunt potius inter Mathematicas scientias enumerandę quam inter Physicas. Et ratio est ista, nam habitus scientificus specificatur a medio: ita enim Philosophus posuit distinctionem inter speculatiuas scientias in. 6. me. t. co. 2. quia autem media talium scientiarum subalternatarum mathematica sunt licet applicata sint materię sensibili, dicimus q̄, cũ denominatio insequatur for mam & non materiã, actum & non potentiã: sicut est de intentione Philosophi, 2. phy. t. c. 11. & .9. me. t. c. 7. propter hoc & si materiale in talibus naturale sit, Quarta me: cõ. 4. Solutio.

eum formale sit mathematicum, potius ergo Mathematicę quam Naturales debent nuncupari. Et istius ēt opinionis est beatus Doctor, qui etsi in.2.phy. sup allegato te. oppositum dicit, tamen seipsum retractauit in questionibus sup Boetio de trinitate. Ad authoritatē aūt Philosophi dico ꝙ illa est multiplex sc̄dm amphibologiā. quia vnus sensus esse potest, ꝙ duo sint comparata. & vnū sit illud, ad quod fit cōparatio. vt sit sensus ꝙ Mathematicę purę & sciē medię cōparentur ad Physicas tantum. Et tunc sensus esset iste ꝙ sciē medię sunt magis Physicę quā Mathematicę purę sint Physicę. & iste sensus verus est. & sic intellexit Philosophus. vnde translatio Arabica ibi clarior est nostra, & sonat hoc, quod diximus. & hoc est rationi consonum, medium. n. magis conuenit cū extremo quam vnum extremum cum alio extremo, cum maior sit distinctio extremi ab extremo, quam extremi a medio, seu medij ab extremo. Alter sensus pōt esse, vt vnum sit comparatum, & duo sint, ad quę fiat comparatio. & tunc sensus esset iste, vt scientię medię comparatę ad Mathematicas, & ad Physicas sint magis Physicę quam Mathematicę. & isto modo intellecta propositio Philosophi falsa est propter rationem, quam adduximus. D

Quarto me. cō.21. Quinta contradi. est in cō.21. Dicit Com. ꝙ nullus intellectus intelligit contraria esse simul. Sed opponebatur in margine de vnitate intellectus. nam, cum opiniones de contradictorijs sint cōtrarię, teste Philosopho in.2. perihermenias si vnus est omnium intellectus, vt ipse posuit, tunc contraria erunt in eodē simul. & cum intellectus possit intelligere oīa, quę, sunt in eo; si igitur tales opiniones contrarię sunt in ipso, ipse poterit intelligere contraria simul esse. E

Solutio. Ad hoc aūt videtur Auer. respondere in.6.me.cō. vltimo, vbi dicit propōnem istā non tenere in anima, sed solum in materia, nam licet materia extra animam non possit recipere duo contraria insimul, tamen anima bene potest, de hoc tamen videbimus infra in illo loco, ideo pro nunc dimittatur.

S O L V T I O N E S

C O N T R A D I C T I O N V M

IN DICTIS ARISTOTELIS

ET AVERROIS.

F

Super Quinto Metaphysicorum.

Quinto me. comm.3. Ontradictio est in cō.3. Dicit Com. ꝙ principium materiale est illud, quod demonstratur cum hac prępositione ex. Huius tamen oppositum videtur sentire ipse in primo physi.com. 58. vbi dicit ꝙ in subiecto dicimus, ꝙ hoc fit hoc, in priuatione autem ꝙ ex hoc fit hoc.

Solutio. Soluitur, vt ipsemet Cō. dicit in hoc.5. me.cō. 29. famosior ex significationibus, ex, est qn̄ importat genus causę materialis. et hoc ē rōnabile. materia. n. sic describitur a Philosopho in.2.phy.27. Materia est, ex quo fit aliquid cum insit. Quod aūt dicitur de primo quorū priuatio est manifesta, generatio attribuitur priuationi cū illa prępositione ex, aut ēt in recto: generatio. n. fit ex non esse, & non ex esse. & ideo magis dicimus ꝙ infirmus fit sanus, q̄ ꝙ hō sanus fiat; sed in subiectis, quorum priuatio latet. generatio nes subiectis attribuuntur; sicut dicimus ꝙ domus fit ex lateribus. Pro hoc vi. c.25. septimi me. et nos ibi ē dicemus magis.

Quinto metaphy.cō.5. Secunda contra. est in cō.5. Dicitur ꝙ natura prius de forma dicitur. Sed.2. phy.cō.1. dicit ꝙ prius dicitur de composito: quia inquit ꝙ illa sunt magis na-

A turalia. Soluitur. nam scdm ipsum, 2. phy. cõ. 3. & 4. non dicitur vniuoce, nec
æquiuoce de materia & forma & composito, sed analogice: licet compositũ pro Solutio.
prie loquendo vertue naturatum, vel habens naturatum dicatur q̃ natura, sicut
patet ibidem. vnde vniuersaliter apud ipsum nil vniuoce, dicitur de cã & cãto,
præcipue in prædicatis, quæ sunt primo intellecta, & habent modũ intentionis
primæ. Vlterius debes scire q analogia est duplex, quædam est scdm famosi-
tatem, & quædam secundum veritatem. vnde composita existimantur & cõiter
esse magis entia, & magis substantiæ q̃ forma, aut materia: qa talia nostræ pri-
mæ cognitioni naturali sunt notiora: sicut est de intẽtione eius 1. phy. cõ. 3. vbi
per confusa magis exponit composita cãta ex elementis: sed secundum verita-
tem natura per prius dicitur de forma, quam de materia, aut de composito: qa
propter quod vnumquodque tale, & illud magis.

Tertia contrad. est in fine cõ. 6. Dicit Commenta. q æterna non habent esse Quinto me-
necessarium ab alio. Huius tamen oppositum patet, 2. cap. de substantia orbis, ta. com. 6.
& 2. me. cõ. 4. Soluitur. æterna citra primum non habent esse necessarium ab Solutio.
alio formaliter: habent tamen esse necessarium ab alio, vt a fine & ab efficiẽte.
Rõ primi est ista, quia, si aliquid non esset formaliter ex se necessarium, sed cõ
tingens, tale nullo pacto posset ab alio sortiri necessitatẽ scdm ipsum. 2. phy. c.
B 48. contra Aui. nisi tu ponas naturam corruptibilem conuerti in naturam æter-
nam. vnde quodlibet æternum caret materia, quæ radix est contingentiæ & pos
sibilitatis. Et ideo scdm Philosophos quodlibet æternum formaliter est neces-
se est seipso effectiue vero & finaliter talia æterna sunt a Deo & propter Deũ:
sicut demonstrauimus in quæstione nostra de triplici causalitate intelligentiæ.

Quarta contra. est in comm. 7. Habetur hic communiter q duo accidentia Quinto me.
numero differentia non possunt esse simul in eodem subiecto. Sed huic authori com. 7.
tati resistunt Medici, ponentes complicationem febrium in eodem subiecto si-
mul. quia vt patet p Ga. in. 1. de differẽtijs febriũ, hectica febris põt eẽ cõiuncta
cum putrida, & tunc duæ caliditates numero differentes simul sunt in eodem su
biecto, sicut patet. quia febris nihil aliud est, nisi calor naturalis conuersus in Solutio.
igneum. Nisi esset, q in tali corpore, in quo est istarum duarum febrium com-
plicatio, est vna met numero caliditas. genera enim febrium non distinguuntur
genere vel specie penes calorem, sed penes diuersitatem materierũ, in quibus
est calefactũ esse. & ideo non prohibet vt vnamet caliditas, vt est in facto esse,
q̃ remota putrida febre adhuc remaneret in membris, illa rõne dicatur esse cali
ditas febris hecticæ, q̃ scdm aliã rõnẽ, vt est in fieri ab humore putrido cãta di-
catur esse caliditas putredinalis febris. stat. n. absq; repugnantia scdm diuersos
respectus. sed de hoc nõ est nobis locus in præsentia dubitãdi, qa multa dici pos
sunt hinc inde, quæ transcendunt nostrum negotium.

C Quinta contra. est in cõ. 14. Nomen accidentale primo significat accidens, Quinto me-
& secũdario subiectũ. Huius tamẽ oppositũ dicere videtur, 1. phy. cõ. 25. vbi ha tẽ. cõ. 14.
bet q significat nomen concretum duo, s. subiectum & formam. quia dicit q al
bum significat albedinem & receptiuum albedinis, & 2. de aĩa. cõ. 8. dicit q no
mina rerum artificialium, quæ accidentia sunt, primo significant subiectum, &
secundario formam. Soluitur. nomen significat rem secundum q est in actu. Solutio.
actus aũt duplex est, substantialis, & accidentalis. substantialis dat esse simplici
ter: & accidentalis dat esse scdm quid. Et ideo, cum composita substantia sit in
actu simpliciter, nomen talium primo significat formam, quia forma est ratio,
propter quam compositum est in actu simpliciter, secundario aũt importat com
positum. In compositis vero per accidens nomina talium in concreto sumpta
primo formam significant, & secundario subiectum: quia a forma fit denomina
tio non a materia. &, quia subiectum respectu accidentis est sicut materia. 4. me.
cõmmen. 2. ideo dicimus nos q talia primo significant formam, per quã sunt
in actu secundum quid, quam ipsum subiectum. Accedit ad hoc q si talia prius
significarent subiectum quam formam, tunc sequeretur q esset nugatio dicen-
do homo albus, sicut deducit pulchra Commenta. hic contra Auice. De nomi-
nibus autem rerum artificialium quid primo significant an formam an subie-

ctum dixi in cōmen.8.secundi de anima.& ideo illuc recurre. Quantum ad propositum spectat, dico nullam esse contradictionem in Auerro. si quandoque dicit nomen concretum accidētale duo significare, s. subiectum & formam seu cōpositum, ex forma & subiecto sicut ipse habet.3 meta.cō.16. vbi habet nomina denominatiua significare vnum compositum. Quandoq; autē dicit talia significare formam primo, & secūdario subiectū. aliud.n.est significare absolute, aliud est primo significare, dicimus talia nomina concreta significare vtrunque: non tamen primo significare vtrunque dicimus, sed talia primo formam significāt. denominatio ab actu fit, non a potentia.2.phy.11.& 9.meta.tex.cō.7.& 8.me.cō.7.& 1.phy.63.& 1.cap.de substantia orbis nam, quando amittitur forma substantialis rei, ibi materia amittit nomen & definitionem rei: cum autem destruitur forma accidentalis, ibi etiam amittitur denominatio, quo ad esse secundum quid, quod erat a tali forma: licet esse simpliciter quod est a forma substantiali non amittatur per amissionem accidentalis formæ. sic igitur solutio ad omnes authoritates patet.

Quinto metaphyst.tex sine cōmen. Sexta contra.est in tex.sine cō. Arist.dicit in hoc capi.9.nō posse dici omnē Socratē musicū esse, quia Socrates non est in pluribus, sicut dicitur omnis homo musicus. Sed huius oppositū habetur in.1.cęli & mundi, vbi dicit ꝙ omnis mūdus est ex propria materia in tex. cō.98. vbi litera gręca habet ὁ πᾶς κόσμος, & tamen mundi non est in pluribus, vt patet ibidem. Soluitur, & est sententia B

Solutio. Alex. ibidem referēte Simplicio, quod in indiuiduis, in quibus saluatur tota natura speciei, sicut est in sempiternis, potest poni signum vniuersaliter distribuēs sicut est de mundo & Sole, & id genus secus autem est de indiuiduis rerum generabiliū. In talibus.n. tota natura perpetuari nō potest, nisi per successionem. solicitudo enim diuina propter hoc miseria dedit talibus virtutem, vt possint perpe

Quinto meta.cō.16. tuari in specie, vt dicit Commentator in.2.de anima cō. 34. Et nota bene hoc.

Septima contra.est in cō.16. Inquit Cōm. ꝙ in intellectu vniuersale notius est particulari. Huius tamen oppositum sequi videtur ex dictis eius in.12.meta. cōmen.4. vbi habet ꝙ vniuersalia intellecta apud Ari. sunt collecta ex similitudine, ꝗ accipit intellectus ex particularibus, & facit ea intētionē vnam: & per

Solutio. cōsequēs singularia notiora itellectui esse vident. Nisi esse ꝙ authoritas ista in oppositū adducta procedit de vniuersali pro secunda intētione, non aūt pro prima. quia vniuersale vt est de primo intellectis precedit cognitionē singularis. Singularis enim cognitio repugnat intellectui vt intellectus est scdm Philosophos, non inquantum singulare, sed inquantū materiale. Et si intellectui nostro cognitio singularis attribuitur. hoc est, vt habet respectum ad materiam & ad sensum ex sui imperfectione, cū sit vltimus in genere abstractorū.3.de anima.cō.19.& ideo Cō. super cō. libri de Diuinatione dicebat ꝙ si substantię abstractæ singulare materiale cognoscerent, contingeret illas materiales esse Et ideo itellectus F noster primo aspectu vniuersale cognoscit, quia hoc competit sibi ratione, qua intellectus est, cū sit abstractus a materia, & habeat oppositum receptionis modū modo quo materia recipit. nam materia singulariter, & intellectus vniuersaliter & abstracte recipit. sic ergo directe vniuersale cognoscitur ab intellectu. singulare aūt cum nō cognoscatur ab intellectu, nisi vt ipse inclinationē, habet ad materiā sic dicimus tale cognosci ab intellectu, vt super phantasmata se conuertit. & ista cognitio reflexa est, & non competit intelectui nisi mediāte sensu: sicut patet.3. de anima.cō.9. Caueant ergo Nominales, &. Burleistę tenentes singulare esse primo cognitum ab intellectu, Sed de hoc in quęstione nostra de primo cognito diximus satis.

Quinto meta.tex.18. Solutio. Octaua cōtrad.est in tex.18. Ari. dicit in te.cō.18. quod motus & tempus sunt quanta per accidens. Sed oppositum habetur in prædicamentis. vbi tempus posuit esse per se quantitatē continuā. Soluitur, tempus quiditatiue est numerus numeratus scdm prius & posterius ipsius motus, & pcipue primi motus. & ꝙ ad hoc est p se quātitas, quia talis numerus numeratus pōt esse quātitas cōtinua, sicut tripedaneum telum, vt dicit lucidissimus Themist. & ideo quiditatiue consyderatum tempus est per se quātitas, quia nihil addit supra motum nisi numer

A rum numeratum. Aliud autem est consyderare in tempore, & est quod habet p
se mẽsurare motũ. Motus autem mensurat tẽpus per accidens, & hoc est acci-
dens tẽporis, & non est quiditas tẽporis, vt inquit Ale. in. 4. phy. In expositione
tex. cõ. 118, & quod ad hoc tempus est quantum per accidens pro quanto imagi
namur ꝙ tẽpus mensurat per sui quantitatẽ quãtitatẽ motus, & adæquatur ei. &
diuisio & continuatio eius adęquatur diuisioni & continuationi motus, a quo tẽ
pus dependet, tanquã a causa, saltẽ in genere causę materialis. & sic dicit Phi-
losophus ꝙ tempus est diuisibile & continuũ propter motum., & motus ꝑpter
magnitudinem. Non inconuenit ergo tempus, quo ad id, quod est scd̃m sui quidi-
tatem esse quantitatem per se, & quo ad id quod accidit ei, quod sit quantum per
accidens, nam vt inquit Alex. quiditas temporis est in numerato esse prioris &
posterioris motus, ecundũ quod illud est prius & illud posterius, sed mensurare
motum accidit tempori sicut propria passio accidit subiecto. Sed nũquid motus
secundum sui quiditatem sit per se quãtitas. videtur quod sic. quia Cõm. 4. phy.
cõmen. 99. declarans dictum Philosophi ibi quomodo motus & prius & poste-
rius in motu sunt eadem subiecto, sed differunt secundum esse, inquit ꝙ prius &
posterius, cũ fuerint accepta secundum ꝙ sunt in subiecto, tunc sunt partes mo-
tus: cum autem fuerint consyderatã secundum definitionem & quiditatem, tunc
prius & posterius erit aliud a motu, quoniam motus est in quantitate, & prius &
B posterius sunt in numero. ex quo videtur motum quiditatiue esse quantitatem.
& hoc Burleus, & multi alii Auerroistę tenent. Ex aduerso autem instatur ex
authoritate Philosophi in. 5. meta. collocantis motum in quantis per accidens.
Amplius autem. 4. physic. cõmento & tex. 118. & 119. dicit ꝙ tempus mensurat
rem motam, non simpliciter secundum quod motum est quantũ, sed scd̃m ꝙ mo
tus ipsius quantus est. vbi Cõ. in cõ. dicit ꝙ tempus mensurat quantitatem acci-
dentem motui, & per consequens, si quantitas motus accidit motui, essentia &
quiditas motus est aliquid, cui illa quantitas aduenit, quia nihil dicitur sibimet
accidere. vbi Cõmen. elicit vnũ pulchrum documentum per locũ a maiori, quod
si tempus non mensurat rem motam, scd̃m ꝙ est mota simpliciter, dignius est ip-
sum nõ mensurare aliquid scd̃m ꝙ est ens ex quo videtur, ꝙ si essentia motus nõ
mensuratur a tempore, sed quantitas accidens essentię motus, multo minus essen
tię aliarum rerum a tempore mensurabuntur. & ratio est, quia vt inquit Philoso
phus. 12. meta. te. cõ. 29. tempus aut motus est, aut est motus passio quędam. Et
ideo magis videtur ꝙ tẽpus habeat mensurare essentiam motus ꝙ̃ essentiam alia
rum rerum. & ideo, si non mensurat motus essentiam, sed quãtitatem accidentẽ
motui, multo minus mensurabit essentiam aliarum rerum. & ista etiam fuit sen-
tentia Alex. vt recitat Commen. 4. physi. cõ. 101 quod tempus non est numerus
C motus, i. quod non est incrementum tempus numerare motum, quod ideo dicit.
quia scd̃m Ale. quiditas temporis nõ consistit in numeratione actiua respectu mo
tus, sed in numerato esse prioris & posterioris, quia illud est accidens tẽporis
seu proprietas, & non est quiditas temporis. Amplius autem dicit illud. quia dato
ꝙ tempus mensurat motũ, tamẽ non mẽsurat eius quiditatem & essentiam sed
quantitatem accidentem ei. Et confirmatur per Commen. 4. phy. cõ. 96. vbi Phi
losophus dicit ꝙ tempus non determinatur per tempus, neq; quo quantũ, neque
quo quale dici, non dicit hoc quia tempus sit quãtum & quale. quoniam tempus
est quantũ, & non quale, sed, si tẽpus haberet qualitatem, sicut motus habet quã-
titatem & qualitatem, non mensuraret a tempore, sicut motus, qui quo ad vtrun
que a tempore determinatur. nam quãtitas motus determinatur per tempus, quia
dicimus motũ magnitudini esse in magno tempore, & velocitas motus quę est
qualitas. motus etiam determinatur per tempus igitur quantitas est accidens mo
tui, & non est quiditas eius. & hoc teneo, ꝙ quiditas & essentia motus est actus
imperfectus in mobili, vt patet ex 3. physic. & huic accidit quantitas & qualitas
& multa alia accidentia, sicut est videre de continuatione & aliis in. 4. phy. te.
cõ. 99. Ad authoritatem Commen. in. 99. dico ꝙ motus est in quãtitate, vt habet
mensurari per tempus, non autem quo ad sui quiditatem & essentiam pertinet
ad quantitatem & aliogn idem esset mensurare motus quãtitatem, & motus essen

Vtrum motus secundũ sui quiditatẽ sit per se quantitas.

Sic dicit Ammon. in pręd. O quã tum placet mihi, quia hoc inueni, postquam scripsi istud Laus Deo.

tiam, quod est contra Philosophum & contra Cō.4.phy.in tex.cō.119.& tunc sequeretur ꝙ quiditas motus tempore mensuraretur & tēpus esset mensura motus in esse quiditatiuo & tūc sequeretur ꝙ motus non posset quiditatiue intelligi sine tempore cuius oppositū scribit Cō. in.4.physi.in.tex.cō.97.vbi dicit ꝙ tempus non imaginatur sine motu, & motus potest imaginari sine tēpore. & confirmatur, & in.3.physic. in definitione motus tempus non ponitur, vt patet D

Alexandri sententia.

intuenti. Alex.autem in.5.meta.in cap.de quanto istam contradictionē isto modo soluere nititur.inqt enim ꝙ tametsi in prædicamentis tēpus fuerit dictum esse quantum per se, & motū, quod intelligitur vt tempus est idem quod motus. tamen nunc in quinto talia dicit esse quanta per accidens, sed non sunt quanta, similiter vt quæ sunt quantorum passiones, quatenus quāta sunt, sicut est magnū & paruum, & multum & paucum longū & breue: talia enim sunt per se quāti passiones, in eo quod quantū est, sed motus & tempus non sunt passiones quāti in eo, quod quantū, & ideo dicunt quanta per accidens. Amplius autē vt asserit Aristo.in.5.meta. strictius videtur loqui de quanto, quam in prędicamentis.nā in quanto illud per se quantum esse dicitur ꝙ permanet, & affectiones ille per se quanti sunt, quę permanent, sicut & subiectum, motus autem & tempus non permanēt. Vnde definitio quāti in.5.met.erat quantū est qđ est diuisibile in ea quę insunt, quorum quodlibet & vnūquodq; vnum quid, & hoc aliquid aptum est esse. Vbi alex.pōderans illa verba, quorum vnumquodq;, &c.dixit addita esse ad distinguendum a quantis ea, quę constituuntur ex partibus situ carentibus cuiusmodi est tempus & oratio: adde etiam motum, talia enim non proprie dicuntur quanta. & ideo omnes affectiones, quę insunt quantitatibus permanētibus, quę proprie sunt quantitates, quia tales sunt permanētes, sicut & subiecta illarum, sicut multum & paucū, quę sunt numeri passiones longum & breue, quæ sunt passiones lineę: latum & angustum, quę sunt passiones superficiei: altum & humile, quę sunt passiones corporis talia sunt quanta per se, sicut affectiones eorū quę per se quanta sunt, quia subiecta taliū passionum sunt vere quātitates permanētes.sic & istę passiones. sed motus & tēpus non sunt passiones quāti per se, neq; sunt pmanētia.vnde motus nō est passio magnitudinis permanentis, inquantū magnitudo permanens est neq; tēpus est passio alicuius magnitudinis permanentis.vnde vere illa sunt per se quanti affectiones, quę sunt consequentia sua subiecta necessario, motus autē non necessario consequitur magnitudinē, super qua fit motus, neq; aliqd magnitudinis est motus. licet in magnitudine fiat: Hęc sunt dicta Ale. Et tu, frater mi, elice quicquid tibi melius apparebit. scito enim quiditatiue motum quantitatē non esse tēpus vero, cum sua quiditas sit in numerato esse prioris videtur quod sit per se quātitas quo ad hoc, sed penes mensurare motum hoc sibi accidit: & sic est quantum per accidens. quia refert dicere tempus esse numerum motus, & esse motū mensurans prima est per se in primo modo, maxime sumēdo numerū pro numero numerato: scđa vero est in scđo modo.sic dicit Them.in.4.phy.in expositione tex.cō.117.& 118.& ante ipsum fuit dictum Alex.vt recitat Simplic. vnde tempus est mensura motus, & quietis licet motus per se & quietis per accidens.sed tempus est numerus motus tantum, & non quietis.quies enim non consistit in transitu prioris ad posterius secundum se, sicut consistit motus. E F

Quinto meta.tex.18.

Nona contra.est super eo.tex. Arist.dicit motū & tempus esse quanta per accidens. Sed huius oppositum videtur de motu Arist. dicere in.3.phy.in.tex.cō. primi.vbi dicit, videtur autem motū esse de genere continuorum de tempore ēt oppositum patet in prędicamentis, vbi enumerauit inter species quantitatis cōtinuę per se.

Solutio.

Dico ꝙ motus quiditatiue nō potest in alio genere, nec in alia natura collocari q̄ in genere actus permixti cum potentia.hoc enim fuit bene determinatum per Arist.in.3.phy.in tex.cō.12.Et miratus sum per vitam meam, q̄o aliqui ausi sunt dicere in via Peripateticorum motum quiditatiue esse quantitatem.nam tunc isti detrahunt Arist.qui in definitione quiditatiua eius nō posuit quantitatem, & apte reclamat contra illos, qui per inequalitatem, quę pertinet ad quantitatē, aut per alteritatem, quę pertinet ad qualitatem, definiebant ip

A sum. imo, vt ait, in nullo alio gñe quiditatiue reponi pōt, nisi in genere actus medij inter actum purum & potentiam puram. Et ista fuit causa erroris Pythagoricorum definiētiū ipsum per non ens, & priuationem. qa, vt dicit Aristo. & Cō. 3. phy. cō. 14. & 15. latuit eos iste actus medius. licet. n. eius potentia & actus non sint genera vniuoce dicta dicuntur tamē analogice sicut notat Cōmen. ibidem. cō. 4. 12. & de anima cōmen. 30. Vnde quantitas, & continuatio, & velocitas, & successio sunt de accidentibus motus. cuius argumento est quod Aristo. in. 4. physicę auscultationis, & Cō. in tex. cō. 119. dicit ꝙ tēpus nō mensurat essentiam motus, sed quantitatem accidentem motui. vbi Cōmētator notat vnum pulchrum documentum, ꝙ est manifestum ꝙ si tempus non mensurat rem motū scdm ꝙ est motus simpliciter, dignius est ipsum non mēsurare aliqd secundum ꝙ est ens. Arguit. n. ꝑ locum a maiori negatiue, qa tempus, aut est idem quod motus, aut est quędam passio eius 12. meta. tex. cō. 29. & ideo magis apparet tempus mēsurare motus essentiam ꝙ̄ essentias rerum permanentium. Si igitur non mensurat motus essentiam, sed quantitatem accidentem motui, multo magis non mensurabit, essentias aliarum rerum, quę non sunt motus. & ibi manifeste apparet sine aliqua cōtrouersia ꝙ quantitas est de accidentibus motus. Et hoc ēt expresse habet Cō. in. 4. phy. in cō. 98. vbi dicit ꝙ accidentia motus sunt multa. & in cō. 96. dicit expresse ꝙ motus est quātus & qualis, & quod vtroq; mo-
B do motus determinatur per tempus. & ex par quantus, vt cum dicimus ꝙ motus magnus est in tempore magno, & paruus in tempore paruo, & similiter ex parte qua qualis. vt motus velox, qui fit in tempore breui, & tardus, qui fit in longo tēpore. & in cōmen. 99. expresse dicit ꝙ vnum accidetium motus est cōtinuatio. Mirum est igitur de Burleo & de multis aliis Peripateticis, qui voluerunt motum esse quiditatiue, & per se quantitatem. Nec obstat authoritas Com. in. 4. phy. cō. 99. vbi declarans differentiā scdm rationem inter motum, & prius & posterius, q̄ sunt in motu, q̄ sunt eadē subiecto, & differunt ratione, vt dicit in te. vbi dicit, ꝙ cum fuerint cōsyderata scdm quiditatē, prius & posterius erit aliud a motu, quoniam motus est in quantitate, & prius & posterius sunt in numero. dico quod sumunt ibi quiditatem large pro descriptione, quę notificat rem per accidentia & consequentia. Et sic glosa, frater mi, dictum Arist. in. 3. physi. vbi dicit ꝙ videtur motus esse de numero continuorum non quod continuū sit de quiditate motus, sed est de consequentibus motū. Et ideo Cō. 3. physi. animaduertens ad hoc, quod modo dixi notās. 3. physic. cōm. 2. inquit quod illorum, quę sequuntur motum, quę sunt propinqua substantię eius, est contrarium, & non dixit contrariū esse de substantia motus, sed esse de propinquis. accidentia. n. propria magnam. partē cōferunt ad cognitionem quod quid est primo de anima. te.
C cō. 11. Et sic gloso dictum Themist. & omnium expositorum iuxta sententiam Arist. asserentem contrarium accipi in ratione motus modo prædicto. De tempore autem est alia ratio. quia tēpus formaliter supra motum non addit nisi rationē mensurę. & ideo inqt Cōm. in. 4. phy. in cō. 113. tempori essentiale est mensurare motum, cū essentia eius sit mensurare motum. & ideo tempus est per se quātitas. quod autem Aristo. dicit tempus esse quātum per accidens, hoc est pro quāto extenditur, & continuatur ad extensionem. & continuationem motus, vt ipsemet se declarat in hoc loco, & in. 4. phy. in tex. cō. 99. & in tex. cō. 113. Et nota bene hoc, quia non fuit ista solutio mihi declarata nisi post longum tempus, & non sine magno labore vitæ meę.

Decima contradictio est super eo. tex. Aristote. declarando quomodo motus dicitur esse continuus, inquit dico autem non quod mouetur, sed quo motum est. vbi videtur motus continuitatem esse a spatio, & non a mobili. Huius tamen oppositum inuenitur determinatum ab Arist. in. 2. de genera. & corruptio. in. tē. c. 62. & in. 6. physic. tex. commento. 37. vbi dicit secutum est autem oia diuisibilia esse ab ipso mutante, idest a subiecto, quod mutatur. Soluitur, vt dixi in. 2. de gener. vbi solui istam contradictionem, quod sine dubio illa videtur fuisse sententia Philosophi ibi, ꝙ continuitas motus principaliter est a mobili. sed in. 5. me. qa posuit quāta ꝑ accidens esse duobus modis, vno rōne subiecti, vt albū est quā

Quinto meta. texto. 18.

rum ratione subiecti. Arist.aũt ponit alium modum, non rõne subiecti in quo, sed circa quod, ideo isto modo, vt dicit ibi Alex. Arist. posuit motum esse diuisibilem non a subiecto:quia tunc idem esset secundus modus,& primus eius,quod est per accidens quantũ:sed posuit φ sit a spatio,circa qd fit motus:pferum qa diuisio & continuatio nobis in motu ex ista cã magis nota est. Aut aliter dicere possumus φ motus habet duplices partes. quędam sunt simul, & tales habet ex diuisione mobilis:& habet quasdã non simul,sed successione,qa vna est prior,& alia est posterior.4.phy.cõ.102. Tunc igitur, si loquamur de diuisione & cõtinuatiõe,quo ad partes motus,quas habet simul,deputatur a mobili principaliter non a spatio:sed quo ad alias videtur magis a spatio φ a mobili. ideo volui hic repetere cõtradictionẽ,vt innuerẽ istã distinctionẽ.& cogita, qa pulchra est & quietans aĩam,non põt.n.mobile & simul & semel esse in diuersis partibus spatij.et ideo ista cõtinuitas,et diuisio magis ẽ ex spatio,φ ex subiecto. D

Quinto me. 12.cõ.18. Vndecima contra,est in cõ.18.Scribit Cõ.graue & leue quantitates esse.Op positum tamen scribit,2.de aĩa.cõ.108.&.4.cœli,commen.2. Vide ibi,quia fuit

Solutio. solutum clare.

Quinto me. 11.cõ.19. Duodecima contra.est in cõ.19.Sribit Com.bonum & malum esse in anima

Solutio. tis. Sed oppositum patet.6.met.te.c.8. vbi dicitur solum verum & falsum esse in anima sed malum & bonum esse in rebus. De hoc dicemus statim in c.8.sexti me.vbi declarabimus illud dictum non habere ueritatem cum precisione, & qualiter,& quomodo ibi dicetur. E

Quinto me. 12.cõ.22. Decimatertia contra.est in cõ.22.Habet φ definitio est finis in cognitione.

Solutio. Sed huius oppositum patet.1.de aĩa,com 11.in quo dicitur φ est principium. Soluitur.est principium cognitionis demonstratiuę. est finis simplicis & intuitiuæ cognitionis.

* Virũ materia prima habeat intẽtionẽ alicuius Vniuersalis de pluribus predicabilis sicut Genus Quod materia sit sicut genus hoc dupliciter potest intelligi. Auer.5. methaphy.sic.29.ait, materia prima est tanquam genus altissimum, Vbi per genus altissimum, genus generalissimum intelligitur. Ex quibus habetur, materiam primam intentionem vniuersalis de pluribus predicabilis habere. Nam si sicut genus generalissimum est, consequens est, φ intentionẽ alicuius vniuersalis habeat, & vrgens de pluribus predicetur. Huius oppositum habetur expresse ab ipso Auerro. primo methaphysi.17.vbi ait,post multa,& ideo genus habet predicari de pluribus speciebus,& de indiuiduis illarum specierum. Materia autem non potest predicari de speciebus generalis ex ea. Antiqui autẽ,& maxime Alexander,scripserunt demonstratiue, φ genus est aliud a materia. Hoc etiam affertt in multis alijs locis. Ad hoc faciliter respondetur,& dico,φ materia sit sicut genus generalissimum quantum ad propositum, spectat,potest dupliciter intelligi,vno modo scilicet quantum ad predicationẽ, & sic similitudo non intelligitur, tunc enim si sic intelligeretur, manifeste sibi ipsi contradiceret Auer. Alio modo potest intelligi quantum ad resolutionem, & hoc modo est ista similitudo, & sic intelligitur. nam sicut genus generalissimum,non habet superuenient genus in quod possit resolui. (Sunt enim decem genera generalissima vt dicit Porphyrius tanquam, decem rerum principia, principij autem proprium est primum esse.5.metha.1.) sic prima materia non habet priorem, in quam resoluatur. Et sic nulla quo ad hoc ambiguitas remanet. F

Quinto me ta.cõ.25. Decimaquarta contradi.est in cõ.25,D.Co.in.c.25. φ compositio est in positione partiũ adinuicẽ. Huius tamen oppositum habet primo de genera.tex.co.

Solutio. 85.Solutio est ista,φ positio partium sequitur in mixtione ipsa tanquam conditio necessaria, vt patet ex.89.eiusdem primi de genera. non tamen formaliter est ipsa.& ad istum sensum negatum fuit 1.de generatio.85. hic vero conceditur secundum primum sensum.

Quinto me ta.tex.33. Decimaquinta con. est.in te.33.D.Arist.φ materia & forma sunt genere di-

Solutio. uersa.Sed oppositum patet ex.12.me.t.c.22. vbi dicit φ materia & forma sũt ꝓpria predicati substantię,ex consequenti sunt eiusdem generis.Soluitur Arist. definit illa esse diuersa genere, quorũ subiectum primum receptiuum alterum non resoluitur in alterũ,nec ambo in idem, & loquitur de subiecto receptionis

A & refolutionis. & quia primę materię nihil fubiicitur, ideo materia pria & forma illo mō gñe diuerfa funt. fimiliter quia materia prima, & forma vicifsim nō alterantur, nec primę materię & formę reperitur aliqua materia fubiecta, in quam vtrũq; refolui pofsit, fic materia & forma funt genere diuerfa. In. 12. aũt me. dicit mām & formā eē i eodē genere p̄dicabili reductiue, ꝓ ut funt ꝓpria p̄dicata fubftātię, & principia reducũtur in illo genere, in quo eft principiatũ.

SOLVTIONES

CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS ET AVERROIS.

Super Sexto Metaphyficorum.

B Ommento primo huius fexti habetur ꝙ ens diuiditur prima fui diuifione in per fe & per accidens. Sed in. 5. me. t. c. 14: ens t. diuiditur in decem prędicamenta, primo vero phy. t. c. 6. primo diuiditur per finitum. 3. phy te. c. 3. primo diuiditur per actum & potentiam. Soluitur plures funt diuifiones entis primæ: in quęlibet eft prima in fuo genere, quędā eft diuifio entis in partes fubiectiuas, ficut eft diuifio entis in decem prędicamenta: quędam eft diuifio entis in pafsiones, ficut diuifio entis per vnum & multa, per neceffarium & cōtingēs: quędā eft diuifio entis per modos, feu analogis differentias modo loquēdi Aue. ficut eft diuifio entis per actum & potentiā. Et iftæ diuifiones funt entis qd eft fubiectum in metaphyfica, qd fcdm Aue. habet vnitatem cpnceptus analogice dicti non vniuoce, eft ēt diuifio entis in aīa & extra aīam, & ifta diuifio vt peritifsimis in hac arte videtur, eft vocis ęquoce in fuas: fignificatiões. Nō eft igitur habendum pro inconueniens plures diuifiones entis primas effe mō declarato. ficut non inconuenit plura effe genera prima, tefte Porphyrio, capi. de fpecie dicente decem prædicamenta effe tanquam decem rerum principia. Sexto meta cō. primo. Solutio.

C Secunda contradictio eft in eodem com. Inquit Cōmentor ꝙ non eft demonftratio ad genus artis, neque ad fpēs illius. hoc idem habet fecūdo de anima cō mento. 27. Sed oppofitum fuit adductum per nos in margine de effe ignis, quod demonftratum eft quarto cœli, tex. commento. 32. cum tamen ignis fit pars fubiectiua illius libri. Soluūt aliqui ꝙ ibi non demonftratur effe ignis, fed demōftratur ignem effe in loco. Ifta folutio non de intentione Auerro. puta ipfe habet ibi in com. ꝙ ibi demonftratur fpecies fubiecti artis. Ideo dicamus non inconuenire demonftrari fpecies feu partes fubiectiuas, quod idem eft, in fcientia, vbi illę ignotę fuerint. & nulla alia ratione mouemur ad hoc afferendum, nifi in cafu, quo illę fuerint ignotę. nam quid prohibet eas in fcientia demonftrari poffe demonftratione figni, vbi in tali fcīa fuerint ignotę? & cum hoc in tali fcientia fuerit medium notius, per quod in illa fcientia demonftrari queant, quod dico propter fubftantias feparatas, quę licet fint partes fubiectiuę entis, inquantum ens, quod eft adęquatum fubiectum Metaphyficę, non tamen poffunt demōftrari ex defectu medij. quia nullum aliud eft medium, vt dicit Cōmentator ad probandum fubftantias feparatas effe, nifi motus, vt dicit. 12. metaphyfi. commento 5. hoc autem raro contingit in fcientia, ꝙ tales partes fubiectiuę in fcientia demonftrantur: vel quia raro contingit & fint ignotę: vel quia raro contingit illā fcientiam habere medium notius in illa fcīa ad illas demonftrandas. Vnde Cōmentator, 4. cœl. 32. expffe dicit raro illud contingere, & vt ego puto, hoc non Sexto. meta cō. primo. Solutio.

contingit,nisi propter alteram istarum duarum causarum. Propositio igitur ista D Auer.non habet veritatem,nisi vt in pluribus, non semper.& ita est de multis propositionibus naturalis,quę non sunt veræ, nisi vt in pluribus, Et de hoc nõ debemus admirari,nam,2.physi.48,ea,quę sunt a natura , aut sunt semper, aut sunt vt in pluribus .

Sexto met, cõ. primo. Tertia contradictio est in eodem.1.commeto. Dicitur q eiusdem scientiæ est scire quia est rei,& quid sit res illa . Huius tamen oppositum sequitur ex dictis Auer. 2.phy,cõ.26 vbi habet q scientia Naturalis bene cognoscit esse abstractorum,non autem cognoscit quiditatem . Solutio. Soluitur . dictum Philosophi habet locum hic,quando si est inuestigatum fuerit a priori:fallit autem,quando tale si est inuestigatũ fuerit a posteriori : sicut procedit instãtia ex. 26.secundi phy. Et illa glosa est ipsius Arist,2.poste.& Auer. tex.cõ.8,sicut clare videre poteris.

Sexto met, tex,2. Quarta contradi,est in tex.2. Arist,dicit in.6.meta.tex.cõ.2.q,formę naturales sunt sicut simum,& formę mathematicę sunt,sicut cõcauum, vbi colligitur formas naturales non posse sc'dm rationem concipi sine materia . Sed huius oppositum expresse colligitur.1.cœli tex.cõ.92. vbi dicitur q tam in rebus natura quã etiam arte constantibus aliud est sc'dm selpsam cõcepta forma,& aliud vt est mixta cũ materia. Et confirmatur per Auer.12.meta. cõ.39.vbi habet q intellectus natus est diuidere coniuncta in esse,sicut diuidit materiam a forma,& formam a congregato ex materia & forma . Solutio. Soluitur . aliud est formam naturalem ratione esse separabilem a materia, aliud est eam definiri posse sine materia,primum verum est,2.phy.12.forma est natura,quę non est separabilis nisi ratione,tamen definiri non potest . nam definitio est ratio cõplete significãs rem suam esse . Vnde Com.1.de anima,cõ. 16. dicit q formę naturales non possunt definiri sine materia, alioquin talis intentio erit accepta alio modo q̃ ã est . Et, quia Arist.in.6.primę philosophię sciẽtiarum speculatiuarum distinctionẽ venatur penes distinctũ modũ finiendi,ideo dixit q naturales formę sine materia definiri non possunt,possunt tñ intelligi & abstrahi a materia. Et hic nota errorem illorũ,qui non distinxerunt inter modũ abstrahendi, & definiendi , & est differentia magna valde,sicut vides, vtrum aũt ista abstractio sit naturalis vel mathematica,de hoc vide q̃ scripsi sup cõsimili difficultate in.2. phy.i.te.cõ.12. E

Sexto met, tex,2. Quinta contradi. est super eodem tex. Ari. venatur diuisionem Philosophię theoricę ex triplici modo diuerso definiendi , & ostendit q sunt tres , videlicet Naturalis, Mathematica, & Theologia. Sed huius oppositum inuenimus ab eodem in.11.primæ philosophiæ, in cap.3. vbi concludit Mathematicam Naturalemq; partes esse sapientię.consueuit aut Arist, Metaphysicã nuncupare plerũque primam Philophiam Sapientiã,& interdum Theologiã,sicut notat Alex. in.4.met.impossibile est autem vt vnum & idem sit pars condiuidens genus , F & sit pars postmodum speciei alterius condiuidentis,sicut si irrationale condiuidit cum rationali aĩal,impossibile est irrõnale esse partem rationalis. Si igitur Sapiẽtia & Naturalis, & Mathematica sunt partes Philosophię theoricę, qũo igitur Naturalis & Mathematica partes poterunt esse Sapientię , & est ardua contradictio,sicut vides. Scire igitur debes q multiplici existente diuisione,vt innuunt Boetius in lib. diuisionũ , & Antiqui Peripatetici : nam aut est generis in spẽs,aut speciei in indiuidua, aut totius in partes : & hoc dupliciter , vel in ptes homiomeras vel in partes anomiomeras,aut est diuisio vocis ęquiuocę in suas significationes , aut est diuisio subiecti in accidentia, aut accidẽtis in subiecta,aut accidentis in accidentia,aut est diuisio ab vno vel ad vnum,dubium est qualis sit ista diuisio . Non.n.põt esse generis in spẽs, tum quia in his, quę sunt spẽs eiusdem gñis,non est hoc prius & illud posterius,sunt.n.simul natura,,vt dicitur in prędicamentis cap.de simul, quę sunt idẽ genus cõdiuidentia: sed in talibus est prius & posterius,vt patet, natura,quia prima Philosophia ẽ natura prior cæteris . Amplius aũt genus ęqualiter participatur a suis speciebus:sed vna species nõ est particeps alterius, mathematicum aũt genus entiũ, circa quod scĩa Mathematica versatur, quodãmodo est in materia : et sic particeps est entis naturalis,& quodãmodo est abstractũ a materia,& sic particeps

A est entis diuini. Nec videtur esse diuisio totius in partes homiomerat, quia tales non solum sunt eiusdem denominationis cum toto, verumetiam & inter se, sed Naturalis, Mathematica & Diuina licet participent nomen Philosophię theoricæ, non sunt tamen eiusdem denominationis inter se, sicut quęlibet pars carnis caro est. Neq; in partes heterogenas, quia tales non participant nomẽ totius, sed Philosophia Naturalis Mathematica & Diuina participãt rationem Philosophię theoricę. Naturalis, n. theorica quędam est, vt dicitur in. tex. cõ 2. in præsenti loco, & similiter Mathematica & Diuina. Nec est diuisio speciei in indiuidua, vt ci irũ est, nec substantię in accidentia, aut accidentis in substãtias, quia cognitio ipsa theorica, & partes eius qualitates sunt. Nec est diuisio accidentis in accidentia. quia, vt inquit Boetius, diuisio ista enumerantur inter diuisiones, quę sunt per accidens, quę sunt tribus modis, vel subiecti in accidentia, vel econtra, vel accidentis in accidentia. vnde, si diuidatur album in dulce & in amarum, tale diuisum per accidens verificatur de condiuidentibus, quod in casu non est. nam Philosophia Naturalis per se theorica est, & nõ per accidẽs. Neq; est diuisio ęquiuoci in sua significata. quia in talibus non est hoc prius, & illud posterius. tum etiam quia in talibus non inuenitur pręcdicatio essentialis, & per se, vt notat Cõm, in. 4. met. in cõ. 2. Relinquitur igitur ꝙ ista diuisio sit tanquam diuisio eius, quod est ab vno, sicut ab vna Medicina dicitur medicinale

B instrumentum, & medicinalis dieta, & medicinale pharmacũ, sic ab ipso theorico habitu dicitur Philosophia Naturalis, & Mathematica, & Diuina theoricę philosophię. & ista est antiqua expositio, & sententia Gręcorum expositorũ. Latini autem nostri aliter sentiunt, vt poteris videre. Et scire debes, vt dicunt Antqui Peripatetici, ꝙ in nullo diuisionis modo ex illis, qui sunt octo, teste Damasceno, inuenitur differentia scd̃m prius & posterius natura, aut scd̃m magis & minus, nisi in postremo, quando fit diuisio ab vno & ad vnum, vnde secũdum talem diuisionem fit diuisio entis in substantiam & accidens. & ista est expressa sñia Philosophi in. 4. primę philosophiæ in, tex. cõ. 2. vbi asserit ens dicitur multis modis, sed ad vnum & ad vnam aliquã naturam, non ęquiuoce, quã diuinonem Arabes & Latini posteriores appellant diuisionem generis multipliciter, seu analogice dicti, quę sunt media, vt notat Cõ. ibidem inter equiuoca & vniuoca. Pro solutione igitur pręcdictę contradictionis scias ꝙ cognitio quiditatum particularium duplex est. Nam quædã est sub proprijs & specificis rõnibus. & de talibus sunt scientię particulares, vt Naturalis est de quiditatibus rerum sensibilium, vt sunt motæ, vel vt habent motus principium, & scientię Mathematicæ sunt de quanto cõtinuo & discreto, vt continuum & discretum abstrahunt motu & a materia sensibili, & scientiæ tales sunt distinctæ a scientia Diuina, quę est de ente inquantum ens, & non sunt partes eius Naturalis & *Solutio. Cognitio quiditatum particulariũ duplex.*

C Mathematicã illo modo, & sic intelligitur dictum Philosophi in pręsenti loco diuidentis Philosophiam theoricam in tres partes, Naturalem, Mathematicam, & Diuinã, quarum neutra subalternatur alteri, distinguuntur. n. isti habitus ex diuersis formalibus rationibus definiendi, & abstrahendi. Alio modo cognitio quiditatum particularium consyderari potest sub rationibus generalibus & trãscendentibus, sicut quiditas rei sensibilis potest consyderari, vt est ens & vt est substantia, & quiditas entis mathematici vt est ens, & vt est accidens, vel vt sunt actus vel in potẽtia, & talis consyderatio est pars consyderationis Diuine, quia scientia Diuina consyderat ens inquantum ens, & quodlibet inquantum ens. Et ita, nisallor, intelligitur dictum Philosophi in, 12, meta, asserentis Mathematicam & Naturiem esse partes Sapientię pro quanto videlicet quiditates particulares, de quibus istæ consyderant, participant rationẽ entis inquantum ens, & quę enti insunt. Sic concordat mecum Philosophus in principio. 4. &. 6. meta. Et concordat etiam Alex. in, 6. meta. cõm, 5. vbi dicit, & cum interrogat vtrum vniuersalis sit prima Philosophia, mea quidem sententia non dicit vniuersalis, pro eo quod est alias complectens, quemadmodum exponebamus, sed vniuersalem pro potiore, & nobiliore dixit. Et scieibit etiã pręfatus Alex. in, 4, met, in tex, t, ꝙ prima Philosophia nõ versatur in particularibus entibus,

quia tunc non esset a cęteris scientijs particularibus diuersa, & sic exponit di- D
ctū Philosophi ibi, qualiter scientia Diuina consyderat ens inquantum ens sim-
pliciter: alię aūt particulares sciē partes entis, & sc̄dm curam illam ad de nu
speculantur. Vides igitur ꝙ non sub eadē rōne aliquid esse tunc sub mēbro con
tra diuidente libi aliquod, sub qua contra distinguitur illi. Nec hoc inconueniēt,
vt idem, sub diuersis respectibus consyderatum, sit distinctum ab aliquo, & sis
pars subiecta eidem. dicit enim Com. in 3. celi & mundi in cō. 9. ens sc̄dm ꝙ est
respectiuum habet dispositiones contrarias & infinitas, & sc̄dm ꝙ est esse id
non est nisi vnum, & est quasi sua essentia, cōparatio enim est accidens separabi
le a re, res aūt non separatur a se. Michael autem Ephesius aliter interpretatur
illum locum. 11. me asserit. n. Naturalem philosophiam & Mathematicam esse
partes Sapientię, q̄m istę demonstrant & nō fallunt: quod maxime Sapientiā at
tingit, ad differentiam Sophisticę, quę semper accipit falsa, & Dialecticę, quę
studio persuadendi interdū accipit falsa. Sed ista expositio vera esset si textus
diceret partes esse Philosophię, sed asserit eē Sapiētię. inquit. n. μέρη τῆς σοφί-
ας. Sapientiā aūt Arist. primā Philosophiā appellare solet. vnde bene Ari. Phi
losophiam diuisit in theoricam & practicam, & theoricā in tres partes. Diale-
cticā aūt nō partē Philosophię, sed instrumētū vtriusq; opinatus ē eē, vt notat
bñ Ale. in topicis, & in lib. priorum, licet Plat. aliter senserit, vt diximus alibi.

Sexto met. cō. vltimo.

Sexta contradi. est in cō. vltimo, quod est octauum in ordine. Dicit Cōmen. E
ꝙ anima potest simul opposita recipere. Huius tamen oppositum habet. 4. me. t.
cō. 9. vbi Cōment. & Philosophus probant per deductionem ad impossibile ꝙ,
si primum principiū non esset verum, tunc opiniones contrarię in eodem essent
& Com. in cō. dicit ꝙ qui dicit aliquod intelligibile poni hoc fundamentum, ꝙ
duo opposita non congregantur insimul. Memini me superius difficultatē istā
in hoc loco discutiendā fore pollicitum esse, quia videbatur locus iste proprius
esse huic materię. Dico de intentione sapientum ea, quę dispersa sunt in infer-
ioribus vnita esse in superioribus, vnde Cō. 12. me, cō. 18. dicit oēs formas in po-

Solutio.

tentia esse in prima materia, actu vero esse in primo motore. & illud forte in-
tendebat Plato in positione idearum, sicut dicit Commen. ibi. Similiter dico ꝙ
ea, quę contrariantur in rebus inferioribus & materialibus, in superioribus &
immaterialibus non cōtrariantur. vnde, sicut dicit Com. hic, albedo & nigredo
quo ad esse, quod habent extra animam, in materia contrariantur. & ideo mate
ria simul non potest habere ista, sed successiue, maxime quo gradus, sc̄dm quos
contrarietatem habent. q̄d dico propter colores medios, qui sc̄dm Aue. in plu
ribus locis actu componuntur ex extremis, tamen species albedinis & speciės
nigredinis nullam habent contrarietatem in visu, vel in sensu communi, vel in
intellectu. De istis igitur contrarijs incomplexis iudico dictum Auerro. veritatē F
habere sine dubio: sed de contrarietate, quę est inter complexa, difficultas est,
& aliqui ad pauca respicientes voluerunt etiam prædictam Auer. sententiam
se extendere ad complexa, ita ꝙ dicunt opiniones de contradictorijs non esse
contrarias in intellectu. Et ista opinio falsa est, & impossibilis sine dubio, salua
eorum pace: tum quia sententia philosopi expressa est in. 2. perihermenias con
tra hoc: tum quia opinio ista redit ad opinionem negātium primum principium
nam, si opiniones de contradictorijs non sunt contrarię, quid ergo prohibet vnū
& eundem contradictoria vere opinari. sed istud inconueniens contigit eis pro
pter vnitatem intellectus sustinendam, quam rectius finctionem, & fatuitatem di
cere fas est, sed vt dixi, ad pauca respicientes de facili enunciat. Sīn est ibi cu
rę ista soluere, quia fides non habet meritum, vbi humana ratio prębet experi
mentum, dicas opiniones contradictoriorum contrarias esse. Tñ esto ꝙ sit vni-
tas intellectus, diceret Cōmen. propter hoc non sequi aliquod inconueniens.
Nam quemadmodum eadem oratio veri & falsi susceptiua est, ad variationem
factam in re, quia in ea non est nisi tanquam in signo, in re autem est tanquam
in causa, sic etiam veritas & falsitas propositionum contradictoriarum existē
tium in intellectu consistit in relatione ad diuersa phantasmata, & respectu il
lorum non sunt contraria, sed respectu vnius & eiusdem hominis cōtraria sunt,

A quia in virtute eius cogitatiua non possunt esse duę opiniones particulares contradictorię. & quia intentiones intellectæ sicut ipse dicit .3. de an. com.3. sunt collige cum intentionibus imaginatis, sic igitur respectu virtus contraria sunt non respectu diuersorum: Sed ista solutio, & si de intentione Com. sit tamē multas habet instantias, quæ ad.3. de anima dimittantur discutiendę. vbi in quęstione de intellectus clarificatione multa dicere meminimus. Ad formam igitur cōtradictionis dicendum puto φ longe aliter Aue. exponit tex. illum nouum .4. meta. quē exponunt nostri Latini. nam secundum Latinos Arist. ibi sedm eius expositionem probat φ duo contradictoria non possunt simul vera esse. quia, si quis opinaretur oppositum primi principij, sequeretur φ, cū opiniones de contradictorijs sint contrarię, tunc accideret contraria in eodem esse. sed longe aliter exponit locum illum Cōmen. & sua expositio talis est, φ, si dictum Heracliti esset verum, cum contingat duos diuersos homines dicere contradictoria, & existimare vera esse, sequeretur ergo duo contradictoria esse vera simul: quod non est possibile. quicquid sit de hoc, iam diximus, quomodo contraria in intellectu possunt simul recipi, & quomodo non. de dictis autem aliorum non sit nobis cura, iuxta illud. Arbitrij nostri non est φ quisque loquatur.

Septima contradi. est ibidem. Dicitur falsum & verum in anima esse, bonum autē & malum esse in materia. Sed oppositum huius appatet .3. de anima .34. & .5 meta. c. 19. vbi dicitur φ maxime bonum & malum tale quale in animatis. Sexto meta, cō, 8.

B Dico φ Cō, 3. de anima. Cōm. 34. dicit φ ens in intellectu est bonum simpliciter, sed ens extra intellectum est bonum in respectu. intelligitur sic dictum Solutio. istud ens in intellectu est bonum simpliciter, i. inquantum ens absolute, iuxta illud Philosophi, simpliciter dico φ nullo addito dico. sed ens extra intellectum est bonum in respectu, quia est bonū in respectu operantis. Et ideo dixit, sedm φ mihi videtur, Cō, 12. me. cō. 36. φ balneū in anima mouet vt efficiēs, sed balneum extra aiam mouet vt finis. quia cū finis habeat rationē boni, iuxta illud Philosophi in. 2. me. t. c. 8. qui dicūt infinitū auferūt boni naturā & .5. me. t. c. & quia bonitas balnei in respectu operantis nō est sedm esse qd habet in aīa, sed secundum esse qd habet extra animam, propter hoc dixit ergo Commentator Balneum extra animam mouere vt finem. Quantum autem ad intentionem Philosophi hic spectat dicendum puto cum Beato doctore in prima parte summæ quæst. 16. artic. primo, φ sicut bonum nominat id, in quod tendit appetitus ita verum nominat id in quod tendit intellectus. hoc autem distat inter appetitum & intellectum, siue quancunque cognitionem. nam cognitio est secundum quod cognitum est in cognoscente; appetitus autem est secundum quod appetitus inclinatur in ipsam rem appetitam, & sic terminus appetitus, quod est

C ipsum bonum, est in re appetibili: sed terminus cognitionis, quod est verum, est in ipso intellectu. & sicut bonum est in re inquantum habet ordinem ad appetitū propter hoc ratio bonitatis deriuatur a re appetibili in appetitum, secundū quod appetitus dicitur bonus, prout est boni, ita cum verum sit in intellectu, secundū quod conformatur rei intellectę necesse est in φ ratio veri deriuatur ad rē intellectam, vt res intellecta vera dicatur, secundum quod habet ordinem ad intellectum & hoc forte voluit dicere Philosophus quod bonum & malum sunt in rebus, sed verum & falsum sunt in anima. Propter hoc tamen non excluditur quin in rebus animatis ratio boni sit, cum animata etiam res sint, & veriores quam inanimata, teste Philosopho in .2. de generatione animalium, cap. primo & etiam Augusti. 15. de trinitate. cap. 4. viuentia non viuentibus, intelligentia non intelligentibus, iniustis iusta, beata miseris prę̄ferēda iudicamus. Et ideo tenendum est maximum bonum in animatis esse, cum maxime res sint, vt dicit Philosophus .5. meta. 19.

SOLVTIONES CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS, ET AVERROIS,

Super Septimo Metaphysicorum.

Septimo me ta,cõ,5.

PRima contradi. est in commen.5. Auerr. habet ꝙ omnes Antiqui de quibus meminit Philosophus ibi, non perceperunt nisi materiam ex quatuor causis. Sed huius oppositum haber ex hoc, quod dicam, nam Anaxagoras cognouit intellectum abstractum primo. deanima.80. & 1.physi.39. &.1. me.te.com.2 qui scd̃m ipsum erat segregans omnia, quę in suo chaos commixta erant. Similiter instantia est de Empedocle, ipse.n. posuit vltra quatuor elementa, quę scd̃m ipsum concurrebant in genere causę mate- B rialis, item & amicitiam, quę concurrebant in genere causæ efficientis, sicut patet 1.phy.te.cõ.41.

Solutio,

Soluitur. propositio ista habet veritatem de omnibus alijs Antiquis longante Aristo. existentibus, preterquam de Anaxagora, & Empedocle; sicut scribit Com. in.2. physicæ auscultationis cõ.75. Dixi aũt notabiliter de Antiquis longe ante Aristo. existentibus, propter Socratem & Platonem, nã tempore istorum fuit cognita ratio finis, sicut dicit Cõ.1.me.cõ.50. qa isti instituerunt res publicas propter bonum, similiter Plato ideas posuit, quę in genere causę efficientis concurrunt.

Septimo me ta,tex.8,

Secunda contra. est in te.8. Arist. & Com. dicunt ꝙ forma videtur esse magis separabilis ꝙ̃ materia. Sed huius oppositum scribit Alex. in paraphrasi de anima cap.1. vbi habetur ꝙ fieri nullo pacto potest vt materia per se subsistat. nam licet materia rõne separetur. a forma, non tñ scd̃m esse: & subdit ꝙ Non solum autem eiusmodi materia, verum ipsa quoq; materię ingenita forma nullo pacto põt per seipsa subsistere. Quinimo forme magis hoc pati videtur, quã ipsa materia. quanquam enim materia per se subsistere sine forma non possit, tamen in compositis corporibus continenter excipitur: non ꝙ simpliciter materia sit, sed ꝙ alicuius materia, nõ fit, per se subsistere videtur. Formarum autẽ quę in materia fiunt, nulla vnquam per se potest subsistere, siue simplicis corporis, siue compositi corporis esse deprehendatur. vnde videtur esse aperta con F tradictio inter Alexandrum & rationem Alexandri, & dicta Arist. & Com.

Solutio,

Nisi esset ꝙ Co, in cõ. refert illam separabilitatem, quo ad intellectum, quia intellectus formę videtur magis separatus quam intellectus materię, sicut est de potentia & actu, vt supra dictum est. sed Ale. loquitur de separatione quo ad subsistentiam in rerum natura. Sed tunc contra Alexan. emergit difficultas. quia materia est ens potestate, & forma, & compositum sunt entia actu, & subsistentia magis tribuitur actui quam potestati. & hoc videtur dicere tex. Ari. Dicit enim, At impossibile, etenim separabile, & hoc aliquid inesse videtur maxime substantię. propter quod forma, & quod ex ambobus substantia videtur esse magis, quam materia, certissimum est autem ꝙ hoc aliquid apud Arist. dicitur rem per se subsistentem. Dic ꝙ rei subsistantia dupliciter concipi potest. Vno modo, quo ad actu consistere. & sic subsistentia magis formę, & composito attribuitur quam materiæ. & isto modo Aristot. ibi sumpsit. Alio mõ pro permanentia rei sine corruptione in sua substantia. & sic magis subsistit materia, quę est ingenerabilis, & incorruptibilis quam forma, aut compositum & sic intellexit Alexander.

Tertia contra. est in cõ.10. Habet singularia notiora esse vniuersalibus. Huius op-

A ius oppositum habet primo phy.tex.cō.4.& cō 5.&.57.& alibi infinities. Soluitur.singulare de quo loquitur hic,est notius vniuersali in causando,iuxta illud Philosophi in proœmio meta. vniuersalia sunt maxime difficilia ad cognoscendum. Aut loquitur hic quantum ad cognitionem complexam. singulare.n. & si de eo scientia non sit,tamen est principium scientię,pro quanto ex singularibus per inductionem sumitur vniuersale,quod est principium artis & scientię Aut loquitur de confusa cognitione singularium, & de distincta vniuersalium. Sed istud vltimum nō placet multum: quia tunc abusiua satis esset ista comparatio,sicut intuenti patere potest. Aut aliter. singularia sunt notiora nobis in cognitione in genere sumpta,vt est communis ad sensitiuam & intellectiuam.nam prima nostra cognitio naturalis sensitiua est. Solutio.

Quarta contradictio est in cō.12. Scribit cōmen. φ substantię compositę habent definitionē. Huius tamen oppositum expresse habet infra in cō.37. Solutio est ista.quando infra dicit compositorum non esse definitiones, per composita intellexit singularia; & de talibus non est scientia,neq; per definitionē, neq; per demonstrationem.7.huius tex.cō.35.&.53 sed solum sensus,hic vero sumit cōposita vniuersalia.& talium bene definitiones esse possunt. similiter talia subiecta demonstrationum sunt. & hoc , est quod dixit Commentator primo metaphysic.commento,27. sensibilia habent duos modos comprehensionis , vnum, B qui non est scientia eorum sed imago,vt sunt singularia.& modum, qui est scientia eorum,& sunt intellecta vniuersalia. Septimo meta,cō.12. Solutio.

Quinta contra.est in eodē cō.12. Habet Cō.φ definitum est vnū actu,& duo potentia. Sed huius oppositum habet infra.tex.cōmento.43.vbi habet φ genus est in potentia,& differentia est actus: & ita definitum non est duo in potētia,sed vnū in potētia,& aliud in actu. Soluitur,definitum est vnū in actu,quantū ad cōceptum confusum. sed quantū ad conceptū distinctum est duo in potentia, quia potest resolui in duos conceptus: qui conceptus tamen ita se habent,φ vnus est potentialis ad alterum sicut conceptus generis ad conceptum differentię & ita sedatur contradictio clarissime,sicut vides. Septimo meta,cō.12. Solutio.

Sexta contra.est in cō.13. Habet Cō.φ definitio non est omnis sermo significans illud,quod significat nomen . Huius tamen oppositum patet.4. meta.text. cō.28.vbi habetur φ ratio quam significat nomen,est definitio. Soluitur.in habentibus quid rei ratio quid,rei & rō quid nominis coincidunt.nō tamen absolute rō quid nominis quęlibet est definitio quid rei. multa enim habent quid nominis,quę tamen quid rei carent. Septimo meta.cōm,13. Solutio.

Septima.cōtra.est in cō.14. Habet Cōmen.φ priuatio non est nō ens simpliciter . Sed huius oppositum patet.1.phy.79.cō. Respondetur. priuatio formaliter est non ens,sed connotatiue aliquid entitatis habet.sic loquitur hic ratiōe cōno C tati: sed in aliis locis loquitur respectu suę primæ & formalis imaginationis. vide commento. 11.duodecimi meta. & commento.60. primi physi. Septimome ta,cōm. 14. Solutio.

Octaua contra.est in cō.18. Habet Cō. φ accidentia per accidens non habēt definitionem omnino . Huius tamen oppositum patet supra cō. 14.&.15. Soluitur.intelligitur dictum eius hic isto modo accidentia per accidens non habent definitionē omnino,quę videlicet habeat habitudinem per se,& essentialē.& hoc manifestant verba eius sequentia.quia reddens cām sui dicti,propter quid accidentia ista nō habent omnino definitionem,inquid, definitio enim significat res terminatas. Aut aliter solui potest accidentia per accidens duplici subiecto comparari possunt, essentiali,ad φ primo consequuntur, & accidentali cui per accidens attribuuntur . & tunc diceretur φ talia accidentia in comparatione ad subiecta,qbus per accidens attribuuntur non habent definitionem, sed bene in cōparatione ad prima subiecta definiri possunt . & istam solutionem etiam latenter innuit Commentator in hoc loco,sicut mihi videtur. Septimome ta,cōm. 18. Solutio.

Nona contradictio est in cō.23. Dicit dissolutionem fieri a posteriori ad prius Huius tamen oppositum patet.2.meta.cō.11. Vide ibi,quia soluta fuit. Septimome ta,cōm. 21. Solutio.

Deci.cō.est ibidē. Habet φ materia de nominatiue pdicat de eo cuius ē materia Oppositū patet,2.de gnatione.t.cō.4.cōtra Platonē. Vide ibi, qa soluta fuit. Septimo me ta,cōm, 23.

Septimo me ta. cōm. 25. Solutio.

Vndecima contradictio est in.25.cōmen. Scribit Com. ꝙ generatio magis attribuitur priuationi, quam subiecto. Huius tamen oppositum patet primo physi. cō.60. vbi habet ꝙ illud, quod vere generatur, subiectum est. Soluitur. subiectū motus vere moueri dicitur, quia, motus est in moto, non in motore. & ideo subiectum generationis verissime generari dicitur, vt Cōmentator dicit primo physic. cōmento.60. sed in talibus non solemus nisi rarissime loqui, cum istis prępositionibus, ex, vel ab, in subiectis. vt dicamus ex homine fit musicus, vel ab homine fit musicus sed talibus modis loquendi vtimur in priuationibus. solemus enim dicere ex immusico musicum fieri. & hoc maxime proprium est idiomati Græcorum sicut scribit Commentator primo physi.61. cōmen, & ideo dixit hic generationem magis attribui priuationi, quam subiecto, ad modum declaratum & de hoc clare vide cō.60. primi physico. & inuenies illud, quod dicimus. D

Septimo me ta. tex. 28.

Difficultas de principio indiuiduationis.

Duodecima contradictio. est in text.28. Scribit Philosophus ꝙ diuersa propter materiam, vt Socrates & Callias, sunt eadem in forma. & Commentator in commento scribit ꝙ multitudo indiuiduorum in eadem specie proueniens ab vno generante est propter multitudinem materierum, in quis agit ex quo elicitur ꝙ materia est principium distinctionis indiuiduorum in eadem specie, & non forma, & per consequens indiuiduum principalius dependet in esse a materia quam a forma quia eadem sunt principia essendi & distinguendi. Sed huius oppositum habetur ab Auerro. in quam pluribus locis, vt primo de anima cō.90. vbi dicit ꝙ omne continuum & vnum numero est per suam formam & non per suam materiam. & in.2. de anima. cōmento.27. & .9. expresse dicit indiuiduum, esse hoc & indiuiduum per formam quia non est indiuiduum, nisi secōdum quod est in actu, & non est in actu nisi per formam. E

Solutio.

Soluitur. indiuiduum distinguitur ab alio, & a priori, & a posteriori. A priori autem aliquid dicitur distingui, quādo per principia intrinseca constitutiua distinguitur. & sic indiuiduum, cum constituatur in esse ex materia & forma tanquam ex principiis intrinsecis: sic distinguitur ab alio & per suam materiam, & per suam formam, nam vt scribitur 12 primę philosophię tex. commento.27. alia est natura & mea, & forma tua & mea. Si autem ista duo adinuicem cōparentur, videlicet forma & materia, & quęratur a quo intuitus vnum indiuiduum indistinguitur ab alio, vtrum per suā formam, an per suam materiam. Ad hoc non est nisi distinctione respondendū, quia quęstio ista est multiplex: & qui quęstionem multiplicem, vt simplicem interogat aut male interrogat, aut captiose interrogat. vbi enim est multiplicitas, ibi est confusio appud intellectum, & ideo opportet quæstionem multiplicē interrogatam distinguere, vt docuit Philoso. in.1. cęli. in te. cō.110. & in.1. elēchorum.

Quo pacto forma, & quo pacto materia sint distinctionis causę.

Dico igit ꝙ aut hoc quęritur absolute, aut prout principiū distinguēdi distinguit contra principiō assimilādi. si primū sic dico ꝙ quēadmodū a forma indiuiduū habet, esse & nō a materia, ita ēt ab ea recipit distinctionē. quia vt dicit lucidissimus Them. in prin.2. de aīa, a forma res hūt vt essent, sed a materia res habuerūt vt fierēt. materia.n. est, ex quo fit aliquid: sed forma est per quā est hoc aliquid. & hāc sniam asserutt ēt Cō. in.7. meta. in cō.37. vbi dicit forma est quę cō fuerit, erit res sed materia cū fuerit non erit res sic igitur a forma principaliter indiuiduū habent esse, & p formā principaliter recipit distinctionē priori loquendo, a materia aūt nō recipit distinctionē principaliter, sed secundario, vt cōparatur ad formā. Sed, si distinctio indiuidui per materiā compararetur ad distinctionē a posteriori, quā habet indiuiduū per quantitatem, & per alia accidentia, sic dico ꝙ indiuiduū principaliter distinguitur ab alio per materiā, & nō per accidentia, non cōcomitanter. & hoc colligitur ex intentione Auer. in lib. destructio destructionū in dispu.1. in solō.7. dubii vbi dicit incōueniēs est indiuiduum distingui ab alio indiuiduo solum per accidentiā, imo indiuidua ab inuicē distinguunt materia. & .7. primę philosophię cō.2. expresse scribit ꝙ idiuiduū substātię pręcedit indiuidua aliorū accidentiū, sic igitur distinctio a materia est prior distinctione per accidentia. Quod ēt rōne ostenditur. nā, si indiuiduū principaliter esset hoc & distinctum ab alio eiusdē speciei per aliquod accidēs, tunc aut hoc esset per accidentia terminata, aut per accidentia interminata non per accidentia F

A terminata, quia illa adueniunt composito post formam secundū naturā, vt dicit Cō. in primo cap. de substan. orbis, & per cōsequens in illo priori indiuiduū est hoc, & non illud, & non per aliquod accidens terminatum. nec ēt per accidētia interminata, quia talia fundātur in materia, & sunt differētia ad quālibet formā. Et ideo caueāt qui ponūt quātitatē esse principiū indiuiduationis a priori & distinctionis. sed solū est a posteriori. sic. n. intelligo dictū Cō. in. 1. phy. cō. 6. & si cubi habet simile modū, quod multitudo, aut est rerū differētiū secūdum formā, aut est rerū differentiū secūdum quātitatē. vbi per differentiā secūdum quantitatē intelligit differentiam eorū, quæ sunt vnius speciei, sed licet Philosophis inspicientibus multitudinē in eadem specie apparuit, quod non inuenitur nisi in rebus materialibus, & quantis, quantitas tamen nō est in principiū intrinsecum, & principale istius multitudinis & distinctionis & per se, sed necessario requisitum, & secundariū. dixi autem necessario requisitum, quia, si materia non esset diuisa per quantitatem in suis partibus, non posset habere in eadem hora plures formas in actu vt scribit Commentator in libro de substantia orbis. Si autem quæsito quærat, vtrū distinguendo principium assimilandi contra principium distinguendi, a quo indiuiduum principaliter, & appropriate recipit distinctionem, & similitudinem, vtrum a materia vel a forma, Solutio sine aliquo dubio quod distinctionem appropriate recipit a materia, & assimilationem appropriate recipit a forma. Nam

Quantitatē non esse indiuiduationis principiū a priori.

B impossibile est assimilationem fieri a materia, a qua est omnis infirmitas, sed hoc est a forma. & hoc est quod pulchre notauit Aristo. in præsenti text. commento. 23. quod quę sunt differentia propter materiam, vt Socrates & Callias, sunt eadem in forma ecce quod identitas est a forma & diuersitas est a materia. Vnde Commentator in commento dicit quod multitudo indiuiduorum prouenientis ab vno generante est propter multitudinē materierū in quas agit. & est ratio, quia fundamentum proximū identitatis est vnitas in substantia. dicitur enim in. 5. meta. tex. cō. 20. eadem sunt, quorum substātia est vna. sed cum vnitas sit principaliter a forma. dicitur enim in. 2. de anima. tex. cō. 7. Ens & vnū cū multipliciter dicantur, quod vere est, actus est. & . 3. phy. cōm. 68. inquit Cō. causa propter quam vnum est indiuisibile est quia ois res est vna per suam formā. forma autē est indiuisibilis p se. & hoc ēt sentit infinitis aliis locis. Materia aūt appropriate dicitur esse principiū distinctionis illo modo: quia ex quo non potuit esse principiū conuenientiæ & similitudinis, secutum est vt esset principiū diuersitatis. Et hoc bene enucleauit nobilis Peripateticus Auer. in lib. destructionum disp. 11. prima in solutione, 7. dubit, vbi sic scribit ad literā. Nam causa multitudinis numeralis est materia apud eos: causa vero distinctionis l multitudine numerali est forma. Reperiri autem multa numero, eadem tamen forma absq; materia, est quid du-

C bium. nā non cognoscitur, nec distinguitur indiuiduū ab indiuiduo aliquo attributo, nisi per accidens, quoniam reperitur aliud, quod cōmunicat ei in attributo illo: distinguitur tū indiuiduum ab indiuiduo ex parte materię. Adde etiā quod Philosophi & pręcipue Peripatetici, cum viderint multitudinem sine necessitate in natura non esse ponendam, dixerunt multiplicationem indiuiduorum in eadem specie ex diminutione proficisci, sicut notat Cōmē. in. 1. cęli in cō. 4. & . 98. & in 2. de anima, cōmen. 34. & quia talia sunt quecunque habent formā in materia, vt generabilia & corruptibilia, ideo dixerunt causam istius multiplicationis fuisse materiam. vnde contradictiones istę atduę non nisi per distinctionem solui possunt, & ab huiusmodi difficultatibus non nisi solers ingenium euadere poterit.

Decimatertia contra. est in cō. 29. Habet Cō. quod quemadmodum est in mobilibus localitee quod quędā mouentur ex se, & quędam ex alio, ita est in generabilibus, videtur ergo quod aliqua ab intrinseco alterari queāt, & generari. Cuius oppositū patet. 2. phy. cō. 1. Ibi soluitur quia licet in corporibus simplicibus nō inueniatur corpus quod alteretur ex se, sicut inuenitur corpus simplex, quod mouetur in loco ex se: tamen in compositis hoc vt ipse dicit, fallit quia talia possunt habere principium intrinsecum effectiuum respectu suę alterationis, & partialis generationis: sicut est in nutritione, quæ fit in animalibus, & plantis respectu illorum, quę adueniūt suis corporibus ab extrinseco, sicut est cibus & potus

Septimo meta. cō. 29. Solutio.

Decimaquarta contradi.est in cõ.32. Dicit ꝙ in generatione substantię opor- D
tet ꝙ preexistat agens, quod sit substantia. Sed instantia est de igne, qui .2. cœli.
cõmen.42.& 1.meteoro. generatur a motu. Soluitur in consi.illo 44. Nam sub-
stantię imperfectæ, quę quodammodo mediant inter substantiam & accidens,
quales sunt substantię elementorum, indifferenter possunt & ab vniuoco, & ab
ęquiuoco generari.

Septimo meta.tex.35. Decimaquinta contradictio est in tex.35. Dicit Philosophus in præsenti tex. vbi loquitur de partibus definitionis secundum materiã, & secundum formã, ꝙ aĩa & animæ esse sunt idẽ, & circulus & circulo esse sunt idẽ, vbi Cõmen. in cõ. notat, ꝙ intendit Philosophus per hoc, ꝙ definitio aĩę, quę dat eius quiditatẽ, videtur esse ipsum suum esse, & ꝙ in definitione eius non apparet materia omnino: & ista, in quorũ definitione apparet materia, sunt illa, in quorũ definitione apparet aliud, & definitio dicitur de illis principaliter, & de istis secundario. Sed huius oppositũ adducebã ex .2. de anima tex. cõ.5. vbi dicitur ꝙ aĩa est actus corporis instrumentalis, potentia vitã habentis: vbi patet ꝙ in definitione animę ponitur corpus, quod est materia, vt habetur .2. de aĩa. te. cõ. 2.

Solo prima. Beatus Thomas in 7. primę philosophię in lectione 9. in expositione tex.34. dicit ꝙ in definitionib. illarum formarum, quę sunt simul sumptę cum materia, ita ꝙ forma non potest distincte concipi sine tali materia, licet materia non sit pars formæ, tamen in definitione talis formæ dicitur poni materia, vt corpus instrumẽtale in definitione animę. sicut. n. accidentia nõ habent esse perfectũ, nisi secundum ꝙ sunt in subiecto, B
ita nec formæ nisi secundum ꝙ sunt in propriis materiis. & propter hoc sicut accidentia definiuntur ex additione proprii subiecti, sic formę ex additione proprię materię. & hanc viã ẽt sequitur Egidius Rom. in .2. de anima. Sed ista opinio stare non põt. quia Aris. definitionem datã per additamentũ in .7. meta. dicit esse accidentium, & non substantiarum. cum aũt forma sit substantia, non potest dici ꝙ definitur per additamentum: nisi rediret opinio Antiquorum asserentium oẽm formam esse accidens.

Solo ppria. Et ideo dicamus nos cũ Antiquis Peripateticis ꝙ licet in definitione formarum materialium debet poni materia, vt habetur in 1. de anima tex. commen.16. & in .2. phy. tex. cõmen. 26. & licet materia non sit pars formæ, quia tamen est vehiculum, & subiectum formę, & in relatione quadã consistit ad ipsam formã, impossibile est formam talẽ vt sic sine materia definire, vt sentit Commen. 1. de anima cõmen.16. & in .4. phy. cõmen.16. Non tamen propter hoc illa definitio erit ex additione, quia definitiones ex additione sunt de genere illarum, in quibus apparet aliud, vt dicit Cõmẽ. in pręsenti cõmento, & sunt definitiones accidentium, in quibus apparet subiectum, quod est aliud genere a forma definiti. sed materia est in eodem genere cum forma. Amplius ex materia & forma fit per se vnum: sed ex subiecto & accidente non fit per se vnũ. & ideo nullo pacto Antiqui Peripatetici concedunt definitionẽ formę substãtialis esse ex additione. hoc. n. est accidentalis formæ propriũ. Sed quantũ spectat ad F
pręsentem contradictionem soluo, ꝙ Commen. intellexit in definitione, quę dat quiditatem animę, non apparet materia omnino, videlicet sicut apparet materia in definitione accidentium, ex qua & forma non fit per se vnum. nam hoc declarant verba sequentia. inquit enim ꝙ tales definitiones, in quibus apparet materia, sunt de genere illarum, in quibus apparet aliud: & definitio in illis dicitur principaliter, & in istis secundario, notum est autem ex declaratis in se primo, ꝙ subiectum cadit in definitione accidentium sicut additum, & sicut causa materialis, vt dicit Commen. expresse .4. meta. commen.2 & tales definitiones sunt secundario. sed definitiones, in quibus non apparet materia alterius generis, sunt substantiarum: & talium definitiones sunt principaliter. Illo modo igitur est glosanda authoritas Commen. ꝙ oĩo non apparet materia in definitione aĩę, sicut apparet materia in definitione accidentium. & est sermo consonus verbis sequentibus. Aut dic ꝙ licet in definitione dante animę quiditatem apparet materia, tamen non apparet omnino tanquam pertinens ad esse quiditatiuũ animę. quia anima & suum esse idem sunt. Dicit. n. Commen. con.35. declarans pręsentem authoritatem quõ anima & esse animæ idem sunt, nomen formę dicitur de

A forma vniuersali & de forma particulari, sed bene apparet in definitione eius, sicut vehiculũ deferens ipsam quiditatem, vt glosat Cõmen. 7. meta. cõ. 34. Et nota vnum satis pulchrum, & est antiquũ dictum Alex. ꝙ Naturalis plerunq; in scientia Naturali in concipiendis rebus, de quibus consyderat, vtitur abstractione mathematica, vt alias notaui tibi, Forma. n. ratione separabilis est. 2. phy. cõ. & tex. 12. Et Arist. in. 7. met. in tex. cõ. 37. expresse ẽt concedit ꝙ formę, quęcunque in vna materia solum esse possunt, similiter se habent illis, quæ in diuersis sunt materiis. Nã sicut illę, quę in diuersis sunt materiis existunt, materia nõ est pars formę, sicut quia forma circuli inest lapidi & ligno, indiscriminatim saluari põt, neutra taliũ materierũ est de quiditate circuli, neque pars suę essentię. Eadẽ rõne cõtingeret, si oẽs circuli essent ęnei, ita ꝙ forma circuli in nulla alia materia saluaret, ꝑp hoc ęs nõ esset de quiditate circuli, nec pars formalis eius, & licet forma circuli nõ posset actu separari a tali materia, posset tñ intellectu separari: licet hoc sit magis difficile, q̃ in casu, quo forma põt saluari in diuersis materiis. sed nõ est hoc impossibile. & hoc est, qđ cõfitetur ẽt Com. in cõ. 37. vbi dicit omnes vero formę quę non existunt plusquam in vna materia, a qua nunquam separantur, quoniã hoc non prohibet intellectum intelligere in eis esse aliquid simile materię, & aliquid simile formę. quemadmodum, si circulus nunq̃
B esset nisi in cupro, hoc non prohibet intelligere ꝙ cuprum non est forma circuli, nec pars formę. hoc etiam asserit Commen. in. 12. met. con. 39. vbi dicit ꝙ intellectus innatus est diuidere adunata in esse, sicut diuidit materiam a forma, & formam a composito ex materia & forma. & hoc est ad confirmandum secundam solutionem.

Decimasexta contradi. est in tex. 37. Scribit Philosophus & Cõmẽ. ꝙ formę naturales non possunt abstrahi a materia. vnde Cõmen. dicit ꝙ impossibile est intelligere hominẽ sine carnibus & ossibus. Sed huic videtur cõtradicere Aris. in tex. vbi dicit ꝙ sicut formę, quę sunt in diuersis materiis, materia nõ est pars formę, & intellectus potest abstrahere formã a materia, ita pariformiter in illis, quę in vna solum existunt materia, a qua nunquam separantur, vt si oẽs circuli sunt ęnei, sicut sunt formę naturales, quę in propria & determinata existũt materia, vt hominis forma semper cum carnibus & ossibus spectatur. hoc aũt auferre mente non est difficile, ita ꝙ verba Cõmen. contradicunt verbis Arist. Et confirmatur. quia Ari. in. 2. phy. cõ. & tex. 12. describens formam, q̃ est natura, dicit ꝙ est forma & species, non separabilis existens, nisi sc̃dm rationẽ. & ita quęlibet forma naturalis videtur ratione separabilis. Et confirmatur authoritate Commen. 12. meta. cõ. 39. vbi dicit ꝙ intellectus potest diuidere adunata in esse, sicut diuidit materiam a forma, & formam a composito ex materia & forma
C & est aperta contradictio, sicut vides. Scias igitur sc̃dm mentem Auer. 7. meta. cõ. 21. ꝙ homo quandoque sumitur pro hominis quiditate, & quandoq; sumitur pro congregato ex materia & forma. Et primo modo forma hominis est homo, & secundo modo forma hominis non est homo. quia homo pro congregato constat ex materia & forma, tanq̃ ex partibus substantialibus. vnde aliud est essentia hominis, aliud hominis quiditas. & ita est in omnibus generabilibus habentibus formam conceptam cũ materia. 7. meta. tex cõmen 41. Et animaduerte ꝙ si sumatur homo pro congregato, vt est essentia quędam ꝑ se existens, sic homo non potest intelligi sine forma & materia, quia sunt partes, quę sunt de eius essentia, & vna non sufficit sine alia. sed, si homo sumatur pro hominis quiditate, sic forma hominis potest intelligi ꝑ abstractionem intellectus sine materia, quia materia non est pars talis formę seu quiditatis, licet istã abstractionem difficilius operetur intellectus in formis naturalibus q̃ in mathematicis: quia tales sunt indeterminata materia, a qua nũquam separari possunt, vt sint in alia. Intellectus enim, vt scribit Commen. in. 4. phy. in con. 95. multotiens opinatur illud, quod sequitur rẽ, sit ipsa res. Homo igitur pro congregato impossibile est vt intelligatur sine carnibus & ossibus, quia compositum non potest intelligi, neq; constare sine partibus componentibus. sed homo pro hominis quiditate potest intellectu abstrahi a materia, licet hoc difficilius sit q̃ in formis mathematicis. Et nota,

Septimo meta, tex. 37.

Solutio.

vt testatur Ale. ꝙ ista abstractio est mathematica, qua quandoq; Naturalis vti tur, vt alias notaui tibi. Et nota ꝙ refert dicere formam naturalem posse intel ligi sine materia, & dicere posse eã definiri. primũ verum est mathematica ab stractione, vt dixi, sed secundum est impossibile. & hoc notat bene Aristotel. 7. meta. tex. cõ. 39. contra Platonem, vbi dicit, & comparatio quidem ad anima li, quam iunior Socrates dicere solebat nõ bene se habet. abducit enim a verita te, & opinari facit, quasi contingens sit hominem esse sine partibus, sicut sine ære circulum. Sed hoc non est simile sensibile nanque aliquid forsan animal est & sine motu non est definire. & quando Co. ibidem in cõ. dicit ꝙ quiditates na turales non possunt intelligi sine motu, sicut quiditates Mathematicorum, intel ligendum est definitiue, quia aliter contradiceret textui primo enim de aĩa. te. com. 16. Physicus definit per materiã sensibilem & . 6. met. te. cõ. 2. idẽ habetur vbi venatur distinctionẽ scientiarum speculatiuarum ex diuersis modis definiẽ di. sic igitur oportet intelligere dicta sapientũ, quę non possunt intelligi in mo dico tempore & sine labore grandi. Deus sit dator auxilij. D

Septimo meta. cõ, 37. Decimaseptima contradictio est in cõ. 37. Auer. dicit ꝙ definitio est formę vniuersalis, non compositi ex materia & forma. Huius oppositum patet cõ. vlti mo octaui huius, vbi habet definitiones esse compositorum. Soluitur. sumpsit

Solutio. hic compositum ex materia & forma vt, est singulare distinctum cõtra vniuer

Septimo meta. cõ. 37. sale. & talis non est definitio, sed sensus. sed cõ. vltimo octaui huius sumpsit com positum vniuersale. nam tale ex materia in communi, & forma in cõi compo nitur. & istius definitio esse potest, teste Philosopho hic. 2. me. te. com. 37. E

Solutio.

Decimaoctaua con. est ibidem. Scribitur ꝙ formę naturales ab intellectu nõ possunt separari a materia in imaginatione. Huius tamen oppositum scribitur. 4. phy. cõ. 37. & . 8. meta. cõ. 8. Soluitur. omne, quod intelligitur, intelligitur se cundum ꝙ est in actu: sicut patet. 9. me. te. cõ. 20. & ideo, cũ materia sit pura po tentia, pro occursu ab intellectu non potest apprehendi sine forma, sed est per analogiam ad formam cognoscibilis: sicut patet 1. physic. te. cõ. 69. sed sic cogni ta materia, intellectus actu secundo põt materiã sine forma intelligere, intelligẽ do scilicet materiam non esse formam, & formam non esse materiam. Nam vt scribit Com. 12. me. cõ. 39. intellectus natus est diuidere adunata in esse in ea, ex quibus cõponũtur: quãuis non diuidantur in esse, sicut diuidit materiã a forma.

Septimo mesa. cõ. 44. Decimanona contradi. est in cõ. 44. D. Com. ꝙ in indiuiduo non est nisi for ma particularis & materia, ex quibus cõponitur. Sed huius oppositum patet. 5.

Solutio. me. cõ. 6. vbi habet ꝙ in indiuiduo demonstratio est natura addita naturæ com ponentium: & est illud, quod fit ex compositione. in oi. n. cõpositione ad aliquã vnitatem deuenire necessarium est. Soluitur. constitutiue & integratiue nihil ali ud est in indiuiduo quam materia & forma. sic intelligitur dictum eius hic. enti tatiue autẽ aliquid tertium potest eẽ, quod non est nec materia, nec forma, sed F est substantia composita quicquid dicant Nouelli negãtes tertiam entitatem se cundum principia Auer. Aut aliter dici potest ꝙ dictum eius hic procedit cõtra Platonem, qui posuit ideam separatam necessariam ad generationem indiui dui, & ad eius compositionem. sicut potest patere tibi ex cõ. 45. huius septimi. & ita ista authoritas non est contra ipsum in pręallegata authoritate. 5. meta. phy. sicut vides.

Septimo meta. co. 58. Vigesima contra. est in cõ. 58. Auer, dicit ꝙ nullum commune est substantia & idem habet. 45. Sed huius oppositum patet hic in cõ. 46. vbi habet ꝙ defini tiones vniuersalium habent aliquam dispositionem in dispositionum substantia

Solutio. lium, & qualitatẽ accidentem eis. Soluitur. Cõmenta. in ista authoritate. 45. al legata expresse innuit duplicem vniuersalis acceptionem. s. pro intentione secũ da, quę est quędam qualitas, i. quoddam accidens a ratione causatum, & attribu tum vniuersali pro prima intentione: quod vniuersale pro prima intẽtione appel lat ipse dispositionem ex dispositionibus substantialibus, habentibus esse citra actũ animę. Quod autem dicitur ab ipso in pręsenti co. ꝙ nullum cõmune est substantia, hoc dicit ad modum, quo posuit Plato. vniuersalia enim apud Ari. non habent esse extra animam, sicut posuit Plato. 3. de anima, commen. 18. &

A 2.meta.cō. 45. Arist.opinabatur ꝙ intellecta rerum notificant substantias earum,& non sunt substantiæ earum. Sic igitur vniuersale pro prima intentione non dicit aliquā formam realem distinctā a forma particulari realiter, vt quidam voluerunt sed dicit cōceptum realem,qui est notio singularium, & est forma declarans non dans esse.tenemus enim formam generis.speciei, et indiuidui vnam esse fcdm rem solum ratione differentem. Et sic gloso authoritatē eius 1. me.cō.17.quando dicit ꝙ materia prius recipit formas vniuersales, quam minus vniuersales,& eis mediātibus recipit indiuiduales:nō ꝙ in materia sit multitudo formarum correspondentium multitudini prędicatorum quidditatiuorum factorum ab intellectu,sed vna & eadem forma,fcdm modum intelligendi modum intelligendi nostrum, prius intelligitur informare materiam quo ad gradū substantialitatis quam corporeitatis,& prius quo ad gradum corporis quam viuentis,& sic descēdēdo vsq; ad vltimum indiuidualem gradum: quicquid dicat Ioannes de Ianduno in hoc & sequaces eius.

Vigesimaprima contrad.est in co.58. Habet Commen.ꝙ essentię rerum sunt existentes,licet nō intelligantur . Sed opponebatur per nos ibidē per com. primum.2.meta.vbi habet ꝙ,si substantię intellectuales a nobis non essent intellectæ,tunc essent frustra in natura , & per cōsequens non essent , cū natura nihil agat frustra.1.cę.32.&.3,de anima.45. Vide in co.1.2 meta. quia fuit ibi soluta
B ista instantia diligenter. Septimo meta.co.58. Solutio.

Vigesimasecunda contradi.est in com. 60. Habetur ꝙ compositum per se est aliud a componētibus. Huius oppositum scribit Com.in 1.phy.co.17.& supra: cō.44. vbi dicebat ꝙ in composito non est nisi materia, & forma particularis ex quibus componitur.Soluitur.in omni per se compositione fcdm oēs sapiētes necessarium est ad aliquam per se vnitatem deuenire, & huius opposium nō potest imaginari ab intellectu disposito ad bonum.cum igitur compositio ex materia & forma sit per se compositio , oportet igitur istam terminari ad aliquam per se vnitatem.istud non est misi tertia entitas. Si enim in mixtione elementorum non dicimus mixtum esse omnia quatuor elementa simul sumpta: nam tunc mixtio esset partium iuxta positio contra Philosophū 1.de generatione. 85.& Co.hic expresse.caro nō est terra & ignis,ex quibus componitur,sed est aliquid additum: quare ergo ēt materia cum forma non sunt causantes aliquid tertium aliud ab eis non video. Authoritas autem Com.1.phy.ti.17.procedit de toto integrali & cōtinuo,quia sic etiam loquitur ibi Philosophus.tale.n.fcdm rē nō dicit aliquā formam tertiam distinctam ab esse partiū simul sumptarū : licet ego teneam tale fcdm rōnem dicere formā aliquam distinctam ab esse partium simul sumptarū.nā fcdm Philosophum.5.me.te.com.19.senarius numerus nō est
C bis .tria,sed est semel sex.Si aūt velis illam propositionem Co:17. primi phy. dilatare ad totum essentiale, dicas ꝙ totum nihil aliud est quam partes simul sumptę integratiue & constitutiue.& sic ad authoritatē eius supra ti. 44.huius dicas consequenter.& vide supra, vbi etiam diximus in illo loco. Quod autem ista sit opinio Commenta.credo me diffuse probasse super.1.phyū. commen. 17. & tu illuc recurras .

Septimo meta.co. 60. Solutio.

S O L V T I O N E S D

CONTRADICTIONVM

IN DICTIS ARISTOTELIS

ET AVERROIS.

Super Octauo Metaphysicorum.

Octauo meta.tex.2.

Contradictio est super textu, 2. In isto enim tex. habetur ꝙ substantia magis dicitur de genere quã de specie, & de vniuersali magis quam de particulari. Huius tamen oppositum determinatum est in.7.me.in te.cõ.44. vsq; ad finem, vnde ibidem te.c.58. expresse dicitur ꝙ nullũ vniuersaliter dictorum substantia est, neq; vna ex substantijs. Amplius in præsenti te.2, expresse dicitur. Item ẽt nec vniuersale substantia nec genus. & ita in B
paruo spacio in eodem respectu Philosophus sibi ipsi contrarius esse videtur.

Solutio. Soluitur, vt innuit Com. hic in prin. cõ. & ita etiam dicit Michael Ephesius, ꝙ primum dictum est ex sentementia Antiquorum, non ex sententia Aristo. nam Ari non vult genera & species esse substantias, sed similitudines substantiarũ particularium, ex quibus collectę sunt. vt testatur Com.12.me. cõ.4. vbi dicit vniuersalia apud Arist. sunt collecta ex particularibus in intellectu, qui accipit inter ea similitudinem, & facit ea intentionem vnam. & 1.meta.cõ.45. intellecta vniuersalia apud Ari. non sunt substantię rerum. sed significant rerum substantias. per hoc patet solutio. Et si instetur ꝙ Arist.7.meta.te.cõ.44. dicit ꝙ substantia dicitur quatuor modis, inter quos vnus est ipsum vniuersale. & Commen. etiam hic dicit substantia dici quatuor modis. Soluitur ꝙ vt dicit Comme, ibi, & hic etiam illa diuisio est secundum famam, sed secundum rei veritatem Arist. substantiam diuidit illã trimembri diuisione, videlicet in materiã, formã & congregatum, sicut fecit, 2. de anima. te. commen. 1. & .7. metaphysi. & .8. tex. commen.7.

Octauo meta.cõ.4. Solutio

Secunda contra. est in cõ.4. Dicit Co. ꝙ oppositio est primo in loco. Huius oppositum videtur velle. 8. phy. cõ.16. Soluitur. refert dicere oppositionem primo esse in loco, & refert illam motui locali in esse. Et ꝙ hoc sit verum, notum F
est ꝙ prima oppositio in loco reperitur. nam, cum de ratione oppositorũ sit distantia: maxima autem distantia reperitur in loco; ideo &c. tamen non est per se notũ ꝙ oẽ, qđ est mobile motu locali, talẽ oppositionem habeat. quare. &c.

* Vtrum qualitates primę in elemẽtis sint substantiales formę.

Positio Alexandri.

Auer. 8. metha. 5. phy. 30. contra Alexandrũ disputat, tenet: ꝙ qualitates primę in elementis non sunt substantiales forme. Oppositum huius Auer. ait, in libro destructionum disputatione .6. solutione .6. dubij: vbi ait, amplius inuenimus, ꝙ hę determinationes sunt in subiectis earum substantiję. Hoc etiam videtur innuere. 3. cęli. 30. vbi ait, deinde post hęc perscrutemur de qualitatibus, & quantitatibus eorum. i. quę est substantia & si sunt corpora, & quę corpora sunt & quorum sunt elementa dicit perscrutemur de qualitatibus eorũ per quas sunt elementa. Hoc etiam videtur velle in Commen. 1. quarti. metheoro. vbi habet, ꝙ caliditas, frigiditas, humiditas & siccitas, sunt virtutes elementorum per quas elementa sunt elementa. Ad hoc dico, ꝙ in hac re sunt duę positiones, vna est Alexandri dicentis. has qualitates in simplicibus esse substantiales formas. licet Ioannes andagauensis in. q. quinti phy. q. 3. dicat ꝙ Alexander nunquam dixerit hoc nisi sub conditione & lateretur in sua expositione. Tamẽ cõi. ipsum est Aue. & The. q dicũt hãc fuisse opinionẽ. Ale. Et ẽt hoc patet, p verba ipsius Ale, in libro de sensu cap, de sapore & in libro de aia,

A Et mirum est de Zimara, ꝙ audeat dicere in hoc ꝙ forte Auer. non damnat
Alexandrum nisi in verbis cum Auer. non adeo pauci ingenii extiterit ꝙ men-
tem Alexandri non perceperit. Altera est Auer. positio. 8. meta. 5. &. 5. phy. 10.
tenentis oppositum. Et ad contradictionem respondet Suessanus in Commenta- Positio
tionibus libri destructionum disputatione. 6. vbi ait, ꝙ dupliciter sumi potest Auer.
elementum: vno modo in se, & quod eius esse. Alio modo quo ad nos, prout. s. a
nobis cognoscitur, & intelligitur. Primo modo adhuc elementum potest accipi,
vt habet esse quidditatiuum, & substantiale. Alio modo vt habet esse naturale. Et
3. vt habet esse operatiuum. videlicet, vt agit & patitur. Si secundo modo vel
actu physicali, vel actu metaphysicali, intelligitur. His habitis, dicendum ꝙ si Elementum
quo ad esse quidditatiuum in se elementum consideratur: vt sic, qualitates non multipliciter
sunt essentia, neque pars essentię elementi. Immo tota essentia elementi, vt sic: ter sumi põt
erit forma: & deferens essentiam erit materia. Et sic verificatur dictum Auer. 5.
phy. 10. vbi contra Alexãdrum dixit qualitates non esse formas elementorum,
&. 8. meta. 5. vbi ostendit huiusmodi qualitates non esse substantias elementorũ.
Si autẽ quantum ad esse naturale elementum consideratur, vt sic, qualitates sunt
substantiæ, seu essentiæ elementorum. Quoniam quantum ad esse physicum, &
naturale, qualitates sunt principia essendi naturaliter eorum: eo quia ipsis abla-
tis, substantia eorum aufertur: & ipsis positis elementorum substantię ponun-
B tur: immo sic, sunt propria elementorum & elementa intenduntur & remittun-
tur, secundum harum qualitatum intensionem, & remissionem vt. 3. cœli. 67. A-
uer. ait. Et sic potest verificari eius dictum in lib. destructionum. &. 3. cœli. 30.
Si vero considerentur elementa, quantum ad esse actiuum & passiuum, vt sic, qua
itates sunt naturę, & formę naturales elemẽtorum: eo quia sine huiusmodi qua
itatibus elementa non possunt operari nec actiue, neque passiue. Quoniam vt
dicitur in lib. de sensu ignis non agit inquantum ignis: sed inquantum calidus.
Et sic verificatur dictum Arist. 2. perigeneseos vbi ait, elementorum differẽtias
esse qualitates tangibiles. Et sic verificatur dictum Auer. 4. metheororũ. Si vero
consideretur quo ad nos, vt sic, dicendum ꝙ qualitates sunt, quiditas vel differẽ
tiæ elementorum: quoniam non possunt intelligi a nobis quo ad differentias pro
pias: ideo vtimur qualitatibus loco illarum vt Auer. dicit. Si vero consideren-
tur consideratione metaphysica. s. inquantum substantię sunt, vt sic, sola forma, et
materia, est principium essentię, & quidditatis immo forma solum. Dicendum er-
go ꝙ qualitates sunt vno modo formę seu essentię elementorum, siue substantię
Alio mõ naturę elementorum. Alio mõ quiditates, seu differentię elementorũ.
Sunt quidem formę, seu substantię, seu essentiæ: prout, habent esse elementa per
illas in esse naturali. Sunt quoque naturę prout, elementa habent agere vel pati
C per illas. Sunt tertio quiditates, & differentię, prout, diffiniuntur a nobis physica et
naturali diffinitione, & sic dicta Auer. concordantur a Suessano quidquid ab a-
liis dicatur. scio. n. multos multa dicere. hęc dicta sint de mente Auer. Quid au-
tem sit veritas in se non est pręsentis negotii: cum hic intentio mea sit, Auer.
dicta quę oppugnare inter se videntur, sedare. Vnum tamen est animaduersio-
ne dignum ꝙ opinio Alexandri non est deridenda, vt aliqui ad pauca respicien
tes iciunt: cum non solum Alexandri, verũetiã multorum doctorum illustriũ Opinio Ale.
ex Grecis expositoribus opinio fuerit. Immo si veritas inspiciatur, videbitur, ꝙ nõ deridẽda
verba Arist. magis fauent Alexandro q̃ aliis: & maxime. 2. de generatione, 6. Aristo. fauet
non multum satisfaciunt dicentes, ꝙ Arist. ibi p qualitates primas circunscribit Alexandro.
elementorum formas cum sint ignotę. Cum mirum videtur, ꝙ fuerint adeo igno
tę ꝙ Arist. nullibi ipsis elementis alias formas posuerit pręter istas qualitates.
Et si nomine carebant, potuisset tamen dicere: ꝙ pręter materiam, & formam,
elementa habent istas qualitates sicut in multis aliis fecit. & sic communi ser-
mone nos aliquo modo certos reddidisset. Nonne in hoc arduo negotio potuerat
si documento vti, quod in prędicamento relationis tradidit. ꝙ fortasse erit ne
cessarium fingere nomen. Cum & ipse sciebat, nomina non anxie quęri, res ip-
sas spectari oportere exactoq; contemplari. Non ꝙ nominibus sit abolendũ, hoc
dico, sed ꝙ poterat decenter (& si non simpliciter pretextu aliquo) ad rei cog

Noīa curare oportet, vt res clarescat.

gnitionem nos aliquo nomine ducere. Nomina enim eatenus curare oportet, vt dilucida significatę rei interpretatio sit: ipsas autem res de quibus oratio habetur, inuenire sic studendum est vt nihil ex his lateat, vt docuit Gal. in lib. de tumoribus præter naturam, potuisset enim Aristo. si tales formæ dantur preter qualitates primas nomen adaptare in hac re obscura cum ipsum (vt opinor) huius rei natura minime latebat. Materia enim prima de se ignota est, tamen Aristo. inuenit modum ꝙ non dereliquit nos circa ipsam in tanta ambiguitate, vt patet. Nec auctoritas 3. metha. vbi habetur, substantiam quę maxime significare videntur sunt aqua, ignis, aer, & terra: ex quibus composita componuntur. horum autem calores, & frigiditates, & similes passiones non sunt substantię. Contra Alexandrum absque hæsitatione concludit: quia auctoritatibus .3 metha. non est adhibenda fides per certitudinem. Quia sicut scribit Auerr. in comm. 1. illius. 3. Arist. in illo libro per sermones disputatiuos ad vtranque partem exagitat omnes quęstiones scientię diuinæ. Et mirum est de Zimara qui in sua tabula ex hac auctoritate sic concludit contra Alexandrū, cum ipse met theoremate. 87. accipit pro se hanc sententiam scilicet ꝙ auctoritibu .3. metha. non est adhibenda fides per certitudinem in alia materia. Nec auctoritas Arist. in de sensu & sensi. f. ignis, non agit in quantum ignis: sed inquantum calidus concludit. Quia pro Alexandro potest dici, ꝙ li inquantum stat specificatiue, & ostendit principium quo: & est ipsa forma, quæ calidus est, Sicut in simili docet Arist. 1 de anima. 64. melius autem fortassis non dicere animam misereri, aut addiscere, aut intelligere: sed hominem anima. Sic etiam non dicimus ignem, vt ignis, agere: sed ignis caliditate. Nec etiam propositio quę sumitur ex Aristo. 1. phy. f. quod vere est nulli accidit, demonstrat contra Alexandrum quia Gręci expositores huius vitæ dicunt: ꝙ non habet locum in substantia simplici. quemadmodum & sententia in prędicamentis posita. substantię nihil est contrarium. Alia etiam ad hoc assignatur. Responsio, quę habet ꝙ auctoritas Arist. non est ad propositū: dicit. n. li quod vere est. i. si ens parmenidis accidit nulli. i. non est accidens: sed illi quid accidit &c. insuper dicunt, ꝙ cum huiusmodi formę inter substantiam & accidens sint medię, & sint imperfecte, licet elementis sint substantiales. possunt tamen esse accidentia nobis. Et hoc non inconuenit, quia in elementis dant esse eis, in nobis autem & in aliis mixtis disponunt materiam pro forma perfectiori. & sic sunt accidita & se tenent ex parte materię. Vnde cum elementa sint materia mixtorū omogeneorū: dicitur, ꝙ formæ elementorū disponentes materiam pro illa forma mixti, sunt se tenentes ex parte accidentis: sicut etiam mixta homogenea, sunt materię etherogeneorum. Et ideo forma homogenei disponens materiam to forma etherogenei est sicut accidens etherogeneo. & etiam idem dicatur de forma etherogenei respectu animę. & sic soluunt. & multę aliæ adducuntur responsiones vnde res non est sic clara, vt ipsi tenentes partem Auer. credūt. & plura adducuntur argumenta quę possunt solui pro Alexandro. Non tamen volui hæc dixisse, ꝙ intendam dicere ꝙ opinio Auer. sit erronea, & contra Arist. cum non sit pręsentis negotii hęc discutere. Sed volui ostendere ꝙ opinio Alexandri potest sustentari. nec Arist. aliquid dicit contra se, quod non possit trahi ad bonū sensum pro se. & ꝙ non est deridenda vt nonnulli faciunt. immo his temporibus multi doctores celeberrimi defendent opinionem Alexandri, quę est Galeni, vt est excellens Matheus Curtius, & multis ex doctoribus patauinis. Nec verum est id quod aliquid solent dicere, ꝙ Galenus non fuerit opinionis Alexandri. Immo Galenus ostendit in multis locis illam esse suam opinionem: vt est videre in. 1. de elementis. & in Com. 2. libri de natura humana, & . 1. de vsu partium, 9. & . 3. de temperamentis. 4. & alibi. vt patet excitatis in doctrina sua. Et licet hic de Galeno loqui non intendam: tamē quia ipse eius doctrinam versari in hoc almo gimnasio patauino & apud bonos auctores quam altissimus generi humano succurrens e tenebris suscitauit; & multos ex doctis viris tenere Galenum non esse cum Alexandro propter aliquas auctoritates quas adducunt; spero non inutile eas breuiter soluere. Et in primis

Auctoritatibus tertii metha. non est adhibenda fides p certitudinem.

Galenus cū Alexandro sensit de qualitatibus primis.

D

F

A adducunt auctoritatem primi de tuenda sanitate circa principium, vbi loquens Gal. de semine, & sanguine, ex quo generatur fœtus; dicit constat horum vtrunque ex iisdem genere elementis: humido, sicco, calido, & frigido; aut, si mauis ab essentia sumptis nominibus, quæ a qualitate nominasse, aqua, terra, igne, & aere &c. Respondetur, quod Gal. illo loco vtitur vno vocabulo substantiam significante οὐσία, quo vocabulo nominat totum compositum: & aliquando etiã materiam subiectam, vt in libro de natura humana commento. 2. quum loquitur de melisso. Et dicit, quod ponebat substantiam informem: vtitur eodem vocabulo, quo nunquam vtitur, ad significandum formam. Neque οὐσία idem est, quod quidditas. Sed quum Græci volunt dicere quidditatem dicunt τὸ τί ἦν εἶναι. quod latini dicunt quod quid erat esse. Et sic dicitur, quod Galenus voluit dicere si vis elementa, magis nominare a substantia. i. a toto composito, quæ a qualitate &c. Et illud dixit propter ethenεum, qui, vt dicit in primo de elementis non audebat appellare elementa, ignem, aquam, aerem, & terram, sed dicebat, calidum, frigidum, humidum, & siccum. Adducitur etiam in contrarium auctoritas Galeni. 8. de decretis Hippocratis & Platonis, vbi Platonem cum Hippocrate de elementis sentire ostendit. Sed differre tantum, quia Plato non satis habuit considerare facultates, quæ extant in elementis: sed inquisiuit etiam causam generationis eorum: sequutus speculationem inutilem medico. Scire enim cur humectat aqua,

Rño quo intelligitur auctoritas Galeni.

B vrat ignis, vel cur fluat aqua, sursum feratur ignis, stabilissimaque, & grauissima elementorum, terra constiterit: ad morborum curationem nihil confert. Ad sanitatis enim conseruationem, & medelam morborum, sufficit cognoscere sanitatem effici ex temperatura calidi frigidi &c. & ex horum intemperaturis morbos accidere. Et sic videtur, quod voluerit Galenus dari aliam formam substantialem elementi, præter qualitates: cuius consideratio est inutilis medico, sed debet a philosopho considerari. quam formam intelligit, quum dicit. scire .n. cur humectat aqua, cur vrit ignis &c. Nã aqua humectat, quia hẽt talẽ formã substantialẽ: pariter ignis vrit, quia habet talem formam substantialem: quæ si non daretur, habitis qualitatibus: haberemus cur aqua humectet, & ignis vrat &c. non amplius id esset quærendum. Et sic isti nolunt glosare omnia dicta Galeni, quod loquutus est vt medicus, quum videtur ponere qualitates cum materia subiecta facere elementa. Respondetur, quod Plato vt ibi declarat Galenus, & vt etiam inquit in. 4. cœli. Arist. tex. 8. voluit reddere rationem exempli causa, cur ignis leuis, & terra grauis: quoniam dicebat partes ignis esse pyramidas quæ constat ex quatuor triangulis equilateris, sed partes terræ esse figuræ, quæ hexaedros; idest sex quadratis constat. partis aeris constare figura, quæ octaedros ex octo triangulis equilateris. partes aquæ constare figura quæ icosaedros ex viginti triangulis. Et sic volebat illud corpus esse leuius quod

Ratio sc̃dm Platonẽ cur ignis leuis, terra grauis &c.

C constabat minoribus vel paucioribus triangulis & cætera. Quam opinionem non laudat Galenus: sed dicit, qua de re recte ne an secus opinatus fuerit non est præsentis negocii diffinire. quam opinionem reprobat Aristot. 4. cœli. 8. 9. 10. & 11. Et quod Galenus non laudet opinionem Platonis, videtur, eo posse declarari, quia vult Galenus Aristo. recte exposuisse quæ ab Hippocr. dicta sunt. Clarum est enim Aristo. non meminisse de alia causa cur ignis vrat &c. sed reprobare Platonem. ergo & Galenus etiam voluit in hoc Platonem non recte sensisse. Quum præter ea non solum Galenus, sed etiam Aristot. dicat dicta ea quæ dicit Hippocrates de elementis: sequitur quod non solum medicus, sed etiam philosophus debet fateri formas substantiales esse primas qualitates, & non dari alias formas, quia si darentur de eis meminisset Aristot. & sic patet ex his quod ex dictis auctoritatibus Galeno noluit elementa habere alias formas præter qualitates, vt nonnulli opinantur. Dicunt etiam, quod Galenus dicit has esse qualitates quatuor corporum, & dicunt videtur quod sint corporum, quæ sunt in actu: ergo datur alia forma per quam corpus est in actu: vt recipiat qualitates istas primas. Respondetur quod est in actu per has qualitates elementum & corpus. Et quum dicitur, quod sunt qualitates corporum &c. Respondeo quod similiter dici-

mus ꝙ anima est actus corporis physici &c. quod tamē corpus est in actu per animam:ita etiam iste qualitates sunt corporis quod est in actu per qualitates. & sic patet ꝙ nihil habent, isti pro se ex Galeno. Hęc satis pro nunc quo ad Galenum. Sed sciendum ꝙ illud quod inducit multos ad Alexandri opinionem sic patefaciendam, est ꝙ illa quę valent in substantia composita, & perfecta: volunt ꝙ pari modo procedant in substantia simplici & imperfecta vt sunt elementorum formę. Quę tamen opinio non sic parutfacienda est, cum & Alexander fuerit magnus philosophus. Tamē quidquid sit.nos in hoc opusculo opinionem Auer.sequemur cum hic dicta Auer.declarare intendamus,& illud ponemus quod illi est conforme. D

Octauo meta.tex.8.

Tertia contra.est in te.8.Dicitur in isto tex.ꝙ materia neque elementū est, neque ex elemento.Huius tamen oppositum meminit me legisse in.5.primę philosophię in cō,4.vbi Cō.in calce Co.dicit exponens verba Philosophi in fine textus,vbi inquit Oibus vero cōe est illud,cuiusque esse elementum,quod primum cuique inest.vbi Cōmenta.dicit,&, cū definitio prędicta sit illa, quam diximus,manifestum est ꝙ verum elemetum commune est omnibus compositis,quod est primum,ex quo componuntur omnia, & istud elementum dicitur esse causa aliorum elementorum, & hoc, quod dixit, est prima materia. Amplius Com.authoritate Alexan.plerunque glosat exponens elementa pro

Solutio.

causis intrinsecis,sicut est materia & forma.vt 1.phy.co.1.&.8.me.cō.1.&.12. me.com,23.Soluitur.elementum vt dicit Com.in.3.cęli com.31.quoddā est vniuersale omnibus corporibus tam simplicibus,quā compositis: & de talibus elementis Arist.egit in 1.physicę auscultationis,& talia elementa non sunt corpora neque composita ex materia & forma,sed sunt prima materia & forma. quędam autem elementa sunt corpora,quę sunt elementa corporum compositorum & tale elementum definitur ibi in.3.cęli tex.cō.31. & de illis agitur in.3.&.4. lib.& etiam in libro de ge.& cor. qui est liber de elementis, vt dicit Philosophus in:2.de anima. in te. cōm.117.Quando igitur dicūt Philosophus & Com. materiam non esse elementum intelligunt ꝙ non est elementum, qd est corpus qui.n.ponit primam materiā esse corpus peccat.vt dicit Cō.12.me.c.14. &.1. physi.cō.63. B

Octauo me. thicō.10. Soluto.

Quarta contra.est in cō.10.Inquit formam substātialem non recipere magis nec minus. Instantia est de formis elementorum.3.cœli.cō.67.Soluitur. Habet locum in veris substātialibus: fallit in his,quę sunt medię inter substantiam.& accidens.gloso Auer.vbi supra.3.cęli:cō,allegato. Nota tamen ꝙ licet formæ perfectę non recipiant magis aut minus in sua essentia, tamen vt sunt formę in materia,bene vt sic recipe possunt magis aut minus:sicut innuit Cō.hic in isto cō.inquit enim,vnus hō non est maioris humanitatis, ꝙ̄ alter scdm formā:sed si fuerit,erit scdm ꝙ est forma in materia. Nam forma humana scdm dispositiones materiales,in quibus existit,sic potest magis & minus recipere, in tantum ꝙ a Philosopho in ethicis aliqui homines arborei,aliqui brutales, aliqui intellectuales,& quasi terrestres Dij nūcupatur. Aliqui enim,vt dicit Hesiodes, ad scientias capescendas per solam naturam sunt apti & perfecti ex bonitate cōplexionis,sicut fuit Hippocrates,& Aris. Aliqui vero non per naturam,sed p doctores excitantes mentes corū. Quidam vero neutro modo apti sunt,& isti omnino ad discernendum verum a falso omnino inutiles sunt: Patet autem ꝙ totalis ista diuersitas non prouenit, nisi ex diuersitate complexionis,& dispositionū,in quibus forma existit. Theologi etiam nostri dicunt ꝙ in puris naturalibus anima Christi fuit,& est perfectior anima Iudę. F

A SOLVTIONES CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS, ET AVERROIS.

Super Nono Metaphysicorum.

Ontradictio est in cō.2. Auer. dicit ꝙ formę liberatę a materia sunt tantum agentes, nullo modo patientes, neque essentialiter, neque accidentaliter. Sed opponebatur ibi de anima intellectiua, quę recipit intellectionem & species intellectas. Soluitur. dictum Auer. veritatem habet scdm principia Philosophi. Pro quo debes scire ꝙ actus & formę est agere & mouere. 2. de generatione. tex. co. 53. & . 9. meta. tex. cō. 20. & . 3. phy. 17, materię
Nono meta phy. com. 2.
Solutio.

B aūt est moueri & pati. vnde quelibet forma, siue materialis, siue separata fuerit, actiua est: nec aliqua sub hac ratione, qua forma est, est passiua: quia passiuum esse insequitur potentiam, quæ est primo diuersa ab actu. Si igitur aliqua forma passiua fuerit, ista passibilitas competit sibi ratione, qua potētia participat. passibilitas aūt ista duplex est, quędam signata & realis, & ista insequitur primo scdm Philosophos materiam quantam, Vnde, si qua forma passiua fuerit passione & receptione signata, siue realis, siue spiritualis fuerit, hoc est ratione materię: sicut scribit Cōm. cō. 5. 3. de anima ad principium com. 38. Alia est passio & receptio vniuersalis & abstracta. istius ratio est intellectus possibilis, qui nullam aliam naturam habet, nisi quia possibilis vocatus est. & iste intellectus est materia intelligibilium, & est quartum genus entium: sicut dicit Com; 3. de anima. cō. 5. in solutione 3. qōnis. Si formæ igitur existentes in materia reali passione patiantur, hoc est ratione materię, Vnde Commen; 4. cęli. co. 22: dicebat forma in motu elementi mouet, sed vt est forma in materia mouetur. ꝙ etiam sensitiuę virtutes signatę recipiant est, quia sunt in materia: Sequitur igitur ꝙ, cum omnes formę a materia separatę pręter animam nostram intellectiuam, quæ infima est secundum ipsum inter abstracta. 3. de anima, cō. 19. nullo modo passiuā esse non essentialiter: quia cuilibet formę, vt forma est, repugnat essentialiter pati, etiam materialibus. Vnde Com. 5. cęli dixerit formas

C per se moueri non est amplius loquendum cum eo in hac scientia: neq; etiā accidentaliter, quia forma accidentaliter patitur ratione potentiæ, quę vel est materia, vel est intellectus possibilis, in talibus autem non est materia: ideo non possunt pati passione reali & signata scdm Philosophos: neq; ēt passione spirituali, quia non intelligunt per receptionem: nec in eis est vere intellectus possibilis, licet Co. videatur illud dicere, sed scdm rōnē, vt alias declarauims. Nullo igitur modo pati possunt tales formę, neque per se, neq; per accidens, nec passione reali, nec spūali cum intelligant per essentiā, & non per spēs scdm Philosophos. Anima autem intellectiua, cum sit infima inter abstracta, cum sit cōposita ex intellectu possibili vere, & ex intellectu agēte, rōne possibilis passiua est ratione vero agentis est actiua. sed passio ista est alterius rationis a passione materię, sicut scribit Co. 3. de anima. cōm. 38 vbi formaliter ponitur ista solutio ad instantiam motam a nobis hic, sicut tu diligenter poteris ibi videre.

Secunda contrad. est super tex. 3. Ari. & Com. ponunt differentiam hic inter potentias rationales, actiuas, & irrationales: quia rationales sunt contrariorū, irrationales vero nequaquam, sed vnius tantum per se loquendo. Sed est instantia de virtute motiua voluntarie: cuius nedū est mouere corpus de loco ad locū, verumetiam retinere, sicut auis volans in aere, dum sistit seipsam, ille status cau-
Nono meta phy. tex. 3.

satur a tali virtute motiua. & similiter homo, quando stat erectus, ille status a D
tali virtute causatur, alioquin homo non potest stare, si ille status ab illa virtute
nõ esset, sed caderet, quẽadmodũ si homo dormiens poneretur erectus, vt dicit
Gal. in lib. de rigore & tremore. Amplius ꝑ eandẽ virtutẽ mouetur graue deor
sum, & quiescit deorsũ. & patet ꝙ virtutes istæ sunt irrõnales, sicut patet. Auer.
aũt videtur soluere primã difficultatẽ occulte in. 2. phy. cõ. 48. videtur. n. velle
ꝙ virtus concupiscibilis est de virtutibus passiuis apta nata recipe duo cõtra-
Solutio. ria equaliter. & quia ille motus volũtarie fit a virtute concupiscibili, q̃ determi
natur ab obiecto, tamen cessat primũ. Ad scdm aũt diceretur ꝙ virtus grauita-
tis per se, & primo est causa quietis, & secundario est causa motus, quia elemẽ-
tum est in potentia accidentali ad motum deorsum, quę est potentia violenta,
postquam passum est violentiam. In hoc igitur consistit differentia, quia virtu-
tes actiuę rationales per se & principaliter ex sui natura sunt indeterminatę ad
agendum duo contraria equaliter, sed naturales vnum ꝑ se, aliud ꝑ accidẽs, aut
vnum ex principali intentione, aliud vero secundario. sic calidũ ꝑ se calefacit,
sed ꝑ accidens infrigidat: & frigidum ꝑ se infrigidat & ꝑ accidens calefacit. &
q̃nque accidit, vt effectus per accidens sit validior effectu per se, vt patet exꝑ-
tis in naturalibus. Nec videatur tibi mirũ, si dixerim formam grauitatis per se
primo esse causam quietis & non motus: nam ista est etiam sententia. Auer. ĩ. 4.
cœli. in cõ. 16. & hoc etiam supranotaui tibi. E

Nono meta Tertia contradi. est in cõ. 19. Scribit Cõmẽ. ꝙ potentia ad sanitatẽ & ad egri
phy. cõ. 19. tudinẽ est eadem. Oppositum patet. 3. phy. tex. cõ. 10. vbi habet ꝙ, si potẽtia ad
sanitatem & egritudinẽ esset vna, tunc sanitas & egritudo esset vnũ & idẽ. Sol
uitur. loquitur hic de potentia subiectiua, quia eadẽ est materia contrariorum.
Solutio. sed. 3. phy. loquitur de potentia obiectiua. idem autem est ens in potentia obie-
ctiua ad actum & ens in actu. Vnde Cõmen. dicit. 8. meta. cõ. 15. agens extrahẽs
aliquid de potentia ad actum non largitur multitudinem, sed perfectionẽ, . &. 12
meta. cõ. 18. iuxta dimidium agens naturale non congregat inter diuersa. Nota
tamen hic ꝙ potentia ista subiectiua, & obiectiua vna & eadem est realiter, si-
De potẽtia cut mihi videtur pro nunc; sed sortiuntur tales potentię distinctas denominatio
subiectiua, nes in ordine ad diuersa; sicut est de actione & passione, vnde pluralitas entium
& obiectiua. est euitanda inquãtum est possibile. D. Co. ꝙ vna & eadem forma, vt est in po
tentia materię, appellatur vt sic esse in potentia subiectiua: sed eadem forma vt
est in potentia actiua agentis, dicitur esse in potentia obiectiua, in ordine. s. ad a-
ctum. vnde, cũ scdm Auer. 12. met. cõ. 18. oẽs formę sint in potentia ĩa prima ma
teria, & sint in actũ in. 1. motore, tales sunt in potẽtia subiectiua, & passiua ma-
terię. cũ aũt potentia passiua sit principium transmutandi ab altero inquantum
alterũ, videtur mihi ꝙ sit vnus respectus realis, q respicit tã subiectũ q̃ formã,
vt in subiecto inducitur ab agente: sed diuersas sortitur denominationes, vt ad F
diuersa extrema comparatur; sicut eadem est distantia inter superius & infe-
rius, inter Thebas & Athenas, nõ tñ est idẽ distare. & ita ego caueo ponere po
tentiã obiectiuã realiter distingui a subiectiua in via Auer. & licet multi teneãt
hoc, tñ mihi videtur in uia eius, & forte ẽt in via Ari, illã nõ distingui re a sub
iectiua. quia est principiũ ꝑ se notũ, & ab omnibus peripateticis concessum, ꝙ
quicquid est possibile respectu agentis, est possibile respectu patientis: & quic-
quid est possibile respectu patientis etiã illud possibile est respectu agentis. &
hoc loquẽdo de vera potẽtia, nã aliter aliquid esset ociosum in natura, & frustra
torium, contra Philosophũ. 1. cœli. 32. Et ideo recte diximus nos euitãtes plura
litatem entiũ, iuxta consuetudinem principis nostrę militię Arist. inquantũ est
possibile, ꝙ respectus ille ad subiectum, & ad formam, vt est ab agente vnus &
idem est re, sed ratione distinguitur. Sed Theologi nostri, qui habent principia
opposita principijs Philosophorum, tenent aliquid esse possibile respectu agen-
tis, quod non fuit possibile respectu passi, ideo habent de necessitate ponere illos
respectus realiter distingui. Vnde mundus ante sui creationẽ erat in potẽtia acti
ua agentis, s. Dei, creatoris, non erat autem in potentia subiectiua alicuius passi,
cum ex nihilo creata sit, Similiter angeli ante sui creationẽ erãt in potentia acti

A ua Dei:non autem erant in potentia pafsiua alicuius, cum ex nihilo fint creati.
immo materia prima fuit in potentia ante fui creationem actiua Dei: in nullius
tamen potentia fubiectiua fuit, quia primum potentiale in nullius eft potentia fu
biectiua aliter effet primũ & non primum. & ideo Theologus difcrepans a Phi
lofophis in principijs habet ẽt difcordare in cõclufionibus. fed velle tenere cõ
clufionem phyficam per principia Theologica diftincta a Phyficis vel econtra
ridiculũ eft. Et ideo fubtilifsimus Scotus vidẽs ifta vera effe theologice, voluit
ponere potentiam obiectiuã diftinctam a fubiectiua motus, vt mihi videtur per
ifta fundamenta Arift. in hoc tantũ curabat, inquãtum authoritates eius glo-
fare poffet, ne veritati theologicę obuiarent. Quod autem hoc non pofsit ipfe
tenere in fundamẽtis Philofophi mihi videtur hoc poffe rationibus cõuinci fic.
Nam fcd̃m te Ari. ideo ponit, potentiã obiectiuam, quia diuifsio bona debet eua
cuare totam naturam diuifi fed, fi Arift. diuidens ens per potentiam & actum
intellexiffet potentiam fbiectiuam tantum, & non obiectiuam, tunc fub tali di
uifione non comprehenderetur omne ens, ficut patet de angelis, de mundo, &
materia prima ante fui creationem, quę erant res in potentia non fubectiua, nec
erãt re in actu formali vel exiftentię: ergo oportet dicere potentiã, quę eft diffe
rentia entis, effe potentiã obiectiuã. Amplius. 9. me. t. co. 13 actus et potẽtia funt
B eiufdem generis: fed hoc non poteft de potentia fubiectiua verificari, quia fub
ftantia põt effe potentia fubiectiua quantitatis: & patet ꝙ ifta funt diuerforum
generum. Trahitur illud fic per Auer. 8. me. c. 15 agens extrahẽs aliquid de po
tentia ad actum non largitur multitudinem, fed perfectionem. & hoc idẽ hẽr.
12. meta. cõ. 18. vbi habet ꝙ agens apud Ari. non cõgregat inter diuerfa. & hoc
idẽ habet. 5. phy. t. 9. ꝙ potentia & actus funt eiufdẽ generis. & patet iftas au
thoritates non poffe faluari de potentia fubiectiua: fed de necefsitate funt verę
de potẽtia obiectiua. & in tantũ processerunt cũ huiufmodi authoritatibus ple-
riq; non modicę authoritatis viri, vt de intẽrione Auer. fubftinere aufi fint po-
tentiã obiectiuã diftingui ab actiua & a pafsiua potentijs, nec non a logice po-
tentia, quæ nil aliud eft quã refpectus rõnis ex non repugnantia terminorum
caufatus. & ifta per vitam meam non poffunt fuftineri de mente Philofophorũ.
Et vt ægritudini eorum fuccuramus, oftendamus eis cãm erroris eorũ. & eft, qa
ponentes potentiam obiectiuã coacti funt ad illud ex principio repugnãte Philo
fophię: & eft ꝙ aliquid eft in potentia refpectu agentis tm̃, qd̃ non eft in po
tentia pafsi. & hoc non conceditur a Philofophis in rebus nouis. immo ipfi di-
cunt omnę, quod eft in potentia actiua agentis, eft in potentia pafsiua alicuius
fubiecti, iuxta illud Co. alegatum fupra. omnes formę funt in potentia pafsiua
materię, & funt in potentia actiua primi motoris. patet modo ꝙ fcd̃m Theolo
C gos aliqua forma ante fui productionem eft pofsibilis pofsibilitate, qua refpicit
agens tãtum. & ideo iftam potentiam a qua pofsibilis denominatur, nuncupaue
re obiectiuã, fed Philofophus dicẽs oppofitũ huius, oportet negare fcd̃m ipfum
talem potentiã diftingui a potentia pafsiua: quia per potẽtiã pafsiuã forma eft
pofsibilis ex parte fubiecti cũ refpectu ad agẽs. quia. 9. me. te. co. 2. potẽtia paf
fiua eft principium trafmutandi ad alteco inquantum alteru n potentia. n. pafsi
ua definitur per actiuã, & econtra. vnde. 2. phy. 48. &. 8. phy. 79. & in plerifq;
locis in libro deftructionum contra Algazelem, quicquid pofsibile per princi-
pium pafsiuũ intrinfecum, eft pofsibile per principium extrinfecũ actiuũ. Et ꝙ
ens non diuidatur per potentiam obiectiuam, fed per potentiã fubiectiuã often-
ditur fic. Philofophus. 12: meta. tex. co. 8. volens declarare ꝙ fit effe materię di
uidit ens per potentiam & actum, & ibi declarat materiam contineri fub potẽ
tia, & non fub actu. quia eft illud, ex quo omnia fiunt per tranfmutationẽ. mani
feftum eft autem potentiã, ex qua aliquid tranfmutatur, effe potentiam fubiecti
uã non obiectiuã: quare entis diuifio per potentiam & actum non eft fcd̃m Phi
lofohos per potentiam obiectiuam, quia tunc argumentum Philofophi adductũ
effet in quatuor terminis. Amplius Commen. in 12. meta. com. 26. declarans in-
tentionem Philofophi, fequit ꝙ ibi intendit inducere alium modum, quo prin-
cipia oĩum prædicamentorũ funt eadẽ: & eft pro quanto actus & potẽtia funt,

In omni genere, & ꝙ actus habet reduci ad formam, & potentia ad materiã, & ꝙ potentia & actus propinqui sunt distincti in distinctis prędicamentis. vult ergo potentiã subiectiuam, & actum esse principia prędicamentorum omnium, & non obiectiuam cum dicat potentiam reduci ad materiam, & actum ad formam. Amplius ipse in. 5. meta. cõ. 14. vbi declarans quomodo actus, & potentia sunt in omni prędicamento, exponens exemplũ philosophi in prędicamento substãtię de forma mercurii, dicit ꝙ in lapide est eadem forma mercurii, & in actu, & in potentia. & declarans quomodo sit in potentia dicit ꝙ est in potentia, qa habet naturam recipiendi eã: actu vero habet eam, quando actu recipit eam. vbi patet de intẽtione eius potentiã, in qua mercurius est, subiectiuã esse, non obiectiuã Nec valet dicere obiectiuã debere poni propter respectum ad agẽs: quia istæ respectus importatur per subiectiuã cum sit principium transmutandi ab altero in quantum alterum, & ita nõ oportet entia sine necessitate multiplicare. Et ideo sicut mihi videtur, saluo semp. meliori iudicio, de intentione Philosophi potentia ista obiectiua nõ est distincta re a potẽtia passiua. quia ista potẽtia obiectiua, si ponitur non est propter aliud, nisi propter respectũ, quẽ importat forma ad ipsum agens: sed, cum ille respectus sufficienter importetur per potentiam subiectiuam seu passiuam sicut clare patet ex definitione potentię passiuæ positę in. 6. meta. &. in. 5. propter hoc dicimus de intentione Philosophi non dari potentiam obiectiuam, tãquam rem distinctam a subiectiua. Et dicimus ꝙ diuisio entis per actum & potentiam est per potentia subiectiuã, & sic dicimus agens extrahens aliquid de potentia subiectiua ad actum non largiri multitudinem, sed perfectionẽ: quia vna & eadem est res, quę est in potentia sobiectiua materiæ, & in potentia actiua agentis. cũ re, quę actu producta est. & sic agens apud Aristot. non congregat inter diuersa. Et sic dicatur consequenter ꝙ potentia subiectiua & actus sunt eiusdẽ generis loquendo de potentia subiectiua proxima. nã vt dicit Philosophus & Cõ. 12. meta. text. cõ. 22. licet principia omnium decem prędicamẽtorum remota possint esse eadẽ quia, principia prędicamenti substantię sunt principia omnium prędicamentorum, tamen principia proxima vniuscuiusq; sunt sibi propria. & sic patet quõo actus & potentia circuunt omne genus, & quomodo sunt eiusdem generis, ista est mens Philosophi, & Auer. 12. me. 26. Quod autẽ dicitur de angelis, & de materia, & corporibus cęlestibus, quia non sunt in potentia subiectiua, sed obiectiua, patet ꝙ hoc nihil est contra Philosophũ, & Cõ. sed apud Theologum bene illud haberet vim. Cogita ergo & considera ꝙ ex diuersis principiis diuersę sequuntur cõclusiones. Et ideo Auer. plerunque dannauit Auice in hoc, appellans ipsum medium inter Peripateticos, & Loquentes. D E

Nono meta phy. cõ. 19. Solutio.

Quarta contradi. est ibidem. Dicitur ꝙ in absolutis a motu reperitur melius, Oppositum patet. 5 meta. text. commento. 3. vbi dicitur in imobilibus non est ratio finis. neque boni. Soluitur immobilia, duplicia quędã scdm esse & definitionem, sicut sunt substantię separatę: & quędam sola definitione, qualia sunt entia mathematica, non est in eis ratio boni neque finis: quia talia secundum esse separata non subsistunt. quia, si subsisterent, esse in eis bonum, scilicet ipsum esse ipsorum, sed talia sola ratione a motu separata sunt, & sic abstrahunt a ratione finis, qui habet rationem mouentis. Nec est inconueniens ꝙ in aliquo ente secundum rationem nõ sit bonum, vel ratio boni, cum ratio entis sit prior quam ratio boni loquitur igitur Commentator. hic de rebus separatis secundum esse definitionem a motu, quia in talibus bene potest esse ratio boni, imo summi boni. F

A S O L V T I O N E S CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS, ET AVERROIS.

Super Decimo,& Vndecimo Metaphyſicorum.

Ontradictio eſt in cõm.6. Inuenimus contradictionem ſatis ap parentem. Quia ibi Cõm. dicit ꝙ hoc nomen ens de pluribus dicitur quã vnum. Huius tamen oppoſitũ legimus in.4.meta. tex.cõm.3.Solui poteſt ſic,ꝙ ens de pluribus dicitur quidditatiue quã vnum. nam ens quidditatiue dicitur de ſuis partibus ſubiectiuis,non autem vnum præcipue ſcdm viam cõmunẽ, quantõcunque Beatus doctor ſuper.4.meta.hoc idem de vno tenere videatur. Et tũc B ſcdm iſtam ſolutionẽ authoritas Cõm.taliter habet interpretari. ens dicitur de pluribus quã vnũ,vt cum dicitur de ſignificato rei,i.quantum ad quidditatẽ rei, ſeu quidditatiuã prędicationẽ:ſed quantũ ad prædicationẽ identicã de quot dicitur ens,de tot ẽt dicitur vnum : quia ens & vnum vnam & eandẽ naturã ſignificant ſcdm Cõm.cõ.3 quarti meta.& cõ.8.decimi huius. Aut aliter,& ſubtilius meo iudicio,ens dicitur de pluribus quã vnum,quando dicitur de ſignificato rei propter hoc : quia ſtat multa eſſe vnum ſubiecto, quæ tamen in ſignificato rei ſunt diſtantia & ſcdm definitionem ipſam : ſicut patet expreſſe.1.phyſi.tex. cõ.21.vbi Philoſophus reprehendit Antiquos ſcdm expoſitionem Cõm.in hoc, quia credebant ens et vnũ ſemper idem ſignificare ad modũ dictũ. Et ſic patet contradictionis ſolutio. nam ens & vnum, aut ſumuntur quo ad naturã ſignificatam,& ſic idem ſignificant,vt patuit : aut ſumantur quo ad ſignificationes & rationes rerum, & ſic de pluribus dicitur ens quã vnum : quia ſtat aliqua vnũ eſſe ſubiecto,& talia eſſe plura ſcdm rationes et ſignificationes. vide, vt dixi cõ.21.primi phy.& ſic Commenta. per Commentato.expone : quia nil melius quã ipſummet authorem ſuimet interpretem eſſe : quia nemo nouit melius propriam mentem,quam ipſemet author.

Decimo meta.com,6.

Solutio.

Secunda contrad. eſt in cõ.7. Auer. dicit non eſt dicendum colores componi C ex albo & nigro, tanquã ex duobus principijs. Huius tamen oppoſitum ſcribit ipſe expreſſe.5.phyſic.6.19.52.& hic cõ.23. Soluitur. forte propter iſtam authoritatem motus fuit Burleus,& multi Auerroiſtę ad tenendum de intentione Auer. duo contraria non poſſe eſſe ſimul in eodem ſubiecto. Et ꝙ magis auget difficultatẽ hanc, eſt etiam authoritas eiuſdem in.4. meta.in te. cõ,26.vbi aſsignat cauſam,quare cõtraria non paſſunt eſſe in eodẽ: & eſt quia vnũ contrariũ eſt priuatio alterius. & hoc ẽt dicit ibi Philoſophus in litera.& parũ infra Cõm.dicit ꝙ in cõtrarijs immediatis talia nõ poſſunt eſſe in eodem ſubiecto ſimul,ſed ſucceſsiue. contraria vero habentia medium poſſunt eſſe in medio potentia, non actu, nec perfecte. & hoc videtur fauere opinioni iſtorũ, qui dicũt talia media inter cõtraria eſſe compoſita ex extremis quantũ ad denominationẽ,nõ aũt quantum ad eſſe, pro quãto mediam comparatum vni extremorũ ſortitur nomẽ alterius,ſicut pallidũ reſpectu nigri albũ dicitur, & reſpectu albi dicitur nigrũ. Sed proculdubio iſta non fuit mens Auer. quia tunc periret motus inter contraria habentia medium : ſicut ipſe deducit.10.huius cõm.23.nam in omni motu vnitatis prius mutatur forma in medio quã in extremo, & ideo ſi in tali medio non eſſet formaliter ſcdm aliquem gradum forma, ad quam fit motus,tunc talis motus nõ poſſet eſſe ſucceſsiuus,neque vnus. Dicamus igitur ad authoritates in oppoſitum adductas. Ad primam hic, quando dicitur colo-

Decimo meta. cõ.7.

Solutio aliquorum.

Solutio propria.

res non esse compositos ex extremis, verum est tanquam ex duobus principijs mensurantibus perfectionem & esse ipsorum. nam cum semper vnum contrariorum sit, vt dicitur in litera, sicut priuatio alterius, ideo impossibile est ambo rationem mensuræ habere: quia ratio mensurę attribuitur habitui non priuationi. vnde Philosophus in litera vult probare inductiue, qualiter in omni genere est vnum primum, quod est metrum, & mensura omnium existentiū in illo genere, & sic in genere colorum est albedo. colores igitur medij non componuntur ex extremis, tanquam ex duabus mensuris. Ad authoritatem autem Philosophi & Commenta.4.met.te.cō.26. ꝙ contraria non possunt esse simul in eodem, quia vnum est priuatio alterius: Soluitur. verū est de contrarijs in illis gradibus consyderatis, in quibus contrarietatem habent. non enim tenemus albedinem sub quolibet gradu nigredini contrariari, nec calorem frigiditati: sed sub esse actuali, & perfecto contrariantur: & vnum, vt sic, est priuatio alterius. Ad authoritatem Aue. in eodem cō. quando dicebat ꝙ in contrarijs medijs talia possunt esse in eodem potentia, non actu, nec perfecte: Dico ꝙ per potentiā ibi non intellexit puram potentiam. quia tunc nulla esset differentia inter contraria mediata, & immediata penes hoc: nam etiam contraria immediata possunt esse in eodem subiecto in potentia pura. per potentiam igitur intellexit potentiā actui admixtam, sicut in simili ipse dixit in fine primi de generatione, vbi exponit quomodo elementa sunt potentia in mixto, per potentiam exponit pro quanto nō sunt in mixto in suo esse perfecto, sed refracto. Et ideo cauerent Burleus, & alij ad pauca respicientes de intentione Cōmen. negare contraria non posse simul esse in eodem sub aliquo esse refracto: quia tunc etiam oporteret dicere elementa non esse formaliter in mixto scdm ipsum Aue. Discordāt igitur in principio, & volunt concordare in conclusione. & hoc non est possibile. Sic ēt exponit seipsum Cōmen. cō.6. super.5. physico. sicut videre potes. Videas ēt qualiter glosa Burlei non potest stare, ꝙ media inter contraria componuntur ex extremis, quantū ad denominationē, non quantū ad actualē cōpositionem. Nam.4.cœ.c.26. Aue. distinguit de duplici medio, scdm cōparationē, et scdm cōpositionē media scdm cōparationē cōponūtur ex extremis quātum ad denominationē, sicut ipse dicit, nō quantū ad esse. sicut dicimus aerem esse mediū inter ignē & aquā scdm cōparationē, quia respectu ignis est grauis. & respectu aquę est leuis: non tamen componi dicitur propter hoc ex graui & leui. sed media scdm compositionē sunt illa, in quibus extrema actu sunt in esse, non in cōparatione tantum. & ideo distinctio Com. nulla esset. quia membra coinciderent, si aliqua media ex extremis cōtrarijs, non actu, permixto tamen potentię essent composita ex talibus extremis. & hoc est certum, nec alicui parum exercitato in via istius hominis dubium esse potest.

Decimo me ta.cō.10.

Tertia contrad. est in cō.10. Auer Scribit ꝙ linea arcualis non potest ęquari lineæ rectę. Oppositum sequitur de quadratura circuli. sicut patet in prędicamentis. Soluitur. aliqui nō mediocris authoritatis viri tenuerūt quadraturā circuli minime dari posse. nam. cum figura circularis & figura recta sint alterius rōnis, minime videntur comparabiles adinuicem, per regulam Philosophi positam.7.phy.te.co.31. Et confirmant hoc sic. ęqualia p cōem animi conceptionē sunt, quę adinuicem superposita non se excedūt adinuicem, nec exceduntur. modo curuū superpositum recto nunquam ęquari potest remanendo in sua curuitate, sicut patet. Et confirmatur authoritate Philosophi.2.phy si,te.cō. 21. vbi probat motum circularē nō esse comparabilem motui recto: quia tunc magnitudo recta esset comparabilis magnitudini circuli: quod falsum est, & impossibile apud Ari. propter superius adductam rōnem. Ad authoritatem aūt Philosophi in prędicamentis, dum dicit in capitulo de ad aliquid quadraturam circuli scibilē esse, dicūt ꝙ Ari. loquitur ibi sub cōditione & non assertiue & quātū ad hoc verū dicunt, quia litera taliter iacet, scia vero si nō sit, nihil prohibet scibile esse. vt quadratura circuli, si est scibilis, scia quidem eius nondum est. Boetius autem vir summæ authoritatis in omni scientia, & Latinorum gloria, asseuerat ibidem scientiam illam post Ari. tempora inuentam fuisse. sed ipse breuitati stu

A dens uoluit superfedere a tali demonstratione. Nos igitur dicamus non inconuenire aliqua conuenire magnitudinibus mathematice consyderatis, quę tamē repugnant magnitudinibus eisdem, vt a Naturali consyderantur. sicut pulchre declarat Commen. 1. cęli. com. 32. vbi dicit motui circulari mathematice aliquid contrariari, non naturaliter. similiter. 4. phy. 72. linea mathematica in infinitū potest diuidi, non autem vt est terrestris vel ignea. Sic etiam naturaliter cōsyderando magnitudinē circularē & rectā, non sunt cōparabiles: quia iste consyderat res vt sunt in motu, & in re extra: & quia, vt dicebatur, cō ęqualia sint illa, quę inuicem superposita non se excedunt, nec exceduntur a se inuicem. & ideo sedm rem curuum & rectum non possunt ęquari, quia tunc curuū non esset curuum. sed Mathematicus, cuius propositiones oēs sunt verę ad imaginationem. 3. phy. 60. tenet figuram rectā comparabilem esse figurae circulari: quia ipse imaginatur ꝙ est possibile ꝙ linea recta incuruetur, & fiat circularis. & ideo ipse ēt dicit ꝙ linea recta est breuissima, quae duci potest inter duo puncta. ex hoc patet ꝙ Geometra comparat lineam rectam curuę, cum tñ equalitas sedm rem dicatur fere aequiuoce. sed istud dictum est large verum, & ad imaginationē. & ita ēt ad imaginationem dicit figuram multorum angulorum comparabilē esse figurę rectę. Et ista est solutio Auer. expresse. 7. physic. com. 29. sicut uidere poteris. Et per hoc possumus modernos cum Boetio concordare de quadratura circulari, ꝙ est possibilis mathematice, & sic locutus est Boetius in predicamentis: naturaliter autem dictum Modernorum procedit, non autem absolute & simpliciter. Et istud multotiens est, quod ducit doctores in graues errores, quia nesciunt discernere consyderationem a consyderatione. & sic quę repugnant vni consyderationi credunt alij repugnare. sed non est ita, sicut vides. & hoc forte fuit in causa, ꝙ Aristote. in praedicamentis locutus est sub cōditione, dum dixit, si scibilis est. quia ipse uidebat non secundum quamlibet consyderationem scibilem esse talem circuli quadrationem.

(B marked in margin at "culari, ꝙ est possibilis mathematice")

Quarta contradi. est in com. 13. dicit Com. ꝙ contrarietas in loco est causa contrarietatis in substantijs. Huius tamen oppositum patet. 5. phyli. cō. 10. vbi habet contra Alexandrum in substantijs nullam esse contrarietatē. Soluitur. In substantijs est contrarietas quantum ad qualitates suas ideo Philosophus in 2. de generatione & corruptione. tex. com. 49. dicit ꝙ igni contrariatur aqua, ut contingit substantiam substantiae contrariam esse. & hoc non pp aliud dixit, nisi quia uidebat formas substantiales sedm se non habere contrariū, sed rōne suarum qualitatū, sicut ipsemet seipsum declarando in eodē. 2. in tex. cō. 24. dicit. elementa omnia habent contrarietatem adinuicem, quia differentię contrariae insunt his. Sic igitur contrarietas in loco est causa contrarietatis in substātijs,
G non quantum ad esse substantiale, sed quantum ad esse qualitatiuum.

Decimo meta. cō. 13.

Solutio.

Aristo. 10. metaphy. 14. & primo cęli. 10. uult uni unum contrarium esse. Oppositum huius habetur, ab ipso Aristo. ex duobus locis. Ipse enim. 2. de generatione. 49. ait, ꝙ igni est contraria aqua. & in 2. cęli. 18. ait, ꝙ igni est contraria terra, ergo uni plura erunt contraria. Ad hoc respondetur ex doctrina Auer. 8. physicę auscultationis. 62. ꝙ illa propositio, vni vnum contrariatur, duabus limitatur conditionibus. Vna est, ꝙ vni, vnum est contrarium secundum unum modum: tamen diuersis modis vnum plura contraria habere potest. Hac stante conditione dicitur ad contradictionem, ꝙ elementa considerantur vno modo quo ad qualitates alteratiuas idest primas: alio modo considerantur quo ad qualitates localiter motiuas. Tunc dico, ꝙ in. 2. cœli. 18. loquitur de elementis, quo ad qualitates localiter motiuas: & sic ignis, & terra, maxime contrariantur. In libro uero de generatione aliter loquitur de elementis. Pro quo videas Auer. 3. cœli. 1. & vltimo. vbi ait, ꝙ Aristot. in libro cœli tractat de elementis vt sunt partes mundi primarię: in libro vero de generatione tractat de elementis, ut sunt causę mixtorum: quę non possunt esse causae mixtorum, nisi per qualitates alteratiuas. Ideo considerat ibi quo ad qualitates alteratiuas. Et quo ad qualitates alteratiuas, maxime cōtrariātur, ignis & aqua. Et sic si vni plura cōtrariantur, est diuersimode,

* Vtrum uni vnū tantū, sit contrariū

Limitatio propositionis.

Et sic remouetur dubium. Altera conditio est, ꝙ sit maxima distantia. Vnde D maxima distantia, vnum contrariatur vni tantum. vt albedo nigredini. Talis autem est extremi ad extremum. Nec tamen ob hoc, ꝙ plura vni contraria sint prohibitum est. Sed vnum erit contrarium vt extremum: & aliud vt medium. Prodigalitas autem aduersatur auaritię, & etiam liberalitas. Et istæ duę conditiones clare habentur ab Auer. ibi, dum ait, & intendebat per hoc notificare, ꝙ possibile est, idem habere plura vno contrario, aut quādo contrarietas quę est inter ea, non est maxima: sicut media quę sunt inter contraria. aut quando idem habebit plura contraria diuersis modis. Et hęc sufficiant.

Decimo me ta. com. 22. Solutio. Quinta contradi. est in cō. 22. Habet Cōme. scientiam esse in qualitate & sciētā in substantia. Sed. 7. phy. 20. dicitur ꝙ scientia est in relatione. Solutur. non inconuenit idem in diuersis predicamentis esse scdm diuersas rationes. sic scientia nostra quę causatur a rebus, qualitas est, sed est relatio scdm dici, quia ad scibile refertur: licet scibile ad scientiam aut non referatur, aut relatione rationis referatur. Assimilatur etiam scientia relationi inquantum in indiuisibili consistit, & inquantum in ea non est per se motus.

Decimo me ta. co. 23. Solutio. Sexta contradi. est in cō. 23. Ait Commen. ꝙ partes in composito sunt in potentia. Sed oppositum dixit ipse. 5. phy. 6. 19. &. 5 9. & nos paulo ante oppositū determinauimus in cō. 7. Soluitur sic. ibi per potentiam non intellexit potentiā puram abijcientem omnem actum, sed potentiam actui permixtam. vnde partes, vt sunt in toto, non habent tantam actualitatem, quantam habent ipsę, cum sunt totum. & ideo vt in toto inexistunt, dicuntur esse in potentia, id est in quo dam modo potentię: qui modus permixtus est actui E

Decimo me ta. tex. 24. Solutio. Septima contra di. est in tex. 24. Dicit Philosophus ꝙ materia negatione ostēditur. Sed huius oppositum habetur in. 1. phy. tex. cō. 69. vbi habetur ꝙ cognoscitur per analogiam ad formā. Soluitur. duplex est materię notio. Vna est, quam dat nobis prima scientia Naturalis. & istam venamur per transmutationem, sicut processit Philosophus in. 1. phy. & illo modo materia cognoscitur per comparationem ad formam. Alia est posterior scdm ordinem doctrinę. & istam tradit nobis scientia Diuina, & in tali cōsyderatione materia abstrahitur ab omni forma, & cognoscitur per negationē omnium formarum. intellectus. n. vt scribit Commen. 12. met. cō. 39. natus est diuidere adunata in esse, sicut diuidit materiam a forma. & materia scdm talem consyderationem nō habet esse extra animam: quia tunc quod non est in actu, esset in actu, vt deducit Commen. 2. phy. co. 12. sed solum habet esse in anima: quia sic est rationis obiectum solum, & sic considerata materia, pertinet ad Diuinum talis cōsideratio, vt pulchre notat Commen. 12. meta. commen. 14.

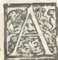
Decimo me ta. co. 24. Solutio. Octaua contradi. est in com. 24. D. Com. ꝙ genus significat materiā. Huius oppositum patet. 1. met. 17. Soluitur. aliud est, genus esse materiam, aliud ipsum materiam significare, & a materia sumi. primum est falsum, vt ipse probat 1. meta. 17. &. 12. met. cō. 14. secundum autem verum est. vide. 2. cœli. cō. 49. &. 7. meta. 43. Et hoc est rationabile. nam, sicut dicit Comme. 1. de anima cō. 5. partes definitionis sumuntur a principijs, quę sunt in re. Et ideo a principio potētiali sumitur genus, & ab actuali differentia. Ideo dixit Porphyrius in cap. de differentia ꝙ genus est proportionale materię, & differentiā formæ. F

Vndecimo meta. tex. 9 Contradi. est in. 11. meta. super tex. 9. Arist. dicit, ꝙ infinitū non eodem modo est in magnitudine, motu, & tempore, vt vna quędam natura, sed ꝙ posterius est dicitur scdm prius, vt motus propter magnitudinem in qua mouetur, & tēpus propter motum. & eandem sententiam videtur asserere in. 6. phy. in tex. cō. 70. & in. 4. phy. in tex. co. 99. ex quo videtur motum esse continuum & infinitum principaliter ex parte magnitudinis, in qua fit motus, & non ex parte mobilis. quod etiam Philosophus in. 5. meta. tex. co 18. expresse testatur. Sed huius oppositum determinat Arist. in. 2. de generatione & corrup. in te. co. 62. Soluitur. motus, vt inquit Comme. habet duplices partes, quædam sunt simul: & talem partium diuisionem sortitur motus a mobili in quo est, vt in subiecto: motus enim est in mobili & nō in motore: & habet alias partes in successione exi

A stentes, secundum quas mensuratur a tempore. dico igitur quod tales partes & diuisione in infinitum motus sortitur ex diuisione magnitudinis, super qua mobile mouet: sed alias, quas simul habet, sortitur a mobili. sic loca pugnantia cōcordabis.

SOLVTIONES CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS ET AVERROIS.

Super Duodecimo Metaphysicorum.

B Verroes in suo 11. super. 12. meta. Aristote. co. 6. inquit quod Naturalis consyderat causas mouentes, & materiales ipsius sensibilis substantiæ, formales autem & finales consyderare non potest. Huius oppositum legimus. 2. phy. c. 70. vbi habet quod Naturalis omnes causas consyderat. Solutur. memini me dixisse in. 1. phy. cō. 1. & in prologo Auer. differentiam esse dicere Naturalem omnes causas consyderare, & dicere ipsum consyderare omnes primas causas, primū est verum; secundū vero falsum, duas primas causas consyderat Naturalis, & duas alias primus Philosophus. primū motorem, & primam materiam Naturalis consyderat: sed Diuinus primam formam & primum finem. vide loco allegato super. 1. physic. quia late dubitaui. vide com. 3. tertij meta. & com. 5. & 9. septimi meta. & in prologo suo super primo phy. & in. 4. metaphy. commen. primo. Duodecimo meta. co. 6. Solutio.

Secunda contra. est in com. 9. Dicit Comme. quod Democritus fuit propinqui or in aspiciendo materiā. Sed oppositum legimus. 1. phy. com. 79. vbi istud Platoni attribuit, non Democrito. Soluitur. procedit dictum eius de illis quos enumerat Philosophus hic; & vniuersaliter de his, qui fuerunt ante Arist. sed Plato, qui fuit in eodem tempore cum Arist. fuit propinquissimus in inspiciēda naturam materię. & sic intelligitur dictum Auer. in primo physi. comme. 79. Duodecimo meta. co. 9. Solutio.

C Tertia cōtra. est in. 12. com. Inquit Comme. quod nec forma, nec materia generatur. Sed oppositum paret de materia. 1. phy. com. 60. vbi habet quod materia vere generatur. Soluitur. materia & forma non generantur, vt terminus per se totalis generationis. nam ex procœmio metaphy. actus & generationes oēs circa singularia sunt. & ideo dixit Comme. ad istum sensum hic quod, si materia & forma generarentur isto modo, tunc materię esset materia, & sic in infinitū. & ita ēt de forma procedit quod illius esset forma, & sic in infinitum. materia tamen vere generatur subiectiue, sicut ipse dicit in comme. 60. primi physicorum. Duodecimo meta. co. 12. Solutio.

Quarta contra. est in com. 14. Forma non comprehenditur sensu, dicit Com. Sed oppositum huius patet. 2. de anima. 63. vbi dicitur quod cogitatiua hominis comprehendit intentiones indiuiduales decem prędicamentorum. Soluitur. forma non comprehenditur a sensu in eo quod sensus. sic intelligitur dictum eius hic. tamen forma comprehendi potest a sensibus hominis in eo quod sensus hominis sunt. sic intelligitur dictum eius. 2. de aīa. 63. sicut ipsemet seipsum glosat ibidē in co. 65. illius secundi. Et hoc etiam ipse asseuerat in com. suo super libro de sensu & sensi. ad finem, vbi dicit quod homo comprehendit differentias rerum, & intentiones earum proprias, quę sunt in ee sensata, quasi medullam de fructu: in animali autem bruto comprehendunt ea, quę sunt extra, quę sunt quasi cortices fructuum. Alia etiam solutio dari posset, quam etiam in similitermus in aliis locis: sed breuitatis gratia ad pręsens dimittatur. Duodecimo meta. co. 14. Solutio.

Auer.12.metha,15.ait ꝙ compositum est maioris nobilitatis, quã materia,& D
forma. Hoc etiam videtur dicere.2.de aïa. 3. Oppositũ hẽtur ab ipso Auer.2.
phy.4.vbi hẽtur, & forma est dignior hẽre hoc nomẽ substãtia quã cõpositũ:
quoniam per illam est compositum in actu: & cã rei est dignior cãto. Idem.7.
metha.7.&.8,metha.7.&,2.de aïa,7. Ex quibus patet ipsum, nos docere formam esse cõposito digniorẽ. Ad hoc rñdetur. & dico ꝙ Auer. in illo com. 4.
2.phy.circa hoc duo dicit. Primũ est ꝙ cõpositum est dignius hẽre hoc nomen substantia,quã materia.Et ratio est, quia compositum est in actu,& materia est in potentia. Sed.9.metha. 13.actus est nobilior,substantia in potentia.ergo cõpositũ est nobilius materia. Et quantum ad hoc oẽs cum Auer.concordãt. Secũdum quod ipse Auer.ponit,est ꝙ forma est dignior habere hoc nomen substantia quã cõpositũ. Hoc etiam habet.7.metha.7.& 8.metha.7.&.2. de anima.7.
Et rõ est ista,quam adducit. Quoniam compositum est in actu pp formam.ergo forma est magis ens in actu. Quia propter quod vnum quodq; tale & illud magis.primo poste. Et subdit ẽt ꝙ causa rei est dignior causato. Et ex hoc loco patet error volentiũ illã propositionem,pp quod vnumquodq; tale &c.habere veritatẽ,in solo genere causę efficientis. Clarũ.n.est in hac rõne Auer. ꝙ ea vititur in genere causę formalis. Manifestum est autẽ,ꝙ cõpositum non est in actu propter formã,nisi in genere causę formalis. Nam vt dicit Themi.in.2.de anima.cap.6.super tex.7. neinpe forma tametsi in materia producitur non tamen E
ipsi materiæ forma est,sed eius quod ex duabus facultatibus conditum est. Et non solum in generę causę efficiẽtis: & formalis: verumetiam in alijs generibus causarum veritatem habet si recte intelligatur. Et dicit Auerro. ꝙ hoc quod dixit fuit declaratum in prima philosophia.8.methaphy.7.&.7. met.7.
vbi habetur, quapropter si species est prior materia, eadem ratione erit perfectior eo quod ex vtrisque est. Sed forma est prior materia:quia: est actus.ergo eadem rõne quę est esse in actu:forma est prior composito. Vnde eadẽ rõ & causa qua forma erat prior & magis ens quam materia, eadem est propter quã est prior cõposito & est actualitas ipsius, Nam compositũ non est in actu nisi propter formã:quemadmodũ & ipsa maria. Et ideo eadem causa & rõne forma est prior cõposito.Nã habetur ab Aue.ꝙ dispositio eadẽ inuẽta in cã et in cãto, si in cãto fuerit inuenta pp cãm: de cã dicitur simpliciter & per prius: & de causato per posterius,& sc̃dm quid.7.metha.8.&.8.metha,7. Vnde apparet,ꝙ hoc qđ dicit Aue. s. ꝙ forma sit magis ens: & substantia quã cõpositũ, sit sñia ipsius Ari.formaliter in litera.Simplicius tñ et Argiropilus aliter legũt te.illũ.7.me.legũt.n.hoc mõ:quare si forma prior sit & magis ens quã materies & id pfecto,qđ ex vtrisq; constat prius per rõnẽ eandẽ erit. & sic legunt in recto & non in obliquo,ꝙ forma sit prior cõposito. Sed ꝙ cõpositũ eadẽ rõnẽ sit prius materia & forma. Vnde secundum istos sensus est, ꝙ pp eadẽ rõnẽ F
id qđ ex vtrisq; est cõpositũ est magis ens vtrisq;.s.materia & forma. Vnde tenuit simplicius substãtiã cõpositã esse magis ens & substantia quã sit materia & forma. Et ꝙ forma est magis ens quã materia. Et ista fuit ẽt opinio Ale.
vt recitat Aue.12.diuinę philosophię. 15. & hanc opi.multi magni viri ex latinis sequuntur.Sed Aue.est in contrariũ. Et litera quę cõiter his tpibus hẽtur, hẽt in obliquo. Et ẽt in aliquibus codicibus græcis in obliquo inuenitur. Et ẽt posito ꝙ litera stet in recto,adhuc simplicius & latini non habent intentũ contra Auer.quia sensus erit, ꝙ eadẽ rõne qua forma pręcedit materiã, eadẽ rõne cõpositũ pręcedit materiã solũ qa est substãtia in actu, & illa est substantia in potentia. Et non ꝙ Ari. velit dicere ꝙ si forma est prior materia, eadẽ rõne cõpositũ ex vtrisq; est prius vtrisq;. Et sensus literę erit planior quã sẽsus sc̃dm simplicitũ. Et ad formam contradictionis dico, ꝙ mens Auer. est ꝙ forma sit dignior cõposito, Et ad auctoritatem.12,metha.dico ꝙ vt ibi patet loquitur sc̃dm intentionẽ Ale. Et si qñq; inueniatur Aue.dixisse cõpositum esse magis ens, loquitur sc̃dm famositatẽ: & non quantum ad rei veritatẽ. Et ista est glosa ipsius Auer. in.2. de anima.vbi Ari.diuisit substantiã,in materiã,& formam,& substantiã cõpositã,Aue,in Cõ.3. dixit,ꝙ corpora cõposita habent hoc nomẽ sub

Vtrum forma sit dignior composito.

Rñ ꝙ compositum est nobilius materia.

Propositio famosa scilicet propter quod vnum quodque &c.non habet veritatẽ solum in genere causæ efficientis.

Declaratio alterius literę.

Ad formã contradictionis.

A stantia magis proprie scdm φ est magis famosum. Et.7.metha.9.ait,φ cōpositū dicitur magis substantia scdm famositatē,& non secundum iudicium sapientū. Etiā in simili Aue.dixit.2.met.16.φ generabilia,& corruptibilia, sunt magis naturalia,secundum famositatem,quā corpora eterna. Et φ viris illustribus interdum insit scdm famositatē loqui audias Galenū in principio libri de substantia virtutum naturalium loquentem tali modo, ac quisquā fortasse haud eorum leuem dissensionē putauit qui animalia calida, plantas frigidas esse affirmant, minus sane intelligens,vbi subtilius edisserat quis,eum vniuersum quesito consequens ad scientiam vsque extremam decernere:vbi autem in re quapiā alia de his supinius intendat, contentum esse,si quod dubio sensui percipitur, calidum,vel frigidum dicat. Plato igitur ipse animalia semper animata appellat lapides vero, & herbas,& ligna,atq; (vt in vniuersum loquar) stirpes oēs de inanimatorum corporum numero esse ait. At cum in Timęo naturalē contemplationem paucissimis apericus auditoribus, qui scientiatios sermones percipere intellectuq; assequi valent,posthabita vulgi sententia,in mundum totum extensum ipsius asserit animam,sibiipsi virum non constare,ac pugnantia dicere nunquam putandum est. vtiq; neque Aristotelem, aut Theophrastū,qui multitudini alia familiaribus vero ac sodalibus auscultationes cōscripsere. Nā vbi quodpiā sensum oēm refugiens dogma,ac verborum copiam in demonstrationē

B exigens intempestiue recitatur, audientes offendit. Non prius igitur de eiusmodi rebus pronunciare conuenit, quā paulatim per longam demonstrationē ad rōnis totius conclusionē fuerit peruentum:neq; mundi animam per lapides,& testas,& arenam,& flagrātia, putrescentiaq; animalium permeare cadauerata. Nā si simpliciter adeo, vt vulgus patenter capit,quidquā id genus Plato dixisset, vtiq; oēs eum patrocinantes condenarent hęc ille Hæc volui adducere. nō φ sit scrutādi locus,qua de causa ex famositate Ari.& Aue. in his locis sint loquuti de hac re:sed ad insinuandum,φ loqui interdum licet,& loquūtur doctores scdm famositatē. Quod nonnulli non aduertens multos damnāt,putantes eos sermonem fecisse in diuersis locis secundum propriam intentionem, & sic non sibiipsis constantes,cum varia dicant. quod tamen vt ex dictis patet non est cōsendum. Sed oportet scrutari,eorum mentes quantum possibile est. Sed adhuc dubitationis restat locus,quia videtur falsum quod ex Auer, habetur,s. φ composita habent hoc nomen substantia magis proprie secundū φ est magis famosum:quia est expressa auctoritas ipsius Auer. in epithomate metha.tractatu primo ca.de substantia vbi ait,φ ex significationibus substātiæ magis famosa est quę de substantię indiuiduo dicitur,& cām subdens ait, quia oēs philosophi illud esse substantiam iudicant. Videtur ergo φ non secundum vulgi opinionem.

C immo ēt scdm philosophos sit Ad hoc dicitur φ Auer. comparat ibi ad significationes substantię alias positas ab eo ibi videlicet ad predicata quę sunt genera,& spēs,vel differentia,quę notificant quiditatē indiuidui predicamenti substantię:& ad aliam significationem vbi substantia capitur pro omni quod iudicat quælibet diffinitio siue sit diffinitio substātię, siue accidentiū, & illo mō ꝓcedit ibi Auer. Sed si comparatio philosophorum fiat, ad partes componentes, istud indiuiduū cōpositum ex materia, & forma in hoc est discordia apud vulgum & sapientes: & alio mō res se habet, φ faciendo comparationem ad alias supradictas substantię significationes. Et sic dubium remouetur multa pro presenti concordātia adduci possent pro vtraq; parte, nam vbi diuersitas est inter Auer.& Gręcos expositores, difacile est videre veritatem. Et precipue vbi aliqui doctores illustres ex latinis sunt contra Aue. Et intentio mea in hoc opusculo est, quantum mihi concessum est solū ostendere mentem Auer. vbi a seipso dissonans videtur. Et non ostendere veritatem rei absolute,non magis Auerroē quam alios expositores,inspiciendo. Accidit enim si aliquod prolixe aliorum positiones recensendo & non admittendo, pertractatur. Quum enim tempus aderit (si altissimus cōcederit) ī quo nō āplius vexatus ero rauci thesei.cō.multa exactiori iudito discutiené. hæc satis ꝓ initio nostrorū laborū. ideo si solonē obiecta com.sup determinata inspicere tibi est curæ videtis Zimarā Theo.10.

Galeni sententia d sermone scdm famositatem

Dubitatio.

Solutio.

Duodecimo. meta, cõ.16.

Quinta contradi.est in cõ.16.Cõmen.dicere videtur materiã pręcedere for- D mam. Huius tamen oppositum vide.9.meta,tex.cõ.15.vbi dicitur actum præcedere potentiam.

Solutio

Respondetur, ꝙ materia pręcedit formam, quę prioritas est prioritas naturę, teste Auerr.cõ.7.super.2.de generatione & corruptione. Quod autem dicitur per Philosophum, actum natura pręcedere potentiam, solutur. nam illud dictũ habet veritatem de actu agentis, non autem de actu compositi producti ab agente. licet etiam, si vere loqui velimus, non sit simpliciter respondendũ ad quęstionẽ quęrentem an materia præcedat formã, sicut colligi potest ex sententia ipsius.7.met.cõ.35.vnde materia via generationis pręcedit formã, quia forma educitur de potentia materię; sed forma pręcedit materiam via perfectionis.

Duodecimo meta.cõ.18. Solutio.

Sexta contradi.est in cõ.18.Habet Cõmen.calorẽ igneũ nihil generare. Huius oppositum memini me legisse ab ipso in cõ.15.super.1.canticę canticorũ Aui. Dixi alias in hac materia calorẽ cœlestẽ, & calorem elementalẽ non differre abinuicẽ, nisi sicut calor ignis, & calor febrilis. manifestum est autem calorẽ artis & elementalẽ vnũ & eundẽ subiecto esse, sed non differunt, nisi ratione tñ nam forma caloris, vt regulatur ab arte, est res artis; sed vt est regulata a forma ignis, est res naturę, sic vt mihi videtur idem subiecto est calor elementalis, ꝙ calor cœlestis: quia sensus tactus rectus est iudex de qualitatibus tangibilibus ex.2.de anima. nullam autẽ differentiã percipit tactus inter vtrunque calorẽ. E sed iste calor, vt est regulatus a corporibus cœlestibus & commensuratus, sic cœlestis dicitur, & dicitur esse generationis instrumentũ effectiuũ. si autẽ calor igneus. & quia vt sic disproportionatus est vitę, & gñationi, sic non dicitur calor viuificans, sed resoluens, igneus, & elementalis. & tamen scdm rem sunt vnum & idem. Et sic etiã teneo calorẽ naturalem in animalibus & plantis eundem esse realiter cum calore igneo, & elementali; quicquid dicat Gentilis speculator in hac materia sup prima quarti ad principium: qui voluit multiplicare entia sine necessitate, imaginando calorem naturalem, & calorem pręter naturã esse duos calores realiter & essentialiter distinctos. Sed nobis tutius videtur esse dictu ꝙ vnus & idem caloe est naturalis, & pręter naturam. nam vt regulatur ab anima, naturalis dicitur: vt vero regulatur a forma ignis, sic apparet elementalis & igneus. Et hoc voluit Gale. medicorũ princeps, dum dixit febrẽ esse calorem naturalem conuersum in igneum. & hoc, vt mihi videtur, sicut Cõmẽ. 2. de anima.cõ.41. Sic igitur sedatur contradictio in dictis eius; quia vtrunque verum est, & ꝙ calor ignis generat, & ꝙ calor ignis non generat mixta. nam est eorum generatiuus, vt regulatur a superioribus lationibus, iuxta illud Philosophi meteor.1.ad principiũ, oportet mundum istum inferioẽ superioribus lationibus esse continuum, vt omnis eius virtute inde gubernetur. sed iste idem calor, vt regulatus a sua forma, sic mixta corrumpit. & hoc non inconuenit ꝙ F ab vna forma proueniant oppositi effectus, prout respectu vnius effectus concurrit vt agens principale, & prout respectu alterius ipsa efficitur instrumentum, sicut dixit subtilissimus Scotus meus in theorematibus actio cuiuscunq;, qñ

Instantia.

ipsum sit instrm̃, specie differt ab actione eiusdem vt principalis agentis. Sed contra istã solutionẽ similiter. Tu dixisti ꝙ calor cœlestis & calor ignis sunt idẽ essentialiter. Sed huius oppositum apparet expresse in 2. cap. de substantia orbis ab ipso Auer. vbi tenet ꝙ specie distinguunt, Et confirmatur. illę formę specifice distinguuntur, q̃ habent operationes specie differentes, operatio.n. facit cognoscere formã, & transmutatio materiam: sed operationes istorum duorum calorũ sunt specie differentes, sicut patet ex.4.meteo.&.ex.2. de gñatione animaliũ cap.3.nã calor cœlestis generat, conseruat, viuificat, digerit: calor igneus corrõpit, mortificat, seu cõburit, putrefacit, destruit: ergo vr̃ ꝙ sint specie differentes.

Solutio.

Ad hoc ego memini me alias dubitasse satis pp authoritatem illam Auer. & tamen sicut mihi videtur potest dici ꝙ distinctio specifica, quandoque est accidentaliter, & ab accidentali differentia, quandoque vero essentialiter. Dico ergo calorẽ cœlestem ꝙ elementalem differre specie accidentali ab inuicem ratione diuersorum regulantium, tamen essentialiter sunt vnus & idem ca.

A loriquia non est multiplicanda rerum entitas sine necessitate. Ad rationem au-
tem patet solutio, ꝙ non oportet semper oppositos effectus arguere oppositas
formas immo quandoqoe effectus oppositi proueniunt ab vna & eadem forma
opposito modo se habente. Idem enim inquantum idem semper est aptum face-
re idem, sicut patet. 2. de generatione tex. cõ. 56, sed idem inquantum diuersum
potest diuersa facere: sicut ibi dicitur de Sole, qui per accessum generat, per re-
cessum corrumpit, similiter. 2. phy. 30. nauta sui absentia est causa submersionis
nauis, cuius pręsentia erat causa salutis: sic forma, cum ipsa sit instrumentũ, sua
actio specie diuersatur a seipsa, vt erat principale.
Septima contradictio est in cõ. 23. Auerro. exponens propositionem Philoso Duodecimo meta. cõ. 23.
phi, quam etiam primo physi. ad principium adduxit, sibipsi contradicit in ex-
ponẽdo quid nominis causę importetur. propositio autem est ista. omnia haben
tia principia, aut causas aut elementa, non cognoscuntur nisi ex horum cognitio
ne, ibi autem exposuit causas, idest finales. principia autem dixi accipi pro agẽ-
te & mouente, sed per elementa intellexit causas materiales, & finales: hic ve-
ro dicit ꝙ per causas Philosophus intendebat illud, quod est cõmune illis qua-
tuor, per principia autem causis mouentes, per elementa autem causas, quę sunt
in re. & vult ꝙ propositio ista in Physicis adducta isto modo intelligi debet.
Ecce igitur manifestissimam contradictionem. Soluitur, forte litera est corrupta
B aut forte peccauit per obliuionem, aut forte hic exponit illam propositionem,
ex sententia propria: sed primo phy. dedit illam expositionem ex sñia Alex. si
cut ipsemet fatetur in illo loco. & ista solutio est verior apud me. aut forte fecit
hoc, vt ostenderet illa tria, principium, causam, & elementum, synonyma non
esse. non curauit autem ad hoc declarandum vt eodem modo illa verba fue-
runt exposita ibi & hic, iuxta illud Doctrinalis. Ad placitum poni propriorum multa notaui.
Octaua contradi. est in cõ. 29. Inquit Cõ. substantia ęterna ꝙ sit potest decla-
rari propositionibus cõmunibus vtrique scientię. s. Diuinę & Naturali. Sed hu- Duodecimo meta. cõ. 29
ius oppositum dixit ipse. 1. phy. cõ. vltimo, & hic cõ. 5, vbi dixit solum proposi Solutio.
tionibus naturalibus istud declarari posse. Longa est discordia. varij modi dicẽ
di In hac materia reperiũtur an solõ Naturalis substãtias abstractas declaret: an
cum hoc & Diuinus. Dic resolute in hac materia duas cõclusiones ab alijs for-
te nondũ intellectas. Naturalis purus esse abstractorũ a posteriori demõstrat via
motus. ratio est quia nullum aliud est medium per quod demonstrari queant nisi
motus. Istud, vt mihi videtur, est potissimõ Auer. fundamentum super hoc, sicut
mihi videtur primo physi. cõ. vltimo. &. 12. meta. cõ. 5. Secunda conclusio. Me-
taphy. purus, habito pro constanti substantias abstractas esse a Naturali potest
esse illarum nõ demonstrare, sed declarare, aliqua superficiali via ꝙ sint entia
C prima, & ꝙ sint forma prima & finis omniũ procedẽdo a substantijs, nõ vt sunt
substantię sensibiles, sed vt sunt substantię tantum. hoc dixit cõ. 9. septimi me-
ta. Cõmen. quando dicit ꝙ consyderatio de forma, vt est substantia, perducit ad
cognitionem primę formę & primi finis. & illa secunda conclusio est de mente
Commentator. 12. huius com. 5. sicut potes videre. Adde tertiam conclusionem.
Metaphysicus, induens habitum Naturalis Philosophi, aliquid addens etiã de
suo ad bene esse potest demonstrare substantias abstractas esse sed vis medij de
monstrationis est a Naturali, non ab alio adduo tali demonstrationi a seipso.
Istam conclusionem probo authoritate eius. 2. meta. commento. 6. vbi Philoso-
phus probat via motus ꝙ in causis mouentibus non est processus in infinitum,
sed est deuenire ad vnum primum motorem non motum. & Commentator in fi
ne illius commenti ponit quoddam documentum, in quo docet, quare Aristote.
multa rationes quas facit in Naturali Philosophia adducat in Metaphysica, &
inquit, & Aristote. quamuis vtatur hic demonstrationibus naturalibus, tamen
inducit eas vniuersalius: quoniam quanto fuerit demonstratio vniuersalior, tan
to erit magis propria huic scientię. & Aristote. se obseruat in hac intentione. s.
in inducendo demonstrationes vniuersales alio modo, ꝙ in sciẽtia Naturali. &
hęc est causa in iteratione illarum demonstrationum in hac scientia. Similiter

Commen.in.2.cęli cõ.61. declarat in exemplo manifesto, quomodo aliqua demonstratio põt fundari super propositiones vtriusq; sciẽtię. Dixit.n.φ Philosophus in isto tex.induxit demonstrationes quia,ad probandũ cęlum aiatum esse sed demõstratio simpliciter in hac scientia fundata est sup propositiones Physicas, & super propositiones acceptas ex scientia Diuinali. Declaratũ est... in scientia Naturali in lib.phy.φ motor corporũ cælestium nõ est in materia: & declaratum est in lib.de anima φ illud,φ est huiusmodi,est intellectus: & declaratu est in.12.met φ forma intellectualis non mouet nisi scdm desyderiũ, φ fit a suo intellectu: quapropter necesse est vt habeat suum imaginatũ, & est corpus cęleste habens d. syderiũ. Ecce igit' quomodo substantia ęterna corpis cęlestis declaratur esse aiata per propositiones cõmunes vtriqs scientiæ.s. Naturali & Diuinę sic intelligitur dictũ Cõ.hic in isto cõ.29.Sed hic est locus dubitationis, nam per philosophum posteriorũ.1. media & extrema oportet in eadem proximitate esse ergo videtur φ non possit fieri demonstratio ex propositionibus cõmunibus scientię Naturali & Diuinę cuius oppositum Cõ. dicit. Et confirmatur quia scdm ipsum.1.cęli.cõ.59.demõstrationes doctrinales,i.mathemati.non

Solutio, sunt innatę poni in scientia Naturali.ergo a pari nec naturales in scientia Diuina quia non magis videtur ratio de vna quã de alia.Soluitur. vt mihi videtur, demonstrationes istę,& si Naturales sint,quia vis medii est a Naturali scientia quia omne medium efficax demonstratiuum ad esse abstractorum & ęternorũ E demonstrandum innititur motui,tamen tales demonstrationes, vt fiunt in Metaphysica,possunt etiam inniti veritati alicuius principii diuinalis,quod in virtute intrat tales demonstrationes & sic possunt induci cõsimiles demõstrationes in scientia Diuina & Naturali: sed in Diuina abstractiori modo φ in Naturali.Sicut demonstratio illa.2.meta.innititur huic propositioni diuinę, quę dicit φ mediorum,extra quę est aliquid vltimum & primum , oportet esse illud quod est primum causam illorum.quę sunt post.patet autem φ ista propositio diuina est quia innititur rationi primi & vltimi,& rationi causæ ,& rationis. & ista non ingreditur demonstrationem illã in sua ipsa maxima cõmunitate sumpta,nisi in virtute tantũ.Naturalis autẽ accipit mediũ istud ad motũ coarctatum tantũ,non in sua maxima cõmunitate.sic intelligis modo illud , quod forte adhuc ab aliis nondum est intellectum quomodo Diuinus põt aliquid adminiculari in declaratione ęternę substantię. sed hoc non tollit quin medium demõstrationis efficaciã habens sit naturale. Et iste modus est valde subtilis,sicut vides,& consonus doctrinę Auee.in locis adductis. Aliter etiam potest dici φ substantia ęterna põt declarari φ sit per propositiones cõmunes vtrique scientiæ:non quia in vna & eadem demonstratione accipiantur duæ præmissę , quarum vna sic a Naturali scientia accepta,& alia a Diuina.sed postquam Diuinus accepit a Naturali pro F constanti substantias abstractas esse,declarat ipse postea,qualiter prima substantia est finis,& forma omnium entium: & sic etiam substantię æternę principia declarantur a Diuino esse principia substantię ęternę inquantum substantia est in ratione finis,formę,& efficientis. & istum sensum videtur sentire Auerro.in cõmmen.5.12.meta.si recte inspicias,eligatur alter istorum modorum: quia sicut mihi videtur vterque verus est,

Duodecimo met.cõ. 26. Nona contradi.est in eodem cõ.29.Scribit Cõmen. φ sine tempore impossibile est imaginari motum. Huius tamẽ oppositum patet.4.phy.cõ.97.Soluitur,

Solutio, dictum eius hic intelligitur de secunda operatione intellectus , quę ab Auerr.3. de anima appellatur fides,vel credulitas.Sed dictum eius.4.physi.cõ.97.procedit de prima operatione intellectus.quæ ab ipso appellatur formatio. nam cum tempus non sit de quiditate motus,intellectus potest intelligere motum non intellecto tempore,licet sine tempore verus motus esse non possit.

Duodecimo met.cõ. 30. Decima contradi.est in cõ.30.Cõ.dicit φ omne ęternũ est actio pura,& omne quod est actio pura,non habet potentiã:ex hoc igitur videtur velle Cõmen. nullum ęternum habere potentiã. Huius tamen oppositum habetur ab ipso.3.de

Solutio, anima.cõ.5.in solutione.3.qõnis,& in cõ.14.vbi habet in omni intelligentia citra primam esse potentiam,Soluitur.potentia duplex,logica,& physica,Poten-

A tia phy. consequitur materiam: siue sit matera in potẽtia ad esse, siue sit materia quę sit in potẽtia ad vbi, siue sit materia, quę sit in potẽtia ad intelligibilia. de tali potẽtia in substãtiis ęternis non est potentia ad esse, siue illę sint corpora ęterna, siue sint motores æterni, vt patet. 8. phy. & in lib. de substan. orbis, & .1. cęli infinities. potentia ad vbi bene est in corporibus æternis: quia talis consequitur materiam in actu, quę est ipse orbis. Materia autem intelligibilium est intellectus possibilis. & ista materia reperitur in aĩa intellectiua vere, cũ ipsa sit scd͠m. Cõ. composita ex intellectu agente & possibili tanquã ex duabus partibus essentialibus, per quantum alterã creat intelligibilia, & per alterã recipit ea. sed in aliis intelligentiis non est intellectus possibilis vere, cũ in eis non fiat intellectio recipiẽdo, sicut fit in nobis. Vnde nulla potentia physi. in aliis intelligentiis excepta aĩa intellectiua, vere repitur. non potẽtia ad esse quia illa insequitur materiã primam: non potentia ad vbi, quia illa insequitur materiam in actu, quæ est corpus simplex nõ compositam ex materia & forma intelligentiæ autem oẽs, nec sunt corpus nec sunt virtutes in corporibus: non est etiã in eis potentia ad intelligibilia, qa in eis nõ differũt intelligens intellectũ & intellectio, sicut est in aĩa nostra in ordine ad nos considerata, vt ipse tenet: nulla igit̃ est scd͠m Aue. vera potentia in æternis substantiis. Alia autẽ potentia logica est, quę nihil reale dicit sed dicit ens rõnis. nam potẽtia logica apud me nil aliud est q̃ ens rõnis causatũ ab intellectu ex non repugnantia terminorum, inquantum nõ repugnat. Pro

B quo debes scire q̧ solum vnũ est ens simpliciter perfectum, in quo est tota perfectio possibilis reperiri in habitu entis: & istud est solus Deus, sicut scribit Cõmen. 5. meta. cõ. 21. & tale verius dicitur essentia q̃ ens, cum sit ens per essentiã. Alia vero sunt entiã per participationem, sicut scribit Cõmẽ. 2. meta. cõ. 4. & 12. meta. cõ. 51. omnia autem entia citra primum deficiunt aliquo gradu pfectionis possibilis reperiri in habitu entis quia omnia emanãt a. 1. eo modo, quo apta sunt emanare. nullum autem ens aptum natum est emanare a primo in ęquali gradu perfectionis primi, cum impossibile sit dari duo prima æque perfecta in genere entiũ, quorum vnũ sit ab alio, imo nullo modo. sicut ostẽdit Philosophus 12. meta. ad finem, & etiam pulchre deducit Scotus. 1. senten. distin. 2. quæstio. 3. Et ideo. quia secunda intelligẽtia emanat a prima in alietate naturæ. & cũ essentiali dependentia a prima, licet scd͠m Philoso. ista intelligentia sit ab ęterno, habens omnem perfectionem possibilem sibi, inquantũ talis intelligẽtia est in tali reiñ ordine constituta; quia ibi non differt posse ab esse sicut patet. 3. phy. te. cõ. 32. possibilitas enim in eis est necessitas. sicut patet. 1. cęli. cõ. 34. Vnde Cõmen. vbi dicit, possibile in rebus ęternis est necessarium, cũ nihil sit possibile in eis vere notãt et dixit vere quia nulla vera potentia in eis est, vt deduxi, tamẽ ista

C intelligẽtia, inquantũ, ens reperitur priuata aliqua perfectione quia sibi inquantum ens non repugnat habere maiorem perfectionem, quã sit illa, quam actu habet. qa si sic sibi repugnaret, cuilibet enti hoc repugnaret: quod falsum est. sicut si talpę repugnaret visio inquantum animal cuilibet animali visio repugnaret. Ista autem potentia non est vera potentia, quia nihil reale dicit, sed solũ est ens rationis. fictum ab intellectu ex non repugnantia talium terminorum, sicut diximus. & de ista potentia loquebatur Cõmen. 3. de anima. cõmen. 5. in loco allegato, quando dixit in omni intelligentia citra primam reperiri potentiam, Et ego addo, q̧ etiam in omni ente absolute citra primum est potentia. & ideo opinio illa Subtilis doctoris in. 8. distinct. primi quęst. prima, vbi tenet quamlibet creaturam compositam esse ex actu potentiam tanquã ex priuatione & positiuo est opinio verissima, & de intentione Auerro. sine dubio. sic igitur de potentia pręfata distinctio controuersię nondum.

Vndecima contra. est in tex. 36. Arist. & Com. in intelligentiis ponunt intellectum, & voluntatem. vnde primo mouetur ad amatũ in ratione finis & boni, quod est obiectũ voluntatis Sed huius oppositũ legimus in prima dispu. in lib. destructio destructionum in solu.. 11. dubii. vbi dicit q̧ Philosophi. cõcedũt hoc q̧, si antiquum haberet voluntatem, bene nouũ ab antiquo pueniret, vbi videt negare voluntatem in entibus antiquis & æternis. Nisi esse q̧ voluntas dupli. Duodecimo meta. te. 36. Solutio

citer sumitur. vno modo vt est idem quod intellectus, sola tamen ratione distin D
cta.nam eadem virtus abstracta, vt cognoscens, dicitur intellectus: vt desyderãs & amans, dicitur voluntas. & ista est mens Auer. & Aristo. vt ego puto in.3. de anima, vbi non fecit tractatum specialem de voluntate distinctum ab illo de intellectu. & hoc elicitur ex mente Auer.3.de anima.cõ. 49. Alio modo sumitur pro desyderio duorum oppositorum equaliter. vnde sic sumpsit Com. voluntatem in prima disputatione in lib. destructio destructionum in disputatione prima in solutione. 2.dubij. & voluntas isto mõ est passio & mutatio, vt testatur Cõ. in disputatione.3. in solutione primi dubij. vbi ꝓbat in Deo nõ esse voluntatem qualis est in nobis quia voluntas in generabilibus desyderat id, qđ vult, & Deus nõ desyderat id, quod vult, & talis voluntas est passio & mutatio. Istud cõfirmat ex dispu.11. in solutione vltimi dubij, vbi dicit non est verum ꝙ a Deo aufertur voluntas sed noua voluntas. & isto modo voluntas nõ est in intelligentijs, sed primo modo.

Duodecimo me.co.36.

Duodecima contrad. est in cõ.36. Inquit Com, ꝙ formę materiales actu sunt in materia, sed potentia sunt in primo motore. Huius tamen oppositum inuenimus in co 18. ad finem in eodem libro.

Solutio.

Soluitur. quando forma materialis est actu in materia, talis potentia est in Deo, quia eminenter in Deo continetur, B
nõ actu formali. Sed quando potentia est in materia, tunc est in actu virtuali est in Deo. & ista non contradicunt, sicut vides.

Duodecimo me.cõ.37.

Decimatertia contrad. est in cõ.37. Auer. Inquit Deũ solicitari circa indiuidua sub rõne spẽi, nõ sub rõne indiuidui. Huius oppositum habetur ab Ari. & ab ipso.10.ethic.ca.10. vbi dicit circa singularia, vt singularia sunt Deum solicitum esse. inquit.n. ibi ꝙ visitat Deus sapientem, sicut facit amicus amicum.

Solutio.

Soluitur ibidẽ, quia dicitur in tex.nam, si Dij curam aliquam habent humanarũ rerũ, vt existimatur & creditur, rõnabile est eos gaudere optimo & cognatissimo. patet ꝙ ibi loquitur probabiliter. nam sermones fiunt scd̃m mãm subiectã: &, qa ibi erat in moralibus, cõgruũ fuit vulgo psuadere hoc. sed i scia Diuina.12.cõ.51. determinat Philosophus scd̃m propriã intentionẽ Deũ circa singularia materialia sunt, non habere solicitudinem. sic diceret, vt mihi videtur Aue. in ista contradictione. Sed ista opinio falsa est, & hęretica, & contra fidem nostram, quę falli non põt, cũ ordine infallibi regatur. nec rões Philosophorũ cogunt contra nos, immo ipsemet Commen. ab ipsa quasi veritate coactus dicit se quandoque a Deo illustratum fuisse in solutione alicuius difficultatis, & multa consimilia.

Quomodo itelligẽdũ sit Deum intelligere entia scd̃m speciẽ

Sed hic est locus dubitationis, quid est hoc dictu Deum intelligere entia secundum speciẽ, & solicitari de entibus secundum speciem. si .n. intelligatur Deum cognitionẽ habere de Socrate & Platone, vt conueniunt in na- F
tura humana, multiplex videtur sequi inconueniens, tamen quia talis cognitio esset vniuersalis. quia cognoscere Socratem, vt est homo, est habere cognitionẽ vniuersalem, & per consequẽs potentialem, cum scire in vniuersali sit scire in potentia, duodecimo metaphysicę commento decimoquarto. consequens aũt falsum est. nam secundũ ipsum duodecimo metaphysicę co. quinquagesimoprimo scientia Dei non est vniuersalis neque particularis. Amplius. accideret positio idearum in mente diuina, quia non est maior ratio, ꝙ species humana cognoscatur ab intellectu diuino, quã alię species, & ita rediret opinio Platonis, quę secundum excellẽtes Platonicos fuit ꝙ ideę essent in mente diuina. istud autem videtur repugnare dictis Peripateticorum dicentium Deum tantum vnũ intelligere. Ista sunt, quędiu agitaut in via eorum, & tandem deuent ad hoc, ꝙ secundum ipsius Auerrois sententiam duodecimo metaphysicę commento quinquagesimoprimo, Deus sublimis tantum vnum intelligit: & illud intellectũ est sua essentia, quę eminenter est omnia: cũ, sicut supra dictũ fuit, nulla sit ibi potentia, neq; imperfectio, aut defectus. sequitur autem ex hoc omnia alia entia supposita esse respectu essentię diuinę per participationem dicta: sicut patet secundo metaphysicę commento quarto, Deus igitur intelligens ens per essentiam intelligit omnia secundum speciem: quia omnia entia sunt quasi supposita per participationem dictã in ordine ad essentiam diuinam; non ꝙ diuina essen

A ita formaliter ingrediatur constitutionem aliorum entium. sed ista participatio est talis, quod essentia aliorum entium est quędam participatio dependentię respectu diuini esse, pro quanto quęlibet talis fuit extranea natura a natura diuina, dependens tamen ab ipsa: & secundum quod tales creaturę magis & minus distanter dependent, secundum hoc dicuntur magis & minus perfectę. Et sic intelligitur dictum Philosophi secundo de anima tergesimoquarto, vbi habet quod omnia appetunt participare diuinum esse eo modo, quo possunt. & primo cęli texiu commenti centesimi habet. His quidem communicatum est esse, alijs quidem clarius, alijs vero obscurius. Nulla igitur secundum ipsum mei Aristotelem & Auerroem est alia idea, nullū exemplar, nulla alia forma, nisi diuina essentia quę taliter ab omnibus participatur. Et ideo dicit Com. com. quinquagesimoprimo huius, quod si quis cognoscat caliditatem ignis, talis non dicitur ignorare naturam caliditatis existentis in alijs entibus. & sic Dei intellectio est per speciem, pro quanto cognoscendo se cognoscit illud quod est omnia. quia cognoscit ens per essentiam: ens autem per essentiam species est participata ab entibus per participationem dictis. Istud autem verificari potest per dictum Auer. quarto physicę auscultationis comm. 102. vbi habet, si illud, quod est calidū simpliciter, est ignis simpliciter, illud, quod est aliquod calidū, est aliquis ignis. vbi patet manifeste secundum ipsum, ens, participatiue dictum, esse quasi suppositū

B entis per essentiam. Et iuxta hoc consimili modo possumus arguere. si ens simpliciter perfectum est Deus simpliciter, & est essentia simpliciter: ergo ens aliqualiter perfectum est aliquis Deus vel aliquid deitatis habens. & est aliquod ens, vel aliquid entitatis habens. sic igitur Deum omnia cognoscere secundum speciem intellexit Commentator: sicque Deum solicitum esse ad extra, intelligendum pro quanto ad gradum entitatis in quolibet concurrit tanquam ad effectum primū & vniuersalissimum: qui vniuersalissimę & primę causę attribui debet, iuxta illud Philosophi in secundo physicorum te. commenti trigesimi octaui. Effectuum vniuersalium causę sunt vniuersales. Et ideo recte dixit Author de causis propositione quarta, dum dixit primam rerum creatarum esse ipsum esse, & nihil ante ipsum cātum esse. Sic ēt verificantur dicta Philosophorū dicentium res mundi huius esse in intentione naturę sub rōne speciei, non sub ratione indiuidui, nisi per accidens, pro quanto Deus & intelligentię concurrūt per se ad gradus naturę communis. Ad gradū u aūt materialem concurrit agēs materiale, & sic solicitudinem habent circa ista, quo ad ea, quę sunt naturę. sed quo ad ea, quę sunt indiuidui, materię relinquūtur, ponentibus, u. nobis duo extrema latitudinis entiū, prima materia scilicet: & primo motore duodecimo metaphysicę commento decimooctauo, cong: uum est materiales formas, quę sunt in potentia in prima materia, & sunt in actu in primo motore in aliquibus dis-

C positionibus talia attribui materię, & in aliquibus attribui primo motori, & alijs abstractis substantijs: quę cum primo concurrunt insimul, vt ex eis fiat vnus actus, ex secundo capitulo de substantia orbis, & duodecimo metaphysicę com. quadragesimoquarto, & scdo cęli com. quadragesimo secundo. Ex istis tā patet intellectionem Dei actualissimam esse, cum sit tantum per sui essentiam, quę est ipsa actualitas. Patet etiam qualiter non est ibi vniuersale nec particulare, nec potentia aliqua, nec multitudo idearum, secundum viam Auerrois, & Aristotelis, vt ego puto. licet nos vera hęc esse minime fateamur, quia Catholici confitentur Deum omnia intelligere, iuxta illud Hieronymi. Ne minimum quidem folium cadens in terra cadit absque nutu Dei. Nec propter hoc sequitur intellectum diuinum vilescere: quia tunc intellectus aliquis vilescit ex perceptione rei vilis, quando talis est causatus a re vili, & quando distrahitur a perceptione rei nobilis propter rei vilis consyderationem. Ista autem Deo bene dicto non attribuimus: tū quia ipso non est causatus, sed causa: tum quia percipiendo alia a perceptione suijpsius non distrahitur, cum alia non percipiat nisi in seipso. nā sua essentia est suū obiectū primo motiuū, & primo terminatiuū respectu suę intellectionis: alia autem obiecta sunt secundaria terminatiua tantum, nullo mō mouentia Dei intellectum. Licet igitur Aristoteles ista non vi-

derit, nec Philosophi, viderũt tamen ista Prophetæ, qui in superiori gradu sunt D
constituti quam Philosophi secundum sapientes. & ideo stante discordia, in ta
libus potius Prohetis credendum quam Philosophis, cum ipsi intentiores Deo
sint quam fuerint Philosophi.

Duodecimo me, cõ, 38.

Decimaquarta contradi. est in. 38. com. Ait Com. ꝙ forma hominis inquan-
tum homo, est intellectus. Sed huius oppositum patet tertio de anima commen-
to quinto, vbi videtur velle ꝙ anima intellectiua non sit forma dans esse homi
ni. Defensores Auerrois in quęstione de vnitate intellectus, non potentes eua-
dere argumenta a sancto Doctore in tractatu de vnitate intellectus, & in quę
stionibus disputatis de anima, & in summa contra gentiles, deuenerunt ad hoc,
vt dicerent animam intellectiuam esse veram formam dantem verum esse sub
stantiale homini ad intentionem Auerrois. & sic volunt hominem intelligere
formaliter per animam intellectiuam, tanquam per principium formale conium
ctum homini secundum esse. & sic vnitatem intellectus volunt sustinere de men
te Aristotelis, & inconuenienti multa euadunt posito isto fundamento. Nos au

Aīam intellectiuā non esse formam dantem verū esse substantiale homini.

tem volumus, veritatis amore astricti, & Christiane religionis vinculo coacti,
ostendere opinionem istam minime fuisse de intentione Auer. vt destructo fun
damento, super quo isti innituntur, destruatur positio vnitatis intellectus. Licet
enim veritas ista sit animam intellectiuam esse formam substantialem hominis B
dico tamen Aue. istã veritatem non vidisse. Moueor autem ad hoc rationibus
& authoritatibus eius Pręsupponat de intentione eius formam hominis, ꝑ quã
homo est generabilis & corruptibilis, esse animam cogitatiuam, quę secundũ
ipsum educta est de potentia materię: & est multiplicata generabilis & corru-
ptibilis, sicut patet com. quinto, & vigesimo in tertio de anima. Pręsuppono se-
cundo animam cogitatiuam prius natura aduenire homini quam animam intel-
lectiuam: sicut patet secundo de generatione animalium capitulo tertio. & est
etiam hoc de mente eius tertio de anima commento quinto, in solutione secun
dæ quęstionis. Tertio pręsuppono de mente Auerrois animam intellectiuam
esse quandam intelligentiam vnam numero in omnibus hominibus, a materia
in esse non dependentem, ęternam a parte ante & a parte post. His stantibus, ar-
guo Auerro. nullo pacto posuisse animam istam intellectiuam esse formam dan-
tem esse intrinsece & formaliter ipsi homini. quia dato hoc, sequeretur ꝙ ex
duobus entibus in actu fieret per se vnum: quod est contra Philosophũ, & con
tra ipsum in octauo metaphysicę textu commenti decimiquinti, & septimo me-
taphy. com. & textu quadragesimonono, & secundo de anima textu commenti
septimi. Consequentia probatur. quia, cum anima intellectiua sit quoddã ens
actu per tertium suppositum: & homo constitutus ex materia & anima cogitati
ua, quę est perfectissima forma inter formas eductas de potentia materiæ, sit ẽt F
quoddam ens actu. cum igitur anima intellectiua adueniat materię posterius
aut natura, aut natura & tempore respectu, cogitatiuę formę, sequitur igitur ex
duobus actu existentibus fieri vnum per se formaliter, & intrinsece quantum
ad esse: quod est cõtra omnem Philosophiam. Nec potest cauillando dici ꝙ for
ma cogitatiua non dat esse simpliciter homini. quia, vt dictum est, ipsa est vere
forma substantialis, non intensibilis nec remissibilis, vt sunt formę elementorũ
secundum Auerroem. neque est forma aliqua generica qualitercunq; distincta
a specifica completa, ergo dabit esse simpliciter, & anima etiam intellectiua dat
esse simpliciter. ergo etiam sequitur non solum ex duobus actu entibus fieri
vnum ens simpliciter. immo sequitur ꝙ vnius rei erunt duo esse simpliciter:
quod non capit intellectus. Sed dicebat ꝙ anima intellectiua est forma dans
esse, non educta de potentia materię: sed anima cogitatiua est forma dans esse
educta de potentia materię: quę quia ordinabilis est ad animam intellectiuam,
tanquam ad postremam formam, ideo vtraque poni potest materię vna imme
diate, & alia mediante alia, & ꝙ ex eis fiat vnũ simpliciter. sed, si istę duę for-
mę essent eiusdẽ ordinis, bene hoc inconueniret. Contra. ens actu, inquantũ actu
non est ordinabile ad aliud ens, actu, inquantum ens actu: siue ille actus sit alte-
rius rationis siue eiusdem, ita ꝙ ex eis fiat per se vnum, quia semper oportet,

A vt inquit Philosophus, in talibus vnū esse potentiam, aliud vero actum. sed homo constitutus, vt dixi, per animam cogitatiuam habet esse actu simpliciter ꝑ animam cogitatiuam: aliter illa non esset forma dans esse simpliciter. quod est falsum. nam si alię formæ mixtorum inanimatorum & animatorum dant esse simpliciter, quanto magis cogitatiua hominis, quæ est suprema. ergo anima intellectiua non dat esse simpliciter secundum ipsum. aliter enim sequitur idem habere duo esse. Et confirmatur, quia aut talia esse simpliciter sunt duo, aut vnum. si duo, habeo intentum, ꝙ tunc idem esset bis hō simpliciter: quod est absurdū. si vnum, contra. quando vnū esse simpliciter attribuitur vni supposito ratione duarum formarum, quarū vna est ordinabilis ad aliam, illud esse principaliter attribuitur vltimę formę, quę est actualissima. si ergo anima cogitatiua ordinatur ad intellectiuam tanquam ad postremam hominis formam, tunc esse simpliciter hominis inquantum homo principaliter esset ab anima intellectiua. & tūc sequeretur ꝙ homo non esset generabilis & corruptibilis inquantū hō, sed inquantum animal. ita arguit Com. 3. de anima commen. quinto. Probatur sequela. quia homo intrinsece & formaliter est homo per se per animam intellectiuā: sed anima intellectiua non est generabilis neque corruptibilis: ergo homo non est generabilis inquantum homo quod est absurdum. Amplius: o esses per esse mei, & ego essem per esse tui. nam si esse simpliciter hominis, & Platonis sit ꝑ
B animam intellectiuam, cum illa sit vna numero in vtroque; ergo idem esse simpliciter numero erit in vtroque. aut igitur oportet te concedere animam intellectiuam non dare esse simpliciter, aut oportebit te incurrere in ista inconuenientia. Et confirmatur. quia, si anima intellectiua vniretur homini per informationem, sequeretur eam esse multiplicatam & diuisam: cuius oppositum tenet Comenta. Probatur sequela. quia omnis forma dans esse materię aduenit materię mediantibus quantitatibus interminatis, primo capitulo de substantia orbis sed oīs talis extenditur ad extensionem materiæ: ergo anima intellectiua erit extensa. Ita arguit Co. primo capitulo de substantia orbis. si intelligentia vniretur orbi mediante dimensione interminata, esset diuisa. sed dicebat ꝙ est ratio diuersitatis: quia intelligentia aduenit orbi non pręexistente aliqua alia forma substantiali. & ideo, si mediāte dimensione vniretur per informationē ipsi materię, cum omne receptum recipiatur per modum recipiētis, sequitur intelligentiā esse extensam. sed anima intellectiua vnitur homini mediante alia forma substantiali, quia mediante anima cogitatiua, quæ sufficienter terminat quantitatē interminatarum interminationem, ne progredi possit vsque ad animam intellectiuam. Sed contra. quandocunque est aliqua per se ratio adęquata alicuius effectus, facta quacunq; variatione in accidentalibus causis respectu illius effectus,
C ille effectus remanet, remanente sua per se & adęquata causa. patet ista ex terminis. sicut in exemplo dicimus. si rationalitas in homine est per se & adęquata causa respectu risibilitatis hominis, esto ꝙ rationalitas coniungeretur vel albedini vel nigredini, adhuc manente rationalitate maneret risibilitas. sed tunc sic ratio per se adęquata extensionis formarum in materia inductarū est ipsa quātitas secundum Auerroem primo capitulo de substantia orbis, & non est pręexistentia, vel non pręexistentia formę pręcedentis in materia. aliter enim formæ mixtorum & formę accidentium aduenientium ipsis mixtis nō essent diuisę, cum tales adueniant materię post aduentum aliarum formarū. Sed dicebat ꝙ hoc est verum de formis eductis de potentia materię: fallit aūt de formis dantibus esse materię, non eductis tamen de potentia materię. Sed contra. tu negas ergo Cōmen. tuum, quem defendis. quia a pari sibi dicam in sequentia, quam facit in primo capitulo de substantia orbis de intelligentia, ꝙ esto ꝙ illa vniretur orbi mediante dimensione, propter hoc non sequitur ipsam extendi. quia dicā tibi ꝙ non valet hoc in formis non eductis de potentia materię. sed dicebat ꝙ procedit de intelligentia, & non de anima intellectiua: quia vna aduenit mediāte priori forma, alia non. Contra. consimilis responsio exigit consimilem replicam. Commentatoris ratio solum innititur rationi quantitatis præcise tanquā medio, qua dicit si vniretur orbi mediāte dimēsione, nullā faciens mentionē de

preexistenti forma substantiali.vel nō preexistenti,quia videbat quod illud nō D
erat nisi accidentale respectu diuisibilitatis. Preterea, si tu dicis ideo animam in
tellectiuam non extendi, licet secundū esse vniatur materię qa talis aduenit post
formam cogitatiuā, quę sufficienter terminat materiam, & interminatione quā
sitatum existentium in ea, vt vlterius progredi non possint ad subsequentē for-
mam. Contra, ergo anima intellectiua aduenit materię sufficienter terminatę
per priorem formam.ergo si vnitur materiæ informatę per cogitatiuam, tunc
ipsa erit accidens. Sic arguit Commentator contra Auicēnam primo physicorū
comen.63. qui ponebat formam corporeitatis vniri materię per informationem
ante aduentum aliarum formarū.deducit enim eum ad hoc, quod omnes subse-
quentes formę essent accidentia: quia aduenirent materię existenti in actu sim-
pliciter. Et si ratio ista apud Auerroem cōcludit de forma corporeitatis,quę se
cundum Auicennā erat imperfectissima forma quare igitur argumentum con-
simile non procedet contra ipsum de anima cogitatiua,quę est formarū perfectis
sima. sed dicebat quod informis dantibus esse materię,quę sunt eductę de poten-
tia materię, inconueniens est duas formas substantiales perfectas non intēsibi-
les,neque remissibiles esse in eodem subiecto.quia sic, vt aiūt, intelligitur dictū
Auerrois primo capitulo de substantia orbis, dicentis vnum subiectum habere
plusquam vnam formam impossibile est. Dicitur, intensibilitate carentes, pro- E
pter formam elementi. dicitur eductis de potentia materię quia in talibus, quę
non sunt eductę, stat vnum subiectum habere plures substantiales formas: qua-
rum vna dat esse, & est educta de potentia materię, & alia etiā nō educta de po
tentia materię dat esse etiam. sicut est de facto in homine, qui habet esse a duabus
formis substantialibus scilicet a cogitatiua & ab intellectiua. Sed contra. a pari
dicam pro Auicenna, quod illo quod forma corporeitatis substantię preexistat
in materia, nō sequitur alias formas accidentia esse quia secundū Auicennā alię
formę, quę de nouo inducuntur in materia, non sunt eductę de potentia materię,
sed sunt ab extrinseco motore, quē datorem formarum appellat seu colcodeam,
sicut inquit de ipso Cōmentator septimo metaphysicę commento.31. Et confir-
matur quia, dato quod istę formæ aduenientes post formam corporeitatis essent
eductę de potentia materię, tūc adhuc magis videtur ꝙ ex forma corporeitatis,
quę materialis, est & aliis formis materialibus, fiat vnum per se, quam ex aīa
cogitatiua & intellectiua fiat vnum ꝑ se. nā illę sunt eiusdem ordinis. istæ vero
diuersorum. Amplius opinio ista incurrit oppinionem Platonis, & incōuenientia
illius. Nam Aristoteles commento & textu.45. septimi metaphysicę arguit cō-
tra Platonem, probando ideam non esse causam formalem indiuiduorum consti
tutorum sub ipsa: causam inquam formalem, dātem esse non declarantem quidi-
tatem: vt exponit ibi Commētator. Et ratio sua consistit in hoc. Substātia vnius F
cuiusque indiuidui est sibi propria, quodlibet vniuersale est commune pluribus:
ergo vniuersale non est substantia propria alicuius. Et inquit ibi Commentator
quod cum omnia indiuidua cōueniūt in vna substantia numero, sunt vnū nume
ro modo a pari, si secundum ipsum omnia indiuidua speciei humanę conueniunt
in vna forma numero. quę est anima intellectiua, tanquam in forma dante esse
simpliciter materię, sicut sibi imponunt Auerroi, demonstratiue sequitur omnia
indiuidua esse vnum numero. Et ita argumentum, quod ipse facit in commento
quinto, vbi difficultat secundam quęstionem de vnitate intellectus: in quo dicit
quod, si vnus esset omnium intellectus, tunc tu esses per esse mei, & ego essem
per esse tui: & quod homo non esset generabilis inquantum homo, sed in quantū
animal, euidenter demonstraret, si ipse tenuisset intellectiuam aīam esse formā in
trinsece constituentē hominē. Et illud maximo argumento, est quod Commen.
in illo commento nō soluit ista argumenta, quia iam solutionē patuisse supponit
ex his, quę declarauerat in illo commento. & est quod anima intellectiua non
dat esse formaliter & intrinsece homini, sed assistit solū, sicut motor mobili, vt
nos infra declarabimus de intentione eius aliter enim diminutus fuisse, si ipse te
nuisse oppositum. quia argumenta ista sunt in simili casu contra Platonem. & si
contra Platonem demonstrant, demonstrabunt & contra ipsum. Confirmatur,

quia

quia tertio cęli commento.16. principia propinqua rerum corruptibilium sunt
corruptibili . si igitur anima intellectiua esset forma dans esse homini formali-
ter tunc ergo esset propinquum & immediatum principium , per quod homo est
homo: & ita esset c ruptibilis . Et ideo Commentator videns hoc dixit tertio
de anima commento trigesimo tertio ꝙ homo non est generabilis & corruptibi.
nisi per virtutem cogitatiuam:quia ista secundum ipsum est forma per quam ho
mo intrinsece, & formaliter est homo. Amplius homo esset in duplici specie,si
haberet duplicem formam substantialem esse perfecto.sic arguit Commentator
contra Auicennam tertio cęli commento.67.ponentem formas subst tiales ele
mentorum formaliter in mixto remanere. Nec valet, si dicatur ꝙ homo per ani
mam cogitatiuam non est in specie sed in genere:sed per animam intellectiuam
homo est in specie. Contra.quia isti quorum ista est positio,tenent,sicut tenendū
est de mente Commentatoris,esse vnam & e . dē formā,per quam aliquid est in
genere & specie:ergo,si per cogitatiuā homo est in genere,erit etiam & in spe
cie. Amplius,si anima intellectiua esset forma dans esse formaliter homini secun
dum Cōmentatorem , sequeretur ꝙ non esset idem agens disponens materiam,
& inducens formam,contra ipsum septimo metaphysicæ.cō.31. Probatur nem
sequela.nam in instanti generationis,in quo homo habet principium esse homi
nis,oportet ibi esse animam intellectiuam.aliter enim homo esset homo sine for
ma sua substantiali,per quam est formaliter homo, quod implicat contradictio-
nem,sicut implicat album esse sine albedine,quęro igitur in illo instanti,an vir-
tus informatiua,quę est in semine,attingat animam intellectiuam, vel non. pri-
mum dari non potest. quia anima intellectiua non est in potestate agentis natu-
ralis qa ab extrinseco aduenit teste Philosopho in secundo de generatione ani-
lium capitulo tertio,& .12.metaphy.tex.comment.17.si enim cōsequeretur trans
mutationem,tunc esset generabilis & corruptibilis. sic arguit contra Platonem
Philosophus,& Commentator septimo metaphy.31. omne mixtum cum mate-
ria fit a mixto cum materia.ꝙ si dicas aliud esse disponens,& aliud esse inducēs
formam tunc consequentia contra Auicennam facta nulla est. Forte dices ꝙ ra
tio Commentatoris contra Auicennam procedit de formis eductis de pote tia
materię,qualis non est anima intellectiua.immo in talibus non inconuenit aliud
esse disponens,& aliud inducens sicut:colligitur ex intentione eius primo phys
corum commento 62.vbi habet quod non cessant partes spermatis recedere, &
fieri partes hominis.& hoc,si forma humana recipit partitionē si vero, nō sicut
necessario erit in dispositionibus propriorum accidentium formę generę . Sed
contra hoc non euadit,qa quantumcunq; forma non acquiratur partibiliter,sed
sug dispositiones partibiliter acquirantur ,propter hoc ta nen non sequitur ꝙ
aliud sit disponēs materiā,& aliud sit inducens formā. Nec valet cauillatio tua
C data quia a pari Auic.diceret ad argumenta eius ꝙ si formę,quas ipse ponebat
aduenire materię ab extrinseco motore,essent eductę de potentia materię , bene
inconueniret aliud esse disponens materiam. & aliud inducens formam.modo se
cundum Auicennam omnes istę formę substantiales rerum materialium sunt a
datore formarū infundente eas in materia disposita per agent naturale. Prętetea
inconuenientia illa , quę adducit Commentator , quę procedunt de forma
educta , sicut de forma non educta, & econuerso . Amplius , accideret animam
intellectiuam moueri localiter saltem per accidens : quod Commentator habet
pro inconuenienti de quolibet abstracto.patet consequentia . nam motis nobis,
mouentur omnia,quę sunt formaliter in nobis.si igitur anima intellectiua est for
ma hominis igitur,mouebitur ad motum formati : quia non pōt sine implicatio-
ne contradictionis intelligi aliqua esse formam dantem esse , & quod formatum
moueatur,& ꝙ sua forma non moueatur saltem per accidens. Sed dicebat, dan-
do instantiā de polis mundi,qui sunt formaliter & actualiter in orbe , & tamen
orbe moto sunt simpliciter immobiles tam per se , quam per accidens. Sed con
tra, quies polorum est transumptiua , & non est vera quies. sed hoc, hoc ꝙ di-
cūt Mathematici polos quiescere est ad imaginationem,sicut sunt propositiones
Mathematicorū,sed natura licet hoc non est verum sicut expresse dicit Cōmē-

tator in secundo cęli commen.16.&.4.physicorum commento.118. Quomodo D
autem implicet contradictionem, ego sic deduco.nã sumpto hoc homine, quęro
an in illo loco,in quo est ipse,sit sua per quã ipse est homo vel non; si sic habeo
intentum, ꝙ est in loco per accidens quia locatur ad locationem totius, si non
est in illo loco, tunc igitur ibi erit homo sine sua forma substantiali, per quam
homo est homo. Nec potest dici ꝙ anima intellectiua sit in loco per operatio-
nem quia operatio eius non est mouere secundum locum sed,intelligere.licet.n.
intellectus practicus concurrat, vt dicitur in.3.de aĩa ad motum progressiuum,
tamen illud,quod exequitur motum, est a causa cognatiua. mediante virtute
motiua,quę est in membris.Et ideo posito ꝙ Plato qescat a motu progressiuo:
quęrendum est vt prius,an in illo loco, in quo est Plato sit anima intellectiua,
aut non est deducatur,vt prius, Amplius, si aĩa intellectiua est formaliter vnita
corpori scdm esse,sequitur operationem eius.quę est intelligere. esse signatũ &
materialem patet sequela qa nõ potest esse operatio propria alicuius formę ma
gis abstracta,quã sit essentia,a qua prouenit operatio.si igitur aĩa intellectiua est
forma in materia secũdum esse ergo & intelligere. Confirmatur quia tertio de
aĩa textu commenti quarti demonstratur intellectum possibilẽ esse abstractum
secundum esse a materia.& non esse corpus,neq; virtutem in corpore.Forte di
ces ꝙ Aristoteles & Commentator demonstrãt intellectum esse separatũ a ma- E
teria secundum esse ad hunc sensum qa videlicet non sit virtus educta de poten-
tia materiæ non autem quin sit forma dans esse materię.Sed contra hoc non põt
stare secundum expositionem.& viam Commentatoris.nam tertio de anima cõ
mento quinto deridet Alexandrum tenentem actum positum in definitione ani-
mę vniuoce dici. & ideo tenuit animam intellectiuam, secundum ꝙ sibi impo-
nit Commentator. esse formã eductam de potentia materię: quia actus & finis
& perfectio conuertuntur.si igitur omnis anima est actus corporis: ergo nulla
est a corpore separabilis. Commentator autem dicit ꝙ actus positus in defini-
tione animę dicitur ęquiuoce,oportet autem. si ipse intendit Alexandro contra-
dicere vt ipse sumat actum equiuoce dictũ modo opposito,quo Alexãder sume
bat ipsum vniuoce dici, sed Alexander omnem animam appellat actum, pro
quanto quęlibet anima secundum ipsum est perfectio & finis corporis. hoc aũt
non competit animę inquantũ est æducta de potentia materiæ:quia vt sic consy-
derata,forma potius est causata a materia in genere causæ materialis, quam ꝙ
sit causa eius si igitur anima est actus,est pro quanto quęlibet secundum esse vni
ta est materię.ergo secundum Auerroem,si menti Alexã.vult obuiare, non om
nis anima est actus vniuoce dictus:quia non omnis dat esse: quia anima intelle-
ctiua secundum ipsum est actus vtens corpore.non perficiens corpus,sicut etiam
Simplicius dicit in secundo de anima in expositione illius definitionis. Et con-
firmator authoritate Commentatoris.2.de anima.commento. 22. vbi habet hęc F
verba. Ex sermonibus prędictis manifestum est ex definitione animę ꝙ alię
partes animę non sunt abstractę. Et reddens causam huius dicit declaratum est
enim in vnaquaq; istarum ꝙ est perfectio corporis organici. perfectio.n.est fi-
nis & complementum perfecti:finis autem nõ separatur a finito:vnde necesse est
vt illę,sint non abstractę,Ecce manifestum locum, in quo Commentator decla
rat qualiter actus positus in definitione animę sit ęquiuoce dictus.Nã vult aĩam
vegetatiuam & sensitiuam esse corporis organici perfectionem:& ideo non es-
se separabilem a corpore,quia finis & complementũ non separatur ab eo cuius
est finis.manifestum est autem secundum ipsum Auerroem tales formas non ha-
bere rationem finis & complementi respectu corporis organici. nisi pro quanto
dant esse nõ quia sunt eductę de potentia materię. quia, vt sic, potius dicuntur
constitutæ in esse per subiectum apud ipsum secundum istã rationem.materia.n.
est causa formæ secundo physico.30.commen.pro quanto substẽtat eam: sed for
ma appellatur perfectio & finis materiæ,pro quanto ipsa est causa materię dãs
esse sibi, vt ibi dicitur.ergo, si anima intellectiua est separabilis a corpore, opor
tet ipsam non esse perfectionem & complementum organici corporis per infor-
mationem & vnionem formalẽ, sed dicebat ꝙ forma quęlibet dicitur ab infor-

A uando. si igitur anima intellectiua apud Auerro. dicitur forma hominis, igitur
dat esse formaliter homini. Et ista ratione innixi dicunt etiam intelligentias dare
esse formaliter orbibus. Sed nos contra hos fecimus prolixam quęstionē de tri
plici causalitate intelligentię in annotationibus nostris contra Ioānem de Iandu
no super sua Metaphysica. Sed pro nunc volo de intentione Auerrois luce cla
rius ostendere non omnem formam esse per informationem dictam. Nam Cō
mentator. 12. metaphysi. cō. 37. habet q perfectionum propter quas mouetur per
fectum quędam sunt qualitates, quibus perficitur illud, quod mouetur: vt illud,
quod mouetur propter sanitatem, & quędam sunt substantię extrinsecę a re, quę
mouetur ad eas, vt assimilatur eis vt sunt actiones omnes seruorum, quoniam
sunt erga genera intentionum domini sui. Hoc Comment. Amplius, si omnis for
ma esset informans, frustra igitur Philosophus quęsiuisset in secundo de anima
in tex. commen. 11. an anima sit actus corporis, sicut nauta nauis. Confirmatur.
nam Commentator. 2. de anima super tex. cō. 21. vbi Philosophus loquitus de
intellectu dicit q videtur esse alterum genus animę, habet q anima intellecti
ua non dicitur anima nisi ęquiuoce, & rectius dicitur de ipsa q sit non anima.
Et ipsum declarando in eodem secundo de anima commen. 32. dicebat animā
intellectiuam esse de natura superiori natura animę. Pro quo debes scire q ordo
entium est iste, natura anima, intelligentia, & Deus. Natura est inferior anima,
& anima inferior ad intelligentiam: intelligentia autem inferior Deo, vnde
B Commentator in libro destructio destructionum disputatione. 12. inquit. . . um au
tem dixit de Philosophis q ipse tenent, q id quod prouenit a Deo. glo. prouenit
naturaliter, est sermo corruptus de eis: immo dicunt Peripatetici secundum ve
ritatem loquentes q entia procedunt ab eo altiori modo quam sit natura, & q
sit humana voluntas. Scias etiam apud Arabes animam ab animando dictam,
vnde Auicen. loquens in. 9. suę metaphysicę capitulo. 4. de anima imaginatiua
orbis, quę secundum ipsum non erat educta de potentia materię, sed solum crea
ta ab intelligentia vnita tamen formaliter secundū esse, inquit hęc verba. Nos
autem iam ostendimus quod anima vniuscuiusque cęli est eius perfectio, &
eius forma nec est substantia separata, alioquin esset intelligentia, non anima. a
pan dico quod, si anima intellectiua apud Auerroem dicitur melius non anima,
hoc non est propter aliam causam, nisi quia non est vnica secundum esse d ns
perfectionem corpori formaliter, vt isti sibi imponunt. Amplius. Commentator
velt, 3. de anima commen. 3. 19. & . 20. animam intellectiuam primo vniri homi
ni secundum speciem quam homini secundum indiuiduum: hoc autem non esset,
si anima esset forma dans esse formale hominis quia actus & generationes omnes
sunt singularium ex proęmio metaphysic. Amplius Commentator. 3. de anima
C commento. 5. tenet animam intellectiuam non vniri homini, nisi mediantibus
phantasmatibus: homo autem phantasiari incipit, quando deuenit ad discretio
nis annos. hoc autem nō esse si ipse tenuisset animam intellectiuam dare esse for
maliter homini. quia tunc a principio vtretur, et quia nullum formatum potest
esse sine sua forma intrinseca, etiam per diuinam potentiam, vt nostri Theolo
gi dicunt: cum non possit Deus vicem causę intrinsecę supplere. Et confirma
tur nam, si teneramus animam cogitatiuam esse in homine: & teneamus animā
intellectiuam esse vnam intelligentiam numero separatam & ęternam, omnia
saluari possunt, quod homo non habeat animam illam intellectiuam, nisi post
annos discretionis. quia homo omnes operationes vitales, & naturales, & ani
males habere potest sine anima intellectiua: quia anima cogitatiua secundum
Auerroem omnia ista supplere potest. si igitur anima intellectiua ipsi homini vni
tur, nulla alia est necessitas, nisi propter intellectionem: sed intellectio non re
quirit formalem vnionē cum corpore secundum Auer. quia potius ista vnio im
pedit vt diximus. intelligere enim non fit mediante organo corporeo. quare igi
tur coguntur ponere de intentione eius aīam illam corporis organici actū esse in
trinsecum nō video. Vnde isti sunt medii inter Auerroem, & Christianos. volūt
enim tenere vnitatem intellectus cum Auerroe, & volunt eam defendere cum
principiis Christianorum, & ista non possunt stare: quia ex oppositis principiis,

sequūtur oppositę cōclusiones. Erubescāt ergo mendacio velle tueri vnitatem intellectus, imponēdo ei illud, quod non dixit. sed potius dicant ipsum fuisse, sicut rei veritas est, φ noua figmenta & monstra parere in via eius. vt luce clarius patet, non minora inconuenientia sequuntur contra eum quam contra vnitatem intellectus. & illud maximo argumento est, omnes Latini nostri, sicut Albertus cognomento magnus, qui opinionem bō, & pręcipue Auer. fuit fidelissimus interpres, & Beatus doctor, insuper Scotus, ac Egidius Romanus, quorum tāti non fuit digni soluere calciamenti, voluerunt Auerr. sententiam fuisse animam intellectiuam esse formam substantialem hominis. Taceo Gregoriū Ariminensem, Ioã. gandauo, Gaetanū, & Paulum Venetū; & multos præclaros Auerroistas uentibus. qui tenuerunt hanc fuisse Auerrois sententiam. Sed, vt dixi, etiam bene intrinsecus deuenium ad hoc. sed volentes euitare inconuenientia vnitatem intellectus deuenium ad hoc, vt dicam animam intellectiuā, & ca ūi, ipsam tamen dare esse assēuerant. aliter enim non posset homo intelligere per aliquod principium separatum, Et ideo propositū nostrū fuit declarare positū de mente eius, vt ab ipsa tandē veritate coacti nullo pacto defendant, tatem immo potius fatuitatem intellectus. Ad formā igitur cōtradictionem mus, φ Cōmentator seipsum declarat quomodo est anima intellectiua forma minis in isto commento. 38, quia dicit quod est forma inquantum est agens, quia intelligentiæ abstractę duobus modis sunt principia eorum quorum principia: & secundum quod sunt mouentes & secūdum quod sunt finis, tur forma non perficiēs intrinsece secundum ipsum, sed extrinsece ideo appellat Commentator etiā formas abstractas postremas perfectiones primas respectu orbium. 2. metaphysicę commento vltimo, & anima intellectiua rectius apud ipsum dicitur actus secundus, quam primus, sicut potest colligi ex commento. 5. secundi de anima, & ex commento. 5. tertii eiusdem.

Solu. ad cō. tradictiunē.

Duodecimo meta. cō. 39 Solutio.

Decimaquinta contradictio est in cōmento. 39. Habet Commentator φ intellectus diuidit materiam a forma, Oppositum patet primo physicorū. 69. & physicorum. 16. & primo cap. de substantia orbis, vbi dicitur quod impossibile est intelligere materiam absq; forma. Soluitur. quicquid intelligitur, intelligitur secundum quod est in actu: & cum materia non sit in actu, nisi propter formam, ideo materia intelligitur per formam. nam, cum materia sit purum potentia, caret principio formali, quo aliquid cognosci potest. Et ideo dixit philosophus in septimo metaphysicę in tex. comment. 35. quod materia secundum se ignota est. Intellecta autem sic materia, in primo intellectu occurrit potest intellectus diuidere materiam a forma, & intelligere materiam non esse formam, & aliquam habens formam. & isto modo consyderata materia non habet esse animam, quia non potest secundum ipsum. 2. physicorum commento. 12. existere sine forma, quia tunc, quod non est in actu esset in actu, sed solum vt sic esse in anima, & est ens rationis, vt dixit Commentator. 12. metaphysicæ commento. 14. pro quanto vt sic solius rationis potest esse obiectum, non autem naturæ vel agentis naturalis, quia, si materia extra animam esset sine omni forma non posset aliquam recipere in actu, vt scribit Commentator in. 8. physicorum commento. 4. sic patet qualiter intellectus materiam a forma diuidere possit, & in quo actu, & qualiter non.

Vtrum primus motor de mente Auer. sit Vigoris infiniti.

Auerr. 12. diuinæ philosophię. 41. ait, Motus cęli componitur (vt declaratum est) ex duobus motoribus, quorum vnus est finitę motionis, & est anima existens in eo: et alter est infinitę motionis, & est potētia, quę non est in materia. Ex quibus habetur φ primus motor est infiniti vigoris. Nam in dictis verbis ait, cęlum a duplici motore moueri; quorum vnus est finitę motionis, & est anima eius, & est motor coniunctus. alius autem est infinitę motionis. Manifestum est autem istos motores oppositas dispositiones penes finitum, & infinitum habere. Nec dici potest motorem coniunctum cęli esse finitæ motionis in duratione: quia nullus motor ibi est, qui per finitum tempus in duratione moueat, omnes cęli motores ęterno mouent tempore. Restat igitur φ motor con-

A Aut fit finitę motionis in vigore: & feparatus, infinitę motionis in vigore. Op-
positum huius habetur ab ipso Auer. 2. cęli. 38. vbi ait. Et ob hoc quidem necef
fe eft, vt omnis motus naturalis, & voluntarius habet velocitatem termina-
tam, quia omnis motus habet motorem terminatum. & fi effet pofsibile inueni
re velocitatem non terminatam, tunc motor non haberet potentiam termina-
tam ergo nec naturam terminatam & fic intelligeretur ex fua natura moto-
res infiniti. & non intelligentur ex fuo effe res propriæ ei. Et hoc plura media
probat. Et parum infra in eodem co. ait. Et ideo credendum eft, quod potentię mo
uentium funt terminatę proportionis ad corpora mota: & quod infinitas non inue
nitur in eis, nisi propter ęternitatem. Et de toto reddit caufam dicens. Caufa. n.
abfcifionis continuitatis effe, & eius ęternitatis eft materia. Cũ ergo motor, &
res mota ex illis abfcinduntur a prima materia, nõ abfcindetur fuum effe, neq;
fuum opus, quod eft mouere, & moueri. Et quia caufa in terminatione
proportionis, quę funt inter potentias motorum, & rerum motarum ab eis eft,
diuerfitas formarum, continget, vt hęc finitas fit communis formis, quę funt in
materia, & formis, quæ non funt in materia. Et in co. 39. eiufdem. 2. dicit. Quo-
niam nos non intendimus per infinitum, nifi infinitum motionis. i. quod motio eo-
rum non ceffat infinitas autem intenfionis, vt illic non fit proportio inter poten
tiam motoris, & moti, impofsibile eft in formis, inquantum funt formæ. Hoc
B etiam affirmat in cõ. 63. eiufdem. 2. de cęlo dum dicit. Et hoc quod diximus in
hoc eft manifeftum ex rebus quas fcripfimus ex primo motore. Iam enim de-
clarauimus illic, quod additio potentię motoris, fuper potentiam moti, non eft infi-
nita nifi in tempore, & in ęternitate motionis, neq; in velocitate, neq; in mul
titudine motuum, neq; in magnitudine corporum & motuum multitudine, & ve
locitate motuum effet pofsibile inuenire motum non in tempore, & corpus mo
tum in infinitum: quod eft impofsibile. Et quod eft pofsibile ex iftis, non eft
nifi motionem effe infinitam, fecundum quod dicitur, quod potentię iftorum motuũ
funt infinitę. Hoc etiam dicit in 8. phy. cõ. 79. dum ait. Dupliciter enim poten-
tię mouæ poffunt dici infinitę: aut quia actio earum nunquam ceffat: aut quia
motio earum eft tantę velocitatis, quod non inuenitur magis fcilicet quod illud quod
ab his mouetur, velocius mouetur omni mobili. Quod autem aliqua potentia
fit infinitę motionis fecundum hunc modũ, impofsibile eft: nifi motus pofsit fie
ri in inftanti. f. quod aliqua potentia fit, quę infinitam facit velocitatem in ipfum,
quod mouetur. quanto enim maior fuerit motor, tanto motio eius erit velocior.
Motores igitur fiue materiales fuerint, fiue non materiales fecundum hunc mo
dum, conueniunt in hoc, quod motio eorum fit finita. Deinde fubdit quod fi ipfi cęlo
inefsent ftellę plures, aut maiores: aut deftrueretur motus eius, aut tardaret. Hoc
clarifsime atteftatur ipfe Aue. in libello de Sub. orbis cap. 3. dum dicit. Infinitũ
C igitur in vigore, cuius caufa eft corpus, fecundum quod corpus, impofsibile eft in
corporibus fiue cęleftibus, fiue alijs. Infinitum vero in tempore neceffe eft effe
in corporibus cęleftibus, ex diuerfitate motoris. & moti in eis, a corporibus ge
nerabilibus, & corruptibilibus & plura alia, quę in illo ca. dicuntur. Vnde pa
tet clare quod mens Auerro. fuerit, quod primus motor in mouendo fit vigoris finiti.
Ad hoc dico & ifta quęftio eft valde difficilis. & ipfe met Auer. de hac
re ambiguus fuit longo tempore, vt patet ex eius verbis. & conatus eft fuge
re aliquando iftam difficultatem. vt patet 8. phyficę aufcultationis. 79 refpon
dendo ad fecundam quęftionem ibi pofitam. Nam illa refponfio fuga eft, & ha
bet difficultatem clare contra folutionem primę quæftionis. Et quod hoc fit verũ
patet. Nam in libello de fubftantia orbis aliam illius quęftionis folutionem
pofuit. Et illa auctoritas. 18. metaphyfi. multos decipit. Itantum quod tenuerit
de mente Auer. primum motorem effe infiniti vigoris. Et Thomas vius Car
dinalis dixit in quęftione, quam fecit de Infinitate primi motoris in fine, quod oẽs
auctoritates Aue. in hac re, excepta illa. 8. phyfi. qua dicitur non effe virtutis fi
nitę, nec infinitę, loquuntur de motoribus proximis, ideft de animabus cęlorum.
Et mirum eft de ifto doctore, qualiter talia dicat & fe oftẽdat fic modicum in
motoribus proximis, ideft de animabus cęlorum. Et mirum eft de ifto doctore,

Auer. ambiguus longo tempore de hac q.

Thomas vius decipitur

qualiter talia dicat,& se ostendat sic modicum in doctrina Aue. exercita[illegible] cendo ꝙ omnes auctoritates Aue. pręter vnam in hac re debent intelli[illegible] modo: cum hoc minime inueniatur, si bene Auer. verba considerentur aut Auer. non intelligit, aut fingit per se non intelligere. Ad propositū igitur [illegible] deundo dico quęstionem hanc difficilem esse.:quod diuersitas opinantium [illegible] dit. Tamen (quicquid alii dicant) mens Auer. est motorem primum fi[illegible] ris esse. Et pro solutione dico iuxta eius doctrinam. 1. cęli. 76. ꝙ cęlum [illegible] modis capi potest quorū vnus est, quū cęlum pro toto coelo, quod motu diurno mouetur accipitur. & tunc est simili vni animali, vt ait Auer. in libro de [illegible] ctionum dispu. 3. fol. 18. dub. vbi dicit. Dicimus, ꝙ hoc est concessum ab o[illegible] philosophis: ꝙ corpus celeste est simile vni animali: & suus motus diurnus, qui est cōis oibus cęlis, similis est vniuersali motui locali eiusdem animalis & motus particulares coelorum similes sunt motibus particularibus membrorum ipsius animalis. Et est philosophis manifestum, quomodo in alali vna est v[illegible] tus, ex qua fit vnum: & ab eadem omnes virtutes ipsius & ad vnum opus re[illegible] dunt. s. regimē, & conseruationē totius corporis. Et hęc virtus colligatur cū v[illegible] tute, a primo principio influēte. Vnde si hoc necessariū est in vno aiali. s. ꝙ v[illegible] habeat virtutē spiritualē in oibus suis partibus extensam, ex qua virtus, & m[illegible] bra illius, fiunt vnū & idē, & oēs eius virtutes fiunt vna & eadē: & operatio partium eius admodum similis est operationi partium animalis ad illud aial, se[illegible] quitur ergo ꝙ oportet ꝙ sit vna hęc virtus spiritualis, ex qua colligantur om[illegible] nes virtutes spirituales, & corporeę & est vnigenea, & extensa in toto vniuer[illegible] so: alioquin nullus ordo sequeretur in hoc mundo. Vnde totum aggregatū di[illegible] citur animal magnum. & animal corruptibile, ad eius instar, Microcosmos di[illegible] citur. i. paruus mundus. & apud philosophos est. & dicitur animatū non p[illegible] aliā causam, nisi propter appetitum, & motum in loco, vt dicit ipse Auerro. in li[illegible] bro de sub. orb. cap. 1. Vnde sicut motus particulares in nobis, & omnes virtu[illegible] tes in nobis, ab vna principale virtute quę est in corde, dependent, ita omnes cę[illegible] lestes orbes. & sui motores, a primo dependent motore qui mouet primum or[illegible] bem motu diurno. Vnde Auerro. 12. metaphysi. 44. scribit circa id quod di[illegible] est dubitando dicens. Sed quęret aliquis quoniam si motus omnium orbium [illegible] tendant eandem actionem, & eundem ordinem communem omnibus, necesse [illegible] vt habeant eandem formam, intellectam, extrinsecam a formis, quas intend[illegible] vnusquisque per se scilicet formis propriis erit igitur forma quasi finis addita [illegible] per formam propriam, erga: quam mouetur vnusquisque orbis aliorum orbium. Et soluendo dicit. Dicamus ergo ꝙ nulla forma est quasi finis & communis & vniuersalis, nisi illa ex eis quæ habet actionem cōmunem. & hæc est dispositio formę mouentis primum cęlum motu diurno. Dispositio enim entium in iuua[illegible] mento corporum cęlestium ad inuicem in creando entia, quę sunt, & conseruan[illegible] do ea, est sicut dispositio regentium bonorum, qui iuuant se ad inuicem in regē[illegible] do bonam ciuitatem. quoniam omnes actiones eorum sunt erga actiones prin[illegible] principis ponunt. n. actiones suas seruientes. & consequentes actionē primi prin[illegible] cipis. Quemadmodum igitur primus princeps in ciuitatibus necesse, est vt ha[illegible] beat actionem propriam, quę est nobilissima actionum: & si non esset oc[illegible] sus. quam actionem intēdunt per suam actionem omnes. qui sunt sub primo prin[illegible] cipe. Quemadmodum igitur necesse est in istis principatibus, vt primus princi[illegible] patus sit: sicut est necesse in actionibus principum, vt prima actio sit. Et sic accidit in artificijs, quæ iuuant se adinuicem erga vnum artificiale: & sunt ista quorum quędam sunt principiantia alij. & omnia reducuntur ad vnum artifi[illegible] cium, verbi gratia quoniam plura artificia seruiunt artificijs equitandi. Sic igi[illegible] tur est intelligendum de istis corporibus cum suis formis, a quibus mouentur & de istis formis adinuicem. multum enim assimilantur artificijs, quę seruiunt sibi adinuicem. & quę intelligunt adinuicem, sunt principia eorum, ex qui[illegible] bus accipiunt intellectum proprium. verbi gratia quia artificium frenifica[illegible] di accipit sua principia ab artifice equitandi, & similiter alia artificia fren[illegible] catia huic artificio. Differentia autem inter ista, & artificialia est, quia form[illegible]

Omnes cœlestes & sui motores a primo depēdent.

Quid accidit in artificijs.

nes ales mouentes artifices sunt in materia: iste autem non. Ex quibus ver-
A ba Auer. aperte habetur ꝙ cœlum est vnum animal sempiternum, ex pluribus
orbibus constans: & ex motoribus pluribus. & orbis primus est veluti cor in
animalibus: quod membrum est principale, a quo dependēt omnia alia mem-
bra. Et motor primus, primum mouens orbem, est tanquam cordis anima: a
qua omnes virtutes particulares profluunt in reliqua membra. Sicut igitur om
nia membra cum corde colligantiam habent, & mouentur a motu, a corde pro
fluente, tanquam a fonte omnis motus, & principali principio: vt peripatheti-
corum princeps tenuit in secundo de partibus animalium, & in libro de sen. &
sensi. sic essentialem, & necessariam dependentiam a primo motore omnes or-
bes habent, & vltra motum proprium, motu diurno mouentur ad motum pri-
mi mobilis. Et sic motores mouentes alios orbes inferiores insequuntur, & in
tendunt primum motum primi motoris. & primus motor dicitur esse motor,
qui est purus actus: in quo nulla prorsus est potentia. & dicitur motor separa-
tus, quia nullus est adeo eleuatus a potentia, nullusq; est independens in mouē
do, sicut ipse. Et quia omnium aliorum motorum respectu est sicut forma, & fi-
nis, qui mouet omnes alios motores aliorum orbium in ratione amati, & deside
rati: & ille finis semper est actu coniunctus cum aliis motoribus: ideo sub hac
ratione, est causa, ꝙ alij motores sempiterno tempore mouent. quia ibi secus
est, quam sit in motoribus materialibus, in quibus finis motus distinguitur a
B motore, & est in potentia: & ideo suum mouere est finitum: vt ait co. in libello
de Substan. orb. cap. 1. & . 2, & . 12. meta. 36. Est igitur mens Auer. in aucto- Mēs Auer. 12. met. 45.
ritate. 12. meta. 14. ꝙ motus cœli fit a duobus motoribus tali modo. Sumen-
do enim cœlum pro toto mundo superiori, sic ibi est duos motores considerare,
motores. s. coniunctos suis orbibus. Qui (vt suos mouent orbes) sunt poten-
tiæ finitæ, & vigoris finiti: & sic habent determinatas proportiones supra mo-
bilia sua. & se inuicem in velocitate mouendi excedunt: vt clare Auerr. ait, 2.
cœli, 38. & 39. & . 71. Et quia finitatem vigoris habent, hinc est, ꝙ in tempore,
& non in instanti mouent. Et quia vna est minoris vigoris alia, vna velocius
quam alia mouet. Sed quia ꝙ æterno tempore moueant est, quia sempiternum
finem habent, semper actu mouētem in ratione amati, & desiderati. Et ideo iste
finis dicitur forma, seu motor separatus, quia omnibus aliis motoribus com-
munis est, & tanquam omnium forma est. omnes enim tali ratione respicit, &
non vnum tantum. Non est autem intelligendum ꝙ motu diurno non effectiue
moueat talis motor suum orbem: immo vt sic mouet ipsum, & omnes alios in
feriores orbes diurno motu. & vt habetur in. 3. de anima commē. 5. in solu. 3.
quæst. & in. 12. meta. commen. 41. & in pluribus aliis locis. quia est maxime
liberatus ab omni potentia, dicitur separatus, & dicitur separatus in ista ratione
C præsertim, quia mouet, vt finis. quia finis est causa causarū causalitas enim finis
est incausata. Et quia in ratione qua mouet vt efficiens alios motores: immo
ipse met vt mouet, vt efficiens, presupponit se ipsum in ratione finis, vt Auer.
attestatur. 1. physic. 78. & isto modo iste motor est infinitæ motionis. i. vt mouet
in ratione finis, est causa infinitæ durationis in motu cœli. Et hoc habetur ex
eius mente in. 12. metaph commen. 41. vbi multa dicit auctoritate Themistij.
Et sic patet quomodo intelligitur auctoritas. 12. metaph. 41. allegata in opposi-
tum. Et patet qualiter mens Auerr. est, ꝙ primus motor est vigoris finiti: &
non in oppositum, vt aliqui dixerunt. & sic contradictio remouetur. Et hæc
sint dicta de intentione Auer.

Auer. 12. diuinæ philosophiæ. 14. ait ꝙ motus cœli possibilis est ex se non es- Vtrum Motus Cœli perpetuetur ab extrinseco?
se cum habeat contrarium quietem, & tamen perpetuatur ab intelligentia. Ta-
men. 1. cœli. 124. clare ait Auer. ꝙ possibile ex se, non potest ab alio perpetuari,
Ad hoc dico, ꝙ propositio primi de cælo vt exponitur ab ipso Auerro. 12 me-
taphy. cō. alegato est vera. in substantiis, & falsa in accidentibus. Et sic non est
contradictio, quia seipsum exponit si vis videre solutiones instantiarum quæ cō
tra hoc adducunt vide Zimaram theo. 46. vbi de hac materia loquitur.

Decimasexta cōtradictio est in cō, 41, Habet Commentator ꝙ in cœlo nulla Duodecima meta, cō, 41.

est alia potentia nisi ad quietem. Oppositum patet per ipsum. 6. phy. 7 phy. cōmen. 2. & 9. metaphysi. comm. & textu. 17. vbi dicitur ꝙ n... dum ꝙ corpora cœlestia fient. Magna fuit, magnifice domine, ali... nos hoc anno in exercitationibus & disputationibus, quas hab... les in uicē. Et magnificus, ac perfectissimi iudicijs dominus Gaspar Co... amicissimus tuus, & studiorū meorum collega dubitauit acutissime co... mentatorem in pręsenti passu. Nam dictum eius, ꝙ in cœlo non est po... corruptionem, sed solum est in potētia ad quietem, aut hoc intelligitur d... inquantum cœlum, aut hoc intelligitur de cœlo inquantū corpus. Si de ... quantum cœlum, hoc est falsum: quia per ipsum comme. 1. septim phys. inquantū cœlum non potest quiescere. Si vero dicas ꝙ dictum Auer. ... gitur de cœlo inquantum corpus, tunc nulla vt sic est differentia in ... lum esse in potentia ad quietem, & dicere ipsum esse in potentia ad corru... nem. Quod si forte dicas cœlum inquātū corpus posse corrumpi: cœlum a... inquantum cœlum posse quiescere: tunc comparatio erit in ęquiuoco. Si vt dictū est, tunc Commē. contradiceret sibiipsi quia ipse minime vult cœl... inquantū cœlum, posse quiescere. Argumentū est satis difficile, sicut vide... vt mihi videtur, dici potest ꝙ cœlum potest sumi tribus modis, vt sc... in primo cœli commen. 76. & 96. vno modo pro orbe, qui mouetur. alio ... pro toto aggregato ex omnibus orbibus: quod vt sic animal magnum ... & dicitur etiam cœlum aggregatum ex intelligentia & orbe. Tunc ... cœlum pro orbe tātum non habet potētiam ad corruptionem, inquantū ... lis est, quia est corpus simplex carens materia: licet inquantum corpus ... te, vt ly corpus dicit aliquid indifferens ad corpus generabile & ęternum ... sit corrumpi potentia logica, quę nihil aliud est, nisi non repugnantia qu... et non implicatio contradictionis, causata ab intellectu ex terminorum ... bus, inquātum non repugnant. Cœlum autem pro orbe tantum potest quie... re, & inquantum corpus, & inquātum cœlum, quia successio & fieri motu ... dependet in esse, nisi ab ipsa intelligentia, tanquam a causa extrinseca totalit... causante entitatem motus, sicut dicit Commentator in pręsenti commē. Et ideo cœlum pro orbe sumptum, ꝙ sit in motu non habet a se hoc, sed ab ipso moto... re. ideo vt sic etiam solitarie consyderatum absq; intelligentia non impl... contradictionem ipsum posse esse in quiete. Et isto modo sumpsit cœlum Com... mentator hic, dum dixit cœlum non habere aliam potentiam inquantum ... sic sumptum, nisi ad quietem. quia, vt sic, non habet potentiam ad corruptio... vt dictum est. Sed septimo physicorum commento. 2. & 6. phys. ... o. 15. et non... metaphysi. tex. commen. 17. quando dicitur cœlum non posse quiescere, inquan... tum cœlum, ibi sumitur cœlum pro aggregato ex intelligentia & orbe. quia, vt sic, stat sub motore, & vt sic non potest non moueri: quia ibi non est ... tingentia: quia esse a posse non differt in talibus. tamen inquantum corpus ... cœlum consyderatum, non repugnat sibi quies. quia tunc cuilibet corpori repu... gnaret quies: quod est absurdum. Argumentum igitur ex ęquiuocatione cœli procedit: quia aliter sumitur cœlum ibi, & aliter hic, sicut patet ex dec... aratis.

Auer. 2. cœli. 63. ait. Et intendebar declarare per hoc, ꝙ ea, quorum nobili... tas est in actione, sunt diminuta. Oppositum huius habetur. 12. meta. 51. vbi Arist. quęrit, vtrum Deus intelligat habitualiter, & dicit, ꝙ si Deus intellige... ret per modum habitus, tunc ei nihil honorabile inesset. Vnde dicebat Ari... sto. 1. ethico. 18. ꝙ homo per dimidium vitę non est felix. quia quum dormit non est felix. dicit ergo ibi ꝙ felicitas Dei est in actione. Ad hoc respondeo, & summo distinctionem, quæ habetur ex Auerr. in. 63. 2. de cœlo, ꝙ duplex est actio, quędam. s. quę non est distincta a sua substantia: & quędam, quę est di... stincta a sua substantia. Hoc stante dico, ꝙ Auer. in. 2. cęli. 63. loquitur de actio... ne, quę est distincta a sua substantia. & talis actio indicat imperfectionem ... 12. autem meta. ubi supra, non est sermo de tali actione. Vnde intellectio Dei est essentia Dei. Vnde (vt ibi habetur) Deus est substantia intellectualis, semper actu intelligens, nam Deus est ens nobilissimū omnium, Hoc autem non dic...

Vtrū sit entia diminuta quorū nobilitas in actione consistit?

Actio duplex. s. distincta a sua substantia, & nō distincta.

A ... ligens nō esset: aut nō esset semper actu intelligens. Vnde ait, si nō intelli ... quid vero erit insigne venerabile? sed habet quemadmodum vt sit dormi... vbi Auer. inquit. Necesse est, si est intelligens, vt semper sit secundum al terum istorum duorum modorum: aut secūdum dispositionem, in qua nō vtitur scientia: aut in qua vtitur. Si igitur fuerit in dispositione, in qua sciens ... vtitur scientia sua, est quasi dormiens: & non erit in eo dispositio nobilis. & ... est inconueniens. Et iam sua substantia est sua intellectio. & sic osten ditur per philosophum. Nam si ipse non sit sua intelligentia .i. sua intellectio, ... potentia, tunc igitur non erit optima substantia. per intelligere.n. est hono rabile inest. Quasi dicat, cum Deus non sit in optima dispositione, nisi per in telligentiam, si sua substantia non sit sua intelligentia, tunc igitur ipse ex se nō erit optima substantia, & perfectissima: sed perficitur per aliud. s. per ipsam in tellectionem. & hoc est inconueniens. In nobis autem non est sic. Humana enim intellectio est qualitas. Equiuoce enim (vt dicit Auer. 12. meta. 51.) dicitur de scientia nostra, & Dei scientia, & sic non est contradictio. Ex hac etiā distinctione elicitur solutio ad argumentum Ioannis Andegauensis volentis, q̄ Deus non moueat effectiue primum orbem. quia Deus, cum sit perfectissimus enim, nō habet aliquam actionē. Dicitur q̄ Deus, & omnia abstracta acqui runt suam perfectionem sine aliqua actione, idest sine actione, quę sit alia a sub

B stantia eorum. Vnde intellectio intelligentiarum est eadem cum substātia earū.

MARCI ANTONII ZIMARAE SOLVTIONES CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS ET AVERROIS.

Super Sermone de Substantia Orbis.

C Ver. in. 2. ca. de substantia orbis ait. Non est dicendum q̄ formę a quibus mouentur corpora cęlestia, sunt aliæ a formis, ad quas mouentur. & q̄ illę quæ debent esse non in materia omnino. & quę, carens situ, sunt formę, ad quas mouentur. cum illę a quibus mouentur, sint formę in materiis. Ex quibus verbis patet q̄ motus cęli non causatur a duobus motoribus realiter distinctis. Nā in illo libello vult clare Auer. contra Auic. q̄ abstracta a mate ria moueant in duplici genere causę, finalis. s. & efficientis. Oppositum huius vi detur dicere super. 12. met. 41. ait. Motus cęli componitur (vt declaratum est) ex duobus motoribus: quorum vnus est finitę motionis: & est anima existens in eo. & alter est infinitę motionis: & est potentia quę non est in materia. Ex quibus habetur q̄ motus ipsius cęli sit a duobus motoribus, realiter distinctis. Ad hoc respondeo. & dico q̄ hęc apparens contradictio fuit in causa, q̄ aliqui concesserunt Auerr. in hoc sibi ipsi contrarium esse: quod valde absurdum est. magnus enim vir fuit in doctrina peripathetica. Georgius vero Ariminensis vo lens ipsum saluare in. 2. sen. di. 2. q. 1. arti. 2. dicit, cum improprie fuisse locutum in illa auctoritate. 12. me. Sed quia dicta Gre. habet con. se aliquas difficultates. maxime con. illud qđ tenet, q̄ primus motor respectu aliorū orbiū, qui sunt sub

Verū motus cęli causatur a duobus motoribus realiter distinctis.

Rñsio Gregorii Ariminensis.

Cęlum tribus modis sumi pōt.

orbe stellato, concurrit vt finis tantum. nam concurrit etiam vt efficiens, quanto oēs mouet motu diurno: vt ad longum alias deo permittente videbimus. D
Etiam incongruū videtur de Aue. dicere, ꝙ in hac difficultate ardua improprie loquutus fuerit. non enim magni philosophi mos est, Ideo aliter dicendū est, dicit doctissimus Zimara in theorematibus suis. & dicitur, ꝙ cęlum pōt sumi tribus modis, vt dicit Aue. 1 cęli. 76. s. pro toto cęlo, quod mouetur motu diurno. & pro toto mundo. & pro octaua sphera. Hac posita distinctione, dico ꝙ ex illa auctoritate, 12 me. co. allegato, non habetur in quolibet cęlo esse duos motores realiter distinctos. nam ib cęlum capitur pro toto mundo superiori. Sed secundum Aue. hoc modo ipsum cęlum accipiendo, habet duos motores realiter distinctos. Nam hoc modo potest dupliciter cęlum considerari: et quo ad hoc, ꝙ ille motus est in tempore: & secundum ꝙ illi motus particulares sunt habentes determinatas mensuras adinuicem in velocitate. & tarditate: & sic prouenium a motore efficiente motum: qui est prima forma, vt mouet vt efficiens primum orbem, & omnes alios, qui sunt sub eo. motu diurno. & omnes alii motores qui sub eadem ratione sua mobilia mouent, proprijs motibus. Et quia omnes intelligentię sunt finiti vigoris. hinc est, ꝙ omnes mouent vt efficiens finito tēpore in velocitate motionis: & nulla mouet in instanti. Et quia omnes, vt sic sunt proprijs mobilibus applicatæ, omnes dicuntur anima respectu sui orbis. vel quia formaliter inherent, preter motorem primum, vt sentire videtur Ale. vel secundum ꝙ tenetur in via Aue. omnes intelligentię habent proprium orbem, E & illę, vt sic, dicuntur animę. Prima autem intelligentia (licet immediate respiciat primum orbem, quia tamen etiam mediante illo respicit omnes alios orbes) potest dici forma abstracta, & separata: quia est forma communis: & vniuersalis. Et licet (vt mouet) potest dici anima cęli, tamen (vt est cā finalis ab omnibus desiderata) sic est forma separata, quia vt sic, non potius vnum respicit, quam reliquum. & vt sic est causa infinitatis in duratione. Vnde est ꝙ motus cęli taliter sumpti sit infinitus in duratione: hoc principaliter dependet a primo fine, & nō a particularibus finibus Vnde, si per possibile, vel impossibile non esset: iste finis comunis in actu, non esset motus ęterno tempore simpliciter. Licet igitur quęlibet intelligentia in se considerata, mouet vt efficiens, & mouet vt finis vniuersalis, qui est idem cū primo motore, est, qui primo largitur sempiternitatem motus: & nō sunt fines particulares, qui sunt sub illo. Et ideo alius est motor qui largitur simpliciter sempiternitatē, & alij sunt motores, a quibus motus proprij producuntur in proprijs orbibus: licet idē sit motor, qui mouet totum cęlum motu diurno. Et sic patet quo pacto in motu cęli sint duo motores realiter distincti. Et in libro de substantia orb. cap. primo loquitur Aue. contra Aui. ponentem in corpore cęlesti in vnoquoque orbe animam imaginatiuam, quę erat de numero animarum sensitiuarum, quæ existunt in materia, a qua effectiue producitur motus: sed intelligentia solum mouebat in ratione finis. Et sic patet qualiter Auer. non est sibi met contrarius, F vt aliqui concedebant. Et hęc sufficiant.

Vtrū prius substātia sēper sit substantia? Duplex naturę prioritas.

Auer. in libello de substantia orbis cap. primo per plura dicta ponit dimensiones interminatas quę accidentia sunt, esse coęternas primę materię. Ex quo clare habetur, ꝙ non substantia pręcedit substantiam, quia materia primitus recipit illas dimensiones. quæ accidentia sunt. quam formas substantiales. In oppositum est Aristo. 12. methaphysi. 43. vbi ait, & ꝙ prius substantia, substantiam esse necesse est. Et etiam habetur in illo loco ex ipso Auer. Ad hoc dicitur ꝙ Aristo. 12. metaphysi. loquitur de illo priori, quod est prius natura secundum perfectionem, & non de illo quod est prius via generationis. Duplex est enim naturæ prioritas (vt scribitur 9. metaphysi. 15.) quantitates autem interminatę, & qualitatiuę dispositiones pręcedunt via generationis, formam substantialem, & sic dictum Auerr. in libello de substantia orbis non contradicit Aristo. quia de tali prioritate Aristo. non loquitur. Et si dicatur, ꝙ nullo pacto accidens debet pręcedere substantialem formam via generationis, quia Aristo. 7. metaphysi. 4. dicit, ꝙ substantia pręcedit accidens diffinitione, cognitione,

A tempore, & natura. Adhoc dicitur, vno modo, q dictum Aristo.in.7. metha.veritatem habet secundum viam Auer. in accidentibus fundatis in substantijs cõpositis, quę sunt generabiles, & corruptibiles, nam de talibus loquitur Ari.in 7.methaphy.& in 8.secundum mentem eius, ibi in suo prologo, Aut possemus dicere exponendo autoritatem Aristo.7. metha.hoc pacto,s. (vt Zimara exponit) q accidentia quæ substantiam sequuntur, sunt in duplici differentia. s.separabilia, & inseperabilia. Substantia pręcedit accidentia separabilia tempore inseparabilia autem natura tantum, & non natura, & tempore simul sicut est respectu separabilium. Et q Aristo. hoc voluerit patet, nam in illo textu ponitur quatruplex prioritas, (vt habetur in litera gręca, manifeste) & non absque causa ponitur prioritas naturę, vltra prioritatem temporis, Non enim absq; ratione Aristo.loquutus fuit illo modo,

Auer.in libello de sub.or.ca.t.ait. Vnã. enim formã habere nisi vnum subiectum impossibile est. Oppositum huius habetur ab ipso.3.cęli.67. vbi vult, q elementa in mixto sunt formaliter, & q materia recipit formas mixtorũ mediantibus elementorum formis, hoc ẽt habet ex doctrina ipsius Auer,t, physi. 69. Huic satisfacit Ioan.andegauẽnsis super de sub.orb.ca.t. q forma substantialis duplex est, quędam.s.est perfecta, & quędam imperfecta, perfecta, vt forma mixti, imperfecta, vt forma elementalis (vt ait ipse Auer. (tunc ad propositum dicit, q vnum subiectum, loquendo de formis perfectis, non potest habere plures formas, tamẽ bene põt recipere plures formas. s. formas imperfectas, primo, vt sunt formę elementorum, & deinde formam perfectam.s.mixti. Et sic, quando dicit Aue. q vnũ subiectum non potest habere plures formas, loquitur de formis perfectis. Hanc rensponsionẽ ẽt dat Burleus super.1, physi.69.& ẽt sequuti multi post istos. tamen saluo meliori iuditio videtur, q, si ista rensponsio esset vera, rueret argumentũ Auer.cõtra Auic.3.cęli.67. quia Auic.ponebat formas elementorum substantiales perfectas in mixto, dicit Auer. q cõpositum tunc erit vnũ per accidens si ergo vis formas elementorum incurrere, vt forma in mixto ad materiam, tunc mixtũ esset ẽns per accidens, q si tu dicas q non sunt tante perfectionis, vt forma mixti, hoc idem diceret Auic, quia & ipse ponit latitudinem informis. Ideo aliter dicendũ est q semper vnum subiectum, vnam possidet formam. Et ad obiectum de mixto dicit, q formæ mixti receptiuum subiectum quod vnum est, nõ habet nisi vnã formã, tale aũt subm nõ est nisi materia prima, per quatuor elementales formas informata. Nã vt subm elementa concurrit, & in rõne formæ, sola mixti forma concurrit. Hanc rñsionẽ ex doctrina Auer, hẽmus.3.cęli.67. vt et notat Zimara theo. 20. Itẽ Auer. 3.coliget.cap.2.de iuuamentis membrorum officialium deseruientiũ sensui in generali ait, aĩa nutritiua quę est in embrione pręparata recipere animam sensibilẽ, & stat cũ ea loco formę, & finis, & nutritiua est ei loco materię, ẽt The. 3.de aĩa ca.27. ait sane ordo naturę, & processus hic est, vt respectu inferiorũ, superioribus vice formarũ vtatur, respectu superiorum, inferioribus loco materiæ. Et sic iste modus respondendi ex optimis expositoribus sumptus est. Vñ oẽ corpus & composita subã, aut de simpliciũ est numero, aut mixtũ est, si de simplicium numero, vt sunt quatuor elemẽta, tunc materia prima interminatis dimensionibus & dispõnibus qualitatiuas predispolita, non habet nisi vnã formã, a qua hoc aliquid, et in actu ipsum elementũ fit. Si aũt mixtũ fuerit, tũc totum resultans ex materia. & quatuor elementorũ formis ibi refractis, est subiectum, Et vna forma sola, videlicet mixti, ibi est, & sic cessat dubium.

Dicit Auerro. in. r.cap.de substantia orbis, q vnum compositum habere nisi vnam formam est impossibile. Huius oppositum patet ab ipso in. 3.cęli. commento. 67. vbi ponit plures formas elementorum in eodem remanere. Soluitur. ipse sentit loquendo de formis substantialibus perfectis & totalibus q in vno composito non est, nisi vna tantum. nam, cũ illa constituat rem in actu simpliciter, quælibet superueniens esset accidens, fallit aũt de formis, q̃ nõ sunt verę substantiæ, sed sunt quasi mediæ inter subm & accidentia. quales

Margin notes:

Vtrum vnũ subiectũ possit Habere plures formas substantiales.

Responsio Ioannis.

Impugnatio

Dictũ Themistij notandum.

De substantia orbis capite primo.

Margin letters: B (beside "plures formas, tamẽ bene põt recipere…"), C (beside "sibilẽ, & stat cũ ea loco formę…").

sunt formę elementorum apud ipsum. Et ideo caueant ponentes formam cor reitatis in via eius. & multo magis caueant tenentes in via eius animam inte ctiuam esse formam vere informantem: quia ista nunquam fuit opinio eius. & si veritas sit ista, vt catholice confitemur.

De substantia orbis capite primo. Solutio.

Secunda contradictio est, quia potentia est differentia substantialis materię dicit Cō. in eodem capite. Sed huius oppositū patet primo physicorum, commento. 70. Vide primo physicor. commento allegato, quia ibi diffuse d xim

De substantia orbis capite. 2. Solutio.

Tertia contradictio est in. 2. cap. dicit Commentator quod cęlum indiget ani ma mouente ipsum in loco, & virtute mouente ipsum semper. Sed huius oppositum patet in. 2. cęli comento. 6. Soluitur negatur. 2 cęli. tex. cōmen. 6. cęlum ha bere animam qualem Antiqui ponebant: quia crediderunt permanentiam illius animati corporis esse eiusdem rationis cum istis, quę sunt hic: non negatur tamē cęlum animatum esse, pro quanto habet principium separatum a quo mouetur, & per quod appetit sicut patet primo capitulo de substantia orbis in fine vbi di citur. & non fuit cęlum dictum habere animam. Et hoc est rationabile. nam, vt scribit Commen. 8. physi. commē. primo principium motus de omnibus mobili bus est sicut anima de rebus viuis. & hoc non intelligunt Moderni, qui ponunt intelligentiam vere cęlum animare, quia non possunt eleuare imaginatiuam su pra cogitatiuam.

De substantia orbis capite. 2.

Quarta contradi. est ibidem. Cōmenta. dicit quod cęlum de se habet finitatē suæ actiōis Huius tamen oppositum patet ab ipso in. 3. capite huius, vbi dicitur quod cęlum recipit actionis infinitatem. Similiter contradicit illi quod immedia te dixerat, & est quod cęlum est simplex, & ideo non habet potētiam ad cor

Solutio.

ruptionē. Soluitur. cęlum respectu motus localis de se finitatem habet, quia po test quiescere, si pro orbe tantum sumatur cęlum: nam infinitas motus eius to taliter est ab extrinseco motore. cęlum respectu sui esse non habet principiū in trinsecū, per quod possit non esse, sicut sunt ista generabilia. quia tale principiū est materia prima: bene tamen cęlum habet principiū extrinsecū dans sibi per manentiā ęternam. & conseruans ipsum in suis dispositionibus necessariis. &, si tale principium non esset, ita esset de substantia cęli, inquit Cōmen. hic, sicut de eius motu. & est locus iste expressus contra Gregoriū Ariminensem qui voluit ęterna & necessaria non habere causam efficientem. cęlum igitur bene potest recipere actionem infinitam, cum ęternum sit sicut dicitur. 3. cap. de substantia orbis sed causa effectiua sui perpetui motus non est ipsum, sed est abstractum principium, sic igitur mens. Auerro. sibi concordat.

De substantia orbis capite. 3. Solutio.

Quinta contradictio est in cap. 3. Dicit Cō. ꝙ cęlum est subiectū tantum, non materia. Huius oppositum patet. 9. meta, com̄. 17. Soluitur. nomen materię quan doque distinguitur contra formam, & qn̄q; distinguitur cōtra subiectum. Et pri mo quidem modo sumpsit Auer. 9. meta. cō. 17. qn̄ dixit nihil prohibet vt c ū p sit materia, sed prohibet vt sit forma. Et rō huius est quia. 2. de gn̄atio. 53. tex. materię est moueri & pati, formę vero agere & mouere. quia igitur cęlū moue tur, ideo potest habere rōnem materię vt ex eo & intelligentia fit vnum motū ex se, qa omne tale ex duabus naturis cōuonitur, s. natura causante motū, quæ habet modum formę, & ex natura recipiēte motum, quę est natura per modum materię, sicut patet in. 1. cap. huius. Et ex hoc patet error multorū Auerro. qui videntes ꝙ Cōmen. tenet cęlum seclusa intelligentia non esse compositū ex ma teria & forma crediderunt cęlum esse formā simplicē de intentione eius. & hoc nunquā dixit Auer. bene dixit. 5. cap. de substantia orbis ꝙ mediat inter purā potentiā & actum purum. nunquā tn̄ absolute dixit cęlum actum, aut formam esse sed bene quando cęlum comparatum ad ista inferiora dicitur quasi forma, sicut patet. 1. cęli cō. 24. & 2. de gn̄atione & corrup. te. cō. 50. vbi dicitur ꝙ for ma & species in terminis omniū. Si autem materia sumatur, vt distinguitur con tra obiectum, sic cęlū verius dicitur subiectum ꝙ̄ materia. qa materia isto modo vt contra subiectum distinguitur, dicit carentiam formę cum aptitudine ad illā sicut pulchre declarat Themi. 1. physi. in digressione propria, quam fecit de po tentia materiæ, & quia cęlū non habet potentiam ad esse ideo verius subiectum

A dicitur quam materia. & sic locutus est Commentator hic, dum dixit cœlum subiectum esse non materiam.

Sexta cōtra. est in.4.cap. Scribit Com. ꝙ, si motus cœli destrueretur, etiam cœlum destrueretur: quia cœlum nō est, nisi propter motum suū. Sed oppono, quia Cōmen. 12. met. cō. 41. dicit ꝙ in cœlo nulla alia est potentia nisi ad quietem. & tamen in cęlo non est potētia ad non esse, cū in eo non sit materia, per quam res potest non esse, neq; contrariū. 1. cœli tex. cō. 20. Amplius, cœlum secundum Peripateticos est necesse esse formaliter, sed dispositio entis necessarij est vt non sit propter suā actionem, imo actio eius est propter ipsum: non ergo sequitur, si motus cœli non esset, ꝙ substantia cœli non esset. Nisi esset ꝙ cœlū primaria intentione non est propter motum suum, sed econtra. Sed dictum Cō. est a signo, non a causa. cœlum. n. secundaria intentione est causa intēdens generationem, & corruptionē istorū. & ideo, si motus cœli nō esset, nō esset cœlum. quia cœlum est propter motū suum secundaria intentione, vt est ordinatum ad generationem, & conseruationē, & omnē virtutem cōseruandā in ijs, quę sunt hic. oportet. n. mundō istum inferiorē superioribus lationibus esse continuum vt ōis eius virtus inde gubernetur, vt dicitur in principio libri meteororum. vnde immediate Cōmen. in eodem loco intulit ꝙ, si motus cœli destrueretur, motus entiū inferiorū destrueretur, & sic mundus. ex quo verificatur ꝙ dator continuationis motui est dator esse oībus entibus alijs. Ecce igitur ꝙ propter necessa-

B riā dependentiā inter mundum inferiorē cum superiori, ista sequuntur. sed non ꝑ viā intentionis primę sed scdę, sicut diximus. & hoc argumenta prætendunt.

De substātia orbis, ca. 4.

Solutio.

Septima contrad. est in.5.cap. Dicit Cōme. ꝙ corpora cœlestia sunt diuersarum specierum. Oppositum huius patet. 2. cœli cō. 39. & 49. Soluitur. duplex species, analoga, & vniuoca vt sępe diximus: corpora cœlestia sunt eiusdē speciei analogicæ, non sunt eiusdem speciei vniuocæ: sed, vt sic sunt diuersarum specierum.

De substātia orbis cap. 5.

Solutio.

Auer. cap. vltimo de sub. orb. ait, Ideo inueniuntur in eis plusquā vnum numero. & sunt species, & genera. Ex quibus videtur velle corpora cœlestia esse diuersarum specierum. Oppositum huius habetur. 2. cœli. 49. & 59. vbi ait. Et hoc non est exemplum, sed demonstratio fundat super hoc, ꝙ omnia corpora cœlestia sunt eiusdem naturę speciei. & corpora cœlestia sunt plura indiuidua in specie. Ad hoc respondeo. Et vt res magis fiat clara, est sciendum, ꝙ in hac re sunt duę positiones. Vna est Auic. & aliquorum ex latinis ipsum sequentiū: ꝙ corpora cœlestia, & stellę non sunt eiusdem speciei. Et adducebat duas rationes. prima est. Corpora quæ habent motus specie differentes, sunt specie differentia. cœlestia corpora sunt huiusmodi, ergo &c. Maior est nota ex. 8. & 9. tex. 1. de cœlo. Minor probatur. quia sunt aliqui orbes, quorum dextrum est

C in oriente: & sinistrum in occidente. Alij vero, vt orbes erratici, habent dextrum in occidente: & sinistrum in oriente. Secunda vero ipsius est ex ecentricis. Vnde dicebat, ꝙ nō quilibet motus circularis est concentricus. & ideo nō sunt eiusdem speciei. Alia est positio Auer. 2. cœli vbi supra. quę & Aristotelis videtur, ꝙ cœlestia corpora sint eiusdem speciei. Et non ita mirum est de Auic. sicut de illis latinis: qui in hoc Auic. innitantur: parum ad Aristo. intuendo. Vnde Auer. 2. cęli. 49. primo arguit contra positionem Auic. Secundo respondet suis rationibus, & arguit sic. Si corpora cœlestia essent eadem genere, & diuersa specie, vt aiebat Auic. tunc essent composita ex materia, & forma. Consequentia valet ex his, quę scribit ipse Auer. super Porphir. cap. de specie. vbi vult, ꝙ genus generum prędicamenti substantię est corpus compositum ex materia & forma. & ista est sententia Aristo. 12. meta. 26. vbi ait, ꝙ principia prędicamentorom sunt actus, & potentia. & illa, quę sunt in prędicamento, sunt in potentia aliquando, & aliquando in actu. Illa autem, quę sunt eterna, non sunt in potentia, vt. 9. meta. 18. quę sunt in potentia non sunt eterna. Boetius hoc etiam videtur dicere, ꝙ genus generum est substantia corporea. Quia ergo Auic. ponebat cœlos esse in genere substantię; tunc arguit sic. Quę sunt in genere, sunt composita ex materia & forma, corpora cœlestia sunt in genere &c.

Vtrū corpora cœlestia sit eiusdē speciei?

Positio Auic. & aliquorum.

Positio Auer.

Postea soluit rationem primam, & dicit, ꝙ ista diuersitas, quę est in mo cęlorum secundum dextrum, & sinistrum, non arguit diuersitatem specie quia etiam in homine est dextrum & sinistrum: & tamen non valet, ꝙ sit ro diuersitas specifica. Sed diuersitas quę est circa diuersa centra est, quę argu diuersitatem specificam. Ad secundam rationem dicit Auer. ꝙ assumptum falsum, quia omnis orbis mouetur circa medium mundi; & nullibi Arist. ꝙ it aliquod cęlum reuolui, nisi circa centrum mundi: sed voluit corpora cęle esse concentrica. Et ad contradictionem, quę in dictis Auer. apparet, dico, ꝙ vi colligitur ex dictis Auer. 2. cęli. 49.) species est duplex. Analogicę dicta & vniuoce dicta. Corpora cęlestia sunt eiusdem speciei Analogę: non autē vniuocę. sed vt sic, sunt diuersarum specierum. Vnde duplex est conuenientiam, vna est in specie vniuoca. Et illa quę sunt in eadem specie vniuoca, conueniunt essentialiter in eisdem proprietatibus, & isto modo corpora cęlestia nō sunt in eadem specie. Alio modo est conuenientia in Analoga. i. in specie secundum prius, & posterius. vt ens non est genus vniuocum, sed Analogum, Vnde 8. phi. 72. quando est terminus, qui habet rationem causę, & rationem causati, talis terminus dicitur Analogicę. Et ideo omnes orbes sunt eiusdem speciei Analogę, & sic Auer. non sibi ipsi oppugnat. Vnde non est deridendus Auer. vt non nulli faciunt. non enim vult astra esse eiusdem speciei specialissime. quia bene sciebat in eternis non esse nisi vnum indiuiduum, sed sunt eiusdem speciei Analogę. Et hęc dicta sufficiant. B

Ad contradictionem.

MARCI ANTONII ZIMARAE SOLVTIONES CONTRADICTIONVM IN DICTIS ARISTOTELIS ET AVERROIS.

Super Secundo Colliget.

Secundo colliget capite primo.

Otanda est contradictio in secundo colliget, cap. 1. Dicit Auer. ꝙ res, quæ generantur ex pluribus vna re, non complentur, nisi quando miscentur illę res ad inuicem, & faciunt vnum corpus, sicut est sequiniabin, quod fit ex commistione mellis & aceti & aquę, quorum quodlibet stabat per se in actu. Sed huic propositioni statim aduersatur dictum suum in eodē capitulo, vbi dixit: ꝙ membrorum quędam sunt composita ex elementi prima compositione, quędā vero secunda compositione mediante prima. & declarando primum membrū dicit ꝙ membra consimilia sunt huius speciei. patet autem ꝙ membra consimilia, quę a Gręcis homiomera appellantur, non componuntur immediate ex quatuor elementis actu existentibus in matrice, quę postea miscentur ad eorum generationem: nam generantur immedsate ex sanguine menstruo, qui fuit generatus ex cibis & potibus, sicut ipsemet fatetur in eodem loco. Amplius generatio compositi ex materia & forma est generatio corporis ex pluribus vna re, quia materia est primo diuersa a forma, & tamen materia & forma non sunt duæ res in actu ante generationem compositi corporis, nam, vt dicit Cōmen. in

A ... mę Philosophię cōmē.26.agens non facit in alio aliud, sed ex alio aliud: ... non facit in materia formam, sed facit ex materia formatum. & eandē sententiam tenet Aristo.ibi, & Cōmen. diffuse in.12.meta.com.18. vbi recitat tres opiniones de generatione rerum. Dicimus nos cum Peripateticis, & pręsertim Alexandro in Paraphrasi de anima cap.1. & in libello de mistione, & cum Themist.in Paraphrasi super.2.de anima cap.3. triplicem esse compositionem. Prima est, quando aliquid ex rebus corporalibus componitur, vt domus ex lapidibus, & lignis: ex carne & ossibus generatur animal. Secundū genus compositionis est per mistionem, vt mulsum ex aqua & melle. & hoc secundum genus differt a priore, quia in priore totum et partes disiuncta & disclusa sunt locis: in hoc autem quicquid loco discluditur non venit in mistionem, quia totum & partes in eodem loco esse videtur, re vera autem abolitę sunt partes, & seruatur integritas. Tertius modus est, quo ex ęre & figura cōstare statuam dicimus, & vniuersaliter ex materia & forma corpus. Dicimus igitur propositionem Auer. veritatem habere de generatione rei ex pluribus vna re in actu, sicut est generatio misti, quod de nouo dicitur generari ex pluribus in actu immediate, quia tunc oportet ꝙ elementa veniant in locum mistionis, & alterentur, & corrumpantur vsq; ad medietatem, vt ipse tenuit in.3.cęli cō. 67. sed, si mistum debet generari ex alio misto, nō est necessarium: quia tunc generationis rius verum est actu, puta sanguis menstruus est subiectum generationis membro B rum consimilium. vnde membra consimilia ideo dicuntur fieri ex elementis prima cōpositione, non quia immediate ex elementis tanquam ex materia proxima generentur, quia hoc est contra sensum, sed hoc est respectu membrorum organicorum. vnde sensus Auer. talis est, vt illa dicantur generari ex elementis prima compositione, quę non generantur per tot media, per quot generantur organica. nam iste est ordo, ex elementis generantur cibi & potus; ex cibis & potibus generatur sanguis menstruus: ex sanguine menstruo membra consimilia: ex consimilibus organica. patet aūt ꝙ plura mediant inter generationem organicorum ex elementis, quam in generatione consimilium. si elementa igitur de nouo debent venire ad generationē alicuius misti immediate, oportet vt prius sint separata in actu, & ab agente moueantur ad locum mistionis, in quo simul cōgregata alterantur, & diuidūtur ad partes minimas, vt dicit Auic. & sic resultat cōplexio. & per consequens forma misti. Sed nō est vera semper in generatione cuiuslibet misti ex alio misto, in quo elemēta erant refracta & vnita, quia tunc nō sunt in locis diuersis, vt patet. Intelligitur ērgo Auer. propositio de generatione ex pluribus compositis ex materia & forma. & hoc dicitur, quia fallit de generatione cōpositi ex materia & forma simplici. nam quę sunt pręter materiam simplicem & formam simplicem sunt formæ compositę C & materię compositę. In tali.n. generatione agens non cōgregat inter duo diuisa actu, sed extrahit illud, quod erat in potentia ad actum. Aut dic ꝙ propositio Auer non habet locū de generatione, quę definitur in.1.de generatio. vbi dicitur, Generatio est transmutatio totius in totū, nullo sensibili remanente, vt subiecto, sed habet locum de generatione mistorum modo declarato, alibi enim dixi varias esse definitiones generationis ab Arist. traditas. & tu bene intelliges, si videbis quę scripserim in quæstione de mistione. Solutio.

Secūda cōtrad. est in.2. colliget cap.8. Tenet ꝙ nerui nascuntur in cerebro, & ꝙ non sunt infixi in eo, vt dicit Gale. Sed huius oppositum tenet in.3. de partibus animalium cap. 4. vbi Arist. tenet cor esse principiū neruorum. Respondetur, loquitur hic ex mente Galeni, & adducit eius apparentiam, sed nō probat propter hoc opinionem eius. Secūdo colliger cap.8. Solutio.

Contra. est in super cap.9. Dicit ꝙ mēbra, quę ordinata sunt ad attrahendas superfluitates sanguinis, nō faciūt hoc, nisi quia sunt sibi cōuenientes in cibo. ex quo sequitur ꝙ cystis fellis, cū sit ordinata ad attrahendū cholerā. & splen melācholiā, & renes & vesica ad attrahēdū aquositatē sanguinis, talia mēbra nutriātur ex istis superfluitatibus. Sed hoc cōtradicit magistro eius Aris. & in libris de partibus, & de generatione aīaliū, volentis in habentibus sanguinē, sanguinē Secūdo colliget cap.9.

esse vltimum nutrimẽtum, ibi probat 1.de generatione animaliũ cholerã se nutrire aliquod membrũ, quia habet qualitates oppositas nutrimento, nutrimentum est dulce, & cholera est amara. Itẽ contradicit ille vi sin.2.Colliget cap.1.vbi tenet contra Medicos, quod membra consimilia non sunt generari ex cholera & alijs superfluitatibus, quia in vulu no[.] in actu nisi sanguis tantũ, & non alij humores a Medicis nuncupan[.] est materia generationis & nutritionis. Quod si dicatur quod sermo eius h[.] bris officialibus & nõ de simplicibus. Cõtra, quia officialia augentur, [.] tur, quia simplicia augentur & nutriuntur, vt patet ex primo de generat[.] corrup.in te.cõ.33. Nisi eñet quod hoc dictũ ex mente Medicorũ, Sed illa[.] stare non potest, quia sermo eius manifestat se ex propria intentione quia dicit, & scias hoc, & ne tradas obliuioni. Amplius, tunc sermo eius[.] in illo libro, sicut sermo Aue. qui semper reperitur medius inter Peripateticos & Loquentes, vt ipse dicit in.2.phyii.c auscultationis cõ. 22. & ua incid[.] consimilẽ errorem, quia tunc nec est purus Medicus, nec purus Physicus. I[.]

Solutio. aliter dicendum puto, sicut ipse dicit in simili de stomacho in eodem cap. dubitat vtrum nutriatur ex chylo, & dicit quod illa nutritio potius videtur stare qualitati quam quantitati, ac si dicat quod non est vera nutritio. sed quod operatio eius & obiectũ propriũ eius est cibus, qui in chylum conuertitur, ideo et sat fames sumpto cibo, sicut cessat sitis sumpto potu, & stomachus volu[.] in illo chylo. ita et potest dici de huiusmodi membris a natura destin[.] trahendum huiusmodi superfluitates quod voluptuantur in eis, sicut sus in coeno & luto fęculento, & est per vtam qualitatis, & non quantitatis per veram nutritionem. Aut hoc est, vt et ipse dicit ibidẽ, quia ibi est commista aliqua humiditas sanguinea, aut phlegmatica: & sic ratione eius fit nutritio, & non mere choleræ purę, aut melancholię purę. Nam etiam ex sententia Arist. multa sunt animalia, quę non nutriuntur sanguine, sed aliqua humiditate proportionali. et ita dictum Arist. in habentibus sanguinẽ sanguis est vltimum nutrimentum, et verum: vel aliquid sanguini proportionetur saltem in aliquibus membris, vt in stomacho. & in istis iam allegatis.

Secũdo col. liget ca.13. Quinta contra. est in cap.13. Dicit Auer. carnem esse organum tactus, & quod nerui non currũt nisi ad tẽperatam complexionem carnis, quia sunt in sua cõplexione similes complexioni cerebri. & ideo in animalibus perfectis in carne ipsorum sunt dissemiuati multi nerui, & vbi nerui multi illi non perueniunt, illa membra habent sensum durum, & obtusum, Sed huius oppositum ipse tenet in.2. de anima in cõ. 123. Etiam contra hanc opinionem videtur esse Arist. ibidem, & Themistius. Vide Conciliatorem in propria differentia de hac materia.

Solutio. Secundum sententiam Aue. in isto loco videtur esse dicendũ carnem esse organum & neruũ esse ad temperandam complexionẽ carnis. & ideo cum [.] sunt multi nerui dissemiuati, est magis sensitiua. Sed tunc, quando dicitur quod caro est medium. 2. de aña, hoc intelligendum est de caene pura, cogita, quia Arist. in. 2. de anima dicit quod organum est intus, & Græci exponunt illud pro corde ibi, & Auer. pro veritate contradicit sibi in hoc loco, & ibi, vt vides. Videtur mihi quod ad euitandam istam discordiam, quod aliud est loqui de tactu vt comparatur membris simplicibus, aliud vt comparatur membris organicis, partes [.] stri corporis sunt duplices ex 1. de historia animalium ca. 1, & de partibus, [.] lares, & d similares. & iterũ operationes animę quędam sunt actiones, & quędam passiones, cum virtutum animę quędam actiuę quędam passiuę sint ex. 1. de anima. & Arist. iudicium facit comparando actuas passiuis, quod virtutes actiuę simpliciter attribuuntur membris organicis, & virtutes passiuę principaliter attribuuntur membris consimilibus, vt. 1. de historia animalium cap. 4. & est in cap. de carne, & de ijs, quę vice carnis habentur. & tunc cum tactus sit de virtutibus sensitiuis, quę enumerantur inter passiuas virtutes animę. 2. de anima. 12. & 2. de anima cõ. 18. authoritate Alexãdri, videtur principaliter istã virtutẽ attribui membro cosimili. membra aũt consimilia, vt Arist. dicit, sunt caro, sanguis vena, arteria, neruus pilus, pinguedo, os, vnguis, & id genus. Quare aũt [.]

Disceptatio de organo sẽsus tactus.

vel

A aliter per sensum tactus oportet ex istis membris illi principaliter tactum attribui, cuius complexio est magis temperata, quia operatio actiua temperamentum requirit. Discurrenti autem per singula ex membris consimilibus, quę sunt enumerata sunt, nullum est magis aptum vt sit organum, nisi caro. sanguis enim est propter carnem, & est materia eius, & carnis complexi est calida & humida in suo temperamento, in quo consistit vita, & sensus: nerui vero, venę, arterię habent complexionem frigidam & siccā, & ideo decuit propter illam eā rationem carnem esse organum. isto modo Aristo. loquitur in primo de historia, vbi tradit doctrinam quia, & ita determinat in libro de partibus animalium, vbi tradit propter quid. Sed, si nos deinde attribuamus sensum istum mēbris organicis, tunc sine dubio illud est primum organum tactus, in quo primo apparet in ter organa ista operatio, & virtute carnis ista operatio aliis organicis communicata, quia cor est primum quod viuit & sentit, & alias sensus est per cor communicatus. & ideo argumento isto Aristo, posuit cor in. 3. de partibus, quando loquitur de organicis, esse principium omnis sensus. Quando igitur in libro de anima loquitur de tactu, loquitur vt est in habitudine animę, quæ est actus corporis instrumentalis seu organici actus & ita dixit illud, quod est organum tactus, est intus scilicet cor, & caro dicta extrinseca, cui aduenium sensibilia, concurrit in ratione medij. sed, quando dixit carnem esse organum, consyderauit comparando partes similares. Vnde, si partes similares in communi, aut saltem partes

B similares cordis, ex quibus cor componitur, numerentur & comparentur inter se, cuique istorum tribuitur tactus. Cor enim, secundum Aristo. est principiū omnium venarum & neruorum, & est in eo sanguis & adeps. sic secundum Aristo. dicendum est carnem esse organum. & nullus neque Gręcorum, neque Arabem, nec Latinorum vidit istam conciliationem in Aristo. ante nos. quia aliter loquitur in primo de partibus, & in primo de historia, quando dixit carnem, aliter in. 3. de partibus, quandp dicit cor, quia ibi loquitur comparando tactum ad partes similares sed in. 3. ad partes dissimilares. & sic etiam in. 1. de anima: quia anima est actus primus corporis organici: & ideo tactus, vt est de virtutibus animę, in libris de anima habet primo consyderari, vt attribuitur membro organico propter animę definitionem. Caro igitur secundum Aristo. aliter & aliter est organum &, est medium. Vide pro complemento Albertum, 12. de animalibus tractatu. 2. capitulo. 8.

Quinta contradictio est in cap. 17. Scribit Auerr. ꝙ sensus olfactus in animalibus, quę odorant sine attractione, vt est in apibus & formicis, iste sensus est clarior, quam in ijs, quę odorant per attractionem. Sed huius oppositum legimus in. 5. de generatione animalium capitulo. 4. ꝙ sensus claritas prouenit ex organi syncceritate, quæ attestatur complexioni magis temperatę. Cum igitur multa Secundo colliget ca. 17.

C animalia saltem homo, qui per attractionē odorat, habeat complexionem magis temperatam, igitur organum eius est synceerius, & per consequens sensus olfactus est clarior. Nisi esset ꝙ dictum eius est intantum, ꝙ ad manifestationem actus sentiendi, quia animalia ista vt apes ad longam distantiam insequūtur nutrimentum ex odore sine attractione. sed animalia, nisi attrahant, debiliter immutantur. vnde, quando volumus bene percipere appropinquemus. & attrahimus odores, & ita faciunt carnes & alia. sed quo ad distincte cognoscere differentias odorum non excellimus alia. & ista est sententia Aristo, ibi, licet multa quo ad distantiam excedant nos in hoc actu. Solutio.

SVPER TERTIO LIBRO COLLIGET.

Ontradictio est in. 3. colliget capitulo. 18. Loquens de sensu visus, & accidentibus ei, dicit ꝙ proprietas visus est, ꝙ est susceptiuus colorum, qui non denudati a materia. Sed hoc contradicit Philosopho in. 2. de anima, qui dicit cuiuslibet sensum propriū esse susceptiuum specierum sine materia, Soluitur, ꝙ intelligitur Tertio colliget ca. 12. Solutio.

de abstractione a materia & conditionibus eius, hoc enim intellectus est propri & ideo infert ꝙ, si ita esset tunc ipse esset intellectus, verba enim sequent sensum preseferunt ibidem.

SVPER QVINTO LIBRO COLLIGET.

Quinto colliget ca.12.
Solutio.

Verrois in .12. cap. vbi de medicinis stipticis loquitur inqui ꝙ frigiditas, quę non est terrestris, est debilis operationis. tur igitur ꝙ terra sit frigidior aqua, cuius oppositum habetur in 2. de generatione & corrup. tex. cõ. 21. Soluitur. intentio ei pone differentiam inter medicinas oppilatiuas, & stipticas nam licet ambę frigide sint, tamen differunt. quia oppilatiuę dantur in materia subtili, sed stipticę in materia grossa, & ideo est materia terrestris. quia frigiditas iuncta siccitati inducit grossitiem. sed iuncta humiditati inducit subtilitatem & ideo dicit ꝙ istę stipticę medicinę sunt natura frigidę terrestres. & fortis siccitatis, quia terra est principium siccorum. Sed sta solutio stare non potest. quia in capitulo, de medicinis oppilatiuis dicit ꝙ sunt naturę frigidę, & terrestres, & remotę a mordicatione. Nisi esset ꝙ est latitudo in mistis, quia terrestritas magis dominatur in stipticis, vnde ibidem dicit ꝙ oppilatiuę aut sunt temperatę complexionis, aut declinant ad paruam frigiditatem vnde complexio mistorum differt a complexione simplicium, & habet latitudinem magnam, & diuersitatem etiam in ipsis mistis.

Quinto colliget ca.23.
Solutio.

Secunda contradictio est in capitulo.23. Dicit Auerro. ꝙ non est extraneum vnius agentis actiones diuersificari diuersis dispositionibus subiecti. Huius oppositum habetur in.2. de anima commento.60. Soluitur. Non est contradictio. nem sermo eius in.2. de anima est sermo comparatiuus, videlicet ꝙ melius est existimare materiam diuersificari per formam quam econtra. quia, vt dicit Commentator.2. phys. in hoc Aristo. relistit Antiquis. cõ. 87. ipsi enim opinabantur ꝙ formę sequuntur materiam, & diuersificantur per illas. & ipse opinatur econtrario. cum hoc tamen stat dictum eius in hoc loco quia actus actiuorum sunt in patiente & disposito: & ideo non inconuenit ab vno agente ex diuersis dispositionibus subiecti prouenire diuersos actus. sicut ibi datur exemplum, ꝙ medicinę, quę Bezahar a Medicis dicuntur, idest quę sunt appropriatę contra aliqua venena corpus sanum interficiunt. & corpus effectũ dispositione venenosa, cui ista medicina contrariatur, sanat illud.

Quinto colliget ca.24.
Solutio.

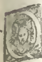
Tertia contra. est in cap.24. Dicit ꝙ corpora animalium sunt calidiora terrę nascentibus: ꝙ ideo in terrę nascentibus non inuenitur calor in actu. Sed huic aduersatur dictũ Aristo. in libro de morte & vita, vbi definit negationem vitę torum, dicens ꝙ generatio est prima participatio animę in calido naturali, & vita est eius permantio. Amplius in.2. de anima, & in libro de longitudine & breuitate vitę, anima omnia mediante igne operatur, & ita in vegetabilibus est calor in actu. Soluitur, non est in actu secundo, vt sensibiliter a nobis sentiatur sicut est in animalibus, nam vt inquit Galenus, siquis poneret manum in cordis ventriculi sentiret manifestam & notabilem caliditatem qualem non sentimus in partibus, intimis aut extrinsecus platorum. ꝙ sic intelligitur dictum eius. Sic sit finis solutionũ ad contradictiones Aristo. & Auerro. super tota Philosophia Naturali, & super tota Metaphysica, & super libro de Substantia orbis, & super libris Coliger. Ad laudem omnipotentis Dei, & gloriosissimę virginis Marię, in quibus, si quid dictũ, est quod a veritate fidei nostrę dissonare videtur illud, ex Phylosophorum mente. & Auerrois, cuius nos interpretes fuimus, dictum sit. Ergo autem in omnibus Romanę ecclesiæ me submitto pro veritate fidei nostrę, pro qua bis pattar mori, pro qua bis moriar libens.

Solutionum Contradictionum in dictis Aristotelis & Auerrois finis.

A

LIBELLVS AVERROIS CORDVBENSIS DE SPERMATE, VEL DE HVMANO SEMINE.

Ne mireris candide lector nos hunc tractatulum de spermate hic cudisse, cum potius inter libros de generatione animalium locandus foret: nam cum iam illis excussis ipsum habuissemus, aliter fieri non potuit.

B Voniam oportunitas nobis occurit scrutari de humano semine vtrum eius dictio significet res diuersas, aut vnam tantum: quod si diuersas, quę ipsarum est ingrediens genituram, & que non. De illa autem, ingredientte, querendum est vtrum ingrediatur vt opifex, aut sicut instrumentum opificis, & si ingreditur vt instrumentum, rursus scrutandum est, vtrum aliquid de sui substantia permutetur in substantiarum geniti, aut nichilo, & Sic erit finis sermonis nostri in hoc negotio. Est autem sperma seu humanum semen corpus liquidum flexibile viscosum dealbatumque ac naturali testiculorum Calore. se habens ad ipsos testiculos vt semina in centro piri inclusa ad ipsum Pirum, quare hi qui carent testiculis carent quoq; semine: Cum igitur, fęminæ hñt testiculos pendentes ab ore vteri, vt palam ad intus ex anothomia apparet, necessario sequitur feminas quoq; semen habere: Significat ergo humanum semen substantias diuersas. Quorum vna decoquitur in testiculos Maris, & alia in femellis. Et cum hoc palam sit, scrutandum est modo vtrum hęc duo semina ingrediantur formalem genituram, sicut afferunt Medici: an vnum tantum, s. maris, ut uoluit Aristo in lib. de generatione animalium: si enim (vt ipse inquit,) semen femelle partem haberet in genituram, tunc vterus minime illud per eius collum euomeret, sed ipsum sicut virile semen ad se atraheret, & nulla femina absque emissione sui spermatis conciperet, & sic vicina illa nostra falsum nobis iurasset, multeque aliæ Matrone ac nobiles numquā essent fidei di-

C gnæ. Preterea, si fęmelle semen genituram ingrederet (ut Medici affirmant,) necesse est illud ingredi aut secundum esse suum actiuum, aut passiuum, non secundum esse actiuum Quoniam semen viri in generatione superfluum ac ociosum esset, & sic quęlibet Mulier posset absq; maris semine concipere quod est manifeste falsum: & si dicunt Medici fęmelle semen, tantum passiue concurrere, tunc dicimus ꝙ hoc est impossibile. Quoniam sale semen nec est sanguis, nec in utero: potest formam sanguinis suscipere quod est quia in vtero nulla est virtus mutatiua alicuius humiditatis in sanguinem, quia ex eisdem generatur alter ex quibus nutritur, quum nutritio sit quedā generatio, sed manifestum est animal perfectum nutriri ex sanguine quare. manifeste apparet quod neque fęmelle semen neq; passiue in genitura concurrat: Et quum Medici dicunt quod natura fecisset illud occiose, respondemus ꝙ non est verum, sed dicimus ipsum esse duorum iuuamentorum causam pri. est collum vteri humectatio, vt virile semen lubricam habeat viam ad vterum. Secundum iuuamentum est ut mebrum virile maiorem habeat delectationem, aut suscipiat in fricatione illius seminis viscositas, quare non ociose natura illud ordinauit, quod manifestum est solum semen viri locum habere, in generatione fętus.

Caput Secundum , a quo parte semen decidatur .

E Partibus autem seminis ac de eius substantia queritur trahat originem a toto corpore generantis , aut ab al partibus eius , sicut non nulli Medici philosofantes dicer de hac dubitatione breuiter dicimus, quod ab ea parte u bus, seminis materia originem trahit, a qua vel a quibus lius ortum habent . Cum autem manifestum, apparet ex anoi mia , vasa seminis ortum habere a venis, & arterijs, & omnes vene & ar ortum trahunt a corde quare palam est seminis materiarum originem trahere a Corde : esset namq; contradictionis implicatio dicere vasa seminis ortum bere a venis & arterijs, & modo seminis a toto Corpore confluere, neq; a tibus eius preterquam a Corde. Vt experientia ex anathomia docet: & rea in nimio, ac superfluo Coitu corpus minuitur ac eius uita abreuiatur, vt nifestum est impassentibus, quę cuius senescunt pręnimio coitu moriuntur. Materia igitur seminis originē a corde trahit, vt ostensum est: ob quā rem scrutandum est verum eius esse sit nutrimentum spuerfluum, Cordis, an aliqua superfluitas quę separatur in eius digestione, cuius superfluitatis receptaculum sint testiculi: vt in digestione eparis manifeste apparet, de colera, & de hypostasi: & suis receptaculis : namque manifestum est apud omnes. ꝙ spiritus vitalis generatur ex subtiliori parte sanguinis depurati in corde, & hoc fit per actionem caloris naturalis cordis , cuius perfectio est crassum sanguinis in nutrimentum permutare, & subtile in spiritum vitalem, eos, que distribuere ad omnes corporis partes, cū mensura debita. Secundum ꝙ vnicuique membro est conueniens Est autem spiritus vitalis substantia vaporosa clara ac limpida cuius esse est signibile per motū cordis : Quare apparent ꝙ materia seminis, non est sane ii subtilis : ꝙ est quoniam materia spermatis est substantia corpulenta & minime vaporosa. Et si diceretur materiam talem esse nutrimentum cordis superfluum tunc cor posset ex eo nutriri . Et sic talis materia esset cor impotentia sicut ip sum est omnia mēbra cetera impotentia: colliquatur igitur. hęc materia a Corde per venas, & arterias ad vasa illa seminaria circumuoluentia carnem glandosam testiculorū ibidemque formam seminis recipiens, quod in coitu emittitur a virtute expulsiua, ipsorum stimulata a delectatione Capitis membri virilis motu confricationis acquisita, per vasaq; delatioria. vt animal perpetuetur Secundum speciem. quum perpetuari secundum esse indiuiduale nequaquam sit possibile: vt alibi probatum est, & hęc de causis. quatuor. seminis sufficiant.

Caput Tertium.

Alam enim est in libro de generatione animaliū ꝙ maris semē ingreditur genituram, propterea scrutandum est vtrum ingrediatur ꝙ modum opificis , vel p modū instrumenti ipsius quod si diceretur ipsum ingredi p modū opificis neccessario oporteret sibi assignari proprium instrumentum, cum quo opus suū perficere valeat. Quod est quoniam opifex non haberet ingredi opus eius nisi virtualiter, quare necesse est vt inter opus, & opificem cadat instrumentum, quod est quoniam inter agens & agibile semper cadit medium , & similiter inter factiuum & factibile, generatiuum, & generabile medium cadere necesse est, alioquin non perficeretur ab agente , vt probatum est in philosophia naturali. quare palam est semen nequaquam ingredi geniturā vt opifex, cū nō sit ei assignari aliquid aliud instrumentum in vtero generationis . Et si quis diceret calorē naturalem esse illud respondemus ei, & dicimus: quod hoc est puerile quia calor naturalis est in semine quasi forma, & perfecto per quam operatur & agit . Et cum nō possit agere vt actiuum tantum agit vt agens & actum, mouens, & motū ab alio, quare apparet quod ipsum non ingreditur genituram, n

A vt instrumentum opificis. est igitur semen viri instrumentũ opificis ꝑductiui. a malis cutus est semen. Et Quoniam palam est nullum animal perfectum pos se perpetuari secundum speciem enim per ipsum. ex quo apparet naturarum sollicitudinem habere in omnibus animalibus cuiuscunque speciei sit, eo quia cum non possit animal perpetuare in esse in indiuiduale perpetuat ipsum in esse specifico. ex quibus apparet sperma virile esse instrumentũ naturę perpetuãtis animal in specie cuius est semen: Ideo scrutandũ est de hac natura siue opifice, verum sit virtus organica vel inorganica, volo dicere quod oportet Considera re, si hęc natura est materialis, aut nuda ab omni materia Corporali, ac de eius instrumento, appropriato bene propendere. virum sit calor naturalis seminis, an alius calor et, additus euenient deforis. s. cęlestis: si enim diceretur naturã hunc ea negotij generationis actuam, esse corporalem, tunc esset mouens motum ab alio, & sic non esset primus motor nec natura, sed naturale. s. cõpositum ex materia & forma, & sic scrutandũ esset de suo primo motore: & cum manife stum est istam naturam agere per cognitionem complendo vnumquodque mem brorum organicum ex partibus consimilibus secundum quod expedit ad esse p fectum sequeretur quod semen esset animatum anima cogitatiua. quod est incõ ueniens. Quoniam perfectio seminis nec sensus, nec intellectus est licut proba tum est in naturali phylosophia: intelligentiam enim oportet esse naturam acti

B generationis alijs. cuiuslibet cognitiuam finis suę operationis. Quare ne cesse est fateri ipsam esse nudam ab omni corpore: secundum se: & ideo Aui. vo cauit ipsam formarum datorem. i. colcodeã orbis lunę: & plebei nostre legis vo cauerũt illã deum deorum. qui secundum non nullos phylosophos est anima, & perfectio. mundi. & apud Anaxagoram, est intellectus distinguẽs, & concordãs omnes mundi partes. dirigendo in eo vnumquodque in motu secundum quod expedit sua semper actuata immaginatione, vt eius substantia perfectio imma ginationis vocari potest. Apud aũt Ari. in lib. de generatione animalium hec natura vocatur informatiua virtus asistens immediate calori cęlesti inherenti calido naturali. s. animalis. Qui cum vno semine informat, & complet vnum animal, & cum alio semine aliud diuersum in specie: & non solum per actionẽ etiam animalia queq; in specie sunt diuersa, ex varietate seminis ipsorum: sed etiam diuersitate recipientium mixta animalia ex naturis diuersis in specie fiũt sicut manifestum est de mulo. ac de cane lupeo in animalibus, & in planus simi liter videtur fructus mixtos fieri, vt de nuce, persico, piro, pomo, & similibus vt in agricoltura manifestum est, natura enim ex m̃ixtis propinquis in specie mista diuersarum specierum gignere facit: & quãuis ab vno inquantum vnum, na tura non faciat nisi vnum, pp quod, tot deberent esse virtutes informatiue spe cie distincte, quot sunt animalia specie distincta tamen dicimus quod hec in

C formatiua virtus tamẽ est nisi in vna, quoniam vnus est eius informatio, et nõ plures: & quando dicimus quod facit & complet cum calido cęlesti quod est eius proprium instrumentum & primum mouens motum ab ea vnum animal specie distinctum ab alio, ex quo videntur ab ea fluere multe informationes tamẽ hoc non facit per esse suum sed per esse instrumentorum diuersitatis, quod est, quoniam diuersitas instrumentorum facit diuersitatem in ee factibili, eo qa ab eodem agente pp diuersas perfectiones suorum instrumentorum diuerse for me fiunt in materia vt manifestum est in artificiatibus: Cum semine igitur hu mano informat corpus hominis, & illud organizat, & cum bouino semine, cor pus bouis, & cum equino equi corpus, & sic de alijs quare manifestũ est, quod varietas informationis, & organi rationis cuiuslibet animalis non attenditur pe nes esse virtutis informatiue sed penes esse varietatis instrumentorum idest va rietatis esse seminis, & consecutiue caloris naturalis eorum. nam gradus mi stionis esse seminis hominis est alius a gradu mistionis canis. Quorum cuilibet inest proprium, calor naturalis cum quo informatiue instrumentum informat & perficit animal in esse cuius est semen. & non solum variatur actio huius virtu tis ex varietate seminum, sed etiam ex varietate materię suscipientis, in tantũ q aliquando monstruũ generare contingit; omne enim quod recipitur, recipitur

12. meta, cõ. 18.

Idem. 7. me t, cõ, 28.

per modum rei recipientis non autem rei recepte. ordo autem generationis an in illis, necessario. s. que. suo calore. hec virtus mouet virtutem gignentem et obediens primum: & virtus gignitiua mouet totum semen, sanguinem menstruum incessanter donec totū informetur animal secundum ratam materie: & ideo ex materia hominis hominem & ex equi materia equum, & ex materia canis canem. Est autem hic actiua non primum mouens animal ad coitū sui obiectum representatione ipsi imaginatiue: & ... et obediens consecutiue, representat suum obiectum concupiscentie & ... scentia Pariter cum immaginatiua mouet totum animal ad coitū: ex quibus paret nullum animal mouer. ad coitum nisi per imaginationem, sicut manifeste apparet in multis animalibus, que non mouentur ad coitum, nisi in determinata etate ac indeterminans annis temporibus, quod non appetetunt nisi esset in eis hec mouentia, & mota in illis horis: causa autē quare generationes animalium perpetuantur est infinita materiae diuisio ac instrumentorum per ... nem huius virtutis, que est primus motor non est deuenire ad vltimum motum non mouens propter infinitatem dictum ex quo tota materia ecclesijs virtus ... ciei generabilis & coeruptibilis non reperitur sub eo vnius indiuidus sicut reperitur in rebus aeternis, vt patet de sole luna & huiuscemodi.

Caput Quartum, vtrum semen mulieris concurrat ad genituram.

E

PVtant.n.non nulli philosofantes & presertim medici illustres. s. Galenus & sequaces. non solum semen maris ingredi genituram secundum esse formale, & materiale, sed etiam semen mulieris, licet modo diuerso: Dicunt.n.semen viri plus concurrere scdm esse formale quā materiale, & semē femine e cōuerso cedentes, vtrāq; semen se habere in genitueam sicut coagulum, & lac in caseo, mel & accetum in seccanibi. Non autem sequentes ue ... sidicas vias oppositum credimus, & sicut in lib. Arist de generatione an... um ostendimus, & ibidem dicimus rationes quibus hec sua oppinio ... are nō potest cum principijs naturalibus nisi forte intelligant per semen femine sanguinem mēstruum, quod est, Quoniam putaret quidem ceertitudinem habere de aliquo presuponit cognitionem illius. Quoniam non credimus aliquid esse vel non esse nisi aliquid de eo certitudinem habeamus: & omnis ceertitudo, alicuius rei non habetur nisi ex aliqua precognitione, precognitio necessario aut est per sensum, aut per intellectum: cum igitur medicorum de vtroque semine. quam ipsi credunt non possit pesuponere aliquem modum precognitionis, quomodo igitur putare possunt vtramque semen ad genituram cōcurrere sicut concurrūt lac, & coagulum, mel, & accetum ad generationem, casei. & secantabin: prorsus eorum credulitas est chimerica; quod enim semen femine non concurrat ad genituram sicut concurrit lac in generatione casei, mōstratur per hoc. ex eo enim generatur vnumquodque animal ex quo nutritur: sed animal perfectum nutritur ex sanguine, ut manifestum est, sequitur quod animal perfectum generatur ex sanguine, ergo semen femine. non cōcurrit ad genituram, vt lac ad genituram casei. Nutritio.n.est quedam generatio, igitur vnumquodq; ex eo generatur ex quo nutritur: Amplius si semen femine teneret locum in genitura, sicut lac in caseo: oppoeteret vt esset maioris quantitatis quā sit semen viri tenens locum coaguli: sed hoc manifestum est contra sensum, & rationem igitur &c. De semine autem mulieris ostensum est super ipsum minime ingredi genituram nec secundum esse formale nec secundum esse materiale, vt esse hic ali quid factum est: sed dubium est de viri semine, vtrum cōcurrat scdm esse materiale. cum sit materiam ipsum ingredi scdm esse formale. eo quoniam alterat, ac disponit sanguinem menstruum ad formam, & esse animalis cuius est & etiam dictum est supra materiam seminis esse cor in potentia, eo quoniam

A nutrimenti pars eius est. ideo expedit vt minimum seminis agentis tangat mi nimum sanguinis ad hoc vt perfecta alteratio & dispositio aquiratur in eo ad formam cordis suscipiendam & eius esse alioquin totus sanguis non disponere tur ad illud, sed in parte post partem, & sic cor non esset primum quo animal viuit & nutritur: ex quibus apparet quod prima actum in generatione animalis est perfecta mistio seminis viri cum sanguine menstruo mulieris per minima virtus que, est enim mixtio mixibilium alteratorum vnio. Quare manifestum est se men maris ingredere geniturum animalis, & secundum esse formale, & mate riale quia est pars mixtionis, ex qua fit animal, vnde non cessant minima eius corrumpi, & minima sanguinis alterari atq; disponi donec tota materia infor metur forma animalis delata, ipso mediante ea propter manifestum est semen maris ingreddi genituram secundum duplicem modum, videlicet formalem & materialem, vt optima fiat copulatio agentis & passi vt contanganitur &c. Di ctum est supra semen non posse esse materia animalis per hoc quia non est san guis, & dictum est quod in matrice non est virtus mutans humiditates in forma sanguinis quare per hoc apparet semen non posse esse materiam embrionis. Ad hoc dicimus, quod licet in matrice vlla sit virtus mutatiua humiditatis seminis in sanguinem. est tamen in sanguine menstruo satis uirtus. virtute uenarum apparatu illa minima seminis mutare informam sanguinis, sicut gutta aque in B multo vino mutatur in vinum quare &c.

Hæc sunt verba Auer de semine, ex Arabico in Latinum translacta ab Excel. Philosophiæ professore D. Helia Cretense.

F I N I S.

REGISTRVM.

* A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T
V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee.
Omnes quaterniones, *
& Ee, duernio.

VENETIIS Apud Cominum
de Tridino, Montisferrati.

M D L X.